Aarteista suurin

Honkakirja

Aarteista suurin

Wolfgang Amadeus Mozartin sävellykset

Heikki Poroila

Honkakirja 2023

Kustantaja
Honkakirja

Julkaisija
Honkakirja & Suomen musiikkikirjastoyhdistys

Taitto
Heikki Poroila

Teksti
Heikki Poroila
© 2020-2023

Aarteista suurin on täysin uudistettu laitos vuonna 1991 julkaistusta kirjasta *Mozartin sävellykset* (Suomen musiikkikirjastoyhdistys, ISBN 951-8903-30-1).

Suomen tietokirjailijat ry on taloudellisesti tukenut julkaisun tekemistä.

Kannen öljyvärimaalaus BARBARA KRAFFT (1764–1825) vuodelta 1819.
Nimiösivun hopeaneulapiirros DORA STOCK (1760–1832) vuodelta 1789.

Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja 192

01.4
Poroila, Heikki, kirjoittaja
Aarteista suurin : Wolfgang Amadeus Mozartin sävellykset / Heikki Poroila. – Helsinki : Honkakirja, 2023. – 464 sivua : kuvitettu. – Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja ; ISSN 9784-0322, 192. – ISBN 978-952-690290-3-3 (Honkakirja), ISBN 978-952-690290-4-0 (Honkakirja, PDF), 978-952-5363-90-6 (Suomen musiikkikirjastoyhdistys)

ISBN 978-952-69290-4-0 (PDF)
ISBN 978-952-69290-3-3 (nid.)

”... ainutkertainen taideteos, jolle ei milloinkaan ole löytynyt vertaista.”
(Wolfgang Hildesheimer: Mozart)

Sisältö

Mozartin musiikin ystävälle 5

Lukuohjeita ja taustatietoja 7

Mozartin sävellykset
KV-numeroidut teokset 19
KV deest 369
Mozartin KV-numerottomat luonnokset (Sk) 377
Mozartin sävellyksistä koottuja näyttämöteoksia 380
Mozartin sävellyksinä esiintyneitä teoksia 380

Lähdeluettelo 411

Hakemisto 416

Mozartin musiikin ystävälle

Kun vuonna 1991 julkaisin suomenkielisen luettelon Wolfgang Amadeus Mozartin sävellyksistä, perustelin tuolloisen painopaperin tuhlauksen halulla tarjota uusimpaan tutkimukseen perustuva luettelo kaikille Mozartin sävellyksistä kiinnostuneille. Tuolloin vietettiin säveltäjän kuoleman 200-vuotismuistovuotta, mikä oli kiihdyttänyt sekä äänite- että kirjatarjontaa omiin tarpeisiini hyvin sopivalla tavalla. Olinhan kirjastonhoitaja, en musiikintutkija, joten olin kokonaan muitten tekemän tutkimustyön varassa.

Vuonna 2021 tulee Mozartin kuolemasta kuluneeksi 230 ja syntymästäkin 255 vuotta. Ne yksinään eivät ehkä perustelisi suomenkielisen Mozart-luettelon julkaisemista. Olen kuitenkin tietoinen vuoden 1991 julkaisun monista puutteista, joista osa johtui kokemattomuudestani, osa tutkimustilanteesta. Nyt toivottavasti molemmat ovat kehittyneet ja tunnen iloa mahdollisuudesta tarjota Mozartin musiikista kiinnostuneille ajantasainen yhteenveto. Mitään dramaattista uutta ei kolmessa vuosikymmenessä ole löytynyt tai tapahtunut, mutta yksityiskohdat ovat täsmentyneet ja jonkin verran uusia löytöjäkin on tehty. Olen myös yrittänyt muistaa kriitikko SEPPO HEIKINHEIMON (1938–1997) aiheellisen kritiikin, jota hän esitti arvioidessaan vuoden 1991 luettelon tuoreeltaan ja hänen asteikollaan varsin myönteisesti.

Vuonna 2011 julkistettu uutinen NEAL ZASLAWIN (1939–) päätoimittaman uudistetun Köchelin luettelon valmistumisesta on osoittautunut ennenaikaiseksi. Vuonna 2016 Deccan julkaisema *Mozart 225* -kokonaisuus sisältää kuitenkin ohuen vihkosen, johon on koottu listaus Mozartin sävellyksistä siinä muodossa, johon Zaslaw on päätynyt. Ratkaisuna on ollut luopua teosten kronologian rekonstruoivista uusista numeroista, joista ovat jäljellä vain ne, jotka annettiin teoksille, jotka eivät sisältyneet Köchelin alkuperäiseen luetteloon. On toistaiseksi avoin kysymys, miten tiedeyhteisö, levy-yhtiöt ja suuri yleisö ottavat Zaslawin ratkaisun vastaan. Uutta painosta Köchelin luettelosta ei tätä kirjoittaessani ole ainakaan julkaistu.

Kuka tällaista kattavaa luetteloa tarvitsee? Oikeutettu kysymys, jota olen itsekin joutunut pohtimaan. Varsinkin verkon kautta tarjolla on paljon erilaisia ”Köchel-sivustoja”, jotka vaihtelevin menetelmin listaavat Mozartin tuotantoa. *Aarteista suurin* on koottu ajatellen eri tavalla Mozartin musiikkia lähestyviä kiinnostuneita suomalaisia. Monet yksityiskohdat tuskin kaikkia kiinnostava, mutta niillä voi olla arvoa sille, joka jo tuntee päälinjat. Ainakin itse opin toimitustyön aikana paljon uutta sekä Mozartista että hänen ajastaan. Pohjimmiltaan tämä kirja on tehty uteliaille, tiedonhaluisille musiikin ystäville. Sellainen voi olla monella tavalla. Olen yrittänyt tarjota jokaiselle jotakin.

Kirjani motto on lainaus WOLFGANG HILDESHEIMERIN (1916–1991) uraa uurtaneesta teoksesta, jota pidän edelleen tärkeimpänä Mozartista kirjoitettuna henkilöhistoriallisena julkaisuna. Olen kuitenkin jyrkästi eri mieltä Hildesheimerin kanssa, kun hän ennen siteeraamaani kohtaa toteaa Mozartin olevan ”ansaitsematon lahja ihmiskunnalle”. Mozartin musiikillisen mielikuvituksen syntyminen oli tietenkin puhdas sattuma, ei kenenkään tai minkään tarkoittama lahja. Mutta miksi ei ihmiskunta olisi tätä lahjaa, aarteista suurinta, kuten sitä itse olen päätynyt nimittämään, ansainnut? Mozart itse ei ainakaan pihistellyt musiikkinsa kanssa, vaikka joutui taloudellisten realiteettien takia palvelemaan lähinnä varakasta yläluokkaa ja kirkkoa.

Itse ajattelen, että kaikista huonoista teoistaan huolimatta – tai juuri niiden takia – ihmiskunta ansaitsee ja tarvitsee mitä suurimmassa määrin mahdollisuuden kokea Mozartin musiikin lumovoiman.

Oulunkylän Veräjälaaksossa syyskuussa 2020

Heikki Poroila

Tämä verkkoversio on käytännössä identtinen paperikirjan kanssa, vain joitakin pieniä virheitä on korjattu ja mustavalkoiset kuvat on vaihdettu värillisiin lukijan iloksi.

Oulunkylän Veräjälaaksossa heinäkuussa 2023

Heikki Poroila

Lukuohjeita ja taustatietoja

Kronologinen perusrakenne

Luettelossa edetään kronologisesti sävellyksestä toiseen Köchelin teosluettelon uusimman laitoksen mukaisessa järjestyksessä. Kunkin vuoden alussa on yhteenveto vuoden tärkeistä tapahtumista Mozartin näkökulmasta. Näitä yhteenvetoja ei pidä kuitenkaan lukea elämäkertana, niiden ainoa tarkoitus on helpottaa yleistä tapahtumien kulun hahmottumista. Henkilöhistoriasta kiinnostuneille suosittelen suomennetuista Hildesheimerin kirjaa, mutta myös englanninkielisistä henkilöhistoriallisista teoksista löytyy erinomaista luettavaa.

Sävellysesittelyt

Kirjan pääsisällön muodostavat Mozartin sävellysten esittelyt. Perustietojen lisäksi olen kiinnittänyt huomiota sävellyksen syntyhistoriaan, nimeen, esityskokoonpanoon sekä esitys-, vastaanotto- ja julkaisuhistoriaan. Olen myös pyrkinyt ilmaisemaan tässä kohdassa mahdolliset aitouteen ja ajoitukseen liittyvät epäilykset. Sävellysten nimissä olen aina pyrkinyt käyttämään mahdollisimman alkuperäistä erisnimeä, jos sellainen on tarjolla. Olen käyttänyt suomenkielistä ilmaisua vain todella hankalissa tilanteissa.

Teosluettelonumeroiden lisäksi olen käyttänyt mahdollisimman vähän lyhenteitä. Esimerkiksi esityskokoonpanotiedot olen ilmaissut soittimien koko nimillä suomalaisissa hakuteoksissa esiintyvissä muodoissaan. Seuraavia termejä olen kuitenkin käyttänyt erityisessä merkityksessä:

continuo – Ilmaisu säestävän kokoonpanon basso continuolle, jonka Mozart yleensä ilmaisee termillä “Baß”.
jouset – Yhteinen nimitys orkesterikokoonpanossa esiintyville jousisoittimille.
klaveeri – Yleisnimi niille erilaisille kosketinsoittimille, jotka saattoivat Mozartin kohdalla tulla kysymykseen (klavikordi, cembalo, vasaraklaveeri, piano tai urut). Olen käyttänyt täsmällisempää termiä kuitenkin aina, kun siihen on riittävästi perusteita.
lauluääni – Ilmaisu sille, ettei laulajan äänialaa ole tarkemmin määritelty. Muuten olen käyttänyt termejä sopraano, altto, mezzosopraano, tenori, baritoni ja basso.

Mitä on mukana, mikä on etsittävä muualta

Luettelon pääpaino on sävellysten taustatietojen esittelyssä. Esimerkiksi näyttämöteosten sisältöjä olen selostanut suhteellisen vähän, koska tunnetuista oopperoista on saatavana runsaasti perusteellista kirjallisuutta. En ole myöskään esitellyt sävellysten musiikillisia piirteitä kuin satunnaisesti, koska se olisi ollut ylivoimaista sekä käytettävissä olevan tilan että oman pätevyyteni rajoitusten takia. Olen hyvin tietoinen siitä, ettei Mozartin tuotannon tällaista kokonaisanalyysiä ole suomen kielellä tarjolla, mutta voin tässä tilanteessa vain suo-

sitella lukuisia vieraskielisiä tutkimuksia asian tiimoilta. Henkilöhistoriallisia taustatietoja on mukana, mikäli ne liittyvät käsiteltäviin sävellyksiin.

Sitaatit ja käännökset

Olen lainannut eripituisia jaksoja erityisesti Mozartien kirjeenvaihdosta. Kaikki suorat sitaatit olen merkinnyt lainausmerkein, samoin sellaiset välilliset sitaatit, jotka joku ehkä haluaisi tarkistaa alkuperäislähteestä. Alaviitteitä olen välttänyt, jottei raskaslukuisuus olisi entisestään lisääntynyt. Sellaiset lainaukset, jotka olen tulkinnut lähinnä nimiksi tai otsikoiksi, olen merkinnyt kursiivilla ilman lainausmerkkejä. Omat käännöstekstini olen merkinnyt aina hakasulkeisiin, jos olen ottanut mukaan myös alkuperäistekstin. Pelkkänä käännöksenä olevat sitaatit ovat samanlaisia kuin alkukieliset. Kaikki kääntämättömät sitaatit ovat mahdollisimman tarkasti alkuperäistekstin mukaisia kielioppivirheineen ja muine erikoisuuksineen. Amatöörikäännöksissäni olen pyrkinyt välittämään suomenkieliselle lukijalle sekä asian että ainakin häivähdyksen alkutekstin tyylistä. Toivon Seppo Heikinheimon olevan nyt ainakin hiukan tyytyväisempi kuin vuonna 1991.

Tietoiskut

Sävellysten esittelyjen lomaan olen sijoittanut pieniä tietoiskuja Mozartin sävellyksiin ja säveltämiseen liittyvistä asioista. Jokainen vuosi alkaa lyhyellä yhteenvedolla Mozartin ja hänen perheensä tärkeimmistä tapahtumista.

Henkilönimien muodot

Kirjassa esiintyy joukko ihmisiä, joiden nimen kirjoitusasussa esiintyy suurta vaihtelua. Koska kansainvälistä standardia ei ole, eikä Mozartin aikana varsinkaan ollut tässä suhteessa mitään vakiintuneisuutta, olen tehnyt ratkaisut henkilökohtaisen näkemykseni perusteella ja koettanut sitten olla johdonmukainen. Mozartin puolison nimi on tässä kirjassa Constanze, ei Konstanze, hänen sisarensa on Aloysia Weber/Lange, ei Aloisia jne. Kunkin henkilön nimi on KOROSTETTU ja varustettu elinvuosilla (jos ne ovat tiedossa) nimen ensimmäisen esiintymisen yhteydessä. Vähemmän tärkeitä sivuhenkilöitä esiintyy myös ilman vuosilukuja.

Rahayksiköt

Mozartin Itävallassa käytettiin rahayksikköjä *dukaatti* (4 1/12 guldenia tai 2 taaleria), *taaleri* (2 guldenia), *floriini* eli *guldeni* (60 kreutzeria), *kreutzer* (4 penniä) ja *penni*. Ympäröivässä Euroopassa käytettiin samanaikaisesti kymmeniä erilaisia rahayksiköitä. En ole ryhtynyt muuntamaan alkuperäisiä rahasummia euroiksi, koska lopputulos on mielestäni parhaassakin tapauksessa vain osittain totta. Wolfgang Hildesheimerin kirjassa on tarjolla suomentaja Seppo Heikinheimon tekemiä laskelmia vuoden 1983 markan kurssien mukaan. Niistä saa tarvittaessa jonkinlaisen käsityksen summien suuruusluokista.

Valtiolliset ja hallinnolliset olot

Eurooppa oli 1700-luvun toisella puoliskolla kovin erinäköinen kuin nykyään. Koska käytän tässä kirjassa yksinkertaisuuden vuoksi sellaisia nimityksiä kuin "Itävalta" ja "keisari", on syytä lyhyesti selittää, mitä nämä käsitteet Mozartin aikana tarkoittivat.

Salzburg oli 1700-luvulla itsenäinen kirkkoruhtinaskunta, jota johti ruhtinasarkkipiispa. Salzburg kuului muiden kirkkoruhtinaskuntien (mm. Köln) kanssa 900-luvulla syntyneeseen Pyhään saksalaisroomalaiseen keisarikuntaan, joka muodollisesti hajosi vasta Napoleonin sotien jälkeisissä mullistuksissa. Salzburg liitettiin vasta vuonna 1816 hallinnollisesti uuteen Itävaltaan. Keisarikuntaan kuuluivat 1700-luvun jälkipuoliskolla Euroopan saksankieliset alueet (Sveitsi pois lukien), nykyinen Belgia ja Luxemburg (ns. Itävallan Alankomaat), Jugoslaviaan kuuluva Krainin alue sekä 1900-luvun Tšekkoslovakian alueen enemmistö (Böömi ja Määri). Tämä kokonaisuus sisälsi kuningas- ja kreivikuntia, kirkkoruhtinaskuntia ja muita hallinnollisia yksiköitä, joita kaikkia hallitsi ainakin muodollisesti keisari, jonka valitsivat erityiset vaaliruhtinaat. Keisarius oli käytännössä Habsburgien suvun yksinoikeus. Habsburgit hallitsivat myös seuraavia Pyhän saksalaisroomalaisen keisarikunnan ulkopuolisia alueita: Unkari, osia Italian pohjois- ja keskiosista, Transsylvania, Galizia ja Bukovina. "Itävalta" tarkoitti Mozartin aikana suunnilleen samaa kuin Habsburgien hallitsema alue. "Saksaa" yhtenäisenä valtiona ei ollut vielä olemassa, vaan sillä tarkoitettiin lähinnä kielellistä kokonaisuutta, johon suurin osa "Itävaltaakin" kuului. Mozart poistui siten ulkomaille vain käydessään Ranskassa, Englannissa tai Hollannissa.

Mozart eli valistuksen aikakaudella, mutta silti tiukasti yksinvaltiuden oloissa. Salzburgin kirkkoruhtinaskuntaa hallitsivat Schrattenbachin kreivi SIGISMUND III (1698–1771) ja sitten kreivi HIERONYMUS COLLOREDO (1732–1801). Habsburgien "Itävallan" hallitsijana oli puolestaan MARIA THERESIA (1717–1780, siitä 15 viimeistä vuotta yhdessä poikansa Josephin kanssa), sitten mainittu poika nimellä JOSEPH II (1741–1790) ja lopuksi edellisen veli nimellä LEOPOLD II (1747–1792). Pyhän saksalaisroomalaisen keisarikunnan keisarina oli vuosina 1740–1765 Maria Theresian puoliso FRANZ STEPHAN VON LOTHRINGEN, FRANZ I (1708–1765) ja vuosina 1765–1790 edellä mainittu Joseph II. Leopold II puolestaan oli kaksi "Itävallan" hallintovuottaan myös keisarina.

Mozartin kaltaisten musiikin ammattilaisten sosiaalinen status ei ollut korkea. Aatelistolle ihailluinkin säveltäjä oli pohjimmiltaan palvelija, jollei sattunut olemaan syntyjään aatelinen tai hallitsijasuvun jäsen. Vapaita kierteleviä muusikoita Euroopassa oli paljon, mutta säveltäjiä ilmeisesti varsin vähän. Muusikko saattoi siirtyä paikasta toiseen, koska soittotaidolle löytyi yleensä käyttöä Euroopan kaikilla puolilla. Säveltäjällä vaihtoehtoja oli vähemmän, käytännössä hovi tai kirkko – tai molemmat. Mozartin ratkaisu jäädä pääosin vapaaksi säveltäjäksi ei tunnetusti ollut ristiriidaton, sillä elämänsä loppuun asti hän etsi riittävän hyvätuloista kiinnitystä, mieluiten hoviin.

Erikoissanasto

Olen pyrkinyt käyttämään musiikillisia erikoistermejä suomen kieleen vakiintuneissa muodoissaan. Apuna olen käyttänyt uusimpia sana- ja hakuteoksia, viime kädessä Otavan isoa musiikkitietosanakirjaa. Aina kun olen epäillyt termin ymmärrettävyyttä, olen yrittänyt etsiä selkeämmän muodon tai tarjonnut selityksiä.

Mozartin nimi

Koko musiikkia harrastava maailma tuntee tämän luettelon kohteena olevan säveltäjän nimellä Wolfgang Amadeus Mozart. 1700-luvulla ihmisen nimi ei kuitenkaan ollut yhtä tarkasti säädelty kuin nykyään, eikä säveltäjä itsekään ympäri Eurooppaa matkustaessaan suhtautunut asiaan tiukkapipoisesti. Seuraava lyhyt katsaus tiivistää tilanteen nykyisen tietämyksen mukaan.

28.1.1756 merkittiin Salzburgin kirkonkirjoihin ”Joannes Chrysost[omus] Wolfgangus Theophilus Mozart”. Kun Mozartin isä Leopold kertoi asiasta kustantaja JOHANN JAKOB LOTTERILLE (1726–1804), hän ilmaisi asian sanoilla “*der Bub heißt Joannes Chrisostomus, Wolfgang, Gottlieb*”. Säveltäjä itse käytti saksankielisissä yhteyksissä nimeä “Wolfgang”. Italiassa hän oli vuodesta 1770 “Wolfgango Amadeo” ja vuodesta 1777 lähtien “Wolfgang Amadè”. Vuonna 1782 hän allekirjoitti avioliittosopimuksen CONSTANZE WEBERIN (1762–1842) kanssa nimellä “Wolfgang Amade Mozart”. Rekisterinpitäjä kuitenkin kuuli tai tulkitsi toisen nimen väärin, joten se kirjattiin muodossa “Adam”. Toisen nimen aksenttiin säveltäjä suhtautui piittaamattomasti ja kaikkia kolmea versiota on löydetty. Latinankielinen muoto “Amadeus” ilmestyi käyttöön vasta Mozartin kuoltua. 28.12.1791 Prahassa pidetty hyväntekeväisyyskonsertti Mozartin perheelle käytti säveltäjän toisesta nimestä saksankielistä muotoa “Gottlieb”.

Mozart itse pelleili nimellään käyttäen ainakin kolmessa kirjeessään muotoa “Wolfgangus Amadeus Mozartus”. Tutkijat ovat löytäneet vain yhden virallisen dokumentin, jossa säveltäjä itse on käyttänyt muotoa “Wolfgang Amadeus Mozart” (vuonna 1787). Vaikka varhaisimmat elämäkerturit kuten FRIEDRICH SCHLICHTENGROLL (1765–1822) ja FRANZ XAVER NIEMETSCHEK (1766–1846) käyttivät muotoa “Gottlieb”, asia ratkesi käytännössä vuonna 1798, kun kustantaja Breitkopf & Härtel alkoi julkaista koottujen teosten laitosta, jossa nimi oli muodossa “Amadeus”. Tässä kirjassa on sopeuduttu vallitsevaan käytäntöön, vaikka se ei historiallisen autenttinen olekaan.

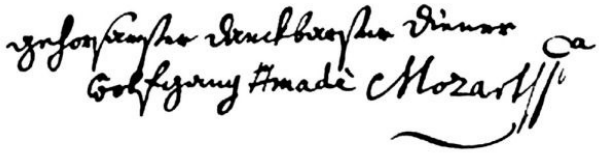

Mozartin kirjeet

Koska tässäkin luettelossa on siteerattu runsaasti Mozartin omia kirjeitä, on syytä lyhyesti kuvailla tilannetta tutkimuksen kannalta. Mozartien perheen kirjeenvaihtoa on säilynyt varsin paljon, vaikka osan tiedetään kadonneen. Osa kadonneista on kokenut ”luonnollisen” kohtalon, mutta Constanzen toisen avioliiton seurauksena katosivat ainakin kaikki Constanzen Mozartille lähettämät kirjeet, mutta ilmeisesti myös osa muusta, Mozartien elämän intiimeihin puoliin liittyvästä materiaalista. Mozartit kirjoittivat ollessaan erossa toisistaan, joten kirjeenvaihdossa on pitkiä hiljaisia kausia koko perheen oleskellessa Salzburgissa. Mozartin muutettua Wieniin jatkui kirjeenvaihto isän kanssa aktiivisesti. Viimeisten vuosien kirjeenvaihtoa hallitsevat Mozartin kirjeet Constanzelle kylpylään ja kerjuukirjeet tukija Puchbergille. Mozartin omia kirjeitä tunnetaan yli 350 kappaletta, joista on 27 % kirjoitettu alle 21-vuotiaana, 30 % vuosina 1778–1781 ja 43 % Wienin vuosina.

Aatelisille ja muille potentiaalisille sävellysten tilaajille Mozart kirjoitti muodollisia kohteliaisuuksia vilisevää kieltä, jonka vivahteita nykyajan ihmisen on usein vaikea hahmottaa. Omille tuttavilleen ja ystävilleen Mozart kirjoitti sekä asiallisia että riehakkaita tekstejä, ilmeisesti kulloisenkin mielentilansa mukaan. Kaikkein intiimeimmät kirjeet Mozart kirjoitti lähimmille omaisilleen. Niissä hän viljeli paitsi muittenkin perheenjäsenten harrastamaa kakkahuumoria, myös muita kielellisiä temppuja siinä määrin, että joidenkin kirjeiden tulkitseminen on osoittautunut saksankielisillekin tutkijoille hankalaksi. Varsinkin Constanzelle Mozart kirjoitti usein käyttäen koodikieltä, jonka vain vastaanottaja tunsi. Aivan oman ryhmänsä muodostavat serkkutyttö Bäslelle kirjoitetut villit kirjeet, joita sievistelyyn taipuvainen jälkimaailma ei ole tahtonut todeksi uskoa.

Mozart kirjoitti pääosin saksaksi, jonka kielioppi ja sanamuodot kuitenkin ovat usein nykysaksan lukijoillekin outoja. Esimerkiksi ison alkukirjaimen käyttö on Mozartin kirjeissä mielivaltaisen tuntuista jopa ihmisten nimissä, jotka muutenkin kirjoitettiin vaihtelevasti. Saksan lisäksi Mozart osasi ilmeisesti ainakin kohtalaisen hyvin italiaa, joka oli musiikin yleiskieli ja ilmeisesti jonkin verran myös ranskaa. Sen sijaan englantia Mozart osasi ilmeisesti melko vähän. Muusikon ammatissa kielitaitoa arvostettiin ja edellytettiinkin, joten siinä suhteessa Mozart tuskin oli poikkeavan kielitaitoinen.

Mozartien kirjeenvaihto on julkaistu täydellisenä alkukielellä ja lisäksi englanninkielisenä tiivistelmänä. Mozartin kirjeet on julkaistu myös ruotsiksi, mutta suomeksi vain valikoima Seppo Heikinheimon Hildesheimer-käännöksen ja kirjekokoelman *Niin kuin satakieli laulaa* (Otava 1993) yhteydessä. Tässä kirjassa esiintyy sekä Heikinheimon että allekirjoittaneen tekemiä raakakäännöksiä. Jälkimmäiset ovat aina hakasulkeissa. Käännösten tarkoitus on antaa kielitaidottomallekin karkea käsitys siitä, mitä Mozartin kirjeet ja tekstivalinnat sisältävät. Määrällisesti suomennoksia on silti edelleen vähän, joten ainakin jonkinlainen keskeisten kirjeitten kunnollinen suomennos olisi erittäin tarpeellinen.

Mozartin ajan tekijänoikeudesta

Monet Mozartin elämään luovana säveltäjänä ja esiintyvänä taiteilijana liittyvät tapahtumat selittyvät tarpeella varjella sävellysten taloudellisen hyödyntämisen yksinoikeutta. Tekijänoikeutta modernissa mielessä ei vielä ollut, siitä piti pitää itse huolta. Sävellys piti kyetä myymään kustantajalle tai järjestää sen pohjalta maksullinen konsertti, jotta kukaan ei voinut varastaa musiikkia. Kopistin työtä oli valvottava, ettei hän tehnyt ylimääräisiä kopioita omaa myyntiä varten. Jatkuvaan käyttöön tarkoitettuja esitysmateriaaleja ei voinut jättää muille ja myös julkaistuja ja painettuina nuotteina levitettyjen sävellysten luvatonta painattamista piti valvoa ja pyrkiä estämään.

Erityisesti sävellyksen myyminen kustantajalle merkitsi säveltäjälle kontrollin menetystä, koska vakiintuneetkin kustantajan varastivat häikäilemättä toistensa tuotteita ja julkaisivat niistä sinänsä luvattomia kopioita, joskus jopa säveltäjän nimi vaihtaen. Täydelliseen kontrolliin ei käytännössä ollut mahdollisuutta, joten pikainen maksu joltain maksukykyiseltä ja -haluiselta oli välttämätöntä. Mozart keskittyi omien konserttibravuuriensa suojelemiseen, mutta ei suuremmin säälinyt julkaistujen sävellystensä kohtaloita.

Mozart osallistui itsekin säveltäjän nimen väärentämiseen antaessaan omia sävellyksiään ystäviensä nimissä julkaistavaksi. GOTTFRIED JACQUININ (1767–1792) tapauksessa hän tiesi täsmälleen, että tämä tulee julkaisemaan Mozartin musiikkia omanaan. Mutta todennäköisesti Mozart arvasi myös requiemin tilanneen kreivi FRANZ VON WALSEGGIN (1763–1827) aikeet esiintyä musiikin säveltäjänä. Tämäkään tuskin haittasi säveltäjää, kunhan sävellyspalkkio tuli ajoissa maksetuksi. Tätä on turha moralisoida, kyse oli säveltäjän omista luomuksista. Ei myöskään pidä ajatella, että tekijänoikeudellinen varastaminen oli moraalisesti hyväksyttyä Mozartin maailmassa. Ongelmana ei ollut tietoisuuden puute, vaan säädösten sekavuus ja valvovan viranomaisen puute eurooppalaisella tasolla. Tekijänoikeus miellettiin lisäksi lähinnä kaupalliseksi oikeuden lajiksi, jolla yritettiin pitää kustantajat kurissa. Henkisen tekijänoikeuden tunnustamiseen meni vielä melkein sata vuotta.

Mozart ja kustantajat

Mozart ei ollut erityisen aktiivinen suhteessa kaupallisiin nuotinkustantajiin. Toki hän mielellään antoi sävellyksiään kustannettavaksi, jos tiedossa oli rahaa tai ainakin mainetta ja työtilaisuuksia. Toisaalta kustantajat maksoivat julkaisuoikeuksista niin huonosti, ettei Mozartin kannattanut käyttää aikaansa esimerkiksi kustanteiden sisältämien virheiden oikomiseen. Niinpä ei ole yllättävää, että Mozartin elinaikana julkaistut hänen sävellystensä nuotit vilisevät ladontavirheitä, jotka säveltäjä itse olisi todennäköisesti heti huomannut, jos olisi moiseen työhön vaivautunut. Kustantajat eivät itsekään pitäneet sitä välttämättömänä menoeränä. Jotkut tutkijat ovat laskeneet, että Mozartin elinaikana julkaistiin noin 130 hänen sävellystään. Joukosta puuttuu lukuisia nykyisin täysin keskeiseksi arvioituja teoksia, kuten kolme viimeistä sinfoniaa, useimmat suuret näyttämöteokset ja tietenkin re-

quiem, jota säveltäjä ei ehtinyt säveltää valmiiksi. Wieniläiset kustantamot Artaria, Hoffmeister ja Alberti olivat varsin ahkeria, samoin Offenbachissa toiminut André. Vähäisempiä määriä julkaisivat mm. Birchall & Andrews (Lontoo), Bossler (Speyer), Boyer (Pariisi), Gräffer (Wien), Heina (Pariisi), Burchard Hummel (Haag), J. J. Hummel (Amsterdam), Koželuch (Wien), Schott (Mainz), Schrämbel (Wien), Sieber (Pariisi), Torricella (Wien), Vendôme (Pariisi) ja Wucherer (Wien). Myös Leopold Mozart julkaisi poikansa musiikkia sekä Salzburgissa että matkojen aikana. Vasta Mozartin kuoleman jälkeen kuvioihin tulivat mm. Breitkopf & Härtel.

Mozartin orkesterit

Nykyajan näkökulmasta on vaikea muistaa, ettei 1700-luvun Euroopassa ollut vielä yhteisiä orkestereiden tai muiden esityskokoonpanojen standardeja. Paikallisia perinteitä ja tapoja luonnollisesti oli, ja niitä levittivät kiertelevät muusikot. Ei silti ole järkevää puhua Mozartin ajan ”tyypillisestä” orkesterista, sellaista ei ollut yhtään enempää kuin Bachin aikana oli ollut vakiintunutta ”barokkiorkesteria”. Tässä luettelossa käytetty termi ”kamariorkesteri” täytyykin ymmärtää lähinnä tavaksi ilmaista, että esityskokoonpano on yhtyettä suurempi, mutta modernia sinfoniaorkesteria pienempi.

Mozart joutui mukautumaan siihen, että ammattilaisena sävelsi sille kokoonpanolle, joka musiikin tulisi kaiken todennäköisyyden mukaan esittämään. Tämä koski sekä soittimia että lauluääniä. Oli turha säveltää aariaan ääniä, joita ensiesityksen laulaja ei kuitenkaan pystyisi tuottamaan. Käytännöllinen säveltäjä otti joustavasti huomioon sekä tarjolla olevat soittajat että heidän soittotaitonsa. Käytettävissä olevan orkesterin koko riippui yleensä taloudellisista tekijöistä, ei niinkään taiteellisista pyrkimyksistä. Suuria orkestereita oli vain rikkailla työnantajille kuten keisarilla. Oletus Mozartin ajan sointi-ihanteesta sillä perusteella, miten pieniä useimmat orkesterit olivat, ei ole kestävä. Mozartinkin tiedetään innostuneen aina, kun tarjolla oli tavallista suurempi orkesteri, koska sellainen tarjosi säveltäjällekin suuremman liikkumavaran tehojen suunnittelussa.

Pääosin Mozartille kuitenkin oli tarjolla nykytermein vain erikokoisia kamariorkestereita. Amsterdamin Schouwburg Theatren orkesterissa oli 17 soittajaa, Prahan oopperaorkesterissa 26 ja Wienin Burgtheaterissakin alle 40. Torinon oopperaorkesterin 62 soittajaa olivat ajan mittapuulla valtava kokoonpano. Myös konserttipaikat olivat hyvin vaihtelevia. Pienimmillään soitettiin yksityishuoneistossa, parhaimmillaan konserttisalissa, teatterissa tai kirkossa. Tavanomainen konserttisali oli ehkä 2000 neliömetrin kokoinen ja siihen tilaan piti mahduttaa sekä soittajat että yleisö. Teatterit ja oopperatalot olivat nykynäkökulmasta aika pieniä, joten parhaimmillaankin olosuhteet olivat Mozartille erilaiset kuin nykyihmisille. Lisähaasteita tarjosivat vaihtelevat soittimistot. Vaikka ammattimuusikoiden oletettiin hallitsevan muitakin kuin pääsoittimensa soiton, erityisesti puhallinsoittimissa oli suuria paikallisia eroja. Klarinetit yleistyvät vasta Mozartin uran loppupuolella, eikä juhlavim-

piin tilaisuuksiin tarvittuja trumpetteja (clarino-soittimia) tai patarumpuja ollut aina tarjolla, vaan ne piti lainata sotilasorkesterista. Soittimien laatu vaihteli ja niin myös viritystasot. Eroja ei ollut pelkästään eri maitten välillä, vaan esimerkiksi Italiassa oli kirkkomusiikissa lähes sävelaskelta korkeampi viritys kuin oopperoissa ja kamarimusiikissa. Ranskassa oli vakiintunut puhallinsoittimien viritystaso (a' = 409 Hz), mutta tunnetussa Concert spirituelissa se nousi jo lähellä nykyistä standardia (a' = 440 Hz). Tutkijat ovat arvioineet, että Mozartin kohtaamat viritystasot olivat yleensä välillä 409-435 Hz.

Soittajien taidot vaihtelivat suuresti, koska pedagogisia standardeja ei ollut. Emme voi objektiivisesti arvioida, kuinka taitavia Mozartin itsensä arvostamat ja kehumat soittajat olivat, mutta aivan varmasti Mozart joutui kohtaamaan myös heikompia soittajia ja selviämään silti tilanteesta, jossa harvoin oli mahdollisuutta edes harjoitella etukäteen. Soittajien muuten haastavaa tilannetta tosin helpotti se, että 1700-luvulla soitettiin vain oman ajan musiikkia, tarvetta hallita eri aikakausien tyylejä ei käytännössä ollut.

Orkesterin johtaminen oli satunnaista ja tapahtui yleensä pianon tai viulun takaa. Modernia kapellimestarin ammattia ei vielä ollut, vaan musiikin yksityiskohdat muotoutuivat pitkälle yksittäisten soittajien ratkaisujen tuloksena. Orkesterin johtaminen miellettiin lähinnä tahdin lyömiseksi, sen suurempia tavoitteita ei käytännössä ollut. Kun suunnitellaan Mozartin esittämistä "autenttisesti", ei ole tarjolla yleistä teoreettista viitekehystä, vaan jokaisen teoksen esitysolosuhteita on tutkittava ja etsittävä esityskokoonpanossa mahdollisesti olevia johtolankoja. Ei ole syytä olettaa, ettei Mozartilla itsellään ollut selvää kuvaa siitä, miltä musiikin pitäisi kuulostaa. Hän ei kuitenkaan voinut odottaa voivansa vaikuttaa asiaan erityisen paljon muuten kuin kirjoittamalla sävellyksensä tulevan soittajiston kyvyille riittävän, mutta ei liian vaikeaksi.

Orkesterin kokoonpanolla oli Mozartin aikana merkitystä myös siksi, että musiikkia esitettiin nykyistä enemmän ulkona ja yleisön reaktiot olivat kaukana nykyisestä pidättyväisestä konserttinormista. Huomattava osa soitinmusiikista oli tarkoitettu puhtaaksi viihdykkeeksi esimerkiksi näyttämötapahtumien välillä. Yleisöä piti viihdyttää, ettei se ruvennut käyttäytymään huonosti. Toisaalta säveltäjä ja orkesteri onnistuessaan saivat paljon välittömämpää myönteistä palautetta, kuin millaiseen modernissa konserttisalissa on tapana yltyä. Mozartin kirjeissä on osuvia kuvauksista siitä, kuinka säveltäjä innostuu yleisön riemuisasta ja kovaäänisestä vastaanotosta. Hyvää akustiikkaa oli varmasti tarjolla myös Mozartin aikana, mutta viihdyke täytyi saada toimimaan myös haastavammissa olosuhteissa, kuten tuulessa ja yleisön metelissä.

Yksittäisen sävellyksen asema Mozartin aikana

Romantiikan aikana syntyneitä mielikuvia säveltäjästä herkkäsieluisena taiteilijana ja sävellyksestä samaisen herkän sielun arvokkaana hengentuotteena ei Mozartin aikana ollut vielä keksitty. Säveltäjät olivat käsityöläisiä, eivät uniikkeja taideteoksia luovia taiteilijoita. Kuten JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750), myös Wolfgang Amadeus Mozart eli yhteiskunnassa, jossa musiikista maksavat edellyttivät jatkuvaa uusien sävellysten virtaa. Kirkko oli tässä suhteessa yhtä vaativainen kuin oikukkain aatelinen. Säveltäjäkäsityöläisen piti huolehtia tasaisesta tuotannosta, ei haaveilla ihmeellisistä taideteoksista.

Edellä sanottu ei tarkoita, ettei sävellyksiin olisi suhtauduttu arvottavasti. Hitti oli hitti jo 1700-luvulla, eivätkä kaikki uudet oopperat saaneet ihmisiä hyräilemään parhaiden aarioiden melodioita Prahan kaduilla. Mutta kaikki musiikki vanheni sosiaalisesti nopeasti, eikä suurta tarvetta vanhojen sävellysten yksilölliseen nimeämiseen ollut. Tutkijoiden kannalta on hankalaa, kun säveltäjien kirjeenvaihdoissa usein puhutaan vain ”konsertostani” tai ”sonaatistani” ilman mitään yksilöivää määrettä kuten sävellajia tai järjestysnumeroa. Parhaassa tapauksessa säveltäjä saattaa puhua ”uusimmasta konsertostaan”, joka oli asianosaisille täysin riittävä määrä informaatiota.

Sävellysten sisäiseen eheyteen saati ”pyhyyteen” ei uskonut kukaan, vaan sävellysten osia yhdisteltiin ja järjesteltiin surutta kulloisenkin tarpeen mukaan. Edes meille niin tärkeät sinfoniat ja sonaatit eivät olleet turvassa, vaan niistä saatettiin esittää yksittäisiä osia täysin piittaamatta siitä, oliko säveltäjällä kenties ollut jokin kokonaisuuteen liittyvä ajatus tai suunnitelma. Ei ole merkittävää näyttöä siitä, että Mozart olisi tällaisesta suhtautumisesta kärsinyt edes sisäisesti. Toki hän arvosti joitakin sävellyksiään muita enemmän, eikä varmaan olisi hyväksynyt Haydnille säveltämiensä jousikvartettojen mielivaltaista esittämistä ja osien siirtelyä. Mutta useimmat olivat Mozartille yhtä nopeasti menneisyyttä kuin kuuntelijoillekin.

Mozart innostui kuitenkin uransa loppupuolella urakkaan, joka ei ollut tavanomaista useimmille säveltäjille. Vuonna 1784 hän aloitti sävellystensä kirjaamisen omaan temaattisen teosluetteloonsa *Verzeichnüss aller meiner Werke*. Emme tiedä, miksi Mozart tähän työhön ryhtyi, mutta oletettavasti hän muisti isänsä tekemät listat pikku Wolfgangin sävellyksistä ja ehkä mukana oli myös pyrkimystä paremmin kontrolloida tuotantoa, josta pienen perheen taloudellinen pärjääminen oli pääosin riippuvainen. Mozartin omissa teosluettelomerkinnöissä on painopiste selvästi esityskokoonpanon ilmaisemisessa eli käytännön asioissa. Teosten nimiin, sävellajeihin tai vastaaviin yksityiskohtiin hän ei paljon aikaa tuhlannut. Mozart myös jätti luettelosta pois vähäisempiä töitään syistä, joita emme tiedä, mutta voimme kuvitella. Osa satunnaistöistä oli todennäköisesti sellaisia, että säveltäjä itsekin unohti ne saman tien maksun saatuaan.

Yksittäisen sävellyksen alhainen status Mozartin maailmassa on toisaalta näkökulmakysymys ja osittainen harha. On selvää, että menestynyt ooppera oli tärkeämpi säveltäjälle ja yleisölle kuin joku satunnainen pianokappale tai hovitanssi. Vokaaliteoksiin viitattiin myös erisnimillä, vaikka ei järjestelmällisesti. Mozart tunnetusti sävelsi sekä asiantuntijoille (”Kenner”) että innokkaille harrastajille (”Liebhaber”), mutta emme tiedä, miten selkeästi Mozartin kaltainen ammattilainenkaan mielsi eroa absoluuttisen ja käyttömusiikin välillä. Haydn-kvartetot eivät selvästikään olleet tarkoitettuja muille kuin asiantuntijoille. Mutta pyrkikö Mozart viihdyttämään maksukykyisen porvariston lisäksi myös niitä kansalaisia, joilla ei ollut asiaa konserttisaleihin puutteellisen maksukykynsä ja vähäisen sivistyksensä takia? Tiedämme, että valistusajan Wienissä olivat monet konsertit ja tanssiaiset maksuttomina avoimia kaikille. Mozart myös viihtyi Schikanederin teatteriseurueessa, joka ei välttämättä tänä päivänä nauttisi kansallisteattereiden arvostusta.

Mozart ilmaisi silloin tällöin erityistä kiintymystä joihinkin sävellyksiinsä. Emme kuitenkaan tiedä, olivatko nämä ilmaukset satunnaisia vai edustavia tai hahmottiko Mozart itse olevansa poikkeuksellinen kyky ja lahjakkuus. Mozart arvosti taitojaan, eikä piilotellut itsevarmuuttaan. Vaikka teosluettelon pitäjänä Mozart oli melkoinen hutiloitsija, ehkä se kertoo vuosien mittaan kasvaneesta tietoisuudesta omasta merkityksestä ja arvosta. Uskon itse siihen, että Mozartilla oli tietoisuudessaan paikka sellaiselle musiikille, jota hän sävelsi vain vertaisilleen, kuten JOSEPH HAYDNILLE (1732–1809). Tässä tietoisuudessa yksittäisillä sävellyksillä oli todennäköisesti paljon yksilöllisemmin määrittynyt asema kuin mitä yleisten käytäntöjen pohjalta voisi olettaa.

Köchelin luettelon versiot

Kaikki Mozart-luettelot pohjautuvat Ludwig van Köchelin julkaisemaan kronologiseen luetteloon *Chronologisch-thematisches Verzeichnis sämtlicher Tonwerke Wolfgang Amadeus Mozarts* : *nebst Angabe der verloren gegangenen, unvollendeten, übertragenen, zweifelhaften und unterschobenen Compositionen desselben* (Leipzig 1862). LUDWIG ALOIS FRIEDRICH RITTER VON KÖCHEL (1800–1877) oli itävaltalainen tutkija, joka ei suurtyönsä jälkeen enää palannut Mozartin pariin. Köchelin luettelosta on julkaistu lukuisia uusia laitoksia, joista viimeisin kuitenkin jo vuonna 1964 (kahdeksas painos 1983 on muuttamaton). Neil Zaslawin luvattu uudistettu laitos ei tätä kirjoitettaessa ole vieläkään ilmestynyt, vaikka siitä on puhuttu jo vuosikymmenen ajan.

Köchelin luettelo on ollut monella tavalla malli kaikille eurooppalaisen taidemusiikin säveltäjien kunnianhimoisille teosluetteloilla. Se on kronologistemaattinen eli järjestetty sävellysten syntyajan mukaan ja varustettu nuottinäytteillä (*incipit*). Se on myös bibliografinen luettelo, joka sisältää perustiedot sävellysten synnystä, käsikirjoituksista, ensiesityksistä ja ensijulkaisuista. Köchelin luettelossa on myös käytetty kaikille teoksilla annettua keinotekoista, yksilöivää numeroa, joka yhdistetään yleensä joko pelkkään K-kirjaimeen (anglo-

amerikkalainen tapa) tai lyhenteeseen KV (eurooppalainen tapa). Siten esimerkiksi Mozartin *Requiem* on numeroltaan KV 626 tai K. 626.

Ensimmäisen merkittävän uudistuksen Köchelin luetteloon teki Alfred Einstein vuonna 1937 julkaisemallaan kolmannella painoksella, josta otettiin muuttamattomat lisäpainokset 1958 ja 1961. Toinen merkittävä muutos tapahtui kuudennessa painoksessa 1964, jonka toimittivat FRANZ GIEGLING, GERD SIEVERS ja ALEXANDER WEINMANN. Siitä otettiin muuttamattomat lisäpainokset 1965 ja 1983. Koska uusien laitosten tekijät halusivat säilyttää luettelon kronologisen järjestysperiaatteen, jouduttiin numerointia jälkikäteen muuttamaan, joissakin tapauksissa hyvin radikaalisti. Köcheliltä kokonaan puuttuneille teoksille annettiin oma numero ja uutta kronologista paikkaa ilmaiseva paikka luotiin lisäämällä numeroihin pieniä kirjaimia. Esimerkiksi kaksoiskaanon KV 228 osoittautui paljon myöhäisemmäksi, kuin mitä Köchel oletti, ja sille annettiin uusi numero KV 515b. Köcheliltä kokonaan puuttunut tenoriaaria *Dalla sua pace* vuodelta 1788 sai numeron KV 540a.

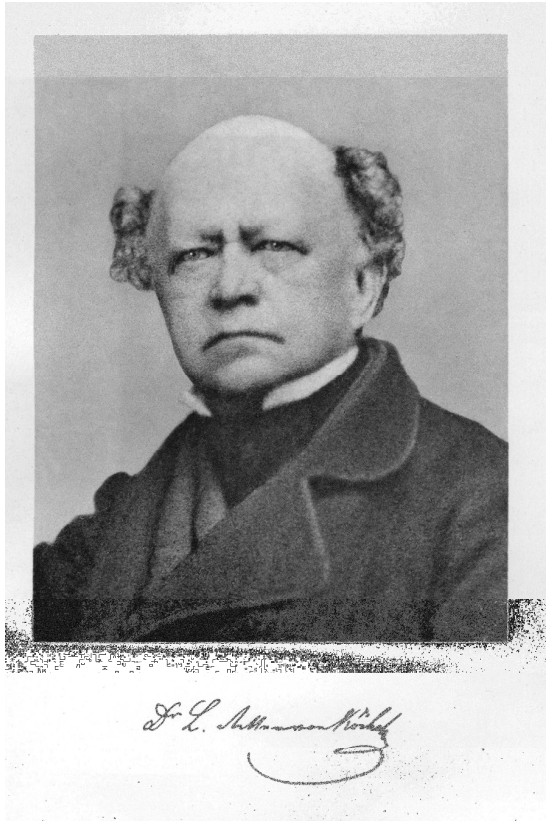

Wolfgang Amadeus Mozartin sävellykset

1761–1763

& Wolfgang Amadeus Mozartin henkilökohtainen historia säveltäjänä alkoi vuonna 1761, jolloin syntyivät ensimmäiset tunnistetut ja jälkipolville säilyneet teokset. Wolfgang oli ensimmäisten pienten klaveeriteosten säveltämisen aikaan 4-vuotias. Syyskuussa Wolfgang suoritti myös ensiesiintymisensä julkisuudessa Salzburgissa.

Salzburgin hovin muusikko ja musiikinopettaja JOHANN GEORG LEOPOLD MOZARTIN (1719–1787) ja ANNA MARIA WALBURGA PERTLIN (1720–1778) liitosta syntyi seitsemän lasta, joista Wolfgangin lisäksi vain MARIA ANNA WALBURGA IGNATIA MOZART (1751–1829) eli Nannerl selvisi aikuiseksi. Tammikuussa 1762 Leopold Mozart matkusti "ihmelastensa" kanssa Münchenin, missä oli esitys vaaliruhtinas MAXIMILIAN JOSEPH III:lle (1727–1777). Syyskuussa koko perhe matkusti Wieniin, missä lapset esiintyivät lähes päivittäin hovissa. Joulukuussa perheen matka kulki Pressburgiin ja sieltä Wieniin kautta takaisin kotikaupunki Salzburgiin.

Heinäkuun 9. päivänä 1763 alkoi ensimmäinen matka Euroopan halki omilla vaunuilla. Ensimmäinen pysähdys oli Münchenissä, missä neljän konsertin ja hoviesiintymisten jälkeen matka jatkui Augsburgiin, Leopoldin synnyinkaupunkiin. Kolmen konsertin jälkeen matka jatkui Ludwigsburgin, Schwetzingenin, Heidelbergin ja Mainzin kautta Frankfurt-am-Mainiin, missä JOHANN WOLFGANG VON GOETHEN (1749–1832) lainoppinut isä JOHANN CASPAR GOETHE maksoi 4 guldenia ja 7 kreuzeria saadakseen kuulla lapsia. Matka jatkui Aachenin, Koblenzin, Bonnin ja Kölnin kautta Brysseliin, missä perhe pysähtyi lokakuun ajaksi. Marraskuun 18. päivänä Mozartit saapuivat Pariisiin. Joulua vietettiin Versailles'ssa, missä oli vastaanottoja ja konsertteja hoviväelle. &

Notenbuch Nannerls, KV 1-5b

Nannerlin nuottikirja

Klaveeri

Andante, KV 1a, C-duuri	tammi-helmikuussa 1761 Salzburgissa
Allegro, KV 1b, C-duuri	tammi-helmikuussa 1761 Salzburgissa
Allegro, KV 1c, F-duuri	11.12.1761 Salzburgissa
Menuetti, KV 1d, F-duuri	16.12.1761 Salzburgissa
Menuetti, KV 1e=1, G-duuri	1763–1764 Pariisissa?
Menuetti, KV 1f, C-duuri	1763–1764 Pariisissa?

Menuetti, KV 2, F-duuri	tammikuussa 1762 Salzburgissa
Allegro, KV 3, B-duuri	4.3.1762 Salzburgissa
Menuetti, KV 4, F-duuri	11.5.1762 Salzburgissa
Menuetti, KV 5, F-duuri	5.7.1762 Salzburgissa
Allegro, KV 5a, C-duuri	kesällä 1763
Andante, KV 5b, B-duuri	kesä- ja lokakuun välillä 1763 (katkelma)

Mozartin ensimmäiseksi sävellykseksi arveltu *Andante* KV 1a ja yksitoista muuta pientä klaveeriteosta (KV 1b-f, 2-5) sisältyvät nimellä *Notenbuch Nannerls* tunnettuun käsikirjoitukseen, joka on Leopold Mozartin tyttärelleen kokoama nuottivihko. Käsikirjoituksesta puuttuu useita sivuja ja niiden mukana luultavasti myös Mozartin varhaisia sävellyksiä, mutta 12 on säilynyt. Käsikirjoituksessa on Leopold Mozartin teksti *Des Wolfgangerl Compositiones in den ersten 3 Monat nach seine, 5ten Jahre*.

1764

& Tammikuun 1. päivänä Mozartit konsertoivat Pariisissa, tärkeimpänä kuuntelijana kuningas LOUIS XV (15.2.1710–10.5.1774). Pariisissa julkaistiin Wolfgangin ensimmäiset sävellykset. Huhtikuussa siirryttiin Lontooseen, missä itse kuningas GEORGE III (1738–1820) vastaanotti perheen. Lapsilla on konsertteja, mutta Leopoldin sairastuminen pakotti perheen siirtymään elokuussa Lontoon lounaisosaan Chelseaan ja pysymään siellä syyskuuhun asti. Säveltäjistä CARL FRIEDRICH ABEL (1723–1787) ja JOHANN CHRISTIAN BACH (1735–1782) tuli tässä vaiheessa Mozart-perheen tuttavia. Wolfgangin ensimmäinen sinfonia syntyi ja esitettiin Lontoossa seuraavana vuonna. &

Sonaatit klaveerille ja viululle, KV 6-9

Klaveeri ja viulu
Sävelletty 1762–1764 Pariisissa (ehkä myös Salzburgissa)

KV 6, C-duuri (Allegro – Andante – Menuetto I – Menuetto II – Allegro molto)
KV 7, D-duuri (Allegro molto – Adagio – Menuetto I – Menuetto II)
KV 8, B-duuri (Allegro – Andante grazioso – Menuetto I – Menuetto II)
KV 9, G-duuri (Allegro spiritoso – Andante – Menuetto I – Menuetto II)

Kesäkuun 9. päivästä 1763 marraskuun 29. 1766 Mozartien perhe matkusti ympäri Eurooppaa esiintymis- ja rahankeruumatkalla. Kolme tärkeintä pysähdyspaikkaa olivat Pariisi (18.11.1763–19.4.1764 ja 10.5.–9.7.1766), Lontoo (23.4.1764–24.7.1765) ja Alankomaat (4.9.1765–9.5.

1766). Leopold onnistui julkaisemaan poikansa ensimmäisiä sonaatteja klaveerille ja viululle, koska oli ammattimuusikon vainulla havainnut hyvät harrastelijasoittajien markkinat näissä Itävallan ulkopuolisen Euroopan suurissa musiikkikeskuksissa.

Sonaattien KV 6-9, 10-15 ja 26-31 syntyminen oli enemmän Leopoldin päättäväisen ohjauksen tulosta kuin lapsen taiteellisen luovuuden pakkoa. Leopold painatti sonaatit matkalla, myi niitä mahdollisimman paljon, mutta toi ne myös mukanaan Salzburgiin, missä jatkoi myyntityötä. Sonaatit KV 6 ja 7 Leopold julkaisutti Pariisissa helmikuussa 1764 otsikolla *Sonates / Pour Le Clavecin / Qui peuvent se jouer avec l'Accompagnement de Violon*, opusnumerolla 1, ja omistettuna prinsessa MARIE-LOUISE THÉRÈSE DE VICTOIRELLE (1733–1799). Ranskan kuninkaan tyttärelle. Nämä olivat Mozartin ensimmäiset julkaistut teokset. Huhtikuussa 1764 olivat vuorossa sonaatit KV 8 ja 9, jotka julkaistiin otsikolla *Sonates / pour le Clavecin / Qui peuvent Se jouer avec l'Accompagmt de Violon*, opusnumerolla 2, ja omistettuna MADAME DE TESSÉLLE (1741–1813). Lontoossa Leopold julkaisutti kaikki neljä sonaattia yhteisellä otsikolla *Four / Sonatas / for the Harpsichord, / with / Accompaniment for a / Violin*. Kuten nimestä voi päätellä, kyse ei ollut viulusonaateista, vaan klaveerisävellyksistä, joissa viulu on säestävässä roolissa.

Sonaatit klaveerille ja viululle, huilulle tai sellolle, KV 10-15

Klaveeri ja viulu tai huilu tai sello
Sävelletty vuoden 1764 aikana Lontoossa

KV 10, B-duuri (Allegro – Andante – Menuetto)
KV 11, G-duuri (Andante – Allegro – Menuetto)
KV 12, A-duuri (Andante – Allegro)
KV 13, F-duuri (Allegro – Andante – Menuetto I – Menuetto II)
KV 14, C-duuri (Allegro – Allegro – Menuetto I – Menuetto II)
KV 15, B-duuri (Andante maestoso – Allegro grazioso)

Leopold Mozart julkaisi tammikuussa 1765 Lontoossa kuusi Wolfgangin sonaattia otsikolla *Six Sonates pour le Clavecin qui peuvent se jouer avec L'acompagnement de Violon, ou Flute Traversiere et d'un Violoncelle / Très humblement dediées A Sa Majesté Charlotte Reine de la Grande Bretagne / Composées par J. G. Wolfgang Mozart / Agé de huit Ans / Oeuvre III*. Kyse oli Englannin kuningattarelle CHARLOTTE OF MECKLENBURG-STRELITZILLE (1744–1818) omistetuista cembalosonaateista, joiden vaihtoehtoisina säestyssoittimina ovat viulu, huilu tai sello, mahdollisesti yhdessä toisiaan vahvistaen.

Londoner Skizzenbuch, KV 15a-15ss

London (Chelsea) Notebook – Lontoon luonnoskirja

Esityskokoonpanoa ei tiedetä, KV 15g on ehkä sävelletty uruille, KV 15x ehkä orkesterille
Sävelletty 1764 Lontoossa (Chelsea)

Mozart vietti syksyllä 1764 seitsemän viikkoa Chelseassa. Tuloksena oli 43 pientä omakätistä sävellyksen nuotinnosta muistikirjan lehdillä. Kappaleet ovat nimettömiä, Köchelin luettelon tempomerkinnät ja tanssien nimet eivät ole Mozartilta. Kappaleet on tarkoitettu soitettavaksi cembalolla tai mahdollisesti klavikordilla, ei pianolla tai edes sen edeltäjillä.

Londoner Skizzenbuch sisältää seuraavat Köchelin nimeämät osat: Allegro, KV 15a, F-duuri; Andantino, KV 15b; Menuetti, KV 15c; Rondeau, KV 15d; Kontratanssi, KV 15e; Menuetti, KV 15f; Preludi, KV 15g; Kontratanssi, KV 15h; Menuetti, KV 15i/15k; Kontratanssi, KV 15l; Menuetti, KV 15m; Andante, KV 15n; Andante, KV 15o; Sonaattikatkelma, KV 15p; Andante, KV 15q; Andante, KV 15r; Rondeau, KV 15s; Sonaatin osa, KV 15t; Siciliano, KV 15u; Sonaatin osa, KV 15v; Allemande, KV 15w; Sonaatin finaaliosa, KV 15x; Menuetti, KV 15y; Gigue, KV 15z; Sonaatin finaaliosa, KV 15aa; Sonaatin finaaliosa, KV 15bb; Menuetin luonnos, KV 15cc; Andante, KV 15dd; Menuetti, KV 15ee; Menuetti, KV 15ff; Kontratanssi ja rondeau, KV 15gg; Rondeau, KV 15hh; Andante, KV 15ii; Sonaatin osa, KV 15kk; Sonaatin finaaliosa, KV 15ll; Andante, KV 15mm; Sonaatinosan katkelma, KV 15nn; Menuetti, KV 15oo; Menuetti, KV 15pp; Menuetti, KV 15qq; Menuetin katkelma, KV 15rr ja neliäänisen fuugan katkelma, KV 15ss.

Sinfonia nro 1, KV 16, Es-duuri

Jouset, oboet ja käyrätorvet
Sävelletty Lontoossa 1764 tai 176
Molto allegro – Andante – Presto

Emme tiedä tarkalleen, kuinka monta sinfoniaa Mozart sävelsi, vaikka ilmeisesti suurin osa niistä on säilynyt. Onko KV 16 ensimmäinen, jonka Mozart todella sävelsi, on epävarmaa, mutta ensimmäisiä se ainakin oli. Mozartin sisar Nannerl muisteli 22.1.1800 leipzigilaisessa lehdessä *Allgemeine Musikalische Zeitung* sinfonian syntyä seuraavasti: "*Lontoossa, missä isämme makasi vakavasti sairaana, meitä oli kielletty koskemasta pianoon. Niinpä Mozart, saadakseen itselleen tekemistä, sävelsi ensimmäisen sinfoniansa käyttäen orkesterin kaikkia soittimia – erityisesti trumpetteja ja patarumpuja. Minun täytyi tehdä siitä kopio hänen vierellään istuen. Samalla kun hän sävelsi ja minä kopioin, hän sanoi minulle: Muistuta minua, että annan käyrätorville soitettavaksi jotain vaivan arvoista.*" (siteerattu Deutsch, s. 494).

Sinfonian KV 16 käsikirjoitus on tehty Mozartin käsialalla, joskin Leopoldin korjauksilla varustettuna. Ehkä Nannerl tarkoitti kopioimisella vain orkesterin äänilehtien kopioimista? Trumpettien ja patarumpujen mainitseminen antaa aiheen olettaa, ettei KV 16 sittenkään ole tässä mainittu "ensimmäinen", sillä sen soittimistoon eivät nämä soittimet kuulu (sinfonia nro 7, KV 45, on Köchelin luettelossa olevista ensimmäinen, johon ne sisältyvät). Toinen Mozartin ensimmäiseen sinfoniaan mahdollisesti liittyvä viite on Leopoldin kirjeessä 8.2.1765 kauppias JOHANN LORENZ HAGENAUERILLE (1712–1792): "*den 15ten Abends werden wir ein Concert aufführen -- Die Synfonien im Concert werden alle vom Wolfg: Mozart seyn. ich must sie selbst copieren, wenn ich nicht will für ieden bogen 1. Schilling bezahlen.*" [Viidennentoista päivän iltana meillä on konsertti. Konsertin kaikki sinfoniat tulevat olemaan Wolfgang Mozartin säveltämiä. Minun täytyy itse kopioida ne, jollen halua maksaa jokaisesta nuottilehdestä shillinkiä.]

& Mozartin sinfonioiden numerointi (1-41) on niin vakiintunut tapa, että olen käyttänyt sitä tässäkin luettelossa huolimatta sen keinotekoisuudesta. Numerointi on peräisin Breitkopf & Härtelin *Gesamtausgabesta* (1877–1883). Uusin tutkimus on osoittanut, etteivät sinfoniat nro 2 ja 3 ole Mozartin sävellyksiä, ja nro 37 on Mozartin MICHAEL HAYDNIN (1737–1806) sinfoniaan säveltämä johdanto. Vaille järjestysnumeroa on jäänyt joukko Mozartin nuorena säveltämiä sinfonioita. Joissakin kokonaislevytyksissä esiintynyt tapa numeroida näitä varhaissinfonioita numeroilla 42:sta eteenpäin on epäjohdonmukainen ja turha. &

1765

& Leopoldin sairauden aiheuttamaa tulojen vähentymistä autettiin siten, että lapset esiintyivät viikon ajan päivittäin kolmen tunnin ajan *Swan and Hoop* -nimisessä kapakassa (useissa lähteissä virheellisesti muodossa "Swan and Harp"). Heinäkuussa perhe lähti Lontoosta Doverin ja Calais'n kautta Lilleen, missä isä ja poika sairastivat angiinaa. Sitten perhe jatkoi matkaa Gentin, Antwerpenin ja Rotterdamin kautta Haagiin, minne saavuttiin 11. syyskuuta. Kun Nannerl vuorostaan sairastui, 9-vuotias Wolfgang esiintyi ensimmäisen kerran yksinään, kunnes sairastui itsekin kahdeksi kuukaudeksi. &

& Koska tämä luettelo on järjestetty Köchelin numeroitten mukaiseen järjestykseen, olen ottanut mukaan myös ne teokset, joille Köchel tai joku myöhemmistä toimittajista on antanut numeron, vaikka teos myöhemmin on todettu epäaidoksi. Jotta nämä epäaidot teokset erottuisivat selkeästi Mozartin omista teoksista, ovat niiden tiedot aina laatikossa. Teosten otsikot ovat vaaleammalla, jos teos on kadoksissa tai tunnetaan vain katkelmana. &

Sinfonia, KV 16a=Anh. 220, a-molli

Odense-sinfonia – Odense Symphony

Kamariorkesteri
Säveltäjää ei tiedetä
Sävelletty mahdollisesti Lontoossa 1765 (?)
Allegro moderato – Andante – Rondo: Allegro moderato

Vuonna 1982 Odensen kaupunginorkesterin muuton yhteydessä löysi kirjastonhoitaja GUNNAR THYGESEN nipun nuotteja, jotka oli 1943 siirretty orkesterin nuotistoon kaupungintalon kellarista. Mukana oli sinfonioita sellaisilta säveltäjiltä kuin Gyrowetz, Joseph Haydn, Pleyel, Wranitzky ja Mozart. Joukossa oli myös äänet sinfoniaan, joka Köchelin teosluettelon 6. painoksessa on mainittu numerolla KV 16a=Anh. 220, mutta kadoksissa olevana. Nuottinippu oli kuulunut Odensen musiikkiyhdistykselle, joka toimintansa huippuaikoina 1790-luvulla oli hankkinut merkittävän nuottikokoelman. Virallisesti löydöstä ilmoitettiin helmikuussa 1783, minkä jälkeen noin puolentoista vuoden aikana selviteltiin omistusoikeuteen liittyviä ongelmia, ja ainoastaan tanskalainen musikologi JENS PETER LARSEN pääsi tutkimaan aineiston aitoutta. Kun oikeuksista oli päästy sopimukseen, teos esitettiin 9.12.1984 Odensen sinfoniaorkesterin voimin, johtajana TAMAS VETÖ. Sinfonia myös äänitettiin, ja tässä yhteydessä vakiintui myös lisänimi *Odense Symphony*.

Odensessa löydetty käsikirjoitus ei ole Mozartin käsialaa, muttei myöskään kenenkään tunnetun salzburgilaisen kopistin. Paperin vesileimassa on luettavissa vuosiluku 1779, minkä lisäksi kannessa on merkintä, jonka mukaan äänet on hankittu vuonna 1793, luultavasti hampurilaiselta kauppiaalta JOHANN CHRISTOPH WESTPHALILTA, joka kauppasi 1780-luvulla Mozartin sinfonioiden lisäksi myös tätä numeroa KV 16a. Käsikirjoituksen säveltäjämerkintänä on pelkästään *del Sigr Mozart*. Neal Zaslaw (Zaslaw 1989, 263-281) on tutkinut teoksen aitoutta ja päätynyt käytettävissä olevien tietojen pohjalta siihen näkemykseen, ettei kyseessä ole Mozartien sävellys, vaan Mozartin nimiin laitettu jonkun toisen säveltäjän teos. Tällaisten tahallisten tai tahattomien vastuullisuusvirheiden määrä 1700-luvun sinfonioissa on osoitettu varsin suureksi. Zaslaw on esittänyt epäaitouden todisteiksi mm. seuraavat sinfonian ominaisuudet: (1) kaikkien osien sävellaji on a-molli tai A-duuri, kun Mozartin sinfonioiden hitaissa osissa muuten on aina uusi tonaalinen painotus; (2) sekä ensimmäinen että viimeinen osa ovat molemmat tempossa Allegro moderato, kun Mozartilla viimeinen osa on yleensä aina ensimmäistä nopeampi, esim. Molto allegro tai Presto; (3) nimiösivulla mainitaan *violoncello obbligato*, kun Mozart käytti elämänsä loppuun asti alimmasta bassoäänestä ilmaisua *Bass*; (4) sinfoniassa on muutamia tempomerkintöjä, joita Mozart ei koskaan käyttänyt sinfonioissaan (*mancando* eli 'hiljeten' ja *smorzando* eli 'sammuen'). Useimmat em. perusteluista pätevät yhtä hyvin Leopold Mozartiin. Sinfonian KV 16a=Anh. 220 säveltäjää ei ole vielä kyetty nimeämään, joten aitouskysymys on lopullisesti ratkaisematta.

Sinfonia, KV 16b=Anh. C 11.01, C-duuri

Kamariorkesteri
Säveltäjä Leopold Mozart?
Sävelletty ehkä 1770-luvun lopulla

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa sinfonia sai numeron KV 16b, mutta sittemmin se on siirretty suoraan liitteisiin. Teoksesta on säilynyt vain ensimmäinen viuluääni kopiona.

Sinfonia, KV 17=Anh. C 11.02, B-duuri

Kamariorkesteri
Säveltäjä Leopold Mozart
Sävelletty ehkä 1780-luvulla
Allegro – Andante – Menuetto – Presto

Aiemmin Mozartin sinfoniana ”nro 2” pidetty teos on todennäköisesti hänen isänsä osittain hieman keskeneräinen sävellys.

Sinfonia, KV 18=Anh. A 51, Es-duuri

Kamariorkesteri
Säveltäjä Carl Friedrich Abel
Sävelletty 1760-luvulla? (julkaistu 1767)
Molto allegro – Andante – Presto

Tätä Abelin sinfoniaa pidettiin Köchelin luettelossa Mozartin sinfoniana nro 3 ja kolmannessa painoksessa se siirrettiin liitteisiin numerolla KV Anh. 109I.

Sinfonia nro 4, KV 19, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1765 Hollannissa tai Lontoossa
Allegro – Andante – Presto

Sinfonian nro 4 alkuperäisten äänten kääreenä ollut paperi on säilynyt. Sen otsikkona on *Sinfonia à 2 Violinj 2 Hautbois 2 Corni Viola e Basso in F*. Alkuperäinen sävellaji F on korvattu ensin C:llä ja lopuksi D:llä, mistä on päätelty, että kääre on ollut kolmen eri sinfonian käytössä; ensin ehkä KV 19b, sitten ehkä kateissa oleva KV 19c ja lopuksi tämä KV 19.

Sinfonia, KV 19a, F-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1765 alussa Lontoossa
Allegro assai – Andante – Presto

Sinfonia tunnettiin pitkään ainoastaan välillisesti Breitkopf & Härtelin julkaisuluettelosta ja sinfonian nro 4 käärepaperissa olleen ensimmäisen viuluäänen alun perusteella. Vuonna 1981 Leopold Mozartin käsialalla kirjoitetut sinfonian äänet kuitenkin löydettiin eräiden yksityispapereiden joukosta Münchenistä. Leopold Mozart otsikoi teoksen *Sinfonia in F à 2 Violinj 2 Hautb: 2 Cornj Viola e Basso di Wolfgango Mozart compositore de 9 Anj.*

[Sinfonia, KV 19b, C-duuri]

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1765 alussa Lontoossa (kadoksissa)
Allegro non tanto – ? – ?

Sinfonia tunnetaan vain Breitkopf & Härtelin luettelon ja siinä olevan alun nuotinnoksen (*incipit*) perusteella. Luettelossa sinfonia on numerolla 68.

Tässä luettelossa on kadoksissa olevien teosten nimet kirjoitettu hakasulkeisiin harmaalla.

Va, dal furor portata, KV 19c=21

Va, dal furor portata, palesa il tradimento – [Mene, raivon kuljettamana ja paljasta petos]

Tenori, jouset, oboet, fagotit ja käyrätorvet
Sävelletty Lontoossa 1765
Teksti Pietro Metastasio
Allegro

Kyseessä on varhaisin säilynyt Mozartin vokaaliteos. Aaria on ehkä sävelletty tenori ERCOLE CIPRANDILLE (1725–1791). Hänellä oli osa Lontoossa esitetyssä *Eziossa*, jota myös Mozartit kävivät katsomassa ja kuuntelemassa. Aarian teksti on II näytöksen 4. kohtauksesta. Todisteita siitä, että aariaa olisi käytetty Lontoon *Ezion* esityksissä, ei varsinaisesti ole. PIETRO METASTASIO (oikea nimi Pietro Antonio Domenico Trapassi, 1698–1782) oli italialaisen *opera serian* keskeinen libretisti, jonka teksti *Ezio* on vuodelta 1728.

& Tässä julkaisussa noudatetaan Köchelin luettelon kuudennen painoksen kronologista järjestystä, mistä syystä osa alkuperäisen luettelon numeroista – kuten tässä KV 21 – ei ole perinteisellä paikallaan. Paikkaa vaihtaneista KV-numeroista on viitteet kuudennen painoksen numeroon (KV 21 ‣ 19c). &

Sonaatti pianolle nelikätisesti, KV 19d, C-duuri

Klaveeri (cembalo) nelikätisesti
Sävelletty todennäköisesti toukokuun alussa 1765 Lontoossa
Allegro – Menuetto – Rondo (Allegretto)

Sonaatin käsikirjoitusta ei tunneta, mutta teos julkaistiin Pariisissa 1787 tai 1788 otsikolla *Sonate à quatre mains, Pour le Piano Forte ou le Clavecin / Composée par A. Mozart* ja Lontoossa syksyllä 1789 (Birchall) otsikolla *A Duet for Two Perfomers on one Piano Forte or Harpsichord by A. Mozart*. Teos on epäilemättä tarkoitettu cembalolla esitettäväksi, sillä 1760-luvulla vasaraklaveeri ei ollut vielä kovinkaan yleinen soitin. Eräässä lontoolaisessa konsertti-ilmoituksessa oli 13.5.1765 Mozartien esiintymistä mainostava teksti *Concerto on the Harpsichord by the little Composer and his Sister each single and both together, &c.* Myös se tosiasia, että ykkössoittajan vasen käsi ja kakkossoittajan oikea käsi eräissä kohdissa törmäävät koskettimistolla yhteen, viittaa alun perin kaksisormioiselle cembalolle tehtyyn sävellykseen. Syitä näin pitkään aikaan säveltämisen ja julkaisemisen välillä ei ole kyetty toistaiseksi löytämään. Myös sävellyksen aitoutta on epäilty ja vuoden 1993 *Neue Mozart-Ausgabessa* (jatkossa NMA) teos on sijoitettu aitoudeltaan epävarmojen ryhmään. Mozartin tarve nuotintaa musiikkia, joka oli tarkoitus soittaa klaveerilla nelikätisesti, johtui toisista soittajista, joiden vaihtuva joukko ei voinut osata ulkoa ohjelmistoa, joka epäilemättä oli Mozar-

tilla itsellään muistissa. Nuorena Mozart soitti yleensä yhdessä sisarensa kanssa, mutta myöhemmin myös ystävien ja oppilaiden kanssa. Voidaan olettaa, että kaikesta Mozartin tällaisesta ohjelmistosta onkin säilynyt nuotinnettuna vain osa.

God is our refuge, KV 20

God is our refuge, our refuge and strength

Sopraano, altto, tenori ja basso
Sävelletty heinäkuussa 1765 Lontoossa
Teksti Psalmi 46

Sävellys muistuttaa suuresti englantilaisen JONATHAN BATTISHILLIN (1738–1801) samaan psalmiin vuonna 1765 tekemää sävelmää. Ehkä Mozart kuuli tämän sävellyksen Lontoossa ja halusi itse säveltää saman tekstin. Mozartin versio myötäilee 1500-luvun englantilaista polyfoniatyyliä, jota hän lienee ehtinyt vierailun aikana kuulla. Käsikirjoituksessa on sekä isän että pojan käsialalla tehtyjä merkintöjä. Leopold Mozart lahjoitti tämän ja muunnelmien KV 21a käsikirjoituksen sekä siihen mennessä ilmestyneet Wolfgangin painetut nuotit British Museumille.

KV 21 ‣ 19c

[Muunnelmia klaveerille, KV 21a=Anh. 206, A-duuri]

Klaveeri (cembalo)
Sävelletty 1765 Lontoossa (kadoksissa)

Tämä klaveeriteos tunnetaan vain välillisesti Breitkopf & Härtelin käsikirjoitusluettelosta, jonka sivulla 54 on maininta *Comp. à Lodres* ja nuotinnoksen alku.

Sinfonia nro 5, KV 22, B-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty joulukuun lopussa 1765 Haagissa
Allegro – Andante – Allegro molto

Leopold Mozartin hollantilaiselle nuottipaperille tekemän käsikirjoituksen otsikkona on *Synfonia / di Wolfg. Mozart à la Haye nel mese December 1765*. Teos oli tarkoitettu mahdollisesti Oranien prinssi WILLEM V:n (1748–1806) kruunajaisjuhliin tai julkiseen konserttiin Haagissa 22.1.1766. Tutkijat ovat havainneet, että viimeisen osan alkuteema on lainattu eräästä Johann Christian

Bachin kosketinsoitinkonsertosta. Mozart käytti samaa teemaa myös oopperansa *Le nozze di Figaro*, KV 492 toisen näytöksen finaalissa.

Conservati fedele, KV 23

Conservati fedele; pensa ch'io resto, e peno – [Pysy uskollisena; ajattele, kuinka suren täällä yksin]

Sopraano ja jousiorkesteri
Sävelletty lokakuussa 1765 ja muokattu tammikuussa 1766 Haagissa
Teksti Pietro Metastasio
Andante grazioso

Mozart sävelsi tämän hyvin suositusta libretosta (sen pohjalta on sävelletty aikanaan yli 100 eri oopperaa) otetun tekstin mahdollisesti prinsessa CAROLINA VAN ORANJE-NASSAULLE (1743–1787). Tekstinä on Metastasion *Artaserse* (I näytöksen ensimmäinen kohtaus, jossa Artasersen sisar Mandane hyvästelee rakastajaansa Arbacea). Mozart aloitti sävellystyön lokakuussa, sairastui lavantautiin kuten sisarensakin ja viimeisteli aarian tammikuussa 1766. Aaria kuuluu viidentoista italiankielisen aarian ryhmään, jonka Mozart sävelsi kiertuevuosina ja jonka Leopold kirjasi listaksi 1768 otsikolla *15 Italiänische Arien theils in London, theils im Haag Componiert*. Suurin osa näistä aarioista on kadonnut tai pysynyt tunnistamattomana.

1766

& Tammi- ja helmikuussa 1766 Mozartit esiintyivät Amsterdamissa, Haagissa ja Utrechtissa, ja lähtivät toukokuussa Brysselin kautta Pariisiin. Siellä viivyttiin kaksi kuukautta, minä aikana valmistui mm. MÍCHEL-BARTHÉLÉMY OLLIVIERIN (1712–1784) maalaus *Souper du prince de Conti au Temple*, jossa Wolfgang istuu cembalon ääressä ja hänen takanaan on tenori ja muusikko PIERRE JÉLYOTTE (1713–1797). Heinäkuussa matka jatkui Dijoniin. Lyonin ja Genfin kautta perhe siirtyi Sveitsiin ja edelleen Müncheniin reittiä Lausanne – Zürich – Winterthur – Schaffhausen – Donaueschingen, missä oli yhdeksän konserttia ruhtias JOSEPH WENZEL ZU FÜRSTENBERG-STÜHLINGENIN (1728–1783) luona – Ulm – Augsburg. Münchenissä Wolfgang esiintyi jälleen hovissa yksin ja yhdessä Nannerlin kanssa. Marraskuun lopussa perhe saapui takaisin Salzburgiin, missä pysyttiin seuraavat yhdeksän kuukautta. &

Acht Variationen, KV 24, G-duuri

Laat ons juichen, Batavieren! – [Iloitkaamme, batavialaiset!] – Thans verryst d'Oranje-Zon

Klaveeri
Sävelletty maaliskuussa 1766 Haagissa
Tema (Allegretto) – Var. I-VI – Var. VII (Adagio) – Var. VIII (Tempo I)

Näiden Mozartin ensimmäisten säilyneiden klaveerimuunnelmien teemana on haagilaisen säveltäjän CHRISTIAN ERNST GRAFIN (1723–1804) laulu *Laat ons juichen, Batavieren!*, joka oli sävelletty vastikään juhlistamaan prinssi Willem V:n syntymäpäiviä.

Mozartin klaveerimuunnelmat ovat luultavasti olleet pääosin improvisaatioita, jotka säveltäjä itse tai joku muu on merkinnyt muistiin. Oletettavasti kysymys on ollut enemmänkin hyvien ideoiden muistiin merkitsemisestä, ei sinänsä keksittyjen muunnelmien tallentamisesta myöhempää käyttöä varten. Lukuisista dokumenteista voidaan päätellä, ettei Mozartilla itsellään ollut vaikeuksia improvisoida mistä tahansa teemasta tai kuinka pitkään tahansa. Mutta ehkä Mozartkin halusi vapauttaa muistinsa tärkeämpiin töihin ja käytti siksi tällaistakin välinettä? Toisaalta tiedetään, että Mozart käytti muunnelmatekniikkaa opetustyössään, joten osa nuotinnetuista muunnelmista lienee tällaista pedagogista aineistoa.

Sieben Variationen, KV 25, D-duuri

Willem van Nassau

Klaveeri
Sävelletty todennäköisesti helmikuussa 1766 Amsterdamissa
Tema (Allegro) – Var. I-IV – Var. V (Adagio) – Var. VI (Tempo I) – Var. VII

Seitsemän muunnelman teemana on laulu *Willem van Nassau*, jota Mozart käytti myös teoksessa *Galimathias musicum* (KV 32). Mitään tietoa siitä, mihin tarkoituksiin muunnelmat on tarkoitettu, ei ole löytynyt. Todennäköisesti tarkoitus on kuitenkin ollut miellyttää Amsterdamin protestanttisia flaamilaisia. Tämä yleensä lyhyellä nimellä *Het Wilhelmus* tunnettu sävelmä on myös Alankomaitten virallinen kansallishymni. Melodia on peräisin 1500-luvulta ja se on lainaa ranskalaisesta laulusta *Autre chanson de la ville de Chartres assiégée par le prince de Condé*. Nykyisin tunnetun melodian nuotinsi säveltäjä ADRIAEN VALERIUS (1575–1625) ja se julkaistiin heti hänen kuolemansa jälkeen 1626.

Six Sonates, KV 26-31

Klaveeri ja viulu
Sävelletty helmikuussa 1766 Haagissa

KV 26, Es-duuri (Molto allegro – Adagio poco Andante – Rondeaux: Allegro)
KV 27, G-duuri (Andante poco Adagio – Allegro)
KV 28, C-duuri (Allegro maestoso – Allegro grazioso)
KV 29, D-duuri (Allegro molto – Menuetto & Trio)
KV 30, F-duuri (Adagio – Rondeaux: Tempo di Menuetto)
KV 31, B-duuri (Allegro – Tempo di Menuetto: Moderato)

Leopold Mozart painatti nämä sonaatit Haagissa maaliskuussa 1766 (B. Hummel) yhteisellä otsikolla ja opusnumerolla 4 omistettuna prinsessa Carolina van Oranje-Nassaulle. Opuksen otsikko on *Six Sonates / Pour le / Clavecin / Avec l'Accompagnement d'un Violon*. Kyse on siis jälleen klaveerisonaateissa, joissa on viulu säestävänä soittimena.

Galimathias musicum, KV 32

Quodlibet – Gallimathias musicum

Kamariorkesteri
Sävelletty maaliskuussa 1766 Haagissa
1. Molto allegro, 2. Andante, 3. Allegro, 4. Pastorella, 5. Allegro, 6. Marcia: Allegretto, 7. Allegro, 8. Molto adagio, 9. Allegro, 10. Largo, 11. Allegro, 12. Andante, 13. Allegro, 14. Menuet, 15. Adagio, 16. Presto, 17. Fugue

Tämä *quodlibet* eli sävelsikermä on sävelletty prinssi Willem V:n kruunajaisjuhliin 11.3.1766 Haagissa. 10-vuotiaan Wolfgangin cembalon äärestä johtamassa juhlaorkesterissa oli 12 viulua, kolme alttoviulua, kolme selloa, kaksi kontrabassoa, puhaltimia ja patarummut, kaikkiaan 36 muusikkoa. Leopold Mozartin pitämässä luettelossa on merkintä *Ein Quodlibet unter dem Titel Gallimathias musicum 1766. à 2 Violini, 2 Hautb: 2 Corni, Cembalo obligato, 2 Fagotti, Viola e Basso. alle Instrumente haben ihre Solos, und am Ende ist eine Fuge mit allen Instrumenten über ein holländisches Gesang (der Prinz Wilhelm genannt) angebracht. componirt für den Prinzen v. Oranien Durchl:*". Teoksesta on olemassa kaksi versiota, isä ja poika Mozartin yhteisesti kasaama käsikirjoitus ja jonkun ammattikopistin tekemä versio Donaueschingenissä pidettyä konserttia varten. Versiot ovat hieman erilaisia.

Galimathias musicum on sävelletty toisaalta salzburgilaisille, toisaalta hollantilaisille tuttujen sävelmien pohjalta. Erikoistehosteilla on epäilemättä tähdätty samaan kuin tutuilla melodioilla eli

kuulijoiden kaikenpuoliseen viihdyttämiseen. Osassa *Pastorella* kuullaan melodia *Joseph, lieber Joseph mein*, joka oli salzburgilaisille tuttu, koska Hohensaltzburgin linnan tornissa oleva mekaaninen kellopeli ("Hornwerk") soitti sitä joulun aikaan. Soitin on edelleen toiminnassa, vaikkei soitakaan enää tässä mainittua sävelmää. Osassa nro 8 Mozart lainaa laulua *Eitelkeit! Eitelkeit! Ewigs Verderben* [Turhamaisuus! Turhamaisuus! Ikuinen turmellus] ja numerossa 3 baijerilaista laulua *Gedult beschutzet mich, wann Neid und Hass wird rasen* [Suvaitsevuus suojelee minua, kun kateus ja viha raivoavat]. Hollantilaisille oli puolestaan tarkoitettu finaalissa esiintyvä lainaus isänmaallisesta laulusta *Willem van Nassau*, jota Mozart oli käyttänyt jo klaveerimuunnelmissaan KV 25.

[Das dritte Skizzenbuch, KV 32a]

Klaveeri?
Sävelletty Hollannissa talvella 1765–1766 (kadoksissa)

Maaliskuussa 1799 mainitsi Constanze Mozart Breitkopf & Härtelille lähettämässään kirjeessä teosnipun nimellä *Capricci* (ilmeisesti Leopold Mozartin antama nimi). Tämä "kolmanneksi luonnosvihkoksi" (kaksi ensimmäistä ovat *Notenbuch Nannerls* ja *Londoner Skizzenbuch*) yleensä nimitetty kokonaisuus on kuitenkin kadonnut niin perusteellisesti, ettei missään ole säilynyt tietoa edes sen sisällöstä tai esityskokoonpanosta.

Kyrie, KV 33, F-duuri

Neljä lauluääntä ja jouset
Sävelletty (päivätty) Pariisissa 12.6.1766
Larghetto

On pidetty mahdollisena, että Mozartin pyrkimyksenä oli säveltää messu Salzburgin tarpeisiin ennen lähtöään Pariisista. Ainakin on nykypäiviin säilynyt osa *Kyrie*. 10-vuotiaan pojan käsikirjoituksessa on nähtävissä Leopoldin korjaavan käden jälkiä, erityisesti bassossa. Toisaalta on mahdollista, että tavoitteena ei ollut kokonainen messu, sillä 1700-luvulta tunnetaan runsaasti erillisiä Kyrie-tekstiin tehtyjä sävellyksiä.

[Verschiedene Solo für die Flauto traverso, KV 33a]

Poikkihuilu
Sävelletty syyskuussa 1766 Lausannessa (kadoksissa)

Leopold Mozartin muistiinpanoissa on merkintä *Verschiedene Solo für die Flauto trav:- für den Herzog Louis v. Wirtenberg DI: in Lusana. Es wurde in Gegenwart dieser Durchl. Herrn componiert.* Se onkin kaikki, mitä näistä sävellyksistä tiedämme. Tiettävästi kukaan ei ole koskaan nähnyt näistä sävellyksistä merkkiäkään, joten ne saattavat myös olla myös Leopoldin työsuunnitelmia Wolfgangin varalle, kuten täydellisesti kadonneet teokset (ks. KV 33b-h).

[Verschiedene Solo für das Violoncello, KV 33b]

Sello
Sävelletty lokakuussa 1766 Donaueschingenissä (kadoksissa)

Ainoa tieto tällaisista teoksista perustuu Leopold Mozartin merkintään *Verschiedene Solo für das Violoncello,–für den Fürsten zu Fürstenberg Durchl:*.

[Stabat mater, KV 33c]

Neljä lauluääntä
Sävelletty mahdollisesti vuonna 1766 matkalla Pariisista Salzburgiin (kadoksissa)

Teos tunnetaan vain välillisesti Leopold Mozartin merkinnästä *Ein kurzes Stabat Mater à 4 Voci ohne Instrumenten*.

[Klaviersonaten, KV 33d-33g]

Klaveeri
Sävelletty mahdollisesti vuonna 1766 (kadoksissa)

Sonaattien olemassaolo on päätelty Breitkopf & Härtelin luettelon merkinnöistä, joista ovat peräisin myös Köchelin lyhyet nuotinnokset kunkin sonaatin alusta. Kolme sonaateista (KV 33d-f) tuli kustantajalle Mozartin sisarelta vuonna 1800, mutta niitä ei julkaistu. Nannerlin mukaan sonaatit kuuluvat Wolfgangin ensimmäisten sävellysten joukkoon. KV 33g on samassa luettelossa, mutta sen historiaa ei tunneta. Viides kadoksissa oleva Mozartin varhainen klaveerisonaatti on KV 72a.

KV 33d=Anh. 199, G-duuri (Allegro)
KV 33e=Anh. 200, B-duuri (Molto Allegro)
KV 33f=Anh. 201, C-duuri (Allegro)
KV 33g=Anh. 202, F-duuri (Andante amoroso)

[Ein Waldhornstückl, KV 33h]

Käyrätorvi
Sävelletty mahdollisesti 1766 Salzburgissa (kadoksissa)

Tietomme tällaisesta sävellyksestä perustuu mainintaan Leopold Mozartin kirjeessä vaimolleen ja pojalleen 16.2.1778: "*der Cammerdiener vom Fürst Breuner Martin Grassl ist heut begraben worden, der wolfg: wird sich erinnern, dass er ihm ein Waldhornstückl gemacht.*" [Martin Grassl, ruhtinas Breunerin kamaripalvelija, haudattiin tänään. Wolfgang varmaan muistaa, että hän sävelsi vainajalle pienen kappaleen käyrätorvelle.]

Allegro, KV 33B, F-duuri

Klaveeri
Sävelletty lokakuun alussa 1766 Zürichissä
Allegro

Tämän pienen kappaleen Mozart sävelsi Zürichissä palatessaan Lontoosta Salzburgiin. Lyijykynällä tehty käsikirjoitus on säilynyt konserttia mainostaneen käsiohjelman kääntöpuolella. Siinä on melodia ja basso klaveerinotaationa. Kappaletta on esitetty myös orkestroituna. Käsikirjoitus löytyi vasta vuonna 1942. Sävelmää käytetään elokuvassa *Amadeus* kohtauksessa, jossa Mozart soittaa sen sekä cembalolla että viululla silmät peitettynä.

Or che il dover – Tali e cotanti sono, KV 33i=36

Or che il dover m'astringe, in scelte e corte rime – [Tämä velvollisuus pakottaa minut nyt valituissa ja lyhyissä säkeissä] – Tali e cotanti sono di Sigismondo i merti [Niin mahtavia ja niin monia ovat Sigismundin ansiot]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty joulukuussa 1766 Salzburgissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Allegro maestoso – Allegro

Licenza oli 1600–1700-luvuilla nimitys musiikilliselle kunnianosoitukselle, joka sijoitettiin laajemman esityksen osaksi, yleensä kokonaan irrallisella tekstillä varustettuna. Tässä tapauksessa kohteena oli arkkipiispa SIGISMUND GRAF VON SCHRATTENBACH (1698–1771), jonka kunniaksi järjestetyssä juhlassa Salzburgissa 21.12.1766 esiintyi italialainen taiteilijaryhmä S. Emirion johdolla. Mozartin konserttiaaria sisältyi tämän ryhmän *Il cavaliere di spirito* -nimiseen esitykseen, jonka tekstit oli tehnyt CARLO GOLDONI (1707–1793). Sitä ei kuitenkaan tiedetä, onko myös Mozartin säveltämä teksti Goldonin käsialaa.

1767

& Alkuvuodesta jatkuivat Wolfgangin opinnot isän johdolla. Maaliskuussa esitettiin oratorio *Die Schuldigkeit des ersten Gebots*, jonka säveltämisestä oli palkkiona kultainen mitali ja 12 dukaattia. Syyskuussa Leopold laittoi perheen taas matkalle, joka kulki kohti Wieniä. Perillä raivonnut isorokkoepidemia sai Mozartit kuitenkin pakenemaan Böömiin Olmützin (Olomouc) kaupunkiin, missä lapset yhtä kaikki sairastuivat. Joulukuun lopulla sairaudet oli taas voitettu ja perhe palasi Brünnin (Brno) kautta takaisin Wieniin. Brünnissä Wolfgang esiintyi Nannerlin kanssa paikallisessa kahvilassa joulukuun 30. päivänä. &

Scande coeli limina, KV 34, C-duuri

Scande coeli limina, anima sanctissima – [Korkealla taivaan kynnys, pyhä henki] – Offertorium in Festo S Benedicti

Neljä lauluääntä ja kamariorkesteri
Sävelletty joulukuun lopun 1766 ja 21.3.1767 välillä Baijerissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tunneta
Andante – Allegro

Perimätiedon mukaan Mozart sävelsi tämän offertoriumin oleskellessaan Seeonin benediktiiniluostarissa (Kloster Seeon) vuodenvaihteessa 1766–1767. Tarinan mukaan luostarissa kaivattiin musiikkia maaliskuun 21. päivänä vietettävään Pyhän Benedictuksen juhlaan, ja nuori Mozart tekaisi sellaisen tuota pikaa. Mitään käsikirjoitusta tai muuta alkuperäislähdettä ei ole säilynyt, joten tarinan uskottavuus ei ole vahvalla pohjalla. Edes sitä ei tiedetä, miksi Mozartit olisivat Baijeriin matkustaneet. Itse teksti ei ainakaan ole alkuperältään liturginen, vaan kyseessä on mahdollisesti jonkun paikallisen munkin runo.

Die Schuldigkeit des ersten Gebots, KV 35

[Ensimmäisen käskyn velvoite]

3 sopraanoa, 2 tenoria ja kamariorkesteri
Sävelletty 1766–1767 Salzburgissa
Teksti Ignaz Anton von Weiser
Sinfonia (Allegro) – Die löblich' und gerechte Bitten (resitatiivi), 1. Mit Jammer muss ich schauen – So viele Seelen Fall (resitatiivi), 2. Ein ergrimmter Löwe brüllt – Was glaubst du? (resitatiivi), 3. Erwache, fauler Knecht – Er reget sich (resitatiivi) – Wie, wer erwecket mich? (resitatiivi), 4. Hat der Schöpfer dieses Leben – Dass Träume Träume sind (resitatiivi), 5. Jener Donnerworte Kraft – Ist dieses, o so zweifle nimmermehr (resitatiivi), 6. Schildre einen Philosophen – Wen hör' ich nun hier in der Nähe (resitatiivi), 7. Manches Übel will zuweilen – Er halt mich einem Kranken gleich (resitatiivi) – Hast du nunmehr erfahren (resitatiivi), 9. Laßt mir eurer Gnade Schein (tertsetto)

Leopold Mozartin luettelossa on merkintä *Ein Oratorium von 5 singenden Personen &c:* Ajan tavan mukaan tämä "hengellinen laulunäytelmä" tilattiin kolmelta säveltäjältä siten, että toisesta osasta vastasi Michael Haydn ja kolmannesta ANTON CAJETAN ADLGASSER (1728–1777). Jälkimmäisten osien vaiheita ei tunneta, käsikirjoitukset ovat kadonneet. Teoksen painetun libreton nimiösivulla on seuraava teksti: *Die Schuldigkeit Des ersten und fürnehmsten Gebottes Marc. 12 V. 30. -- In dreyen Theilen zur Erwegung vorgestellt von J. A. W. Erster Theil in Musik gebracht von Herrn Wolfgang Motzard, alt 10 Jahr. Zweyter Theil von Herrn Johann Michael Heiden, Hochfürstl. Concertmeistern. Dritter Theil von Herrn Anton Cajetan Adlgasser, Hochfürstl. Kammer-Componist- und Organisten. Die Schuldigkeit des ersten Gebots* on allegorinen moraliteetti, jonka henkilöhahmot "Christkeit", "Barmherzigkeit", "Gerechtigkeit", "Weltgeist" ja "Christ" kertovat olennaisen tekstin sisällöstä. Teksti sisältää myös näyttämöllisiä ohjeita, joten puhtaasta oratoriosta ei ollut kysymys. Tekstin tekijänä pidetään nykyään IGNAZ ANTON VON WEISERIA (1701–1785), mutta koska libretto kuittaa tekstin tekijän alkukirjaimilla "J. A. W.", on varsinkin aikaisemmin pidetty mahdollisina tekijöinä myös JOHANN ADAM WIELANDIA ja JAKOB ANTON MARIUS WIMMERIÄ.

Mozartin osuus esitettiin Salzburgin arkkipiispan palatsissa 12.3.1767, osat 2 ja 3 19.3. ja 26.3. Ensiesityksessä lauloivat mm. neidit MARIA ANNA FESEMAYR ja MARIA MAGDALENA LIPP, jotka sattumoisin myöhemmin menivät naimisiin edellä mainittujen Adlgasserin ja Michael Haydnin kanssa. Molemmat säveltäjät osallistuivat myös neljänä seuraavana vuonna samanlaisen oratorion säveltämiseen, mutta syistä, joita ei tiedetä, Mozartilta ei musiikkia enää pyydetty, ja koko perinne loppui vuonna 1771 vanhan arkkipiispa Schrattenbachin kuoltua.

Grabmusik, KV 35a=42

Passionskantate – Wo bin ich? bittrer Schmerz!

Sopraano, basso, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty 1767 Salzburgissa (muokattu 1770-luvun puolessavälissä)
Teksti Ignaz Anton von Weiser (?)
Wo bin ich? (resitatiivi) – Felsen, spaltet euren Rachen (aaria, Allegro) – Geliebte Seel' (resitatiivi) – Betracht dies Herz (aaria, Andante alla breve) – O Himmel! was ein traurig Licht (resitatiivi) – Jesu, was hab' ich getan? (duetto, Andante) – O lobenswerter Sinn! (resitatiivi) – Jesu, Jesu, Jesu, wahrer Gottes Sohn (kuoro)

Piinaviikolle sävelletty kantaatti, jonka käsikirjoituksen otsikkona on Mozartin käsialalla *Grab Music*. Syntyvaiheisiin liittyy tarina siitä, kuinka arkkipiispa Schrattenbach sulki nuoren Wolfgangin kynän, nuottipaperin ja oratoriotekstin kanssa viikoksi eristyksiin, koska epäili jonkun muun (Leopoldin?) todellisuudessa säveltäneen Wolfgangin nimiin aiemmin merkityt teokset. Joskus 1770-luvulla Mozart uudisti kantaatin säveltämällä loppuun ylimääräisen resitatiivin ja loppukuoron.

KV 36 ‣ 33i

Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 37, F-duuri

Pianokonsertto nro 1

Cembalo ja kamariorkesteri
Sävelletty huhtikuussa 1767 Salzburgissa
Allegro – Andante – Allegro

Ennen täysin itsenäisten klaveerikonserttojensa säveltämistä (KV 175:stä eteenpäin) Mozart harjoitteli tätä musiikinlajia Leopoldin ohjeistamana pastisseja säveltämällä. Konsertot KV 37, 39, 40, 41 ja 107:1-3 perustuvat tuon ajan tunnettujen säveltäjien klaveerisonaattien osiin, jotka Mozart muotoili cembalokonsertoiksi. Tässä "pianokonsertossaan nro 1" Mozart hyödynsi HERMANN FRIEDRICH RAUPACHIN (1728–1778) sonaattia klaveerille ja viululle, op. 1, nro 5 (ensimmäinen Allegro) ja LEONTZI HONAUERIN (1730–1790) klaveerisonaattia op. 2, nro 3 (toinen Allegro). Andante-osan esikuvaa ei tiedetä, se saattaa myös olla Mozartin originaalisävellys.

Apollo et Hyacinthus, KV 38

Lateinische Komödie – Apollo et Hyacinthus seu Hyacinthi Metamorphosis

Tenori (Oebalus), sopraano (Melia), sopraano (Hyacinthus), altto (Apollo), altto (Zephyrus), kaksi bassoa (Apollon pappeja) ja kamariorkesteri
Sävelletty ennen 13.5.1767
Libretto Rufinus Widl
Prologus: Intrada, Allegro – Amice! Jam parata sunt omnia (resitatiivi) – Numen o Latonium (kuoro) – Heu me! periimus! (resitatiivi) – Saepe terrent Numina (Hyacinthusin aaria) – Ah nate! vera loqueris (resitatiivi) – Jam pastor Apollo custodio greges (Apollon aaria) – Amare numquid filia (resitatiivi) – Laetari, laetari (Melian aaria) – Rex! de salute filii est actum (resitatiivi) – En! duos conspicis (Zephyruksen aaria) – Heu! Numen! (resitatiivi) – Discede crudelis! (Melian ja Apollon duetto) – Quis ergo Nate! (resitatiivi) – Ut navis in aequore (Oebaluksen aaria) – Quocumque me converto (resitatiivi) – Natus cadit (Melian ja Oebaluksen duetto) – Rex! Me redire cogit (resitatiivi)– Tandem post turbida (Melian, Apollon ja Oebaluksen tertsetto)

Leopold Mozartin luettelossa on keväälle 1767 merkitty teos *Apollo und Hyacinth Eine Musik zu einer lateinische Comoedie für die Universitet zu Salzburg von 5 singenden Personen*. Mozartin ajan Salzburgissa oli tapana esittää yliopiston lukuvuoden päätteeksi jokin opettavainen musiikkinäytelmä. Vuonna 1767 Mozart sai kunnian toimia näytelmän, latinankielisen tragedian *Clementia Croesi* puheosuuksien välissä esitettävän musiikin säveltäjänä. Libretto pohjasi osittain vanhaan Antiikin Kreikan myyttiin muodossa, jonka OVIDIUS sen kertoo kokoelmassaan *Muodonmuutoksia* (*Metamorphoseon libri*, julkaistu vuonna 8), mutta RUFINUS WIDL (1731–1798), filosofian professori ja dominikaanimunkki, on muuntanut tarinaa ajan ja paikan tarpeita paremmin vastaavaksi. Vanhimmassa tarinassa, jonka Euripides on tallentanut, Apollo rakastaa kaunista Hyacinthus-nuorukaista, mutta tappaa tämän vahingossa heittäessään kiekkoa. Myöhemmässä versiossa Zephyrus, Länsituuli, kilpailee Apollon kanssa Hyacinthuksen suosiosta ja ohjaa mustasukkaisena kiekkoa niin että se tappaa Hyacinthuksen. Widlin versiossa Apollon rakkauden kohteena ei enää olekaan arveluttavasti Hyacinthus, vaan tarinaan ilmestyvä sisar Melia, josta Apollo ja Zephyrus kilpailevat. Widl on liittänyt tapahtumiin mukaan myös nuorten isän Oebaluksen.

Ensiesitys oli Salzburgin yliopistossa 13. toukokuuta 1767, rooleissa MATTHIAS FRANZ DE PAULA STADLER (1744–1827) Oebalus, FELIX FUCHS (s. 1752), Melia, CHRISTIAN ENZINGER (s. 1755), Hyacinthus, JOHANN ERNST (s. 1755), Apollo, JOSEPH VONDERTHON, Zephyrus ja JOSEPH ANTON BRÜNDL (s. n. 1749). Esitys saavutti suosiota ja Salzburgin kymnaasin johtaja merkitsi muistiin: "*Wolfgang Mozartin, 11-vuotiaan lapsen, säveltämä musiikki ilahdutti jokaista, ja illalla hän antoi meille huomattavia todisteita musiikillisesti taidostaan cembalon ääressä.*" (Osborne 1990, s. 31). *Apollo et Hyacinthus* ei ole ooppera sanan perinteisessä mielessä, mutta Mozart on säveltänyt musiikin uskollisesti barokin oopperatyyliä noudattaen. Mozart käytti duettoa *Natus cadit* myöhemmin sinfoniansa KV 43 aineksena.

Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 39, B-duuri

Pianokonsertto nro 2

Cembalo ja kamariorkesteri
Sävelletty kesäkuussa 1767 Salzburgissa
Allegro spiritoso – Andante – Molto allegro

Tämän ”pianokonserton nro 2” ääriosien esikuvana ovat olleet Raupachin klaveerisonaatin op. 1, nro 1 osat. Andante on peräisin JOHANN SCHOBERTIN (1740–1767) sonaatin op. 17, nro 2 avausosasta.

Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 40, D-duuri

Pianokonsertto nro 3

Cembalo ja kamariorkesteri
Sävelletty kesäkuussa 1767 Salzburgissa
Allegro maestoso – Andante – Presto

”Pianokonserton nro 3” avausosa on peräisin Honauerin sonaatista op. 2, nro 1. Hidas keskiosa on JOHANN GOTTFRIED ECKARDIN (1735–1809) sonaatista op. 1, nro 4 ja Presto CARL PHILIPP EMANUEL BACHIN (1714–1788) vuonna 1760 julkaistusta sävellyksestä *La Böhmer*, H81.

Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 41, G-duuri

Pianokonsertto nro 4

Cembalo ja kamariorkesteri
Sävelletty kesäkuussa 1767 Salzburgissa
Allegro – Andante – Molto allegro

”Pianokonserton nro 4” ääriosat ovat peräisin Honauerin sonaatista op. 1, nro 1, hidas keskiosa on Raupachin sonaatista op. 1, nro 1.

[Sechs Divertimenti, KV 41a]

Sävelletty 1767 Salzburgissa (kadoksissa)

Nämä teokset tunnetaan vain Leopold Mozartin luettelomerkinnöstä: *6 Divertimenti à 4. für verschiedenen Instrumenten als Violin, Clarino, Corno, flautotrav: fagotto, Trombone, Viola, Violoncello &c:* Näin sekalainen kokoonpano viittaa siihen, että kyse on ollut pikemminkin suunnitelmista kuin toteutuneista hankkeista. Samanlainen vaikutelma syntyy teosten KV 41b-d soitinnusmerkinnöistä.

[Viele Stücke, KV 41b]

Sävelletty 1767 Salzburgissa (kadoksissa)

Leopold Mozartin luettelomerkintä näistä ehkä vain suunnitelmista on *Viele Stücke – für 2 Clarini – für 2 Corni – für Corni di Bassetto. Aufzüge für Trompette und Paucken*.

[Verschiedene Marche, KV 41c]

Sävelletty 1767 Salzburgissa (kadoksissa)

Leopold Mozartin luettelomerkintä on *Verschiedene Marche – a 2 Violini, 2 Corni, 2 Hautb: Basso &c: – militarische mit 2 Haut: 2 Corni & fagotte. -á 2 Violini e Basso*.

[Viele Menuette, KV 41d]

Sävelletty 1767 Salzburgissa (kadoksissa)

Suunnitelmien asteelle jääneiden varhaisteosten joukkoon kuuluvat myös nämä menuetit, Leopold Mozartin merkinnöissä *Viele Menuette mit allerhand Instrumenten*.

[Eine Fuge, KV 41e]

Klaveeri
Sävelletty 1767 Salzburgissa (kadoksissa)

Tämä teos on Leopold Mozartin luettelossa muodossa *Eine Fuge -fürs Clavier*.

[Eine Fuge, KV 41f]

Neljä ääntä
Sävelletty 1767 Salzburgissa (kadoksissa)

Emme tiedä tästä fuugasta edes täsmällistä esityskokoonpanoa, sillä Leopold Mozartin muistiinpano on hyvin karu *Eine Fuge – à 4 Voci*.

[Nachtmusik, KV 41g]

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty 1767 Salzburgissa (?) (kadoksissa)

Tieto sävellyksestä perustuu Nannerlin kirjeeseen Breitkopf & Härtelille 8.2.1800: "*Auch habe ich eine ganz kleine Nachtmusik, bestehend in 2 Violin und Basso. Da es aber eine sehr simple Composition, die er in sehr frühen Jahren gemacht hat, so getraute ich mir nicht, solche zu schicken, da sie mir zu unbedeutend schien.*" [Minulla on myös vähäinen 'Nachtmusik' 2 viululle ja continuolle. Koska se on kuitenkin hyvin yksinkertainen sävellys, jonka hän on tehnyt varhaisvuosinaan, en rohkene sitä lähettää, sillä se näyttää minusta merkityksettömältä]. Teoksen myöhempiä vaiheita ei tunneta.

Kirchensonate, KV 41h=67, Es-duuri

Kirkkosonaatti nro 1 – Church sonata – Epistle sonata – Sonate da chiesa

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty 1772 Salzburgissa
Andantino

Nimellä *Kirchensonate* tunnetut sävellykset syntyivät ilmeisesti vuosien 1772 ja 1780 välillä Salzburgin katedraalin käyttöön. Köchel ajoitti ensimmäiset kolme vuosille 1766–1767.

& Kirkkosonaatti oli katolisen messun keskelle tarkoitettu välisoitto, joka kehittyi lähinnä Italiassa. Vuonna 1749 antamassaan määräyksessä paavi BENEDICTUS XIV (1675–1758) salli soitinmusiikin kirkossa tietyin rajoituksin. Esimerkiksi Leopold Mozart sävelsi vuonna 1740 joukon kolmiosaisia kirkkosonaatteja. Arkkipiispa Colloredon mielestä musiikki kirkossa oli lyhyestä kaunis, joten hoviurkuri Wolfgang Amadeus Mozartin sävellysvelvollisuudet supistuivat mahdollisimman lyhyisiin *Sonate all' epistola* -teoksiin. Kaikki Mozartin kirkkosonaatit ovat yksiosaisia, sävellaji on duuri ja perussoitinnus ns. kirkkotrio eli kaksi viulua ja continuo eli normaalisti urut. Sonaattien esityskokoonpano lienee ollut tilaisuuden tullen suurempikin, mutta kaikissa tapauksissa soittimet ovat kahdentaneet viulu- tai continuoääniä. Kysymys on siten omanlaisistaan triosonaateista.

Kirkkosonaatit eivät kuulosta nykyihmisen korvissa erityisen kirkollisilta, vaikka niillä oli täsmällinen paikkansa jumalanpalveluksessa kuoron laulaman messun keskellä. Musiikin tyylillistä kehitystä ei Mozartinkaan sonaateissa ilmene, vaikka niiden ajallinen jänneväli lienee ainakin kymmenen vuotta. Ainoastaan soittimisto monipuolistuu ja erityisesti urkujen solistinen rooli kasvaa niin paljon, että viimeisessä sonaatissa KV 336 tarvitaan jo erilliset soolourut. Mozartin kirkkosonaatit jäivät lajissaan viimeisiksi, sillä vuonna 1783, kaksi vuotta sen jälkeen, kun Mozart oli jättänyt virkansa Salzburgin hovissa, arkkipiispa Colloredo kielsi kirkkosonaattien käytön ja määräsi Michael Haydnin säveltämään niiden sijaan neliäänisiä graduaaleja. Kirkkosonaattien numerointi on ollut kirjavaa, koska muutamaa ei yleensä ole otettu mukaan numerointeihin. Tässä on noudatettu NMA:n käytäntöä, jonka mukaan on 17 numeroitua sonaattia ja yksi numeroimaton (KV 124A), jonka aitoutta epäillään. &

Kirchensonate, KV 41i=68, B-duuri

Kirkkosonaatti nro 2

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty 1772 Salzburgissa
Allegro

Kirchensonate, KV 41k=69, D-duuri

Kirkkosonaatti nro 3

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty 1772 Salzburgissa
Allegro

KV 42 ‣ 35a

Sinfonia KV 42a=76, F-duuri

”Sinfonia nro 43”

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti syksyllä 1767 Wienissä
Allegro maestoso – Andante – Menuetto – Allegro

Sinfonian käsikirjoitusta ei tunneta, mistä syystä teoksen aitoutta on myös epäilty. Breitkopf & Härtelin käsikirjoitusluettelossa sinfonia esiintyy numerolla 59, mutta sinfonian äänilehdet tuhoutuivat sodan aikana. Tutkija Alfred Einstein on esittänyt tulkinnan, jonka mukaan sinfonian Menuetto on niin paljon muita osia kehittyneempi, että se on todennäköisesti sävelletty myöhemmin.

Sinfonia nro 6, KV 43, F-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty 1767 Wienissä
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro

Mozartin käsikirjoituksen otsikkona on yksinkertaisesti *Sinfonia di Wolfgango Mozart à Vienne 1767*. Sen yläpuolella on Leopoldin käsialalla lisäys *a olmutz 1767*, joka kuitenkin on yliviivattu. Köchelin luettelon toimittajat ovatkin olettaneet, että sinfonian säveltäminen on tapahtunut sekä Wienissä että Olmützissä, jonne Mozartit olivat lähteneet isorokkoepidemiaa pakoon. Neil Zaslawin mukaan Mozart luonnosteli sinfonian ehkä jo Salzburgissa ennen lähtöä Wieniin 13.9, jatkoi työtä Wienissä 15.9-23.10., sai sävellyksen valmiiksi luultavasti isorokosta toivuttuaan Olmützissä ja mahdollisesti esitytti sen ensi kerran Brünnissä joulukuun 30. päivänä.

Wienissä Mozart kohtasi esiklassisen sinfonian, joka poikkesi tutusta Johann Christian Bachin tyylistä tekemällä sinfoniasta neliosaisen kolmanneksi osaksi lisätyn menuetin avulla. Tämän KV 43:n myötä Mozartkin alkoi käyttää menuettia sinfonian osana. Sinfonia nro 6 alkaa fanfaarilla, joka on lähes identtinen useiden mannheimilaisten säveltäjien kuten Johann Christian Bachin, JAN STAMICIN (1717–1757), CARLO GIUSEPPE TOESCHIN (1731–1788) ja CARL DITTERS VON DITTERSDORFIN (1739–1799) harrastaman aloituksen kanssa. Sinfonian Andante perustuu duettoon *Apollo et Hyacinthusissa.*

Ach, was müssen wir erfahren? KV 43a=Anh. 24a

Kaksi sopraanoa
Sävelletty ilmeisesti pian 15.10.1767 jälkeen Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tunneta

Sopraanojen osuus on valmis, mutta sävellystä pidetään yleisesti katkelmana, koska säestystä ei tunneta. Sävellys on mahdollisesti syntynyt isorokkoon 16-vuotiaana 15.10.1767 kuolleen arkkiherttuatar MARIA JOSEPHAN muistolle, mutta jäi keskeneräiseksi Mozartien paetessa Olmütziin. Tarkempaa tietoa dueton taustasta ei kuitenkaan ole löydetty.

KV 44 ‣ 73u

1768

& Mozartit palasivat Wieniin tammikuun 10. päivänä, ja jo 19.1 heidät otettiin vastaan Maria Theresian ja Joseph II:n hovissa. Vuosi Wienissä kului oopperan *La finta semplicen* valmisteluissa, mutta syyskuussa kävi selväksi, ettei oopperaa voitaisi esityttää lainkaan Wienissä. Sen sijaan laulunäytelmä *Bastien und Bastienne* esitettiin siellä. Joulukuussa Mozart johti mm. suuren messunsa KV 47a Waisenhaus-kirkon vihkijäisjuhlassa Wienissä. Vuoden lopulla perhe palasi Salzburgiin Lambachin luostarin kautta. &

Sinfonia nro 7, KV 45, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (valmistunut) Wienissä 16.1.1768
Molto Allegro (Ouverture) – Andante – Menuetto – Molto Allegro

Käsikirjoituksessa olevan päiväyksen mukaan sinfonia valmistui vain muutamia päiviä sen jälkeen, kun Mozartit olivat palanneet Wieniin pakomatkalta Olmütziin. Nuottipaperin koosta ja laadusta on päätelty, että se on hankittu pieneltä paikkakunnalta eli siis oletettavasti matkan varrelta. Mitään julkista konserttia tältä ajalta ei ole tiedossa, joten sinfonia lienee tarkoitettu johonkin yksityiskonserttiin. Kysymyksessä ei ole kuitenkaan voinut olla keisari Joseph II:n vastaanotto 19. tammikuuta, sillä orkesterimusiikkia ei hoviorkesterin poissa ollessa voitu esittää. Mozart muokkasi tämän sinfonian osista alkusoiton oopperaan *La finta semplice* (KV 46a=51).

Sinfonia, KV 45a, G-duuri

Lambach-sinfonia – Alte Lambach

Kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti 1766–1767 Haagissa
Allegro maestoso – Andante – Presto (Molto Allegro)

Lambach on benediktiiniluostarin sijaintikylä Itävallan pohjoisosissa Wienin ja Salzburgin välissä. Luostari toimi myös matkustavaisten majoittajana ja ruokkijana. Mozartien perhe pysähtyi Lambachissa tammikuussa 1769. Tämän tiedämme kahdesta G-duuri-sinfonian käsikirjoituskopiosta, joista toisessa on Leopoldin, toisessa Wolfgangin nimi. Käsikirjoitukset löysi tutkija WILHELM FISCHER, joka vuonna 1923 julkaisi Wolfgangin sinfonian. Vuonna 1982 löydettyjen sinfonian äänilehtien tutkimus Baijerin valtionkirjastossa Münchenissä on kuitenkin osoittanut, että KV 45a on syntynyt jo 1766 Haagissa, ei vasta Lambachissa. Löydetyissä äänissä on Leopoldin käsialalla otsikko *Sinfonia à 2 Violini Hautbois 2 Corni Viola et Basso di Wolfgango Mozart di Salisburgo à la Haye 1766*. Näin se on pikemminkin sinfonian nro 5 (KV 22) kuin numeron 7 pari. Toinen G-duuri-sinfonia on siis Leopold Mozartin käsialaa. Se tunnetaan musiikkikirjallisuudessa usein lisänimellä *Neue Lambach-Sinfonie*.

Sinfonia, KV 45b, B-duuri

”Sinfonia nro 55”

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1768 Wienissä tai jo 1767
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro

Sinfonian aitoutta tai ajoitusta on pitkään pohdittu, koska siitä tunnettiin ainoastaan käsikirjoituskopio, jonka otsikkona on *Synfonie Ex Bbm a 2 Violini, 2 Oboe, 2 Corni, Viola è Basso / Del Sig. Cavaliere Amadeo Wolfgango Mozart Maestro di concerto di S. A. à Salisburgo*. Alfred Einsteinin löytämät äänilehdet vahvistivat Mozartin säveltäjyyden, mutta ajoitus on edelleen epävarma.

KV 46 ‣ KV 370a=360

La finta semplice, KV 46a=51

Opera buffa in tre atti – [Teeskentelevä typerys]

Tenori (Kapteeni Fracasso), basso (Simone), basso (Don Cassandro), tenori (Don Polidoro), kontra-altto (Giacinta), sopraano (Kamaripalvelijatar Ninetta), sopraano (Paronitar Rosina) ja kamariorkesteri
Sävelletty huhti-kesäkuussa 1768 Wienissä
Libretto Carlo Goldonin alkuperäistekstin pohjalta Marco Coltellini

I näytös
Sinfonia – Bella cosa è far l'amore (kuoro) – Ritiriamoci, amici (resitatiivi) – Troppo briga a prender moglie (Simonen aaria) – L'un de' patronie è alzato (resitatiivi) – Marito io vorrei, ma senza fatica (Giacintan aaria) – Oh, starem male insiem (resitatiivi) – Non c'è al mondo altro che donne (Cassandron aaria) – Con chi l'ha Don Cassandro? (resitatiivi) – Guarda la donna in viso [Katso naista suoraan silmiin] (Fracasson aaria) – Eh! ben ben ci vedremo (resitatiivi) – Colla bocca, e non col core (Rosinan aaria) – Sicchè m'avete inteso? (resitatiivi) – Oh, prendo la vero (resitatiivi) – Cosa ha mai la donna indosso (Polidoron aaria) – Grand'uomo che son io (resitatiivi) – Ella vuole ed io vorrei (Cassandron aaria) – Eh ben, sorella mia! (resitatiivi) – Senti l'eco ove t'aggiri (Rosinan aaria) – Ninetta, che volete? (resitatiivi) – Chi mi vuol bene, presto mel dica (Ninettan aaria) – Adesso è fatto tutto (resitatiivi) – Dove avete la creanza? (finaali)

II näytös
Sono i padroni miei a pranzo ancor (resitatiivi) – Un marito, donne care (Ninettan aaria) –Eh, quando sia mia sposa (resitatiivi) – Con certe persone vuol essere bastone (Simonen aaria) – Non mi marito più (resitatiivi) – Se a maritarmi arrivo (Giacintan aaria) – Quando avrò moglie anch'io (resitatiivi) – Amoretti, che ascosi qui siete (Rosinan aaria) – Madama, è fatto tutto? (resitatiivi) – Ubriaco non son io (Cassandron aaria) – L'ha coll'anello ancora (resitatiivi) – Sposa cara, sposa bella (Polidoron aaria) – L'ho fatta grossa assai (resitatiivi) – Me ne vo' prender spasso (resitatiivi /pantomiimi) – Ehi dormite, signore? (resitativi) – Ho sentito a dir di tutte (Rosinan aaria) – Sciocca è la Baronessa (resitatiivi) – Cospetton, cospettonaccio! (Fracasson ja Cassadron duetto) – Dove andate, signore? (resitatiivi) – Siam quasi in porto adesso (resitatiivi) – Vieni a tempo, Simone (resitatiivi) – In voi, belle, è leggiadria (Fracasson aaria) – Come anderà, Simone (resitatiivi) – Tho, detto, buffone (finaali)

III näytös
Vieni, vieni, oh mia Ninetta (Simonen aaria) – Io non ho gran paura (resitatiivi) – Sono in amore, voglio marito [Olen rakastunut, haluan puolison] (Ninettan aaria) – Che scompiglio, che flagello (Giacintan aaria) – Che smorfie, che paura (resitatiivi) – Nelle guerre d'amore non val sempre il valore [Rakkauden sodassa] (Fracasson aaria) – E così, Baronessa (resitatiivi) – Eh ben, quando facciamo queste nozze, signora! – Se le pupille io giro (finaali)

& Oopperan tapahtumat sijoittuvat 1700-luvun puolivälin Cremonaan poikamiesveljesten Don Cassandron ja Don Polidoron maatilalle. Siellä asuvat myös alueelle sijoitettujen unkarilaisten joukkojen kapteeni Fracasso ja hänen apulaisensa Simone. Fracasso rakastaa veljesten vanhapiikasisarta Giacintaa. Simone on rakastunut Giacintan kamaripalvelijattareen Ninettaan. Fracasson sisar Rosina tulee apuun, teeskentelee yksinkertaista ja kietoo veljekset pikkusormensa ympärille. Kun veljekset tajuavat tavoittelevansa samaa naista, he joutuvat kaksintaisteluun, jonka estää vain tieto Giacintan katoamisesta veljesten rahojen kanssa. Sekavien vaiheiden jälkeen Fracasso saa Giacintansa, Simone saa Ninettan ja Rosina valitsee Cassandron. Don Polidoro on lopulta ainoa, jolle lemmen onni ei hymyile. &

Oopperan *La finta semplice* säveltäminen oli Leopold Mozartin mukaan keisari Joseph II:n ehdotus ja toive. Libretto perustuu Carlo Goldonin *dramma giocosoon*, jonka ensiesitys SALVATORE PERILLON (1731–1793) säveltämänä oli vuonna 1764 Venetsiassa. Libreton kirjoitti MARCO COLTELLINI (1719–1777). Wienissä esitettäväksi tarkoitetun oopperan piti kuitenkin saada italialaissyntyisen teatterinjohtaja GIUSEPPE AFFLIGION (1722–1788) suostumus. Sopimus opera buffasta syntyikin 100 dukaatin hinnalla. Valmiin oopperan tielle nousi kuitenkin kaikenlaista estettä, ehkä wieniläisten säveltäjien juonittelujenkin takia, mutta ainakin johtaja Affligion viivyttelyjen vuoksi. Lopputuloksena oli joka tapauksessa, ettei esitystä Wienissä voitu toteuttaa.

Oopperan ensiesitys toteutui ilmeisesti vasta Salzburgissa arkkipiispan hoviteatterissa 1. tammikuuta 1769, jolloin rooleissa olivat JOSEPH MEISSNER (Fracasso), FELIX WINTER (Simone), JOSEPH HORNUNG (Don Cassandro), ANTON FRANZ SPITZEDER (Don Polidoro), MARIA ANNA BRAUNHOFER (Giacinta), Maria Anna Fesemayer (Ninetta) ja MAGDALENA HAYDN (Rosina). Tietomme tästä esityksestä perustuvat Salzburgissa 1769 julkaistuun librettoon, mitään esitysaineistoa ei ole säilynyt, vaikka eräät Mozartien väliset kirjeet viittaavatkin sellaisen olemassaoloon. Oopperan alkusoiton Mozart muokkasi sinfoniastaan KV 45.

Bastien und Bastienne, KV 46b=50

Singspiel in einem Akt

Tenori (Bastien), sopraano (Bastienne), basso (Colas) ja orkesteri
Sävelletty loppukesästä 1768 Wienissä
Libretto Friedrich Wilhelm Weiskern, Johann Andreas Schachtner & Johann Heinrich Friedrich Müller

Intrada (Allegro) – Mein liebster Freund hat mich verlassen (Bastiennen aaria) – Bastien, du fliehst von mir (resitatiivi) – Ich geh' jetz auf die Weide (Bastiennen aaria) – Välisoitto – Befraget mich ein zartes Kind (Colasin aaria) – Willkommen, Herr Colas! (resitatiivi) – Wenn mein Bastien einst im Scherze (Bastiennen aaria) – Oh, deine Wohltat ist zwar groß (resitatiivi) – Würd ich auch, wie manche Buhlerinnen (Bastiennen aaria) – Nun gib dich nur zufrieden (resitatiivi) – Auf den Rat, den ich gegeben (Bastiennen ja Colasin duetto) – Dieses Liebhaberpaar ist wahrlich

ein rechtes Wunderwerk (Colasin dialogi) – Großen Dank dir abzustatten (Bastienin aaria) – Es freut mich, dass du endlich zu dir selber kommst (Colasin ja Bastienin dialogi) – Geh!, du sagst mir eine Fabel (Bastienin aaria) – Das kann sein (Colasin ja Bastienin dialogi) – Diggi, daggi (Colasin aaria) – Ist die Hexerei zu Ende? (Colasin ja Bastienin dialogi) – Meiner Liebsten schöne Wangen (Bastienin aaria) – Da ist sie (Bastienin ja Bastiennen dialogi) – Er war mir sonst treu und ergeben (Bastiennen aaria) – O, ich sehe schon (Bastienin ja Bastiennen dialogi) – Geh' hin! (Bastiennen aaria) – Ich will (Bastienin aaria) – Siehe da! bist du noch hier? (Bastienin ja Bastiennen dialogi) – Dein Trotz vermehrt sich durch mein Leiden? (Bastienin ja Bastiennen duetto) – Und sollte ich wohl en solcher Narr sein (Bastienin ja Bastiennen dialogi) – Geh! geh! geh Herz von Flandern! (Bastienin ja Bastiennen duetto) – Kinder! Kinder! seht, nach Sturm und Regen (Colasin, Bastienin ja Bastiennen tertsetto)

& Bastienne epäilee, ettei Bastien enää rakasta häntä. Colas, viisas mies ja ennustaja, saapuu säkkipilliä soittaen (jouset matkivat soittimen ääntä tässä kohtauksessa), ja Bastienne pyytää hänen apuaan. Colas lupaakin auttaa, vakuuttaen ettei Bastien todella ole uskoton vaan ainoastaan imarreltu toisen naisen ihailusta. Bastienne menee piiloon, Bastien saapuu paikalle ja Colas kertoo tytön hylänneen pojan. Bastien ei halua uskoa tätä todeksi, ja Colas lupaakin taikoa tytön takaisin. Latinankielisin sanonnoin ja puhtaalla siansaksalla ("*Diggi, daggi, schurry, murry...fatto, matto, quid pro quo*") Colas saa rakastavaiset jälleen yhteen. &

Tämän pienen laulunäytelmän syntyhistoria on epäselvä. Perinteisen tarinan mukaan sen tilasi wieniläinen, paremmin mm. hypnoosikokeistaan tunnettu ANTON MESMER (1734–1815), mutta emme tiedä, esitettiinkö teosta Wienissä lainkaan tuohon aikaan, vaikka Leopold Mozartin mukaan sävellys oli syntynyt "auf Kaiser Josephs Befehl" eli keisarin määräyksestä. Ensimmäinen todistettavasti toteutunut esitys oli vasta 2.10.1890 Berliinissä. Leopold Mozartin luettelossa otsikkona on *Die Operette Bastien und Bastienne, in Teutsch*.

Libreton pohjana on ollut JEAN JACQUES ROUSSEAUN (1712–1778) yksinäytöksinen ooppera *Le Devin du Village*, jota esitettiin Pariisissa 1750-luvulla. Puoli vuotta myöhemmin Pariisissa tuotettiin oopperasta versio nimellä *Les Amours de Bastien et Bastienne* (Rousseaulla rakastavaiset ovat nimiltään Colin ja Colette), tekstin muokkaajina CHARLES SIMON FAVART (1727–1772) ja HARNY DE GUERVILLE. Tämä versio oli varsin suosittu, ja se esitettiin myös Wienissä ranskaksi jo 1755 ja saksankielisenä 1764. Proosakäännöksen teki wieniläinen näyttelijä FRIEDRICH WILHELM WEISKERN. Mozart kävi käsiksi tekstiin, jonka oli siirtänyt runomuotoon salzburgilainen trumpetisti ja runoilija JOHANN ANDREAS SCHACHTNER (1731–1795). Muutamia osia kirjoitti myös JOHANN HEINRICH FRIEDRICH MÜLLER (1738–1815). Alkusoitossa on havaittu samankaltaisuutta LUDWIG VAN BEETHOVENIN (17.12.1770–26.3.1826) sinfonian nro 3, op. 55, Es-duuri ensimmäisen osan teeman kanssa. Todennäköisesti kyseessä on puhdas sattuma.

Daphne, deine Rosenwangen, KV 46c=52

Daphne, deine Rosenwangen soll ich morgen wiedersehn!

Sopraano ja klaveeri
Sävelletty luultavasti kesällä 1768 Wienissä
Tekstin tekijää ei tiedetä
Tempo di Menuetto

Kyseessä on mitä ilmeisimmin Leopold Mozartin sovitus KV 46b:n aariasta *Meiner Liebsten schöne Wangen*, joka julkaistiin uudella tekstillä varustettuna ensimmäisen kerran RUDOLF GRÄFFERIN (1734–1817) kokoelmassa *Neue Sammlung zum Vergnügen und Unterricht* Wienissä 1768. Version tekemisen taustoista ei tiedetä mitään.

Sonaatit KV 46d ja 46e

Viulu ja continuo tai pelkkä klaveeri
Sävelletty (päivätty) 1.9.1768 Wienissä

KV 46d, C-duuri (Allegro – Menuet I – Menuet II)
KV 46e, F-duuri (Allegro – Menuet I – Menuet II)

Samassa käsikirjoituksessa esiintyvät sonaatit on otsikoitu *Sonata I di Wolfgango Mozart den 1ten september 1768* ja *Sonata 2da*. Käsikirjoituksessa ei ole tarkempaa tietoa soittimista, mutta todennäköisimmin kysymys on sooloviululle ja säestävälle continuolle tehdyistä sävellyksistä, vaikka myös pelkkä klaveeri on mahdollinen. Nämä sonaatit saattavat sisältyä Leopold Mozartin vuonna 1768 laatimaan listaan Wolfgangin sävellyksistä otsikon "Erilaisia sooloja viululle" alle. 1700-luvun puolessa välissä termillä *Solo* tarkoitettiin suunnilleen samaa kuin sonaatilla.

Veni Sancte Spiritus, KV 47

Veni, veni, veni, Sancte Spiritus – [Tule, Pyhä Henki]

Neliääninen sekakuoro (soolo-osuuksin), kamariorkesteri ja urut
Sävelletty syksyllä 1768 Wienissä
Allegro – Presto (Alleluja)

Antifonin käyttötarkoitusta ei tunneta, mutta se saattaa olla harjoitus laajempia kirkollisia tilaustöitä, kuten esimerkiksi messua KV 47a=139, varten. Käsikirjoitukseen Mozart on merkinnyt alanimekkeeksi *Offertorium*.

Messu, KV 47a=139, c-molli

Missa solemnis – Waisenhausmesse

Sopraano, altto, tenori, basso, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty todennäköisesti Wienissä syksyllä 1768
Kyrie (Adagio) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Adagio) – Benedictus (Andante) – Agnus Dei (Andante)

Suurimuotoisen messun (kesto yli 40 minuuttia) musiikki on pikemminkin juhlavaa kuin kirkollista. Teoksen lisänimi johtuu olettamuksesta, jonka mukaan messu on sävelletty wieniläisen *Waisenhauskirchen* [Orpokotikirkon] vihkiäisiin 7.12.1768 jesuiittapappi IGNAZ PARHAMMERIN pyynnöstä. Myös muita ehdokkaita ko. juhlatilaisuuden messuksi on ollut, mutta nykyisin pidetään KV 47a=139:ää todennäköisimpänä. Esityskokoonpanon laajuus viittaa joka tapauksessa Salzburgin ulkopuolelle. Messun taiteellisesti korkeaa tasoa on myös ihmetelty, ja Leopold Mozart lienee auttanut muutenkin kuin lisäämällä continuon osuuden poikansa käsikirjoitukseen. Köchelin alkuperäinen ajoitus (1772) on osoitettu joka tapauksessa aivan liian myöhäiseksi. Koska tällainen *Missa solemnis* ei ollut pohjimmiltaan kirkolliseen tehtävään tarkoitettu, musiikki saattoi poiketa hyvinkin runsaasti perinteisistä kirkkotyyleistä. Mozartin tapauksessa esimerkiksi *Kyrie* muistuttaa ranskalaista alkusoittoa, lopun *Dona nobis pacem* on iloinen Allegro ja Gloriaan sisältyvä *Quoniam tu solus* on voimakkaasti koristeltu sopraanoaaria.

& Mozart sävelsi katolisen kirkon tarpeisiin messuja Salzburgissa arkkipiispan palveluksessa ollessaan, mutta siitä vapauduttuaan hän palasi kirkollisen musiikin piiriin vain muutaman kerran (keskeneräinen messu KV 427, requiem KV 626 ja joukko pienempiä teoksia). Vuoden 1749 paavillisten määräysten mukaan soittimin säestetty kirkkomusiikki ei saanut olla sen paremmin maallista, maailmallista kuin oopperamaistakaan. Pasuunoiden, trumpettien, huilujen ja käyrätorvien käyttö oli kiellettyä, samoin kastraattilaulajien käyttö vokaalimusiikissa. Näin jyrkkien määräysten teho rajoittui Italiaan ja eteläiseen Itävaltaan, mutta sielläkään ei "maallistuneen" ns. napolilaisen messun katoamisesta voi puhua. Joseph II kielsi tammikuussa 1754 patarumpujen ja trumpettien käytön kirkoissa ja pyrki ylipäänsä estämään soitinsäestyksen kirkkomusiikissa. Kovin hyvin ei hänkään onnistunut, niin kiintyneitä ihmiset olivat juhlavaan kirkkomusiikkiin.

1700-luvun lopulla suhtauduttiin Salzburgin kirkkoruhtinaskunnassa musiikkiin joka tapauksessa vakavasti. Rooman kirkon alaisena toimivalla prinssiarkkipiispalla oli palveluksessaan lähes satapäinen muusikkokunta, sillä musiikki liittyi paitsi liturgisiin yhteyksiin myös muuhun sosiaaliseen kanssakäymiseen. Wolfgang Amadeus Mozartin tärkein kirkollinen tehtävä Salzburgissa oli messujen säveltäminen. Katolisen messun pohjana oli viisiosainen *ordinarium* (Kyrie – Gloria – Credo – Sanctus – Agnus Dei). Salzburgissa Mozart sävelsi viisitoista tällaista normaalimessua. Messuun sisältyi gregoriaanisen laulun lisäksi normaalisti lyhyt välisoitto eli kirkkosonaatti ja jokin offertorium tai motetti.

Messusävellyksistä puhuttaessa käytetään yleensä termejä *Missa brevis* [lyhyt messut], *Missa longa* [pitkä messu] ja joskus myös termiä *Missa solemnis* [juhlamessu]. Useimmat Mozartin messuista ovat "lyhyitä", korkeintaan puolen tunnin mittaisia "Colloredon messuja". Missa longat, joita Mozartilla on vain yksi (KV 246a), on tarkoitettu esitettäviksi erityisen merkittävien ajankohtien yhteydessä. Juhlamessuja Mozart sävelsi kolme (KV 47a, 66 ja 337). Muita kirkollisia sävellystyyppejä, joiden kanssa Mozart joutui Salzburgissa tekemisiin, olivat *vesperit* (päivittäinen iltapalvelu), *litaniat* (liturginen rukous), *motetit* (liturgiseen tekstiin tehty musiikki esitettäväksi vain tiettyinä vuoden päivinä) ja *offertoriumit* (messun keskivaiheilla esitettävä motetti). &

[Offertorium, KV 47b]

Sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty luultavasti loka-marraskuussa 1768 Wienissä (kadoksissa)

Tämä mahdollisesti Waisenhaus-kirkon vihkiäisiin sävelletty teos on kadoksissa, mutta se ei ole sama teos kuin KV 66a=117, kuten pitkään uskottiin. Leopold Mozartin teosluettelossa teos on otsikoitu *Ein grosses Offertorium à 4 Vocibus &c 2 Violinis &c: Clarinis &c. 1768*.

[Konsertto trumpetille ja kamariorkesterille, KV 47c]

Sävelletty luultavasti loka-marraskuussa 1768 Wienissä (kadoksissa)

Teos tunnetaan vain Leopold Mozartin kirjeestä 12.11.1768, jossa hän luettelee poikansa em. Waisenhaus-kirkon vihkijäisiin säveltämät teokset seuraavasti: -- *eine Solenne Mess* [KV 47a], *offertorium* [KV 47b], *und ein Trompeten Concert für einen Knaben dazu componiert* [KV 47c]". Toisaalta tätä trumpettikonserttoa ei ole mainittu Leopoldin pitämässä teosluettelossa, joten se ei välttämättä koskaan valmistunutkaan.

Messu, KV 47d=49, G-duuri

Missa brevis

Sekakuoro, jouset ja urut
Sävelletty luultavasti loka-marraskuussa 1768 Wienissä
Kyrie (Andante) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante) – Benedictus (Andante) – Agnus Dei (Adagio)

Messun käyttötarkoitusta tai syntyolosuhteita ei tunneta, mutta kysymyksessä ei ole ollut tilaustyö edellä mainitun Waisenhaus-kirkon vihkiäisiin. Käsikirjoituksen otsikkona on *Missa brevis di Wolfgang Mozart 1768 in Wien*. Muista messusävellyksistä poiketen tässä on oma ääni myös alttoviululle.

An die Freude, KV 47e=53

Freude, Königin der Weisen

Lauluääni ja klaveeri
Sävelletty loka-marraskuussa 1768 Wienissä
Teksti Johann Peter Uz
Mäßig

On arveltu, että Leopold Mozart viittaa tähän lauluun kirjeessään 28.5.1778 kertoessaan lapsia Olmützissä hoitaneesta lääkäristä: "*Leibmedicus Wolf, für dessen Töchterl damals der Wolfgang eine Arie in Ollmütz Componiert hat*." [Lääkäri Wolf, jonka tyttärelle Wolfgang sävelsi Olmützissa aarian]. Tekstinä oleva JOHANN PETER UZIN (1720–1796) runo on kirjoitettu vuonna 1749, mutta julkaistu ensimmäisen kerran vasta vuonna 1768 kokoelmassa *Poetische Werke von J. P. Uz. Erster [Zweyter] Band* (Dyck, Leipzig). Mozart on tuskin voinut tuntea runoa vielä vuonna 1767, joten Leopold tuskin viittaa juuri tähän lauluun. Sävellyksen aitoutta on epäilty myös sävellysteknisin perustein. Käsikirjoitusta ei tunneta.

Sinfonia nro 8, KV 48, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 13.12.1768
Allegro – Andante – Menuetto – Molto allegro

Sinfonian nro 8 säveltämisen motiivia ei tunneta, mutta sen on täytynyt olla jotain merkittävää, kuten jonkun paikallisen aatelisen järjestämä tuottoisa jäähyväiskonsertti, koska Mozartien paluu Salzburgiin viivästyi sen takia kaksi viikkoa ja KV 48 oli ensimmäinen Mozartin säilyneistä sinfonioista, joiden soittimistoon kuuluvat trumpetit ja patarummut. Käsikirjoituksessa on poikkeuksellisen tarkka päiväys *Sinfonia di W: Mozart 1768 à Vienna den 13ten dec:* Seuraavana päivänä Leopold kirjoitti Salzburgiin ystävälleen Johann Lorenz Hagenauerille selitellen ja viivästyksen syytä tarkemmin kertomatta, etteivät voi vieläkään palata.

KV 49 ‣ 47d
KV 50 ‣ 46b
KV 51 ‣ 46a

KV 52 ‣ 46c
KV 53 ‣ 47e
KV 54 ‣ 547b

Die sechs Romantischen Sonaten, KV 55-60=C 23.01-23.06

Piano ja viulu (KV 57:ssä myös kaksi käyrätorvea ja continuo ad libitum)
Säveltäjää ei tiedetä
Sävelletty ehkä 1768–1769

KV 55=C 23.01, F-duuri (Vivace – Adagio – Tempo di Minuetto)
KV 56=C 23.02, C-duuri (Allegro vivace – Adagio con moto e sempre dolce – Rondeau: Allegro)
KV 57=C 23.03, F-duuri (Largo – Menuette – Allegro)
KV 58=C 23.04, Es-duuri (Adagio – Menuet – Rondeau: Allegro assai)
KV 59=C 23.05, Es-duuri (Adagio – Menuett – Allegro)
KV 60=C 23.06, G-duuri (Adagio – Allegro con spirito – Rondeau: Tempo di Minuetto)

Yhteisellä nimellä *Die sechs Romantischen Sonaten* usein tunnettua kuuden sonaatin ryhmää ei nykyään pidetä Mozartin säveltämänä. Köchel antoi sonaateille numerot KV 55-60, mutta myöhemmin ne siirrettiin liitteisiin numeroilla KV Anh. 209c-h.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 61=Anh. C 23.07, A-duuri

Piano ja viulu
Säveltäjä Hermann Friedrich Raupach
Sävelletty ehkä 1768–1769

Köchel piti sonaattia aitona, mutta myöhemmin se siirrettiin liitteisin, ensin numerolla Anh. 290a.

1769

& Mozartit palasivat takaisin Salzburgiin tammikuun 5. päivänä. Wolfgangille vuosi oli ensimmäisten divertimentojen ja uusien messujen säveltämisen aikaa, Leopold puolestaan valmisteli viulukoulunsa toista painosta. Marraskuussa Mozartista tuli Salzburgin arkkipiispan hoviorkesterin *Konzertmeister*, tosin ilman palkkaa. Joulukuussa isä ja poika lähtivät matkalleen Italiaan. Ensimmäinen pysähdyspaikka oli Innsbruck, missä Mozart esiintyi kreivi LEOPOLD FRANZ JOSEPH KÜNIGLIN (1726–1813) luona. Sieltä matka jatkui Veronaan, jonne Mozartit jäivät vuodenvaihteessa pariksi viikoksi. &

Messu, KV 61a=65, d-molli

Missa brevis

Sekakuoro (soolo-osuuksin), jouset, pasuunat ja urut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 14.1.1769
Kyrie (Adagio) – Gloria (Allegro moderato) – Credo (Allegro moderato) – Sanctus (Adagio) – Benedictus (Andante) – Agnus Dei (Andante)

Osasta Benedictus tunnetaan kaikkiaan neljä versiota; soolosopraanolle, solistikvartetille, tenorin ja basson duetolle sekä – lopullisena – sopraanon ja alton duetolle. Messun ensiesitys oli 5.2.1769 Salzburgin yliopiston kirkossa.

A Berenice – Sol nascente, KV 61c=70

A Berenice e Vologeso sposi apparve al fin – [Berenice ja Vologeso, vastanaineet] – Sol nascente in questo giorno, deh! perdona – [Tänään nouseva aurinko suo anteeksi]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty ennen 28.2.1769 Salzburgissa
Teksti tekijää tai lähdettä ei tunneta
Tempo moderato (resitatiivi) – Allegro moderato (aaria)

Tämä *licenza* oli luultavimmin tarkoitettu GIUSEPPE SARTIN (1729–1802) oopperan *Vologeso* esitykseen, jota arkkipiispa von Schrattenbach suvaitsi läsnäolollaan 28.2.1769 kunnioittaa. Tekstin lienee tehnyt joku salzburgilainen runoilija, jota ei ole kyetty tunnistamaan.

Zwanzig Menuette, KV 61d=103

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1769 tai viimeistään alkukesästä 1772 Salzburgissa

Zwanzig Menuette nro 1, KV 61d=103, C-duuri
Zwanzig Menuette nro 2, KV 61d=103, G-duuri
Zwanzig Menuette nro 3, KV 61d=103, D-duuri
Zwanzig Menuette nro 4, KV 61d=103, F-duuri
Zwanzig Menuette nro 5, KV 61d=103, C-duuri
Zwanzig Menuette nro 6, KV 61d=103, A-duuri
Zwanzig Menuette nro 7, KV 61d=103, D-duuri
Zwanzig Menuette nro 8, KV 61d=103, F-duuri
Zwanzig Menuette nro 9, KV 61d=103, C-duuri
Zwanzig Menuette nro 10, KV 61d=103, G-duuri
Zwanzig Menuette nro 11, KV 61d=103, F-duuri
Zwanzig Menuette nro 12, KV 61d=103, C-duuri
Zwanzig Menuette nro 13, KV 61d=103, C-duuri
Zwanzig Menuette nro 14, KV 61d=103, Es-duuri
Zwanzig Menuette nro 15, KV 61d=103, B-duuri
Zwanzig Menuette nro 16, KV 61d=103, G-duuri
Zwanzig Menuette nro 17, KV 61d=103, A-duuri
Zwanzig Menuette nro 18, KV 61d=103, A-duuri
Zwanzig Menuette nro 19, KV 61d=103, A-duuri
Zwanzig Menuette nro 20, KV 61d=103, C-duuri

Näitä nuottikuvasta päätellen kovalla kiireellä sävellettyjä menuetteja Mozart ryhmitteli uudelleen kolmeen kertaan. Ilman trio-osaa ovat menuetit nro 6, 16, 17, 18 ja 19. Käsikirjoituksessa tanssit on jaettu kahteen ryhmään: I Folge, ”Zwölf Menuette in der Ordnung letzter Hand”, II Folge: ”Acht Menuette aus der ursprünglichen Reihe”. Tarkempaa käyttötarkoitusta ei tiedetä. Uusimpien tutkimusten mukaan menuetit ovat syntyneet vasta alkukesänä 1772, kuten jo Köchel oletti.

Sechs Menuette, KV 61e=104

Kamariorkesteri ja piccolo (vain Trio-osissa)
Sävelletty mahdollisesti 1769 tai vuodenvaihteessa 1771–1772 Salzburgissa

Sechs Menuette nro 1, KV 61e=104, C-duuri
Sechs Menuette nro 2, KV 61e=104, F-duuri
Sechs Menuette nro 3, KV 61e=104, C-duuri

Sechs Menuette nro 4, KV 61e=104, A-duuri
Sechs Menuette nro 5, KV 61e=104, G-duuri
Sechs Menuette nro 6, KV 61e=104, G-duuri

Kaksi ensimmäistä näistä kuudesta menuetista on lähes identtisiä kahden Michael Haydnin aiemmin säveltämän menuetin kanssa, vaikka käsikirjoitus on Mozartin omakätinen. Mahdollisesti on tarvittu useampia tansseja ja toiselta mestarilta sai kätevästi laadukasta täydennystä. Uusimmat tutkimukset ajoittavat nämä menuetit vuosien 1771 ja 1772 vaihteeseen.

& Mozartin ajan orkesterissa esiintyi kahdenlaisia trumpetteja, joiden erilaisuus on ilmaistu termein *clarini* (perusmuoto clarino) ja *trombe lunghe* (pitkät trumpetit). Clarinolla tarkoitetaan korkeita ylä-ääniä soittavia luonnontrumpetteja, joilla lienee tavoiteltu kirkasta läpitunkevaa ääntä. *Trombe lunghet* olivat pitempiä ja matalammalta soivia. &

Sechs Menuette, KV 61f=105

Kamariorkesteri ja huilu (vain Trio-osissa)
Sävelletty mahdollisesti 1769 Salzburgissa

Menuetti, nro 1, KV 61f=105, D-duuri
Menuetti, nro 2, KV 61f=105, D-duuri
Menuetti, nro 3, KV 61f=105, D-duuri
Menuetti, nro 4, KV 61f=105, G-duuri
Menuetti, nro 5, KV 61f=105, G-duuri
Menuetti, nro 6, KV 61f=105, G-duuri

Näitä menuetteja epäillään nykyään vahvasti Michael Haydnin sävellyksiksi, vaikka ne onkin otettu mukaan Mozartin koottuihin teoksiin.

Zwei Menuette, KV 61g

Jouset ja 2 huilua tai klaveeri
Sävelletty 1769 Salzburgissa tai 1770 Italiassa

Zwei Menuette nro 1, KV 61g, A-duuri
Zwei Menuette nro 2, KV 61g, C-duuri

Jotkut tutkijat ovat olleet sitä mieltä, että näistä menueteista ensimmäinen (A-duuri) on alun perin tarkoitettu sinfoniaan KV 114. Neil Zaslawin mukaan tyyli ja käytetty nuottipaperi viittaavat

kuitenkin Italiaan ja vuoteen 1770, minkä lisäksi kokoonpanossa ei ole käyrätorvia, kuten kyseisessä sinfoniassa. Toisen menuetin trio-osa on lähes identtinen orkesterimenuetin KV 61e=104, nro 1:n kanssa. Tästä syystä teosta pidetään orkesterisävellyksenä, vaikka käsikirjoitus tunnetaan vain klaveerisovituksena.

Sechs Menuette, KV 61h

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1769 Salzburgissa tai vasta 1771–1772

Sechs Menuette nro 1, KV 61h, C-duuri
Sechs Menuette nro 2, KV 61h, A-duuri
Sechs Menuette nro 3, KV 61h, D-duuri
Sechs Menuette nro 4, KV 61h, B-duuri
Sechs Menuette nro 5, KV 61h, G-duuri
Sechs Menuette nro 6, KV 61h, C-duuri

Nykyään epäillään, että myös näiden kuuden menuetin säveltäjä on ollut Michael Haydn. Trio-osa puuttuu menueteista 2 ja 4. NMA:ssa teokset on ajoitettu vuosiin 1771–1772.

Marche, KV 62, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty kesällä 1769 Salzburgissa
Maestoso

Marssi on alun perin ollut tarkoitettu serenadin KV 62a=100 johdannoksi. Teos oli kadoksissa aivan viime vuosiin asti, kunnes se löytyi oopperan *Mitridate* erään kopion yhteydestä. Tämä onnekas löytö oli seurasta siitä, että Mozart joutui käyttämään marssia kyseisen oopperan esityksissä Milanossa vuonna 1770, koska paikallinen kapellimestari kaipasi erääseen kohtaukseen marssia, jollaista Mozart ei ehtinyt säveltää.

Serenata, KV 62a=100, D-duuri

Serenadi – Kassation

Kamariorkesteri
Sävelletty 1769 Salzburgissa
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro – Menuetto – Andante – Menuetto – Allegro

Tämä serenadi on epäilemättä tarkoitettu juhlalliseen ulkoilmakäyttöön. Sen aloitukseksi tarkoitettu marssi on numerolla KV 62. Useammassa osassa on oboelle ja käyrätorvelle solistisia osuuksia, eräänlaisia sisään rakennettuja sinfonia concertanteja. Toisessa Andante-osassa oboistit soittavat huiluja, kuten heidän oletettiin noina aikoina kykenevän tekemään. Tämäntyyppinen musiikki tunnettiin myös nimellä *Final-Musik* ja *Kassation*.

& KV 62a:n kaltaiset orkesteriserenadit olivat 1700-luvulla pitkälle salzburgilainen erikoisuus, jota ei juuri muualla tunnettu. Tärkeimpiä serenadien säveltäjiä olivat Wolfgangin lisäksi isä Leopold Mozart ja Michael Haydn, mutta myös muut paikalliset muusikot kunnostautuivat tällä saralla. Musiikillisesti salzburgilainen orkesteriserenadi oli sekoitus monenlaisia aineksia: johdantomarssi, sinfonian osia, ainakin kaksi menuettia trioineen sekä yksi tai useampia konserton osia. Käyttötarkoitus oli yleensä yksityinen juhla kuten häät, syntymä- tai nimipäivä jne., tai julkinen juhlinta esimerkiksi lukukauden päätteeksi. &

Cassazione, KV 63, G-duuri

Final-Musik – Kassation

Jouset, oboet ja käyrätorvet
Sävelletty kesällä 1769 Salzburgissa
Marche – Allegro – Andante – Menuet – Adagio – Menuet – Finale (Allegro assai)

Tämä oli luultavasti ensimmäinen Mozartin Salzburgissa 1769 säveltämistä *Final-Musik* -tyyppisistä teoksista (muut olivat KV 63a=99 ja KV 62a=100).

& Termin *cassazione* (italiankielinen muoto, ranskaksi *cassation* ja saksaksi yleensä *Casation* tai *Kassation*) etymologia on epäselvä. Neil Zaslawin mukaan sana juontuu todennäköisimmin saksankielisestä ilmaisusta *Gassatim gehen* [esiintyä kadulla kuljeskellen], mutta esimerkiksi Brodinin musiikkisanakirjassa selitykseksi annetaan "todennäköisesti" italiankielinen termi *cassare* [heittää jäähyväiset]. Mozartin aikana tällä termillä tarkoitettiin joka tapauksessa suunnilleen samaa kuin serenadilla ja divertimentolla. Tässä mielessä näiden teosten erilaiset nimet ovat paljolti sattumanvaraisia. &

Cassazione, KV 63a=99, B-duuri

Jouset, oboet ja käyrätorvet
Sävelletty oletettavasti kesällä 1769 Salzburgissa
Marche – Allegro molto – Andante – Menuetto – Andante – Menuetto – Allegro

Nykyisin kadoksissa olevan käsikirjoituksen otsikkona on ollut hieman yllättäen sen ensimmäinen osa *Marche*. Teos on kuitenkin epäilyksettä sellainen laaja orkesteriteos, jollaisia kutsuttiin cassazioneksi, serenadiksi tai divertimentoksi. Teoksen täsmällistä käyttötarkoitusta ei tunneta.

Menuett, KV 64, D-duuri

Jouset ja käyrätorvet
Sävelletty luultavasti 1769 Salzburgissa

Sävellyksen käsikirjoituksessa ei ole otsikkoa, tempomerkintää tai esityskokoonpanotietoa. Teoksen aitoutta on epäilty. NMA:ssa ei tätä menuettia ole hyväksynyt Mozartin teokseksi.

KV 65 ‣ 61a

Sieben Menuette, KV 65a=61b

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 29.1.1769

Sieben Menuette, nro 1, KV 65a=61b, G-duuri
Sieben Menuette, nro 2, KV 65a=61b, D-duuri
Sieben Menuette, nro 3, KV 65a=61b, A-duuri
Sieben Menuette, nro 4, KV 65a=61b, F-duuri
Sieben Menuette, nro 5, KV 65a=61b, C-duuri
Sieben Menuette, nro 6, KV 65a=61b, G-duuri
Sieben Menuette, nro 7, KV 65a=61b, D-duuri

Esityskokoonpano on näissä Mozartin ensimmäisissä orkesterimenueteissa lähinnä suuntaa antava, todennäköisesti tanssit on esitetty vaihtelevan kokoisilla jousiyhtyeillä ja -orkestereilla.

& Mozart oli koko elämänsä ajan tekemisissä tanssimusiikin kanssa. Useimmat ensimmäisistä pienistä klaveerikappaleista olivat menuetteja ja muita tansseja. Tansseja tarvittiin myös kaikissa aikuisten seuraelämän vaiheissa, erityisesti karnevaaliaikana ennen paastokautta keväällä. Elämänsä viimeisinä vuosina Mozart suorastaan tehtaili tanssimusiikkia keisarin isännöimän Redoutensaalin tanssijoiden käyttöön. Mozartin käyttämien tanssien kirjo oli laaja; ländlerien tyyppisistä vapaista kansantansseista vanhaa muodollista perinnettä edustaneisiin menuetteihin, kontratansseista ja deutscheista jigeihin ja erilaisiin balettien koreografeihin. Monista aikalaistodisteista voi päätellä, ettei Mozartin suhde tansseihin ollut pelkästään musiikillinen, vaan säveltäjä rakasti tanssimista myös henkilökohtaisesti.

Mozartin tanssimusiikkia voidaan perustellusti pitää aikansa viihdemusiikkina, jonka tärkeimpänä tehtävänä ei ollut yllättää vaan tanssittaa. Suurina annoksina kuunneltuna varsinkin viimeisten vuosien kymmenien tanssien ulkoinen kaavamaisuus saattaa tuntua varsin puuduttavalta. Parempi onkin lähestyä tätä musiikkia pienempinä annoksina, siten havaitsee myös paremmin sen loputtoman kekseliäisyyden, jota Mozart jopa tässä ehkä kaikkein rutiininomaisimmassa sävellyslajissaan kykenee osoittamaan. &

Messu, KV 66, C-duuri

Dominicusmesse – Missa solemnis

Sopraano, altto, tenori, basso, neliääninen kuoro, kamariorkesteri ja urut (eräässä toisessa versiossa orkesterissa on myös oboet ja käyrätorvet)
Sävelletty lokakuussa 1769 Salzburgissa
Kyrie (Adagio) – Gloria (Allegro moderato) – Credo (Molto allegro) – Sanctus (Adagio) – Benedictus (Allegro moderato) – Agnus Dei (Allegro moderato)

Messun säveltämiseen, esittämiseen ja lisänimen syntyyn oli yhteinen syy eli Mozartin pitkäaikaisen ystävän CAJETAN HAGENAUERIN vihkiminen papiksi 15.10.1769, missä yhteydessä hän omaksui kirkollisen nimen Pater Dominicus. Messua esitettiin myöhemminkin mm. Wienissä, kuten Leopold kirjeessään 12.8.1773 vaimolleen kertoo: "*bey den Jesuitern auf dem Hof ist eine Messe in der octav S: Ignatii vom Wolfg: produciert worden, nämlich die P: Dominicus Messe, ich hab tactiert und die Messe hat erstaunlich gefallen.*" [Hovin jesuiitat esityttivät Wolfgangin messun Pyhän Ignatiuksen kunniaksi, nimittäin Dominicus-messun. Johdin esityksen, ja messu sai hämmästyttävän hyvän vastaanoton.] Vaikkei Mozart itse pitänyt messuaan niin tavallisuudesta poikkeavana, että olisi käyttänyt termiä *Missa solemnis*, tätä nimitystä on jälkikäteen pidetty perusteltuna soitinnuksen laajuuden ja rikkauden takia.

Benedictus sit Deus, KV 66a=117, C-duuri

Offertorium pro omni tempore

Sopraano, neliääninen kuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty syksyllä 1769 Salzburgissa
Benedictus sit Deus (kuoro, Allegro) –Introibo domum tuam (aaria, Andante) – Jubilate (kuoro, Allegro)

Teos on sinfonioiden tavoin kolmiosainen; sopraanosoolo on keskimmäisessä hitaassa osassa. Mozart on voinut kirjoittaa tämän teoksen em. Cajetan Hagenauerin vihkimisjuhlallisuuksiin. Toisen teorian mukaan teos liittyy *Waisenhaus*-kirkon vihkiäisiin. Leopold Mozartin pitämässä teosluettelossa on joka tapauksessa merkintä *A grand Offertorium a 4 vocibus etc. 2 violins etc. Clarinis etc. 1768*, jonka oletetaan viittaavan juuri tähän teokseen.

Te Deum, KV 66b=141, C-duuri

Sekakuoro, jouset, neljä trumpettia ja urut
Sävelletty loppuvuodesta 1769 Salzburgissa
Te Deum laudamus (Allegro) – Te ergo quaesumus (Adagio) – In te Domine, speravi

Teoksen aitoutta epäiltiin pitkään, koska käsikirjoitus ei ole säilynyt ja musiikki muistuttaa hämmästyttävässä määrin Michael Haydnin vuonna 1760 myös C-duurissa säveltämää *Te Deumia*. Vastikään on kuitenkin löydetty Leopold Mozartin käsialaa olevia teoksen esitysääniä, joten joko kyseessä on yhteensattuma, tai Mozart on käyttänyt Haydnin melkein kymmenen vuotta vanhaa musiikkia hyväkseen. Mitään käyttötarkoitukseen liittyvää tietoa ei kuitenkaan ole.

[Sinfonien, KV 66c-e]

Jouset, käyrätorvet, huilut (vain 66d), oboet (66c ja 66e) ja fagotit (66c ja 66e)
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1769 lopussa Salzburgissa (kadoksissa)

Sinfonia, KV 66c=Anh. 215, D-duuri
Sinfonia, KV 66d=Anh. 217, B-duuri
Sinfonia, KV 66e=Anh. 218, B-duuri

Näistä kolmesta sinfoniasta on säilynyt tieto pelkästään Breitkopf & Härtelin omassa luettelossa (numerot 26, 36 ja 52), edes osien määrää tai tempomerkintöjä ei tiedetä.

KV 67 ‣ 41h
KV 68 ‣ 41i
KV 69 ‣ 41k
KV 70 ‣ 61c

Ah, più tremar non voglio, KV 71

Ah, più tremar non voglio – [Ah, en tahdo enää väristä]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty vuodenvaihteessa 1769–1770 Salzburgissa tai matkalla Italiaan
Teksti Pietro Metastasio
Allegro

Teksti on Metastasion libretosta *Demofoonte* (I näytöksen 1. kohtaus). Tekstin alku on todellisuudessa *O più tremar non voglio*, Mozartin käyttämä ilmaisu *Ah, più*... on oma väännös. Mozartin käsikirjoituksessaan käyttämä pienikokoinen nuottipaperi viittaa siihen, että aaria on syntynyt matkalla Italiaan. Käsikirjoitus on epätäydellinen. 48 tahtia on valmiiksi nuotinnettu, mutta oletettu jatko on kateissa.

KV 72 ‣ 74f

Molto allegro, KV 72a, G-duuri

Klaveeri (urut?)
Sävelletty ilmeisesti 27.12.1769 – 6.1.1770 Veronassa (katkelma)
Molto allegro

Tämä klaveerisävellyksen katkelma on säilynyt taiteilija SAVERIO DALLA ROSAN (1741–1821) vuonna 1770 Mozartista tekemässä muotokuvassa. Säveltäjä istuu maalauksessa koskettimiston äärellä, ja esillä on nuottiaukeama, joka on maalattu niin selvästi, että sen 35 tahtia voidaan erottaa. On johdonmukaista olettaa, että kyseessä on Mozartin oma sävellys, mahdollisesti jokin urkusävellys, joita Mozartin tiedetään Italiassa esittäneen.

& Vaikka markkinoilla liikkuu joukko Mozartin "urkusävellyksiä" sisältäviä äänitteitä, todellinen tilanne on urkurien kannalta vähemmän onnellinen. Mozart sävelsi uruille soolosoittimena hyvin vähän, jos lainkaan. Jos mukaan ei lasketa Mozartin inhoamia tilaustöitä mekaanisille uruille (ks. KV 605, 615a, 616) ja messua KV 259 (Orgelsolo-Messe), jäljelle jää vain joitakin mahdollisesti uruille alun perin sävellettyjä klaveeriteoksia ja 17 ns. kirkkosonaattia, joissa uruilla on korvinkuultavaa merkitystä, joissakin suorastaan solistinen asema.

Tästä ei pidä kuitenkaan tehdä johtopäätöstä, ettei Mozart olisi ollut urkujen kanssa tekemisissä. Hänen kirjeensä vilisevät urkujensoittoon liittyviä viitteitä. Erityisen eloisa ja ilmaiseva on tässä suhteessa 13.11.1777 isälle Mannheimista kirjoitettu kirje, josta seuraava katkelma: "*Vergangenen Sonntag spiellte ich aus spass die orgl in der kapelle. ich kamm unter den Kyrie. spiellte das End darvon; und nachdem der Priester das gloria angestimmet, machte ich eine Cadenz. weil sie aber gar so verschieden von den hier so gewöhnlichen war, so gugte alles um, und besonders gleich der holzbauer. er sagte zu mir: wen ich das gewust hätte, so hätte ich eine andere Messe aufgelegt. ja, sagte ich, damit sie mich angesezt hätten! -- Der alte Toeschi und wendling stunden immer neben mir. die leüte hatten genug zu lachen. es stund dan und wan Pizzicato. da gab ich allzeit den tasten bazln. ich war in meinem besten Humor. anstatt den benedictus muss man hier allzeit spiellen. ich nahm also den gedancken vom Sanctus, und führte ihn fugirt aus. da stunden sie alle da, und machten gesichter. auf die lezt nach dem ita missa est, spiellte ich eine fugue. das Pedal ist anderst als bey uns; das machte mich anfangs ein wenig irre, aber ich kamm gleich drein.*" [Viime sunnuntaina kokeilin huvikseni kappelin urkuja. Tulin Kyrien aikana ja soitin sen loppuun, ja kun pappi oli lausunut Glorian, soitin kadenssin. Koska se kuitenkin oli kovin toisenlainen kuin mihin täällä on totuttu, kurkkivat kaikki ympärilleen, erityisesti Holzbauer. Hän sanoikin minulle: Jos olisin tiennyt sen, olisin valinnut toisen messun. Niin, vastasin, jotta olisit voinut paljastaa minut! Vanhempi Toeschi ja Wendling seisoivat vierelläni koko ajan. Ihmisillä riitti naurua. Siellä täällä oli musiikki merkitty soitettavaksi pizzicatona, ja joka kerran painoin koskettimia hyvin kevyesti. Olin mitä parhaalla tuulella. Benedictuksen sijasta on täällä urkurin soitettava koko ajan. Niinpä otin teeman Sanctuksesta ja kehittelin sitä fuugana. Siinä kaikki seisoivat suu auki ihmetyksestä. Lopuksi, 'Ita missa est' -osan jälkeen, soitin fuugan. Pedaali oli erilainen kuin meillä kotona, mikä aluksi hieman ärsytti minua, mutta sain siihen pian tuntuman.]

Salzburgin katedraalissa oli Mozartin aikana kuudet urut: yhdet pienet nurkissa, viides kuoron apuna ja pääurut erillisellä parvella pääsisäänkäynnin yläpuolella. Tämä runsaus oli kuitenkin barokin perua, eikä vastannut sitä uudistusliikettä, joka Salzburgissakin kirkkomusiikin suhteen pantiin toimeen Mozartin aikana. Itsenäinen urkumusiikki oli ja pysyi pohjoissaksalaisena ilmiönä. Eikirkollisille soolourkukappaleille ei ollut sosiaalista tilausta niissä piireissä, joissa Mozart hoviurkurin toimensa ulkopuolella liikkui. Mitään sisäistä tarvetta urkuteosten säveltämiseen Mozartilla ei luultavasti myöskään ollut. Johann Sebastian Bachin "löytäminen" tapahtui vasta 1800-luvun puolella, eikä sekään johtanut urkusävellyksiin, vaan fuugamuodon tutkimiseen. &

1770

& Veronassa Mozart tutustui säveltäjäkollega PIETRO LOCATELLIIN (1695–1764) ja konsertoi kahdesti ennen lähtöä Milanoon. Mantuan ja Cremonan kautta tapahtunut matka päättyi 23.1., kun Mozartit majoittuivat San Marcon augustiinilaisluostariin. Milanossa Mozartit harrastivat oopperaa (mm. Jommellin ja Piccinnin teoksia), ja tapasivat säveltäjä GIUSEPPE BATTISTA SAMMARTININ (1700–1775) kreivi KARL JOSEPH VON FIRMIANIN (1716–1782) luona. Jälkimmäinen tilasi myöhemmin oopperan *Mitridate*. Matkalla Firenzeen Mozart tutustui Bolognassa padre Martiniin (GIOVANNI BATTISTA MARTINI, 1706–1784), jolla oli myöhemmin suuri vaikutus säveltäjän työhön. Firenzessä Mozart esiintyi suurherttua Leopoldin, tulevan keisarin edessä. Huhtikuun 11. päivänä Mozartit saapuivat Roomaan juuri pääsiäisen alkaessa. Roomassa Mozart kuuli GREGORIO ALLEGRIN (1582–1652) *Misereren*, jonka kirjoitti perimätiedon mukaan paperille ulkomuistista (teoksen esittäminen muualla oli jyrkästi kielletty). Roomasta käsin Mozartit tekivät myös turistikäyntejä mm. Pompeijiin. Heinäkuussa paavi CLEMENS XIV (1705–1774) tarjosi vastaanoton Mozarteille ja soi Wolfgangille ritarin arvonimen. Paria päivää myöhemmin Mozartit palasivat Bolognaan, missä lepäilivät kreivi Pallavicinin huvilalla. Lokakuussa Mozart hyväksyttiin jäseneksi Accademia Filarmonican jäseneksi. Pian sen jälkeen matka jatkui taas Milanoon, missä alkoi *Mitridateen* sävellystyö. Oopperan ensiesitys oli 26.12, Mozartin johtaessa kolme ensimmäistä esitystä. &

[Misero tu non sei, KV 72b=Anh. 2]

Lauluääni ja kamariorkesteri
Sävelletty 26.1.1770 Milanossa (kadoksissa)
Teksti Pietro Metastasio

Tämä Metastasion libretosta *Demetrio* (I näytöksen 4. kohtaus) poimittu teksti on kirjeessä, jonka Mozart kirjoitti sisarelleen Milanosta ilmoittaen säveltäneensä juuri aarian kyseiseen tekstiin.

Ergo interest – Quaere superna, KV 73a=143

Ergo interest, an quis male vivat – [Ei sillä väliä, elääkö kukaan] – Quaere superna, fuge terrena – Etsi taivaallista, pakene maallista]

Sopraano ja continuo
Sävelletty helmikuussa 1770 Milanossa tai 1772 Salzburgissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tunneta
Resitatiivi – Aaria (Andante)

Teoksen käyttötarkoitusta tai syntyaikaa ei tiedetä. Todennäköisesti kysymys on kuitenkin toisesta kahdesta latinankielisestä motetista, jotka Mozart sävelsi kastraattilaulajille, joiden kanssa oli Milanossa ystävystynyt (viittaus tällaiseen on Leopold Mozartin kirjeessä kotiin 3.2.1770). Toisesta motetista ei tiedetä mitään. Teoksen aitoutta on myös epäilty.

Per pietà, bell' idol mio, KV 73b=78

[Sääli mua, ihailuni kohde]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty Hollannissa 1766
Teksti Pietro Metastasio
Andante con moto

Teksti on Metastasion libretosta *Artaserse* (I näytöksen 5. kohtaus). Uusin tutkimus on varhentanut aarian ajoitusta huomattavasti, Köchel oletti sen olevan vuodelta 1770.

Fra cento affanni, KV 73c=88

Fra cento affanni e cento palpito – [Sadan huolen ja sadan sydämenlyönnin välillä]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty Milanossa helmi-maaliskuussa 1770
Teksti Pietro Metastasio
Allegro maestoso

Tämä Metastasion *Artaserse*stä (I näytöksen 2. kohtaus) poimittu teksti on todennäköisesti sävelletty jollekulle kastraattilaulajalle. Tarkempia tietoja ei ole löytynyt.

O temerario Arbace — Per quel paterno amplesso, KV 73D

Scène – [Oi sinä uskomaton Arbace] – [Isällisen omistautumisesi takia]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty Hollannissa 1765–1766
Teksti Pietro Metastasio

Tämä scène (resitatiivi ja aaria) perustuu samaan *Artasersen* kohtauksen tekstiin kuin katkelma KV 73D, mutta on uusimpien tutkimusten sävelletty 4-5 vuotta aikaisemmin Hollannissa (Köchelin mukaan helmi-maaliskuussa 1770 Milanossa).

Per quel paterno amplesso, KV 73d=79

[Isällisen omistautumisesi takia]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty helmi-maaliskuussa 1770 Milanossa
Teksti Pietro Metastasio

Tämä 3 tahdin pituinen aarian katkelma perustuu samaan *Artasersen* II näytöksen 11. kohtauksen tekstiin kuin KV 73D. Mozart lienee palannut tähän jo vuonna 1766 kokeilemaansa tekstiin uudelleen, mutta jättänyt työn kesken.

Misero me! – Misero pargoletto, KV 73e=77

[Voi minua!] – Misero pargoletto, il tuo destinnon sai – [Poikaparka, kohtaloasi et tiedä]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty Milanossa maaliskuussa 1770
Teksti Pietro Metastasio
Andante – Adagio

Resitatiivi ja aaria perustuvat *Demofoonten* III näytöksen 5. kohtauksen tekstiin. Resitatiivi oli Mozartin ensimmäisen suuri ja dramaattinen *recitativo accompagnato* eli säestyksellinen resitatiivi.

Kvartetto jousille, KV 73f=80, G-duuri

Jousikvartetto nro 1

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty Lodissa 15.3.1770
Adagio – Allegro – Menuetto – Rondeau (Allegro)

Käsikirjoituksessa on hyvin täsmällinen päiväys: *à Lodi. 1770. le 15 di Marzo alle 7. di sera* [Lodissa vuonna 1770, maaliskuun 15. päivänä kello 7 illalla]. Tämä Mozartin ensimmäinen ja pitkään aikaan ainoa jousikvartetto syntyi Lodissa, joka on pysähdyspaikka matkalla Milanosta Parmaan ja Modenaan. Innoittajana on selvästi ollut italialainen musiikki, kuten Giovanni Battista Sammartinin "galantti" tyyli. Mozartilla oli tämä kvartetto mukanaan vielä vuonna 1778 Mannheimissa ja Pariisissa. Lodissa syntyivät kuitenkin vain kvarteton kolme ensimmäistä osaa, Rondo on sävelletty ehkä vasta Wienissä 1773–1774. Erityistä tarvetta jousikvartetoille ei vielä ollut.

Contradanza, KV 73g=123, B-duuri

Kontredanz – Kontratanssi

Kamariorkesteri
Sävelletty 13.–14.4.1770 Roomassa

Tämän tanssin tarkkoine esitysohjeineen Leopold lähetti kirjeen 14.4.1770 mukana kotiin vakuutena siitä, että Wolfgang-poika voi hyvin: "*der Wolfg: befindet sich ebenfals gut, und schicket hier einen Contradance.*" [Wolfgang voi myös hyvin ja lähettää tässä yhden kontratanssin.] Käsikirjoituksen otsikkona on *Contradanza*.

Menuette, KV 73h=94, D-duuri

Klaveeri
Sävelletty 1769 Salzburgissa tai keväällä 1770 Bolognassa tai Roomassa

Menuetti tunnetaan vain klaveeripartituurina, mutta se lienee sävelletty alun perin orkesterille, koska partituurissa on kohtia, joita ei kosketinsoittimella voi kahdella kädellä soittaa. Menuetissa ei ole trio-osaa.

Kyrie, KV 73k=89, G-duuri

Viisi lauluääntä
Sävelletty todennäköisesti Roomassa toukokuussa 1770
Canon ad unisonum

Käsikirjoituksen otsikkona on *Kyrie a cinque con diversi Canoni di Wolfg. Mozart*. Sävellys rakentuu kolmesta kaanonista perinteiseen tekstiin (Kyrie eleison – Christe eleison – Kyrie eleison). Kyrie on ehkä syntynyt firenzeläisen EUGÈNE DE LIGNIVILLEN (1727–1788) innoittamana.

Sinfonia, KV 73l=81, D-duuri

"Sinfonia nro 44"

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä Roomassa huhtikuussa 1770
Allegro – Andante – Allegro molto

Sinfonioiden KV 73l-n käsikirjoituksia ei tunneta. Breitkopf & Härtelin luettelossa sinfonia KV 73l on merkitty Leopold Mozartin säveltämäksi.

Sinfonia, KV 73m=97, D-duuri

”Sinfonia nro 47”

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä Roomassa huhtikuussa 1770
Allegro – Andante – Menuetto – Presto

Sinfonia, KV 73n=95, D-duuri

”Sinfonia nro 45”

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä Roomassa huhtikuussa 1770
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro

Se ardire, e speranza, KV 73o=82

[Vaikka rohkea olisin, jos ei toivoa taivaasta tule]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty Roomassa 25.4.1770
Teksti Pietro Metastasio
Andante

Teksti on *Demofoonten* I näytöksen 13. kohtauksesta. Aaria on sävelletty kastraattilaulaja GIOVANNI MANZUOLILLE (1720–1782), jolta Mozart oli saanut laulutunteja Lontoossa 1765.

Se tutti i mali miei, KV 73p=83

[Jos voisin kaikki vaivani kertoa]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty Roomassa 25.4.1770
Teksti Pietro Metastasio
Adagio

Teksti on *Demofoonten* II näytöksen 6. kohtauksesta, ja sävelletty mahdollisesti sopraano ANNA LUCIA DE AMICISILLE (1733–1816), joka kaksi vuotta myöhemmin esitti Giunian roolin oopperassa *Lucio Silla*. Aariassa on solistille tarjolla kolme kadenssi-improvisaation paikkaa.

Sinfonia nro 11, KV 73q=84, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty helmi-kesäkuussa 1770 Roomassa ja Bolognassa
Allegro – Andante – Allegro

Teoksen aitoudesta on oltu epävarmoja, koska alkuperäistä käsikirjoitusta tai muuta autenttista lähdettä ei tunneta. Kirjeessään sisarelleen 4.8.1770 Mozart kertoo: "*Unterdessen habe ich schon 4 itallienische Sinfonien componirt, ausser den Arien, deren ich gewiss 5-6 schon gemacht habe, und auch eine Motette.*" [Sillä välin olen säveltänyt jo 4 italialaista sinfoniaa, puhumattakaan aarioista, joita olen säveltänyt varmaankin jo 5-6, sekä yhden motetin]. Sinfonia nro 11 saattaa olla yksi neljästä kirjeessä mainituista. Joissakin 1800-luvun julkaisuissa säveltäjäksi on merkitty Leopold Mozart ja Carl Ditters von Dittersdorf. Neil Zaslaw on päätynyt tyylillisin perustein pitämään sinfoniaa aitona.

Miserere, KV 73s=85, a-molli

Miserere mei Deus – [Jumala minua armahtakoon]

Altto, tenori, basso ja urut (continuo)
Sävelletty Bolognassa heinä-elokuussa 1770
Miserere – Amplius, amplius lava me – Tibi soli peccavi – Ecce enim veritatem dilexisti – Auditui meo – Cor mundum crea in me, Deus – Redde mihi laetitiam salutaris tui– Libera me de sanguinibus

Kyseessä on psalmin nro 50 sävelitys padre Martinin tyyliin. Mozart on säveltänyt vain liturgisen tekstin parittomat säkeet, parilliset oli tarkoitus laulaa perinteisin gregoriaanisin sävelin. Käsikirjoitus sisältää parittomat säkeet 1-15, säkeet 17, 19 ja 21 on lisätty jälkikäteen, ja ne ovat ehkä Martinin säveltämiä.

Menuette, KV 73t=122, Es-duuri

Viulut, oboet, käyrätorvet ja continuo
Sävelletty elokuussa 1770 Bolognassa

Mozartien ensimmäisen Italian-matkan kirjeissä on satunnaisia mainintoja kotiin lähetetyistä tanssikappaleista, joista tämä trioton Es-duuri-menuetti lienee eräs. Alttoviulujen puuttuminen kertoo, että menuetti on tarkoitettu tanssisaliin, ei konserttiesitykseen tai näyttämölle. Sävellyksen aitoudesta ei olla varmoja.

Cibavit eos – Sicut erat, KV 73u=44

[Hän ruokki heidät vehnällä – Kuten se oli, nyt ja ikuisesti]

Sopraano, altto, tenori, basso ja urut
Säveltäjä Johann Stadlmayr
Kopioitu syys-lokakuussa 1770 Bolognassa

Teosparin aitoutta on epäilty vahvasti lähinnä tyylillisistä syistä ja nyttemmin on selvinnyt, että kysymys on JOHANN STADLMAYRIN (1580–1648) sävellyksistä, jotka Mozart on kopioinut, mahdollisesti padre Martinin kannustamana. Kokonaisuuden jälkimmäinen osa *Sicut erat* ei ole täydellinen.

Quaerite primum regnum Dei, KV 73v=86, d-molli

[Etsikää ensin Jumalan valtakuntaa]

Sopraano, altto, tenori ja basso
Sävelletty 9.10.1770 Bolognassa

Ennen lähtöään Bolognasta Mozart hyväksyttiin jäseneksi vanhaan ja arvostettuun *Accademia Filarmonicaan*. Pääsykokeena oli antifonin säveltäminen. Mozart sävelsi teoksen valvonnan alaisena puolessa tunnissa, mutta isä Martini joutui korjailemaan teosta raadin vaatiman *stile osservaton* eli renessanssin kirkkomusiikin perinteiden mukaiseksi.

Fuga septimi toni, KV 73w, D-duuri

Klaveeri
Sävelletty luultavasti Bolognassa 1770

Kanonische Studien, KV 73x=Anh. 109d

Erisuuruisia lauluäänten ryhmiä
Sävelletty luultavimmin kesällä 1770 Italiassa tai vähän myöhemmin Salzburgissa

Nro 1, Kyrie eleison (kaanon kahdelletoista lauluäänelle)
Nro 2, tekstitön kaksoiskaanon kahdeksalle sopraano- ja neljälle tenoriäänelle
Nro 3, teema ilman tekstiä
Nro 4, Cantate Domino omnis terra (kaksoiskaanon 5 tenori- ja 3 alttoäänelle)
Nro 5, Regna terrae cantate (neliääninen kaksoiskaanon)
Nro 6, Jovi patri canendo oblectant (rapukaanon)
Nro 7, Cantemus Domino (kuusiääninen kaanon)
Nro 8, tekstitön kaanon 16 äänelle
Nro 9, Laudabo nomen Dei (neliääninen kaanon)
Nro 10, Introite portas ejus in confessione (neliääninen kaanon)
Nro 11, Jovi patri canendo oblectant (rapukaanon kahdelle sopraanoäänelle)
Nro 12, Hymnum canunt demulcentque (kahdeksanääninen kaanon tenoriäänille)
Nro 13, A Musis Heliconiadibus (yhdeksänääninen kaanon tenoriäänille)
Nro 14, Incipe Menalios (kolmiääninen kaanon sopraanoäänille)

Tässä ryhmässä on sekä "ratkaisuja" padre Martinin tekemiin arvoituskaanoneihin että joitakin aivan uusia.

& Mozartin kaanonit syntyivät kahden aivan erilaisen perinteen pohjalta. Toisaalla oli musiikkiteoreettisen ongelmanasettelun ja ratkaisun maailma erityisesti nuoruusvuosina Italiassa, toisaalla Itävallassa edelleenkin suosittu tapa olla sosiaalisesti yhdessä kaanoneja laulamalla, mitä Mozartin ystäväpiiri Wienin vuosina runsaasti harrasti. Näiden kahden tradition erot näkyvät vähemmän musiikin tyyleissä kuin teksteissä, jotka vaihtelevat Mozartilla liturgisesta enemmän tai vähemmän kaksimieliseen intiimiin leikinlaskuun. Useimmat arvoituskaanonit ovat olleet tekstittömiä tehtäviä Mozartille itselleen ja myöhemmin oppilaille. Sen sijaan Mozartin ystäväpiirissä laulettiin sekä liturgisia että maallisia kaanontekstejä ilmeisen suloisessa sekamelskassa. Kaanonien syntyolosuhteista ei paljoa tiedetä, mutta olemassaolollaankin ne kertovat jotain Mozartista niin säveltäjänä kuin sosiaalisena persoonana. &

Sinfonia nro 10, KV 74, G-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty huhtikuussa 1770 Roomassa
Allegro – Andante – Rondeau (Allegro)

Sinfonian käsikirjoituksessa ei ole päiväystä eikä edes otsikkoa, mutta viimeisen osan lopussa on perinteinen latinankielinen kiitos *Finis Laus Deo*. Käsikirjoituksen vesileimoja tutkinut ALAN TYSON (1926–2000) on osoittanut, että Mozart käytti samaa paperia aariaan *Se ardire, e speranza* (KV 73o=82), joka on sävelletty Roomassa huhtikuussa 1770. KV 74 on sävelletty italialaiseen alkusoittotyyliin, mutta tarkoitusta ei tiedetä. Neil Zaslaw on löytänyt sinfonian ensimmäisestä osasta pari kohtaa (tahdit 17-22 ja 77-82), joissa soi tiaisen (italiaksi *cinciallegra*) laulu.

Mitridate, Re di Ponto, KV 74a=87

Opera seria in tre atti – [Mitridate, Ponton kuningas]

Tenori (Mitridate), sopraano (Aspasia), sopraano (Sifare), altto (Farnace), sopraano (Ismene), tenori (Marzio), sopraano (Arbate) ja kamariorkesteri
Sävelletty joulukuussa 1770 Milanossa
Libretto Vittorio Amadeo Cigna-Santi

I näytös
Ouverture (Allegro – Andante grazioso – Presto) – Vieni, signor (resitatiivi) – Se a me s'unisce Arbate (resitatiivi) – Al destin, che la minaccia [Kohtalolle, ken sitä uhmaa] (Aspasian aaria) – Qual tumulto nell'alma (resitatiivi) – Soffre il mio cor con pace (Sifaren aaria) – Sin a quando, o Regina (resitatiivi) – Ferma, o germano [Sifaren ja Farnacen duetto, musiikki on kadoksissa] – All'ire ferno [musiikki on kadoksissa] – L'odio nel cor frenate (Arbacen aaria) – Principe, che facemmo! (resitatiivi) – Nel sen mi palpita (Aspasian aaria) – Un tale addio, germano (resitatiivi) – Parto: nel gran cimento (Sifaren aaria) – Eccovi in un momento (resitatiivi) – Venga pur, minacci e frema (Farnacen aaria) – Marcia – Se di lauri il crine adorno (Mitridaten cavata) – Tu mi, rivedi, Arbate (resitatiivi) – Su la temuta destra mentre l'un figlio (resitatiivi) – In faccia all'oggetto [Kohteen edessä] (Ismenen aaria) – Teme Ismene a ragion (resitatiivi) – Respira alfin (resitatiivi) – Quel ribelle e quell'ingrato (Mitridaten aaria)

II näytös
Questo è l'amor, Farnace (resitatiivi) – Va, l'error mio palesa [Mene, räikeä erehdykseni] (Farnacen aaria) – Perfico, ascolta (resitatiivi) – Eccomi a'cenni tuoi (resitatiivi) – Respiro, oh Dei! (resitatiivi) – Tu, che fedel mi sei (Mitridaten aaria) – Che dirò? Che ascoltai? (resitatiivi) – Alla tua fede il padre, Sifare (resitatiivi) – Oh giorno di dolore! (resitatiivi) – Non più, Regina, oh Dio! non più (resitatiivi) – Lungi da te, mio bene [Pysyköön se kaukana sinusta] (Sifaren aaria)– Grazie

ai numi parti (resitatiivi) – Nel grave tormento (Aspasian aaria) – Qui, dove la vendetta (resitatiivi) – Sedete, o Prenci, e m'ascoltate (resitatiivi) – Signor, son io (resitatiivi) – Inclita Ismene (resitatiivi) – So quanto a te dispiace (Ismenen aaria)– Ah giacché son tradito (resitatiivi) – Son reo: l'error confesso (Farnacen aaria)– E crederai, Signor (resitatiivi) – Già di pietà mi spoglio (Mitridaten aaria) – Sifare, per pietà stromgo l'acciaro (resitatiivi) – Se viver non degg'io [Jos elän, ei pakko ole] (Aspasian ja Sifaren duetto)

III näytös
Pera omai chi m'oltraggia (resitatiivi) – Tu sai per chi m'accese (Ismenen aaria) – Re crudel, Re spietato (resitatiivi) – Mio Re, t'affretta (resitatiivi) – Vado incontro al fato estremo [Kohti äärimmäistä kohtaloa] (Mitridaten aaria) – Lagrime intempestive (resitatiivi) – Ah ben ne fui presaga! (resitatiivi) – Pallid'ombre, che scorgete (Aspasian cavatina) – Che fai, Regina? (resitatiivi) – Se il rigor d'ingrata sorte (Sifaren aaria) – Sorte crudel, stelle inimiche (resitatiivi) – Teco i patti, Farnace (resitatiivi) – Se di regnar sei vago (Marzion aaria) – Oh ciel (resitatiivi) – Già dagli occhi il velo è tolto [Verho on poistunut silmiltäni] (Farnacen aaria) – Figlio, amico, non più (resitatiivi) – Ah vieni, o dolce dell'amor mio (resitatiivi) – Reo non si chiami, o Sire (resitatiivi) – Non si ceda al Campidoglio (kuoro)

& Ooppera tapahtuu Nymphæumissa Krimillä vuonna 63 e.a.a. Rooman ja Ponton sodan jälkeen. Jälkimmäisen kuninkaan Mitridaten pelätään kuolleen ja sanaa viedään kihlatulle (Aspasia) ja kuninkaan keskenään riiteleville pojille (Farnace ja Sifare). Molemmat haluaisivat Aspasian kanssa naimisiin, mutta yllättäen Mitridate onkin tulossa kotiin ja lemmentunnot täytyy piilottaa. Farnace ryhtyy kuitenkin juoniin roomalaisten kanssa. Mitridatella on mukanaan Parthian kuninkaan tytär Ismene, joka mieluusti ryhtyisi Farnacen puolisoksi. Nymphæumin kuvernööri Arbate juoruaa Farnacen havittelevan Aspasiaa ja saa mustasukkaisen kuninkaan vannomaan kostoa. Kun Farnace ei lämpene Ismenelle, kuningas tarjoaa tätä Sifarelle, joka on kuitenkin rakastunut vain Aspasiaan, joka tuntee samoin. Pari päättää kuitenkin erota kunniansa säilyttääkseen. Mitridate saa selville Farnacen juonittelut roomalaisten kanssa ja uhkaa teloittaa tämän. Ismene pelastaa prinssin ja Mitridate houkuttelee Aspasian myöntämään rakkautensa Sifareen. Kuninkaan kosto uhkaa nyt myös näitä kahta. Ismene yrittää saada Mitridaten leppymään, mutta roomalaiset hyökkäävät ja kuninkaan täytyy ryhtyä sotahommiin. Aspasia suunnittelee itsemurhaa myrkyllä. Sifare haluaa kuolla ja seuraa isäänsä taisteluun. Roomalaiset vapauttavat Farnacen ja lupaavat hänelle Nymphæumin herruuden. Farnace tulee katumapäälle ja liittoutuu jälleen isänsä kanssa. Taistelun hävinnyt Mitridate surmaa itsensä. Ennen kuolemaansa hän siunaa Sifaren ja Aspasian liiton ja antaa anteeksi Farnacelle, joka nyt on taipunut menemään naimisiin Ismenen kanssa. Eloonjääneet vannovat vapauttavansa maailman Rooman vallasta. &

Mozartin ensimmäinen *opera seria* syntyi Milanon *Teatro Regio Ducalen* tilauksesta. Palkkiosummana oli 100 *gigliatia*, noin 300 ateriaa vastaava rahamäärä, ja aikaa säveltämiseen oli nelisen kuukautta. Viime hetkillä ilmeni taas ongelmia, kun joku yritti vakuuttaa primadonna Bernasconin käyttämään Mozartin aarioiden sijasta QUIRINO GASPARININ (1721–1778) kolme vuotta vanhemman version aarioita. Mozartilla oli käytössään suuri ja hyvin koulutettu orkesteri, johon kuului mm. 28 viulua, 6 alttoviulua, 2 selloa, 6 kontrabassoa ja 2 cembaloa. Oopperan libretto perus-

tuu ABBATE GIUSEPPE PARININ (1729–1799) käännökseen JEAN RACINEN (1639–1699) tragediasta *Mithridate* (1673). Torinolaisen runoilijan VITTORIO AMADEO CIGNA-SANTIN (1728–1785) käsittelyssä tarina loittoni vuosina 124-88 e.a.a. Pontossa eläneen ja roomalaisia vastaan taistelleen hallitsijan vaiheista.

Oopperan ensiesitys oli useiden harjoitusten jälkeen Milanossa joulukuun 26. päivänä 1770 seuraavalla esittäjistöllä: GUGLIELMO D'ETTORE (Mitridate), ANTONIA BERNASCONI (Aspasia), Sartorino eli kastraattisopraano PIETRO BENEDETTI (Sifare), kastraattialtto GIUSEPPE CICOGNANI (Farnace), FRANCESCA VARESE (Ismene), GASPARO BASSANO (Marzio) ja kastraattisopraano PIETRO MUSCHIETTI (Arbate). Mozart johti esitystä cembalon äärestä (tavallinen käytäntö tuohon aikaan), ja menestys oli valtaisa. Kauden aikana *Mitridate* esitettiin kaksikymmentä kertaa. Tavanomaisen ylimääräisen balettimusiikin (ei Mozartin säveltämää) takia esitykset kestivät noin kuusi tuntia, mikä sai Leopoldin valittelemaan yleisön puolesta, jonka enemmistön piti käydä välillä syömässä! Myöhemmistä esityksistä ei ole tietoa, ennen kuin teos sai 1900-luvun ensi-iltansa Salzburgissa vuonna 1971. *Teatro Regio Ducale* toimi vuoteen 1776 asti, jolloin se tuhoutui tulipalossa. Sen seuraajaksi perustettiin vuonna 1778 *Teatro La Scala*. Mozart käytti oopperan alkusoittoa myös sinfoniana.

Edellä luetellun oopperan sisällön lisäksi tunnetaan Arbacen aaria *D'un padre l'affetto*, jota ei löydy libretosta ja josta tunnetaan vain yksi käsikirjoituskopio, joka ei ole Mozartin tekemä. Joissakin esityksissä käytettiin tenoriaariasta *Vado incontro al fato estremo* Gasparinin säveltämää versiota, joka on myös otettu mukaan joihinkin oopperan nuottipainoksiin. Mozart joutui myös muokkaamaan joitakin aarioita ja yhtä duettoa ensi-illan esiintyjien toiveiden mukaisesti. Seuraavista on siksi olemassa sekä muokattu että alkuperäinen versio, jotka on ainakin kerran myös levytetty molemmat: *Al destin, che la minaccia – Se di lauri il crine adorno – In faccia all'oggetto – Lungin da te, mio bene – Nel grave tormento – Son reo: l'error confesso – Vado incontro al fato estremo – Se viver non degg'io*.

1771

& Tammikuun alussa Veronan *Accademia Filarmonica* antoi Mozartille arvonimen Maestro di Capella. Karnevaalin aikana Mozartit kävivät Torinossa ja Venetsiassa, missä Wolfgang esiintyi useita kertoja. Ennen lähtöä paluumatkalle Mozart sai Milanosta oopperan *Lucio Silla* tilauksen. Padovan ja Veronan kautta tapahtunut matka Salzburgiin päättyi maaliskuussa. Seuraava matka Italiaan käynnistyi kuitenkin jo elokuussa, ja 21.8 saavuttiin Milanoon, missä Mozart sai *Ascanio in Alban* libreton. Oopperan esitys valmistui jo lokakuun 17. päiväksi arkkiherttua Ferdinandin hääjuhliin. Arkkiherttua olisi ollut valmis kiinnittämään Mozartin soittajistoonsa, muttei saanut puolisoaan suostumaan. Mozartit palasivat Salzburgiin joulukuun puolessavälissä vain päivää ennen vanhan arkkipiispan kuolemaa. &

Non curo l'affetto, KV 74b

Non curo l'affetto d'un timido che serbanel – [En piittaa ujon miehen kiintymyksestä]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty Milanossa tai Paviassa vuoden 1771 alussa
Teksti Pietro Metastasio
Allegro

Jälleen yksi laulu *Demofoonten* teksteistä (I näytöksen 7. kohtaus). Laulun käyttöyhteyttä ei tunneta, mutta se lienee syntynyt *Mitridate*n jälkitunnelmissa. Käsikirjoitus on kadoksissa, mutta kopiossa on maininta, että sävellys on tehty Paviassa toimineelle teatterille.

Betulia liberata, KV 74c=118

Azione sacra in due parti – [Betulian vapautus] – [Beetulyan vapautus]

Tenori (Ozia), altto (Giuditta), sopraano (Amital), basso (Achior), sopraano (Cabri), sopraano (Carmi), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty maalis-huhtikuussa 1771 paluumatkalla Italiasta sekä kesällä Salzburgissa
Libretto Pietro Metastasio

I näytös
Overtura – Popoli di Betulia (resitatiivi) – D'ogni colpa la colpa maggiore (Ozian aaria) – E in che sperar? (resitatiivi) – Ma qual virtù non cede (Cabrin aaria) – Già le memorie antiche (resitatiivi) – Non hai cor (Amitalin aaria) – E qual pace sperate (resitatiivi) – Pietà se irato sei (kuoro) – Chi è costei che qual sorgente aurora (resitatiivi) – Del pari infeconda (Giudittan aaria) – Oh saggia, oh santa (resitatiivi) – Pietà, se irato sei (kuoro) – Signor, Carmi a te viene (resitatiivi) – Terrible d'aspetto (Achiorin aaria) – Ti consola, Achior (resitatiivi) – Parto inerme, e non pavento (Giudittan aaria) – Oh prodigio, oh stupor (kuoro)

II näytös
Troppo mal corrisponde (resitatiivi) – Se Dio veder tu vuoi (Ozian aaria) – Confuso io son (resitatiivi) – Quel nocchier che in gran procella (Amitalin aaria) – Lungamente non dura (resitatiivi) – Prigionier che fa ritorno (Giudittan aaria) – Giuditta, Ozia, popoli, amici (resitatiivi) – Te solo adoro (Achiorin aaria) – Di tua vittoria (resitatiivi) – Con troppa rea viltà (Amitalin aaria) – Quanta cura hai di noi (resitatiivi) – Quei moti, che senti (Carmin aaria) – Seguansi, o Carmi (resitatiivi) – Lodi al gran Dio (Giudittan aaria ja kuoro)

Tämä oratorio oli tilaustyö ja tarkoitettu esitettäväksi piinaviikolla oopperan sijasta, kuten tapana oli. Leopold Mozart kirjoitti vaimolleen Vicenzasta 14.3.1771: "*Er bekamm aber auch eine Arbeit, indem er ein Oratorium nach Padua Componieren muss, und solches nach gelegenheit machen kann.*" [Mutta

Wolfgang sai tilaustyön, jonka mukaan hänen on sävellettävä Padovaan oratorio, mihin työhön hän voi ryhtyä, kun olosuhteet sallivat.] Heinäkuussa samana vuonna Leopold kirjoitti Bolognaan kreivi GIOVANNI LUCA PALLAVICINILLE (1697–1773) poikansa säveltävän oratoriota Metastasion tekstiin GIUSEPPE XIMENESIN, Aragonin prinssin (1717–1784) tilauksesta. Vaikka sävellystyön ajankohta voidaan melko luotettavasti määritellä, mitään tietoja harjoituksista tai esityksistä ei ole säilynyt. Onkin pidetty mahdollisena, ettei Mozart koskaan lähettänyt käsikirjoitustaan Padovaan, missä *Betulia liberata* kyllä esitettiin vuonna 1771, mutta paikallisen säveltäjän GIUSEPPE CALEGARIN musiikilla varustettuna. Mozartin musiikki on myös saattanut tulla liian myöhään tai osoittautua jostain syystä sopimattomaksi tilaajien tarkoituksiin.

Judithin ja Holoferneksen tarinaa käsittelevän libreton Metastasio laati alun perin JOHANN GEORG REUTTERILLE (1708–1772) Wieniin vuonna 1734. Seuraavina vuosikymmeninä sen sävelsivät Mozartin ohella mm. NICCOLÒ JOMMELLI (1714–1774), Ignaz Holzbauer, JOHANN GOTTLIEB NAUMANN (1741–1801), FLORIAN LEOPOLD GASSMANN (1729–1774), LEOPOLD KOŽELUCH (1747–1818), PIETRO ALESSANDRO GUGLIELMI (1728–1804) ja PASQUALE ANFOSSI (1727–1797). Mozartin *Betulia liberata* on sävelletty *opera serian* tyyliin, mutta nuorta säveltäjää mahdollisesti aiemmin kahlinnut musiikillinen varovaisuus on tiessään. Musiikki on värikylläistä ja pyrkii ilmiselvästi vakuuttamaan tilaajan Mozartin kyvystä säveltää vaikeuksitta annetusta aiheesta. Finaalin kuoron *Lodi al gran Dio* musiikki ei kuitenkaan ole Mozartin omaa, vaan hän lainasi sen aineksen Michael Haydnin sävellyksestä *Cantate Domino*, MH142. Mozart käytti oratorionsa alkusoittoa myös sinfoniana.

Mozart pyysi paljon myöhemmin Wienissä asuessaan *Betulia liberatan* käsikirjoitusta kotiväeltä Salzburgista. Näin Mozart kirjeessään sisarelleen 21.7.1784: "*Ich bitte lassen den Papa nicht vergessen mir mit nächstem Postwagen das bewusste zu schicken. – wenn er mir auch das alte Oratorium 'betulia liberata' schicken könnte, wäre es mir recht lieb. – ich muss dieses oratorium für die hiesige Societät schreiben – vielleicht könnte ich doch Ja und da etwas davon Stückweise brauchen.*" [Älä anna isän unohtaa lähettää seuraavilla postivaunuilla, mitä olen pyytänyt. Olisin iloinen, jos hän voisi lähettää myös vanhan oratorion 'Betulia liberata'. Minun on sävellettävä sama oratorio täkäläiselle säveltäjäseuralle. Voisin ehkä käyttää siitä palasen sieltä ja täältä.] *Wiener Tonkünstler-Sozietätin* arkistoista ei ole löytynyt jälkeäkään mahdollisesta *Betulia liberatan* esityksestä. Luultavasti säveltäjä ei koskaan kuullut tämän oratorion musiikkia yleisöesityksenä.

Regina coeli, KV 74d=108

Regina caeli, laetare, alleluia – [Taivaan kuningatar, iloitkaa!]

Sopraano, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty toukokuussa 1771 Salzburgissa
Regina coeli (Allegro) – Quia quem meruisti (Tempo moderato) – Ora pro nobis (Adagio, un poco Andante) – Alleluja (Allegro)

Mozart sävelsi tämän pääsiäisantifonin tekstin kahdesti myöhemminkin (KV 127 ja 276), todennäköisesti aina Salzburgin kirkollisiin tarpeisiin. Mozartilla ”taivas” on vanhassa muodossa ”coeli”, latinan kielessä sana on ”caeli” tai ”cæli”.

Litaniae Lauretanae B.M.V., KV 74e=109, B-duuri

Sekakuoro solistiosuuksin, viulut, pasuunat ja urut
Sävelletty toukokuussa 1771 Salzburgissa
Kyrie (Allegro) – Sancta Maria (Andante) – Salus infirmorum (Adagio) – Regina angelorum (Vivace) – Agnus Dei (Andante)

Sävellyksen taustoista tai esityksistä ei ole säilynyt tietoa. Todennäköisesti se oli Mozartin kirkollisten sävellysvelvollisuuksien tulos, kuten muutkin ajan kirkkosävellykset.

& *Litaniae* oli 1700-luvulla suosittu jumalanpalveluksen muoto, erityisesti luostareissa ja pyhiinvaelluskirkoissa. Litanioita oli kahta tyyppiä; *Litaniae Lauretanae* (pyhiinvaelluspaikka Loreton mukaan) [Loreton litania Neitsyt Marian kunniaksi], jonka tekstin paavi SIXTUS V oli vuonna 1587 hyväksynyt ja *Litaniae de venerabili altaris sacramento* [Kunnianarvoisan alttarin sakramentin litania], jonka teksti pohjautuu paikalliseen perinteeseen. Mozart sävelsi kaikkiaan neljä litaniaa (KV 74e=109, 125, 186d=195 ja 243). Kirjainlyhenne ”B.M.V.” tulee sanoista *Beata Maria Virgine* [Pyhä Neitsyt Maria]. &

Inter natos mulierum, KV 74f=72, G-duuri

Offertorium pro Festo Sti Joannis Baptistae – [Naisesta syntyneiden keskuudessa]

Sekakuoro, viulut, pasuunat ja urut
Sävelletty luultavasti touko-kesäkuussa 1771 Salzburgissa
Allegro moderato

Teoksen syntyyn liittyy musikologi KARL EMIL VON SCHAFTHÄUTLIN (1803–1890) välittämä tarina. Lapsena Mozart tutustui Seeonin luostarissa isä Johannekseen, joka pojan saapuessa taputti tämän poskia ja lauloi omalla sävelellä *Mein Hanserl, liebs Hanserl, liebs Hanserl!* Mozart kiitti säveltämällä isä Johanneksen nimipäiväjuhliin offertoriumin, jonka sanojen *Joanne Baptista* kohdalla esiintyy em. *Mein Hanserl* -melodia. Tarinan yksityiskohdat kuulostavat epäilyttävän herttaisilta, ja vuonna 1771 Mozart oli joka tapauksessa jo 15-vuotias nuorukainen, ei mikään pikkupoika.

Sinfonia, KV 75, F-duuri

”Sinfonia nro 42”

Kamariorkesteri
Sävelletty luultavasti alkukesästä 1771 Salzburgissa
Allegro – Menuetto – Andantino – Rondeau (Allegro)

Sinfonian käsikirjoitus tuhoutui toisen maailmansodan aikana ja teoksen aitoutta on epäilty. Breitkopf & Härtelin luettelossa sinfonia on numerolla 53.

Sinfonia nro 9, KV 75a=73, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1769–1770 Salzburgissa tai Italiassa tai sitten vasta heinäkuussa 1772
Allegro – Andante – Menuetto – Rondeau: Allegro molto

Sinfonian nro 9 ajoitus on ollut hankalaa, eikä varmuutta vieläkään ole. NMA pitää varhaisempaa ajoitusta todennäköisempänä. Käsikirjoituksen otsikossa oleva vuosiluku 1769 ei kuitenkaan ole Mozartien käsialaa. Nuottipaperi on salzburgilaista lajia, jonka tarkempi ajoitus ei ole onnistunut. Sinfonian käyttötarkoituksesta ei ole säilynyt mitään tietoa.

Sinfonia nro 12, KV 75b=110, G-duuri

Jouset, oboet, käyrätorvet, huilut ja fagotit
Sävelletty Salzburgissa heinäkuussa 1771
Allegro – [Andante] – Menuetto – Allegro

Sinfonian nro 12 käsikirjoituksen otsikkona on *Sinfonia del Sgr Cavaliere Amadeo Wolfg. Mozart in Salisburgo nel Luglio 1771*. Arvonimi *Cavaliere* viittaa tässä ja eräissä muissa käsikirjoituksissa paavin Mozartille heinäkuussa 1770 antamaan ritarimerkkiin. Sinfonia nro 12 oli epäilemättä tarkoitettu toiselle matkalle Italiaan, missä se esitettiin Milanossa (mahdollisesti 22. tai 23. marraskuuta) ja Brixenissä (italiaksi Bressanone). Käsikirjoituksessa ei hitaassa toisessa osassa ole tempomerkintöä, mutta sen on tulkittu olevan joko Andante tai Andantino.

KV 76 ‣ 42a
KV 77 ‣ 73e
KV 78 ‣ 73b
KV 79 ‣ 73d

KV 80 ‣ 73f
KV 81 ‣ 73l
KV 82 ‣ 73o
KV 83 ‣ 73p
KV 84 ‣ 73q
KV 85 ‣ 73s
KV 86 ‣ 73v

Kaanon, KV 86a I=73i, A-duuri

Viisi ääntä
Sävelletty luultavasti huhtikuussa 1770 Roomassa

Mozartin käsikirjoituksessa ei ole tekstiä, mutta jälkikäteen kaanon on varustettu useillakin erilaisilla teksteillä. Sävellyksen taustaa ei tunneta, mutta äänten lukumäärän ja sävellysajan perusteella sen voi olettaa liittyvän viisiääniseen *Kyrieen*, KV 73k=89.

Vier Rätselkanons, KV 86a II=73r

Neljä arvoituskaanonia

Kolme, yhdeksän, kaksi ja kuusi lauluääntä
Sävelletty ehkä heinä-elokuussa 1770 Bolognassa
Sit trium series una: Incipe Menalios mecum – Ter ternis canite vocibus: Cantate Domino omnis terra – Canon ad duodedimam – Clama de cesses: Confitebor tibi Domine – Ter voce ciemus: Thebana bella cantus

Nämä, kuten monet muutkin myöhemmät kaanonit, ovat syntyneet Mozartin Bolognassa tapaaman italialaisen säveltäjän Giovanni Battista Martinin ohjauksessa ja innoittamana. Arvoituskaanonilla tarkoitetaan kaanonia, jossa säveltäjä määrittää vain yhden tai useampia ääniä, mutta jättää muut äänet (*comes*) esittäjän pääteltäväksi ja löydettäväksi.

KV 87 ‣ 74a
KV 88 ‣ 73c
KV 89 ‣ 73k

Kyrie, KV 90, d-molli

Sopraano, altto, tenori, basso ja urut
Sävelletty luultavasti kesällä 1771 Salzburgissa

Alfred Einstein on epäillyt, että tämän Kyrien säveltäjä on Michael Haydn tai ERNST EBERLIN (1702–1762), ja että Mozart on vain sovittanut teoksen. Bassolaulaja ja urut käyttävät samaa nuottiriviä.

& Termillä *basso* (saksaksi *Baß*) Mozart tarkoitti (1) matalaa miesääntä, (2) matalassa rekisterissä soivaa soitinta ja (3) sävellyksen matalimpana soivaa linjaa (*basso continuo*). Mozartin käsikirjoituksissa oleva *Baß* ei yleensä tarkoita täsmällistä soitinta, vaan harmonian alinta linjaa. Tämä voitiin toteuttaa sellolla, kontrabassolla, sellolla ja kontrabassolla, sellolla, kontrabassolla ja fagotilla (joita saattoi olla useampia kappaleita kutakin), kosketinsoittimilla tai ilman niitä, pelkillä uruilla tai kontrabasson kera. Vain joskus Mozart on nimennyt continuosoittimen tai -soittimet. Olen käyttänyt termiä *continuo*, kun täsmennystä ei ole käytettävissä. &

Messu, KV 90a=116, F-duuri

Missa brevis

Neliääninen kuoro, jouset ja urut
Säveltäjää ei tiedetä
Sävelletty alkukesästä 1771 Salzburgissa
Kyrie – Credo (Patrem omnipotentem factorem coeli)

Messun käsikirjoitus katkeaa kesken Credo-osan. Lähinnä tyylillisin perustein on arveltu, että teos ei ole aito Mozartin sävellys, vaan Leopoldin kopio jonkun tuntemattoman säveltäjän messusta. Teosta ei ole otettu NMA:han.

KV 91 ‣ 186i

Salve regina, KV 92=Anh. C 3.01, F-duuri

Sekakuoro ja orkesteri
Sävelletty ehkä 1769?

Köchel piti teosta aitona Mozartin sävellyksenä. Nykyään pidetään ilmeisenä, ettei tämä ole ainakaan Wolfgang Amadeuksen sävellys, mutta mahdollisesti hänen isänsä Leopold Mozartin.

De profundis clamavi, KV 93=Anh. A 22

Sekakuoro ja continuo
Säveltäjä Johann Georg Reutter
Sävelletty 1757
Teksti perinteinen liturginen psalmi
Andante

Tämä Köchelin aitona pitämän sävellyksen tekijäksi on sittemmin osoittautunut Johann Georg Reutter.

Memento Domine David, KV 93a=Anh. A 23

Sekakuoro, kaksi viulua ja continuo
Säveltäjä Johann Georg Reutter
Sävellysaika 1771
Teksti perinteinen liturginen (Psalmi 131)
Andante

Köchel sijoitti tämän psalmin suoraan liitteisiin numerolla KV Anh. A 22, mutta kolmannessa painoksessa se hyväksyttiin aidoksi Mozartin teokseksi numerolla KV 93a. Sittemmin se todettiin Reutterin sävellykseksi ja siirrettiin taas liitteisiin.

Lacrimosa, KV 93c=Anh. A 2

Sekakuoro ja continuo
Säveltäjä Johann Ernst Eberlin
Sävelletty ehkä 1771
Teksti perinteinen liturginen

Köchel sijoitti tämä osan suoraan liitteisiin otsikolla ”Zu einem Requiem” numerolla KV Anh. 21. Kolmannessa painoksessa teos sai numeron KV 93c, mutta kun se todettiin JOHANN ERNST EBERLININ (1702–1762) sävellykseksi, siirrettiin se takaisin liitteisiin. Teoksen sävellaji on G-duuri.

Requiem, KV 93c=Anh. A 3

Sekakuoro ja continuo
Säveltäjä Ernst Eberlin

Kyseessä on Kyrie-alku samassa käsikirjoituksessa, joka sisältää Eberlinin ”Lacrimosan”. Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa se sai yhteisen numeron KV 93c.

KV 94 ‣ 73h
KV 95 ‣ 73n
KV 96 ‣ 111b
KV 97 ‣ 73m

Sinfonia, KV 98=Anh. C 11.04, F-duuri

”Sinfonia nro 56”

Kamariorkesteri
Säveltäjää ei tiedetä
Sävelletty ehkä 1771 Milanossa
Allegro – Andante – Menuetto – Presto

Köchel tunsi tämän sävellyksen vain sovituksena kahdelle pianolle, mutta piti sitä Mozartin säveltämänä. Säveltäjäsi on arveltu Joseph ja Michael Haydnia sekä Leopold Mozartia, mutta varmuutta ei ole löytynyt.

KV 99 ‣ 63a
KV 100 ‣ 62a
KV 101 ‣ 250a
KV 102 ‣ 213c
KV 103 ‣ 61d
KV 104 ‣ 61e
KV 105 ‣ 61f
KV 106 ‣ 588a

Konsertto cembalolle ja jousiorkesterille, KV 107, nro 1, D-duuri

Cembalo ja jousiorkesteri
Säveltäjä Johann Christian Bach
Sovitettu mahdollisesti 1771
Allegro – Andante – Tempo di Minuetto

Käsikirjoituksen otsikkona on *Tre Sonate del Sgr: Giovanni Bach ridotte in Concerti dal Sgr. Amadeos Wolfgango Mozart. Concerto 1mo - 2do - III.* Sovitusten muokkausajankohta ei ole tarkemmin tiedossa, mutta kysymys lienee ollut Leopoldin antamista harjoitustehtävistä. Näitä sovituksia ei ole yleensä otettu mukaan mihinkään Mozartin klaveerikonserttojen numerointeihin. Ensimmäisen konserton pohjana on Johann Christian Bachin klaveerisonaatti op. 5, nro 2, D-duuri.

Konsertto cembalolle ja jousiorkesterille, KV 107, nro 2, G-duuri

Cembalo ja jouset
Säveltäjä Johann Christian Bach
Sovitettu mahdollisesti 1771
Allegro – Allegretto

Toisen konserton pohjana on Johann Christian Bachin klaveerisonaatti op. 5, nro 3, G-duuri.

Konsertto cembalolle ja jousiorkesterille, KV 107, nro 3, Es-duuri

Cembalo ja jouset
Säveltäjä Johann Christian Bach
Sovitettu mahdollisesti 1771
Allegro – Allegretto

Kolmannen konserton pohjana on Johann Christian Bachin klaveerisonaatti op. 5, nro 4, Es-duuri.

KV 108 ‣ 74d
KV 109 ‣ 74e
KV 110 ‣ 75b

Ascanio in Alba, KV 111

Serenata teatrale in due atti – Festa teatrale – Pastoraaliooppera – [Ascanio Albassa]

Sopraano (Venere eli Venus), mezzosopraano (Ascanio), sopraano (Silvia), tenori (Aceste), sopraano (Fauno), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (valmistunut) 23.9.1771 Milanossa
Libretto Giuseppe Parini

I näytös
Ouvertura – Ballet: Andante grazioso – Di te più amabile, ne Dea maggioro (kuoro) – Geni, grazie, ed Amori, fermate il piè (resitatiivi) – L'ombra de' rami tuoi (Veneren aaria) – Ma la ninfa gentil (resitatiivi) – Di te più amabile, nè Dea maggiore (kuoro) – Perchè tacer degg 'io? (resitatiivi) – Cara, lontano ancora (Ascanion aaria) – Venga, de'sommi Eroi (paimenten kuoro) – Ma qual canto risona? (resitatiivi) – Venga, de' sommi Eroi (paimenten kuoro) – Ma tu, chi sei, che ignoto qui t'aggiri fra noi? (resitatiivi) – Se il labbro più non dice (Faunon aaria) – Quanto soavi al core de la tua stirpe (resitatiivi) – Hai di Diana il core (kuoro) – Oh, generosa Diva (resitatiivi) – Venga, de' sommi Eroi (paimenten kuoro) – Di propria man la Dea a voi la donera (resitatiivi) – Venga, de' sommi Eroi (kuoro) – Oh mia gloria (resitatiivi) – Per la gioia in questo seno (Acesten aaria) – Misera! Che farò (resitatiivi) – Si, si, si, ma d'un altro amore (Silvian cavatina) – Ah no, Silvia t'inganni (resitatiivi) – Come è felice stato (Silvian aaria) – Silvia, mira, che il sole omai savanza (resitatiivi) – Venga, de'sommi Eroi (paimenten kuoro) – Cielo! Che vidi mai? (resitatiivi) – Ah, di sì nobil alma (Ascanion aaria) – Un'altra prova a te mirar conviene (resitatiivi) – Al chiaror di que' bei rai (Veneran aaria) – Di te più amabile, nè Dea maggiore (kuoro)

II näytös
Star lontana non so (resitatiivi) – Spiega il desio (Silvian aaria) – Già l'ore sen volano (paimenten kuoro) – Cerco di loco in loco (resitatiivi) – Oh ciel! che miro? (resitatiivi) – Silvia, ove sei? (resitatiivi) – Dal tuo gentil sembiante (Faunon aaria) – Ahimè! Che veggio mai? (resitatiivi) – Al mio ben mi veggio avanti (Ascanion aaria) – Ferma, aspetta, ove vai? (resitatiivi) – Infelici affetti miei (Silvian aaria) – Anima grande (resitatiivi) – Che strano evento turba la Vergine in questo dì! – [Mikä outo tapahtuma häiritsee tänään neitokaista!] (paimenten kuoro) – Ahi la crudel (resitatiivi) – Torna mio bene ascolta (Ascanion aaria) – Venga, de' sommi Eroi (paimenten kuoro) – Che strana meraviglia (resitatiivi) – Sento, cheil cor mi dice (Acesten aaria) – Si, Padre, alfin mi taccia (resitatiivi) – Scendi, celeste Venere (kuoro) – Ma s'allontani almen (resitatiivi) – No, non possiamo vivere (kuoro) – Ecco ingombran l'altare (resitatiivi) – Scendi, celeste Venere (kuoro) – Invoca, o figlia (resitatiivi) – Ah caro sposo, oh Dio! (tertsetto) – Eccovi al fin di vostre pene (resitatiivi) – Che bel piacere io sento (Silvian, Ascanion ja Acesten tertsetto) – Ah chi nodi più forti (resitatiivi) – Alma Dea tutto il mondo governa (kuoro)

& Oopperan tapahtumat on sijoitettu myyttiseen aikaan Alba Longan kaupunkiin lähelle Roomaa. Antiikin jumalten myyttejä kierrätetään kuvaamaan hääparin oletettuja hyveitä. &

Teoksen tilasi keisarinna Maria Theresia juhliakseen poikansa, arkkiherttua FERDINAND KARL VON ÖSTERREICH-ESTEN (1754–1806) ja MARIA BEATRICE D'ESTEN, Modenan prinsessan vihkiäisiä. Mozartilta tilattu *serenata* oli tarkoitettu varsinaisen juhlaoopperan rinnalle, jälkimmäinen eli *Il Ruggiero, ovvero l'eroica gratitudine* tilattiin JOHANN ADOLPH HASSELTA (1699–1783). Libretisti Giuseppe Parini oli aikansa tärkeimpiä runoilijoita, joka taidolla siirsi Antiikin Kreikan myytit palvelemaan arkkiherttua- ja hääparin oletettujen hyveiden ylistystä. Häät olivat 15. lokakuuta, Hassen oppera esitettiin 16. lokakuuta ja Mozartin *serenata* seuraavana päivänä. Rooleissa olivat GERTRUDE FALCHINI (Venus), kastraattisopraano Giovanni Manzuoli (Ascanio), MARIA GIRELLI-AGUILAR (Silvia), GIUSEPPE TIBALDI (Aceste) ja kastraattisopraano ADAMO SOLZI (Fauno). Esityksen menestys oli niin suuri, että isä Leopold kirjoitti kotiin: "*Mir ist leid, die Serenata des Wolfg. hat die opera von Hasse so niedergeschlagen, dass ich nicht beschreiben kann*. [Aivan tekee pahaa, niin voimallisesti Wolfgangin Serenata on murskannut Hassen oopperan, etten voi sitä kuvailla].

Esitys uusittiin neljästi, ja itse arkkiherttuapari kaiken muun suosionosoituksen ja aarioiden uusintaesitysvaatimusten lisäksi ilmaisi Mozartille ihastuksensa sanoin *Bravissimo, maestro*, kuten Leopold asiaa kuvailee. Säveltäjä Hassen kerrotaan lausuneen tappionsa todettuaan, että "*Tämä poika tulee aiheuttamaan unohduksen meille kaikille*" (Osborne 1990, s. 67). Tätä ennustusta voi pitää harvinaisen osuvana, vaikkakin tietysti epäoikeudenmukaisena ajan muille hyville säveltäjille. *Ascanio in Alban* vähemmän ihanteellisia sävellysolosuhteita Mozart kuvaa kirjeessä sisarelleen 24.8.: "*oben unser ist ein violinist, unter unser auch einer, neben unser ein singmeister der lection gibt, in dem lezten Zimmer gegen unser ist ein hautboist. das ist lustig zum Componiern! giebt einen viell gedancken.*" Yläpuolellamme asuu viulisti, samoin alapuolella, viereisessä huoneessa antaa laulumestari oppituntia, ja vastapäätä meitä on oboisti. Se on hienoa huvia, kun säveltää siinä itse! Panee ajattelemaan kaikenlaista.]

Ylistetyn, mutta samalla edelleen alaikäisen säveltäjän rajoittunutta liikkumavapautta kuvaa puolestaan kirje Nannerlille 2.11. eli pari viikkoa *Ascanio in Alban* esityksen jälkeen: "*Heute ist die Opera des Hasse; weil aber der Papa nicht ausgeht, kann ich nicht hinein. Zum Glück weiss ich schier alle Arien auswendig, und also kann ich sie zu Hause in meinen Gedanken hören und sehen.*" [Tänään on Hassen oopperan esitys, mutta koska isä ei ole sinne lähdössä, en minäkään voi mennä sinne. Onneksi osaan melkein kaikki aariat ulkoa, joten voin kuunnella ja katsella niitä kotona ajatuksissani.]

Sinfonia, KV 111a=120, D-duuri

"Sinfonia nro 48"

Kamariorkesteri
Sävelletty loppuvuodesta 1771 Salzburgissa tai Milanossa (osa Presto)
Allegro assai – Andante grazioso – Presto

Mozart muodosti oopperan *Ascanio in Alba* alkusoitosta ja sitä seuraavasta osasta *Andante grazioso* erillisen sinfonian lisäämällä niihin erikseen säveltämänsä Presto-finaalin, joka Köchelin luettelossa on

numerolla KV 111a=120. Vesileimatutkimuksissa on selvinnyt, että Presto on kirjoitettu salzburgilaiselle nuottipaperille, mistä syystä se lienee syntynyt myöhemmin kuin oopperan musiikki.

Sinfonia, KV 111b=96, C-duuri

"Sinfonia nro 46"

Kamariorkesteri
Sävelletty loka-marraskuussa 1771 Milanossa
Allegro – Andante – Menuetto – Molto allegro

Sinfonian käsikirjoitusta ei tunneta, ja sen aitouttakin on epäilty. Breitkopf & Härtelin luettelossa se on numerolla 29. Mitään tietoa sinfonian taustoista tai esityksistä ei ole löytynyt.

Sinfonia nro 13, KV 112, F-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 2.11.1771 Milanossa
Molto Allegro – Andante – Menuetto – Molto allegro

Käsikirjoituksen otsikkona on *Sinfonia del Sigre Cavaliere Amadeo Wolfgango Mozart à Milano 2 di Novemb. 1771*, joista ensimmäinen sana Wolfgangin käsialalla, muu Leopoldin. Sinfonian ensiesitys lienee ollut 22. tai 23. marraskuuta Milanossa arkkiherttua Ferdinandin varainhoitajan ALBERT MICHAEL VON MAYRIN palatsissa järjestetyssä konsertissa. KV 112 on selvästi tarkoitettu itsenäiseksi ohjelmanumeroksi, ei pelkäksi sinfoniseksi alkusoitoksi. Sen kesto on viitisentoista minuuttia, huomattavasti enemmän kuin aiempien sinfonioiden. Menuetti saattaa olla muuta musiikkia vanhempaa tekoa, koska se on käsikirjoituksessa Leopoldin käsialalla muun ollessa Mozartin omaa.

Divertimento, KV 113, Es-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty marraskuussa 1771 Milanossa
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro

Käsikirjoituksessa on Leopold Mozartin käsialalla otsikko *Concerto ò sia Divertimento à 8 del Sgr. Cavaliere Wolfgango Mozart in milano nel Mese Novembr; 1771*. Useimmat julkaisut käyttävät nimitystä divertimento, vaikka esityskokoonpano viittaakin melko suureen orkesteriin ja Leopoldin otsikko soittimien konsertoivaan asemaan. Mozart kirjoitti tässä teoksessa ensimmäistä kertaa klarineteille,

joita ilmestyi Salzburgin orkesteriin vasta vuonna 1777. Teoksesta tunnetaan myös versio vuodelta 1773. Sen kokoonpanoon on lisätty kaksi oboeta, kaksi englannintorvea ja kaksi fagottia. Laajennukselle on arveltu konkreettisena syynä sitä, että Mozart teki sovituksen Italiassa samaan aikaan kuin puhallindivertimentot KV 159b =186 ja 159d=166, joiden kokoonpano on identtinen KV 113:n toisen version puhaltimien kanssa. Mozart onkin ilmeisesti tarkoittanut kaikki kolme teosta saman paikallisen kokoonpanon esitettäväksi.

& *Divertimento* saattoi 1700-luvun Itävallassa olla miltei minkä tahansa soitinsävellyksen nimenä. Myös Mozartilla on hyvin erilaisia divertimentoja, joista osa on tarkoitettu esitettäväksi pienellä kamariyhtyeellä, osa isommalla orkesterilla. Ehkä äärimmäinen esimerkki termin epämääräisestä käytöstä Mozartilla on divertimento KV 563, joka nimestään huolimatta on puhdas jousitrio. &

Sinfonia nro 14, KV 114, A-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty 30.12.1771 Salzburgissa
Allegro moderato – Andante – Menuetto – Molto allegro

Sinfonia nro 14 on ensimmäinen niistä kahdeksasta sinfoniasta, jotka Mozart sävelsi Salzburgin käyttöä varten vajaan vuoden aikana toisen ja kolmannen Italian-matkansa välillä (muut olivat KV 124 ja KV 128-134). Se on päivätty valmistuneeksi kaksi viikkoa sen jälkeen, kun Mozartit palasivat Salzburgiin. Sinfoniaa on voitu tarvita useissa eri tilaisuuksissa, sillä karnevaali- ja paastonajan lisäksi Salzburgin vanhan arkkipiispan kuolema ja uuden vihkiminen sattuivat vuoden alkupuoliskolle.

Neil Zaslaw on huomannut finaalin fanfaarin perässä tulevan sointuvaihdoksen (A–D–E–A), joka on viittaus kansanomaiseen *bergamasca* -tyyliin, jossa melodia improvisoidaan tällä sointupohjalla haluttuun tekstiin. Zaslaw arvelee Mozartin sijoittaneen tämän pikku kujeen sinfoniaan nimenomaisesti karnevaaliajan konsertteja silmällä pitäen. Sinfonian käsikirjoitukseen sisältyy ylimääräinen täysin valmiiksi orkestroitu trioton menuetti, jonka Mozart on kuitenkin viivannut yli. Menuetin avausteema on sama kuin sinfonian Andantessa. Köchelin luettelossa tämä hylätty menuetti ei ole saanut omaa numeroa.

KV 115 ‣ 166d
KV 116 ‣ 90a
KV 117 ‣ 47b
KV 118 ‣ 74c
KV 119 ‣ 382h
KV 120 ‣ 111a
KV 121 ‣ 207a
KV 122 ‣ 73t
KV 123 ‣ 73g

1772

& Mozartien vuoden alku sujui uuden arkkipiispan valintaa odotellessa. Maaliskuussa nimitettiin virkaan kreivi Hieronymus Colloredo. Kruunajaisjuhliin Mozart sävelsi teoksen *Il sogno di Scipione*. Elokuussa Colloredo vahvisti Mozartin nimityksen konserttimestariksi 150 guldenin vuosipalkalla. Jo lokakuussa isä ja poika olivat jälleen lähdössä Italiaan. He saapuivat Milanoon marraskuussa suoraan *Lucio Sillan* harjoituksiin. Oopperan ensi-ilta oli heti joulun jälkeen. &

Sonaatti klaveerille nelikätisesti, KV 123a=381, D-duuri

Klaveeri nelikätisesti (cembalo tai fortepiano)
Sävelletty luultavasti vuoden 1772 alussa Salzburgissa
Allegro – Andante – Allegro molto

Sonaatin ajoitus on ollut vaikeaa, sillä käsikirjoituksen lehdet ovat aikanaan irronneet toisistaan, eikä kaikkia ole löydetty. Mozart lienee säveltänyt teoksen itselleen ja sisarelleen. Luultavimmin säveltäjä on ajatellut sonaattia soitettavan joko cembalolla tai fortepianolla. Köchel piti sävellystä kymmenisen vuotta myöhäisempänä, ehkä siksi, että Artaria julkaisi sonaatin Wienissä vuonna 1783.

Sinfonia nro 15, KV 124, G-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 21.2.1772 Salzburgissa
Allegro – Andante – Menuetto – Presto

Sinfonian nro 15 käsikirjoituksen päiväys 21.2. kertoo, että sävellys on tarkoitettu joko paastonajan käyttöön tai tuleviin arkkipiispan vihkijäisiin. Tarkemmasta käytöstä ei kuitenkaan ole löytynyt tietoa. Finaali alkaa tässä sinfoniassa samalla fanfaarilla kuin Sinfonia nro 14, KV 114.

Kirchensonate, KV 124A, D-duuri

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty 1772 (?)
Andante

Tätä sonaattia ei ole yleensä laskettu numeroitujen kirkkosonaattien joukkoon. Sen aitoudesta on epäilyjä, koska 15 tahdin pituinen käsikirjoitus on kadoksissa.

Kirchensonate, KV 124a=144, D-duuri

Kirkkosonaatti nro 4

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1772 alussa Salzburgissa
Allegro

Sonaatin esityskokoonpano ja rakenne on yksinkertainen, mutta musiikissa on kuultu italialaisia vaikutteita, joiden avulla myös ajoitusta on pyritty tekemään.

Kirchensonate, KV 124b=145, F-duuri

Kirkkosonaatti nro 5

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1772 alussa Salzburgissa
Allegro

Sonaatin esityskokoonpano ja rakenne on yksinkertainen, mutta musiikissa on kuultu italialaisia vaikutteita, joiden avulla myös ajoitusta on pyritty tekemään.

Litaniae de venerabili altaris sacramento, KV 125

Sopraano, tenori, sekakuoro, jouset, oboet, huilut, käyrätorvet, clarinot ja urut
Sävelletty maaliskuussa 1772 Salzburgissa
Kyrie (Molto allegro) – Panis vivus (Andante) – Verbum caro factum (Adagio) – Hostia sancta (Molto allegro) – Tremendum (Adagio) – Panis omnipotentia verbi caro factus (Andante) – Viaticum in Domino morientium (Adagio) – Pignus futurae – Agnus Dei (Un poco adagio)

Tämä ensimmäinen Mozartin ”sakramenttilitanioista” (toinen on KV 243) on sävyltään vakava, toisin kuin Loretan litaniat (KV 74a=109 ja 195). Mozartin halu miellyttää kirkon lisäksi tavallisia kuulijoita ilmenee paikoitellen hyvin oopperamaisena säveltämisenä. Esimerkiksi *Kyrie* on eräänlainen alkusoitto ja aaria *Panis vivus* koloratuuriosuuksineen kuin suoraan italialaisesta oopperasta. Käsikirjoituksen otsikkona on teksti *Lytanie de Venerabili &c. Del Sgn Cavaliere Amadeo Wolfg. Mozart nel Mese di Marzo 1772*. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli numerolla KV Anh. 116 offertorium *Adoratio tibi*, joka on nyttemmin todettu anonyymiksi sovitukseksi litaniasta KV 125.

Divertimento, KV 125a=136, D-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello tai kontrabasso)
Sävelletty alkuvuodesta 1772 Salzburgissa
Allegro – Andante – Presto

Mozartin käsikirjoituksessa on vuosiluvun lisäksi vieraalla käsialalla lisätty otsikko *Divertimento I*. Mitään tietoja tämän ja kahden muun jousidivertimenton säveltämisen syistä tai esityksistä ei ole löytynyt. Emme tiedä, pitikö Mozart itse näitä teoksia enemmän kvartettoina, koska otsikon tekijää ei tiedetä (Leopold Mozart se ei ole, hänen merkintöjään on kyllä muualla käsikirjoituksessa). Teoksia on esitetty myös jousiorkesterilla, mutta kamariyhtye lienee historiallisesti aidompi.

Divertimento, KV 125b=137, B-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello tai kontrabasso)
Sävelletty alkuvuodesta 1772 Salzburgissa
Andante – Allegro di molto – Allegro assai

Mozartin käsikirjoituksessa on vuosiluvun lisäksi vieraalla käsialalla lisätty otsikko *Divertimento II*.

Divertimento, KV 125c=138, F-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello tai kontrabasso)
Sävelletty alkuvuodesta 1772 Salzburgissa
Allegro – Andante – Presto

Mozartin käsikirjoituksessa on vuosiluvun lisäksi vieraalla käsialalla lisätty otsikko *Divertimento III*.

Die großmütige Gelassenheit, KV 125d=149

Ich hab' es längst gesagt

Lauluääni ja piano
Säveltäjä Leopold Mozart?
Sävelletty luultavasti 1772 Salzburgissa
Teksti Johann Christian Günther

Laulujen KV 125d-f aitoutta on epäilty, koska käsikirjoitukset ovat kokonaan Leopold Mozartin käsialaa. Leopoldin säveltäjyyttä pidetään nykyisin melko varmana. JOHANN CHRISTIAN GÜNTHER (1695–1723) oli saksalainen runoilija.

Geheime Liebe, KV 125e=150

Was ich in Gedanken küsse

Lauluääni ja piano
Säveltäjä Leopold Mozart?
Sävelletty luultavasti 1772 Salzburgissa
Teksti Johann Christian Günther

Die Zufriedenheit im niedrigen Stande, KV 125f=151

Ich trachte nicht nach solchen Dingen

Lauluääni ja piano
Säveltäjä Leopold Mozart?
Sävelletty luultavasti 1772 Salzburgissa
Teksti Friedrich Rudolph Ludwig von Canitz

FRIEDRICH RUDOLPH LUDWIG VON CANITZ (1654–1699) oli saksalainen runoilija ja diplomaatti.

Wie unglücklich bin ich nit, KV 125g=147

[Kuinka onneton olenkaan]

Lauluääni ja cembalo
Sävelletty luultavasti 1772 Salzburgissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tunneta

Käsikirjoituksessa on säestyssoitin ilmaistu täsmällisesti cembaloksi. Laulun kohteena on perimätiedon mukaan ollut prahalaisen bassoviulistin GEORG A. HOREISCHYN tytär ”kaunis Theresel”.

Auf die feierliche Johannisloge, KV 125h=148

O heiliges Band der Freundschaft treuer Brüder – [Juhlallisesti Johannes-loosille] – [Oi uskollisten veljien ystävyyden pyhä liitto] – Lobgesang [Ylistyslaulu]

Lauluääni, yksiääninen kuoro ja continuo (klaveeri)
Sävelletty luultavasti 1772 Salzburgissa
Teksti Ludwig Friedrich Lenz
Langsam

Käsikirjoituksen kääntöpuolella on otsikko *Lobgesang – Feyerlich für die Johannis-Loge* eli kyseessä on vapaamuurarien kokoukseen tarkoitettu laulu, vaikka Mozart itse liittyi järjestöön vasta kymmenkunta vuotta myöhemmin (14.12.1784). Osa tutkijoista onkin arvellut, että teos on sävelletty myöhemmin kuin 1772. Toisaalta on mahdollista, että Mozart on toiminut vain tilaustyön toimittajana. Leopold Mozart liittyi järjestöön vasta 1785 eli myöhemmin kuin poikansa, joten laulun tausta jää avoimeksi. Tekstin tekijä LUDWIG FRIEDRICH LENZ (1717–1780) oli vapaamuurari. Mozart käytti hänen 19-säkeistöisestä runostaan osat 1, 3, 8, 17, 18 ja 19.

Il sogno di Scipione, KV 126

Serenata drammatica – [Scipion uni]

Tenori (Scipione), sopraano (Fortuna), sopraano (Costanza), tenori (Publio), tenori (Emilio), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty maaliskuussa 1772 Salzburgissa
Libretto Pietro Metastasio

Overtura (Allegro moderato) – Vieni e segui (resitatiivi) – Risolver non osa confusa (Scipionen aaria) – Giusta è la tua richiesta (resitatiivi) – Lieve sono al par del vento (Fortunan aaria) – Dunque ove son? (resitatiivi) – Ciglio, che al sol si gira (Costanzan aaria) – E quali abitatori (resitatiivi) – Germe

di cento Eroi (kuoro) – Numi, è vero o m'inganno? (resitatiivi) – Se vuoi che te raccolgano (Publion aaria) – Se qui vivon gli eroi (resitatiivi) – Voi colaggiù ridete (Emilion aaria) – Publio, padre, ah lasciate (resitatiivi) – Quercia annosa si l'erte pendici (Publion aaria) – Giacché al voler de' fati (resitatiivi) – A chi serena io miro (Fortunan aaria) – E a sì enorme possanza (resitatiivi) – Biancheggia in mar lo scoglio (Costanzan aaria) – Non più, bella Costanza (resitatiivi) – Di che sei l'arbitra del mondo intero (Scipionen aaria) – E v'è mortal che ardisca (resitatiivi) – Non è Scipio (resitatiivi) – Ah perchè cercar degg'io (Licenzan aaria) – Cento volte con lieto sembiante (kuoro)

& Oopperan tapahtumat sijoittuvat Pohjois-Afrikan Numidiaan, jonka kuningas Masinissa liittoutuu roomalaisten kanssa noin vuonna 200 eaa. Jumalattaret Fortuna ja Costanza pakottavat Scipionen valitsemaan, haluaako onnettaren vai uskollisuuden seuraukseen elämän matkalle. Scipione ei halua valita, joten jumalattaret sallivat hänen tehdä kysymyksiä. Scipione alkaa uneksia ja löytää itsensä Taivaan temppelistä, missä on hienot valot ja musiikkina sfäärien harmoniaa. Scipione kohtaa myös setänsä Publion, joka kertoo ikuisesta elämästä. Se on varattu vain niille, jotka ovat antaneet elämänsä muiden auttamiselle. Scipione tapaa myös isänsä Emilion, joka on mielihyvin luopunut elämästä kurjassa Maassa. Myös Scipione haluaisi jäädä ikuisen hyvyyden maailmaan, mutta joutuu kuulemaan, että hänelle on varattu Maassa tehtävä sen jälkeen, kun on tehnyt valinnan Costanzan ja Fortunan välillä. Fortuna lupaa Scipionelle kyvyn tuhota vihollisensa ja tehdä viattomista viallisia eli valtaa. Costanza puolestaan kykenee rajoittamaan Fortunan valtaa, sillä paha voi vain tilapäisesti voittaa hyveen. Scipione päättää valita Costanzan, mistä raivostuneena Fortuna kutsuu erilaiset tuhot Scipionen vaivaksi. Scipione ei kuitenkaan peräännyt ja herää yhtäkkiä omassa kuningaskunnassaan Costanzan tuki puolellaan. Oopperan katsojat saivat lopuksi kuulla, että kaikki Scipionen hyvyydestä kerrottu on itse asiassa tuoreen arkkipiispan ja oopperan omistukseen kohteen, Hieronymus von Colloredon luonteen kuvausta. &

*Ascanio in Alba*n menestys sai Leopoldin toivomaan Wolfgangille pysyvää asemaa arkkiherttua Ferdinandin hovissa, mutta tästä ei tullut mitään, vaan Mozartien oli palattava Salzburgiin. Vain päivän päästä heidän palattuaan vanha arkkipiispa kuoli, ja tilalle valittiin Hieronymus Joseph Franz von Paula, Colloredon kreivi. Mozart oli etukäteen valmistautunut vanhan arkkipiispan tammikuussa 1772 odotettavissa oleviin juhliin (50 vuotta pappisvihkimyksestä) tekemällä musiikin Metastasion tekstiin *Il sogno di Scipione*. Tämä libretto oli alun perin tehty keisari Kaarle VI:n syntymäpäiväksi vuonna 1735, säveltäjänä tuolloin LUCA ANTONIO PREDIERI (1688–1767), mutta Mozart teki siitä ajankohtaisen vaihtamalla Kaarlen tilalle arkkipiispan etunimen *Sigismondo*. Juhlittavan äkillisen kuoleman takia nimeä piti vielä kerran vaihtaa, ja niin Siegmundista tuli *Girolamo* eli Hieronymus. Tiedot *Scipion unen* mahdollisesta esittämisestä ovat epävarmoja. Osborne mainitsee esityspäivinä 29.4 ja 1.5.1772, mutta tutkija GOTTFRIED KRAUSIN mukaan koko teosta ei koskaan esitetty, korkeintaan siitä koottu pieni kantaatti. Mahdollisista esityksistä muualla ei ole todisteita. Monien tutkijoiden vähäisenä pitämä *azione teatrale* saikin todennäköisen maailmanensi-iltansa vasta 20.1.1979 Salzburgin Mozart-viikoilla. Edellä mainittu mahdollisesti esitetty pieni onnittelukantaatti koostui todennäköisesti resitatiivista *Non è Scipio*, aariasta (licenza) *Ah perché cercart degg'io* ja kuorosta *Cento volte con lieto sembiante*. Tämän Scipione-tarinan moraalisen opetuksen idea sisältyy kyseiseen *licenzaan*, josta Mozart teki tässä mainittua kantaattia varten lähes kolme kertaa pitemmän version.

Regina coeli, KV 127

Sopraano, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty toukokuussa 1772 Salzburgissa
Regina coeli – Quia quem meruisti – Alleluja

Mozartin kolmesta *Regina coeli* -tekstin sävellyksestä tämä toinen, B-duurissa (muut ovat KV 74d=108 ja KV 321b=276) on orkesterisoinniltaan ensimmäistä rikkaampi. Osa *Alleluja* sisältää näyttäviä ja lauluteknisesti vaativia koloratuuriosuuksia sopraanolle, jotka on sävelletty Leopold Mozartin 12.4.1778 kirjoittaman kirjeen mukaan Michael Haydnin puolisolle Maria Magdalena Lippille.

Sinfonia nro 16, KV 128, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty toukokuussa 1772 Salzburgissa
Allegro maestoso – Andante grazioso – Allegro

Käsikirjoitusmerkintöjen mukaan Mozart sävelsi toukokuussa 1772 em. *Regina coelin* ja kolme sinfoniaa (KV 128-130), mitä on pidettävä Mozartinkin mittapuun mukaan melkoisena vauhtina. Tuotteliaisuuden innoittajana on voinut olla yhtä hyvin tuleva matka Italiaan kuin toive päästä uuden arkkipiispan suosioon.

Sinfonia nro 17, KV 129, G-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty toukokuussa 1772 Salzburgissa
Allegro – Andante – Allegro

Sinfonian nro 17 käsikirjoituksen tarkempi tutkimus on osoittanut, ettei se ole syntynyt yhdellä kertaa, vaan se on joko aloitettu toukokuussa 1772 ja täydennetty myöhemmin, tai aloitettu aiemmin ja valmistunut toukokuussa. Jälkimmäinen oletus selittäisi osaltaan toukokuun tuottoisuutta. Mitään tietoja tämänkään sinfonian esityksistä ei ole.

Sinfonia nro 18, KV 130, F-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty toukokuussa 1772 Salzburgissa
Allegro – Andantino grazioso – Menuetto – Molto allegro

Sinfoniassa nro 18 on muutamia erikoisuuksia, joiden takia se poikkeaa muista samoihin aikoihin syntyneistä sinfonioista. Sävellajina on F-duuri, joka on Mozartin sinfonioissa harvinainen ja tässä viimeistä kertaa käytössä. Esityskokoonpanoon kuuluu puhaltimista kaksi huilua ja neljä käyrätorvea, muttei yhtään oboeta. Tutkijat ovat pitäneet menuetin triossa esiintyviä renessanssin ajalle tyypillisiä musiikillisia harmonioita yllättävinä ja korkeita käyrätorven ääniä uskallettuina. Ainakin jälkimmäisiin lienee ollut innoittajana Salzburgiin vasta palannut Mozartin ystävä, kornisti JOSEPH LEUTGEB (1732–1811).

Sechs Menuette, KV 130a=164

Kamariorkesteri
Sävelletty kesäkuussa 1772 Salzburgissa

Sechs Menuette nro 1, KV 130a=164, nro 1, D-duuri
Sechs Menuette nro 2, KV 130a=164, nro 2, D-duuri
Sechs Menuette nro 3, KV 130a=164, nro 3, D-duuri
Sechs Menuette nro 4, KV 130a=164, nro 4, G-duuri
Sechs Menuette nro 5, KV 130a=164, nro 5, G-duuri
Sechs Menuette nro 6, KV 130a=164, nro 6, G-duuri

Tässä kuuden menuetin ryhmässä kolme ensimmäistä on D-duurissa (jousten lisäksi oboet ja trumpetit), kolme viimeistä G-duurissa (jousten lisäksi oboet ja käyrätorvet), kaikki triot ovat jousille ja huilulle, joka kahdentaa ensimmäisiä viuluja. Osa menueteista saattaa olla Michael Haydnilta lainattuja, vaikka käsikirjoituksen otsikkona on *6 Menuetti di Wolfgango Amadeo Mozart nel mese di giugno 1772*.

Divertimento, KV 131, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty kesäkuussa 1772 Salzburgissa
Allegro – Adagio – Menuetto – Allegretto – Menuetto – Adagio – Allegro molto

Käsikirjoituksessa oleva otsikko *Divertimento* ei ole kummankaan Mozartin käsialaa, ja teoksessa onkin enemmän orkesteri- kuin kamariyhtyesävellyksen leima. Teoksen syntyhistoriaa tai käyttötarkoitusta ei tunneta. Esityskokoonpanossa on ainakin uuden kokeilua, kun neljää käyrätorvea vastassa on vain yksi kutakin muuta puhallinta. Ensimmäisessä menuetissa on kolme trio-osaa, toisessa kaksi.

Sinfonia nro 19, KV 132, Es-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty heinäkuussa 1772 Salzburgissa
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro – Andantino grazioso

Käsikirjoituksessa olevat tempomerkinnät ovat menuettia lukuun ottamatta Leopoldin käsialaa. Käsikirjoituksessa on kaksi hidasta osaa: *Andante* normaalissa paikassa toisena, mutta myös *Andante grazioso* finaalin jäljessä. Mozart itse ei ole sitä käsikirjoituksessaan mitenkään pyyhkinyt yli, joten sen tarkka asema (vaihtoehtoisuus varsinaisen Andanten pituuden takia?) on epävarma. NMA:ssa osa on liitteenä ja kuvailtu ilmaisulla ”Ursprünglicher langsamer Satz” eli alkuperäinen hidas osa.

Sinfonian poikkeuksellisen pitkä Andante -osa (normaalin 5-6 minuutin sijasta 9-10 minuuttia) sisältää kaksi musiikillista lainausta (tahdeissa 37-56 ja 128-147). Alussa lainataan gregoriaanista Credo-sävelmää, myöhemmin esiintyy saksalaisen joululaulun *Joseph, lieber Joseph mein* teema (latinaksi *Resonet in laudibus*), jota Mozart oli käyttänyt jo *Galimathias musicum* -sikermän eräänä aineksena (ks. KV 32). Kuten sinfoniassa nro 18, myös tässä on osassa Menuetto harmonioita ja sävelkulkuja, jotka tuovat mieleen renessanssin ajan musiikin.

Sinfonia nro 20, KV 133, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty heinäkuussa 1772 Salzburgissa
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro

Sinfonian nro 20 käsikirjoituksessa on tempomerkinnät vain hitaalle osalle ja menuetille. Andantessa on puhaltimista mukana vain yksinäinen huilu. Emme tiedä, tunsiko Mozart Joseph Haydnille vuonna 1765 säveltämän sinfonian Hob. 1:30, C-duuri, jonka Andantessa on aivan samanlainen ratkaisu.

Sinfonia nro 21, KV 134, A-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty elokuussa 1772 Salzburgissa
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro

Kiivastahtinen sinfonioiden säveltäminen keväällä ja kesällä 1772 päättyi tähän A-duuri-sinfoniaan, jonka kokoonpanosta puuttuvat oboet. Voidaan arvailla, että Mozartin tavoitteena oli saada valmiiksi kuuden sinfonian kokonaisuus (KV 128-132) mukaansa matkalle Italiaan. Mitään esityksiä Salzburgissa ei tunneta.

Kvartetto jousille, KV 134a=155, D-duuri

Jousikvartetto nro 2

Kaksi viulua, alttoviulu, sello ja continuo
Sävelletty loka-marraskuussa 1772 Bozenissa (ja mahdollisesti Veronassa)
Allegro – Andante – Molto allegro

Teoksen käsikirjoituksen otsikkona on *Quartetto I Violini Viola Violoncello Basso*. Erillisen basson maininta viittaa siihen, että Mozart on saattanut säveltää teoksen, joka tarvittaessa on toiminut myös divertimentona jousille. Ajallisesti se kuitenkin liittyy kuuden kvarteton ryhmään (muut KV 134b=156, 157, 158, 159 ja 159a=160), jotka kaikki syntyivät Italiassa vuoden 1772 syksystä vuoden 1773 alkuun. Näille kvartetoille on yhteistä kolmiosainen rakenne ja sävellajeista muodostuva kvinttiympyrä (D-G-C-F-B-Es). Leopold Mozart kirjoitti Bozenista kotiin 28.10.1772 näin: ”*Der Wolfg: befindet sich auch wohl; er schreibt eben für die lange Weile ein quatro. Er empfiehlt sich allen.*” [Wolfgang voi myös hyvin ja säveltää juuri ajankuluksi kvartettoa. Hän lähettää terveisiä kaikille.] Leopoldin on arveltu tarkoittaneen tällä kvartettoa KV 134a=155.

Kvartetto jousille, KV 134b=156, G-duuri

Jousikvartetto nro 2

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty vuoden 1772 lopussa Milanossa
Presto – Adagio – Tempo di Menuetto

Tämän kvarteton käsikirjoituksen otsikkona on *Quartetto II. Violini Viola Violoncello*. Hitaasta osasta tunnetaan kaksi versiota, joista varhaisempi on 24 tahdin pituinen, lopullinen 34 tahtia.

Lucio Silla, KV 135

Dramma per musica in tre atti

Tenori (Lucio Silla), sopraano (Cecilio), sopraano (Lucio Cinna), sopraano (Celia), sopraano (Giunia), tenori (Aufidio), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (aloitettu) lokakuussa 1772 Salzburgissa, valmistunut joulukuussa 1772 Milanossa
Libretto Giovanni de Gamerra ja Pietro Metastasio

I näytös
Overtura (Molto allegro) – Oh Ciel!, l'amico Cinna (resitatiivi) – Vieni, ov'amor t'invita (Cinnan aaria) – Dunque sperar poss'io (resitatiivi) – Il tenero momento [Herkkä hetki] (Cecilion aaria) – A te dell'amor mio (resitatiivi) – Se lusinghiera speme [Imarrellen hän toivoo] (Celian aaria) – Signor, duolmi vederti (resitatiivi) – Dalla sponda tenebrosa [Pimeältä joen rannalta] (Giunian aaria) – E tollerare io posso (resitatiivi) – Il desio di vendetta e di morte [Halu kostaa ja kuolla] (Sillan aaria) – Morte, morte fatal (resitatiivi) – Fuor di queste urne dolenti (kuoro) – Se l'empio Silla, o padre (resitatiivi) – D'Eliso in sen m'attendi (Giulian ja Cecilion duetto)

II näytös
Tel predissi, o signor (resitatiivi) – Guerrier, che d'un acciaro (Aufidion aaria) – Ah no, mai non credea (resitatiivi) – Qual furor ti trasporta? (resitatiivi) – Quest'improvviso tremito (Cecilion aaria) – Ah si, s'affretti (resitatiivi) – Se il labbro timido scoprir non osa (Celian aaria tai cavatina) – Di piegarsi capace (resitatiivi) – Ah se il crudel, se il crudel periglio [Ah, jos julma vaara] (Giunian aaria) – Ah si, scuotasi omai (resitatiivi) – Nel fortunato istante (Cinnan aaria) – Signor, a' cenni tuoi (resitatiivi) – Silla? L'odioso aspetto (resitatiivi)– Dogni pietà nu spoglio perfida (Sillan aaria) – Che intesi eterni Dei? (resitatiivi) – Ah se a morir mi chiama [Ah, jos hän kutsuu minua kuolemaan] (Cecilion aaria) – Perchè mi balzi in seno (resitatiivi) – Quando sugl'arsi campi (Celian aaria) – In un istante oh come s'accrebbe il mio timor! (resitatiivi) – Parto, m'affretto, m'affretto (Giunian aaria) – Se gloria il crin ti cinse (kuoro) – Padri coscritti io, che pugnai per Roma (resitatiivi) – Sposa, ah no, non temer (resitatiivi) – Come? D'un ferro armato (resitatiivi) – Quell'orgoglioso sdegno (Giunian, Cecilion ja Sillan tertsetto)

III näytös
Ah sì tu solo, amico (resitatiivi) – Strider sento la procella (Celian aaria tai cavatina) – Forse tu credi, amico (resitatiivi) – De' più superbi il core (Cinnan aaria) – Ah no, che 'l fato estremo (resitatiivi) – Tosto seguir tu dei (resitatiivi) – Pupille amate non lagrimate [Rakkaat oppilaat] (Cecilion aaria) – Sposo... mia vita... (resitatiivi) – Frà i pensier più funesti di morte [Kuoleman kuolettavimpien ajatusten joukossa] (Giunian aaria) – Celia, Cinna non più (resitatiivi) – Anima vil, da Giunia che pretendi? (resitatiivi) – Lo sposo mio? (resitatiivi) – Il gran Silla che a Roma in seno (solistien ja kuoron finale eli ciaccona)

& Oopperan juoni käsittelee Rooman diktaattorin LUCIUS SULLAN (138 – 78 eaa) pyrkimystä saada kilpailijansa GAIUS MARIUKSEN (157 – 86 eaa) tytär Giunia omakseen. Giunia puolestaan on ihas-

tunut maanpaossa olevaan senaattori Cecilioon. Monimutkaisten vaiheitten jälkeen Sulla siunaa Giunan ja Cecilion liiton ja haluaa myös itseään vihaavan Cinnan naivan rakastamansa Celian. Tämän jälkeen Sulla ilmoittaa luopuvansa diktaattorin asemasta. &

Maaliskuussa 1771 Mozart sai jälleen Milanosta oopperatilauksen, josta luvattiin tällä kertaa palkkioksi 130 guldenia. Oopperan libreton muokkasi Pietro Metastasio GIOVANNI DE GAMERRAN (1743–1803) tekstistä, lisäten mm. kokonaan uuden kohtauksen toiseen näytökseen ja pakottaen näin Mozartin kirjoittamaan eräät valmiit resitatiivit uudestaan. Oopperan ensi-ilta oli Milanossa *Teatro Regio Ducalissa* 26.12.1772 seuraavalla esittäjistöllä: BASSANO MORGONI (Silla), kastraattisopraano VENANZIO RAUZZINI (Cecilio), FELICITÀ SUARTI (Cinna), DANIELLA MIENCI (Celia), Anna Lucia de Amicis (Giunia) ja GIUSEPPE ONOFRIO (Aufidio). Esityksen aloitus viivästyi muutamia tunteja arkkiherttuan myöhästymisen takia. Kun nelituntiseen kokonaiskestoon liittyi vielä kolme balettia (luultavasti nekin Mozartin säveltämiä, joskaan mitään käsikirjoituksia ei ole säilynyt), esitys päättyi vasta kello kaksi aamuyöllä. Menestys oli kuitenkin suuri. Ensi-iltaa seurasi 26 esitystä, joiden takia mm. seuraavaksi ohjelmistoon tulossa ollut GIOVANNI PAISIELLON (1740–1816) oppera *Sismano del mogol* täytyi siirtää tuonnemmaksi.

Leopold Mozartin kirjeessä vaimolleen 2.1.1773 on eloisa kuvaus ensi-illan tunnelmista: ”*Kuvittele, teatteri oli puoli kuudelta jo niin täynnä, ettei kukaan päässyt enää sisään. Ensi-illan laulajat olivat todella hermostuneita esiintymisestä tällaisen yleisön edessä. -- Tenori, jonka jouduimme hätätilanteessa ottamaan, on kirkkolaulaja Lodista, joka ei ole koskaan aikaisemmin esiintynyt näin tärkeässä teatteriroolissa, joka ei ole laulanut primo tenoren roolia kuin pari kertaa aikaisemmin ja joka kiinnitettiin vasta kahdeksan päivää ennen ensi-iltaa. Tämä sama miekkonen, tietäen prima donnan ensimmäisen aariansa jälkeen odottavan mieheltä vihanilmaisuja, liioitteli purkaustaan niin väkevästi, että näytti antavan naiselle korvapuustin ja lyövän tätä nyrkillä nenään, synnyttäen yleisössä raikuvia hilpeydenosoituksia. Signora de Amicis keskittyi niin intohimoisesti lauluunsa, ettei aluksi tajunnut, kenelle yleisö nauroi, ja loukkaantui syvästi eikä laulanut hyvin koko iltana. Lisäsyynä hänellä oli kateus, joka aiheutui siitä, että heti primo uomon ilmestyessä arkkiherttua aplodeerasi. Tämä oli kuitenkin kastraatin temppu, sillä hän oli antanut etukäteen ymmärtää, ettei kykenisi ramppikuumeen takia esiintymään, ja toivonut siksi hovin tukea ja suosionosoituksia. Lohdutukseksi signorina de Amicis kutsuttiin seuraavaksi päiväksi hoviin, missä hänellä oli kokonaisen tunnin vastaanotto. Tämän jälkeen ooppera alkoi menestyä todella hyvin. Vaikka teatteri on ensimmäisissä esityksissä yleensä hyvin tyhjä, nämä kuusi ensimmäistä iltaa (tänään on seitsemäs) ovat olleet niin täyteen tupattuja, että siellä on tuskin pystynyt vetämään henkeään, ja prima donnan aariat on toistettu useimmin.*”

Syistä, joita ei tarkemmin tunneta, Mozart ei *Lucio Sillan* menestyksestä huolimatta enää saanut oopperatilausta Italiasta. Tämä oli varmasti suuri pettymys Leopoldille, joka lienee suunnitellut pojalleen mahtavan uran oopperoiden kotimaassa. *Lucio Sillan* esitysten jälkeen Salzburgiin palannut Mozart ei enää koskaan matkustanut Italiaan. Ooppera esitettiin kokonaisuudessaan seuraavan kerran luultavasti vasta 1900-luvun alkupuolella, joskin Mozart itse esitytti oopperan parhaita aarioita vielä vuosia myöhemmin. Mozart käytti oopperan alkusoittoa myös sinfoniana.

Le gelosie del Serraglio, KV 135a=Anh. 109

[Seraglion kateus]

Kamariorkesteri?
Sävelletty luultavasti joulukuussa 1772 Milanossa

Käsikirjoitus sisältää yksi- ja kaksiäänisiä luonnoksia 32-kohtauksiseen balettimusiikkiteokseen. Oopperan *Lucio Silla* ensi-illassa esitettyjen balettien (*Le gelosìa del Serraglio, La scuola di negromanzìa* ja *La Giaccona*) musiikin säveltäjistä ei ole säilynyt tietoa, mutta mahdollisesti nämä luonnokset liittyvät kyseiseen esitykseen. Luonnosten aitoudesta ei kuitenkaan olla varmoja.

KV 136 ‣ 125a
KV 137 ‣ 125b
KV 138 ‣ 125c
KV 139 ‣ 47a

Messu, KV 140=Anh. C 1.12, G-duuri

Missa brevis – Pastoralmesse

Sekakuoro, kaksi viulua ja urut
Sävelletty Salzburgissa 1773 (?)
Kyrie (Andantino) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante) – Benedictus (Andante) – Agnus Dei (Andante)

KV 140 on Köchelin uusimmassa painoksessa jätetty epäaitona liitteisiin, mutta esimerkiksi NMA:ssa puolustetaan teoksen aitoutta viittaamalla Mozartin käsialalla tehtyihin korjauksiin ja sivunumeroihin. Tutkija WALTER SENN on sitä mieltä, ettei Mozart olisi ryhtynyt käsikirjoituksen suurimittaiseen korjaustyöhön, ellei kysymyksessä olisi ollut hänen oma teoksensa. Teoksen aitoutta vastaan puhuu puolestaan sen Mozartin muista messuista täysin poikkeava musiikillinen sisältö. Vaikka messu ei olisi Mozartin originaaliteos, sitä voi toki lähestyä Mozartin arvostamana ja huolellisesti muokkaamana sävellyksenä. Lisänimensä messu on saanut yksinkertaisesta laulunkaltaisesta olemuksestaan.

KV 141 ‣ 66b

Sinfonia, KV 141a=161 & 163, D-duuri

”Sinfonia nro 50”

Kamariorkesteri
Sävelletty maalis- ja lokakuussa 1772 Salzburgissa
Allegro moderato – Andante – Presto

Sinfonia koostuu oopperan *Il sogno di Scipione* alkusoitosta (Allegro ja Andante), jonka Köchel alun perin varusti omalla numerolla KV 161, ja myöhemmin sävelletystä finaalista (Presto), jolle Köchel alkuaan antoi oman numeron KV 163. Sinfonia esityksistä ei ole säilynyt mitään tietoa.

Tantum ergo, KV 142=Anh. C 3.04, B-duuri

Sopraano, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Säveltäjä Johann Zach?
Sävelletty ehkä 1772 Salzburgissa
Andante

Sävellyksen aitoutta on vahvasti epäilty, vaikka se on otettu NMA:han. Todennäköisimpänä säveltäjä on pidetty Johann Zachia. Köchelin aiemmissa painoksissa sillä oli numero Anh. 186a.

KV 143 ‣ 73a
KV 144 ‣ 124a
KV 145 ‣ 124b
KV 146 ‣ 317b
KV 147 ‣ 125g
KV 148 ‣ 125h
KV 149 ‣ 125d
KV 150 ‣ 125e
KV 151 ‣ 125f
KV 152 ‣ 210a
KV 153 ‣ 375f
KV 154 ‣ 385k
KV 155 ‣ 134a
KV 156 ‣ 134b

1773

& Mozartit palasivat pääosin menestyksekkäältä Italian matkaltaan Salzburgiin maaliskuussa. Kotona on edessä muutto asuntoon Hannibal-Platzilla. Heinäkuussa Leopold ja Wolfgang lähtivät matkalle Wieniin, mistä toivottiin pojalla pysyvää virkaa, mutta keisarittaren audienssi elokuun 5. päivänä ei tuottanut tulosta. Monien konserttien jälkeen Mozartit palasivat syyskuun lopulla Salzburgiin. &

Kvartetto jousille, KV 157, C-duuri

Jousikvartetto nro 4

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty vuodenvaihteessa 1772–1773 Milanossa
Allegro – Andante – Presto

Kolmannen Italiassa syntyneen jousikvarteton käsikirjoituksessa on otsikkona *Quartetto III°* ilman esityskokoonpanomerkintöä. Kvarteton julkaisi ilmeisesti Artaria (ensipainoksessa ei ole mainittu kustantajaa) vuonna 1792 yhdessä kvartetoiden KV 159a=160:n ja 173:n kanssa nimellä *1er Livre de Quatuors*.

Kvartetto jousille, KV 158, F-duuri

Jousikvartetto nro 5

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello (continuo)
Sävelletty vuodenvaihteessa 1772–1773 Milanossa
Allegro – Andante un poco allegretto – Tempo di Menuetto

Käsikirjoituksen otsikkona on *Quartetto IV*, mutta esityskokoonpanomerkintönä *Violini Viole Bass*. Tästä voi päätellä, että Mozart on ajatellut mahdolliseksi esittää teosta myös kvartettoa hiukan isommalla divertimentokokoonpanolla.

Exsultate, jubilate, KV 158a=165

[Laulakaa, riemuitkaa]

Sopraano, jouset, oboet, käyrätorvet ja urut
Sävelletty ennen 16.1.1773 Milanossa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tunneta
Exsultate, jubilate (Allegro) – Fulget amica dies (resitatiivi) – Tu virginum corona (Andante) – Alleluja (Molto allegro)

Mozart sävelsi tämän motetin kastraattilaulaja Venanzio Rauzzinille, ja se esitettiin ensimmäisen kerran 17.1.1773. Mozart itse kertoi tulevasta konsertista kirjeessä sisarelleen 16. tammikuuta seuraavin pelleilevin sanakääntein: *"Ich vor habe den primo eine homo motteten machen welche müssen morgen bey Theatirne den producirt wird."* [Olen säveltänyt *primo homolle* motetin, joka esitetään huomenna Theatinen kirkossa]. Nykyisin teoksen esittäjäksi tarvitaan notkea ja nopea sopraano.

Sävellyshistoriallisena erikoisuutena voi mainita hiukan ennen loppua kahdesti kuultavan lyhyen kohdan, joka esiintyi 24 vuotta myöhemmin Joseph Haydnin ”Keisarihymnin” *Gott erhalte Franz den Kaiser* kertosäkeessä. Haydn sävelsi tämän Itävallan kansallishymniksi valitun laulun 12.2.1797, ja käytti teemaa jousikvartettonsa Hob III:77, C-duuri (op. 76, nro 3) muunnelmissa kahta vuotta myöhemmin. On epätodennäköistä, vaikka ei mahdotonta, että Haydn olisi kuullut Mozartin motettia, joten kysymys lienee vain merkillisestä sattumasta.

Kvartetto jousille, KV 159, B-duuri

Jousikvartetto nro 6

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello)
Sävelletty vuoden 1773 alussa Milanossa
Andante – Allegro – Rondò: Allegro grazioso

Myös tämän kvarteton käsikirjoituksessa on otsikon *Quartetto V* lisäksi esityskokoonpanomerkintö, josta voi päätellä, että Mozart on ajatellut teoksen esitettäväksi tarvittaessa kvartettoa hiukan isommalla divertimentokokoonpanolla.

Kvartetto jousille, KV 159a=160, Es-duuri

Jousikvartetto nro 7

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1773 alussa Milanossa ja ehkä Salzburgissa
Allegro – Un poco adagio – Presto

Käsikirjoituksen otsikkona on *Quartetto VI. Violini Viola Violoncello*. Ensipainos ilmestyi vuonna 1792 (ks. KV 157). Tutkijat ovat arvelleet kahden ensimmäisen osan valmistuneen Milanossa, mutta Preston vasta Salzburgissa.

Divertimento, KV 159b=186, B-duuri

Kaksi oboeta, kaksi englannintorvea, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty mahdollisesti maaliskuussa 1773 Milanossa
Allegro assai – Menuetto – Andante – Adagio – Allegro

Esityskokoonpanon perusteella kyseessä on italialainen tilaustyö, koska Salzburgissa ei ollut käytettävissä klarinetteja tai englannintorvia. Toinen fagoteista vain kahdentaa ääniä, joten teos on nonetto.

Divertimento, KV 159d=166, Es-duuri

Kaksi oboeta, kaksi englannintorvea, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea (corni di caccia) ja kaksi fagottia
Sävelletty (päivätty) 24.3.1773 Salzburgissa
Allegro – Menuetto – Andante grazioso – Adagio – Allegro

Divertimenton kolmas osa (Andante grazioso) hyödyntää Paisiellon erään sinfonian hitaan osan teemaa, neljäs osa on peräisin balettimusiikin KV 135a (*Le gelosie del serraglio*) luonnoksesta nro 30. Tämänkin divertimenton soittimistossa toinen fagoteista vain kahdentaa ääniä eli teos on nonetto. Vaikka käsikirjoitus on päivätty Salzburgissa, kyseessä on epäilemättä KV 159b:n tavoin tilaustyö Italiaan, missä oli käytettävissä klarinetteja ja englannintorvia.

KV 160 ‣ 159a
KV 161 ‣ 141a

Sinfonia nro 26, KV 161a=184, Es-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 30.3.1773 Salzburgissa?
Molto presto – Andante – Allegro

Käsikirjoituksen kaksi ensimmäistä sivua ovat Leopoldin käsialaa, loput Molto prestosta jonkun kopistin tekemiä ja muu käsikirjoitus Mozartin omaa. Korjaillun päiväyksen oletetaan nykyään olevan 30.3.1773 eli kuukausi viimeiseltä Italian matkalta paluun jälkeen. Soittimista ja osien kiinteästä liittymisestä toisiinsa on päätelty, että Mozart sävelsi sinfonian tietoisesti käytettäväksi teatterialkusoittona. Näin tapahtuikin 1780-luvulla, kun sinfoniaa käytettiin – ilmeisesti Mozartin tieten – KARL MARTIN PLÜMICKEN (1749–1833) näytelmän *Lanassa* alkusoittona (1782). Samassa yhteydessä käytettiin myös Mozartin *Thamos*-musiikin osia. Sen sijaan käytöstä 1770-luvulla ei ole mitään tietoa.

Sinfonia nro 27, KV 161b=199, G-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 10. tai 16.4.1773 Salzburgissa?
Allegro – Andantino grazioso – Presto

Käsikirjoituksessa olevaa päiväystä on ollut vaikea tulkita yksiselitteisesti, mutta nuottipaperi on tyyppiä, jota Mozart käytti maaliskuusta 1773 toukokuuhun 1775. Sinfonian käyttötarkoituksesta tai esityksistä ei ole mitään tarkempaa tietoa.

Sinfonia nro 22, KV 162, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 19. tai 29.4.1773 Salzburgissa
Allegro assai – Andantino grazioso – Presto assai

Sinfonian nro 22 käsikirjoituksen päiväystä on muuteltu, mutta luultavasti se on 19. tai 29. huhtikuuta. Soittimistoon kuuluu pari pitkiä trumpetteja, mutta jos trumpettien mukana yleensä liikkuneet patarummut joskus ovat sisältyneet kokoonpanoon, tieto niistä on kadonnut.

Sinfonia nro 23, KV 162b=181, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 19.5.1773 Salzburgissa
Allegro spiritoso – Andantino grazioso – Presto assai

Aloitusosa sisältää vähän melodioita, mutta sitäkin enemmän dynaamisia tehoja ja temppuja. Sinfoniaa on pidetty alkusoittona, koska sen osat liittyvät toisiinsa ilman taukoja.

KV 163 ‣ 141a
KV 164 ‣ 130a
KV 165 ‣ 158a
KV 166 ‣ 159d

Messu, KV 166d=115, C-duuri

Missa brevis

Sekakuoro ja continuo (urut)
Sävelletty luultavasti alkukesällä 1773 Salzburgissa
Kyrie (Adagio) – Gloria (Allegro) – Credo – Sanctus

Messun kadoksissa oleva käsikirjoitus katkeaa Sanctus -osan 9. tahdin jälkeen. Teoksen aitoutta on epäilty lähinnä tyylillisin perustein. Kyse voi olla jonkin vanhemman teoksen sovituksesta.

Osanna, KV 166e=223

Hosanna

Sekakuoro, jouset ja urut
Sävelletty ehkä kesällä 1773 Salzburgissa?

Osannan käsikirjoitus on nykyisin kateissa, mutta jo aiemmin teoksen aitoutta on epäilty. Mahdollisesti tässäkin on kysymys jonkin vanhemman sävellyksen sovituksesta, jollaisia Mozart on voinut harjoitusmielessä tehdä.

Kyrie, KV 166f=Anh. 18, C-duuri

Sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti kesäkuussa 1773 Salzburgissa
Adagio – Allegro

Käsikirjoitus koostuu 14 tahdin pituisesta Adagiosta ja 35 tahdin Allegrosta. Kyseessä saattaa olla messuun KV 167 liittyvä luonnos.

Kyrie, KV 166g=Anh. 19, D-duuri

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty oletettavasti kesäkuussa 1773 Salzburgissa

Kyrie on 12 tahdin katkelma, joka KV 166f:n tavoin voi liittyä messun KV 167 säveltämiseen.

& Mozartin lukuisat jälkeenjääneet käsikirjoitusfragmentit ovat askarruttaneet tutkijoita sekä tunnistuksen näkökulmasta että luonteensa takia. Alfred Einstein on tullut siihen tulokseen, ettei näitä katkelmia tulisi yleensä tarkastella keskeneräisiksi jääneinä sävellyksinä, vaan sävellysprosessin osina (Einstein, 148–154). Tällaisten katkelmien täydentäminen on turhaa työtä, koska säveltäjä itse ei ole halunnut jatkaa pidemmälle, vaan on aloittanut työn toisella tavalla uudestaan. Tätä tarkoittavat myös tämän kirjan monissa kohdissa olevat arvelut katkelmien liittymisestä joihinkin valmistuneisiin teoksiin. Varsinkin aikaisemmin vallalla olleen näkemyksen mukaisesti Mozart jätti jälkeensä suuren määrän keskeneräisiä teoksia, joita täydentämällä voidaan päästä ainakin lähelle oletettua säveltäjän tarkoitusta. Tällä filosofialla on täydennetty 200 vuoden aikana valtaosa pidemmistä katkelmista, tuoreimmat Complete Mozart Edition -projektia varten. Ahkerimmin Mozartin fragmentteja täydensi apotti MAXIMILIAN STADLER (1748–1833), sekä Mozartin että Joseph Haydnin ystävä, joka säveltäjän kuoleman jälkeen täydensi Constanzen pyynnöstä parikymmentä katkelmaa Tunnetaan myös

tapauksia, joissa varsinkin kustantajat ovat tehneet eri-ikäisistä katkelmista ”uusia” teoksia niitä mielivaltaisesti yhdistelemällä ja jopa kokonaan uutta itse lisäksi säveltäen. &

In te Domine speravi, KV 166h=Anh. 23

[Sinuun luotan, Herra]

Sopraano, tenori, altto ja basso
Sävelletty luultavasti alkukesästä 1773 Salzburgissa

34 tahdin pituinen psalmin 71 katkelma, jonka käyttötarkoituksesta ei ole mitään tietoa. Mahdollisesti kysymys on jälleen Mozartin harjoitustöistä. NMA:ssa arvellaan, että kyseessä voisi olla osa tuntemattomasta *Te Deum* -sävellyksestä.

Messu, KV 167, C-duuri

Missa in honorem SSmae Trinitatis – Trinitatismesse

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty kesäkuussa 1773 Salzburgissa
Kyrie (Allegro) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante) – Benedictus (Allegro) – Agnus Dei (Adagio)

Lisänimi tulee käsikirjoituksen otsikosta (”Messu Pyhän Kolminaisuuden kunniaksi”). Tässä messussa ei ole lainkaan sooloääniä eikä alttoviuluja, mutta sen sijaan 4 trumpettia. Tutkijat ovat pohdiskelleet syytä alttoviulujen puuttumiseen tästä ja joistakin muista messuista, ja eräänä selityksenä on mainittu käytettävissä olleiden altistien vähyys Salzburgissa tuona aikana. Vokaalisolistien puuttuminen voi puolestaan johtua arkkipiispa Colloredon rajoittavista määräyksistä.

Divertimento, KV 167A=205, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti heinäkuussa 1773 Salzburgissa
Largo – Allegro – Menuetto – Adagio – Menuetto – Finale Presto

Käsikirjoituksen otsikossa *Divertimento für Violin, Viole e Corni etc.* sana divertimento ei ole Mozartin käsialaa. Sävellyksen tarkoitusta ei tunneta, mutta eräistä Leopoldin myöhemmistä viittauksista on päätelty, että kyseessä on salzburgilaiselle Andretterin perheelle sävelletty musiikki, tarkemmin MARIA ANNA ELISABETH VON ANDRETTERIN (1730–1796) nimipäiväjuhlaan tarkoitettu teos.

Marsch, KV 167AB=290, D-duuri

Jouset ja käyrätorvet
Sävelletty 1773 heinäkuussa Salzburgissa tai syksyllä Wienissä

Teoksen on arveltu olevan yhteydessä divertimentoon KV 167A=205, mutta soittimiston pienet erot ja nuottikirjoitusjäljen erot puhuvat tätä olettamusta vastaan. Uusimmat ajoitustutkimukset viittaavat myös siihen, että tämä marssi olisi syntynyt jo kesällä 1772.

Serenadi, KV 167a=185, D-duuri

Finalmusik – Serenata – Andretter-Serenade

Kamariorkesteri
Sävelletty luultavasti heinä-elokuussa 1773 Wienissä
Allegro assai – Andante – Allegro – Menuetto – Andante grazioso – Menuetto – Adagio – Allegro assai

Mozartit pyrkivät kesällä 1773 Wienissä keisarillisen hovin suosioon, mutta tulos oli laiha. JOHANN ERNST VON ANDRETTER (1718–1791), Salzburgin arkkipiispan sotilasneuvonantaja, tilasi Mozartilta sentään serenadin KV 167a=185 poikansa hääjuhliin. Osat 2 ja 3 muodostavat eräänlaisen sisäänrakennetun pienen viulukonserton. Mozart käytti serenadin osia nro 1, 5, 6 ja 7 myös sinfoniana.

Marsch, KV 167b=189, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty heinä-elokuussa 1773 Wienissä
Andante

Marssi on ehkä tarkoitettu soitettavaksi serenadin KV 167a=185 alussa ja lopussa.

Kvartetto jousille, KV 168, F-duuri

Jousikvartetto nro 8

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty elokuussa ja syyskuussa 1773 Wienissä
Allegro – Andante – Menuetto – Allegro

Pian kuuden Italiassa innoituksensa saaneen kvarteton jälkeen Mozart sävelsi jälleen – nyt kahdessa kuukaudessa – kuuden kvarteton ryhmän. Innoittajana on tällä kertaa ollut epäilemättä Joseph Haydn, jonka varhaisia kvartettoja (op. 9, Hob III:19-24, op. 17, Hob III:25-30 ja op. 20, Hob III:31-36) Mozart lienee kuullut Wienin vierailunsa aikana. Kvartetoissa KV 168-173 on kaikissa neljä osaa, eli ne ovat jo rakenteeltaankin ”klassisia”. KV 168:n käsikirjoituksen otsikkona on *Quartetto I°. 6 Quartetti del Sgr: Caval: Amadeo Wolfgango Mozart. a Vienna 1773 nel mese d'Agosto*. Muiden otsikkoina on vastaavasti *Quartetto IIdo, Quartetto III* ja kolmessa viimeisessä pelkkä *Quartetto*. Johann Andrè julkaisi näitä kvartettoja seuraavasti: KV 168 ja 169 vuonna 1801 otsikolla *Trois Quatuors, op. 94. Livr. I Nr. 1* ja *Nr. 2*, KV 171 ja 172 otsikolla *Trois Quatuors, op. 94. Livr. II Nr. 1* ja *Nr. 2*. Artaria julkaisi KV 170:n osat 1 ja 4 vuonna 1792 KV 157:n 1. osaan yhdistettyinä, ja KV 173:n 1. ja 2. osan lisättynä KV 134a=155:n finaalilla otsikolla *1er Livre de Quatuors* (yhdessä KV 157:n ja 159a=160:n kanssa).

Menuette, KV 168a, F-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty luultavasti elokuussa 1773 Wienissä
Menuetto

Tähän 28 tahdin pituiseen menuettiin ei liity trioa. Tanssin käyttötarkoituksesta ei ole mitään tietoa.

Kvartetto jousille, KV 169, A-duuri

Jousikvartetto nro 9

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty elokuussa ja syyskuussa 1773 Wienissä
Molto allegro – Andante – Menuetto – Rondeaux Allegro

Kvartetto jousille, KV 170, C-duuri

Jousikvartetto nro 10

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty elokuussa ja syyskuussa 1773 Wienissä
Andante – Menuetto – Un poco adagio – Rondeaux: Allegro

Kvartetto jousille, KV 171, Es-duuri

Jousikvartetto nro 11

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty elokuussa ja syyskuussa 1773 Wienissä
Adagio, Allegro assai – Menuetto – Andante – Allegro assai

Kvartetto jousille, KV 172, B-duuri

Jousikvartetto nro 12

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty elokuussa ja syyskuussa 1773 Wienissä
Allegro spiritoso – Adagio – Menuetto – Allegro assai

Kvartetto jousille, KV 173, d-molli

Jousikvartetto nro 13

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty elokuussa ja syyskuussa 1773 Wienissä
Allegro, ma molto moderato – Andante grazioso – Menuetto – Allegro

Sechs Variationen, KV 173c=180, G-duuri

Mio caro Adone

Klaveeri
Sävelletty mahdollisesti syksyllä 1773 Wienissä
Menuetto Andante

Muunnelmien teema *Mio caro Adone* on aaria ANTONIO SALIERIN (1750–1825) oopperasta *La fiera di Venezia*, jonka esityksen Mozart ehkä kuuli käydessään Wienissä 1773. Muunnelmia on kaikkiaan kuusi. Käsikirjoitusta ei tunneta, mutta ensipainoksen (1778) otsikkona oli *Trois Airs varies pour le Clavecin: ou Forte Piano*. Samaan julkaisuun kuuluivat myös teokset KV 189a=179 ja 299a=354.

Sinfonia nro 24, KV 173dA=182, B-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 3.10.1773 Salzburgissa?
Allegro spiritoso – Andantino grazioso – Allegro

Käsikirjoituksessa oleva päiväys 3.10.1773 on voimakkaasti yliviivattu, mutta kuka viivauksen on tehnyt, sitä ei tiedetä. Mozart itse joka tapauksessa arvosti tätä sävellystään, koska vielä vuosikymmentä myöhemmin Wienissä asuessaan pyysi sitä isältään konserttikäyttöön.

Sinfonia nro 25, KV 173dB=183, g-molli

Pieni g-molli-sinfonia

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 5.10.1773 Salzburgissa?
Allegro con brio – Andante – Menuetto – Allegro

Käsikirjoituksessa oleva päiväys on epävarma, koska sitä on käsitelty voimakkaasti. Jos sinfonioiden nro 24 ja 25 päiväykset pitävät paikkansa, teokset ovat valmistuneet kahden päivän välein. Mitään välitöntä käyttötarkoitusta kummallekaan teokselle ei kuitenkaan tunneta.

& Valtava enemmistö 1700-luvun sinfonioista sävellettiin johonkin duurisävellajiin. Esimerkiksi Haydnin yli sadasta sinfoniasta korkeintaan kymmenen on sävelletty selvään mollisävellajiin. KV 173dB=183 on ensimmäinen Mozartin kahdesta mollisinfoniasta (toinen on nro 40, KV 550), ja sitä pidetään yleisesti varhaisempien sinfonioiden joukossa lähes käsittämättömän kypsänä teoksena. Mozart oli varovainen sävellajien käyttäjä, jopa sovinnainen ainakin aikalaiseensa Joseph Haydniin verrattuna. Esimerkiksi E-duuri puuttuu kokonaan Mozartin valikoimasta, harvinaisemmista mollisävellajeista puhumattakaan. Alfred Einstein on ollut sitä mieltä, että Mozart tyytyi suhteellisen suppeaan sävellajivalikoimaan, koska se riitti säveltäjän tarpeisiin. Mozartin valitsemien sävellajien tulkitseminen on ollut varsinkin romantiikan ajan estetiikan valaistuksessa aktiivista. Onkin ilmeistä, etteivät säveltäjän valitsemat sävellajit ole sattumanvaraisia. Mutta kuinka pitkälle näitä valintoja voidaan tulkita joidenkin konkreettisten tavoitteiden ilmentäjiksi, lienee enemmän kuin kiistanalaista. Ainakin se on mahdotonta todistaa oikeaksi tai vääräksi. &

Kvintetto jousille, KV 174, B-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty (päivätty) joulukuussa 1773 Salzburgissa
Allegro moderato – Adagio – Menuetto ma Allegretto – Allegro

Mozartin käsikirjoituksessa on otsikkona *Quintetto del Sgr. Cavaliere Amadeo Wolfgango Mozart à Salisbg. nel Decembre 1773*. Tutkijat ovat kuitenkin laajasti sitä mieltä, että Mozart aloitti kvinteton säveltämisen jo keväällä, ilmeisesti kuultuaan Michael Haydnin tuoreen C-duuri-kvinteton (Notturno) palattuaan kolmannelta matkaltaan Italiaan. Sekä menuetin triosta että viimeisestä Allegrosta tunnetaan varhaiset, Mozartin hylkäämät versiot. Yhdysvaltalainen tutkija HOWARD CHANDLER LANDON ROBBINS (1926–2009) on arvellut näiden olevan alkuperäisiä versioita, joiden tilalle Mozart sävelsi uudet kuultuaan Michael Haydnin toisen kvinteton (Notturno G-duuri) joulukuussa. Kvinteton bassosoitinta ei ole Köchelin luettelossa täsmennetty, mutta muita vaihtoehtoja kuin sello ei voitane ajatella. KV 174 on ulkoisesti jousikvintetto, mutta musiikillisesti vielä jousidivertimenton, concertanten ja sinfonian sekoitus.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 175, D-duuri

Pianokonsertto nro 5

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) joulukuussa 1773 Salzburgissa
Allegro – Andante ma un poco Adagio – Rondo: Allegro

Tätä Mozartin ensimmäistä itsenäistä pianokonserttoa on hämmästelty kautta aikojen, niin suuri on harppaus siihen seitsemästä varhaisesta konserttopastissista. Mozart soitti tätä konserttoa esiintymismatkoillaan vielä viisi vuotta teoksen valmistumisen jälkeen, mikä oli harvinaista tuon ajan alati uutta vaativalle musiikkimaulle. Konsertto julkaistiin Pariisissa ja Mainzissa vuonna 1785 uudelleen orkestroituna ja varustettuna uudella finaalilla (KV 382). Nykyisin kadoksissa olevassa käsikirjoituksessa on ollut otsikko *Concerto per il Clavicembalo del Sgr. Cavaliere Amadeo Wolfgango Mozart del Decembre 1773*. Jotkut tutkijat pitävät mahdollisena, että Mozart esitti tätä konserttoa sekä pianolla että cembalolla. Mozartin omia kadensseja konserttoon tunnetaan neljä.

Menuetti, KV 176

Jouset, oboet (huilut), käyrätorvet (trumpetit) ja fagotti
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa joulukuussa 1773

Menuetti, KV 176, nro 1, C-duuri
Menuetti, KV 176, nro 2, G-duuri
Menuetti, KV 176, nro 3, Es-duuri
Menuetti, KV 176, nro 4, B-duuri
Menuetti, KV 176, nro 5, F-duuri
Menuetti, KV 176, nro 6, D-duuri
Menuetti, KV 176, nro 7, A-duuri
Menuetti, KV 176, nro 8, C-duuri
Menuetti, KV 176, nro 9, G-duuri
Menuetti, KV 176, nro 10, B-duuri
Menuetti, KV 176, nro 11, F-duuri
Menuetti, KV 176, nro 12, D-duuri
Menuetti, KV 176, nro 13, G-duuri
Menuetti, KV 176, nro 14, F-duuri
Menuetti, KV 176, nro 15, C-duuri
Menuetti, KV 176, nro 16, D-duuri

Käsikirjoituksen otsikkona on *16 Menuetti di Wolfgango Amadeo Mozart à Salzburg 1773 nel mese di Decemb.* Menueteissa numero 3, 4 ja 10 ei ole erillistä Trio-osaa. Osista 1-6 ja 12-16 tunnetaan myös klaveeriversiot otsikolla *Elf Menuette*.

Convertentur sedentes, KV 177=Anh. C 3.09

Offertorium sub exposito venerabili – Ut cervus per jugu – Benedicite angeli

Sopraano, tenori ja kamariorkesteri
Säveltäjä Leopold Mozart
Sävelletty ehkä 1750-luvulla
Teksti on perinteinen liturginen
Un poco allegro – Andantino

Tämä nyttemmin Leopold Mozartin säveltämäksi osoitettu offertorium oli Köchelin luettelossa numerolla 177 (osa *Benedicite angeli* numerolla 342), kolmannessa painoksessa se siirrettiin liitteisiin (Anh. 240) ja kuudennessa painoksessa sille annettiin numero Anh. C 3.09.

KV 178 ‣ 417e
KV 179 ‣ 189a
KV 180 ‣ 173c
KV 181 ‣ 162b
KV 182 ‣ 173dA
KV 183 ‣ 173dB

KV 184 ‣ 161a
KV 185 ‣ 167a
KV 186 ‣ 159a

1774

& Vuosi 1774 oli Mozartien elämässä poikkeuksellinen, sillä vasta joulukuussa Leopold ja Wolfgang lähtivät matkalle, tällä kertaa Müncheniin. Syynä oli Wolfgangin saama oopperan *La finta giardiniera* tilaus. Vuoden aikana syntyi myös useita serenadeja, konserttoja ja arkkipiispan maun mukaisia messuja. &

Sinfonia nro 29, KV 186a=201, A-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 6.4.1774 Salzburgissa
Allegro moderato – Andante – Menuetto: Allegretto – Allegro con spirito

Puoli vuotta ehti kulua edellisistä sinfonioista (numerot 24 ja 25 lokakuussa 1773), ennen kuin Mozart sai valmiiksi uuden sinfonian, joka yhdessä numeron 25 kanssa kuuluu nykyisinkin orkestereiden vakituiseen ohjelmistoon, toisin kuin valtaosa Mozartin nuorena säveltämistä sinfonioista. Käsikirjoituksessa olevaa päiväystä on jälleen voimakkaasti käsitelty. Sinfoniasta tunnetaan myös kopio, jossa on runsaasti Mozartin omakätisiä dynaamisia merkintöjä, jotka viittaavat toteutuneeseen esitykseen. Mitään tarkempia tietoja tästä ei ole kuitenkaan löytynyt.

Sinfonia nro 30, KV 186b=202, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 5.5.1774 Salzburgissa
Molto Allegro – Andantino con moto – Menuetto – Presto

Sinfonian nro 30 käsikirjoituksen otsikkona on *Sinfonia di Wolfgango Amadeo Mozart, à Salisburgo li 5 di maggio 1774*. Päiväystä on jälleen kerran voimakkaasti käsitelty. Toisin kuin muita näinä aikoina syntyneitä sinfonioita, tätä numeroa 30 Mozart ei myöhemmin pyytänyt isältään Wienissä esitettäväksi. Syynä voi olla, että kahden varsin vakavan sinfonian jälkeen nro 30 merkitsi tilapäistä paluuta galanttiin tyyliin, jota Mozart ei 1780-luvulla liene enää kaivannut.

Sonaatti klaveerille nelikätisesti, KV 186c=358, B-duuri

Klaveeri nelikätisesti (cembalo tai piano)
Sävelletty mahdollisesti huhti-toukokuussa 1774 Salzburgissa
Allegro – Adagio – Molto presto

Sonaatin käsikirjoituksessa ei ole otsikkoa, mutta se on ilmeisesti Mozartin sisaren Nannerlin tekemä. Sävellys on kuitenkin Mozartin, kuten sisar jälkikäteen todisti. Sonaatti mainitaan myös usein Wolfgangin ja Leopoldin kirjeenvaihdossa, sillä Mozart tarvitsi sitä myöhemmin sekä Mannheimissa 1777 että Wienissä 1781 oppilaidensa käyttöön.

Litaniae Lauretanae, KV 186d=195

Sekakuoro, jouset, oboet, käyrätorvet ja urut
Sävelletty mahdollisesti ennen toukokuuta 1774 Salzburgissa
Kyrie – Sancta Maria – Salus infirmorum – Regina angelorum – Agnus Dei

Tämä toinen ”Loretan litania” rikkoo ensimmäistä (KV 74e=109) rohkeammin kirkkomusiikille Salzburgissa asetettuja tiukkoja tyyli- ja muotorajoja, erityisesti italialaisen oopperatyylin suuntaan. Käsikirjoituksen otsikkona oleva teksti *Litaniae Lauretanae* ei ole Mozartin käsialaa.

Concertone, KV 186E=190, C-duuri

Kaksi viulua, oboe, sello ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 31.5.1774 Salzburgissa
Allegro spiritoso – Andantino grazioso – Tempo di Menuetto

Teoksessa viulut ovat pääosassa, sellolla on vain muutama soolo-osuus, oboella hieman enemmän. Mozart arvosti sävellystään myöhemminkin; näin hän kirjoitti 14.12.1777 isälleen: ”*ich habe dem h. Wendling mein Concertone auf den Clavier hören lassen; er sagte, das ist recht für Paris.*” [Olen soittanut Concertoneni herra Wendlingille pianolla; hänen mielestään se on juuri sopiva Pariisiin.]

&Termi *Concertone* oli 1700-luvulla rajoitetussa käytössä Etelä-Saksassa, Itävallassa ja Pohjois-Italiassa. Se tarkoittaa kirjaimellisesti ”suurta konserttoa” eli samaa kuin italian *concerto grosso*. Pariisissa, Mannheimissa tai Lontoossa samanlainen teos olisi luultavasti saanut nimen *sinfonia concertante*. &

Konsertto fagotille, KV 186e=191, B-duuri

Fagotti ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 4.6.1774 Salzburgissa
Allegro – Andante ma Adagio – Rondo: Tempo di Menuetto

On mahdollista, että Mozart sävelsi jopa viisi fagottikonserttoa, mutta vain yksi niistä on säilynyt jälkipolville (KV 196d mainitaan Breitkopf & Härtelin luettelossa, mutta siitä ei tiedetä mitään muuta). KV 186e=191 oli Mozartin ensimmäinen puhallinkonsertto. Käsikirjoitus on kadoksissa, eikä käyttötarkoitusta tai aiottua solistiakaan tiedetä. Ehkä säveltäjällä ovat olleet mielessä salzburgilaiset fagotistit JOHANN HEINRICH SCHULZ ja MELCHIOR SANDMAYR. On myös mahdollista, että konserton tilasi amatöörifagotisti, paroni THADDÄUS WOLFGANG VON DÜRNITZ (1756–1806), joka oli suuri Mozartin musiikin ihailija. Konkreettisia todisteita ei kuitenkaan ole löytynyt.

Messu, KV 186f=192, F-duuri

Missa brevis – Kleine Credomesse – Pieni Credo-messu

Sekakuoro, jouset ja urut (myöhemmin lisätty trumpetit)
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 24.6.1774
Kyrie (Allegro) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante) – Benedictus (Andantino) – Agnus Dei (Adagio)

Todennäköisesti juuri tämän messun Mozart lahjoitti Kloster Heilig Kreuzille Augsburgiin kiitoksena saamastaan vastaanotosta, kuten hän kirjeessään isälle 20.11.1777 kertoo: ”*ich habe ihnen die Messe ex f. und die erste aus den kurzen Messen in C und das offertorium in Contrapunct in D minor dort gelassen.*” [Jätin heille messuni F-duurissa, ensimmäisen lyhyistä messuistani C-duurissa ja kontrapunktisen offertoriumini d-mollissa]. Muut teokset, joihin Mozart tässä viittaa, ovat ehkä messu KV 196b=220 ja offertorium KV 205a=222. Credo sisältää motiivin ”Do-Re-Fa-Mi” hymnistä *Lucis creator*. Mozart käytti samaa teemaa sinfoniansa nro 41 finaalissa.

Dixit et Magnificat, KV 186g=193

Sopraano, tenori, sekakuoro, viulut, clarinot, patarummut ja urut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa heinäkuussa 1774
Dixit Dominus Domino meo (Allegro) [Herra sanoi minun Herralleni] – Magnificat anima mea Dominum (Allegro) [Sieluni ylistää Herraa]

Sekä Dixit että Magnificat ovat osia (ensimmäinen ja viimeinen) normaalisti kuusiosaisesta vesperistä. Vain joidenkin vesperin osien säveltäminen ja esittäminen oli Mozartin aikaan ilmeisesti tavallista. Puuttuvat osat on voitu esittää perinteisin gregoriaanisin sävelmin. Mozartin käsikirjoituksessa on vain alussa otsikko ”Dixit”, Magnificatin alussa ei otsikkoa ole. Päiväyksenä on *Di Wolfgango Amadeo Mozart á Saliburgo nel mese di luglio 1774*.

Messu, KV 186h=194, D-duuri

Solistit, sekakuoro, viulut ja urut
Sävelletty (päivätty) 8.8.1774 Salzburgissa
Kyrie (Andante) – Gloria (Allegro moderato) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante) – Benedictus (Andante ma non troppo) – Agnus Dei (Andante)

Messu lienee sävelletty arkiseen käyttöön, koska säestyksenä on säästeliäs ”kirkkotrio”. Messusta tuli kuitenkin varsin suosittu, ja Mozart esitytti sitä mm. Münchenissä vuonna 1775.

Kyrie, KV 186i=91

Sekakuoro, viulu ja urut
Säveltäjä Georg Reutter
Sovitettu mahdollisesti vuonna 1787
Allegro

Tämän Mozartin jäljiltä keskeneräiseksi jääneen sovituksen on ilmeisesti täydentänyt FRANZ XAVER SÜSSMAYR (1766–1803). Tutkija MONIKA HOLLIN mukaan teos on Mozartin kopio säveltäjä GEORG REUTTERIN (1708–1772) messusta D-duuri (Hofer 80).

Divertimento, KV 187=Anh. C 17.12

Kaksi huilua, viisi trumpettia (clarinoa) ja patarummut
Säveltäjää ei tiedetä
Allegro moderato – Menuetto – Adagio – Menuetto – Allegro – Allegro moderato & Ballo gavotte – Allegro molto – Allegro non troppo

Köchel piti näitä puhallinteoksia Mozartin sävellyksinä, mutta Leopold Mozartin käsialalla tehdyt käsikirjoitukset voivat viitata säveltäjään. Nyttemmin on arveltu, että kyse voi olla myös JOSEF STARZERIN (1726–1787) ja Christoph Willibald Gluckin teosten sovituksista.

KV 188 ‣ 240b
KV 189 ‣ 167b

12 Variationen, KV 189a=179

Klaveeri (cembalo tai piano)
Sävelletty oletettavasti kesällä 1774 Salzburgissa

Muunnelmien teema on peräisin JOHANN CHRISTIAN FISCHERIN (1733–1800) erään oboekonserton Menuetto-osasta. Näitä muunnelmia Mozart käytti mahdollisesti matkoillaan virtuoosinumeroina. Ensipainos vuodelta 1778 *Trois Airs varies pour le Clavecin: ou Forte Piano* sisälsi myös teokset 173c=180 ja 299a=354.

Serenata, KV 189b=203, D-duuri

Colloredo-Serenade

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) elokuussa 1774 Salzburgissa
Andante maestoso – Andante – Menuetto – Allegro – Menuetto – Andante – Menuetto – Prestissimo

Teos on sävelletty juhlistamaan yliopistovuoden päättymistä tai arkkipiispa Colloredon nimipäivää, mistä olettamuksesta lisänimikin on syntynyt. Varmaa tietoa ei käyttötarkoituksesta kuitenkaan ole. Mozart käytti tämän serenadin osia 1, 6, 7 ja 8 myös sinfoniana. Serenadin sisällä on myös pieni viulukonsertto (B-duuri), joka koostuu osista 2, 3 ja 4. *Marcia* KV 178c=237 soitettiin serenadin alussa tai lopussa.

Marcia, KV 189c=237, D-duuri

Jouset, oboet, fagotit, käyrätorvet ja clarinot
Sävelletty mahdollisesti kesällä 1774 Salzburgissa

Marssi on serenadin KV 189b=203 yhteydessä käytettäväksi tarkoitettu teos.

Sinfonia nro 28, KV 189k=200, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 17 (tai 12).11.1774
Allegro spirituoso – Andante – Menuetto (Allegro) – Presto

Uusimpien tutkimusten mukaan sinfonia nro 28 on syntynyt myöhemmin kuin numerot 29 ja 30, ja on siten viimeinen ennen suurta matkaa 1777–1778 syntyneistä salzburgilaisista sinfonioista. Päiväyksen epäselvyys ja paperitutkimusten suhteellisuus jättävät kuitenkin sijaa spekulaatioille. Varmaa kuitenkin on, ettei Mozart säveltänyt uutta sinfoniaa ennen kuin vuonna 1778 Pariisissa. Syitä sinfonioiden varsin runsaan säveltämisen loppumiseen tässä vaiheessa ei tiedetä. Koska Mozart sävellystoimissaan oli yleensä hyvin käytännöllinen, täytyy yksinkertaisesti olettaa, ettei sinfonioille kerta kaikkiaan ollut kysyntää tai että muut sävellystyöt olivat tärkeämpiä. Toisaalta Mozart jatkoi sinfonioiden rakentamista valmiista sävellyksistä, joten jälkimmäinen syy tuntuu todennäköisemmältä.

& Kuten esimerkiksi sinfonian nro 28 tilanne muistuttaa, sävellysten ajoitukseen perustuva kronologinen järjestysperuste on suhteellisuutensa takia haavoittuvainen, samoin teosten sisäiset, arvioituun ikään perustuvat järjestysnumerot. Useimmat kansainväliset sävellyksiä käsittelevät hakuteokset ovatkin valinneet kronologian sijasta sävellystyyppeihin perustuvan systematiikan (näin esimerkiksi *The Compleat Mozart* ja *The Mozart Compendium*). Systemaattinen esittely antaa mahdollisuuden nähdä yksittäisen sävellystyypin kehitys, hahmottaa siinä tapahtuva muutos ja esimerkiksi sävellystekniset ratkaisut. Harrastajan kannalta systemaattinen ryhmittely helpottaa myös tutustumista selkeästi niihin sävellystyyppeihin, jotka kiinnostavat eniten.

Kronologinen käsittely sitoo musiikin säveltäjän elämänvaiheisiin, eikä salli tiettyjen musiikinlajien kokonaisuuden hahmottumista. Toisaalta kronologia antaa ainutlaatuisen tilaisuuden seurata säveltäjän työn kehittymistä kokonaisuudessaan. Itse olen valinnut kronologisen esitystavan kolmesta syystä. Ensinnäkin olen halunnut tukea Mozartin koko tuotannon hahmottumista sillä, että aloitan ensimmäisistä ja päätän viimeiseen, jolloin väliin jää todellinen *opera omnia*. Toisaalta olen yrittänyt kronologian avulla hahmottaa prosessia, jossa ”ihmelapsesta” kehittyy länsimaisen taidemusiikin historian merkittävin säveltäjä. Tätä ilmiötä voi nähdäkseni lähestyä vain historiallisen kronologian kautta, ei esimerkiksi edes Mozartin pianokonserttoja pelkästään tutkimalla, niin paljon kun ne voivatkin omalta alueeltaan kertoa. Kolmas syy on Köchelin luettelon alkuperäinen ratkaisu järjestää Mozartin tuotanto kronologisesti. &

1775

& Vuoden 1774 loppuun suunniteltu oopperan *La finta giardiniera* ensiesitys siirtyi tammikuun alkuun. Hiukan ennen sitä Nannerl saapui isän ja veljen seuraksi. Ooppera oli suuri menestys, mutta sitä seuranneet konsertit eivät tuoneet mukanaan kiinnitystä, joten Mozartit palasivat jälleen Salzburgiin maaliskuun alussa. Vuoden jälkipuolisko sujui kiireisessä sävellystyössä, sillä Mozartin tehtävänä oli mm. säveltää musiikki, jolla viihdytettiin arkkipiispan vieraaksi saapunutta arkkiherttua Maximiliania. &

Sonaatti pianolle, KV 189d=279, C-duuri

Pianosonaatti nro 1

Piano
Sävelletty vuoden 1775 alussa Münchenissä
Allegro – Andante – Allegro

Hoidettuaan oopperan *La finta giardinieran* menestyksekkään ensi-illan Münchenissä Mozart jäi kaupunkiin useiksi kuukausiksi ja sävelsi muun ohella kuusi pianosonaattia, joita käytti matkaohjelmistonaan 1777–1778, kuten kirje lokakuulta 1777 kertoo: "*Ich habe hier und in München schon alle meine 6 Sonaten recht oft auswendig gespielt*" [Olen soittanut täällä ja Münchenissä jo kaikki 6 sonaattiani hyvin usein ulkomuistista.] ja uudestaan 4.11.1777: "*Heute habe ich alle meine sechs sonaten beym Cannabich gespielt.*" [Tänään olen soittanut kaikki kuusi sonaattiani Cannabichien luona]. Sonaattien ja KV 205b=284:n käsikirjoitukset ovat olleet yhteen sidottuna niteenä, mistä syystä ne sodan melskeissä katosivat kaikki samalla kerralla.

& Kun ajatellaan, kuinka kiinteästi Mozartin lapsuus oli sidoksissa cembalonsoittoon, voi tuntua yllättävältä, että säveltäjän ensimmäinen varsinainen sonaatti kosketinsoittimelle syntyi vasta vuonna 1775 eli Mozartin ollessa 19 vuoden ikäinen. Mozart tosin sävelsi suuren joukon sonaatteja klaveerille viulun säestyksellä, ja toisaalta on mahdollista, että joitakin varhaisempia sonaatteja pelkälle klaveerille on kadonnut (esim. KV 33d-g).

Tyylillisesti näissä ensimmäisissä sonaateissa voidaan nähdä siirtyminen cembalosta pianoon (fortepianoon). Dynamiikka edellyttää *piano forte*a, mutta monissa soinnuissa ja staccatoissa on vielä selvä cembalon tuntu. Tässä luettelossa on tästä eteenpäin käytetty termiä piano kaikista muista klaveerisoittimista paitsi uruista. Käytännössä Mozart soitti julkisissa esiintymisissään todennäköisimmin aikansa fortepianoa. &

Sonaatti pianolle, KV 189e=280, F-duuri

Pianosonaatti nro 2

Piano
Sävelletty vuoden 1775 alussa Münchenissä
Allegro assai – Adagio – Presto

Sonaatti pianolle, KV 189f=281, B-duuri

Pianosonaatti nro 3

Piano
Sävelletty vuoden 1775 alussa Münchenissä
Allegro – Andante amoroso – Rondeau: Allegro

Sonaatti pianolle, KV 189g=282, Es-duuri

Pianosonaatti nro 4

Piano
Sävelletty vuoden 1775 alussa Münchenissä
Adagio – Menuetto I – Menuetto II – Allegro

Sonaatti pianolle, KV 189h=283, G-duuri

Pianosonaatti nro 5

Piano
Sävelletty vuoden 1775 alussa Münchenissä
Allegro – Andante – Presto

KV 190 ‣ 186E
KV 191 ‣ 186e
KV 192 ‣ 186f
KV 193 ‣ 186g
KV 194 ‣ 186h
KV 195 ‣ 186d

La finta giardiniera, KV 196

Opera buffa in 3 Akten (dramma giocoso) – [Valepuutarhuri / Valepukuinen puutarhurityttö] – Die Gärtnerin aus Liebe – Die verstellte Gärtnerin – Das verstellte Gärtner-Mädchen

Tenori (Don Anchise), sopraano (Violante Onesti/Sandrina), tenori (Conti di Belfiore), sopraano (Arminda), mezzosopraano (Ramiro), sopraano (Serpetta), basso (Roberto/Nardo), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty syyskuun 1774 ja tammikuun 1775 välillä Salzburgissa ja Münchenissä
Libretto Giuseppe Petrosellini, saksankielinen versio Johann Franz Joseph Stierle (1780)

I näytös
Overtura (Allegro molto) – Che lieto giorno, che contentezza / Welches Vergnügen, welch' frohe Tage (Sandrinan, Serpettan, Ramiron, Il Podestàn ja Nardon introduzione) – Viva, vival il buon gusto della mia vezzosetta giardiniera (resitatiivi) – Se l'augellin sen fugge / Die Lerche, die von Marschen (Ramiron aaria) – Presto, Nardo, Serpetta andate (resitatiivi) – Dentro il mio petto io sento / Zu meinem Ohr erschallet (Il Podestàn aaria) – Della nemica sorte (resitatiivi) – Noi donne poverine [Me köyhät naiset] / Wie Mädchen sind sehr übel dran (Sandrinan aaria) – Sarei felice appieno (resitatiivi) – Io per me non capisco (resitatiivi) – A forza di martelli [Vasaroiden voimalla] / Der Hammer zwingt das Eisen (Nardon aaria) – Mia cara nipotina (resitatiivi) – Che beltà, che leggiadria [Mikä kauneus, mikä armo] / Welch ein Reiz in diesem Bilde (Il Continon aaria) – Sposa, Arminda, mio sole (resitatiivi) – Si promette facilmente / Wenn die Männer sich verlieben (Armindan aaria) – Che dite, signor Conte (resitatiivi) – Da Scirocco a Tramontana / Hier vom Osten bis zum Westen (Il Continon aaria) – Evviva, evviva i consoli Romani (resitatiivi) – In questa casa (resitatiivi) – Un marito, oh Dio, vorrei / Das Vergnügen in dem Eh'stand (Serpettan cavatina) – Come a questo canzone (resitatiivi) – Un marito, oh Dio, vorresti (Nardon cavatina) – Bravo, signor buffone (resitatiivi) – Appena mi vedon / Sobald sie mich sehen (Serpettan aaria) – Geme la Tortorella [Tortorellan valitus] / Ferne von ihrem Neste (Sandrinan cavatina) – Io son la tortorella (resitatiivi) – Numi! che incanto è questo / Himmel welch seltner Zufall (Finale)

II näytös
Non fuggirmi spietata (resitatiivi) – Ah che son disperato! (resitatiivi) – Vorrei punirti indegno / Um deine Straf zu fühlen (Armindan aaria) – Ah costei non è Donna (resitatiivi) – Quanto lo compatisco (resitatiivi) – Con un vezzo all'italiana / Nach der welschen Art und Weise (Nardon aaria) – Costui mi dà piacere (resitatiivi) – Che strano case è il mio! (resitatiivi) – Care pupille belle / Lass mich die Reize sehen (Conti di Belfioren aaria) – Va conte disgraziato (resitatiivi) – Una voce sento al core / Es ertönt und spricht ganz leise (Sandrinan aaria) – Ah che son stato sciocco (resitatiivi) – Una damina una nipote / Wie? was? ein Fräulein (Don Anchisen aaria) – Sappi Arminda ben mio (resitatiivi) – Eppur dalla costanza (resitatiivi) – Dolce d'amor compagna [Suloinen rakkauden seuralainen] / Ach schmeichelhafte Hoffnung (Ramiron aaria) – Credimi nipotina (resitatiivi) – Io lo difendo (resitatiivi) – Ah non partir m'ascolta (Conti di Belfioren aaria) – Oh poveretto me! (resitatiivi) – Và pur, ma questa volta (resitatiivi) – Chi vuol godere il

mondo / Wer will die Welt geniessen (Serpettan aaria) – Crudeli, fermate [Julmuri, lopeta] / Ach haltet Barbaren (Sandrinan aaria) – Ah dal pianto, dal singhiozzo / Ach vor Thränen (Sandrinan cavatina) – Frà quest'ombre / Hier in diesen Finsternissen (Finale)

III näytös
Sentimi Nardo mio (resitatiivi) – Dovrò dunque languire (resitatiivi) – Mirate, che contrasto / Seht dort wie Mond und Sonne (Nardon aaria) – Oh, l'ho pensata bene (resitatiivi) – Vedete, che sfacciata (resitatiivi) – Mio Padrone, io dir volevo / Nun mein Herr, ich wollte sagen (Don Anchisen aaria) – Ramiro, orsù (resitatiivi) – E giunge a questo segno (resitatiivi) – Và pure ad altri in braccio / Wenn du mich auch verlässest (Ramiron aaria) – Dove mai son! (Sandrinan ja Il Continon resitatiivi ja duetto) – Ma nipote mia cara (resitatiivi) – Viva pur la giardiniera / Lieb' und Treue hat gesieget (Finale, kuoro)

& Oopperan tapahtumat sijoittuvat *podestà* Don Anchisen tilalle Lagonerossa lähellä Milanoa. Kreivi Belfiore ja markiisitar Violante Onesti olivat rakastavaisia siihen asti, kunnes kreivi puukotti naista raivonpuuskassa. Toipunut markiisitar palaa tilalle naamioituneena puutarhuri Sandrinaksi, kumppaninaan puutarhuri Nardo eli Roberto. Don Anchise iskee silmänsä sievään puutarhuriin, mutta ilman vastakaikua. Belfiore on mennyt kihloihin Don Anchisen tyttären Armindan kanssa, mutta tulee kertoneeksi rakkaudestaan Violanteen, jolloin Arminda ryhtyy juonittelemaan. Kun Belfiore ja Violante kohtaavat, jälkimmäinen antaa puukotuksen anteeksi. Armindan ei auta kuin palata aiemmin rukkaset saaneen ritari Ramiron lohdutettavaksi. Onni kukoistaa, kun vielä Nardo löytää puolisokseen Serpettan, isäntäänsä ihastuneen Don Anchisen palvelijattaren. &

Oopperan tilaajana oli Baijerin vaaliruhtinas Maximilian III, joka halusi oopperan Münchenin karnevaalikaudelle 1774–1775. Libretoksi valittiin GIUSEPPE PETROSELLININ (1727–1799) *La finta giardiniera*, jonka Pasquale Anfossi oli säveltänyt Milanoon vuonna 1774. Mozart aloitti sävellystyön Salzburgissa, mutta siirtyi isänsä kanssa joulukuun alussa Müncheniin työskentelemään laulajien kanssa, kuten tuohon aikaan oli tapana.

Ensi-ilta oli Münchenin Redoutensaalissa tammikuun 13. päivänä 1775, pari viikkoa ennen Mozartin 19-vuotissyntymäpäivää. Tiedot ensi-illan esittäjistöstä ovat epävarmoja. Tapahtumista raportoi Mozart äidilleen 14. tammikuuta näin: "*Gottlob! Meine opera ist gestern als den 13ten in scena gangen; und so gut ausgefallen, dass ich der Mama den lärmen ohnmöglich beschreiben kan. Erstens war das ganze theater so gestrozt voll, dass vielle leüte wieder zurück haben müssen. Nach einer jeden Aria war alzeit ein erschröckliches getös mit glatschen, und viva Maestro schreyen. S: Durchlaucht die Churfürstin, und die verwitwete, (welche mir vis à vis waren) sagten mir auch bravo. wie die opera aus war, so ist unter der zeit wo man still ist, bis der ballet anfängt, nichts als geglatscht und bravo geschryen worden; -- Eine rechte und nothwendige ursache ist, weil den künftigen freytag die opera abermahl geben wird, und ich sehr nothwendig bey der Production bin -- sonst wurde Man sie nicht mehr kennen ---- dan es ist gar curios hier.*" [Jumalan kiitos! Oopperani esitettiin eilen, ja se oli sellainen menestys, etten mitenkään voi kuvailla äidille suosionosoitusten rajuutta. Teatteri on niin täynnä, että monien täytyi kääntyä pois. Jokaisen aarian jälkeen taputettiin hurjasti ja huudet-

tiin 'Viva Maestro'. Myös hänen korkeutensa vaaliruhtinatar ja leskiruhtinatar (jotka istuivat vastapäätä minua), huusivat minulle 'Bravo'. Oopperan lopussa, jolloin on yleensä hiljainen tauko ennen baletin alkua, ihmiset vain jatkoivat bravo-huutoja ja taputuksia. -- Meidän on ehdottoman kiireellistä ja tärkeää jäädä tänne, koska oopperani esitetään taas ensi perjantaina, ja minun on oltava välttämättä paikalla, muuten työstäni tulee täysin tunnistamaton, sillä täällä tapahtuu hyvin kummia."

Oopperan ja sen nuoren säveltäjän suosio yllätti arkkipiispa Colloredon, joka ensi-illan jälkeen saapui Müncheniin. Leopoldin kertoman mukaan arkkipiispa ei voinut muuta kuin kumartaa ja kohauttaa harteitaan kuullessaan alaistaan ylistettävän. Todellisuudessa oopperan menestys oli vain osittainen, sillä kolmen esityskerran jälkeen se poistui ohjelmistosta, italiankielisessä muodossaan ilmeisesti 200 vuodeksi. Vuonna 1779 Mozart antoi teatterinjohtaja JOHANN BÖHMILLE luvan esittää oopperaa saksankielisenä laulunäytelmänä, jossa resitatiivit oli korvattu dialogilla. Käännöksen teki luultavasti näyttelijä JOHANN FRANZ JOSEPH STIERLE (1741–1807), ja oopperaa esitettiin 1780-luvun alussa eteläisessä Saksassa nimillä *Die verstellte Gärtnerin* ja *Das verstellte Gärtner-Mädchen*. Mozart teki musiikkiin pieniä kielen vaatimia muutoksia.

Oopperan I näytöksen käsikirjoitus katosi mahdollisesti juuri tämän Böhmin kiertueen aikana, mistä syystä alkuperäisen italiankielisen version esittäminen oli pitkään mahdotonta. 1970-luvulla löytyi kuitenkin eräästä kirjastosta Brnossa oopperan aikalaiskopio kaksikielisenä versiona ja Roomassa Anfossin oopperan libretto, joiden perusteella *La finta giardiniera* on pystytty esittämään alkuperäisessä muodossaan myös meidän päivinämme. Oopperan saksankielistä versiota on esitetty Saksassa ja Itävallassa jatkuvasti eri nimillä, joista tunnetuin lienee *Die Gärtnerin aus Liebe* [Puutarhurityttö lemmenpauloissa].

Mozart käytti oopperan alkusoittoa (Allegro molto – Andantino) ja myöhemmin sävellettyä finaalia KV 207a (Allegro) sinfoniana. Vanhemmissa lähteissä oopperan libreton tekijäksi mainitaan RANIERI DE' CALZABIGI (1714–1795) ja muokkaajaksi Marco Coltellini. Uusimmissa tutkimuksissa libretto on kuitenkin osoitettu Petrosellinin tekemäksi.

Kyrie, KV 196a=Anh. 16, G-duuri

Sekakuoro, jouset ja continuo
Sävelletty todennäköisesti 1787–1789
Adagio

Katkelmassa on 13 tahtia, joita Maximilian Stadler on täydentänyt 21 tahdilla. Teos on silti jäänyt keskeneräiseksi. Uusimmat paperitutkimukset viittaavat siihen, että tämä *Kyrie* on paljon myöhäisempi, kuin mitä sekä Köchel että 1960-luvun tutkijat olettivat.

Messu, KV 196b=220, C-duuri

Missa brevis – Spatzenmesse – Varpusmessu

Sekakuoro solistisin osin, viulut, trumpetit, patarummut ja urut
Sävelletty tammikuussa 1775 Münchenissä tai alkuvuodesta 1776 Salzburgissa
Kyrie (Allegro) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante) – Benedictus (Andante) – Agnus Dei (Adagio)

Messu on kestoltaan lyhyt *brevis*, mutta tyylillisesti loistelias eli *solemnis*. Se on mahdollisesti esitetty 7.4.1776 Salzburgin tuomiokirkossa pääsiäismessussa. Erään Mozartin kirjeen perusteella se olisi lainattu seuraavana vuonna *Kloster Heilig Kreuzille* Augsburgiin. Messun lisänimi tulee *Sanctus*-osan lopun *Osannassa* olevasta livertelevästä viulukuviosta.

Sonaatti fagotille ja sellolle, KV 196c=292, B-duuri

Fagotti ja sello
Sävelletty luultavasti vuoden 1775 alussa Münchenissä
Allegro – Andante – Rondo: Allegro

Tämän harvinaiselle kokoonpanolle tehdyn sävellyksen taustalla lienee müncheniläisen, fagottiin ihastuneen paroni Thaddäus von Dürnitzin tilaus. On myös arveltu, että tuntemamme selloääni (alkuperäinen käsikirjoitus on kadonnut) oli alkuaan toisen fagotin ääni eli kysymyksessä olisikin ollut fagottiduo. Breitkopf & Härtel julkaisi sonaatin vuonna 1805 otsikolla *Sonate pour le Basson et Violoncelle. Ouvrage posthume*.

[Konsertto fagotille, KV 196d=Anh. 230, F-duuri]

Fagotti ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1775 alussa (kadoksissa)
Allegro – ?

Konsertto tunnetaan vain Breitkopf & Härtelin luettelosta (nro 71), jossa on Allegro-osan alkutahdit.

Tantum ergo, KV 197=Anh. C 3.05, D-duuri

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Säveltäjä Johann Zach?
Sävelletty ehkä 1772 Salzburgissa
Allegro

Sävellyksen aitoutta on vahvasti epäilty, vaikka se on otettu NMA:han. Todennäköisimpänä säveltäjä on pidetty Johann Zachia. Köchelin luettelon varhaisissa painoksissa numerona oli Anh. 186e.

Sub tuum praesidium, KV 198=Anh. C 3.08, F-duuri

Sopraano ja tenori (tai kaksi sopraanoa), jousiorkesteri ja urut
Säveltäjä ehkä Michael Haydn tai Josef Mysliveček
Sävelletty ehkä 1772–1774
Teksti on perinteinen liturginen

Köchelin luettelossa ensin numerolla 198 ja sitten numerolla 158b ollut offertorium on nykyään siirretty liitteisiin, koska sen aitoutta epäillään vahvasti tyylillisin perustein, eikä käsikirjoitusta tunneta.

KV 199 ‣ 161b
KV 200 ‣ 189k
KV 201 ‣ 186a
KV 202 ‣ 186b
KV 203 ‣ 189b
KV 204 ‣ 213a
KV 205 ‣ 167A

Misericordias Domini, KV 205a=222

Misericordias Domini cantabo in aeternum – [Jumalan armosta laulan ikuisesti] – Offertorium de tempore

Sekakuoro, viulut ja urut
Sävelletty luultavasti tammi-helmikuussa 1775 Münchenissä
Allegro

Köchelin luettelossa teosta kutsutaan myös motetiksi. Tutkijat ovat eri mieltä sävellyksen taustasta. ALFRED BEAUJEANIN mukaan Mozart sävelsi sen vaaliruhtinas Maximilian III:n tarpeisiin, Köchelin mukaan kyseessä on kontrapunktinen opinnäyte, jonka säveltäjä lähetti 4.9.1776 Bolognaan padre Martinille, joka myös oli tyytyväinen. Esityskokoonpanossa joskus esiintyvät alttoviulu, oboet ja käyrätorvet on lisätty teokseen vasta vuonna 1807. Teoksen käsikirjoitus on kadonnut. Teoksen alkupuolella esiintyy melodia, joka muistuttaa häkellyttävästi Beethovenin sinfonian nro 9 viimeisen osan pääteemaa. Emme tiedä, onko kyseessä vain erikoinen sattuma vai lainasiko Mozartia suuresti ihaillut Beethoven tietoisesti tai huomaamattaan ihailunsa kohdetta. Mitään tietoa siitä, että Beethoven olisi tuntenut tämän Mozartin pienen sivutyön, ei ole löytynyt.

Sonaatti pianolle, KV 205b=284, D-duuri

Pianosonaatti nro 6 – Dürnitz-Sonate

Piano
Sävelletty helmi-maaliskuussa 1775 Münchenissä
Allegro – Rondeau en Polonaise: Andante – Thema und 12 Variationen

Tämän viimeisen kuudesta München-sonaatistaan Mozart sävelsi aiemmin jo mainitulle paroni Thaddäus von Dürnitzille, joko tilauksesta tai kunnianosoituksena (maininta omistuksen kohteesta on kirjeessä 9-12.6.1784). Sonaatin julkaisi wieniläinen CHRISTOPH TORRICELLA vuonna 1784 yhdessä teosten KV 315c=333 ja KV 454 kanssa opuksena VII otsikolla *Trois Sonates pour le Clavecin ou Pianoforte*. Nykyisin kadoksissa olevassa käsikirjoituksessa on ollut otsikkona *Sonata VI*. Siihen sisältyy myös Allegro-osan varhaisen version luonnos. Viidestä varhaisemmasta sonaatista tämä KV 205b=284 poikkeaa niin paljon, että esimerkiksi Alfred Einstein olettaa Mozartin kokeneen henkilökohtaisessa tai musiikillisessa elämässään jotain, joka yhtäkkisesti nosti hänet uudelle ja korkeammalle tasolle.

& Mitä klaveerisoittimia Mozart oikeastaan soitti? Tähän kysymykseen on vaikea antaa täsmällistä vastausta, koska autenttista todistusaineistoa on yllättävän vähän ja koska terminologia on moniselitteistä. Mozartin elinaikana oli Keski-Euroopassa laajemmassa käytössä urkujen lisäksi kolmentyyppisiä klaveereja: (1) cembalosoittimet, (2) klavikordit ja (3) fortepianot. Varsin yleinen käsitys erilaisten klaveerien historiallisesta jatkumosta on silti vähintäänkin harhaanjohtava. Cembalo lienee keksitty 1300–1400-lukujen vaihteessa, mutta klavikordi on yhtä vanha soitin. Piano on sen sijaan keksitty vasta 1700-luvun puolella, kun BARTOLOMEO CRISTOFORI (1655–1731), firenzeläinen Medicien hovin soitintenhoitaja ilmoitti kehittäneensä uuden ”cembalon, jolla voi soittaa piano ja forte”. Cembalot ja klavikordit elivät rinnakkain nelisen sataa vuotta, sitten kummankin asema heikkeni, kun vain satavuotias piano valloitti klaveerisoitinten keskeisen aseman romantiikan ajan musiikissa.

Cembalo on epäilemättä ollut nuoren ”ihmelapsen” esiintymisten instrumentti hoveissa, mutta on varsin todennäköistä, että ainakin ihmisten kodeissa Mozart soitti myös klavikordia. Tiedetään,

että JOHANN ANDREAS STEIN (1728–1792) valmisti mukana kuljetettavan klavikordin Mozarteille vuonna 1763. Se lienee toiminut myös Wolfgangin intiiminä harjoitus- ja sävellyssoittimena, jollainen rooli klavikordilla oli ollut alusta alkaen. Ehkä jyrkintä näkemystä Mozartin klaveereiden suhteen edustaa Alfred Einstein, jonka mielestä Mozart sävelsi muutamaa poikkeusta (varhaisimmat klaveerikonsertot) lukuun ottamatta aikansa pianoille, ei cembalolle tai klavikordille (Einstein, s. 248-249). Mozartin klaveerisoitin oli siten nykytermein fortepiano, vaikka hän viimeisiin vuosiinsa asti käytti käsikirjoituksissaan termiä ”cembalo”. Mozartin taloudessa oli regensburgilaisen FRANZ JACOB SPÄTHIN (1714–1786) valmistamia pianoja, mutta tutustuttuaan augsburgilaisen Steinin soittimiin vuonna 1777, niistä tuli hänen suosikkejaan.

Kirjeessään 17.10.1777 isälleen Mozart perustelee mieltymystään näin: ”*Minun on aloitettava heti Steinin pianoista. Ennen kuin olin nähnyt yhtään hänen tekemäänsä, Späthin klaveerit olivat aina olleet suosikkejani. Mutta nyt pidän Steinin soittimista, koska ne vaimentavat äänen niin paljon paremmin kuin regensburgilaiset soittimet. Kun lyön lujaa, voin pitää sormeani koskettimella tai nostaa sen pois, mutta ääni vaimenee heti kun olen sen tuottanut. Miten hyvänsä kosketankin koskettimia, ääni on aina tasainen. Se ei koskaan rämise, ei ole liian voimakas tai heikko tai kokonaan poissa; sanalla sanoen, se on aina tasainen. On totta, ettei hän myy tällaista pianofortea halvemmalla kuin kolmellasadalla guldenilla, mutta sitä työtä ja vaivannäköä, jonka Stein uhraa soittimen valmistamiseen, ei voi rahalla mitata. Muihin verrattuna hänen soittimillaan on etuna myös tämä erityinen luiskahdustoiminto. Vain yksi sadasta soitinrakentajasta vaivautuu sen takia. Mutta ilman sitä on mahdotonta välttää räminää ja värinää kosketuksen jälkeen.*” Lopullista vastausta Mozartin klaveerivalinnoista ei luultavasti koskaan saada. Parhaassakin tapauksessa voidaan ilmeisesti joidenkin sävellysten täsmällinen soitin määrittää, mutta esityksissä käytettyjä soittimia tuskin lainkaan. &

KV 206 ‣ Ei käytetä enää minkään teoksen yhteydessä

[Sellokonsertto, KV 206a, F-duuri]

Sello, jouset, oboet ja käyrätorvet
Sävelletty mahdollisesti maaliskuussa 1775 Salzburgissa (kadoksissa)

Konserton olemassaolosta on vain välillisiä viitteitä, käsikirjoitus on kadoksissa. Ajoitus nojautuu perimätietoon käsikirjoituksen otsikosta *Concerto per il Violoncello Del Sig: Cav: Amadeo Wolfgango Mozart nel Marzo 1775*.

Konsertto viululle ja orkesterille, KV 207, B-duuri

Viulukonsertto nro 1

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 14.4.1775 (1773?) Salzburgissa
Allegro moderato – Adagio – Presto

Mozartin viiden varmasti aidon viulukonserton (KV 207, 211, 216, 218 ja 219) on aiemmin uskottu syntyneen hyvin lyhyen ajan eli runsaan puolen vuoden sisällä (14.4.–20.12. 1775). Käsikirjoitusten uusin tutkimus on kuitenkin osoittanut, että jokaisessa on vuosiluvun kahta viimeistä numeroa peukaloitu siten, että niihin on välillä kirjoitettu *1780* ja sitten (taas?) *1775*. WOLFGANG PLATH on arvellut käsialojen ja vesileimatutkimuksiin perustuen, että neljä vanhempaa konserttoa todella ovat vuodelta 1775, mutta tämän varhaisimman konserton käsikirjoituksessa on alun perin ollut vuosiluku 1773.

Ajoitusongelmista riippumatta tietomme näiden konserttojen tarkemmasta syntytaustasta ovat vähäisiä, vaikkakin on varmaa, että niitä esitettiin julkisesti. Mozart sävelsi nämä konsertot luultavasti omaan käyttöönsä, tai mahdollisesti ajatellen ANTONIO BRUNETTIA (1744–1786), Salzburgin hovikapellin konserttimestaria, joka arvosti suuresti Mozartin viulunsoittoa. Jotain viulukonserttoa tarkoittaen kirjoittaa Leopold eräässä kirjeessään konsertosta, jonka Mozart sävelsi ”Kolbille”. Salzburgilainen FRANZ XAVER KOLB esittikin jotain konserttoa menestyksellisesti vuosina 1777 ja 1778, mutta tutkimus ei ole pystynyt selvittämään, mistä konsertosta on kysymys. Myöhempiin konserttoihin verrattuna KV 207 on taiteellisesti vähemmän itsenäinen eli siinä voi vielä kuulla esimerkiksi ANTONIO VIVALDIN (1678–1741) ja ARCANGELO CORELLIN (1653–1713) musiikin kaikuja. Ero onkin ymmärrettävämpi, jos KV 207 on todella syntynyt paria vuotta muita aiemmin.

& Mozartin maine sekä soolopianistina että pianokonserttojen solistina on yleensä peittänyt näkyvistä sen tosiasian, että hän oli mitä ilmeisimmin myös virtuoosinen viulisti. Leopold Mozart kirjoitti pojalleen 18.11.1777, kun Mozart oli ohimennen kehuskellut ironisesti soittaneensa kuin Euroopan paras viulisti (kirje 6.11.1777): ”*Minua ei ihmetytä, että olet herättänyt huomiota viimeisen cassazionesi soittamisen yhteydessä. Et itse tiedä, kuinka hyvin soitat viulua. Jos vain antaisit itsellesi arvoa, soittaisit koristeellisesti, koko sydämellä ja mielelläsi, kyllä vain, aivan kuin olisit Euroopan ensimmäinen viulisti. Et saa soittaa huolimattomasti, sillä muuten ihmiset jäävät harhakäsitykseen, ettet olekaan suuri soittaja. Monet eivät edes tiedä, että soitat viulua, koska olet tullut lapsesta asti tunnetuksi pianistina. Mistäpä muualta olisi tämä harhakäsityksen aihe tullut?*”

Kun arvioidaan Mozartin isän arvostelukykyä tässä suhteessa, on hyvä muistaa, että Leopold Mozart oli arvostettu viulupedagogi, jonka teos *Versuch einer gründlichen Violinschule* (Augsburg 1756, kolmas painos nimellä *Gründliche Violinschule*, Augsburg 1787) on ollut niin kestävää tekoa, että siitä on tehty myös suomennos (*Viulunsoiton perusteet*, Valtion painatuskeskus, 1988,

suomennos Leena Siukonen-Penttilä). Mozartin ura viulistina ja viulukonserttojen säveltäjänä pakottaa kuitenkin toteamaan, että tässä tapauksessa poika ei uskonut isäänsä, ilmeisesti siksi, ettei tuntenut viulua kohtaan riittävää henkilökohtaista kiinnostusta. Varsin samanlainen tilannehan oli urkujen kohdalla, joiden soiton Mozart hallitsi erinomaisesti, mutta joille hän sävelsi soolosoittimena tuskin mitään. Viiden varsinaisen viulukonserton lisäksi Mozart sävelsi yhden tai useamman osan käsittäviä viulukonserttoja serenadiensa sisälle ja joukon irrallisia konserton osia. Yhteensä Mozartin tuotanto sooloviululle ja orkesterille käsittää kuusitoista erilaista teosta.

Sinfonia, KV 207a=121, D-duuri

"Sinfonia nro 51"

Kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti keväällä 1775 Salzburgissa (osa Allegro)
Allegro molto – Andantino grazioso – Allegro

Tämän sinfonian Mozart koosti oopperan *La finta giardiniera* alkusoiton kahdesta osasta lisäämällä niihin keväällä 1775 säveltämänsä uuden Allegron.

Il re pastore, KV 208

Dramma per musica in due atti – [Paimenkuningas – Kuningas paimenena]

Tenori (Alessandro), sopraano (Aminta), sopraano (Elisa), sopaano (Tamiri), tenori (Agenore) ja kamariorkesteri
Sävelletty (valmistunut) 23.4.1775 Salzburgissa
Libretto Pietro Metastasio ja Giambattista Varesco

I näytös
Overtura (Molto allegro) – Intendo, amico rio (Amintan aaria) – Bella Elisa? idol mio? (resitatiivi) – Alla selva, al prato, al fonte (Elisan aaria) – Perdono amici Dei / Compagne amena (resitatiivi) – Aer tranquillo e di sereni (Amintan aaria) – Or che dici Alessandro? (resitatiivi) – Si spande al sole in faccia (Alessandron aaria) – Agenore? T'arresta (resitatiivi) – Per me rispondete begl' astri d'amore (Agenoren aaria) – No: voi non siete, o Dei (resitatiivi) – Di tante sue procelle (Tamirin aaria) – Oh lieto giorno! (resitatiivi) – Dal più fedel vassallo (resitatiivi) – Elisa! Aminta! È sogno? (resitatiivi) – Vanne à regnar, ben mio (Elisan ja Amintan duetto)

II näytös
Questa del campo greco è la tenda maggior (resitatiivi) – Barbaro! oh Dio mi vedi (Elisan aaria) – Nel gran cor d'Alessandro (resitatiivi) – Per qual ragione resta il re di Sidone (resitatiivi) – Or perla mia Tamiri è tempo di parlar (resitatiivi) – Se vincendo vi rendo felici [Jos voittamalla teen

sinut onnelliseksi] (Alessandron aaria) – Oimè! declina il sol (resitatiivi) – E irresoluto ancora (resitatiivi) – L'amerò, sarò costante [Sitä rakastan, pysyvästi] (Amintan rondo) – Uscite, alfine uscite (resitatiivi) – Povera ninfa! (resitatiivi) – Se tu di me fai dono (Tamirin aaria) – Misero cor! (resitatiivi) – Sol può dir, come si trova (Agenoren aaria) – Voi che fausti ognor donate [Sinä joka tuet jokaista lahjaa] (Alessandron aaria) – Olà! che più si tarda? (resitatiivi) – Viva! Viva l'invitto duce! (kaikki solistit yhdessä)

& Makedonian kuningas Alessandro on kukistanut Sidonin tyrannin Stratonen, mutta yrittää löytää tilalle uuden kuninkaan. Aminta, Sidonin oikeutettu kuningas, on paimeneksi pukeutuneena rakastunut Elisaan, joka on foinikialainen paimentyttö. Alessandro yrittää houkutella Amintaa ottamaan kuninkaan paikan, mutta Aminta haluaa ensin pysyä paimenena. Hän tulee kuitenkin uusiin ajatuksiin ja pyytää Elisaa odottamaan, kun hän käy vaatimassa ja ottamassa vastaan oikeutetun kuninkaan roolinsa, jonka hän menetti vauvana, kun Stratone karkotti hänen isänsä. Alessandro sotkee kuvioita ilmoittamalla, että kuninkaana Amintan täytyy naida Tamiri, Stratonen tytär. Tamiri on kuitenkin rakastunut sidonialaiseen aristokraattiin Agenoreen, eikä Amintakaan ilahdu Alessandron ilmoituksesta. Agenore kuulee Alessandron suunnitelmista ja paljastaa ne Elisalle. Elisa ja Tamiri heittäytyvät Alessandron jalkojen juureen pyytäen armoa rakastavaisille eli itselleen ja Amintalle ja toisaalta Agenorelle ja Tamirille. Viime hetkellä Alessandro tulee järkiinsä ja tajuaa vaatimustensa epäoikeudenmukaisuuden. Hän siunaa rakastavaiset heidän tahtonsa mukaisesti ja Aminta kruunataan Sidonin kuninkaaksi. &

Luultavasti heti Münchenistä *La finta giardinieran* esityksistä paluun jälkeen Mozart aloitti uuden oopperan säveltämisen. Tilaajana oli tällä kertaa itse arkkipiispa Colloredo, joka samanaikaisesti tilasi "uuden vokaalisävellyksen" myös hovisäveltäjä DOMENICO FISCHIETTILTÄ (1725–1810). Kumpikin valitsi Pietro Metastasion tekstin, Fischietti *Gli orti esperidin* ja Mozart vuonna 1751 valmistuneen *Il re pastoren*. On arveltu, että Mozart valitsi libreton hyvin käytännöllisestä syystä. Hän nimittäin tiesi, että sopraanoksi oli jo kiinnitetty kuuluisa kastraatti TOMASSO CONSOLI (1753–1808), joka oli esittänyt Amintan roolin *Il re pastoren* aikaisemmassa Pietro Alessandro Guglielmin säveltämässä versiossa, joka oli esitetty Münchenissä 1774. Tunnettu laulaja, joka vieläpä tunsi osansa tekstin jo ennestään, oli varmasti houkutteleva mahdollisuus, jonka Mozart mielellään käytti hyväksi. Librettotekstistä ei tunneta painettua versiota, mikä saattaa johtua paitsi esityksen valmistamisen kiireistä, mutta myös siitä, että Metastasion tekstiä muokattiin voimakkaasti (mm. näytökset vähenivät kolmesta kahteen). Päävastuun muutoksista kantoi GIAMBATTISTA VARESCO (1735–1805). Ensiesitys oli 23.4.1775 Salzburgin arkkipiispan palatsissa. Mozart käytti oopperan alkusoittoa yhdistettynä erikseen säveltämäänsä finaaliin Presto assai (KV 213c) sinfoniana C-duuri.

Si mostra la sorte, KV 209

[Kohtalo tulee näkyväksi]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 19.5.1775 Salzburgissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Andante

Italialaisen oopperaseurueen vierailu Salzburgissa 1775–1776 ehkä innosti Mozartin säveltämään eri solisteille viisi aaria, joista kolme (KV 209, 210 ja 256) tenorille. Käsikirjoituksessa on Leopold Mozartin päiväys 19.5.1775, mutta tenoriaarian tarkempia vaiheita ei tunneta.

Un dente guasto e gelato, KV 209a

[Kuollut hammas ja jäätelö]

Basso, viulu, käyrätorvi ja continuo
Sävelletty luultavasti 1775 Salzburgissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Aariasta tunnetaan vain 16 tahdin pituinen katkelma. Tekstin lähdettä tai käyttötarkoitusta ei ole pystytty selvittämään.

Con ossequio, con rispetto, KV 210

[Kunnioittavasti, kunnioituksella]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) toukokuu 1775 Salzburgissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Allegro assai

Tämän ”lisäysaarian” Mozart sävelsi NICCOLO PICCINNIN (1728–1800) oopperaan *L'Astratto, ovvero il giocatore fortunato*, jonka libretisti oli Petrosellini. Itse aarian tekstin tekijää ei kuitenkaan tunneta.

& Termiä konserttiaaria on käytetty oopperoiden ulkopuolisista vokaaliteoksista joskus varsin harhaanjohtavasti, sillä ryhmässä on hyvin erilaisia sävellystyyppejä. Ensinnäkin on varsinainen **konserttiaaria**, joka on tarkoitettu itsenäisenä vokaalisävellyksenä esitettäväksi missä tahansa konsertissa. Toisena ryhmänä ovat oopperoista irrotetut suositut **aariat**, joita on esitetty muusta oop-

peramusiikista riippumatta. Kolmannen ryhmän muodostavat **lisäysaariat**, joilla tarkoitetaan toisten säveltäjien oopperoihin jonkun solistin tai roolihahmon korostamiseksi sävellettyjä ylimääräisiä numeroita. Neljäntenä ryhmänä ovat **korvaavat aariat**, joita sävellettiin esitettäväksi syystä tai toisesta oopperaan jo sävelletyn aarian sijasta. Viidentenä tyyppinä on kotioloihin pienen ystäväpiirin viihdyttämiseksi sävelletty aaria ja kuudentena **onnitteluaaria** eli *licenza*. Mozart sävelsi uransa aikana kaikenlaisia aarioita. Konserttiaariasta on käytetty myös termejä *scena* tai *scène*, jolla ei tarkoiteta näyttämökohtausta, vaan tietyn roolihahmon ilmestymistä näyttämölle laulamaan. Termillä on myös tarkoitettu kokonaisuutta, jossa aariaa edeltää resitatiivi. &

Ridente la calma, KV 210a=152

[Naura rauhallisesti] – Canzonetta

Lauluääni ja piano
Säveltäjä Josef Myslivečeк
Sovitettu vuoden 1779 jälkeen
Teksti Giovanni Ambrogio Migliavacca, uuden tekstin tekijää ei tiedetä

Mozartin *canzonettana* pitkään tunnettu laulu on yksinlaulusovitus uusilla sanoilla böömiläisen JOSEF MYSLIVEČEKIN (1737–1781) aariasta *Il caro mio bene* [Rakkahin] oopperasta *Armida* (ensi-ilta 1779). Teos kuului sävellyksiin, jotka Constanze Mozart lähetti Breitkopf & Härtelille 25.2.1799. Oopperan libretto on GIOVANNI AMBROGIO MIGLIAVACCAN (1718–1795) tekemä, mutta Mozartin käyttämän tekstin lähdettä ei tunneta.

Konsertto viululle ja orkesterille, KV 211, D-duuri

Viulukonsertto nro 2

Viulu, jouset, oboet ja käyrätorvet
Sävelletty (päivätty) 14.6.1775 Salzburgissa
Allegro moderato – Andante – Rondeau: Allegro

Kesäkuun 14. ja joulukuun 20. päivän välillä 1775 Mozart sävelsi neljä viulukonserttoa, joista KV 211 oli ensimmäinen. Konsertto vaatii esittäjältään virtuoosisuutta, vaikkei Mozart sellaista itseisarvoisesti harrastanutkaan. Kun konsertto vuonna 1802 ensimmäisen kerran julkaistiin, otsikkona oli silti *Concerto facile pour Violon* [Helppo konsertto viululle]. Nousevan romantiikan käsitys virtuoosisuudesta oli selvästi muuttumassa.

Kirchensonate, KV 212, B-duuri

Kirkkosonaatti nro 6

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty heinäkuussa 1775 Salzburgissa
Allegro
Tämän ainakin näennäisesti yksinäisen kirkkosonaatin käsikirjoituksen otsikkona on *Sonata di Wolfgango Amadeo Mozart nel Luglio 1775*. Syitä siihen, miksi vuonna 1775 syntyi vain yksi, mutta seuraavana vuonna peräti kuusi sonaattia, ei tiedetä. On mahdollista, että joitakin sonaatteja käytettiin toistuvasti, jolloin uusia ei tarvittu jatkuvasti.

Divertimento, KV 213, F-duuri

Kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty heinäkuussa 1775 Salzburgissa
Allegro spiritoso – Andante – Menuetto – Contredance en Rondeau

KV 213 on ensimmäinen Mozartin viidestä puhallinsekstetille säveltämästä *Tafelmusik*-kappaleesta (muut ovat KV 240, 240a=252, 253 ja 270), jotka oli oletettavasti tarkoitettu Salzburgiin hovimusiikiksi, nimestään huolimatta ei ilmeisesti kuitenkaan ensisijaisesti esimerkiksi ruokailua säestämään. Kaikissa käsikirjoituksissa, joita säilytetään Krakovassa *Biblioteka Jagiellońskan* kokoelmassa, on Leopold Mozartin käsialalla otsikko *Divertimento* ja numerointi I-V. Tätä on pidetty osoituksena siitä, että tarkoitus oli saada nämä teokset myös julkaistua. Mozartin elinaikana näin ei kuitenkaan tapahtunut, ja syyksi on arveltu sitä, että yleensä kustantajat halusivat tällaisiin julkaisuihin kuusi teosta ja tästä viiden sarjasta näyttääkin puuttuvan divertimento Es-duurissa. Ehdokkaana täksi puuttuvaksi osaksi on ollut divertimento KV 271g=289, Es-duuri. Sen käsikirjoitusta ei kuitenkaan tunneta, minkä lisäksi teoksen aitoutta on epäilty.

Serenadi, KV 213a=204, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 5.8.1775 Salzburgissa
Allegro assai – Andante moderato – Allegro – Menuetto – Andante – Menuetto – Andantino grazioso

Kyseessä on jälleen yksi *Finalmusik* yliopiston päättäjäisjuhlallisuuksiin. Mozart käytti serenadin osia 1, 5, 6 ja 7 myös sinfoniana. Myös tässä, kuten teoksessa KV 189b=203, on sisäänrakennettu viulukonsertto (Andante – Allegro – Menuetto). Mozart saattoi toimia itse viulusolistina.

Marcia, KV 213b=215, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty elokuussa 1775 Salzburgissa

Kyseessä lienee serenadin KV 213a=204 kanssa käytettäväksi sävelletty marssi.

Sinfonia, KV 213c=102, C-duuri

”Sinfonia nro 52”

Kamariorkesteri
Sävelletty luultavasti elokuussa 1775 Salzburgissa
Molto allegro – Andantino – Presto assai

Tässä yhdistelmäsinfoniassa alkuosa on oopperan *Il re pastore* alkusoitto, Andantino on rakennettu saman oopperan aariasta *Intendo amico* ja vain finaaliosa on uusi sävellys. Sinfonian käytöstä ei ole löytynyt mitään tietoa.

Marcia, KV 214, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 20.8.1775

Teos on Mozartin marssien joukossa poikkeustapaus, sillä se ei näytä kuuluvan minkään tunnetun serenadin yhteyteen. Ei tiedetä, onko teos syntynyt itsenäisenä satunnaisteoksena, vai onko puuttuva serenadi C-duurissa kadonnut. Käsikirjoituksen otsikko *Marcia di Wolfgango Amadeo Mozart à Salisburgo li 20 d'Augusti 1775* ei paljasta käyttötarkoituksesta mitään.

KV 215 ‣ 213b

Konsertto viululle ja orkesterille, KV 216, G-duuri

Viulukonsertto nro 3 – Straßburger Konzert

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 12.9.1775 Salzburgissa
Allegro – Adagio – Rondeau: Allegro

Tätä kolmatta viulukonserttoa pidetään yleisesti laadullisena harppauksena lajissaan. Ensimmäisen osan pääteeman Mozart lainasi oopperansa *Il re pastore* aariasta *Aer tranquillo e di sereni*. Lisänimi *Strassburger* on peräisin Leopoldin ja Wolfgangin kirjeenvaihdosta, jossa tämä lisämääre mainitaan pariinkin otteeseen. Leopoldin 6.10.1777 päivätyssä kirjeessä on seuraava maininta: ”*so muste der Brunetti dazwischen, wegen der Umkleidung, ein Concert spielen, und das war das deinige mit dem Strassburger*” [Vaatteidenvaihdon aikana täytyi Brunettin soittaa konsertto, joka oli sinun konsertoistasi se, jossa on Strassburger.] Mozart kertoo kirjeessään 23-25.10.1777: ”*auf die nacht beym soupée spiellte ich das strasbourger-Concert. es gieng wie öhl.*” [Illallisella soitin strassburgilaisen konserton. Se sujui kuin öljyttynä.] Lisänimi johtuu siitä, että Mozart siteeraa rondossa Dittersdorfin ns. karnevaalisinfoniassa olevaa musettea *Ballo Strasburghese*. Unkarilainen tutkija DÉNES BARTHA (1908–1993) on osoittanut, että tämä strassburgilainen konsertto on KV 216, ei KV 218, kuten aiemmin on uskottu.

Voi avete un cor fedele, KV 217

[Sinulla on uskollinen sydän]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 26.10.1775 Salzburgissa
Teksti Carlo Goldoni
Andantino grazioso

Mozart sävelsi aarian 26.10.1775 Salzburgissa esitetyn BALDASSARE GALUPPIN (1706–1785) oopperan *Le nozze di Dorinda* primadonnalle CATERINA RISTORINILLE lisänumeroksi. Teksti on peräisin Goldonin libretosta *Le nozze di Dorina*, mutta sitä on tähän aariaan muokattu.

Konsertto viululle ja orkesterille, KV 218, D-duuri

Viulukonsertto nro 4

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) lokakuussa 1775 Salzburgissa
Allegro – Andante cantabile – Rondeau: Andante grazioso

Mozartin neljännen viulukonserton säveltämisen syitä ei tunneta, edes esityksistä ei ole varmoja mainintoja, sillä kuten KV 216:n kohdalla on jo todettu, tämä KV 218 ei ole kirjeissä mainittu strassburgilainen konsertto. Finaalin rondossa on kansanomainen kontratanssi, jonka on arveltu olevan tunnistamaton kansansävelmä. Se tiedetään, että Mozart muokkasi tämän tanssin ja käytti sitä ensimmäisessä neljästä kontratanssista KV 269b.

Konsertto viululle ja orkesterille, KV 219, A-duuri

Viulukonsertto nro 5 – Turkkilainen konsertto – The Turkish

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 20.12.1775 Salzburgissa
Allegro aperto – Adagio – Rondeau: Tempo di Menuetto

Mozartin varmasti aitojen viulukonserttojen sarja päättyi joulukuussa 1775 tähän A-duuri-konserttoon, jonka lisänimi johtuu rondossa olevasta ”turkkilaisesta” musiikista. Taaskaan emme tiedä tarkemmin, mihin tilaisuuteen konsertto on sävelletty, mutta se tiedetään, että Antonio Brunetti on konserttoa esittänyt, koska Mozart joutui solistin pyynnöstä tekemään konserttoon ”vähemmän keinotekoisen” Adagio-osan (KV 261).

& Mozartin ja muiden aikalaissäveltäjien ”turkkilaisen” musiikin taustoja selvitellyt unkarilainen tutkija BENCE SZABOLCSI (1899–1973) oli sitä mieltä, ettei sen paremmin Mozartilla kuin muillakaan säveltäjillä todennäköisesti ollut minkäänlaista kosketusta aitoon turkkilaiseen musiikkiin, vaan ”turkkilaisuutta” oli tässä tapauksessa ottomaanien valtakuntaan rajoittuvien alueiden unkarilaisten ja romanien musiikki, jossa turkkilaisen musiikin vaikutteet ovat ilmeisiä. Unkarissa on Mozartin käyttämää ilmaisua *alla turca* vastaava käsite *Törökös* eli ”turkkilaisittain”. Kiinnostus ”turkkilaisuuteen” on voinut Mozartin kohdalla herätä monella tavalla. Nuorena poikana eli vuonna 1762 Mozartit vierailivat silloisessa Pressburgissa (nykyisessä Bratislavassa), joka oli tuolloin osa Unkaria, mutta yhtä hyvin hän on voinut kuulla kiehtovan erilaista musiikkia joltakin kiertelevältä muusikolta. Tiedetään myös, että Mozartin eräs esikuva, Michael Haydn, joka oli oleskellut Unkarissa ennen Salzburgiin asettumistaan, harrasti omissa sävellyksissään näitä näennäisturkkilaisia elementtejä. &

KV 220 ▸ 196b

Kyrie, KV 221=Anh. A 1, C-duuri

Neljä lauluääntä ja continuo
Säveltäjä Johann Ernst Eberlin
Sävellysaikaa ei tiedetä

Köchel piti sävellystä aitona, ja kolmannessa painoksessa sille annettiin numero KV 93b. Kuudennessa painoksessa teos siirrettiin liitteisiin. Nykyään se tiedetään Eberlinin sävellykseksi, jonka Mozart vain kopioi omakätisesti. Tällaiset kopiot ovat Köchelin uusimmassa laitoksessa numeroitua A 1-88.

KV 222 ‣ 205a
KV 223 ‣ 166e
KV 224 ‣ 241a
KV 225 ‣ 241b

O Schwestern, traut dem Amor nicht, KV 226=C 10.02, D-duuri

Kolme lauluääntä
Säveltäjää ei tiedetä
Sävellysaikaa ei tiedetä
Teksti Johann Christoph Härtel?

Tämä kaanon oli Köchelin luettelossa aitona Mozartina, mutta siirrettiin painoksissa 2 ja 3 liitteisiin numerolla KV Anh. 284d.

O wunderschön ist Gottes Ehre, KV 227=Anh. A 31

Kolme lauluääntä
Säveltäjää ei tiedetä
Sävellysaikaa ei tiedetä
Teksti Ludwig Hölty

Köchelin aitona pitämä kaanon siirrettiin sittemmin liitteisiin, koska sitä pidettiin virheellisesti WILLIAM BYRDIN (1543–1623) sävellyksenä. Sävelmän alkuperää ei tiedetä, mutta teksti on peräisin LUDWIG CHRISTOPH HEINRICH HÖLTYN (1748–1776) runon *Aufmunterung der Freude* (kokoelmassa *Gedichte* 1783) viimeisestä säkeistöstä. Köchelin luettelon toisessa painoksessa se oli numerolla KV Anh. 284b, kolmannessa KV Anh. 109XII.

KV 228 ‣ 515b
KV 229 ‣ 382a
KV 230 ‣ 382b
KV 231 ‣ 382c
KV 232 ‣ 509a
KV 233 ‣ 382d
KV 234 ‣ 382e

Kanon, KV 235=Anh. C 10.17

Piano
Säveltäjä Carl Philipp Emanuel Bach

Köchelin alkujaan aitona pitämä kaanon, joka oli luettelon kolmannessa painoksessa siirretty liitteisiin numerolla KV Anh. 284e.

KV 236 ‣ 588b
KV 237 ‣ 189c

1776

& Vuoden 1776 Mozart vietti poikkeuksellisen tiiviisti Salzburgissa säveltäen divertimentoja, pianokonserttoja, messuja, nocturneja ja serenadeja aatelisille, mutta ei yhtään näyttämöteosta. Heinäkuun 22. päivänä oli Haffner-serenadin esitys. &

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 238, B-duuri

Pianokonsertto nro 6

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa tammikuussa 1776
Allegro aperto – Andante un poco Adagio – Rondeau: Allegro

Mozartin käsikirjoituksen otsikkona on ”*Concerto di Cembalo.*”. Mozartin omia kadensseja tähän konserttoon tunnetaan kolme, kaikki Leopoldin käsialalla kirjoitettuna. Mitä todennäköisimmin Mozart sävelsi konserton omaan käyttöönsä ja suunnitteli myös sen julkaisemista. Kaksi Mozartin omaa julkista esitystä tiedetään, Münchenissä 1777 ja Augsburgissa 22.10.1777. Mozartin oppilas Rose Cannabich (1764–1839) soitti konserton Mannheimissa 13.2.1778.

Serenata notturna, KV 239, D-duuri

Kaksi solistista viulua, alttoviulu ja violone, jousikvartetti ja patarummut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa tammikuussa 1776
Marcia: Maestoso – Menuetto – Rondeau: Allegretto

Käsikirjoituksen otsikkona on Leopold Mozartin käsialalla *Serenada Notturna*. Tässä serenadissa on poikkeuksellinen esityskokoonpano, sillä jousiorkesteria on vahvistettu patarummuilla, minkä lisäksi kaksi viulua, alttoviulu ja violone toimivat solistisessa roolissa. Teos on luultavasti sävelletty kevään 1776 karnevaaliajan tarpeisiin, mutta esityksistä ei ole löytynyt täsmällisempää tietoa. Bassosoitin on käsikirjoituksessa täsmennetty violoneksi.

Divertimento, KV 240, B-duuri

Kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa tammikuussa 1776
Allegro – Andante grazioso – Menuetto – Allegro

Toinen viidestä ns. *Tafelmusik*-sävellyksestä.

Divertimento, KV 240a=252, Es-duuri

Kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty oletettavasti Salzburgissa tammikuussa 1776
Andante – Menuetto – Polonaise: Andante – Presto assai

Tässä kolmannessa *Tafelmusik*-divertimentossa esiintyy Mozartille harvinainen tempomerkintä ”poloneesi” (muita poloneesin esiintymispaikkoja ovat KV 284, 287 ja 439b, nro 5). Finaali perustuu itävaltalaiseen lauluun *Die Katze lässt das Mausen nicht* [Kissa ei lakkaa hiiriä jahtaamasta].

Divertimento, KV 240b=188, C-duuri

Kaksi clarinoa, viisi trumpettia ja neljät patarummut
Sävelletty luultavasti vuoden 1773 puolessavälissä Salzburgissa
Andante – Allegro – Menuetto – Andante – Menuetto – Gavotte

Teoksen harvinaisen esityskokoonpanon syytä tai sävellyksen käyttötarkoitusta ei tiedetä, mutta mahdollisesti tilaus liittyi johonkin sotilaalliseen tarpeeseen. Vastaavalle kokoonpanolle sovitti Mozart isänsä kanssa joukon Josef Starzerin ja Christoph Willibald Gluckin tansseja (KV 626b:28 ja Anh. C 17.12). Käsikirjoituksen uudempi tutkimus on viitannut siihen, että teos on syntynyt aikaisemmin kuin Köchelin luettelossa ehdotettu 1776. Teokselle annettu otsikko ”Divertimento” ei ole Mozartin käsialaa.

Kirchensonate, KV 241, G-duuri

Kirkkosonaatti nro 7

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty tammikuussa 1776 Salzburgissa
Allegro

Kirchensonate, KV 241a=224, F-duuri

Kirkkosonaatti nro 8

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty vuoden 1776 alussa Salzburgissa
Allegro con spirito

Kirchensonate, KV 241b=225, A-duuri

Kirkkosonaatti nro 9

Kaksi viulua ja continuo
Sävelletty vuoden 1776 alussa Salzburgissa
Allegro

Konsertto kolmelle pianolle ja orkesterille, KV 242, F-duuri

Pianokonsertto nro 7 – Lodron-Konzert

Kolme pianoa ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa helmikuussa 1776
Allegro – Adagio – Rondeau: Tempo di Menuetto

Käsikirjoituksessa on otsikkona *Originale del Concerto à 3 Cembali di Amadeo Wolfgango Mozart nel Febraro 1776.* Mozart sävelsi konserton kreivitär ANTONIA LODRONILLE ja tämän tyttärille Aloisialle ja Giuseppinalle. Nuoremman tyttären soolo-osuus on sävelletty niin helpoksi, että sen pystyy soittamaan hyvätasoinen harrastelija. Mozart itse kirjoitti 24.3.1778 Cannabichien luona pidetystä "akatemiastaan" näin: "*Madelle Rosl Cannabich spiellte das Erste, Madelle Weber das zweyte, und Madelle Pierron (serarius, unser haus-Nymphe) das dritte. wir haben 3 Proben gemach, und es ist recht gut gegangen.*" [Neiti Cannabich soitti ensimmäistä, neiti Weber toista ja neiti Pierron (Serarius, meidän kotinymfimme) [THÉRÈSE PIERRON SERRARIUS] kolmatta. Meillä on ollut kolmet harjoitukset, jotka ovat sujuneet oikein hyvin.] Konsertosta tunnetaan myös Mozartin tekemä versio kahdelle soolopianolle ja orkesterille, jonka käsikirjoituksen otsikkona on *I Soli del Concerto a tre Cembalo, accomodati a due*. Tämä kolmoiskonsertto on perinteisesti, vaikka sinänsä epäloogisesti, otettu mukaan Mozartin numeroitujen pianokonserttojen sarjaan.

Litaniae de venerabili altaris sacramento, KV 243

Sopraano, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa maaliskuussa 1776
Kyrie – Panis vivus – Verbum caro factum – Hostia sancta – Tremendum – Dulcissimus convivium – Viaticum – Pignus – Agnus Dei

Tämä toinen "sakramenttilitania" (ensimmäinen on KV 125) esitettiin menestyksellä paitsi Salzburgissa, myös Augsburgissa ja muissa kaupungeissa, kuten Mozartin ja hänen isänsä välisestä kirjeenvaihdosta käy ilmi. Käsikirjoituksen otsikkona on *Lytanie de Venerabili etc*. Osan *Panis vivus* teema on lähes sama kuin requiemin *Tuba mirum*in alku. Osan *Viaticum* melodia on gregoriaaninen Corpus Christi -sävelmä *Pange lingua*. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli numerolla KV Anh. 117 offertorium *Tremendum ac vivificum*, joka on nyttemmin todettu anonyymiksi sovitukseksi litanian KV 243 musiikista.

Kirchensonate, KV 244, D-duuri

Kirkkosonaatti nro 10

Kaksi viulua, urut ja continuo
Sävelletty huhtikuussa 1776 Salzburgissa
Allegro

Vuoden 1776 kirkkosonaatit ovat syntyneet vajaan puolen vuoden sisällä. KV 244 ja 245 poikkeavat vanhemmista sonaateista sisältämänsä solistisen urkuosuuden ansiosta.

Kirchensonate, KV 245, C-duuri

Kirkkosonaatti nro 11

Kaksi viulua, urut ja continuo
Sävelletty huhtikuussa 1776 Salzburgissa
Allegro

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 246, C-duuri

Pianokonsertto nro 8 – Lützow-Konzert

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa huhtikuussa 1776
Allegro aperto – Andante – Rondeau: Tempo di Menuetto

Mozart sävelsi tämän konserton kreivitär ANTONIE LÜTZOWILLE (s. 1750), jonka on arveltu olleen Leopold Mozartin soitto-oppilas. Konsertosta on säilynyt useampiakin Mozartin aikaisia kadensseja, joista helpoimmat on luultavasti tarkoitettu kreivittärelle itselleen, vaikeammat Mozartille ja hänen sisarelleen. Mozart käytti konserttoa opetustöissään ja soitti konserton itse Mannheimissa ja Münchenissä 4.10.1777. Konsertto oli käyttökelpoinen Mozartille vielä kuusi vuotta myöhemmin, sillä kirjeen 10.4.1782 jälkikirjoituksessa hän kaipailee todennäköisesti juuri tätä konserttoa: ”*ich wollte auch bitten mir nach gelegenheit (doch wie eher wie besser) mein Concert für die gräfin litsow zu schicken. ex C.*” [Pyydän myös tilaisuuden tullen (kuitenkin mitä pikemmin sen parempi) lähettämään kreivitär Lützowille C-duurissa säveltämäni konserton.]

Messu, KV 246a=262, C-duuri

Missa longa

Sopraano, altto, tenori, basso, sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä huhtikuussa 1776 tai jo kesällä 1775 Salzburgissa
Kyrie – Gloria – Credo – Sanctus – Benedictus – Agnus Dei

Uusimmat nuottipaperitutkimukset ovat osoittaneet, että messu on sävelletty luultavimmin kesällä 1775. Marraskuussa 1776 oli Salzburgin katedraalissa Mozartin perheystävän kreivi IGNAZ JOSEPH SPAURIN (1729–1779) kunniaksi järjestetty juhla, johon Mozart oli Leopoldin kertoman mukaan säveltänyt messun. Tyylillisesti KV 246a=262 olisi sopiva ehdokas, mutta ajatus siitä, että Mozart olisi säveltänyt messun jotenkin ”varastoon” ei ole kestävä, sellaista Mozart ei harrastanut. Messun musiikissa on orkesterilla poikkeuksellisen aktiivinen rooli, ja eri osissa (erityisesti Credon finaalissa) on laajoja ja monimutkaisia fuugia.

Allegro, KV 246c=288, F-duuri

Jouset ja käyrätorvet
Sävelletty oletettavasti kesäkuussa 1776 Salzburgissa

Katkelma käsittää 77 tahtia ensimmäisestä Allegrosta. Kyseessä lienee KV 247:n sävellysprosessiin liittyvä yritelmä.

Divertimento, KV 247, F-duuri

Lodronische Nachtmusik 1

Jouset ja käyrätorvet
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa kesäkuussa 1776
Allegro – Andante grazioso – Menuetto – Adagio – Menuetto – Andante

Divertimento on sävelletty kreivitär Antonia Lodronin nimipäivän kunniaksi Salzburgissa kesäkuun 13. päivänä 1776. Lisänimi on todennäköisesti autenttinen, sillä se tunnetaan Leopold Mozartin maininnasta.

Marcia, KV 248, F-duuri

Jouset ja käyrätorvet
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa kesäkuussa 1776

Marssi lienee sävelletty soitettavaksi serenadin KV 247 yhteydessä.

Venite, populi, KV 248a=260, D-duuri

Offertorium de venerabili sacramento – [Ihmiset tulevat kaukaa]

Kaksi sekakuoroa, kaksi viulua, continuo ja urut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 1776
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Venite populi (Allegro) – O sors cunctis beatior (Adagio) – Eja ergo epulemur (Allegro)

Offertoriumin teksti ei ole liturginen, mutta lähdettä ei tarkemmin tunneta. Soitinsäestyksellä on teoksessa hyvin vähäinen osuus. Säveltämisen tarkoitusta tai käyttöyhteyttä ei tunneta, vaikka hel-

luntaijuhlia on pidetty mahdollisena. JOHANNES BRAHMS (1833–1897) ihastui aikanaan teokseen niin paljon, että järjesti sen esityksen Wienissä vuonna 1872.

Serenadi, KV 248b=250, D-duuri

Haffner-Serenade

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa heinäkuussa 1776
Allegro maestoso – Andante – Menuetto – Rondeau: Allegro – Menuetto galante – Andante – Menuetto – Adagio – Allegro assai

Lisänimensä tämä serenadi on saanut tilaajansa, salzburgilaisen kauppiaan SIGMUND HAFFNERIN (1756–1787) mukaan. Tämä tilasi sen tyttärensä Marie Elisabethin ja tämän sulhasen, FRANZ XAVER ANTON SPÄTHIN (1750–1808) hääjuhliin. Sävellys ilmeisesti miellytti Haffnerien perhettä, joka kuusi vuotta myöhemmin tilasi käyttöönsä sinfonian (KV 385). Mozart käytti osia 1, 5, 6, 7 ja 8 erillisenä sinfoniana D-duuri. Teoksessa on myös viulukonsertto (osat 2, 3 ja 4).

Marcia, KV 249, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) 20.7.1776 Salzburgissa
Maestoso

Mozart sävelsi marssin käytettäväksi Haffner-serenadin (KV 248b=250) yhteydessä.

KV 250 ▸ 248b

Vier Kontretänze, KV 250a=101

Contredance – Ständchen

Kamariorkesteri
Sävelletty luultavasti 1776 Salzburgissa

Vier Kontretänze, KV 250a, nro 1, Gavotte
Vier Kontretänze, KV 250a, nro 2, Andantino
Vier Kontretänze, KV 250a, nro 3, Presto
Vier Kontretänze, KV 250a, nro 4, Gavotte

Usein käytetty lisänimi johtuu siitä, että käsikirjoituksessa on otsikon *Contredance* alla Leopold Mozartin käsialalla nimi *Ständchen* eli serenadi. Leopoldia on myös epäilty tanssien säveltäjäksi, mutta ilmeisesti ainakin tanssit nro 2, G-duuri ja 3, Duuri ovat aitoja Wolfgang Amadeus Mozartin sävellyksiä. Ensimmäinen tansseista on gavotti, samoin neljäs, ja juuri näitä F-duurissa olevia osia tutkijat epäilevät Leopoldin säveltämiksi.

Divertimento, KV 251, D-duuri

Nannerl-Septett

Oboe, kaksi käyrätorvea, kaksi viulua, alttoviulu ja continuo
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa heinäkuussa 1776
Molto Allegro – Menuetto – Andantino – Menuetto: Tempo con Variazioni – Rondeau: Allegro assai – Marcia alla francese

Käsikirjoituksen otsikkona on yksinkertaisesti *Divertimento à 7 stromenti,* mutta perimätiedon mukaan Mozart sävelsi tämän hyväntuulisen septeton sisarensa Nannerlin 25-vuotissyntymäpäivän kunniaksi 30.7.1776.

KV 252 ‣ 240a

Divertimento, KV 253, F-duuri

Kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa elokuussa 1776
Tema (Andante) und 6 Variationen (Adagio – Allegretto) – Menuetto – Allegro assai

Sävellyksen ensimmäinen osa koostuu poikkeuksellisesti teemasta ja kuudesta muunnelmasta, jossa oma tempomerkintä on vain teemalla ja kahdella viimeisellä muunnelmalla.

Divertimento, KV 254, B-duuri

Piano, viulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa elokuussa 1776
Allegro assai – Adagio – Rondeaux: Tempo di Menuetto

Käsikirjoituksessa on otsikko *Divertimento à 3. Cembalo, Violino e Violoncello*. Teos on teknisesti pianotrio, mutta Mozartilla se on pianosonaatti, jossa viulu ja sello ovat enimmäkseen säestäjän asemassa. Sello toimii vain continuon vahvistuksena, itsenäistä roolia sillä ei ole.

Ombra felice! – Io ti lascio, KV 255

Il più barbaro tormento – [Onnellinen varjo! – Sinut jätän – Julmin kärsimys]

Altto ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa syyskuussa 1776
Teksti Giovanni de Gamerra
Andante – Andante moderato – Allegro assai

Teos on sävelletty alttokastraatti FRANCESCO FORTINILLE, ja se on ainoa Mozartin alttoäänelle säveltämä aaria. Käsikirjoituksen otsikkona on *Recit: ed Aria en Rondeau*. Aaria jakautuukin kahteen osaan, joista jälkimmäinen alkaa tekstillä *Il più barbaro tormento*. Teksti on MICHELE MORTELLARIN (1750–1807) oopperasta *Arsace*.

Clarice cara mia sposa, KV 256

Aria buffa – [Clarice, rakas morsiameni]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa syyskuussa 1776
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tunneta
In tempo comodo d'un gran ciarlone

Tämän aarian (kuten myös teoksen KV 210) Mozart sävelsi Niccolo Piccinnin oopperaan *L'Astratto, ovvero il giocatore fortunato*, sen II näytöksen 20. kohtaukseen. Tenori ANTONIO PALMINI on mainittu sävellyksen ensimmäisenä esittäjänä.

Messu, KV 257, C-duuri

Credomesse

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty Salzburgissa marraskuussa 1776 tai alkuvuodesta 1777
Kyrie (Andante maestoso) – Gloria (Allegro assai) – Credo (Molto Allegro) – Sanctus (Allegretto) – Benedictus (Allegro) – Agnus Dei (Andante maestoso)

Tämän sekä messujen KV 258 ja 259 käsikirjoitukset ovat säilyneet yhtenä ryhmänä, mutta päiväykset (marras- ja joulukuu 1766) ovat osoittautuneet väärennöksiksi. Messuista tiedetään vähän, vaikka ne ovat kukin saaneet ainakin yhden lisänimen. Kaikki ovat suhteellisen lyhyitä ja muodoltaan tiiviitä, mikä liittää ne Salzburgin arkkipiispan suosimaan ankaraan tyyliin. Messun KV 257 lisänimen syynä on pidetty sanan *Credo* yletöntä toistamista, vaikka käytäntö barokinajan musiikissa olikin tavallinen.

Messu, KV 258, C-duuri

Missa brevis – Piccolomini-Messe – Spaurmesse

Sopraano, altto, tenori, basso, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty Salzburgissa joulukuussa 1776?
Kyrie (Allegro) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante maestoso) – Benedictus (Allegro) – Agnus Dei (Adagio)

Messun molempien lisänimien tausta on hämärä. ”Piccolomini” viitannee jotenkin messun ”pienuuteen”, toinen liittynee aiemmin (ks. KV 246a=262) mainittuun kreivi Spauriin, jonka kaniikiksi vihkimisen ajankohta sattuu yksiin tämän messun oletetun säveltämisajankohdan kanssa.

Kyrie, KV 258a=Anh. 13, C-duuri

Sekakuoro, viulut, clarinot, patarummut, continuo ja urut
Sävelletty joulukuussa 1776 Salzburgissa tai 1787–1791 Wienissä

Uusimman tutkimuksen mukaan tämä 9 tahdin katkelma on syntynyt todennäköisesti vuosien 1787–1791 välillä, ei 1776, kuten Köchelin luettelon uusimmassa painoksessa oletetaan.

Messu, KV 259, C-duuri

Missa brevis – Orgelsolo-Messe

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty Salzburgissa joulukuussa 1775 tai 1776?
Kyrie (Andante) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Adagio maestoso) – Benedictus (Allegro vivace) – Agnus Dei (Adagio)

Lisänimi tulee osassa Benedictus olevasta urkusoolosta. Leopold Mozart viittaa oletettavasti juuri tähän teokseen kirjeessään 28.5.1778: ”*ich machte des Wolfgang Messe mit dem Orgl Solo: das kyrie aber aus der Spaur Messe*.” [Soitin Wolfgangin messun, jossa on urkusoolo. Kyrie tosin oli Spaurmessusta].

KV 260 ‣ 248a

Adagio, KV 261, E-duuri

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty luultavasti vuoden 1776 lopussa Salzburgissa

Tämän Adagion sekä rondot KV 261a=269 ja KV 373 Mozart sävelsi konserttimestari Antonio Brunettille. Adagio on todennäköisesti tarkoitettu vaihtoehtoiseksi hitaaksi osaksi konserttoon KV 219, jonka omaa Adagiota jotkut aikalaiset pitivät liian ”oppineena”.

Rondo, KV 261a=269, B-duuri

Viulu, jouset, oboet ja käyrätorvet
Sävelletty luultavasti vuoden 1776 lopussa Salzburgissa
Allegro

Leopold Mozart mainitsee kirjeessään 25.9.1777 ”*Adagio und Rondeaux, die dem Brunetti gemacht worden*” [Brunettille sävelletyt Adagio ja rondo]. Käsikirjoituksen otsikkona on yksinkertaisesti *Rondeaux*.

KV 262 ‣ 246a

Kirchensonate, KV 263, C-duuri

Kirkkosonaatti nro 12

Urut, viulut, clarinot ja continuo
Sävelletty joulukuussa 1776 Salzburgissa
Allegro

Tässä sonaatissa urkujen osuus on niin keskeinen, että Mozart on kirjoittanut sen osuuden molemmille käsille. Esityskokoonpano on muutenkin muuttunut perinteisestä olennaisesti, kun mukaan ovat tulleet trumpetit. Onkin arveltu, että KV 263 on sävelletty Mozartin oman messun KV 259 keskellä soitettavaksi.

KV 264 ‣ 315d
KV 265 ‣ 300e
KV 266 ‣ 271f
KV 267 ‣ 271c

Konsertto viululle ja orkesterille, KV 268=Anh. C 14.04, Es-duuri

”Viulukonsertto nro 6”

Viulu ja kamariorkesteri
Säveltäjä Johann Friedrich Eck
Sävelletty ehkä 1780-luvulla
Allegro moderato – Un poco Adagio – Rondo: Allegretto

Köchel ja vielä 1930-luvulla Alfred Einstein pitivät teosta Mozartin kuudentena viulukonserttona, joka sai numeron KV 365b. Nykyään pidetään ilmeisenä, että todellinen säveltäjä on JOHANN FRIEDRICH ECK (1767–1838). Johann André julkaisi konserton vuonna 1799 opuksena 76, mutta Ludwig van Köchel piti sitä varhaisena, vuonna 1776 sävellettynä teoksena. 1800-luvulla monet tutkijat arvelivat, että musiikki oli kyllä Mozartin, mutta Eck oli täydentänyt ja muokannut konserton siihen muotoon, jossa se julkaistiin.

KV 269 ‣ 261a

Notturno, KV 269a=286, D-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu kaksi käyrätorvea ja continuo
Sävelletty ehkä joulukuussa 1776 tai tammikuussa 1777 Salzburgissa
Andante – Allegretto grazioso – Menuetto

Teoksen esityskokoonpanona on neljä identtistä soitinyhtyettä, joista kolmelle Mozart antoi selkeän tehtäväotsikon: ”*l’Echo Imo, l’Echo 2do, l’Echo 3*” eli kyseessä on eräänlainen kaikusävellys. Menuetin trio on sävelletty todennäköisesti myöhemmin Wienissä. Joidenkin tutkijoiden mielestä teos on keskeneräinen, koska siitä puuttuu finaali (Rondo). Menuettiin päättyviä kolmiosaisia soitinsävellyksiä tunnetaan tuon ajan Itävallasta kuitenkin useita. Mozartin sävellyksen tarkoituksesta tai esityksistä ei ole mitään tietoa.

1777

& Vuosi 1777 merkitsi Mozartille lopullista yhteentörmäystä arkkipiispan kanssa. Colloredo esti isän ja pojan yhteisen matkan kieltäytymällä antamasta Leopoldille matkustuslupaa. Tässä tilanteessa Mozartit päätyivät laittamaan äidin pojan kanssamatkustajaksi. Syyskuun 23. päivänä alkoi jälleen matka omissa vaunuissa kohden Pariisia. Münchenin kautta Mozartit kulkivat Augsburgiin, missä Wolfgang tapasi serkkunsa MARIA ANNA THEKLA MOZARTIN (1758–1841) eli ”Bäslen”. Mannheimiin saa-

puminen merkitsi lähes puolen vuoden pysähdystä, mihin olivat syynä sekä tutustuminen Mannheimin erinomaiseen orkesteriin ja ystävystyminen monien muusikoiden kuten Cannabichin ja Wendlingien kanssa, mutta erityisesti Weberien perheeseen, jonka vanhimpaan tyttäreen Aloysiaan Wolfgang rakastui. Tilanne ei miellyttänyt lainkaan Salzburgissa olevaa Leopoldia, joka painosti poikaansa jatkamaan matkaansa Pariisiin, koska minkäänlaista kiinnitystä Mannheimissakaan ei ollut tarjolla. &

Kontratänze für Johann Rudolf Graf Czernin, KV 269b

Piano tai kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti tammikuussa 1777 Salzburgissa
Allegro – Andantino – Allegro – Presto

Nämä kontratanssit löydettiin vuonna 1956 Tšekkoslovakiasta klaveeriversiona. Käsikirjoituksesta, joka lienee sisältänyt alkujaan 12 tanssia, on säilynyt vain osa, nimittäin tanssit nro 1, 2 ja 12 sekä epätäydellisenä nro 3. Numerot 2 ja 12 ovat samoja kuin KV 250a:n tanssit nro 2 ja 3, mutta myös 1 ja 3 lienevät sovituksia orkesteritansseista. Tanssien sävellajit ovat G-duuri, G-duuri, C-duuri ja D-duuri. Tutkijat ovat pitäneet todennäköisenä, että tanssit on sävelletty kreivi JOHANN RUDOLF CZERNININ (1757–1845) käyttöön. Mainitun kreivin isä, kreivi PROKOP ADALBERT CZERNIN (1726–1777) oli nimittäin antanut Mozartille vuosikorvausta velvollisuudella säveltää musiikkia kreivin kapellille.

Divertimento, KV 270, B-duuri

Kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa tammikuussa 1776
Allegro molto – Andantino – Menuetto: Moderato – Presto

KV 270 on viimeinen viidestä *Tafelmusik* -kappaleesta (ks. myös KV 213).

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 271, Es-duuri

Pianokonsertto nro 9 – Jeunehomme-Konzert

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa tammikuussa 1777
Allegro – Andantino – Rondeau: Presto

Käsikirjoituksen otsikkona on *Concerto per il Clavicembalo del Sgr. Caval. Amadeo Wolfgango Mozart del Gianaio 1777*. Sävellyksen innoittajana lienee ollut Salzburgissa talvella 1776–1777 vieraillut ranskalainen klaveerinsoittaja VICTOIRE JENAMY (1749–1812), ranskalaisen balettimestari JEAN-GEORGES NOVERREN (1727–1810) tytär. Nimi "Jeunehomme" on osoittautunut väärinkäsitykseksi. Pianisti ALFRED BRENDEL (1931 –) kutsui konserttoa eräässä vuoden 2012 haastattelussa yhdeksi maailman suurimmista ihmeistä.

Vier Kontratänze, KV 271c=267

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1777 alkupuolella Salzburgissa

Vier Kontratänze, KV 271c=267. Nro 1, G-duuri
Vier Kontratänze, KV 271c=267. Nro 2, Es-duuri
Vier Kontratänze, KV 271c=267. Nro 3, A-duuri
Vier Kontratänze, KV 271c=267. Nro 4, D-duuri

Nämä kontratanssit Mozart sävelsi todennäköisesti Salzburgin karnevaaleihin helmikuussa 1777. Käsikirjoituksen otsikkona on yksinkertaisesti *Contradanze*. Tanssit nro 2 ja 3 on käsikirjoituksessa nimetty gavoteiksi, nro 1 ja 4 ovat nimettömiä.

Kirchensonate, KV 271d=274, G-duuri

Kirkkosonaatti nro 13

Kaksi viulua, urut ja continuo
Sävelletty mahdollisesti maalis-huhtikuussa 1777 Salzburgissa
Allegro

Sonaatti nro 11 oli viimeinen Mozartin yksinkertaiselle kirkkotriolle kirjoittamista, neljä viimeistä ovat jo lähempänä normaaleja orkesteriteoksia.

Kirchensonate, KV 271e=278, C-duuri

Kirkkosonaatti nro 14

Kamariorkesteri ja urut
Sävelletty mahdollisesti maalis-huhtikuussa 1777 Salzburgissa
Allegro

Sonaatin esityskokoonpano on poikkeuksellisen laaja eli pieni kamariorkesteri. Käsikirjoituksessa on otsikko "*Sonata pro festis Palii. 2 clarini in C, Tympani, 2 oboe, 2 violini, Battuta Violoncello, Organo e Bassi*". Ilmaus *pro festis Palii* viittaa siihen, että sonaatti on tarkoitettu arkkipiispan johtamaan messuun, jossa arkkipiispalla on päällään villainen hartiaviitta eli *pallium*.

Adagio und Menuetto, KV 271f=266, B-duuri

Kaksi viulua ja continuo (sello)
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1777 Salzburgissa
Adagio – Menuetto: Allegretto

Keskeneräiseksi jääneen teoksen ajoitus perustuu käsikirjoituksen paperityyppiin ja käsialaan. Käsikirjoituksen otsikossa on ensin *Sonata*, joka on viivattu yli, sitten tuntemattomalla käsialalla *Divertimento*, joka sekin on viivattu yli ja korvattu kolmannella käsialalla tehdyllä merkinnällä *Trio für 2 Violinen u. Bass*. Sävellys lieneekin tarkoitettu triosonaatiksi, jonka kolmas osa ei ilmeisesti koskaan valmistunut. Tällaisia sonaatteja sävelsi Leopold Mozart useitakin, mutta Wolfgang Amadeus Mozartin säveltämiä ei tunneta muita kuin tämä KV 271f=266.

Divertimento, KV 271g=289, Es-duuri

Kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty ehkä Salzburgissa alkukesästä 1777
Adagio – Menuetto – Adagio – Finale: Presto

Divertimento KV 271g=289:n käsikirjoitus on kadoksissa, teos tunnetaan vain 1800-luvulla tehdyistä kopioista. Teoksen aitoutta on vahvasti epäilty myös tyylillisistä syistä ja NMA:ssa se on sijoitettu aitoudeltaan epävarmojen teosten joukkoon.

Divertimento, KV 271H=287, B-duuri

Zweite Lodronische Nachtmusik

Jouset ja käyrätorvet
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 1.2.1777
Allegro – Thema con variazioni: Andante grazioso – Menuetto – Adagio – Menuetto – Andante & Allegro molto

Divertimenton toisen osan melodiana on saksalainen kansanlaulu *Heissa, hurtig, ich bin Hans und bin ohne Sorge* [Heipparallaa, nimeni on Hans, huolia ei lain]. Viimeisessä osassa (Allegro molto) Mozart puolestaan lainaa tirolilaista kansanlaulua *D'Bauerin hat d'Katz verlorn* [Maanviljelijän emäntä on kadottanut kissansa]. Tämä divertimento lienee toinen kreivitär Antonia Lodronin nimipäivän kunniaksi sävelletyistä teoksista (ks. KV 247). Mozart tarkoittanee tätä divertimentoa myös kuvatessaan 4.10.1777 pidettyä tilaisuutta: "*zu guter lezt spiellte ich die lezte Casation aus dem B von mir. da schautete alles gros drein. ich spiellte als wenn ich der gröste geiger in Ganz Europa wäre.*" [Hyväksi lopuksi soitin viimeisen cassazioneni B-duurissa. Kaikki katsoivat silmät pyöreinä. Soitin, kuin olisin koko Euroopan suurin viulisti].

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 173 jousikvintetto, jonka Johann André julkaisi vuonna 1793 opuksena 33. Musiikki on todettu anonyymiksi sovitukseksi divertimenton KV 271H musiikista. Numerolla KV Anh. 178 on ollut tämän kanssa identtinen jousikvintetto, jonka Artaria julkaisi 1793 ja IGNAZ JOSEF PLEYEL (1757–1831) 1798 opuksena 7.

Konsertto viululle ja orkesterille, KV 271i, D-duuri

"Viulukonsertto nro 7" – Kolb-Konzert

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) mahdollisesti 16.7.1777 Salzburgissa
Allegro maestoso – Andante – Rondo: Allegro

Konserton käsikirjoitus on kadoksissa, mutta se on tunnettu 1800-luvun alussa. Otsikkona on ollut *Concerto per il Violino di Wolfgango Amadeo Mozart Salisburgo li 16 di Luglio 1777*. Teoksen aitoudesta ei vallitse vieläkään varmuutta. Nykyisin tunnetussa muodossaan se tuskin on myöskään kesältä 1777. Uusin tutkimus pitää mahdollisena, että kyseessä voi myös olla Mozartin sovitus jonkun toisen konsertosta (eräitä ranskalaisia säveltäjiä on epäilty, mutta myös böömiläisiä, koska kolmannen osan melodia on sama kuin böömiläisessä joululaulussa *Půjdem spolu do Betléma*), tuntemattoman sovitus Mozartin teoksesta, jonkun muun sävellys tai silkka väärennös.

Konsertto oboelle ja kamariorkesterille, KV 271k, C-duuri

Ferlendis-Konzert

Oboe, jouset, huilut ja käyrätorvet
Sävelletty kesällä 1777 Salzburgissa
Allegro aperto – Andante ma non troppo – Allegro

Tämä italialaiselle säveltäjälle ja oboistille GIUSEPPE FERLENDISILLE (1755–1810) sävelletty konsertto on ollut epäselvyyksien varjostama viime vuosiin saakka. Sitä pidettiin pitkään kadonneena, mutta

tutkijat ovat nyt selvittäneet, että huilukonsertto KV 285d=314 on tämän aiemmin valmistuneen oboekonserton pohjalta tehty sovitus. Esimerkiksi NMA käyttää KV 271k:n sijasta myös oboekonserton yhteydessä samaa numerointia kuin huilukonsertosta. Mozart itse arvosti oboekonserttoaan suuresti mm. lahjoittaen sen Mannheimin orkesterin oboisti FRIEDRICH RAMMILLE (1744–1813), joka helmikuussa 1778 esitti konserton ainakin viidesti suurella suosiolla.

Ah, lo previdi! — Ah, t'invola agl'occhi miei — Deh, non varcar, KV 272

[Ah, ennustin sen! – Ah, katoa silmistäni – Oi, älä menekään]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty elokuussa 1777 Salzburgissa
Teksti Vittorio Amedeo Cigna-Santi
Allegro risoluto – Allegro – Andantino

Tämä dramaattinen teos oli Mozartin ensimmäinen suuri konserttiaaria. Teoksen tilaaja oli maineikas sopraano JOSEPHA DUSCHEK (1754–1824). Teksti on VITTORIO AMEDEO CIGNA-SANTIN (1728–1799) libretosta *Andromeda*. Mozart kirjoitti Pariisista heinäkuun 30. päivänä 1778 rakkautensa kohteelle MARIA ALOYSIA ANTONIA WEBERILLE (1760–1839) tätä aariaa tarkoittaen (alkuteksti on italiankielinen): ”*Olen iloinen, jos ryhdyt työskentelemään mahdollisimman kovasti 'Ah, lo previdi'n parissa, sillä vakuutan, että se sopii sinulle ihailtavasti – ja tulet saavuttamaan sen avulla suurta mainetta. Neuvon sinua tarkkailemaan esitysohjeita – ajattelemaan sanojen tarkoitusta ja voimaa – eläytymään kaikessa vakavuudessa* Andromedan *tilanteeseen ja asemaan! – ja kuvittelemaan, että todella olet kyseinen henkilö. Näin työskentelemällä sinusta, jolla on kaunis ääni ja äänentuottamistapa, tulee epäilemättä pian erinomainen laulaja.*”

Alma Dei creatoris, KV 272a=277, F-duuri

Offertorium de Beate Virgine Maria – [Rakastavan Jumalan luomakunta]

Solistit, sekakuoro, jouset ja urut
Sävelletty mahdollisesti kesällä tai syksyllä 1777 Salzburgissa
Teksti on perinteinen liturginen
Allegro

Teoksen käsikirjoitus on kateissa, mistä syystä ajoitus on ollut epävarmaa. Leopold Mozart viitannee kuitenkin juuri tähän sävellykseen kirjeessään 1.12.1777: ”*im Figuralgesang, legte ich dein 'Alma Redemptoris Mater' ex F vor*” [Figuraalilaulussa valitsin laulettavaksi sinun sävellyksesi Alma Redemptoris Mater F-duurissa].

Messu, KV 272b=275, B-duuri

Missa brevis

Solistit, sekakuoro, jouset ja urut
Sävelletty mahdollisesti kesällä tai syksyllä 1777 Salzburgissa
Kyrie (Allegro) – Gloria (Allegro) – Credo (Allegro) – Sanctus (Andante) – Benedictus (Andante) – Agnus Dei (Andante)

Alfred Einstein on pitänyt messua Mozartin rukouksena Pariisiin suuntautuneen matkansa onnistumisen puolesta. Ensimmäinen varmasti tiedetty esitys oli 21.12.1777, yhtenä solistina kastraattisopraano FRANCESCO CECCARELLI (1752–1814). DAVID SCHILDKRET (1956 –) on esittänyt, että teos on paljon varhaisempi, ehkä peräti vuodelta 1772 ja tarkoitettu tervehdykseksi, ei jäähyväisiksi arkkipiispa Colloredolle. Koska käsikirjoitus on kadonnut, todistelu nojaa lähinnä rakenteellisiin ja tyylillisiin näkökohtiin.

Sancta Maria, mater Dei, KV 273

Graduale ad festum Beate Virgine Maria – [Pyhä Maria, Jumalan äiti]

Sekakuoro, jouset ja urut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 9.9.1777
Allegro moderato

Mozart sävelsi tämän musiikillisesti koruttoman graduaalin Marian nimen juhlaan 8. syyskuuta 1777. Teos palveli ilmeisesti myös ns. votiivilahjana ennen matkaa Pariisiin.

KV 274 ‣ 271d
KV 275 ‣ 272b
KV 276 ‣ 321b
KV 277 ‣ 272a
KV 278 ‣ 271e
KV 279 ‣ 189d
KV 280 ‣ 189e
KV 281 ‣ 189f
KV 282 ‣ 189g
KV 283 ‣ 189h
KV 284 ‣ 205b

Vier Preambule, KV 284a

Piano
Sävelletty luultavasti lokakuun alussa 1777 Münchenissä

Syyskuussa 1777 Nannerl pyysi veljeltään lyhyitä, moduloivia *Preambula* -kappaleita, ja 11.10.1777 Mozart kirjoitti isälleen: ”*Meiner Schwester überschicke ich hier 4 Preambule. in was für ton sie führen, wird sie sehen und hören.*” [Lähetän tässä sisarelleni 4 Preambulea. Hän selvittäköön itse niiden sävellajit]. Leopold puolestaan kiitti poikaansa paria päivää myöhemmin näin: ”*Die Praeludia für die Nannerl sind unvergleichlich! Sie küsset Dich millionenmahl dafür.* ”[Nannerlille lähettämäsi preludit ovat verrattomia! Sisaresi lähettää sinulle kiitokseksi miljoonia suukkoja.]

Sonaatti pianolle, KV 284b=309, C-duuri

Pianosonaatti nro 7

Piano
Sävelletty luultavasti 8.11.1777 Mannheimissa
Allegro con spirito – Andante un poco Adagio – Rondeau: Allegretto grazioso

Tämän 13-vuotiaalle neiti Rose Cannabichille, Mannheimin kuuluisan hoviorkesterin johtajan CHRISTIAN CANNABICHIN (1731–1798) tyttärelle sävelletyn sonaatin syntyhistoriaa valottavat seuraavat katkelmat Mozartin kirjeistä isälleen. 4.11.1777 hän kirjoitti: ”*Canabich hat eine tochter die ganz artig Clavir spiellt, und damit ich ihn mir recht zum freunde mache, so arbeite ich jetz an einer sonata für seine Mad:selle tochter, welche schon bis auf das Rondeau fertig ist.*” [Cannabichilla on tytär, joka soittaa klaveeria varsin viehättävästi, ja koska olen hänen hyvä ystävänsä, sävellän nyt neiti tyttärelle sonaattia, joka on jo rondoon asti valmis], ja jatkaa marraskuun 8. päivänä: ”*Ich habe heute vormittag bey h: Kanabich das Rondeau zur Sonata für seine Mad:selle tochter geschrieben.*” [Tänään olen aamupäivällä säveltänyt Cannabicheilla sonaattia neiti tyttärelle].

Tässä nimenomaisessa tapauksessa Mozart ei tyytynyt säveltämään sonaattia määrätylle henkilölle, vaan teki siitä myös vastaanottajan luonnekuvan. Näin Mozart kuvaili asiaa kirjeessään 6.12.1777 isälle: ”*seine tochter welche 15 jahr alt, aber das Älteste kind ist, - ist ein sehr schönes artiges mädl, sie hat für ihr alter viell vernunft und geseztes weesen; sie ist serios, redet nicht viell, was sie aber redet -- geschieht mit anmuth und freündlichkeit. gestern hat sie mir wieder ein recht unbeschreibliches vergnügen gemacht, sie hat Meine sonata ganz -- fortreflich gespiellt. das Andante (welches nicht geschwindt gehen muss) spiellt sie mit aller möglichen empfindungen. sie spiellt es aber auch recht gern. sie wissen dass ich den 2:ten tag als ich hier war, schon das erste allegro fertig hatte, folglich die Madselle Cannabich nur einmahl gesehen hatte. da fragte mich der junge danner, wie ich das andante zu machen in sinn habe; ich will es ganz nach den Caractére der Mad:selle Rose machen. als ich es spiellte, gefiele es halt ausseror-*

dentlich. der junge danner erzehlte es hernach, es ist auch so. wie das andante, so ist sie." [Tytär on 15 vuoden ikäinen, mutta vanhin lapsista, hyvin kaunis ja herttainen tyttö, ja ikäisekseen hyvin älykäs ja kehittynyt. Hän on vakava, ei puhu paljon, mutta kun puhuu, on rakastettava ja ystävällinen. Eilen hän ilahdutti minua kuvaamattomasti soittamalla koko sonaattini – erinomaisesti. Andanten (jota ei saa soittaa liian nopeasti) hän soitti mitä suurimmalla tunteella. Sitä paitsi hän soittaa sonaattia mielellään. Kuten tiedätte, olin säveltänyt ensimmäisen Allegron jo tuloani seuranneena päivänä, joten olin nähnyt neiti Cannabichin vain kerran. Nuori Danner kysyi minulta, miten aion säveltää Andanten. Vastasin aikovani tehdä sen neiti Rosan luonteen mukaiseksi. Kun soitin sen, vastaanotto oli erinomainen. Nuori Danner kertoi minulle jälkeenpäin, että olin ollut oikeassa. Hän on juuri sellainen kuin tämä Andante.] Emme voi tietää, kuinka osuva kuva tämä Andante todellisuudessa oli, mutta ehkei "nuoren Dannerin" eli CHRISTIAN DANNERIN (1757–1813) lausunto ollut pelkkää imartelua. Tyttären iän hän kuitenkin ilmoitti kaksi vuotta liian vanhaksi, todellisuudessa Rose Cannabich oli syntynyt vasta maaliskuussa 1764 eli oli omistuksen aikaan 13-vuotias.

Tutkijat pitävät nykyään todennäköisimpänä, että kirjeissä tarkoitetaan sonaattia KV 284b =309, ei samaan aikaan sävellettyä sonaattia KV 284c=311. Sonaatin käsikirjoitusta ei ole koskaan löydetty. Sävellys julkaistiin Pariisissa vuoden 1782 tienoilla yhdessä sonaattien KV 300d=310 ja 284c=311 kanssa otsikolla *Trois Sonates pour le Clavecin ou le Forte Piano par Wolfgang Amade Mozart. Oeuvre IVe.* Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 141 pianorondo, joka on myöhemmin todettu anonyymiksi sovitukseksi sonaatin KV 284b viimeisestä osasta.

Sonaatti pianolle, KV 284c=311, D-duuri

Pianosonaatti nro 9

Piano
Sävelletty luultavasti marraskuun alussa 1777 Mannheimissa
Allegro con spirito – Andante con espressione – Rondeau: Allegro

Sonaatin käsikirjoitus on kadoksissa, mutta sen otsikkona on ollut *No. 7*. Sonaatin sävellyksen motiiveja ei tiedetä, mutta nykyisin arvellaan, että kyseessä ei ole Rose Cannabichille sävelletty (ks. KV 284b), vaan mahdollisesti Münchenissä kohdatulle JOSEPHA FREYSINGERILLE, Leopoldin ystävän, hovineuvos FRANZISKUS ERASMUS FREYSINGERIN tyttärelle luvattu sonaatti. Mitään täsmällisempää todistusaineistoa tämän puolesta ei kuitenkaan ole.

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 153 teos *Trois Duos pour 2 Violons* kahdelle viululle. Se on todettu anonyymiksi sovitukseksi sonaattien KV 284c, 300i ja 570 musiikista.

Oiseaux, si tous les ans, KV 284d=307

[Linnut, jos meidät jätätte joka vuosi] – Wohl tauscht ihr Vögelein

Lauluääni ja piano
Sävelletty ehkä marraskuun alussa 1777 Mannheimissa tai viimeistään maaliskuussa 1778
Teksti Antoine Ferrand
Allegretto

Tämä ja toinen ranskankielinen arietta KV 295b=308 on sävelletty huilisti JOHANN BAPTIST WENDLINGIN (1723–1797) tyttärelle ELISABETH AUGUSTA WENDLINGILLE (1752–1811). Näin kertoo Mozart itse kirjeessä 7.2.1778: "*Ich habe der Mad:selle gustl (die tochter) gleich nach meiner ankunft ein französischer lied, wozu sie mir den Text gegeben hat, gemacht, welches sie unvergleichlich singt*" [Heti saapumiseni jälkeen olen säveltänyt neiti Gustlille (tyttärelle) ranskalaisen laulun, johon hän on antanut minulle tekstin, ja jonka hän laulaa verrattomasti]. ANTOINE FERRAND (1678–1719) oli ranskalainen lainoppinut ja runoilija.

[Konsertto huilulle ja orkesterille, KV 284e]

Huilu ja kamariorkesteri
Säveltäjä Johann Baptist Wendling
Orkestroitu marraskuussa 1777 Mannheimissa (kadoksissa)

Mozart kirjoitti 21.11.1777: "*heut den 21ten vormittag ... war ich ... bei Cannabich, wo der Mr. Wendling ein Concert probiert hat, zu welchem ich ihm die Instrumente gesetzt habe.*" [Tänään 21. päivän aamuna olin Cannabicheilla, missä herra Wendling on harjoitellut konserttoa, jonka minä olen orkestroinut]. Kaksi Wendlingin huilukonserttoa tunnetaan, mutta kummassakin on säestyksenä vain jousisto, kun Mozart on tarkoittanut omalla orkestroinnillaan epäilemättä puhallinsoittimien lisäämistä.

Edition Kunzelmann on julkaissut vuonna 2004 (GM90) Mozartin tekemäksi väitetyn sovituksen pianokvartetille Christian Cannabichin sarjasta oopperasta *Ulisse e Orphée*. Sovituksen yhteydessä on käytetty Köchel-koodia KV 284e. Tämä sovitus, ei Mozartin Wendling-orkestrointi, on myös englanninkielisen Wikipedian Köchel-luettelossa.

[Rondo, KV 284f]

Piano
Sävelletty 28. tai 29. marraskuuta 1777 Mannheimissa (kadoksissa)

Mozart kirjoitti 29.11.1777 seuraavasti: ”*ich habe für die Comtesse ein Rondeau gemacht*” [Olen säveltänyt kreivittärelle rondon]. Tämän rondon hän esitti 3. joulukuuta vaaliruhtinas KARL PHILIPP THEODORILLE (1724–1799). Teoksen myöhemmistä vaiheista ei tiedetä mitään. On mahdollista, että siitä tuli sittemmin jonkin sonaatin osa.

Kvartetto huilulle ja jousille, KV 285, D-duuri

Huilu, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Mannheimissa 25.12.1777
Allegro – Adagio – Rondeau: Allegretto

Mannheimissa Mozart työskenteli useiden huiluun liittyneiden tilaustöiden parissa. Tilaajana oli varakas hollantilainen amatöörihuilisti FERDINAND DE JEAN (alun perin Willem van Britten Dejong, 1737–1797), jolle Mozartin piti säveltää konserttoja ja kvartettoja. Työ ei edistynyt toivotulla tavalla, ei ehkä vähiten soittimeen kohdistuneiden kielteisten tunteiden takia, joista Mozart kertoi kirjeessään isälle 14.2.1778 seuraavasti: ”*dann bin ich auch, wie sie wissen, gleich stuff wenn ich immer für ein instrument, das ich nicht leiden kan, schreiben soll.*” [Kuten tiedätte, tulen aivan voimattomaksi, kun olen pakotettu säveltämään soittimelle, jota en voi sietää.]

Tilaajasta itsestään lienee Mozartilla ollut parempi käsitys, ainakin hän kirjoittaa 18.12.1777 näin: ”*Ein quartetto für den indianischen holländer, für den wahren Menschenfreund ist auch schon bald fertig*” [Kvartetto tälle intialaiselle hollantilaiselle, todelliselle ihmisystävälle, on myös pian valmis]. Viittaus ”intialaisuuteen” liittyy de Jeanin (nimi esiintyy myös muodossa Dejean) työhön Hollannin Itä-Intian kauppakomppanian kirurgina.

1778

& Leopoldin hoputtelujen ahdistamana Wolfgang äiteineen lopulta lähti Mannheimista maaliskuussa 1778. Matka Pariisiin kesti yhdeksän vuorokautta. Kesällä Mozart antoi konsertteja ja yksityistunteja, mutta ennen muuta työskenteli teatterimies Noverren kanssa. Concert Spirituelissa esitettiin myös uusi Pariisi-sinfonia. Heinäkuun alussa Mozartin äiti sairastui äkillisesti ja kuoli. Hänet haudattiin Saint-Eustachen kirkon hautausmaalle, mutta haudan tarkkaa sijaintia ei enää tiedetä. Äidin kuo-

lema oli Mozartille kova isku ja tapahtunutta surtiin perheen kirjeenvaihdossa. Isän vaatimuksesta Wolfgang palasi Salzburgiin pysähtyen paluumatkalla Straßburgissa, Mannheimissa ja Münchenissä. Houkuttimena oli arkkipiispan lupaus ylentää Wolfgang hoviurkuriksi hyvällä palkalla. &

Kvartetto huilulle ja jousille, KV 285a, G-duuri

Huilu, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty luultavasti joulukuun 1777 ja helmikuun 1778 välillä Mannheimissa
Andante – Tempo di Menuetto

Kvarteton käsikirjoitusta ei tunneta, mutta teoksen aitoutta ei ole epäilty. Kyseessä on toinen kolmesta de Jeanin tilaamasta ja saamasta kvartetosta.

Kvartetto huilulle ja jousille, KV 285b=Anh. 171, C-duuri

Huilu, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty ehkä 1781–1782
Allegro – Andantino (Teema ja kuusi muunnelmaa)

Tämän kolmannen de Jean -kvarteton toinen osa (Andantino) on käytännöllisesti katsoen identtinen serenadin KV 370a=361 kuudennen osan kanssa. Nykyään oletetaan, ettei kvartetto kuitenkaan ole ollut esimuoto serenadille, vaan kyseessä on tuntemattoman tekijän sovitus, jonka kvarteton opuksena 14 vuonna 1788 julkaissut Heinrich Philipp Bossler on voinut tilata. Kvartetto lienee sävelletty vasta vuosina 1781–1782, vaikka kuuluukin de Jeanille sävellettyjen kvartettojen ryhmään.

Konsertto huilulle ja orkesterille, KV 285c=313, G-duuri

Huilukonsertto nro 1

Huilu ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti tammi-helmikuussa 1778 Mannheimissa
Allegro maestoso – Adagio ma non troppo – Rondeau: Tempo di Menuetto

Kahdesta toteutuneesta huilukonserttotilauksesta de Jeanille konsertto G-duurissa on pidetty varsin onnistuneena, olivat säveltäjän tunteet soolosoitinta kohtaan mitkä hyvänsä. Käsikirjoitus on kuitenkin kadoksissa, kuten muukin de Jeanin tilaustöinä syntyneiden huiluteosten alkuperäisaineisto. Konserton ensipainos ilmestyi vasta vuonna 1803 otsikolla *Concerto pour la Flute avec Accompagnement de l'Orchestre. à Leipzig chez Breitkopf & Härtel*.

Konsertto huilulle ja orkesterille, KV 285d=314, D-duuri

Huilukonsertto nro 2

Huilu ja kamariorkesteri
Sävelletty (sovitettu) luultavasti tammi-helmikuussa 1778 Mannheimissa
Allegro aperto – Andante ma non troppo – Allegro

Mozart sovitti konserton oboekonsertostaan KV 271k. Tilaaja de Jean ei kuitenkaan ollut ratkaisusta ilahtunut ja jätti perimätiedon mukaan tilauksensa maksamatta. Tuohon aikaan musiikin – varsinkin tilatun – piti olla kaikin puolin uutta. Konserton julkaisi müncheniläinen kustantaja MAKARIUS FALTER (1762–1843) vuonna 1800 opuksena 99.

Andante, KV 285e=315, C-duuri

Huilu ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1778 alussa Mannheimissa tai 1779–1780 Salzburgissa

Tämä nykyäänkin suosittu sävellys on ehkä ollut vaihtoehtoinen hidas osa konserttoon KV 285c =313. Käsikirjoituksen otsikko *Andante per il flauto traverso principale* ei ole Mozartin käsialaa. Käsikirjoitus on paperilla, jota Mozart tutkijoiden mukaan käytti vain vuosina 1777–1779 Salzburgissa.

KV 286 ‣ 269a
KV 287 ‣ 271H
KV 288 ‣ 246c
KV 289 ‣ 271g
KV 290 ‣ 167AB

Fugato, KV 291=Anh. A 52

Kamariorkesteri
Säveltäjä Michael Haydn
Sovitettu syksyllä 1783 Linzissä tai Wienissä

Haydnin sinfonian MH 287, D-duuri finaalin kopio tai sovitus, jonka Mozart teki syksyllä 1783 tuntemattomasta syystä. Köchel ei tuntenut Haydnin teosta ja piti katkelmaa aitona. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli liitteissä numerolla KV Anh. 146 pianolle nelikätisesti kirjoitettu *Grosse Fuge*, jonka on huomattu olevan versio tästä Haydnin sinfonian finaalista. Uusimmassa Köchelin luettelossa se on numerolla KV Anh. C 24.02.

KV 292 ‣ 196c
KV 293 ‣ 416f

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293a=301, G-duuri

Palatine sonatas

Piano ja viulu
Sävelletty luultavasti helmikuussa 1778 Mannheimissa
Allegro con spirito – Allegro

Mozart kirjoitti isälleen Mannheimista lokakuun 6. vuonna 1777 ”*NB: ich schicke meiner schwester hier 6 Duetti à Clavicembalo e Violino von schuster. ich habe sie hier schon oft gespiellt. sie sind nicht übel. wenn ich hier bleibe, so werde ich auch 6 machen, auf diesen gusto, dann sie gefallen sehr hier.*” [Lähetän tässä sisarelleni kuusi Schusterin duoa cembalolle ja viululle. Olen soittanut niitä täällä useinkin. Ne eivät ole hassumpia. Jos jään tänne edelleen, sävellän itsekin kuusi samaan tyyliin, koska ne ovat täällä hyvin suosittuja.]

Mozart toteutti aikomuksensa säveltämällä Mannheimissa neljä sonaattia (KV 293a-d) ja kaksi lisää Pariisiin ehdittyään (KV 300c=304 ja 300l=306). Sieberin kustantamo julkaisi ne Mozartin luvalla opuksena I ja otsikolla *Six Sonates* Pariisissa marraskuussa 1778. Sonaatit oli omistettu Pfalzin vaaliruhtinaan puolisolle Maria Elisabethille, mistä aiheutuu joskus käytetty lisänimi *Palatine Sonatas*. Numeroina 1, 2, 3 ja 5 olivat Mannheimissa sävelletyt, numeroilla 4 ja 6 kaksi myöhäisempää. Ensipainoksen otsikko on *Pour Clavecin ou Forté Piano Avec Accompagnement D'un Violon*. Sonaatit ovat vielä kaksiosaisia, ja painopiste on klaveerissa, vaikka viulun osuus alkaa kasvaa. JOSEPH SCHUSTER (1748–1812) oli säveltäjä, jonka kokoelmaan *6 Divertimenti da camera per pianoforte e violino* (1777) Mozart edellä viittaa.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293b=302, Es-duuri

Palatine sonatas

Piano ja viulu
Sävelletty luultavasti helmikuussa 1778 Mannheimissa
Allegro – Rondo: Andante grazioso

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293c=303, C-duuri

Palatine sonatas

Piano ja viulu
Sävelletty luultavasti helmikuussa 1778 Mannheimissa
Adagio – Tempo di Menuetto

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293d=305, A-duuri

Palatine sonatas

Piano ja viulu
Sävelletty luultavasti helmikuussa 1778 Mannheimissa
Allegro molto – Andante grazioso

Kadenzen für Johann Christian Bach, KV 293e

Lauluääni
Sävelletty ennen 12.2.1778 Mannheimissa

Mozart sävelsi Mannheimissa ainakin 19 laulukadenssia kolmeen Johann Christian Bachin oopperaaariaan. Kadenssit tunnetaan vain Leopold Mozartin käsikirjoituksena. Näin Mozart muistutti isäänsä kirjeessä 14.2.1778: ”*Dann bitte ich die in letzten briefe angemerckten arien nicht zu vergessen. wen ich nicht irre, so sind auch Cadenzen da die ich einmahl aufgesezt habe, und aufs wenigste ein aria Cantabile mit ausgeseztem gusto?*” [Sitten pyydän, ettette unohda viime kirjeessäni mainittuja aarioita. Ellen erehdy, siellä ovat myös kadenssit, jotka kerran tein ja samoin eräs aaria koloratuurikuvioin]. Kadensseja on seuraaviin aarioihin: *Cara la dolce fiamma* (Adriano in Siria), *O nel sen di qualche stell* (Catone in Utica) ja *Quel caro amabil volto*. Kadenssien syntyaika on epävarma. Esimerkiksi NMA:ssa ne on ajoitettu vuosiin 1772–1773 ja tekopaikaksi Milano tai Salzburg.

Alcandro, lo confesso — Non sò, d’onde viene, KV 294

[Tunnustan, että Alcandro hämmästyttää minua – En tiedä, mistä tulee tuo hellä tunne]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Mannheimissa 24.2.1778
Teksti Pietro Metastasio

Tämä oli ensimmäinen kahdeksasta Mozartin Aloysia Weberille säveltämästä konserttiaariasta. Sen teksti on peräisin Metastasion libretosta *Olimpiade* (III näytöksen 6. kohtaus). Teos oli Mozartille hyvin merkityksellinen; hän viittasi siihen monissa kirjeissään ja sävelsi tekstin myöhemmin uudelleen bassoäänelle (KV 512).

Syitä teoksen merkityksellisyyteen ei tarvitse etsiä kovin kaukaa, sillä säveltämisen aikaan Mozart oli rakastunut tulevan vaimonsa Constanzen sisareen. Näin kertoo Mozart innostustaan vain vaivoin peitellen kirjeessään isälle 28.2.1778: "*ich habe auch zu einer übung, die aria, non sò d'onde viene &c: die so schön vom [Johann Christian] Bach componiert ist, gemacht, aus der ursach, weil ich die vom Bach so gut kenne, weil sie mir so gefällt, und immer in ohren ist; denn ich hab versuchen wollen, ob ich nicht ungeacht diesen allen im stande bin, eine Aria zu machen, die derselben vom Bach gar nicht gleicht? -- sie sieht ihr auch gar nicht, gar nicht gleich. Diese aria habe ich anfangs dem Raf zugedacht, aber der anfang gleich schien mir für den Raff zu hoch, und um ihn zu ändern gefiel er mir zu sehr, und wegen sezung der instrumenten schien er mir auch für einen sopran besser, mithin entschloss ich mich diese aria für die Weberin zu machen; ich legte sie beyseit, und nahm die wörter se al labro etc: für den Raff vor. ja, da war es umsonst; ich hätte ohnmöglich schreiben können, die erste aria kamm mir immer in kopf. mithin schrieb ich sie, und nahm mit vor, sie accurat für die Weberin zu machen.* (...). *als ich sie fertig hatte, so sagte ich zur Mlle Weber; lernen Sie die aria von selbst; singen sie sie nach ihrem gusto; dann lassen sie mir sie hören, und ich will ihnen hernach aufrichtig sagen, was mir gefällt, und was mir nicht gefällt. nach zwey tägen kamm ich hin, und da sang sie mirs, und accompagnirte sich selbst. Da habe ich aber gestehen müssen, dass sies accurat so gesungen hat, wie ich es gewunschen habe, und wie ich es ihr lernen hab wollen. Das ist nun ihre beste aria, die sie hat; mit dieser macht sie sich gewiss überall Ehre, wo sie hinkommt.*" [Olen säveltänyt myös erästä aariaa, jonka Bach on niin kauniisti säveltänyt, koska se ihastuttaa minua ja soi koko ajan korvissa; olen myös halunnut kokeilla, enkö pystyisi tekemään aariaa, joka ei muistuttaisi lainkaan Bachin tekemää? -- eikä se kuulosta lainkaan samalta, ei lainkaan samalta. Tämän aarian olin ajatellut Raaffille, mutta koska se alusta alkaen tuntui Raaffille liian korkealta enkä halunnut ryhtyä muuttamaan sitä, ja koska orkestrointikin näytti sopivan paremmin sopraanolle, päätin säveltää tämän aarian Weberille; panin tämän aarian syrjään ja otin Raaffia varten esiin tekstin Se al labbro etc: mutta turhaan, säveltämisestä ei tullut mitään, koska ensimmäinen aaria soi koko ajan päässäni. Niinpä otin sen taas esiin ja sävelsin sen sopivaksi Weberille. -- Kun sain aarian valmiiksi, sanoin neiti Weberille: opetelkaa aaria ja laulakaa se omin korukuvioin; sitten antakaa minun kuulla se, ja sanon teille suoraan, mistä pidän ja mistä en. Kahden päivän kuluttua hän tuli ja esitti aarian säestäen itse itseään. Ja täytyy myöntää, että hän lauloi täsmälleen kuten olin toivonut ja yrittänyt opettaa. Tämä on nyt hänen paras aariansa, jonka avulla hän saa kunniaa, minne meneekin].

Se al labbro mio non credi – Il cor dolente, KV 295

[Jos et usko huuliani – Kipeä sydän]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Mannheimissa 27.2.1778
Teksti Antonio Salvi
Adagio – Allegretto

Konserttiaaria on sävelletty mannheimilaisella tenorille, ANTON RAAFFILLE (1714–1797). Mozart valitsi tekstin Raaffin omasta repertuaarista, mutta laulaja piti sävellystä liian pitkänä, vaikka olikin siihen muuten ihastunut. Käsikirjoituksessa näkyykin runsaasti muutoksia ja poistoja. Libretto on italialaisen ANTONIO SALVIN (1664–1724) käsialaa. Sitä käytti mm. Johann Adolph Hasse oopperoissaan *Artaserse* ja *Arminio*.

Basta, vincesti – Ah non lasciarmi, KV 295a

[Riittää, voitit – Ah, älä jätä minua]

Sopraano ja jousiorkesteri
Sävelletty 27.2.1778 Mannheimissa
Teksti Pietro Metastasio
Andantino – Andantino espressivo

Teksti on Metastasion libretosta *Didone abbandonata* (II näytöksen 4. kohtaus). Teos on sävelletty laulajatar DOROTHEA WENDLINGILLE (1767–1839), kuten Mozartin kirjeestä isälleen 28.2.1778 käy ilmi: "*Gestern habe ich beym Wendling die aria die ihr versprochen scizirt; mit einem kurzen Recitativ. Die wörter hat sie selbst verlangt, aus der Didone: ah non lasciarmi nò. Sie und ihre Tochter ist ganz närrisch auf diese aria.*" [Eilen luonnostelin Wendlingeillä lupaamani aarian, jota edeltää lyhyt resitatiivi. Sanat on hän itse valinnut Didonesta: Ah non lasciarmi nò. Hän ja tyttärensä ovat aivan hulluina tähän aariaan.]

Dans un bois solitaire, KV 295b=308

Einsam ging ich jüngst im Haine – [Kävelin kerran yksinäisessä ja pimeässä metsässä]

Lauluääni ja piano
Sävelletty mahdollisesti helmi-maaliskuussa 1778 Mannheimissa
Teksti Antoine Houdart de la Motte, saksankielinen käännös Daniel Jäger
Adagio

Helmikuun 28. päivänä 1778 Mozart kirjoitti isälleen: ”*Der tochter habe ich noch einige französische ariettes versprochen, wovon ich heut eins angefangen habe. wenn sie fertig sind, so werde ich sie, wie die erste, auf klein Papiere schicken.*” [Olen luvannut tyttärelle vielä muutamia ranskalaisia ariettoja, joista on tänään aloittanut yhden. Kun se on valmis, lähetän sen kuten ensimmäisenkin, pienelle paperille kirjoitettuna.] Kirjeessä mainittu tytär on jo aiemmin (KV 284d) mainittu Elisabeth Augusta Wendling. ANTOINE HOUDART DE LA MOTTE (1672–1731) oli ranskalainen kirjailija. DANIEL JÄGER (1762–1802) oli saksalainen runoilija ja kääntäjä.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 296, C-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty (päivätty) Mannheimissa 11.3.1778
Allegro vivace – Andante sostenuto – Allegro

Wieniläinen Artaria julkaisi marraskuussa 1781 opuksena II kuuden sonaatin kokoelman *Six Sonates pour le Clavecin, ou Pianoforte avec l'accompagnement d'un Violon dediées à Mademoiselle Josephe D'Aurnhamer*, jonka numerona kaksi oli tämä sonaatti KV 296 (muina olivat KV 374d=376, 374e =377, 317d=378. 373a=379 ja 374f=380). Näissä sonaateissa on viululla ensimmäisen kerran suhteellisen tasaveroinen asema klaveerin rinnalla, vaikka kyse ei vielä olekaan varsinaisista viulusonaateista. Sonaatin Mozart oli säveltänyt jo Mannheimissa, missä syntyi neljä muutakin vastaavaa sävellystä (ks. KV 293a-d). Käsikirjoituksessa oleva omistus *Pour Mademoiselle Therese* viittaa tuolloin 15-vuotiaaseen Therese Pierroniin, joka oli mannheimilaisen hovikamarineuvos ANTON JOSEPH SERRARIUKSEN tytärpuoli ja Mozartin oppilas. Kuuden julkaistun sonaatin omistuksen kohteena puolestaan oli pianisti ja säveltäjä JOSEPHA BARBARA AUERNHAMMER (1758–1820).

Kyrie, KV 296a=322, Es-duuri

Sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti tammi-helmikuussa 1778 Mannheimissa tai vuoden 1779 alussa
Largo

Katkelmassa on 34 tahtia, jotka Maximilian Stadler on täydentänyt. Uusimmat tutkimukset ajoittavat katkelman vuoden 1779 alkuun. Köchelin luettelossa erikseen mainittu Kyrie-katkelma KV 296b =Anh. 12, joka tunnetaan vain välillisestä Mozartin elämäkerturi GEORG NIKOLAUS NISSENIN (1765–1826) maininnasta, on ilmeisesti sama kuin tämä KV 296a= 322. Erään olettamuksen mukaan KV 296a=322 on keskeneräinen alku messuun, jonka säveltämisen Mozart Mannheimin houkuttelevissa olosuhteissa aloitti, mutta keskeytti, kun esittämismahdollisuuksia ei ilmaantunutkaan.

KV 296b ‣ 296a

Sanctus, KV 296c, Es-duuri

Sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1778 (?)

Kyseessä on 18 tahdin pituinen luonnoskatkelma, jonka sisältäneen käsikirjoituksen nykyistä olinpaikkaa ei tiedetä. Alfred Einstein on arvellut luonnoksen liittyvään Kyrie-katkelmaan KV 296a =322.

KV 297 ▸ 300°

[Miserere, KV 297a=Anh. 1]

Tenori, basso, sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti maalis-huhtikuussa 1778 Pariisissa (kadoksissa)
Tekstin lähdettä ei tiedetä

Mozartin sävelsi joitakin kuoro-osia kapellimestari IGNAZ HOLZBAUERIN (1711–1783) *Misereren* osia korvaamaan Näin selittää asiaa Mozart itse kirjeessään isälleen 5.4.1778 Pariisissa: ”*Der h: kapellmeister Holzbauer hat ein Miserere hergeschickt. Weil aber zu Mannheim die Chör schwach und schlecht besezt sind, hier aber stark und gut, so hätten seine Chöre keinen Effect gemacht; so hat M. Le Gros (Directeur vom Concert spirituel) mich ersucht, andere Chöre zu machen.*” [Herra kapellimestari Holzbauer on lähettänyt minulle yhden Misereren. Koska Mannheimin kuoro on heikko ja huonosti miehitetty, mutta täällä vahva ja hyvä, eivät hänen kuoro-osuutensa olisi tehneet mitään vaikutusta; niinpä Joseph Legros (Concert spirituelin johtaja) on pyytänyt minua säveltämään uusia kuoro-osuuksia.] Valitettavasti mitään aineellisia dokumentteja ei itse musiikista ole löytynyt, joten ei tiedetä, sävelsikö Mozart jotain, vai jäikö pyyntö toteuttamatta.

[Sinfonia concertante, KV 297B=Anh. 9]

Huilu, oboe, käyrätorvi, fagotti ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti huhtikuussa 1778 Pariisissa (kadoksissa)

Tunnemme KV 297B:n vain välillisesti Mozartin kirjeestä isälleen 5.4.1778: ”*Nun werde ich eine sinfonie concertante machen, für flauto Wendling, oboe Ramm, Punto waldhorn, und Ritter fagott.*” [Nyt aion säveltää sinfonia concertanten, huilussa on Wendling, oboessa Ramm, käyrätorvessa Punto ja fagotissa Ritter.] Käsikirjoitus on ollut pariisilaisen *Concert spirituel*in johtajan JOSEPH LEGROSIN (1739–1793) hallussa, mutta ainakaan toistaiseksi se ei ole ilmaantunut tutkittavaksi.

Sinfonia concertante, KV 297b=Anh. C 14.01, Es-duuri

Oboe, klarinetti, käyrätorvi, fagotti ja kamariorkesteri
Säveltäjää ei tiedetä
Sävelletty mahdollisesti 5-20.4.1778 Pariisissa
Allegro – Adagio – Andantino con variazioni

On pidetty mahdollisena, että kadoksissa oleva KV 297B olisi sama kuin Mozartin nimiin Köchelin luettelon 3. painoksessa numerolla KV 297b laitettu sinfonia concertante oboelle, klarinetille, käyrätorvelle, fagotille ja orkesterille, Es-duuri. Arvelun tueksi ei kuitenkaan ole esittävänä muita tosiasioita kuin harvinainen sävellystyyppi. Köchelin luettelon 6. painoksessa KV 297b on sijoitettu liitteisiin, koska ainakaan 1800-luvulta peräisin olevassa kopiossa olevaa teoksen versiota ei pidetä Mozartin säveltämänä. Sittemmin on arveltu, että orkesteriosuudet olisivat aitoa Mozartia, mutta solistiset osat olisivat tuntemattoman säveltäjän 1800-luvulla tekemiä mukaelmia. Complete Mozart Edition -levytyksen osassa 9 on ROBERT LEVININ (1947 –) tekemä KV 297B:n rekonstruointi KV 297b:n 1800-luvun kopion perusteella. Oheistekstin kirjoittajakin myöntää, että tulos ei ole kovin hyvää ”Mozartia”. Ilman uusia käsikirjoituslöytöjä aitouskysymys tuskin ratkeaa mihinkään suuntaan.

Kaksoiskonsertto huilulle ja harpulle, KV 297c=299, C-duuri

Huilu, harppu ja kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti huhtikuussa 1778 Pariisissa
Allegro – Andantino – Rondeau: Allegro

Tämän harvinaiselle kokoonpanolle sävelletyn teoksen tilasi Mozartilta amatöörihuilisti Guînesin kreivi ADRIEN-LOUIS DE BONNIÈRES (1735–1806), joka jätti tuntemattomista syistä kuitenkin palkkion maksamatta. Syynä saattoi olla tyytymättömyys tai silkka saituus, sillä myöskään kreivin tyttären opettamisesta ei maksettu luvattua palkkiota. Mozart itse kehui isälleen molempien soittotaitoa (tytär oli harpisti), mutta piti tytärtä toivottomana tapauksena säveltämisen alalla. Ehkä hän erehtyi sanomaan tämän ääneen suututtaen ylhäisen tilaajan. Vaikka Mozart ilmeisesti inhosi huilun lisäksi myös harppua, lopputulos on osoittautunut aikaa hyvin kestäväksi salonkimusiikiksi. Käsikirjoituksessa oleva otsikko *Concertante a la Harpe e Flauto* ei ole Mozartin käsialaa.

Kvartetto huilulle ja jousille, KV 298, A-duuri

Huilu, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty luultavasti 1786–1787 (Köchelin mukaan 1778 Pariisissa)
Andante – Menuetto – Rondieaoux: Allegretto grazioso

Köchelin luettelossa Pariisiin ja alkupuolelle vuotta 1778 ajoitettu Mozartin viimeinen huilukvartetto on luultavasti syntynyt kuitenkin vasta kymmenkunta vuotta myöhemmin. Tähän viittaa mm. se, että Mozart lainaa finaalin teemassa Giovanni Paisiellon erästä aariaa oopperasta *Le gare generose*, jonka ensimmäinen esitys oli Wienissä 1. syyskuuta 1786. Kvartetto sisältää myös muita viittauksia ja lainoja tuon ajan muiden suosittujen säveltäjien teoksista. Ensimmäisessä osassa on muunnelmia FRANZ ANTON HOFFMEISTERIN (1754–1812) laulusta *An die Natur*, ja toisessa osassa on lainattu ranskalaisen rondon *Il a des bottes, des bottes Bastien* sävelmää. Kvarteton parodista luonnetta todistavat myös finaalin ilkamoivat tempomerkinnät: *Rondieaoux / Allegretto grazioso, mà non troppo presto, però non troppo adagio. così-così-con molto garbo ed Espressione*. [Rondomiau / Allegretto grazioso, mutta ei liian nopeasti, mutta ei myöskään liian hitaasti. Niin – niin – hyvin viehättävästi ja ilmaisevasti]. Onkin todennäköistä, ettei kyseessä ole tilausteos, vaan viihteeksi tarkoitettu sävellys.

KV 299 ‣ 297c

Zwölf Variationen, KV 299a=354

Je suis Lindor, ma naissance est commune – [Nimeni on Lindor, olen tavallista sukua]

Piano
Sävelletty luultavasti alkuvuodesta tai kesällä 1778 Pariisissa
Allegretto

Teema *Je suis Lindor* on peräisin ANTOINE-LAURENT BAUDRONIN (1742–1834) musiikista PIERRE AGUSTIN CARON DE BEAUMARCHAIS'N (1732–1799) librettoon *Le Barbier de Seville*. Mozart käytti näitä 12 muunnelmaa konserttiensa suosikkinumerona vuosia myöhemminkin. Vuonna 1778 ilmestyneessä ensipainoksessa *Trois Airs varies pour le Clavecin: ou Forte Piano* olivat mukana myös teokset KV 173c=180 ja KV 189a=179.

Les petits riens, KV 299b=Anh. 10

[Pieniä mitättömyyksiä] – Balletmusik zur Pantomime Les petits riens

Kamariorkesteri
Sävelletty touko- ja kesäkuussa 1778 Pariisissa

Ouverture: Allegro – [Nro 1-4 – 5 Agité – 6 Menuet – 7 Largo – 8 Vivo] – 9 Andantino –10 Allegro – 11 Larghetto – 12 Gavotte: Allegro – [13 Adagio – 14] – 15 Gavotte gracieuse – 16 Pantomime – [17 Passepied] – 18 Gavotte – [19 Andante – 20 Gigue] (hakasulkeissa olevat osat eivät todennäköisesti ole Mozartin säveltämiä)

Mozart kirjoitti isälleen 9.7.1778: "*Wegen den Ballet des Noverre habe ich ja nie nichts anders geschrieben, als dass er vielleicht ein neues machen wird – er hat just einen halben Ballet gebraucht, und da machte ich die Musique dazu – das ist, 6 Stücke werden von andern darin seyn, die bestehen aus lauter alten miserablen französischen arien; die Sinfonie, und Contredanse, überhaupt halt 12 Stücke werde ich dazu gemacht haben – Dieser Ballet ist schon 4mahl mit grösstem beyfall gegeben worden – ich will aber itz absolument nichts machen, wenn ich voraus weiss was ich dafür bekommte, denn dies nur ein Freundstück für Noverre.*" [Noverren baletin takia en ole säveltänyt mitään muuta, sillä hän saattaa suunnitella myös uutta balettia – hän tarvitsi vain puolikkaan baletin ja siihen tein musiikin – kuusi sen kappaleista on muiden säveltämiä, vanhoja kurjia ranskalaisia aarioita; kun taas sinfonian, ja kontratanssin, kaikkiaan 12 kappaletta olen balettiin tehnyt minä – Tämä baletti on esitetty jo neljä kertaa suurella menestyksellä – mutta nyt en kuitenkaan tee yhtään mitään, ennen kuin tiedän mitä edellisistä saan, sillä tähänastisen olen tehnyt vain ystävällisyydestä Noverrea kohtaan.]

Kirjeessä mainitun musiikin Mozart sävelsi ystävälleen, balettimestari Jean Georges Noverrelle. Ensiesitys oli Pariisin oopperassa 11.6.1778 Niccolò Piccinnin oopperan *Le finte gemelle* jälkeen. Mozartin nimeä ei teatterin mainoksissa kuitenkaan esiinny, balettimusiikin säveltäjäksikin on merkitty Noverre. Käsikirjoitus katosi ensiesityksen jälkeen, ja vuonna 1872 julkisuuteen tullut kopio sisältää alkusoiton ja 20 numeroa, jotka kaikki on julkaistu Neue Mozart Ausgabessa. Sen ratkaisun mukaan vain kahdeksan osaa on varmasti Mozartin käsialaa.

Intermezzo, KV 299c = Anh. 103

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta tai kesällä 1778 Pariisissa

Kyseessä on joukko luonnoksia tuntemattomaan baletti-intermezzoon, johon Mozart ehkä viittaa kirjeessään 14.5.1778: "*Noverre wird auch bald ein neues Ballet machen, und da werde ich die Musique sazu setzen*" [Noverre valmistaa pian uuden baletin, ja minä sävellän siihen musiikin]. On myös mahdollista, että luonnokset liittyvät balettiin *Les petits riens*. Luonnoksia on välisoiton numeroista 12-27. Useimmissa luonnoksissa on tempomerkintöjä ja näyttämöllisiä viitteitä: *13: Contredanse, 15: Contredanse, 16: Tamburino, 17: le forgeron travaille, 18: pour la femme, 20: un petit travaille, il voit que sa femme n'est plus. il prende une autre danseuse, 21: il danse avec une autre danseuse, 22: sa femme vient, elle fait fuir l'autre, 23: Larghetto la pantomime avec le chapeau, 24: elle lui prend par le nez, 25: pantomime avec le baton – il feint, elle lui doit suivre, 26: les autres danseuses les flattent – elle lui dit de se mettre en genoux – lui ne veut pas obéir, d'abord il se mette en genoux. elle lui dit de baiser la main –*

elle lui dit se mettre en genoux, et à lui demander pardonne, il ne veut pas, er will nicht – lui baise la main, ils font la paix, 27: Gigue ils dansent ensemble la contredance.

La Chasse, KV 299d=Anh. 103

Kamariorkesteri
Sävelletty (aloitettu) oletettavasti kesällä tai syksyllä 1778 Salzburgissa
Chasse – Mineur

Yhteensä 32 (16 + 16) tahdin mittainen katkelma on vain osittain valmiiksi orkestroitu. Sekä ajoituksen että tarkoituksen suhteen on runsaasti erilaisia arveluja, mutta vähän todistusaineistoa. Mahdollisesti myös tämä teos liittyy pariisilaisiin balettiympyröihin.

Gavotti, KV 300, B-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti touko- tai kesäkuussa 1778 Pariisissa

Kyseessä on kenties balettimusiikkiin *Les petits riens* tarkoitettu, mutta käyttämättömäksi jäänyt tanssi, josta ei tiedetä tarkasti mitään. Käsikirjoituskin on ollut kadoksissa vuoden 1942 jälkeen.

Sinfonia nro 31, KV 300a=297, D-duuri

Pariser Sinfonie

Kamariorkesteri
Sävelletty ennen 12.6.1778 Pariisissa
Allegro assai – Andante – Allegro

Mozartin ensimmäinen Salzburg-vuosien jälkeen säveltämä täysin uusi sinfonia sai Pariisissa valtavan suosion. Ensi-ilta oli kesäkuun 18. päivänä *Concert spirituelissa*. Mozartin kirjeessä isälle 3.7.1778 on pitkä ja eloisa kuvaus sinfonian harjoituksista ja säveltäjän yleisölle etukäteen suunnittelemista suosionosoituksen paikoista: ”*bey der Prob war es mir sehr bange, denn ich habe mein lebe-Tag nichts schlechters gehört; sie können sich nicht vorstellen, wie sie die Sinfonie 2 mahl nacheinander herunter gehudeld, und herunter gekrazet haben. – mir war wahrlich ganz bang – ich hätte sie gerne noch einmal Probirt, aber weil man allzeit so viell sachen Probirt, so war keine zeit mehr; ich muste also mit bangen herzen, und mit unzufriedenen und zornigen gemüth ins bette gehen. den andern tage hatte ich*

mich entschlossen gar nicht ins Concert zu gegen; es wurde aber abends gut wetter, und ich entschlosse mich endlich mit den vorsaz, dass wenn es so schlecht gieng, wie bey der Prob, ich gewis aufs orchestre gehen werde, und den H: Lahousè 'Ersten violin' die violin aus der hand nehmen, und selbst dirigirn werde. ich batt gott um die gnade dass es gut gehen möchte, -- und Ecce, die Sinfonie fieng an, Raff stunde neben meiner, und gleich mitten in Ersten Allegro, war ein Pasage die ich wohl wuste dass sie gefallen müste, alle zuhörer wurden davon hingerissen – und war ein grosses applaudissement – weil ich aber wuste, wie ich sie schrieben was das für einen Effect machen würde, so brachte ich sie auf die lezt noch einmahl an – da giengs nun Da capo. das Andante gefiel auch, besonders aber las lezte Allegro – weil ich hörte dass hier alle lezte Allegro wie die Ersten mit allen instrumenten zugleich und meistens unisono anfangen, so fieng ichs mit die 2 violin allein piano nur 8 tact an – darauf kamm gleich ein forte – mit hin machen die zuhörer (wie ichs erwartete) beym Piano sch – dann kamm gleich das forte – sie das forte hören, und die hände zu klatschen war eins – ich also gleich für freude nach der Sinfonie ins Palais Royale – nehm ein guts gefrornes – bat den Rosenkranz den ich versprochen hatte – und gieng nach haus." [Harjoituksissa olin hyvin hermostunut, sillä en ole eläissäni kuullut huonompaa esitystä. Ette voi kuvitella kuinka soittajat kahdesti kompuroivat ja sähläsivät kappaleen läpi. Olin aivan kauhuissani ja olisin halunnut harjoittaa teoksen vielä kerran, mutta paljon muutakin harjoiteltavaa oli jäljellä, siihen ei ollut aikaa. Niinpä minun täytyi mennä levolle pamppailevin sydämin, tyytymättömänä ja vihaisella mielellä. Seuraavana päivänä päätin, etten mene lainkaan koko konserttiin; mutta illalla sää oli kaunis ja päätin loppujen lopuksi mennä paikalle, mutta sillä mielellä, että jos sinfoniani menisi yhtä huonosti kuin harjoituksissa, menisin orkesterin joukkoon, ottaisin viulun ensiviulisti Lahoussayèn kädestä ja johtaisin itse. -- *Ecce*, sinfonia alkoi, Raaff seisoi vierelläni, ja aivan keskellä ensimmäistä Allegroa oli kohta, josta tiesin yleisön pitävän. Kaikki kuulijat olivat siitä haltioissaan ja antoivat suuret suosionosoitukset – mutta koska toki tiesin säveltäessäni, millaisen vaikutuksen kohta tekisi, toistin sen taas lopussa, kun huudettiin da capoa. Myös Andante miellytti kuulijoita, mutta erityisesti viimeinen Allegro. Koska olin huomannut, että täällä kaikki finaalit ja myös ensimmäiset Allegrot alkavat kaikkien soittimien yhteissoitolla ja yleensä unisonona, aloitin omani kahdella viuluosalla, pianona 8 ensimmäistä tahtia – sitten välittömästi forte; yleisö sihisi, aivan kuten odotinkin, pianokohdassa muita olemaan hiljaa, ja sitten, heti kuullessaan forten aloittivat kättentaputukset. Olin niin onnellinen, että lähdin heti sinfonian päätyttyä Palais Royaleen, missä söin kunnon annoksen jäätelöä, sanoin rukousnauhalle mitä olin luvannut ja menin kotiin.]

Kapellimestari NIKOLAUS HARNONCOURT (1929–2016) on arvellut, että Mozartin yleisöä niin ilahduttanut kohta on tahdeissa 65-73 (ja 220-227), kun taas mm. STANLEY SADIE (1930–2005) on ehdottanut tahteja 84-92, 238-250 ja 257-269. Mozart mainitsee itse kirjeissään säveltäneensä sinfoniaan vaihtoehtoisen Andanten, koska alkuperäinen ei ollut kaikkien mieleen. Pariisissa noin vuonna 1788 julkaistussa sinfonian ensimmäisessä laitoksessa *Du Repertoire Du Concert Spirituel Simphonie A Deux Violons Alto et Basse Deux Hautbois Deux Cors 2 Clarinette 2 Flûtes 2 Bassons trompette et timballe ad libitum composés par W. A. Mozart: Oeuvre* onkin aivan eri Andante kuin käsikirjoituksessa. Varmuutta siitä, kumpi osista on alkuperäinen, kumpi myöhemmin sävelletty, ei ole saatu. Ilmeisesti ainakin Pariisissa Mozart on käyttänyt vaihtoehtoista Andantea – oli se kumpi hyvänsä –, koska sävelsi uuden nimenomaisesti teatterinjohtaja Legrosin pyynnöstä. Sinfoniaa esitettiin Pariisissa runsaasti myöhemminkin, samoin Wienissä 1780-luvulla.

Popoli di Tessaglia! – Io non chiedo, eterni Dei, KV 300b=316

[Thessalian kansa! – En kysy, ikuiset jumalat]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Münchenissä 8.1.1779, aloitettu luultavasti Pariisissa kesäkuussa 1778
Teksti Ranieri de' Calzabigi
Andantino sostenuto e languido – Andantino sostenuto e cantabile

Calzabigin libretto on Christoph Willibald Gluckin oopperasta *Alceste* (I näytöksen 2. kohtaus), joka oli ollut menestys Wienissä 1767 ja Pariisissa 1776. Mozart sävelsi bravuuriaariansa Aloysia Weberille tarkasti tämän äänen ja esiintymistavan huomioon ottaen.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 300c=304, e-molli

Piano ja viulu
Sävelletty luultavasti alkukesästä 1778 Pariisissa
Allegro – Tempo di Menuetto

Sonaatit KV 300c ja 300l julkaistiin Pariisissa 1778 opuksessa I numeroina 4 ja 6 (ks. KV 293a=301).

Sonaatti pianolle, KV 300d=310, a-molli

Pianosonaatti nro 8

Piano
Sävelletty oletettavasti kesällä 1778 Pariisissa
Allegro maestoso – Andante cantabile con espressione – Presto

Kuten sinfonioissa ja konsertoissa, myös klaveerisonaateissaan Mozart käytti mollisävellajia vain kahdesti, ensimmäisen kerran tässä a-molli-sonaatissa. Sonaatin osin alakuloisten sävyjen taustalla on arveltu olleen Mozartin äidin kuolema (3. heinäkuuta) tai pakollinen etäisyys Aloysia Weberiin. Tämä kaikki on arvailua, mitään dokumentteja sonaatin taustoista ei ole löytynyt.

Zwölf Variationen, KV 300e=265

Zwölf Variationen über das französische Lied Ah, vous dirai-je, maman – [Ah, kertoisinko sinulle, äiti]

Piano
Sävelletty alkukesästä 1778 Pariisissa tai vasta 1781–1782
Vain muunnelmilla 11 ja 12 on tempomerkinnät (Adagio ja Allegro)

Teema on peräisin laulusta *Ah, vous dirai-je, maman*, jonka anonyymi sävelmä on peräisin 1740-luvulta ja lastenlaulumaiset sanat paljon myöhemmältä ajalta. Meille suomalaisille sävelmä on tuttu nimellä *Koska meitä käsketään* ja englanninkielisille nimellä *Twinkle, twinkle little star*. Aiemmin arveltiin, että Mozart sävelsi nämä 12 muunnelmaa harjoitusaineistoksi oppilailleen Pariisissa. Tarkemmat tutkimukset ovat viitanneet siihen, että muunnelmat syntyivät vasta vuosina 1781–1782. Ensipainoksen otsikkona oli *Airs Variée pour le Clavecin, ou Forte Piano* (Wien 1785).

Zwölf Variationen, KV 300f=353

Zwölf Variationen über das französische Lied La belle Françoise – [Kaunis Françoise]

Piano
Sävelletty alkukesästä 1778 Pariisissa tai vasta 1781–1782
Vain muunnelmilla 11 ja 12 on tempomerkinnät (Adagio ja Presto)

Teema on peräisin ranskalaisesta sävelmästä *La belle Françoise*, jonka tekijää ei tiedetä, vaikka laulu esiintyy useissa julkaistuissa kokoelmissa. Uudempien tutkimusten mukaan nämäkin muunnelmat syntyivät vasta vuosina 1781–1782.

Capriccio, KV 300g=395, C-duuri

Piano
Sävelletty ehkä lokakuussa 1777 Münchenissä
Allegretto

Käsikirjoitus on kadoksissa, eikä ajoituksesta ole varmuutta. Köchelissä teos on ajoitettu Pariisiin heinäkuussa 1778, koska on oletettu tämän olleen Nannerlille 20.7.1778 lähetetty ”kleine Praembolum”. Nykyisin pidetään todennäköisempänä, että teos on syntynyt Münchenissä edellisenä vuonna. Sävellyksessä on nähty sekä Johann Sebastian että Carl Philipp Emanuel Bachin vaikutusta. NMA:ssa teos on numerolla KV 284a ja nimellä ”Präludium in C”.

Sonaatti pianolle, KV 300h=330, C-duuri

Pianosonaatti nro 10

Piano
Sävelletty luultavasti kesällä 1778 Pariisissa
Allegro moderato – Andante cantabile – Allegretto

Mozart mainitsee kolme klaveerisonaattiaan (nro 10-12) kirjeessään isälleen 9-12.6.1784: ”*so ich einmal meiner schwester geschickt habe, die erste ex C, die andere ex A und die dritte ex F dem Artaria zum Stechen gegeben*.” [Nämä kolme sonaattia olen kerran sisarelleni lähettänyt Artarialle kaiverrettaviksi annettaviksi, ensimmäinen C-duurissa, toinen A-duurissa ja kolmas F-duurissa]. Artaria julkaisi sonaatit opuksena VI vuonna 1784 otsikolla *Trois Sonates pour le Clavecin ou Pianoforte*.

Sonaatti pianolle, KV 300i=331, A-duuri

Pianosonaatti nro 11

Piano
Sävelletty luultavasti kesällä 1778 Pariisissa
Andante grazioso – Menuetto – Alla Turca

Sonaatti A-duuri on tunnettu teemasta ja muunnelmista koostuvasta kauniista Andante grazioso -osasta, jonka on sanottu pohjautuvan böömiläisen kansanlauluun *Hořela lípa, hořela* [Lehmus palaa ja nukke sen alla] (saksassa tunnettu myös sanoilla *Freu dich, mein Herz, denk' an kein*), ja jota Max Reger on käyttänyt orkesterimuunnelmissaan op. 123. Ainakaan nykyisin laulettavaa melodian versiota on Mozartin sävellyksestä vaikea havaita. Vielä tunnetumpi on ”turkkilainen rondo” eli osa *Alla turca*, jota lukemattomat pianistipolvet ovat soittaneet. Osa esiintyi Köchelin luettelon ensimmäisissä painoksissa myös anonyyminä sovituksena nimellä *Rondo turc pour Pianoforte* numerolla KV Anh. 142.

Sonaatti pianolle, KV 300k=332, F-duuri

Pianosonaatti nro 12

Piano
Sävelletty luultavasti kesällä 1778 Pariisissa
Allegro – Adagio – Allegro assai

Sonaatin käsikirjoitus on säilynyt epätäydellisenä. Siinä on otsikkona *Sonata III*. Sonaatti julkaistiin vuonna 1784 Wienissä KV 300h:n ja 300i:n kanssa.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 300l=306, D-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty luultavasti alkukesästä 1778 Pariisissa
Allegro con spirito – Andante cantabile – Allegretto

Sonaattia ja erityisesti sen viimeistä osaa Allegretto on pidetty erittäin vaativana, joten Mozart on varmasti ajatellut sitä säveltäessään muita kuin keskitasoisia oppilaitaan.

KV 301 ‣ 293a
KV 302 ‣ 293b
KV 303 ‣ 293c
KV 304 ‣ 300c
KV 305 ‣ 293d
KV 306 ‣ 300l
KV 307 ‣ 284d
KV 308 ‣ 295b
KV 309 ‣ 284b
KV 310 ‣ 300d
KV 311 ‣ 284c
KV 312 ‣ 590d
KV 313 ‣ 285c
KV 314 ‣ 271k/285d
KV 315 ‣ 285e

Acht Menuette, KV 315a

Piano tai kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuodenvaihteessa 1778–1779 Salzburgissa

Acht Menuette, KV 315a. Nro 1, C-duuri
Acht Menuette, KV 315a. Nro 2, G-duuri
Acht Menuette, KV 315a. Nro 3, D-duuri
Acht Menuette, KV 315a. Nro 4, C-duuri
Acht Menuette, KV 315a. Nro 5, F-duuri
Acht Menuette, KV 315a. Nro 6, D-duuri
Acht Menuette, KV 315a. Nro 7, A-duuri
Acht Menuette, KV 315a. Nro 8, G-duuri

Kaikkiin KV 315g:n kahdeksaan menuettiin sisältyy trio-osa. Menuetin nro 4 trion melodia on sama kuin pianokonserton KV 385p=414 hitaassa osassa. Vielä varhaisempi tämän melodian esiintyminen

on Johann Christian Bachin Baldassare Galuppin oopperan *La calamità de'cuori* osaksi säveltämän sinfonian hitaassa osassa. Trio nro 8 on erillisellä käsikirjoitusliuskalla eikä mahdollisesti kuulu lainkaan tähän ryhmään. Käsikirjoitukset ovat klaveeriversiona, mutta kysymys on epäilemättä alun perin orkesteriteoksista. Menuettien numerointi on ollut aiemmin 315g, mutta NMA:ssa se on nyt 315a.

[Scena, KV 315b=Anh. 3]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty elokuun lopussa 1778 St. Germainissa (kadoksissa)
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Mozart sävelsi tämän näyttämökohtauksen italialaiselle kastraattisopraano GIUSTO FERNANDO TENDUCCILLE (1736–1790), joka oli erittäin mieltynyt Mozartiin. Näin Mozart kirjeessään 27.8.1778: "*Eilen muss ich – weill ich für tenduci eine scene schreiben [muss] auf sontag – auf pianoforte, oboa, Horn und fagott, lauter Leute von Marechal, teutsche die sehr gut spiellen...*" [Minun on kiirehdittävä, sillä sunnuntaiksi on kirjoitettava Tenduccille näyttämökohtaus – pianolle, oboelle, käyrätorvelle ja fagotille, Marechalin omaa väkeä, saksalaisia, jotka soittavat oikein hyvin...]. Lontooseen siirtynyt Tenducci vei luultavasti käsikirjoituksen mukanaan ja se on sittemmin kadonnut.

Sonaatti pianolle, KV 315c=333, B-duuri

Pianosonaatti nro 13 – Linz-Sonata

Piano
Sävelletty Linzissä ja Wienissä marraskuussa 1783
Allegro – Andante cantabile – Allegretto grazioso

Sonaatin ajoitus on muuttunut useita kertoja. Aiemmin se sijoitettiin Pariisiin ja vuoteen 1778, jolloin Mozart oli tavannut Johann Christian Bachin, jonka sonaatti op. 17, nro 4 on hämmästyttävän samanlainen kuin KV 315c=333. Käsikirjoituksen tutkimuksissa on kuitenkin tultu siihen tulokseen, että sonaatti on syntynyt paluumatkalla Salzburgista Linzin kautta Wieniin marraskuussa 1783. Ei tiedetä, mihin täsmälliseen tarkoitukseen sonaatti on sävelletty, mutta sen yleisilme on selkeästi vauhdikas ja yleisön viihteeksi tarkoitettu. Sonaatin julkaisi Christoph Torricella yhdessä teosten KV 205b =284 ja KV 454 kanssa otsikolla *Trois Sonates* vuonna 1784 Wienissä. Tempomerkinnät käsikirjoituksessa eivät ole Mozartin käsialaa, vaan ne on lisätty jälkikäteen.

Kun FRANK ZAPPAN (1940–1993) yhtye The Mothers of Invention esiintyi vuonna 1969 Lontoon Royal Albert Hallissa, ohjelmassa oli myös teos *Mozart Ballet*, jonka aikana IAN UNDERWOOD (1939 –) soitti tämän sonaatin ensimmäistä osaa täysin asiallisesti muun yhtyeen pelleillessä lavalla. Musiikin valinnan oli todennäköisesti tehnyt Underwood, klassisen koulutuksen saanut muusikko.

Neun Variationen, KV 315d=264

Neun Variationen über die Ariette Lison dormait

Piano
Sävelletty mahdollisesti loppukesästä 1778 Pariisissa
(Vain kahdessa viimeisessä muunnelmassa on tempomerkintä, Adagio ja Allegro)

Muunnelmien teemana on NICOLAS DEZÈDEN (1740–1798) sävellys *Lison dormait* musiikkinäytelmästä *Julie* (1772) MONVELIN eli JACQUES MARIE BOUTET'N (1745–1812) librettoon.

[Semiramis, KV 315e=Anh. 11]

Solistit ja kamariorkesteri
Sävelletty (aloitettu) marraskuussa 1778 Mannheimissa (kadoksissa)
Libretto Otto Heinrich von Gemmingen

Kysymyksessä on musiikki Mozartin mannheimilaisen ystävän ja suosijan vapaaherra OTTO HEINRICH VON GEMMINGEN ZU HORNBERGIN (1755–1836) melodraamaan *Semiramis*. Mozart joutui jatkamaan matkaa saamatta teosta valmiiksi Mannheimissa, mutta mainitsee eräässä kirjeessä aikovansa säveltää sen valmiiksi kotona. Käsikirjoitus – valmis tai keskeneräinen, sitä ei tiedetä – on kuitenkin kadonnut jäljettömiin.

Konsertto pianolle, viululle ja orkesterille, KV 315f=Anh. 56, D-duuri

Piano, viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (aloitettu) marraskuussa 1778 Mannheimissa

Mozart kirjoitti 12.11.1778 isälleen: "*Mann richtet hier auch eine accademie des amateurs auf, wie in Paris – wo h: fränzel das violon Dirigirt – und da schreibe ich just an einen concert für clavier und violin.*" [Täällä järjestetään myös amatöörien akatemia, kuten Pariisissa – missä herra Fränzl johtaa viuluja. Tähän tilaisuuteen sävellän konserton pianolle ja viululle.] Mannheimin orkesterin konserttimestari IGNAZ FRÄNZL olisi oletettavasti soittanut viulun osuuden ja Mozart itse pianoa. Valmista tuli 120 tahtia, joista 74 ensimmäistä on myös kokonaan orkestroitu. Ei tiedetä, miksei Mozart säveltänyt teosta loppuun, mutta monet tutkijat ovat sitä mieltä, että tämän kaksoiskonserton jäämistä keskeneräiseksi voidaan pitää suurena menetyksenä säveltaiteelle. Käsikirjoituksen otsikossa on *Concerto per il Cembalo e Violino*.

Complete Mozart Edition -levytyksen osassa 8 on PHILIP WILBYN (1949 –) rekonstruktio tästä konsertosta. Wilby on täydentänyt 120 katkelman ensimmäiseksi Allegroksi ja yhdistänyt siihen sonaatin KV 300l=306 osat Andante cantabile ja Allegretto, olettaen tämän klaveerille ja viululle sävelletyn teoksen olevan keskeneräisen KV 315f:n sovitus. Wilby kuitenkin jättää tuloksen onnistuneisuuden arvioinnin kuuntelijoille, mikä tällaisissa fiktiivisissä rekonstruktioissa on aina viisasta.

KV 316 ‣ 300b

1779

& Mozart palasi Salzburgiin tammikuun puolessavälissä, matkaseuranaan Bäsle-serkkunsa. Helmikuussa astui voimaan uusi sopimus arkkipiispan hovin kanssa. Sen mukaan hovi- ja tuomiokirkon urkurin viranhoidosta maksettiin 450 guldenin vuosipalkkaa. Tehtäviin kuului myös kuoron harjoittaminen sekä maallisen yhtä hyvin kuin kirkollisen musiikin säveltäminen. Vuoden lopulla tuli Münchenistä innostava uuden oopperan tilaus. &

Konsertto kahdelle pianolle, KV 316a=365, Es-duuri

Pianokonsertto nro 10

Kaksi pianoa ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1779 alussa Salzburgissa tai jo 1775–1777
Allegro – Andante – Rondeaux: Allegro

Sävellys lienee tehty Mozartin ja hänen sisarensa Nannerlin käyttöön, nämä kun jatkoivat ihmelapsikiertueiden jälkeenkin soittamista yhdessä. Konserton molemmilla soolosoittimilla on myös tasaarvoinen suhde, joten mistään oppilas-opettaja -konsertosta ei ole kysymys. Konserton syntyajasta ei ole varmuutta, mutta uusimmat tutkimukset viittaavat siihen, että ainakin eräät kadenssit ovat peräisin vuosilta 1775–1777, vaikka toisaalta vuoden 1779 alun puolesta on myös vahvoja todisteita. Käsikirjoituksen otsikkona on *Concerto à due Cembali*. Vuonna 1781 Mozart pyysi konserton isältään ja lisäsi sen esityskokoonpanoon klarinetit, trumpetit ja patarummut yksityiseen esitykseen 23.11.1781 Auernhammereiden luona. Tuossa tilaisuudessa soitti toisen pianon osuuden Josepha Barbara Auernhammer, Mozartin oppilas. Tämä kaksoiskonsertto on perinteisesti numeroitu pianokonserttojen joukkoon, vaikka teknisesti ottaen kyseessä on eri asiasta.

Messu, KV 317, C-duuri

Krönungsmesse – Coronation Mass

Solistit, sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 23.3.1779
Kyrie (Andante maestoso) – Gloria (Allegro con spirito) – Credo (Allegro molto) – Sanctus (Andante maestoso) – Bededictus – (Allegretto) – Agnus Dei (Andante sostenuto)

Teoksen lisänimi on peräisin nyttemmin virheelliseksi osoitetusta oletuksesta, että messu sävellettiin Salzburgin lähistöllä olevan Maria am Plain -kirkon pyhäinkuvan vuotuiseen kruunajaisjuhlaan. Teoksen esityskokoonpano viittaa kuitenkin Salzburgin katedraalissa pääsiäisenä 4.4.1779 tapahtuneeseen esitykseen. Ensimmäinen varmasti dokumentoitu messun esitys oli Franz I:n kruunajaisjuhlassa vuonna 1792.

Kirchensonate, KV 317a=329, C-duuri

Kirkkosonaatti nro 15

Urut ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti maaliskuun alussa 1779 Salzburgissa
Allegro

Edellisestä Mozartin säveltämästä kirkkosonaatista ehti ennen tätä sonaattia nro 14 kulua lähinnä Pariisiin suuntautuneen matkan takia kaksi vuotta. Uruilla on jälleen hyvin selkeä solistinen rooli, vaikkei varsinaisesta urkukonsertosta voikaan puhua. Orkesteri on joka tapauksessa poikkeuksellisen rikas kolmine puhaltimineen. On mahdollista, että tämä sonaatti liittyy messuun KV 317.

Kommet her, ihr frechen Sünder, KV 317b=146

Passionslied – [Tulkaa tänne, julkeat syntiset]

Sopraano, jouset ja urut
Sävelletty mahdollisesti maalis-huhtikuussa 1779 Salzburgissa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Andante con moto

Kyseessä on luultavasti johonkin saksankieliseen passioon tai oratorioon tarkoitettu aaria. Täsmällisempää käyttötarkoitusta ei kuitenkaan tunneta.

Kirchensonate, KV 317c=328, C-duuri

Kirkkosonaatti nro 16

Urut, jouset ja continuo
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1779 ensimmäisellä puoliskolla Salzburgissa
Allegro

Kirkkosonaatti nro 16 merkitsee paluuta yksinkertaiseen jousistoon. Mahdollisesti sen vastineeksi Mozart on säveltänyt uruille – siis itselleen – jälleen hyvin solistisen osuuden.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 317d=378, B-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1779 alussa Salzburgissa tai 1781 Wienissä
Allegro moderato – Andantino sostenuto e cantabile – Rondeau: Allegro

Tämän "Auernhammer-sonaattien" joukossa marraskuussa 1781 julkaistun sonaatin ajoituksesta ovat tutkijat edelleen erimielisiä. Epäilemättä se kuitenkin on varhaisempi kuin opuksen II muut sonaatit. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numeroilla Anh. 154 -157 neljä kolmen huiluduon kokonaisuutta otsikoilla *Trois Duos pour deux Flûtes* ja numeroilla Anh. 158-161 neljä kolmen klarinettiduon kokonaisuutta otsikoilla *Trois Duos pour deux Clarinettes*. Nämä on todettu sovituksista teoksista KV 317d, 58, 379, 296, 310, 575, 380, 564, 454, 377, 538 ja 496.

Sinfonia nro 32, KV 318, G-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 26.4.1779
Allegro spiritoso – Andante

Tämä 26. huhtikuuta valmistunut sinfonia oli ensimmäinen sitten Pariisin matkan 1778. Sävellys on muodoltaan pikemminkin alkusoitto (nopeaa finaalia ei ole lainkaan), joten tutkijat ovat pohtineet, mihin näyttämöteokseen musiikki ehkä olisi tarkoitettu. Käsikirjoituksessa ei myöskään ole otsikkoa. Mozart käyttikin teosta näyttämöllä, tosin paljon myöhemmin eli vuonna 1785, jolloin se yhdessä vokaaliteosten KV 479 ja KV 480 kanssa toimi alkusoittona FRANCESCO BIANCHIN (1752–1810) opera buffassa *La villanella rapita*.

Sinfonia nro 33, KV 319, B-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 9.7.1779, menuetti ehkä 1782
Allegro assai – Andante moderato – Menuetto – Finale: Allegro assai

Käsikirjoituksessa olevaa päiväystä lukuun ottamatta mitään tarkempaa tämän sinfonian synnystä tai käyttötarkoituksesta ei tiedetä. Alkuperäisessä muodossaan sinfonia oli kuitenkin kolmiosainen, menuetti on sävelletty vasta joskus vuoden 1782 tienoilla Wienissä. Artaria julkaisi sinfonian opuksen VII toisena teoksena (ensimmäinen oli Haffner-sinfonia KV 385) vuonna 1785. Sinfonia lienee ollut kuitenkin varsin suosittu, koska sen alkuperäisversion stemmoja on löydetty mm. Schwerinistä, Reichersbergin luostarista, Bozenista, Prahasta, Modenasta, Frankfurtista, Donaueschingenistä ja Grazista. Dokumentoituja yksityiskohtia esityksistä ei kuitenkaan ole löytynyt.

Serenade, KV 320, D-duuri

Posthorn-Serenade

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 3.8.1779
Adagio maestoso – Menuetto: Allegretto – Concertante: Andante grazioso – Rondeau: Allegro ma non troppo – Andantino – Menuetto – Finale: Presto

Serenadi on sävelletty luultavasti juhlatilaisuuteen, ehkä arkkipiispan nimipäiväjuhlille. Teos on täynnä pieniä musiikillisia piloja, joiden kautta Mozart epäilemättä pilkkasi aikalaistensa pinttyneitä musiikillisia kliseitä. Lisänimensä teos on saanut toisessa menuetissa kajahtavasta postitorvesta. Mozart käytti tämän serenadin musiikkia myös muihin tarkoituksiin; osista 3 ja 4 hän rakensi *Sinfonia concertanten* G-duuri ja osista 1, 5 ja 7 sinfonian D-duuri.

Zwei Märsche, KV 320a=335

Kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti elokuun alussa 1779 Salzburgissa

Zwei Märsche, KV 320a=335. Nro 1, D-duuri
Zwei Märsche, KV 320a=335. Nro 2, D-duuri

Mozart sävelsi nämä marssit oletettavasti serenadin KV 320 yhteydessä soitettaviksi. Jälkimmäisessä marssissa Mozart siteeraa tunnistamattoman säveltäjän laulua *Lustig sein die Schobemedle*.

Katkelma, KV 320B=246b, D-duuri

Jouset ja käyrätorvet
Sävelletty mahdollisesti kesällä 1779 Salzburgissa

Tämä 41:n tahdin pituinen katkelma liittyy mahdollisesti divertimentoon KV 320b=334.

Divertimento, KV 320b=334, D-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu, kaksi käyrätorvea ja continuo
Sävelletty mahdollisesti kesällä 1779 Salzburgissa
Allegro – Andante – Menuetto – Adagio – Menuetto – Rondo: Allegro

Tämä Mozartin viimeinen salzburgilainen divertimento on sävelletty perheystävälle GEORG SIGMUND ROBINIG VON ROTTENFELDILLE (1760–1823). Ensipainoksen (Gombart & Co., Augsburg, 1799) otsikkona on *Grand Sextuor pour 2 Violons, 2 Cors, Alt & Basse*.

Marsch, KV 320c=445, D-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu, kaksi käyrätorvea ja continuo
Sävelletty luultavasti kesällä 1779 Salzburgissa

Marssi lienee tarkoitettu soitettavaksi divertimenton KV 320b=334 yhteydessä, joskin myös muita tarkoituksia on pidetty mahdollisina.

Sinfonia concertante, KV 320d=364, Es-duuri

Viulu, alttoviulu ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti kesällä 1779 Salzburgissa
Allegro maestoso – Andante – Presto

Teoksen taustoista tiedetään hyvin vähän. Käsikirjoitus on kadoksissa, eikä säilyneissä lyhyissä käsikirjoituskatkelmissa ole minkäänlaisia ajoitusta auttavia yksityiskohtia. *Sinfonia concertante* oli sävellysmuotona muodissa Pariisissa 1770-luvun lopulla. KV 320d ja katkelma KV 320e on ajoitettu vuoteen 1779, koska Mozart oli tuolloin palannut Pariisista, ja muiden ajoituskeinojen puuttuessa tutkijat pitävät tätä ajankohtaa todennäköisenä. Erikoisuutena voi mainita, että teoksen

alttoviuluosuus on transponoitu niin, että alttoviulisti joutuu virittämään soittimensa puoli sävelaskelta normaalia korkeammalle. Mozart tavoitteli tällä todennäköisesti kirkkaampaa, viulumaisempaa sointia.

Allegro, KV 320e=Anh. 104, A-duuri

Viulu, alttoviulu ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti kesällä 1779 Salzburgissa

Katkelman 134 tahdista on orkestroitu valmiiksi alku, solistien sisääntulon jälkeen sitä on vain luonnosteltu. Katkelma liittynee teokseen KV 320d=364.

Vesperae solennes de Dominica, KV 321

Vesperae de Confessore

Solistit, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty 1779 Salzburgissa
Dixit (Allegro vivace) – Confitebor (Allegro) – Beatus vir (Allegro) – Laudate pueri – Laudate Dominum (Allegro) – Magnificat (Adagio maestoso)

Mozart sävelsi kaksi täydellistä sarjaa vespermusiikkia (KV 321 ja 339), joista tämä ensimmäinen oli erityisesti säveltäjän itsensä arvostama. Vielä vuonna 1783 hän pyysi isäänsä lähettämään teoksen Wieniin, jotta voisi näyttää sitä paroni GOTTFRIED VAN SWIETENILLE (1733–1803). Käsikirjoituksen otsikkona on *Vesperae de Confessore*, ei kuitenkaan Mozartin käsialalla. Teos on suhteellisen kaukana perinteisestä kirkkomusiikkityylistä. Esimerkiksi osa *Laudate pueri* on motettityylinen kuoro-osa, mutta sitä seuraava *Laudate Dominum* koloratuuriaaria urkujen säestyksellä. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli liitteissä numerolla KV Anh. 113 teos *Sechs Psalmen* sekakuorolle, kamariorkesterille ja uruille. Se on sittemmin todettu anonyymiksi sovitukseksi vesperistä KV 321. Sama on todettu offertoriumista (fuugasta) *Amavit eum Dominus*, joka oli Köchelin luettelossa numerolla KV Anh. 119.

& Vesper on iltapalvelus, joka Mozartin aikana koostui viidestä psalmista, hymnistä ja magnificatista. Koska kummassakaan Mozartin säveltämässä vesperissä ei ole hymniosaa, se lienee esityksissä korvattu jollain gregoriaanisella sävelmällä. &

Allegro con spirito, KV 321a, C-duuri

Solistit, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty mahdollisesti 1779 Salzburgissa

Teoksesta tunnetaan vain 7 tahdin mittainen katkelma, jonka käsikirjoitus on kadoksissa.

Regina coeli, KV 321b=276

Solistit, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty ehkä 1779 Salzburgissa
Allegro

Tämän Mozartin kolmannen ja viimeisen *Regina coeli* -tekstiin tekemän antifonin ajoitustieto on epävarma, koska käsikirjoitusta ei tunneta. Musiikissa on kuitenkin nähty tyylillisiä yhtymäkohtia tältä ajalta olevaan vesperiin KV 321, ja sävellyksen on arveltu syntyneen 1779. Teoksen *Alleluja* -kohdan samankaltaisuus GEORG FRIEDRICH HÄNDELIN (1685–1759) oratorion *Messiah* osan *Halleluja* kanssa on ilmeinen, mutta kyseessä lienee sattuma, sillä Mozartilla ei vielä 1779 ollut ollut tilaisuutta kuulla tätä Händelin vuonna 1741 sävellettyä teosta kuulla, vaikka myöhemmin sovittikin Händelin musiikkia.

KV 322 ‣ 296a

Kyrie, KV 323=Anh. 15, C-duuri

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty mahdollisesti 1779 Salzburgissa tai 1788
Allegro moderato

Mitään ei tiedetä tämän Mozartin jäljiltä 37 tahdin pituiseksi katkelmaksi jääneen Kyrien sävellysolosuhteista. Uusin tutkimus on ajoittanut katkelman vuoteen 1788 tai tätäkin myöhemmäksi. Teoksen on täydentänyt 53 tahdin pituiseksi Maximilian Stadler. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli numerolla KV Anh. 118 *Regina coeli*, joka nyttemmin on osoitettu anonyymiksi kopioksi KV 323:sta.

Gloria, KV 323a=Anh. 20, C-duuri

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty (aloitettu) mahdollisesti 1779 Salzburgissa tai 1788

Tämän 26 tahdin katkelman orkestrointi on vain osittaista. Nykyään katkelma on ajoitettu vuoteen 1788 tai myöhemmäksi. Mahdollisesti tämä KV 323a ja Kyrie-katkelma KV 323 kuuluvat jotenkin yhteen eli ovat ehkä olleen messun osien suunnitelmia.

Salus infirmorum, KV 324=Anh. C 3.02

Sekakuoro ja urut
Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä

Köchel piti hymniä aitona, myöhemmin se sijoitettiin liitteisiin numerolla KV Anh. 186a.

Sancta Maria, ora pro nobis, KV 325=Anh. C 3.03

Sekakuoro ja urut
Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä

Köchel piti hymniä aitona, myöhemmin se sijoitettiin liitteisiin numerolla KV Anh. 186b.

Justum deduxit Dominus, KV 326=Anh. A 4

[Hän toimi oikealla tavalla ja näytti hänelle Jumalan sanan]

Neljä lauluääntä ja continuo
Säveltäjä Johann Ernst Eberlin
Sävellysaikaa ei tiedetä

Köchel piti teosta aitona, koska siitä tunnetaan Leopold Mozartin tekemä käsikirjoitus, todennäköisesti Mozartin pyytämä. Myöhemmin se siirrettiin liitteisiin ja todettiin Eberlinin sävellykseksi. Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa sen numero on KV 93d.

Adoramus te, Christe, KV 327=Anh. A 10

Sekakuoro ja continuo (urut)
Säveltäjä Quirino Gasparini
Sävellysaikaa ei tiedetä

Köchel piti tätä pientä hymniä aitona, mutta se todettiin myöhemmin Quirino Gasparinin sävellykseksi ja siirrettiin liitteisiin.

KV 328 ‣ 317c
KV 329 ‣ 317a
KV 330 ‣ 300h
KV 331 ‣ 300i
KV 332 ‣ 300k
KV 333 ‣ 315c
KV 334 ‣ 320b
KV 335 ‣ 320a
KV 336 ‣ 336d

Thamos, König in Aegypten, KV 336a=345

Sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty 1779–1780 Salzburgissa (ensimmäiset versiot jo 1777)
Libretto Tobias Philipp von Gebler
Schon weichet dir, Sonne – Maestoso & Allegro – Andante – Allegro – Allegro vivace assai – Gottheit, Gottheit, über alle – Ihr Kinder des Staubes

Vapaaherra TOBIAS PHILIPP VON GEBLERIN (1726–1786) ”herooinen draama” *Thamos, König in Aegypten* ilmestyi painettuna Prahassa ja Dresdenissä vuonna 1773, ja esitettiin 11.12.1773 Pressburgissa. Gebler halusi näytelmänsä esille myös Wienissä ja Berliinissä, ja sitä varten on Mozart ilmeisesti saanut tehtäväksi säveltää muutamia osuuksia kuorolle. Aikakausjulkaisussa *Historische-kritische Theaterchronik von Wien* oli 13.4.1774 seuraava maininta näytelmän esityksestä Wienissä 4.4.1774: ”*Kuoro-osuudet ensimmäisessä ja viidennessä näytöksessä -- olivat tehokkaita, sillä herra Karl Mozzartin* [sic] *musiikki on kauniisti sävellettyä, emmekä voi kuvitella näytelmän kirjoittajan voineen odottaa enempää. Sääli, ettei musiikkia laulettu paremmin.*”

Näytäntökaudella 1779–1780 *Thamos* oli Salzburgissa böömiläisen teatteriseurueen ohjelmistossa. Mozart palasi vanhan musiikkinsa ääreen, muokkasi kuoro-osuuksia, sävelsi kolmannen kuoron ja lisäksi viisi orkesterivälisoittoa. Kolmannen kuorokohtauksen teksti ei ole ilmeisesti Geblerin

vaan paikallisen runoilijan Johann Schachtnerin tekemä. Esityksistä Mozartin uuden musiikin kanssa ei ole säilynyt mitään tietoja. Vuonna 1783 Mozart itse kuitenkin pahoitteli näytelmän esitysten loppumista. Nykyaikoina näytelmää ei liene missään esitetty, mutta Mozartin siihen säveltämä musiikki on levytetty. Vapaaherra Gebler oli vapaamuurari, ja näytelmän *Thamos* hengessä on nähty – ehkei vähiten egyptiläismytologisen tapahtumaympäristönsä takia – yhteyksiä oopperan *Die Zauberflöte*n maailmaan. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli kolme hymniä *Preis dir! Gottheit*, *Ob fürchterlich tobend* ja *Gottheit, Gottheit, über Alle mächtig* numeroilla Anh. 121-123. Hymnit on nyttemmin todettu anonyymeiksi sovituksiksi *Zaiden*, KV 336a musiikista.

Zaide, KV 336b=344

Deutsches Singspiel in zwei Akten – Das Serail

Sopraano (Zaide), tenori (Gomatz), basso (Allazim), tenori (Soliman), basso (Osmin), neljä tenoria (orjia), kertoja (Zaram) ja kamariorkesteri
Sävelletty 1779–1780 Salzburgissa
Libretto Johann Andreas Schachtner

I näytös
Brüder, lasst uns lustig sein – [Veljet olkaamme iloisia] (neljän orjan kuoro) – Unerforschliche Fügung! (Gomatzin melologo) – Ruhe sanft, mein holdes Leben [Lepää rauhassa, rakas elämäni] (Zaiden aaria) – Rase, Schicksal, wüte immer (Gomatzin aaria) – Meine Seele hüpft vor Freuden (Zaiden ja Gomatzin duetto) – Herr und Freund, wie dank' ich dir (Gomatzin aaria) – Nur mutig, mein Herze [Ole rohkea, sydämeni] (Allazimin aaria) – O selige Wonne! (Zaiden, Gomatzin ja Allazimin tertsetto)

II näytös
Der stolze Löw' lässt sich zwar zähmen (Sulttaani Solimanin melologo ja aaria) – Wer hungrig bei der Tafel sitzt (Osminin aaria) – Ich bin so bös' als gut (Solimanin aaria) – Trostlos schluchzet Philomele (Zaiden aaria) – Tiger! Wetze nur die Klauen [Tiikeri! Teroita vain kyntesi] (Zaiden aaria) – Ihr Mächtigen seht ungerührt (Allazimin aaria) – Freundin, stille deine Tränen (Zaiden, Gomatzin, Solimanin ja Allazimin kvartetto)

& Keskeneräiseksi jääneen oopperan tapahtumat sijoittuvat sulttaani Solimanin maailmaan, missä sulttaanin ihastuksen kohde Zaide on rakastunut orja Gomatziin ja valitsee mieluummin rakastettunsa kuin turvallisen elämän Solimanin rinnalla. Sulttaanin neuvonantaja Allazim kannustaa sulttaania ajattelemaan Gomatzia miehenä, ei orjana. Käsikirjoitus päättyy kohtaan, jonka mukaan Zaide ja Gomatz on tuomittu rangaistukseen tai peräti teloitettavaksi. &

Mozart sävelsi tämän ensimmäisen ”haaremioopperansa” (toinen oli *Die Entführung aus dem Serail*) Salzburgissa 1779 vierailleelle böömiläiselle teatteriryhmälle, joskaan varsinaisesta tilauksesta ei liene ollut kysymys, enemmänkin Mozartin toiveesta saada musiikkiaan myydyksi ja esille. Esitys ei kuitenkaan toteutunut ja musiikkikin jäi keskeneräiseksi (alkusoitto ja kolmas näytös puuttuvat kokonaan), ehkä siksi, että *Idomeneon* säveltäminen tuli ajankohtaiseksi. Mozart ei kuitenkaan luopunut toiveista saada tämäkin laulunäytelmä esitetyksi Salzburgissa, sillä Leopold joutui useampaan kertaan kirjoittamaan, ettei mitään ollut tehtävissä (teatterit olivat kiinni mm. keisarinnan kuoleman takia). Münchenissä ollessaan Mozart pyysi isäänsä tuomaan *Zaiden* musiikin mukanaan, koska halusi näyttää sitä ystävilleen. Mozartien mielenkiinto *Zaideen* sammui lopullisesti, kun ajankohtaiseksi tuli oopperan *Die Entführung aus dem Serail* säveltäminen.

Oopperan nimi *Zaide* on peräisin Johan Anton Andrén ensipainoksesta vuodelta 1838. Schachtnerin libreton otsikko oli kaikessa komeudessaan seuraava: *Ein musikalisches Singspiel, genannt: Das Serail. Oder: Die unvermutete Zusammenkunft in der Sclaverey zwischen Vater, Tochter und Sohn*. Libretto perustui puolestaan tekstiin, jonka muuan FRANZ JOSEPH SEBASTIANI oli tehnyt vuonna 1779 Bozenissa toteutettuun esitykseen, jonka musiikin oli säveltänyt JOSEPH VON FRIEBERT (1724–1799). Molempien librettojen esikuvana on ehkä ollut Voltairen näytelmä *Zaïre*, joka esitettiin Salzburgissa vuonna 1778. Constanze myi *Zaiden* käsikirjoituksen kustantaja Andrélle, joka julkaisi laulunäytelmän alkusoiton ja finaalin itse säveltämällä täydentäen. Schachtnerin tekstiä täydensi tässä vaiheessa CARL GOLLMICK (1796–1866) Tässä muodossaan ooppera sai maailmanensi-iltansa 27.1.1866 Frankfurtissa. Alfred Einstein oli sitä mieltä, että sinfonia KV 318 on *Zaide*n käsikirjoituksesta puuttuva alkusoitto (ks. Einstein, 239). Käsitystä vastaan puhuu kuitenkin erilainen orkestrointi (mm. käyrätorvien määrä on eri) ja se tosiasia, että sinfonia on valmistunut ennen laulunäytelmän muuta musiikkia, ja tämä ei ollut Mozartin normaali järjestys.

Zwei deutsche Kirchenlieder, KV 336c=343

Lauluääni ja continuo
Sävelletty mahdollisesti 1779 Salzburgissa tai vasta 1787 Prahassa tai Wienissä
Tekstien tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Zwei deutsche Kirchenlieder, KV 336c=343. Nro 1, O Gottes Lamm, dein Leben
Zwei deutsche Kirchenlieder, KV 336c=343. Nro 2, Als aus Ägypten Israel

Otto Jahn on liittänyt laulut vapaamuurareihin, Köchelin luettelon toimittajat puolestaan pitävät niitä osana piispa Colloredon pyrkimystä uudistaa kirkkolaulua (tähän liittyvä paimenkirje tunnetaan vuodelta 1782). Toukokuussa 1787 Mozart itse kirjoitti Gottfried von Jacquinille: ”*Hier schick ihnen ihren Amynt und das Kirchenlied*” [Lähetän teille laulunne ‘Amynt’ ja kirkkolaulun]. Mainittu *Amynt* lienee ollut jokin Jacquinin oma sävellys, jota Mozart oli arvioinut, mutta ”das Kirchenlied” saattaa viitata jompaankumpaan tai molempiin tässä käsiteltävistä kirkkolauluista.

1780

& Vuosi 1780 merkitsi Mozartille normaalin virkatyön lisäksi oopperatilauksen valmistelua ja esityksen odottamista. Vasta marraskuussa hän pääsi lähtemään Müncheniin harjoittamaan solisteja ja orkesteria ja säveltämään *Idomeneon* valmiiksi. Vuoden aikana valmistui melko vähän muita uusia sävellyksiä. &

Kirchensonate, KV 336d=336, C-duuri

Kirkkosonaatti nro 17

Urut, kaksi viulua ja continuo
Sävelletty (päivätty) maaliskuussa 1780 Salzburgissa
Allegro

Mozartin kirkkosonaateista viimeisin muistuttaa rakenteeltaan klaveerikonserton osaa, vaikka soitinnus onkin pelkkä kirkkotrio. Urkujen osuus on kuitenkin niin konsertoiva (päätteenä on jopa kadenssi!), että voi tuskin olettaa Mozartin ajatelleen sitä kenenkään muun kuin itsensä soitettavaksi. Sonaatti on ehkä tarkoitettu messun KV 337 osien väliin.

Messu, KV 337, C-duuri

Missa solemnis

Solistit, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa maaliskuussa 1780
Kyrie (Andante) – Gloria (Allegro molto) – Credo (Allegro vivace) – Sanctus (Adagio) – Benedictus (Allegro non troppo) – Agnus Dei (Andante sostenuto)

Messu KV 337 jäi Mozartin viimeiseksi Salzburgissa ja toiseksi viimeiseksi messuksi kaiken kaikkiaan. Alanimeke *Missa solemnis* ei liity niinkään teoksen pituuteen kuin sen orkestroinnin rikkauteen, joka puolestaan vihjaa johonkin toistaiseksi tuntemattomaan juhlatilaisuuteen. Sävelkielessä kuuluu myös selvästi siirtyminen polyfonisesta tyylistä homofoniseen. Tällä teoksella Mozart lausui jäähyväisensä Salzburgin kirkollisille piireille, vaikka tietenkin vain meidän jälkiviisaasta näkökulmastamme arvioituna.

Sinfonia nro 34, KV 338, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 29.8.1780
Allegro vivace – Andante di molto – Finale: Allegro vivace

Käsikirjoituksen otsikkona on *Sinfonia di Wolfgango Amadeo Mozart mpr. li 29 Agosto, Salsbourg 1780*. Nannerl-sisaren päiväkirjoissa on merkintö, jonka mukaan Wolfgang soitti hovissa syyskuun 2., 3. ja 4. päivinä. Jokin näistä on todennäköisesti ollut myös uuden sinfonian ensiesitys. Mozart saattoi myös suunnitella sinfoniansa esitettäväksi Münchenissä, jonne oli lähdössä *Idomeneon* valmisteluihin, mutta mitään merkintöjä esityksistä ei ole löytynyt. Sinfonian ensimmäistä Allegro vivace -osaa on alun perin seurannut (tai ainakin on ollut tarkoitus seurata) menuetti, mutta Mozart on repinyt sen käsikirjoituksesta, jolloin vain neljätoista ensimmäistä tahtia on jäänyt jäljelle ensimmäisen osan nuottilehden kääntöpuolelle. Koska Mozart sijoitti menuetin sinfonioissaan kolmanneksi osaksi (jotkut aikalaiset sen sijaan toiseksi), ei tämän fragmentin tarkoituksesta olla varmoja. Käsikirjoituksessa on hitaan osan tempomerkintänä Andante di molto, mutta ilmeisesti orkestereilla oli taipumusta soittaa se liiankin hitaasti, sillä eräästä konserttimestarin äänestä on löytynyt Mozartin omakätinen täsmennys *più tosto allegretto*.

Vaikkei sinfoniaa siis ilmeisesti esitettykään Münchenissä, Wienissä se oli esillä. Mozart tarkoitti ehkä juuri tätä sinfoniaa kirjoittaessaan 11.4.1781: ”*Das habe ich ihnen auch neulich vergessen zu schreiben, dass die sinfonie magnifique gegangen ist, und allen succés gehabt hat – 40 Violin haben gespiellt – die blass-Instrumente alle doppelt –10 Bratschen –10 Contre Bassi, 8 violoncelli und 6 fagotti.*” [Olenkin unohtanut kirjoittaa, että sinfonia on sujunut hienosti ja saavuttanut menestystä – 40 viulua on ollut sitä soittamassa – kaikki puhaltimet kaksinkertaisina –10 alttoviulua –10 kontrabassoa, 8 selloa ja 6 fagottia]. KV 338 oli viimeinen Mozartin Salzburgissa säveltämistä sinfonioista. Hän sävelsi tosin Wienistä käsin vielä yhden salzburgilaisille tarkoitetun (KV 385), mutta viimeiset suuret sinfoniansa Mozart tarkoitti jo aivan toisenlaisille yleisöille.

Vesperae solennes de confessore, KV 339

Solistit, sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty (päivätty) Salzburgissa 1780
Dixit (Allegro vivace) – Confitebor (Allegro) – Beatus vir (Allegro vivace) – Laudate pueri – Laudate Dominum (Andante ma un poco sostenuto) – Magnificat (Adagio)

Käsikirjoituksen otsikko *Vesperae solennes de confessore* ei ole Mozartin kirjoittama, eikä itse asiassa tiedetä, minkä pyhimyksen juhlimiseksi teos on sävelletty. Tästä toisesta kokonaisesta vesperistä tuli Mozartin viimeinen Salzburgissa säveltämä kirkkomusiikkiteos, jonka perinteistä vapaassa

sävelkielessä voi kuulla, jos niin haluaa, vaikkapa kaipuuta pois kaupungista, jossa luova säveltäjä tunsi olevansa ainakin taiteellisesti umpikujassa. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli liitteissä numerolla KV Anh. 114 offertorium *Sancti et justi in Domino* sekakuorolle, jousille ja uruille. Sittemmin tämä on todettu anonyymiksi sovitukseksi vesperin KV 339 musiikista. Sama on todettu graduaalista *Laudate Dominum*, joka on ollut Köchelissä numerolla KV Anh. 115.

Kyrie, KV 340=Anh. C 3.06

Sekakuoro
Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä

Vaikka Köchel piti tätä säestyksetöntä *Kyrie*-osaa aitona Mozartin teoksena, luettelon kolmannessa painoksessa se jo siirrettiin liitteisiin, ensin numerolla KV Anh. 186f ja nyttemmin numerolla KV Anh. C 3.06.

Verdankt sei es dem Glanz der Großen, KV 340a=392

[Kiitokset kuuluvat suurten loisteelle]

Lauluääni ja piano
Sävelletty mahdollisesti 1780 Salzburgissa tai 1781–1782 Wienissä
Teksti Johann Timotheus Hermes
Gleichgültig und zufrieden

JOHANN TIMOTHEUS HERMES (1738 1821) oli saksalainen runoilija ja kirjailija. Teksti on romaanista *Sophiens Reisen von Meml nach Sachsen* (1769), kuten myös laulut KV 340b ja 340c. Laulu julkaistiin vuonna 1799 myös Daniel Jägerin tekstillä *Mich locket nicht der Schall*.

An die Einsamkeit, KV 340b=391

[Yksinäisyydelle] – Sei du, mein Trost – [Ole sinä, lohtuni]

Lauluääni ja piano
Sävelletty mahdollisesti 1780 Salzburgissa tai 1781–1782 Wienissä
Teksti Johann Timotheus Hermes
Traurig, doch gelassen

Laulu julkaistiin vuonna 1799 myös Daniel Jägerin tekstillä *Dir, Einsamkeit, vertrau ich*.

An die Hoffnung, KV 340c=390

[Toivolle] – Ich würd' auf meinem Pfad – [Olisin matkallani]

Lauluääni ja piano
Sävelletty mahdollisesti 1780 Salzburgissa tai 1781–1782 Wienissä
Teksti Johann Timotheus Hermes
Mäßig, gehend

Laulu julkaistiin 1799 myös Daniel Jägerin tekstillä *Ach, verschmachtet wär' ich lange*.

KV 341 ‣ 368a
KV 342 ‣ 177
KV 343 ‣ 336c
KV 344 ‣ 336b
KV 345 ‣ 336a
KV 346 ‣ 439a
KV 347 ‣ 382f
KV 348 ‣ 382g
KV 349 ‣ 367a

Wiegenlied, KV 350=C 8.48

Schlafe, mein Prinzchen, schlaf ein – Schlafe, mein Prinzchen! es ruhn

Lauluääni ja piano
Säveltäjä Friedrich Fleischmann
Teksti Friedrich Wilhelm Gotter
Andante

Laulua pidettiin pitkään Mozartin sävellyksenä, kunnes tutkijat tulivat siihen tulokseen, että säveltäjä on BERNHARD FLIES, 1770 syntynyt saksalainen amatöörisäveltäjä. Nykyään säveltäjän arvellaan olevan saksalainen FRIEDRICH FLEISCHMANN (1766–1798). Tekstin tekijä on FRIEDRICH WILHELM GOTTER (1746–1797), jonka näytelmästä *Esther* (1795) kehtolaulu on poimittu. Mozartilla itsellään ei ollut laulun kanssa koskaan mitään tekemistä, KV 350 oli puhtaasti Köchelin virheellinen oletus. Painoksissa 2 ja 3 laulu sijoitettiin liitteisiin numerolla KV Anh. 284f.

KV 351 ‣ 367b
KV 352 ‣ 374c
KV 353 ‣ 300f

KV 354 ‣ 299a
KV 355 ‣ 576b
KV 356 ‣ 617a
KV 357 ‣ 497a/500a
KV 358 ‣ 186c
KV 359 ‣ 374a
KV 360 ‣ 374b
KV 361 ‣ 370a
KV 362 ‣ Ei käytetä enää minkään teoksen yhteydessä

Drei Menuette, KV 363

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1780 Salzburgissa tai vasta 1782–1783

Drei Menuette, KV 363. Nro 1, D-duuri
Drei Menuette, KV 363. Nro 2, G-duuri
Drei Menuette, KV 363. Nro 3, D-duuri

Triottomien menuettien tarkoitus ja sävellysajankohta ovat tuntemattomia. Käsialan ja vesileimojen perusteella on arveltu, että menuetit ovat syntyneet 1782–1783 (Köchelin mukaan 1780).

KV 364 ‣ 320d
KV 365 ‣ 316a

Die neugeborne Ros‘ entzückt, KV 365a=Anh. 11a

Die neugeborne Ros' entzückt, mit Reiz vom jungen Lenz geschmückt

Lauluääni, kaksi käyrätorvea ja jousiorkesteri
Sävelletty marraskuussa 1780 Münchenissä
Teksti Johann Gottfried Dyck Carlo Gozzin alkuperäistekstin mukaan

Matkalla oopperan *Idomeneo* harjoituksiin Mozart oli luvannut EMANUEL SCHIKANEDERILLE (1748–1812) aarian näytelmään *Wie man sich die Sache denkt! oder Die zwey schlaflosen Nächte*, joka perustui Carlo Gozzin tekstiin *Le due notti affannose*. Monien viivytysten ja muistutusten jälkeen Mozart saattoi 8.11.1780 kirjoittaa: ”*Hier folgt endlich die schon so lang versprochene Aria für Herrn Schikaneder.*” [Tässä lopultakin niin kauan sitten luvattu aaria herra Schikanederille]. Tähän asti on arveltu, että Mozart viittaa kateissa olevaan resitatiiviin ja aariaan *Warum, o Liebe, treibst du jenen grausamen Kurzweil – Zittre, töricht Herz und leide*, mutta vuonna 1996 myytiin 30 tahdin pituinen käsikirjoitus aariasta *Die neugeborne Ros’ entzückt*, joka lienee tuo kirjeenvaih-

dossa mainittu sävellys. Seitsemän ensimmäistä sanaa puuttuvat käsikirjoituksesta. Aariaa edeltävää resitatiivia *Wie grausam ist, o Liebe, nicht dein Spiel!* ei ole ainakaan löydetty, vaikka Mozart on voinut senkin säveltää. Saksankielisen libreton teki kirjakauppias ja kirjailija JOHANN GOTTFRIED DYCK (myös Dik ja Dyk, 1750–1813).

1781

& *Idomeneon* kenraaliharjoitukset järjestettiin Mozartin syntymäpäivänä 27. tammikuuta. Ensiiltaan 29.1.1781 saapuivat myös Leopold ja Nannerl. Mozartit viipyivät Münchenissä maaliskuun alkuun vieraillen myös sukulaisten luona Augsburgissa. Wieniin tilapäisesti asettunut arkkipiispa määräsi kuitenkin Mozartin siirtymään kaupunkiin. Edessä oli kuitenkin väistämätön ero, kun säveltäjä ei voinut alistua arkkipiispan tiukkoihin ehtoihin, vaan sanoutui irti virastaan keittiömestari, kreivi KARL JOSEPH FELIX ARCON (1743–1830) kuuluisan potkun saattelemana. Mozart asettui tämän jälkeen asumaan Weberien luo. Nämä olivat muuttaneet kaupunkiin vuonna 1779. Kun Aloysia Weber oli tällä välin mennyt naimisiin näyttelijä ja taidemaalari JOSEPH LANGEN (1751–1831) kanssa, Mozartin huomio kiinnittyi Aloysian sisareen Constanze Weberiin. Heinäkuussa Mozart sai uuden oopperan eli *Das Entführung aus dem Serailin* libreton. Syksyn mittaan oli useita konsertteja ja oppilaita, minkä lisäksi kustantaja Artaria teki sopimuksen tulevien sävellysten julkaisemisesta. Joulukuussa Mozart ja italialaissyntyinen englantilainen säveltäjä ja pianovirtuoosi MUZIO CLEMENTI (1752–1832) kävivät tunnetun ”kaksintaistelun” klaveereilla keisarin edessä. &

Idomeneo, Rè di Creta, KV 366

Opera seria in tre Atti – Ilia ed Idamante

Tenori (Idomeneo), sopraano tai tenori (Idamante), sopraano (Ilia), sopraano (Elettra), tenori (Arbace), tenori (Gran sacerdote di Nettuno), basso (Neptunuksen ääni), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty lokakuusta 1780 tammikuuhun 1781 Salzburgissa ja Münchenissä
Libretto Giambattista Varesco

I näytös
Ouverture – Quando avran fine omai (resitatiivi) – Padre, germani, addio! [Isä, saksalaiset, näkemiin!] (Ilian aaria) – Ecco, Idamante, ahimè (resitatiivi) – Radunate i Troiani, ite (resitatiivi) – Non ho colpa, e mi condanni [Minussa ei ole vikaa, ja sinä tuomitset minut] (Idamanten aaria) – Ecco il misero resto de' Troiani (resitatiivi) – Godiam la pace, trionfi Amore (kuoro) – Prence, signor, tutta la Grecia oltraggi (resitatiivi) – Tutte nel cor vi sento (Elettran aaria) – Pietà! Numi, pietà! (kuoro) – Eccoci salvi alfin (Idomeneon pantomiini ja resitatiivi) – Oh voi, di Marte e di

Nettuno (resitatiivi) – Vedrommi intorno l'ombra torente (Idomeneon aaria) – Cieli! che veggo? (resitatiivi) – Il padre adorato (Idamanten aria) – Intermezzo: Marcia – Ballo delle donne Cretesi – Nettuno s'onori, quel nome risuoni (kuoro)

II näytös
Tutta m'è noto (resitatiivi) – Se il tuo duol (Arbacen aaria) – Non più. Tutto ascoltai (resitatiivi, scena) – Non temer, amato bene (Idamanten aaria, rondo KV 490) – Se mai pomposo apparse (resitatiivi) – Se il padre perdei [Jos isä katosi] (Ilian aaria) – Qual mi conturba i sensi (resitatiivi) – Fuor del mar ho un mar in seno [Kuivalla maalla on meri sydämessäni] (Idomeneon aaria) – Frettolosa e giuliva Elettra vien (resitatiivi) – Chi mai del mio provò (resitatiivi) – Idol mio, se ritroso (Elettran aaria) – Odo da lunge armonioso suono (marssi ja resitatiivi) – Sidonie sponde (resitatiivi) – Placido è il mar, andiamo (kuoro) – Vattene prence (resitatiivi) – Pria di partir, o Dio! (Elettran, Idamanten ja Idomeneon tertsetto) – Qual nuovo terrore! (kuoro) – Eccoti in me, barbaro Nume! (resitatiivi) – Corriamo, fuggiamo quel mostro spietato (kuoro)

III näytös
Solitudini amiche (resitatiivi) – Zeffiretti lusinghieri [Imarteleva Zeffiretti] (Ilian aaria) –Ei stesso vien... oh Dei! (resitatiivi) – Principessa, a' tuoi sguardi (resitatiivi) – S'io non moro a questi accenti (duetto) – Spiegarti non poss'io (duetto KV 489) – Cieli! che vedo (resitatiivi) – Andrò ramingo e solo (kvartetto) – Sire, alla reggia tua immense turba (resitatiivi) – Sventurata Sidon! (resitatiivi) – Se colà ne' fati è scritto (Arbacen aaria) – Volgi intorno lo sguardo, oh sire (resitatiivi) – O, o voto tremendo! (kuoro) – Marcia – Accogli, o re del mar (Cavatina ja kuoro) – Stupenda vittoria! (kuoro) – Quol risuona qui intorno (resitatiivi) – Padre, mio caro padre (resitatiivi) – Idomeneo cessi esser re (La Voce) – A Idomeneo (La Voce) – Oh ciel pietoso! (resitatiivi) – Popoli, a voi l'ultima legge (resitatiivi) – Scenda Amor, scenda Idomeneo (kuoro) – Ballet

Lisäyksiä
Siam soli. Odimi Arbace (resitatiivi) – Frettolosa e giuliva Elettra vien (resitatiivi) – No, la morte (aaria) – Ha vinto amore (La Voce) – D'Oreste, d'Aiace (aaria) – Torna la pace (aaria) – Passepied

& Oopperan tapahtumat sijoittuvat Kreetan saarelle pian troijalaissotien jälkeen. Kuningas Priamin tytär Ilia on rakastunut prinssi Idamanteen, Kreetan kuningas Idomeneon poikaan. Kuningas Agamemnonin tytär Elettra on kateellinen Ilialle. Matkalla kotiin Idomeneo on hukkua, mutta Neptunus pelastaa hänet, mutta kuninkaan pitäisi uhrata ensimmäiseksi kohtaamansa ihminen. Tämä sattuu olemaan Idamante, joka joutuu maanpakoon Kreetalta eli saattamaan Elettra Argosiin. Ilia on onneton. Kun Idamanten laiva on lähdössä, Neptunuksen lähettämä merikäärme ilmaantuu ja Idomeneo lupaa uhrata itsensä petettyään lupauksensa meren jumalalle. Idamante ja Ilia tunnustavat rakkautensa toisilleen. Monimutkaisten vaiheitten jälkeen Neptunus määrää Idomenean luovuttamaan kruunun Idamantelle ja Ilialle. &

Tämän oopperatilauksen Mozart sai Baijerin vaaliruhtinas Karl Theodorilta, joka halusi *opera seria*n Münchenin karnevaalikaudelle 1781. Oopperan libreton laati Salzburgin hovikappalainen GIAMBATTISTA VARESCO (1735–1805) ANTOINE DANCHET'IN (1671–1748) ja ANDRÉ CAMP-

RAN (1660–1744) ranskalaisen oopperan pohjalta. Mozart aloitti säveltämisen Salzburgissa, mutta siirtyi jälleen tulevalle esityspaikalle säveltämään aarioita ja tekemään muuta hienosäätöä. Mm. librettoon hän halusi paljon muutoksia, ja tämä tapahtui Leopold Mozartin kautta (Varesco pysyi koko ajan Salzburgissa).

Kirjeessään 8.11.1780 isälleen Mozart kirjoitti: "*Se il Padre perdei in te lo ritrovo; diese stropfe könte nicht besser seyn – Nun aber kömmts was mir immer NB: in einer Aria, unatürlich schien – nemlich das à parte reden. im Dialogue sind diese Sächen ganz Natürlich – Man sagt geschwind ein paar Worte auf die Seite – aber in einer aria – wo man die wörter wiederhollen muss – macht es üble Wirkung – und wenn auch dieses nicht wären so wünschte ich mir da eine Aria – der anfang kann bleiben wenn er ihm taugt, denn der ist Charmant – eine ganz Natürlich fortfliessende Aria – wo ich nicht so sehr an die Worte gebunden, nur so ganz leicht auch fortschreiben kann, denn wir haben uns verabredet hier eine aria Andantino mit 4 Concertierenden BlasInstrumenten anzubringen, nemlich auf eine flaute, eine oboe, ein Horn, und ein Fagott. – und bitte, dass ich sie so bald als möglich bekomme.*" [Se il Padre perdei in te lo ritrovo; nämä säkeet eivät voisi olla parempia. Mutta sitten on jotain, mikä on minusta aina tuntunut luonnottomalta aariassa, nimittäin sivuun lausutut sanat. Dialogissa tämä on aivan luonnollista, koska muutaman sanan voi sanoa sivuun nopeasti. Mutta aariassa, jossa yksittäiset sanat täytyy toistaa, vaikutus on paha. Ja vaikkei tässä juuri niin olisikaan, tahtoisin luonnollisesti virtaavan aarian, jossa en ole niin sidottu sanoihin – alku voi jäädä ennalleen, jos se hänelle sopii, koska se on niin charmantti – ja siten voin helposti jatkaa kirjoittamista, sillä olemme täällä sopineet Andantino-aariasta, jossa on 4 konsertoivaa puhallinta, nimittäin huilu, oboe, käyrätorvi ja fagotti. – ja olkaa hyvä ja toimikaa niin, että saan uudet säkeet niin pian kuin mahdollista.]

Myöskin laulajien puutteelliset valmiudet teettivät Mozartilla runsaasti työtä. Kastraattisopraano VINCENZO DAL PRATON (1756–1828) kanssa piti käydä läpi koko ooppera, ja arvostetun, mutta jo uransa ehtoopuolelle siirtyneen Anton Raaffin rajoitukset piti hienovaraisesti ottaa huomioon. Kahden kuukauden mittainen kirjeenvaihto isän ja pojan välillä kuvaa yksityiskohtaisesti oopperan valmistumisen ongelmia (ks. tarkemmin esim. Osborne, 143-150). Oopperan ensi-ilta oli Münchenissä 29.1.1781 seuraavalla esittäjistöllä: Anton Raaff (Idomeneo), Vincenzo dal Prato (Idamante), Dorothea Wendling (Ilia), Elisabeth Wendling (Elettra), Domenico de' Panzacchi (Arbace) ja GIOVANNI VALESI (1735–1816) (Neptunuksen ylipappi). Vastaanotto oli kohtalaisen hyvä, ja oopperaa esitettiin muutaman kerran, mutta Mozartin yritykset saada ooppera myöhemmin esitetyksi Wienissä epäonnistuivat.

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 on numeroilla Anh. 139-140 pianoteokset *Märsche für Pianoforte* ja *Marches pour Pianoforte*. Näiden on myöhemmin havaittu olevan anonyymejä sovituksia teosten KV 366, 588, 383a, 621 ja 320 musiikista.

Balletmusik zur Oper Idomeneo, KV 367

Kamariorkesteri
Sävelletty ennen 18.1.1781 Münchenissä
Chaconne: Allegro – Larghetto pour Madme Hartig – Pas seul de Mr. Le Grand: Largo – Passepied pour Madselle Redwen: Annonce – Gavotte – Passacaille pour Mr. Antoine: Annonce – Pas de deux de Mad. Falgera et Mr. Le Grand

Oopperan *Idomeneneo* esityksiin tarkoitetun balettimusiikin Mozart sai valmiiksi vasta kymmenen päivää ennen ensi-iltaa. Tammikuun 18. hän kirjoitti isälleen: "*ich habe -- noch immer mit den verwünschten tänzen zu thun gehabt.*" [Minulla on ollut kirottujen tanssien kanssa vielä tekemistä].

Oopperoiden yhteyteen tarkoitettu balettimusiikki oli tapana tilata joltakin muulta säveltäjältä, mutta tässä tapauksessa Mozart sai huolehtia molemmista. Tämä ilahdutti säveltäjää, kuten kirjeestä 30.12.1780 voidaan päätellä. Gavotti miellytti Mozartia itseään niin paljon, että hän käytti sitä viisi vuotta myöhemmin pianokonserton KV 503 viimeisessä osassa.

Die Zufriedenheit, KV 367a=349

[Tyytyväisyys] – Was fragt ich viel nach Geld und Gut – [Mitä pyydän, paljon rahaa ja hyvää]

Lauluääni ja mandoliini (tai piano)
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1780 lopussa tai 1781 alussa Münchenissä
Teksti Johann Martin Miller
Mäßig

Laulun alkuperäinen säestyssoitin on ollut epävarma, joskin nykyään pidetään mandoliiniversiota vanhempana, klaveeriversiota uudempana. Sekä tämän että laulun *Komm, liebe Zither* Mozart sävelsi MARTIN LANGILLE, müncheniläiselle käyrätorvensoittajalle. JOHANN MARTIN MILLERIN (1750–1814) runo ilmestyi ensi kerran Leipzigissa vuonna 1776 kokoelmassa *Siegwart. Eine Klostergeschichte*.

Komm, liebe Zither, komm, KV 367b=351

Komm, liebe Zither, komm, du Freundin stiller Leben – [Tule, rakas sitrani, sinä hiljaisen elämän ystävä]

Sopraano tai tenori ja mandoliini
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1780 lopussa tai 1781 alussa Münchenissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Ma, che vi fece, o stelle – Sperai vicino il lido, KV 368

[Mutta mitä hän teki sinulle, oi tähdet – Toivoin, lähellä rantaa]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti tammikuussa 1781 Münchenissä
Teksti Pietro Metastasio
Allegro assai – Andantino

Alfred Einsteinin mukaan teos on sävelletty müncheniläiselle sopraanolle, viulisti FRANZ ANTON WENDLINGIN (1729–1786) puolisolle ELISABETH WENDLINGILLE (1746–1786) joka lauloi Elettran vaativan roolin *Idomeneo*ssa. Teksti on Metastasion libretosta *Demofoonte* (I näytöksen 4. kohtaus). Käsikirjoituksen otsikkona on *Scena*.

Sopraano Elisabeth Wendling on siis eri henkilö kuin Franz Antonin veljen, Johann Baptist Wendlingin tytär Elisabeth Augusta, jolle Mozart sävelsi kaksi ariettaa (KV 284d ja 295b).

Kyrie, KV 368a=341, d-molli

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty marraskuun 1780 ja maaliskuun 1781 välillä Münchenissä tai 1788 Wienissä
Andante maestoso

Uusimpien vesileimatutkimusten mukaan Mozart työskenteli vuonna 1788 useiden Kyrie-katkelmien kanssa, ja monet tutkijat ovat sitä mieltä, että tämä requiemin KV 626 sävelkielen mieleen tuova Kyrie on syntynyt pikemminkin vuonna 1788 kuin 1781. Käsikirjoitus on kuitenkin kadoksissa, joten kysymys on ainakin toistaiseksi tyylillisistä johtopäätöksistä. Teoksessa ei ole lainkaan solistisia vokaaliosuuksia.

Kvartetto oboelle ja jousitriolle, KV 368b=370, F-duuri

Oboe, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty vuoden 1781 alussa Münchenissä
Allegro – Adagio – Rondeau: Allegro

Emme tiedä, onko oboekvartetto KV 386b=370 sävelletty tilauksesta vai lahjaksi, mutta se tiedetään, että teos on sävelletty Friedrich Rammille, maineikkaalle oboistille, joka oli aloittanut uransa jo 14-vuotiaana Mannheimissa. Kun orkesterin ylläpitäjä, Pfalzin vaaliruhtinas Karl Theodor valittiin myös Baijerin vaaliruhtinaaksi vuonna 1778, toiminta siirtyi Müncheniin. Rammin tiede-

tään soittaneen orkesterissa ainakin vielä 1806, ehkä myöhemminkin. Mozartin ja Rammin keskinäinen arvostus lienee ollut melkoinen, sillä säveltäjä lahjoitti solistilleen myös Giuseppe Ferlendisille aiemmin säveltämänsä konserton KV 271k, johon Rammin puolestaan kerrotaan olleen ”hulluna ihastuksesta”. Rammille Mozart oli kirjoittanut myös kadonneen sinfonia concertanten KV 297B oboeosan ja eräiden aarioiden oboeobligatoja. Käsikirjoituksen otsikkona on yksinkertaisesti *Quartetto à Munic 1781*. Teoksen tekniset ja musiikilliset vaatimukset ovat huikeat, ja antavat Rammista soittajana kunnioitusta herättävän kuvan. Oboen asema on niin keskeinen, että voidaan sanoa jousien lähinnä säestävän solistia. Tästä huolimatta teos on intiimiä kamarimusiikkia, ei mikään konsertto. André julkaisi kvarteton vuonna 1802 opuksena 101.

Misera, dove son! – Ah! non son’ io che parlo, KV 369

Scène – [Mä onneton, missä olen! – Ah! En ole se, joka puhuu]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Münchenissä 8.3.1781
Teksti Pietro Metastasio
Andante sostenuto – Andante sostenuto

Tämä näyttämökohtaus oli Mozartin viimeinen sävellys ennen lopullista asettumista Wieniin. Aaria on sävelletty *Idomeneo*n jälkeen ja omistettu kreivitär JOSEPHA VON PAUMGARTENILLE. Teksti on Metastasion libretosta *Ezio* (III näytöksen 12. kohtaus).

KV 370 ‣ 368b

Gran Partita, KV 370a=361, B-duuri

Serenade

Kaksi oboeta, kaksi klarinettia, kaksi basettitorvea, neljä käyrätorvea, kaksi fagottia ja kontrabasso
Sävelletty vuoden 1781 alussa Münchenissä ja Wienissä tai vasta 1783–1784
Largo – Menuetto – Adagio – Menuetto: Allegretto – Romance: Adagio – Allegretto – Thema mit 6 Variationen: Andante – Finale: Molto Allegro

Teoksen nimi on peräisin käsikirjoituksesta, jossa on tuntemattomalla käsialalla otsikko *gran Partitta*. Mozartin käsikirjoituksessa on basso ilmaistu muodossa *Contra Basso*. Köchel on tulkinnut sen täsmälliseksi soittimeksi eli kontrabassoksi, mutta monissa esityksissä soittimena on kontrafagotti. Käsikirjoituksessa olevat pizzicatoa ilmaisevat merkinnät kuitenkin osoittanevat, että Mozart on tarkoittanut jousisoitinbassoa. Tässä teoksessa Mozart käytti joka tapauksessa ensimmäisen kerran basettitorvea, josta jatkossa tuli hyvinkin keskeinen mozartiaaninen puhallinsoitin. Teoksen ajoitustutkimukset ovat olleet ristiriitaisia. Alan Tysonin vesileimatutkimukset viittaavat vuoteen 1782, Köchelin luettelossa mainitaan vuoden 1781 alkupuoli, mutta tyyliperustein on pidetty

vuosia 1783–1784 todennäköisimpänä sävellysajankohtana. Tämä serenadi tai ainakin sen osia esitettiin 23.3.1784 Wienissä 13 soittajan voimin, joukossa Anton Stadler. Konserttia oli kuuntelemassa myös saksalainen libretisti JOHANN FRIEDRICH SCHINK (1755–1835), joka kuvailee muistelmissaan teosta ja sen esitystä ihastuneena.

Köchelin luettelossa oli numerolla KV 46 puhallinkvintetto, jonka on osoitettu olevan anonyymi sovitus *Gran Partitan* osista. Kolmannesta osasta (Adagio) tunnetaan myös anonyymi sovitus sekakuorolle ja kamariorkesterille tekstillä *Quis te comprehendat*, joka oli Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa numerolla KV Anh. 110. Numerolla KV Anh. 179 oli jousikvintetto, joka on sovitettu KV 361:n musiikista. Numerolla KV Anh. 180 oli *Sinfonia concertante* ja numerolla KV Anh. 182 *Pièces d'harmonie*, jotka ovat molemmat sovituksia KV 361:n musiikista.

& Basettitorvi on ANTON ja MICHAEL MAYRHOFERIN noin vuonna 1760 kehittämä tai ainakin ensimmäisten joukossa rakentama matalan klarinetin sukulaissoitin, joka oli laajemmassa käytössä vuosina 1770–1840. Mozart käytti sitä sekä orkesterikokoonpanoissa että kamariyhtyeissä, usein klarinetin sijasta, kuten requiemissa. &

Katkelma, KV 370b, Es-duuri

Käyrätorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti ennen 21.3.1781 Wienissä

Käsikirjoituksessa on 127 tahtia, jotka eivät muodosta yhtenäistä jatkumoa. Katkelmat liittyvät mahdollisesti rondoon KV 371.

Rondo, KV 371, Es-duuri

Käyrätorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty 21.3.1781 Wienissä
Rondeau: Allegro

Rondon KV 371 käsikirjoituksessa on 339 tahtia (professori MARIE ROLF löysi vuonna 1989 60 tahtia, jotka kuuluvat välille 28-88, mutta joiden puuttumista kukaan tutkijoista ei ollut aiemmin huomannut), ja se on musiikilliselta sisällöltään valmis, vaikka partituuri onkin luonnosmainen. Mozartin kuoleman jälkeen ilmeisesti joku hänen oppilaistaan täydensi partituurin. Rondo KV 371 lienee ollut ensimmäinen Mozartin vapaana säveltäjänä Wienissä luoma sävellys. NMA:n toimittajat arvelevat, että sekä KV 370b että 371 olisivat osia konserttoon wieniläiselle JACOB EISENILLE (1756–1796).

& Mozart sävelsi solistiselle käyrätorvelle suhteellisen paljon. Pääsyynä oli käyrätorvensoittaja Joseph Leutgeb, johon Mozartilla oli ilmeisesti hyvin läheinen ystävyyssuhde jo varhaisista Salzburgin vuosista alkaen, niin läheinen, että siihen on sisältynyt armottoman irvailun lisäksi suurenmoisten sävellysten tekemistä. Mozartin elämään liittyneiden henkilöhahmojen joukossa Joseph Leutgeb on poikkeuksellinen myös siksi, että hän pysyi Mozartin läheisenä ihmisenä nuoruudesta vuoden 1791 loppupuolelle saakka. Leutgebin soittotaidoista on esitetty monenlaisia arvailuja, mutta Mozartin säveltämä musiikki puhuu sen puolesta, että kysymyksessä on täytynyt olla taitava soittaja, jonka elämäntavat lienevät olleet suurempana syynä suhteelliseen vaatimattomaan muusikonuraan kuin puutteellinen soittotaito.

Käyrätorvi, jollaisen soittajalle Mozart sävelsi joukon konserttoja ja irrallisia osia, ei ollut teknisesti sama soitin kuin nykyisin soitettava, vaan pitkän historian muovaama luonnontorvi. Siinä ei ollut venttiilein hallittavaa koneistoa, jollainen tuli käyttöön vasta vuodesta 1830 lähtien, vaan irrallisia putkenkappaleita, joita vaihtelemalla voitiin viritystä muuttaa. Soolosoittimena käyrätorvi ei ollut Mozartin aikanakaan tärkeä, mutta orkesteripuhaltimena sen sijaan hyvin keskeinen. Kaikissa Leutgebille sävelletyissä teoksissa on otettu huomioon soittimen mahdollisuudet ja rajoitukset. &

Allegro, KV 372, B-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.3.1781

Kyse on ilmeisesti muuten tuntemattoman sonaatin ensimmäisestä osasta, josta on säilynyt 65 tahdin katkelma, jonka Stadler on täydentänyt 198 tahdin pituiseksi. Käsikirjoituksen otsikkona on *Sonata I. Vienna li 24 di Marzo 1781*, joten katkelma liittynee ns. Auernhammer-sonaattien säveltämiseen tai muuhun, toteutumattomaan suunnitelmaan.

Allegro, KV 372a=400, B-duuri

Piano
Sävelletty mahdollisesti 1781 Wienissä

Vuosien 1778 ja 1783 välillä Mozart ei säveltänyt yhtään kokonaista pianosonaattia, vain tämän 91 tahdin pituisen katkelman, joka on ajoitettu Wienin aikojen alkuun. Käsikirjoituksessa on melko alussa kaksi ”sielukasta” musiikillista fraasia, joista toisen yläpuolelle Mozart on kirjoittanut nimen *Sophie*, toisen *Constanze*. Sophie oli Constanzen, Mozartin tulevan puolison, nuorempi sisar. Maximilian Stadler täydensi katkelman Mozartin kuoleman jälkeen 148 tahdin pituiseksi.

Rondo, KV 373, C-duuri

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 2.4.1781

Tämä konserttorondo tarvittiin Salzburgin arkkipiispan isän, ruhtinas RUDOLPH JOSEPH COLLOREDON (1706–1788) Wieniin suuntautuneen vierailun aikana järjestettyyn konserttiin huhtikuussa 1781. Mozart itse kuvailee sävellystilannetta kirjeessä isälle 8.4.1781 näin: ”*heute hatten wir – denn ich schreibe um 11 uhr Nachts – accademie. da wurden 3 stücke von mir gemacht. versteht sich, Neue; – ein Rondeau zu einem Concert für Brunetti – eine Sonata mit accompagnement einer Violin, für mich. – welche ich gestern Nachts von 11 uhr bis 12 Componirt habe – aber, damit ich fertig geworden bin, nur die accompagnementstimm für Brunetti geschrieben habe, ich aber meine Parthie im kopf behalten habe*” [Tänään (sillä kirjoitan kello 11 yöllä) oli konsertti, jossa esitettiin kolme sävellystäni – uusia tietenkin; konserttorondo Brunettille, sonaatti viulun säestyksellä itselleni – sen sävelsin viime yönä kello 11 ja 12 välillä. Saadakseni sen ajoissa valmiiksi kirjoitin ylös vain säestyksen Brunettille ja jätin oman osuuteni muistini varaan.] Mozartin mainitsema klaveerisonaatti viulun säestyksellä on todennäköisesti KV 373a=379. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 184 anonyymi sovitus tästä rondosta huilulle ja kamariorkesterille nimellä *Rondo per Flauto traverso*.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 373a=379, G-duuri

Auernhammer-Sonaten

Piano ja viulu
Sävelletty 7.4.1781 Wienissä
Adagio – Allegro – Andantino cantabile

Kesällä 1781 Mozart kokosi toisen kuuden sarjan sonaatteja klaveerille ja viululle. Kaksi niistä, KV 296 ja 378 olivat syntyneet jo aikaisemmin, Wienissä Mozart sävelsi nopeasti neljä lisää eli KV 373a=379, 374d=376, 374e=377 ja 374f=380. Artaria julkaisi nämä sonaatit opuksena II marraskuussa 1781. Ensipainoksen otsikkona on *Pour le Clavecin, ou Pianoforte avec l'accompagnoment d'un Violon*. Lisänimen sonaateille on antanut Artarian julkaisun omistuksen kohteena ollut Josepha Barbara Auernhammer, joka lienee ollut lahjakas pianisti. Ensimmäisen kerran Mozartin uralla omistuksen sai muusikkokollega, ei joku mielistelyn kohteena oleva aatelinen.

A questo seno deh vieni – Or che il cielo a me ti rende, KV 374

[Tule rinnalleni, ihanteeni – Nyt tuo taivas tekee sinusta]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä huhtikuussa 1781
Libretto Giovanni de Gamerra
[Ei tempomerkintää] – Rondeaux: Allegretto

Mozart sävelsi aarian muusikkokollegalleen, kastraattisopraano FRANCESCO CECCARELLILLE, joka esitti sen prinssi Rudolf Joseph Colloredon kunniaksi järjestetyssä konsertissa Wienissä 8.4.1781. Käsikirjoituksen päiväys ei ole Mozartin käsialaa. Giovanni de Gamerran teksti on libretosta *Sismano del mogol*.

Zwölf Variationen, KV 374a=359

La Bergère Célimène – Célimène-paimen

Piano ja viulu
Sävelletty ehkä kesäkuussa 1781 Wienissä
Allegretto – [Muunnelmat 1-8 ilman tempomerkintää] – Adagio – Allegro

Käsikirjoituksen otsikkona on *Variazioni sopra l'aria la Bergère Célimene &c*. Viuluäänestä tunnetaan kaksi versiota. Muunnelmia on kaksitoista. Teemana oleva laulu on peräisin chansonkokoelmasta nimeltään *Chanson nouvelle*. Mahdollisesti juuri näitä muunnelmia tarkoittaen Mozart kirjoitti isälleen 20.6.1781: "*ich schliesse denn ich muss noch für meine scolarin variazionen fertig machen*." [Lopetan, sillä minun on vielä sävellettävä valmiiksi muunnelmia oppilaalleni.] Mainittu oppilas oli kreivitär MARIA CAROLINE THIENNES DE RUMBECKE.

Sechs Variationen, KV 374b=360, g-molli

Au bord d'une fontaine – Hélas, j'ai perdu mon amant – [Suihkulähteen reunalla – Valitettavasti olen kadottanut rakkaani]

Piano ja viulu
Sävelletty mahdollisesti kesäkuussa 1781 Wienissä
Thema: Andantino – [Muunnelmissa ei ole tempomerkintöjä]
Teemana oleva laulu on peräisin Pariisissa 1767 julkaistusta kokoelmasta *3me Recueil d'Ariettes par M. Albanèse, Ordinaire de la musique du Roi*. Myös nämä muunnelmat on ehkä sävelletty kreivitär Thiennes de Rumbecken harjoittelukappaleeksi.

Acht Variationen, KV 374c=352

Piano
Sävelletty mahdollisesti kesäkuussa 1781 Wienissä

Teemana oleva kuorokappale *Dieu d'amour* on peräisin ANDRÉ-ERNEST GRÉTRYN (1741–1813) oopperasta *Les Mariages Samnites* (I näytöksen 7. kohtaus). Muunnelmista ovat ensin syntyneet 1-4 ja 6, osat 5, 7 ja 8 vasta, kun teos on mennyt Artarialle painettavaksi.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 374d=376, F-duuri

Auernhammer-Sonaten

Piano ja viulu
Sävelletty kesällä 1781 Wienissä
Andante – Rondò: Allegretto grazioso

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 374e=377, F-duuri

Auernhammer-Sonaten

Piano ja viulu
Sävelletty kesällä 1781 Wienissä
Allegro – Andante – Tempo di Menuetto

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 374f=380, Es-duuri

Auernhammer-Sonaten

Piano ja viulu
Sävelletty kesällä 1781 Wienissä
Allegro – Andante – Rondeau: Allegro

Andantino, KV 374g=Anh. 46, B-duuri

Piano ja sello
Sävelletty mahdollisesti kesällä 1781 Wienissä

Tämä Mozartille harvinaiselle soitinyhdistelmälle sävelletty katkelma on 33 tahdin pituinen. Käyttötarkoituksesta ei ole löytynyt mitään tietoa.

Serenadi, KV 375, Es-duuri

Kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia (uudessa versiossa lisäksi kaksi oboeta)
Sävelletty lokakuussa 1781 Wienissä, oboeversio heinäkuussa 1782 Wienissä
Allegro maestoso – Menuetto I – Adagio – Menuetto II – Allegro

Mozartin kirjeessä isälleen 3.11.1781 on serenadin KV 375 syntyä koskeva kohta: ”*auf die Nacht um 11 uhr bekamm ich eine NachtMusick von 2 clarinetten, 2 Horn, und 2 Fagott – und zwar von meiner eigenen komposition. – diese Musick hatte ich auf den theresia tag – für die schwester der fr: v: Hickl, oder schwägerin des H: v: Hickel (Hofmaler) gemacht; alwo sie auch wirklich das erstemal ist producirt worden. – die 6 Herrn die solche exequirn sind arme schlucker, die aber ganz Hüpsch zusammen blasen; besonders der erste clarinettist und die 2 Waldhornisten. – die haubtursache aber warum ich sie gemacht, war, um dem H: v: strack (welcher täglich dahin kömmt) etwas von mit hören zu lassen. und deswegen habe ich sie auch ein wenig vernünftig geschrieben. – sie hat auch allen beyfallenhalten. – Man hat sie in der theresia nacht an dreyerley örter gemacht. – denn wie sie wo damit fertig waren, so hat man sie wieder wo anders hingeführt und bezahlt.*” [Illalla yhdentoista aikaan minulle soitettiin serenadi 2 klarinetin, 2 käyrätorven ja 2 fagotin voimin – ja kyseessä on oma sävellykseni. – Sävelsin sen Pyhän Theresian päiväksi rouva von Hicklin sisarelle tai paremminkin hovimaalari herra von Hickelin kälylle. Hickelin luona teos esitettiinkin ensi kerran. – Serenadin soittaneet 6 herraa ovat kurjia kuokkavieraita, jotka kuitenkin soittivat yhteen melko mukavasti; erityisesti ensimmäinen klarinetti ja molemmat kornistit. Mutta pääsyy serenadin säveltämiseen oli tarjota Hickelillä päivittäin käyvälle herra von Strackille kuultavaksi jotain säveltämääni, niinpä sävelsin teoksen melko huolellisesti. Se onkin saavuttanut kaikkien suosion. Pyhän Theresian yönä sitä esitettiin kolmessa paikassa. – Kun yhdessä päästiin loppuun, soittajat vietiin toisaalle ja pyydettiin maksusta soittamaan teos uudelleen.]

Mozart viittaa tässä sekä lokakuun 15. päivänä olleeseen Pyhän Theresian päivään että kaksi viikkoa myöhemmin olleeseen omaan nimipäiväänsä, jolloin joku oli hankkinut kuusi puhaltajaa ilahduttamaan säveltäjää tämän omalla serenadilla. Keisarin kamaripalvelijan JOSEPH VON STRACKIN huomiota Mozart varmaankin tavoitteli siloitellakseen tietään itse keisarin suosioon. Serenadin alkuperäinen esityskokoonpano oli siis puhallinsekstetti, mutta seuraavana kesänä Mozart teki

teoksesta myös oktettiversion lisäämällä kokoonpanoon kaksi oboeta. Alfred Einstein on arvellut, että tämä uusi versio on ehkä ollut tarkoitettu kreivi ALOYS LIECHTENSTEINILLE, kun ensimmäinen oli suunnattu hovimaalari JOSEPH HICKELILLE (1736–1807), jonka vuonna 1783 maalaama muotokuva löydettiin vuonna 2008. Perimätiedon mukaan muotokuva olisi ollut palkkio tai kiitos serenadin KV 375 säveltämisestä Hickelin perheelle.

Sonaatti kahdelle pianolle, KV 375a=448, D-duuri

Kaksi pianoa
Sävelletty mahdollisesti syksyllä 1781 Wienissä
Allegro con spirito – Andante – Molto Allegro

Sonaatin käsikirjoituksessa ei ole otsikkoa tai päiväystä, mutta syksyä 1781 pidetään kirjeviitteiden perusteella melko varmana sävellysaikana. Mozart kirjoitti isälleen 24.11.1781: ”*wir haben das Concert à Due gespiellt, und eine Sonate in zweyen, die ich express dazu componiert habe, und die allen succès gehabt hat*” [Olemme soittaneet kaksoiskonserttoa ja sonaattia kahdelle, jonka sävelsin pikaisesti ja joka on ollut menestys] ja 9.1.1782: ”*bey der Sonate auf 2 Clavier hat die frl: v. Auerhammer die Erste Parthie gespiellt...*” [Sonaatissa 2 klaveerille on neiti von Auernhammer soittanut ensimmäistä osaa]. Tiedetään, että Mozart esitti sonaatin myös oppilaansa BARBARA PLOYERIN (1765–1811) kanssa 13.7.1784. Mozart sävelsi ensimmäisen pianoäänen neiti Auernhammerille, toisen itselleen. Erikoisuutena tästä ensimmäisestä äänestä voi mainita kolmannessa osassa olevan korkean fis-sävelen, jollaista ei esiinny missään muualla Mozartin sävellyksissä, koska hänen käyttämänsä fortepianon äänialue ulottui vain kolmiviivaiseen f-säveleen. Ilmeisesti Josepha Auernhammerilla oli käytössään jokin uudempi ja laaja-alaisempi soitin, jonka mahdollisuuksia Mozart näin kokeili.

Josepha von Auernhammerin Mozart tapasi vuonna 1781 ja ryhtyi tämän opettajaksi. Näin Mozart luonnehti oppilastaan kirjeessä isälle 27.6.1781: ”*Ich bin fast täglich nach tisch bey H: v: Auerhammer; – die freulle ist ein scheusal! – spiellt aber zum etzücken; nur geht ihr der Wahre feine, singende geschmack im Cantabile ab; sie verzupft alles. – sie hat mir ihren Plan (als ein geheimnüss) entdeckt, der ist noch 2 oder 3 Jahr rechtschaffen zu studiren, und dann nach Paris zu gehen, und Metier davon zu machen. – denn sie sagt, ich bin nicht schön; o contraire hässlich. einen kanzley Helden mit 3 oder 400 gulden mag ich nicht heurathen, und keinen andern bekomme ich nicht; mithin bleib ich lieber so, und will von meine talent leben. und da hat sie recht; sie bat mich also ihr beyzustehen, um ihren Plan ausführen zu können.* ” [Olen ruokaillut melkein päivittäin herra von Auernhammerin luona. – Neiti on melkoinen kuvatus, mutta soittaa hurmaavasti, vaikkei hänellä vielä ole hienoa laulavaa tyyliä cantabile-osissa, vaan hän paloittelee kaiken. Hän on kertonut minulle (salaisuutena) suunnitelmistaan opiskella kovasti vielä 2-3 vuotta ja mennä sen jälkeen Pariisiin ja ryhtyä ammattimuusikoksi. Hän myöntää, ettei ole kaunis vaan päinvastoin ruma. Mitään kansliasankaria 300-400 guldenin palkalla hän ei aio naida, vaikkei hänellä muuhun olekaan mahdolli-

suutta. Niinpä hän aikoo pysyä sellaisena kuin on ja luottaa lahjoihinsa. Ja siinä hän on oikeassa. Hän pyysi minua auttamaan aikomuksissaan, mutta olemaan kertomatta niistä muille.] Näin emansipoituneesti ajatellut nuori nainen teki Mozartiin siis vaikutuksen ainakin klaveerin soittajana. 1780-luvulla pari esiintyi julkisesti ainakin kuusi kertaa, minkä lisäksi Mozart omisti hänelle kuusi sonaattia klaveerille ja viululle (ks. 373a). Ilmeisesti Josepha Auernhammerin muusikonura ei kuitenkaan toteutunut aiotulla tavalla, sillä hän meni naimisiin JOHANN BESSENIG -nimisen miehen kanssa jo vuonna 1786.

1782

& Vuosi 1782 merkitsi Mozartille tulevan avioliiton valmistelua niin Wienissä kuin Salzburgissakin, missä asuva isä piti myös ottaa huomioon. Toukokuussa alkoivat konsertit Augartenissa. Oopperan *Die Entführung aus dem Serail* ensi-ilta oli heinäkuun 16. päivänä Burgtheaterissa suurella menestyksellä. Mozartin palkkio oli 100 dukaattia eli suunnilleen hoviurkurin vuoden palkka Salzburgissa. Heinäkuun lopulla Mozart sävelsi Haffner-sinfonian. Elokuun neljäntenä Mozart solmi avioliiton Constanze Weberin kanssa. Isän vastentahtoinen siunaus saapui vasta seuraavana päivänä. &

Katkelma, KV 375b=Anh. 42, B-duuri

Kaksi pianoa
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä
Grave – Presto

Sonaatista tunnetaan vain kaksi katkelmaa, ensimmäinen (Grave) on 8 tahdin, toinen (Presto) 44 tahdin mittainen. Nämä katkelmat liittynevät sonaattiin KV 375a=448. Mozartin käsikirjoituksessa on otsikkona *Sonata à 2 Cembali*.

Katkelma, KV 375c=Anh. 43, B-duuri

Kaksi pianoa
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä

Tämän katkelman käsikirjoitus sisältää poikkeuksellisen ilmaisuvoimaisen ja intiimin omistuskirjoituksen *per la Sig:ra Costanza Weber – ah –*. Käsikirjoituksen otsikko on *Sonata à 2 Cembali*. Myös tämä katkelma saattaa liittyä sonaattiin KV 375a=448.

Fuga, KV 375d=Anh. 45, G-duuri

Kaksi pianoa
Sävelletty alkuvuodesta 1782 Wienissä tai 1785–1786

Uusimpien tutkimusten mukaan tämä sävellys on syntynyt vasta vuosina 1785–1786. Katkelman pituus on 23 tahtia. Mozartin käsikirjoituksessa on teksti *Fuga à 2 Cembali*.

Fuge, KV 375e=401, g-molli

Piano tai urut
Sävelletty (aloitettu) mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä

Katkelman 95 tahtia on Stadler täydentänyt 103 tahdiksi. Teoksen esitysvälineestä ei olla aivan varmoja. Käsikirjoituksessa on normaali kahden käden klaveerinotaatio, mutta käytännössä sitä ei voi soittaa yhdellä koskettimistolla ja kahdella kädellä. Siksi onkin arveltu, että kyseessä on todellisuudessa urkusävellys, jonka käyttötarkoituksesta ei kuitenkaan ole tietoa. Teosta on esitetty meidän aikanamme sekä uruilla että pianolla nelikätisesti.

Fuge, KV 375f=153, Es-duuri

Piano
Sävelletty (aloitettu) mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä

Kolmen fuugakatkelman KV 375f-h syntyhistoriasta ei tiedetä mitään. Katkelmien pituudet ovat 27, SIMON SECHTERIN (1788–1867) täydentämänä 66, 27 ja 13 tahtia.

Fuge, KV 375g=Anh. 41 G-duuri

Piano
Sävelletty (aloitettu) mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä

Fuge, KV 375h, F-duuri

Piano
Sävelletty (aloitettu) mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä

KV 376 ‣ 374d
KV 377 ‣ 374e
KV 378 ‣ 317d
KV 379 ‣ 373a
KV 380 ‣ 374f
KV 381 ‣ 123a

Rondo, KV 382=Anh. 209, D-duuri

Konzert-Rondo

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti maaliskuussa 1782
Allegretto grazioso

Mozart sävelsi tämän rondon pianokonserton KV 175 uudeksi finaaliksi keväällä 1782. Mozart esitti rondon 3.3.1782 ja kirjoitti sen jälkeen isälleen 23.3: ”*Zugleich überschicke ich ihnen auch das lezte – welches ich zu dem Concert ex D gemacht habe, und welches hier so grossen lärm macht. Dabey bitte ich sie aber es wie ein kleinod zu verwahren – und es keinem Menschen – auch dem Marchand und seiner schwester nur zu spiellen zu geben. – ich habe es besonders für mich gemacht – und kein Mensch als meine liebe Schwester darf es mir nachspiellen.*” [Lähetän tässä samalla myös viimeisen rondon, jonka olen tehnyt konserttoon D-duuri, ja joka on täällä herättänyt suurta huomiota. Samalla pyydän Teitä varjelemaan sitä kuin jalokiveä ja olemaan näyttämättä sitä yhdellekään ihmiselle – ei edes Marchandille sisarineen. Olen tehnyt sen itselleni, eikä kukaan muu kuin rakas sisareni saa sitä lisäkseni soittaa]. Mozartin elinaikana säveltäjä joutui itse huolehtimaan siitä, etteivät muut päässeet käsiksi hyviin ideoihin ja valmiisiin sävellyksiin. Mozartilla itsellään oli tosin kyky muistaa kuulemalla niin hyvin, että saattoi ilman muistiinpanojakin toistaa muiden sävellyksiä.

Sie ist dahin, KV 382a=229

Dreistimmiger Kanon – Sie, sie ist dahin, die Sängerin, die Maienlieder tönte! – [Hän on poissa, toukokuun laulujen laulajatar!]

Kolme lauluääntä
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Teksti Ludwig Hölty

Mozart sävelsi Wienissä lukuisia kaanoneja, joiden ajoitus on käsikirjoitusaineiston vähyyden takia ollut hankalaa. Vanhemmat tutkijat ovat lähteneet oletuksesta, että monien tekstien laatu viittaa mahdollisimman nuoreen säveltäjään. Nykyään pidetään yhtä mahdollisena, että kaikki kaanonit ovat peräsin 1780-luvun lopulta. Tosiasiassa tiedämme varsin vähän kaanonien säveltämisen taustoista, paitsi sen, että osa on mitä ilmeisimmin tehty ystäväpiirin omaan käyttöön. Kaanonit julkaistiin vasta 1799, kun Constanze Mozart lähetti käsikirjoitukset kustantaja Breitkopf & Härtelille saatteella, että sävellyksiä täytyy julkaisua varten "sovittaa". Kustantamossa oltiin samaa mieltä, joten moniin kaanoneihin on kahdet tekstit, alkuperäiset ja sensuroidut.

Ludwig Hölty oli ammattirunoilija, jonka tekstit poikkeavat selvästi monien muiden kaanonien usein varsin banaalista tyylistä. Selitys löytyykin siitä, että kyseessä on ollut kustantaja JOHANN CHRISTOPH HÄRTELIN (1763–1827) tai CHRISTOPH GOTTLOB BREITKOPFIN (1750–1800) tekemä tekstivalinta, jonka kanssa Mozartilla ei ollut mitään tekemistä. *Sie ist dahin* on peräisin Höltyn 1771 kirjoittamasta runosta *Auf den Tod einer Nachtigall*.

Selig, selig, KV 382b=230

Zweistimmiger Kanon – Selig, selig alle, die im Herrn entschliefen! – [Siunattuja, siunattuja kaikki, jotka Herraan turvautuvat]

Kaksi lauluääntä
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Teksti Ludwig Hölty

Kustantajan valitsema teksti on Höltyn runoelmasta *Elegie bey dem Grabe meines Vaters*.

Leck mich im Arsch, KV 382c=231

Sechstimmiger Kanon – [Nuole persettäni] – Laßt froh uns sein – [Olkaamme iloisia]

Kuusi lauluääntä
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart, ensipainoksessa kustantajan valitsema anonyymi teksti

Tämä ja muut Mozartin banaaleiksi tulkitut kaanontekstit ovat syntyneet yksityiseen hauskan pitoon. Todennäköisesti sanoittaja itsekään ei ajatellut näiden julkaisemista, vaikka kysyntääkin olisi voinut olla siinä missä kaunosieluisemmillakin lauluilla.

Leck mir den Arsch fein recht schön sauber, KV 382d=233

Dreistimmiger Kanon – [Nuole perseeni oikein siistiksi] – Nichts labt mich mer als Wein – [Mikään ei minua virkistä enemmän kuin viini] – Tu sei gelosa, è vero

Kolme lauluääntä
Säveltäjä Wenzel Trnka
Sovitettu mahdollisesti 1782 Wienissä
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart, ensipainoksen teksti on kustantaja Breitkopfin valitsema anonyymi teksti, Trnkan käyttämä teksti on Pietro Metastasion
Andante

Uudempi tutkimus on osoittanut, että Mozartin sävellyksinä pidetyt kaanonit KV 233 ja 234 ovat todellisuudessa böömiläisen amatöörisäveltäjän WENZEL TRNKA VON KRZOWITZIN (Václav Trnka z Křovic, 1739–1791) käsialaa, vaikka tekstit ovatkin Mozartin tekemiä. Kun Constanze Mozart toimitti käsikirjoituksia kustannettavaksi, kukaan ei osannut epäillä näiden kahden aitoutta.

Bei der Hitz im Sommer ess ich, KV 382e=234

Dreistimmiger Kanon – [Kesän kuumuudessa syön] – Essen, Trinken, das erhält den Leib – [Syöminen ja juominen ne ruumista vahvistavat] – So che vanti un cor ingrato

Kolme lauluääntä
Säveltäjä Wenzel Trnka
Sovitettu mahdollisesti 1782 Wienissä
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart, anonyymi ja Pietro Metastasion
Allegro

Wo der perlende Wein im Glase blinkt, KV 382f=347

[Missä helmeilevä viini lasissa kimmeltää] – Lasst uns ziehn, wo die volle Beere schwillt – [Lähtekäämme sinne, missä marja kypsyy]

Kuusi lauluääntä (kaksi sopraanoa ja neljä tenoria)
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä

Tekstin tekijää ei tiedetä, sen valitsi kustantaja Breitkopf & Härtel, vaihtoehtoinen teksti on teosluettelon tekijän Ludwig von Köchelin valitsema.

Vamo di core teneramente, KV 382g=348

[Rakastan sinua syvästi] – Zwölfstimmiger Quadrupelkanon

Kolme neliäänistä kuoroa tai lauluyhtyettä
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Tämä poikkeuksellisen isolle kokoonpanolle sävelletty kaanon ei ole ehkä kokonaan Mozartin käsialaa. Kustantaja Johann Anton Andrén kyseltyä aitouden perään Mozartin leski vakuutti Stadlerin kyllä täydentäneen teoksen kokonaiseksi, mutta vain sellaisella materiaalilla, jota Mozart itsekin olisi käyttänyt.

Der Liebe himmlisches Gefühl, KV 382h=119

[Taivaallisen tunteen rakkaus]

Sopraano ja piano (kamariorkesteri)
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Allegro

Teos tunnetaan vain päiväämättömänä käsikirjoituskopiona, joka on sitä paitsi versio sopraanolle ja pianolle. Ludwig von Köchel on ilmeisesti kuitenkin aikanaan nähnyt nyt kadoksissa olevat orkesteriäänet (kaksi oboeta, kaksi käyrätorvea ja jouset). Teos on yleensä yhdistetty toiseen saksankieliseen konserttiaariaan KV 383, ja siksi ajoituskin on Wien 1782. Jos tämä ajoitus on oikea, aaria lienee sävelletty Aloysia Langelle.

Nehmt meinen Dank, ihr holden Gönner!, KV 383

[Ottakaa vastaan kiitokseni, ihanat suojelijani]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.4.1782
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Allegro

Tämän aarian Mozart sävelsi Aloysia Langelle. CHRISTOPHER RAEBURN (1928–2009) on ollut sitä mieltä, että yksinkertaiseen lauluun sisältyvät äkilliset tauot ovat säveltäjän hienovaraisia viittauksia solistin ”keimailevaan” luonteeseen, jonka on täytynyt olla Mozartille hyvin tuttu. Säestävässä kokoonpanossa on jousien lisäksi tavallisten kahden sijasta vain yksi huilu, oboe ja fagotti.

Präludium und Fuge, KV 383a=394, C-duuri

Fantasie und Fuge

Piano
Sävelletty mahdollisesti huhtikuussa 1782 Wienissä
Adagio – Andante maestoso

Käsikirjoituksen otsikkona on *Fuga für Clavier*. Mozart lähetti tämän teoksen sisarelleen seuraavin saatesanoin 20.4.1782: ”*hier schicke ich dir ein Präludio und eine dreystimmige fuge... es ist ungeschickt geschrieben. – Das Präludio gehört vorher, dann folgt die fuge darauf. -- Die ursache dass diese fuge auf die Welt gekommen ist wirklich meine liebe Konstanze. -- als die Konstanze die fugen hörte, ward sie ganz verliebt darein -- und gab mit bitten nicht nach, bis ich ihr eine fuge aufsetzte, und so ward sie. – ich habe mit fleiss Andante maestoso darauf geschrieben, damit man sie nur nicht geschwind spielle -- ich werde mit der Zeit und mit guter gelegenheit noch 5 machen, und sie dann dem Baron van suiten überreichen.*” [Lähetän tässä sinulle preludin ja kolmiäänisen fuugan, jotka on kirjoitettu taitamattomasti. Preludi soitetaan ensin, sitten seuraa fuuga. – Syynä fuugan säveltämiseen on todellisuudessa rakas Constanzeni. -- kun Constanze kuuli Händelin ja Bachin fuugia, hän ihastui niihin kovasti, eikä antanut periksi, ennen kuin olin kirjoittanut sellaisen myös hänelle. Olen kirjoittanut tarkoituksella Andante maestoso, koska sitä ei saa soittaa liian nopeasti. -- Myöhemmin, kun minulla on paremmin aikaa, sävellän viisi fuugaa lisää ja lahjoitan ne paroni van Swietenille.]

Fuge, KV 383b=Anh. 33 & 40, F-duuri

Piano
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä
Allegro

Tämä 17 tahdin pituinen katkelma liittynee kuuteen fuugaan, joita Mozart suunnitteli paroni van Swietenille lahjoitettavaksi.

[Fantasia, KV 383C=Anh. 32, f-molli]

Piano
Sävelletty 1782 tai vasta 1789 Wienissä
Adagio

Nykyisin kadoksissa olevan käsikirjoituksen otsikkona on ollut *Fantasia*. Kyseessä on 14 tahdin pituinen fuugan katkelma, jonka uudemmat tutkimukset ajoittavat vuoteen 1789.

Thema, KV 383c=Anh. 38, C-duuri

Piano tai urut
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä

Kyseessä on 16 tahdin pituinen teema, mahdollisesti muunnelmiin, joita ei kuitenkaan tunneta, jos ovat koskaan valmistuneetkaan. Käsikirjoituksessa on otsikkona *Thema Man*[ualiter]. Soitintieto on hyvin epävarma.

Fuge, KV 383d=Anh. 39, c-molli

Piano
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä

Katkelma on vain 8 tahdin pituinen, ja myös se lienee van Swietenille ajateltu.

Marcia, KV 383e=408/1, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Maestoso

Constanzen kertoman mukaan Mozart sävelsi tämän marssin vaimolleen heidän naimisiinmenovuonnaan. Käsikirjoituksen otsikkona on kuitenkin yksinkertaisesti *Marcia. di Wolfgango Amadeo Mozart mp.*, ilman mitään omistuksia. Todennäköisesti Mozart sävelsi tämän sekä marssit KV 383F, 385a ja menuetin KV 383f jonkin musikaalisen akatemiansa välisoittomusiikiksi.

Marcia, KV 383F=408/3, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Maestoso

Sinfonie-Menuett, KV 383f=409, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti toukokuussa 1782 Wienissä
Menuetto

Tutkija Alfred Einstein on arvellut menuetin olevan mahdollisesti sinfoniasta KV 338 irrotettu osa. Menuetin laajuus ja soitinnukseen kuuluvat huilut, joita sinfoniassa ei ole, puhuvat kuitenkin sen puolesta, että kyseessä on erillinen konserttikappale. Mitään tietoa mahdollisesta käyttöyhteydestä ei ole löytynyt. Käsikirjoituksen otsikkona on yksinkertaisesti *Menuetto*.

[Sinfonia, KV 383g=Anh. 100, Es-duuri]

Kamariorkesteri
Sävelletty 1782? (kadoksissa)

97 tahdin pituinen katkelma on kadonnut, tunnemme sen vain Georg Nissenin, Constanzen toisen puolison ja Mozartin elämäkerturin vuonna 1828 kirjoittaman selostuksen perusteella.

In te spero, o sposo amato, KV 383h=440

[Luotan sinuun, rakas puolisoni]

Sopraano ja continuo
Sävelletty mahdollisesti alkuvuodesta 1782 Wienissä
Teksti Pietro Metastasio

Tämä 81 tahdin katkelman Mozart sävelsi todennäköisesti puolisolleen. Metastasion teksti on *Demofoonten* libretosta (I näytöksen 2. kohtaus). Prinsessa Dirce ilmaisee uskollisuutensa salaiselle puolisolleen prinssi Timanthesille, jonka isä Demophoon pitää Dirceä ”vääränä” tyttönä prinssille. Tarina on kuin suoraan Mozartin omasta elämästä.

Luonnoksia, KV 383i, C-duuri

Melodialuonnosta on yhteensä 22 tahtia, mutta sävellyksen varsinaista aiottua muotoa (sinfonia, pianokonsertto, alkusoitto?) ei ole kyetty selvittämään. Luonnokset ovat ehkä vuosilta 1781–1782 Wienistä.

Die Entführung aus dem Serail, KV 384

Komisches Singspiel in drei Akten – Ryöstö Seraljista – Seraljista ryöstö

Sopraano (Konstanze), sopraano (Blonde), tenori (Belmonte), tenori (Pedrillo), basso (Osmin), kaksi kertojaa (Selim ja Klaas), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty 30.7.1781–29.5.1782
Libretto Christoph Friedrich Bretzner, muokkaus Gottlieb Stephanie nuorempi

I näytös
Ouverture: Presto – Hier soll ich dich denn sehen, Konstanze! (Belmonten aaria) – Aber wie soll ich in den Palast kommen? (dialogi) – Wer ein Liebchen hat gefunden [Ken on löytänyt rakkauden] – Verwünscht seist du samt deinem Lied! (Osminin ja Belmonten laulu ja dialogi) – Könnt ich mir noch so einen Schurken auf die Nase setzen (dialogi) – Solche hergelauf'ne Laffen [En siedä moisia naisia tuijottavia tolloja] (Osminin aaria) – Geh nur, verwünschter Aufpasser (dialogi) – Konstanze! dich wieder zu sehen (resitatiivi) – O wie ängstlich, o wie feurig klopft mein liebevolles Herz! (Belmonten aaria) – Geschwind, geschwind auf die Seite und versteckt! (dialogi) – Marcia – Singt dem großen Bassa Lieder (janitsaarikuoro) – Immer noch traurig, geliebte Konstanze? (dialogi) – Ach ich liebte, war so glücklich [Voi rakastin ja olin niin onnellinen] (Konstanzen aaria) – Ihr Schmerz, ihre Tränen (dialogi) – Ha, Triumph, Triumph, Herr! (dialogi) – Wohin? Hinein! Was will das Gesicht? (dialogi) –Marsch! marsch! marsch! (Belmonten, Osminin ja Pedrillon tertsetto)

II näytös
O des Zankens, Befehlens und Murrens wird auch, kein Ende! (dialogi) – Durch Zärtlichkeit und Schmeicheln [Lempeyden ja imartelun avulla] (Blonden aaria) – Ei seht doch mal, was das Mädchen vorschreiben kann! (dialogi) – Ich gehe, doch rate ich dir (Blonden ja Osminin duetto) – Wie traurig das gute Mädchen daherkommt! (dialogi) – Welcher Wechsel herrscht in meiner Seele [Mikä muutos sielussani onkaan] (resitatiivi) – Traurigkeit ward mir zum Lose [Surusta tuli osani] (Konstanzen aaria) – Ach mein bestes Fräulein! (dialog) – Nun, Konstanze, denkst du meinem Begehren nach? (dialogi) – Martern aller Arten [Kaikenlaisia marttyyrejä] (Konstanzen aaria) – Ist das ein Traum? (dialogi) – Kein Bassa, keine Konstanze mehr da? (dialogi) – Bst, bst! Blondchen! Ist der Weg rein? (dialogi) – Welche Wonne, welche Lust (Blonden aaria) – Ah, dass es schon vorbei wäre! (dialogi) – Frisch zum Kampfe! [Reippaasti taisteluun!] (Pedrillon aaria) – Ha! Geht's hier so lustig zu? (dialogi) – Vivat Bacchus, Bacchus lebe [Eläköön Bacchus] (Pedrillon ja Osminin duetto) – Wahrhaftig, das muss ich gestehen (dialogi) – Gute Nacht Brüderche, Gute Nacht! (dialogi) – Wenn der Freude Tränen fliessen [Kun ilon kyyneleet virtaavat] (Belmonten aaria) – Ach! Belmonte! ach, mein Leben! (Konstanzen, Blonden, Belmonten ja Pedrillon kvartetto)

III näytös
Hier, lieber Klaas, hier leg sie indes nur nieder (dialogi) – Ach! Ich muss Atem holen (dialogi) – O Konstanze, Konstanze! Wie schlägt mir das Herz! (dialogi) – Ich baue ganz auf deine Stärke (Belmonten aaria) – Alles liegt auf dem Ohr (dialogi) – In Mohrenland gefangen war ein Mädel hübsch

und fein (Pedrillon romanssi) – Sie macht auf, Herr! (dialogi) – Lärmen hörtest du? (dialogi) – O, wie will ich triumphieren [Voi miten haluankin voittaa] (Osminin aaria) – Geht, unterrichtet Euch, was der Lärm im Palast deutet (dialogi) – Welch ein Geschick! o Qual der Seele! (resitatiivi) – Meinetwegen sollst du sterben (Konstanzen ja Belmonten duetto) – Ach Herr! Wir sind hin! (dialogi) – Nun, Sklave! elender Sklave! (dialogi) – Nie werd' ich deine Huld verkennen (vaudeville) – Bassa Selim lebe lange! (janitsaarikuoro)

& Oopperan tapahtumat sijoittuvat Turkin paššа Selimin palatsiin 1500-luvun puolivälissä. Belmonten kihlattu Konstanze ja hänen palvelijansa Blonde ja Pedrillo ovat joutuneet paššan orjiksi merirosvojen takia. Pedrillosta on tullut puutarhan vartija, missä roolissa hän onnistuu välittämään tietoja Belmontelle. Ylivartija Osminin ohi ei noin vain mennä, mutta Pedrillo juonittelee Belmonten sisään taitavana rakennusmestarina. Osmin rakastuu Blondeen kiihkeästi, mutta tämä joutuu opettamaan karkealle vartijalle, miten Euroopasta kotoisin olevia neitoja tulee kohdella. Konstanze on torjunut Selimin viettely-yritykset, mutta on silti oppinut arvostamaan paššaa. Pedrillo antaa Osminille unilääkettä, mutta Pedrillon ja naisten pako epäonnistuu. Käy ilmi, että Belmonte on Selim-paššan vihollisen poika, joten kuolema uhkaa. Jalomielisyys kuitenkin voittaa paššan sydämessä ja hän luopuu rangaistuksesta ja vapauttaa koko porukan. Kaikki paitsi kiukkuinen Osmin ylistävät paššan hienoa luonnetta. &

Oopperan *Die Entführung aus dem Serail* säveltämisen käynnisti GOTTLIEB STEPHANIE nuorempi (1741–1800), Wienin saksalaisen oopperan näyttämömestari, joka ilmaistuaan mieltymyksensä oopperaan *Zaide* lupasi Mozartille uuden libreton samasta aihepiiristä. Libretto, jonka Mozart sai heinäkuun 30. päivänä 1781, perustui CHRISTOPH FRIEDRICH BRETZNERIN (1748–1807) librettoon *Belmonte und Constanze, oder Die Entführung aus dem Serail*. Mainitessaan tästä kirjeessä isälleen pari päivää myöhemmin, Mozart kirjoitti libreton nimen muodossa *Belmonte und Constanze, oder Die Verführung aus dem Serail* [Belmonte ja Constanze, eli Viettelys haaremissa]. Tämä on yleisesti tulkittu tietoiseksi tai alitajuiseksi viitteeksi Mozartin omaan yksityiselämään, jonka olennainen osa oli tässä vaiheessa Constanze Weber, johon isä suhtautui vähintäänkin viileästi.

Mozart ja Stephanie olivat suunnitelleet oopperan Venäjän suuriruhtinaan syksyksi aiotun vierailun ohjelmaksi, mutta loppujen lopuksi tästä ohjelmasta vastasi kaksi Gluckin oopperaa (*Iphigénie en Tauride* ja *Alceste*), Mozartin teos esitettiin vasta kesällä 1782. Toukokuussa 1782 Mozart kuitenkin esitytti kolmena erillisenä iltana käytännössä valmistuneen oopperansa kreivi JOHANN JOSEPH ANTON THUNIN (1711–1788) kotona. Ensiesitys oli Wienin Burgtheaterissa heinäkuun 16. päivänä 1782 seuraavalla esittäjistöllä: Caterina Cavalieri (Konstanze), THERESE TEIBER (Blonde), JOHANN VALENTIN ADAMBERGER (1743–1804) (Belmonte), JOHANN ERNST DAUER (Pedrillo), LUDWIG FISCHER (1745–1825) (Osmin) ja DOMINIK JAUTZ (Selim).

Ensi-illasta kertova Mozartin kirje on kadonnut, mutta toisen esityksen jälkeen 20.7.1782 hän kirjoitti isälle näin: "*Ich hoffe Sie werden meinen lezten brief worinn ich ihnen die gute aufnahme meiner oper Berichter habe, richtig erhalten haben. – gestern ist Sie um 2:ten Male gegeben worden; – könnten sie wohl vermuthen dass gestern noch eine Stärkere Cabale war als am ersten abend? – der*

ganze Erste ackt ist verzischet worden. – aber das laute Bravo rufen unten den arien konnten sie doch nicht verhindern. – meine hofnung war also das schlussterzet – da machte aber das unglück den fischer fehlen – durch das fehlte auch der Dauer (Pedrillo) – und Adamberger allein konnte auch nicht alles ersetzeb – mithin gieng der ganze Effect davon verloren, und wurde für diesmal – nicht repetirt. ich war so in Wuth dass ich mich nicht kannte, wie auch Adamberger – und sagte gleich – dass ich die opera nicht geben lasse ohne vorher eine kleine Probe (für die Sänger) zu machen. – im 2:t ackt wurden die beyde Duetts wie das Erstemal, und dazu das Rondeau vom Belmont 'wenn der freude thränen fliessen' wiederhollet. das theater war noch fast voller als das erste mal. – den tag vorher konnte man keine gesperte Sitze mehr haben weder auf dem Noble parterre noch im 3:ten Stock; und auch keine loge mehr. die Opera hat in den 2 tägen 1200 fl: getragen." [Toivon, että viime kirjeeni, jossa kerroin oopperani hyvästä vastaanotosta, on tullut turvallisesti perille. Eilen oli toinen esitys. Tuskin voitte uskoa sitä, mutta eilen oli juonittelu oopperaa vastaan jopa voimakkaampaa kuin ensimmäisenä iltana. Koko ensimmäinen näytös oli yhtä vihellystä. Mutta kovaäänisiä bravo-huutoja aarioiden aikana viheltäminen ei kyennyt estämään. Olin laskenut paljon finaalin tertseton varaan, mutta epäonneksi Fischer teki virheen, joka sai Dauerin (Pedrillo) menemään harhaan, ja vain Adamberger kykeni pelastamaan trion. Näin koko vaikutus oli menetetty ja tällä kertaa numeroa ei pyydetty uudestaan. Olin Adambergerin tavoin niin raivoissani, että kielsin välittömästi esittämästä oopperaa uudestaan ilman lyhyttä harjoitusta laulajien kanssa. Toisessa näytöksessä molemmat duetot pyydettiin uudestaan, kuten ensi-illassakin, samoin Belmonten rondo 'Wenn der Freude Tränen fliessen'. Teatteri oli jopa täydempi kuin ensimmäisenä iltana, eikä päivää aiemmin ollut yhtäkään varattavaa paikkaa vapaana sen paremmin eturivissä kuin 3. parvellakaan. Myös kaikki loosit olivat menneet. Ooppera on kahdessa päivässä tuottanut 1200 guldenia.]

Mozartin elämäkerturi Franz Xaver Niemetschek kertoi jo vuonna 1798 tarinaa siitä, kuinka keisari Joseph II oli kommentoinut oopperaa suhteellisen viileästi toteamalla nuotteja olevan tavattoman paljon, mihin Mozartin väitetään vastanneen "Vain tarpeellinen määrä, Teidän Majesteettinne". Tarina lienee sepitetty, mutta on todennäköistä, ettei aateliston piirissä katsottu hyvällä oopperaa, jonka jalona ja valistuneen vapaamielisenä anteeksiantoa julistavana voimahahmona on "turkkilainen" Selim, ei eurooppalainen perustuslaillinen monarkki. Sota Turkkia vastaan oli sekin vain muutaman vuoden päässä. Vihellykset, joihin Mozart viittaa, antavat ymmärtää vastaanoton olleen ristiriitainen. Todellisuudessa ooppera oli suuri menestys jo Mozartin elinaikana. Menestystä kuvaa hyvin seuraava lista paikkakunnista, joilla oopperan esitys 1780-luvulla järjestettiin: Praha, Varsova, Bonn, Frankfurt, Leipzig, Mannheim, Karlsruhe, Köln, Salzburg, Dresden, Riika, München, Weimar, Aachen, Kassel, Pressburg, Augsburg, Nürnberg, Mainz, Rostock, Altona, Hannover, Hampuri, Breslau (nykyinen Wrocław), Koblenz, Graz, Berliini, Lyypekki, Amsterdam ja Budapest.

Welch ängstliches Beben, KV 384A=389

[Mikä ahdistunut vapina]

Kaksi tenoria ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti huhti-toukokuussa 1782 Wienissä
Tekstin tekijää ei tiedetä, mahdollisesti Gottlieb Stephanie nuorempi

Käsikirjoituksen otsikko *Duett Belmont Pedrillo* paljastaa, että kyseessä on oopperaan *Die Entführung aus dem Serail* tarkoitettu duetto, jonka Mozart lienee hylännyt. Katkelma on 151 tahdin pituinen.

Nacht Musique, KV 384a=388, c-molli

Serenade – Nachtmusik

Kaksi oboeta, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty todennäköisesti heinäkuun lopussa 1782 Wienissä
Allegro – Andante – Menuetto in canone – Allegro

Teoksen lempinimi on peräisin Mozartin kirjeestä isälleen 27.7.1782: ”*ich habe geschwind eine Nacht Musique machen müssen, aber nur auf harmonie (sonst hätte ich sie für Sie auch brauchen können).*” [Minun on täytynyt säveltää kiireessä pientä yömusiikkia, mutta vain puhaltimille (muuten olisin voinut antaa sen myös Teille käytettäväksi)]. Puhallinoktetto on mahdollisesti sävelletty jollekulle Liechtensteinin prinsseistä, mutta esityksistä ei ole jäänyt mitään dokumentteja. Mozart lienee pitänyt sävellyksestään, sillä hän teki serenadista myöhemmin sovituksen jousikvintetille (ks. KV 516b=406).

Andante, KV 384B, Es-duuri

Kaksi oboeta, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty ehkä heinäkuussa 1782 Wienissä

Katkelmassa on vain18 tahtia. Kysymyksessä saattaa olla serenadiin KV 384a=388 tarkoitetun hitaan osan hylätty luonnos.

Marcia, KV 384b, B-duuri

Kaksi oboeta, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty oletettavasti heinäkuussa 1782 Wienissä

Myös tämä 4 tahdin katkelma saattaa liittyä serenadin KV 384a=388:n säveltämiseen.

Allegro, KV 384c=Anh. 96, B-duuri

Kaksi oboeta, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sävelletty oletettavasti heinäkuussa 1782 Wienissä

Tämän 16 tahdin katkelman ajoituksesta on oltu eri mieltä, myös vuosia 1786–1788 on pidetty mahdollisina. Jos kyseessä on varhainen katkelma, sekin saattaa liittyä serenadin KV 384a=388:n säveltämiseen.

Sinfonia nro 35, KV 385, D-duuri

Haffner-sinfonia

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä heinäkuussa 1782
Allegro con spirito – Andante – Menuetto – Finale: Presto

Sinfonian nro 35 – ja sen lisänimen – historia tunnetaan poikkeuksellisen hyvin. Heinäkuussa 1782 Leopold Mozart kirjoitti pojalleen pyytäen uutta sinfoniaa juhlistamaan Wolfgangin lapsuudenajan ystävän SIGMUND HAFFNER nuoremman (1756–1787) aatelointia. Mozart, jolla oli kiireisiä sovitustöitä, lupasi yrittää parhaansa, mutta valitteli kiireitään. Ensimmäisen Allegron Mozart ehti toimittaa ja muita osia lupailla, mutta heinäkuun 29. päivänä Sigmund Haffnerista tuli Haffner von Imbachhausen ilman Mozartin uutta sinfoniaa. Elokuun 4. päivänä Wolfgang ja Constanze menivät naimisiin. Jossain tällä välillä sinfonian muutkin osat olivat valmistuneet, koska jo kirjeessään 7.8.1782 Wolfgang antoi isälleen Haffner-sinfoniansa esitysohjeita: ”*Das Erste Allegro muss recht feurig gehen. – Das lezte – so geschwind als es möglich ist.*” [Ensimmäinen Allegro on soitettava hyvin tulisesti, toinen – mahdollisimman nopeasti]. Mozart halusi esittää uuden sinfoniansa omassa konsertissaan Wienissä, mutta joutui pyytämään partituuria isältään useita kertoja. Kun se lopultakin tuli (emme tiedä, miksi Leopold viivytteli), Mozart kiitteli seuraavin ilmeisen ironisin lisäyksin (15.2.1783): ”*Die Neue Hafner-Sinfonie hat mich ganz suprenirt – dann ich wusste kein Wort mehr davon*” [Uusi Haffner-sinfoniani on yllättänyt minut, sillä olin unohtanut sen viimeistä nuottia myöten].

Mozart muokkasi sinfoniaansa niin paljon (marssi pois, ensiosan kertauksia pois ja klarinetit ja huilut lisää ensimmäiseen ja viimeiseen osaan), että voidaan puhua kahdesta eri versiosta. Uuden version esitys oli Wienin Burgtheaterissa sunnuntaina, maaliskuun 23. päivänä 1783, ja vastaanotto oli erinomainen. Näin kuvaili tapahtumaa Mozart itse kirjeessään isälleen 29.3.1783: ”*das theater hätte ohnmöglich völler seyn können, und alle logen waren besezt. – das liebste aber war mir, dass seine Mayestätt der kayser auch zugegen war, und wie vergnügt er war, und was für lauten beyfall er mir gegeben; – es ist schon bey ihm gewöhling dass er das geld bevor er ins theater kömmt, zur Cassa schickt, sonst hätte ich mir mit allem recht mehr versprechen därfen, denn seine zufriedenheit war ohne gränzen; – er hat 25 duccaten geschickt. – die Stücke waren folgende. I: die Neue Hafner Simphonie --.* [Teatteri ei olisi voinut olla täydempi, kaikki loosit olivat varattuja. Minua miellytti kuitenkin eniten se, että hänen majesteettinsa keisari myös oli paikalla, ja miten ilahtunut hän olikaan ja miten minulle taputtikaan. Hänen tapanaan on lähettää rahansa kassaan ennen teatteriin lähtöä, muussa tapauksessa olisin voinut saada paljon enemmänkin, sillä hänen tyytyväisyydellään ei ollut rajoja. Hän on lähettänyt 25 dukaattia. Ohjelma oli seuraava. I: uusi Haffner-sinfonia. --].

Tällaisena näki tapahtuman puolestaan hampurilaisen aikakauslehden *Magazin der Musik* kriitikko: ”*Tänään kuuluisa Chevalier Mozart piti konsertin Burgtheaterissa, ohjelmassa säveltäjän jo suuresti arvostettuja teoksia. Konsertti kunnioitti läsnäolollaan poikkeuksellisen suuri yleisö, ja herra Mozartin soittamat kaksi uutta konserttoa ja fortepianolla soittamat fantasiat otettiin vastaan myrskyisin suosionosoituksin. Monarkkimme, joka vastoin tapojaan oli paikalla koko konsertin ajan, osoitti muun yleisön lailla ennenkuulumattomasti suosiotaan. Konsertin tuotoksi on arvioitu kaikkiaan 1600 guldenia.*”

Marsch, KV 385a=408/2, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti elokuun alussa 1782 Wienissä

Mozart sävelsi tämän marssin Haffner-sinfoniansa ensimmäisen version kanssa soitettavaksi. Kirjeessään 27.7.1782 Mozart kirjoittaa tästä marssista: ”*Mittwoch den 31:ten schicke ich die 2 Menuett das Andante und lezte stück – kann ich – so schicke auch einen Marche – wo nicht so müssen sie halt den von der Hafner Musique (der sehr unbekannt ist) machen.*” [Keskiviikkona 31 päivänä lähetän kaksi menuettia, Andanten ja [sinfonian KV 385] viimeisen osan. Jos pystyn, lähetän myös marssin. Jos en, teidän täytyy käyttää Haffner-musiikkiin kuuluvaa [KV 249], jota ei juuri tunneta.]

Solfeggio, KV 385b=393

Lauluääni (sopraano)
Sävelletty mahdollisesti elokuussa 1782 Wienissä
Allegro – Adagio – Allegro – Esercizj – Andante

Nämä Constanze Mozartille tarkoitetut solfeesiharjoitukset on ajoitettu Mozartien avioliiton alkuvaiheisiin ja liitetty messun KV 417a=427 valmisteluihin (Constanze osallistui messun esitykseen). Ensimmäisen käsikirjoituslehden otsikkona on *Solfeggio per la mia cara Costanza*.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 385c=403, C-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty mahdollisesti elo-syyskuussa 1782 Wienissä
Allegro moderato – Andante – Allegretto

Käsikirjoituksen otsikkona on *Sonate Premiere. Par moi W: A: Mozart pour ma très chère Epouse* eli pariskunnan käyttöön tehty sävellys. Allegretto on jäänyt 20 tahdin pituiseksi katkelmaksi, jonka Stadler on täydentänyt 144 tahdin pituiseksi.

Andante und Allegretto, KV 385d=404, C-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty mahdollisesti 1782 tai myöhemmin Wienissä
Andante – Allegretto

Kyse lienee erillistä sävellyksistä, jotka André julkaisi postuumisti yhdessä. Andante on melko valmis 18 tahdin mittainen teos, joka on tyyliperustein ajoitettu 1780-luvun loppuun. Allegretto on 24 tahdin pituinen ja ajoitettu vuosiin 1785–1786. Tempomerkinnät eivät ole Mozartin antamia.

Katkelma, KV 385E=Anh. 48, Es-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä tai myöhemmin

Tälle 34 tahdin katkelmalle on ehdotettu myös vuotta 1782 myöhäisempää ajoitusta.

Andante und Fugue, KV 385e=402, A-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty mahdollisesti elo- tai syyskuussa 1782 Wienissä
Andante, ma un poco Adagio – Fuga: Allegro moderato

Tämä keskeneräiseksi jäänyt sonaatti lienee osa Mozartin suunnitelmia laajemmasta sarjasta (ks. myös KV 385c=403) Constanzelle ja itselleen. Sonaatin ensimmäinen osa on valmis, fuuga on Mozartin jäljiltä keskeneräinen, mutta Stadler on täydentänyt sen 91 tahdin pituiseksi.

Adagio, KV 385f=396, c-molli

Piano ja viulu
Sävelletty mahdollisesti elo- tai syyskuussa 1782 Wienissä

27 tahdin katkelmassa on viuluääni nuotinnettu vain tahdeissa 23-27. Stadler on täydentänyt piano-osuuden 72 tahdin mittaiseksi. Pelkän klaveeriosuuden julkaisi wieniläinen JEAN CAPPI 1802 otsikolla *Fantaisie pour le Clavecin ou Pianoforte, dédiée à Mad. Constanze Mozart*. Sen paremmin tempomerkintä kuin nimi ”fantasiakaan” ei ole Mozartin itsensä antama. On mahdollista, että katkelma kuuluu samaan keskeneräisten suunnitelmien joukkoon kuin KV 385c ja 385e.

Fantasia, KV 385g=397, d-molli

Piano
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä tai vasta 1786–1787
Andante

Tämän 107 tahdin pituisen katkelman ajoitus on hyvin epävarma. Mozart sai valmiiksi kaksi ensimmäistä osaa ja hiukan kolmatta. Sävellys on jälkikäteen täydennetty, mutta täydennyksen tekijästä ei ole varmaa tietoa.

Adagio, KV 385h=Anh. 34, d-molli

Piano
Sävelletty luultavimmin 1786–1791

Tämän vain 3 tahtia sisältävän katkelman ajoituksesta on oltu montaa mieltä. Köchelin luettelossa on vuosi 1782, kun uudemmat tutkimukset pitävät sävellystä paljon myöhempänä.

Suite, KV 385i=399, C-duuri

Piano
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä
Ouverture: Allegro – Allemande – Courante – Sarabande

Tämän Händel-henkisen sarjan (Sarabande katkeaa 6 tahdin jälkeen) aloittaminen lienee liittynyt paroni van Swietenin barokkiharrastukseen. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli urkufuuga g-molli numerolla KV Anh. 145. Se on sovitus KV 399:n musiikista.

Fuge, KV 385k=154, g-molli

Piano
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä

Tämän 30 tahdin pituisen katkelman on Simon Sechter täydentänyt 54 tahdin pituiseksi.

Fuge, KV 385n

Neljä soitinääntä
Sävelletty (aloitettu) oletettavasti 1782 Wienissä

12 tahdin katkelman sävellaji on oletettavasti A-duuri (käsikirjoituksessa on yksi ylennys- ja kaksi alennusmerkkiä!). Esityskokoonpano on epävarma, jotkut ovat pitäneet jousikvartettoa todennäköisenä.

Katkelma, KV 385o

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti syksyllä 1782 Wienissä

Kyse lienee konserton KV 385p=414 säveltämisprosessiin liittyvistä 45 tahdin luonnoksista.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 385p=414, A-duuri

Pianokonsertto nro 12

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti syksyllä 1782 Wienissä
Allegro – Andante – Allegretto

Tämä ensimmäinen Wienissä syntyneistä suurista pianokonsertoista tunnetaan numerolla 12, vaikka onkin ilmeisesti sävelletty ennen numeroa 11 (KV 387a). Konserttoon tunnetaan useita Mozartin omia kadensseja. A-duuri-konsertto aloitti pitkän ja tuotteliaan kauden, jonka aikana syntyi suuri määrä konserttoja Mozartin omaan konserttikäyttöön. Andanten teeman Mozart lainasi Johann Christian Bachin alkusoitosta pastissioopperaan *La calamità de' cuori*, jonka oli todennäköisesti kuullut ensimmäisellä Lontoon-matkallaan (teoksen ensiesitys oli jo 1763). Mahdollisesti tämä laina oli Mozartin kunnianosoitus tammikuussa 1782 kuolleelle Bachille.

Rondo, KV 386, A-duuri

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 19.10.1782
Allegretto

Rondon on arveltu olevan Mozartin hylkäämä finaali konserttoon KV 385p=414, mutta uudemman tutkimuksen perusteella se ei tunnu todennäköiseltä. Käsikirjoituksen vaiheet ovat monimutkaiset. Johann Anton André sai sen haltuunsa 1799 Mozartin leskeltä, mutta koska käsikirjoituksesta puuttui viimeinen lehti, André ei julkaissut sitä, vaan myi sen Englantiin WILLIAM STERNDALE BENNETTILLE (1816–1875). Vuonna 1838 CIPRIANI POTTER (1792–1871) julkaisi teoksesta version soolopianolle ja ilmeisesti omatekoisella lopulla varustettuna. Myöhemmin käsikirjoitus hajotettiin osiin, minkä seurauksena pieniä palasia siitä on ilmaantunut julkisuuteen aika ajoin. Vähitellen löytyneistä osista rekonstruoitiin vuonna 1963 nykyisin yleensä esitettävä versio. Vuodesta 1799 lähtien kadoksissa olleen viimeisen lehden löysi tutkija Alan Tyson British Libraryn sekalaisten musiikkikäsikirjoitusten joukosta.

Konsertto käyrätorvelle ja orkesterille, KV 386b=412 & 514, D-duuri

Käyrätorvikonsertto nro 1

Käyrätorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1782 lopussa tai vasta 1786–1791
Allegro – Rondò: Allegro

Käyrätorvikonsertto ”nro 1” on Mozartin jäljiltä osittain keskeneräinen teos, ja todennäköisesti paljon myöhäisempää tekoa kuin Köchelin uusimmassa laitoksessa arvioitu 1782. Allegron säveltämisen Mozart aloitti ilmeisesti vasta vuosina 1786–1788. Käsikirjoituksessa on Allegron lisäksi myös finaalin luonnoksia. Osasta Rondò on olemassa erillinen Franz Xaver Süssmayrin vuonna 1791 täydentämä käsikirjoitus, jonka Köchel alun perin luetteloi itsenäisenä teoksena (KV 514). Puuttuvaa hidasta osaa ei tunneta, ja ehkä Mozart ei sellaista koskaan säveltänytkään. Konserton mahdollisista esityksistä Mozartin omana aikana ei ole löytynyt tietoa. Mozartin finaaliluonnoksissa on runsaasti humoristisia italiankielisiä esitysohjeita ja solvauksia kornisti Leutgebille: *Adagio – a lei Signor Asino* [sinulle, Herra Aasi]*, Animo – presto – su via – da bravo – Coraggio – bestia – oh che stonatura – Ahi! – ohimè – bravo poveretto – grazia al Ciel!* [Rohkeus – peto – oi mikä sääli – ah, oi ei – hyvä köyhä mies – Taivaan kiitos!] Jopa tempomerkinnöissä Mozart on pilaillut ystävänsä kustannuksella; jousille Allegro, käyrätorvelle Adagio.

Kvintetto käyrätorvelle ja jousille, KV 386c=407, Es-duuri

Käyrätorvi, viulu, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1782 lopussa Wienissä
Allegro – Andante – Allegro

Tämän ainoan käyrätorvikvintettonsa Mozart sävelsi, kuten ilmeisesti kaikki muutkin käyrätorvisooloja sisältävät teokset, ystävälleen Joseph Leutgebille. Teoksen käsikirjoitus on ollut kadoksissa sen jälkeen, kun se vuonna 1847 myytiin huutokaupassa. Ajoitus on hyvin epävarma, koska emme tiedä myöskään välillisesti mitään teoksen säveltämisen syistä. Artaria julkaisi teoksesta vuonna 1799 version, jossa käyrätorvi on korvattu toisella sellolla ja sävellykseen on lisätty asiaankuulumaton menuetti. Constanze Mozart korosti myöhemmin, ettei tämä sovitus ollut Mozartin hyväksymä. Kokoonpano on joka tapauksessa poikkeuksellinen kahden alttoviulun takia. Kvinteton luonnetta on myös pidetty pikemminkin konsertoivana kuin kamarimusiikinomaisena, koska käyrätorven ja viulun osuudet ovat niin korostuneita. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 176 jousikvintetto, joka on todettu anonyymiksi sovitukseksi teoksesta KV 386c, samoin kuin numerolla KV Anh. 183 ollut puhallinsekstetto *Pièce d’Harmonie*.

Gibraltar, KV 386d=Anh. 25

Sineds' Bardengesang auf Gibraltar – O Calpe! dir donnert's am Fuße

Lauluääni ja piano
Sävelletty joulukuun lopussa 1782 Wienissä
Teksti Johann Michael Cosmus Denis

Sävellyksestä valmistui 58 ensimmäistä tahtia, jotka sisältävät kolme JOHANN MICHAEL COSMUS DENISIN (1729–1800) runoelman kaikkiaan 11 säkeistöstä. Tämä tilaustyönä alkanut sävellys on ehkä tarkoitettu esitettäväksi kokoonpanolla sopraano, sekakuoro ja kamariorkesteri. Mozart kirjoitti isälleen 28.12.1782: *"zugleich arbeite ich an einer Sache die sehr schwer ist, das ist an einen Bardengesang vom Denis über gibraltar; – das ist aber ein geheimnüs, denn eine ungarische Damme will den Denis diese Ehre erweisen."* [Työskentelen myös erittäin raskaan aiheen parissa, Denisin bardilaulun Gibraltarista; – on salaisuus, että eräs unkarilainen rouva haluaa osoittaa kunniaa Denisille tällä tavalla].

Kvartetto jousille, KV 387, G-duuri

Jousikvartetto nro 14 – Haydn-kvartetto nro 1

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 31.12.1782
Allegro vivace assai – Menuetto: Allegro – Andante cantabile – Molto Allegro

Runsaan kahden vuoden aikana (31.12.1782–14.1.1785) Mozart sävelsi kuusi jousikvartettoa, jotka hän omisti suuresti arvostamalleen Joseph Haydnille. KV 387 on kvartetoista ensimmäinen, muut ovat KV 417b, 421b, 458, 464 ja 465. Artaria julkaisi nämä kvartetot opuksena X vuonna 1785. Ensipainoksen nimiösivulla on teksti *Sei Quartetti per due Violini, Viola e Violoncello. Composti e Dedicati al Signor Giuseppe Haydn Maestro de Cappella di S. A. il Principe d'Esterhazy &c &c Dal Suo Amico W. A. Mozart. Opera X. In Vienna presso Artario Comp. Mercanti ed Editori di Stampe, Musica, e Carte Geografiche. Cum Priv. S. C. M. Prezzo f 6.30.*

Mozartin sydämellinen omistus, jossa on päiväys *Vienna il primo Settemre 1785* alkaa sanoilla *Al mio caro Amico Haydn*. Italiaksi kirjoitettuun omistukseen kannattaa tutustua, sillä se kertoo säveltäjä Mozartin arvostuksista ehkä enemmän kuin mikään muu teksti, vaikka kaikkia korulausekuvioita ei aivan täydestä ottaisikaan (käännöksen pohjana on JAMES WEBSTERIN ja DAVID ROSENIN englanninnos): "Isä, joka oli päättänyt lähettää lapsensa suureen maailmaan, piti parhaana jättää ne sen kuuluisan miehen suojelukseen ja ohjaukseen, joka onnekkaasti oli myös hänen paras ystävänsä. – Kas tässä, kuuluisa mies ja rakkain ystävä, ovat kuusi lastani. – He ovat totta kyllä pitkän ja vaivalloisen työn hedelmiä, mutta ystäväni ovat rohkaisseet minua uskomaan, että työni ainakin

jotenkin palkitaan, ja tämä houkuttaa minut uskomaan, että nämä jälkeläiseni joskus tarjoavat minulle mielihyvää. – Sinä puolestasi, rakkain ystävä, olet ilmaissut tyytyväisyytesi viime matkallasi tähän kaupunkiin. – Hyväksyntäsi enemmän kuin mikään muu rohkaisee minua jättämään ne haltuusi, ja saa minut toivomaan, etteivät ne ole sinulle täysin arvottomia. – Toivon siis sinun ottavan ne ystävällisesti vastaan, ja olemaan niille isä, opas ja ystävä. Tästä hetkestä lähtien luovutan sinulle kaikki niihin liittyvät oikeudet, mutta pyydän suhtautumaan lempeydellä vikoihin, joita on voinut jäädä piiloon isän puolueelliselta silmältä, ja säilyttämään vioista huolimatta jalomielisen ystävyytesi sitä niin suuresti arvostavaa ihmistä kohtaan. Sinun koko sydämestään, rakkain ystävä, vilpittömin ystäväsi, W. A. Mozart."

Mozart suunnitteli ja toteutti kuuden kvarteton säveltämisen tilanteessa, jossa hän oli Wieniin muutettuaan tutustunut Johann Sebastian Bachin ja Händelin musiikkiin ja toisaalta Haydnin uusiin "venäläisiin" kvartettoihin op. 33 (Hob III:37-42), joita säveltäjä itse piti aivan uudentyyppisinä. Käytännössä tämä "uusi" merkitsi ennen muuta kvartetin soittimien tasa-arvoistumista. Tämän uudistuksen Mozart toteutti osaltaan kuudessa Haydn-kvartetossaan. Mozart osoitti säveltäjänä nöyrää ihailua vain Joseph Haydnille. Viisi vuotta aikaisemmin Mozart oli kirjoittanut isälle näin mahtipontisesti jonkun aatelispojan vähättelyjen kiihdyttämänä (2.10.1777): "*ich lasse es auf eine Probe ankommen. er solle alle Componisten vom München herkommen lassen, er kan auch einige von italien und frankreich, teutschland, England und spanien beschreiben, ich traue mir mit einem jeden zu schreiben.*" [Asetan itseni kokeeseen. Kootkoon hän kaikki säveltäjät Münchenistä, kutsukoon paikalle muutamia myös Italiasta ja Ranskasta, Saksanmaalta, Englannista ja Espanjasta, minä lupaan kilpailla heistä jokaisen kanssa.] Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 150 kolme pianotrioa, jotka on havaittu anonyymeiksi sovituksista kvartetoista KV 387, 421 ja 458.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 387a=413, F-duuri

Pianokonsertto nro 11

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti talvella 1782–1783 Wienissä
Allegro – Larghetto – Tempo di Minuetto

Nykyään kadoksissa olevassa käsikirjoituksessa ei ole otsikkoa. Konsertto tunnetaan perinteisesti numerolla 11, vaikka onkin uusien tutkimusten mukaan syntynyt myöhemmin kuin konsertto nro 12. Kirjeessään kustantaja JEAN GEORGES SIEBERILLE (1738–1822) Pariisiin 26.4.1783 Mozart mainitsee säveltäneensä kolme pianokonserttoa [KV 385p= 414, KV 387a=413 ja 387b=415], "*wie auch nur 'à quattro' können Producirt werden*" [jotka voidaan esittää myös kvartettoina]. Ajatus näiden konserttojen esittämisestä pelkän jousikvarteton säestyksellä saattoi Mozartin puolelta olla kaupallista laskelmointia, mutta tuskin hän olisi itse ehdottanut kokoonpanoa, jota ei olisi itse voinut myös musiikillisesti hyväksyä.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 387b=415, C-duuri

Pianokonsertto nro 13

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti talvella 1782–1783 Wienissä
Allegro – Andante – Allegro

Artaria julkaisi tämän konserton yhdessä KV 385p:n ja 387a:n kanssa vuonna 1785 opuksena IV. Mozart aloitti myös vaihtoehtoisen hitaan osan, mutta hylkäsi sen.

KV 388 ‣ 384a
KV 389 ‣ 384A
KV 390 ‣ 340c
KV 391 ‣ 340b
KV 392 ‣ 340a
KV 393 ‣ 385b
KV 394 ‣ 383a
KV 395 ‣ 3006
KV 396 ‣ 385f
KV 397 ‣ 284d
KV 398 ‣ 295b
KV 399 ‣ 385i
KV 400 ‣ 372a
KV 401 ‣ 375e
KV 402 ‣ 385d
KV 403 ‣ 385c
KV 404 ‣ 385b

Sechs Fugen, KV 404a

Viulu, alttoviulu ja continuo (sello)
Sävelletty ja sovitettu mahdollisesti 1782 Wienissä

Sechs Fugen, KV 404a. Nro 1, d-molli
Adagio – Fuge
Adagio on ehkä Mozartin säveltämä, fuuga on sovitus Bachin teoksesta BWV 853.

Sechs Fugen, KV 404a. Nro 2, B-duuri
Adagio on ehkä Mozartin säveltämä, fuuga on sovitus Bachin teoksesta BWV 883.

Sechs Fugen, KV 404a. Nro 3, F-duuri
Adagio on ehkä Mozartin säveltämä, fuuga on sovitus Bachin teoksesta BWV 882.

Sechs Fugen, KV 404a. Nro 4, F-duuri
Adagio on Bachin sävellyksestä BWV 527, fuuga teoksesta BWV 1080.

Sechs Fugen, KV 404a. Nro 5, Es-duuri
Largo – Fuge
Largo ja fuuga ovat sovituksia Bachin teoksesta BWV 526.

Sechs Fugen, KV 404a. Nro 6, As-duuri
Adagio on ehkä Mozartin säveltämä, fuuga on sovitus Wilhelm Friedemann Bachin teoksesta Fuge f-molli (Falk 31:8).

Nämä kuusi kolmiäänistä fuugaa ovat sovituksia Johann Sebastian ja Wilhelm Friedemann Bachin teoksista, jotka Händelin ohella olivat Mozartin ihailijan ja suojelijan, paroni van Swietenin mielimusiikkia. Huhtikuun 10. päivänä 1782 Mozart kirjoitti isälleen seuraavasti: ”*ich gehe alle Sonntage um 12 uhr zum Baron von Suiten – da wird nichts gespiellt asl Händl und Bach. – ich mach mir eben eine Collection von den bachischen fugen. – so wohl Sebastian als Emanuel und Friedeman Bach.*” [Menen sunnuntaisin kello 12 paroni van Swietenin luo, siellä ei soiteta muuta kuin Händeliä ja Bachia. – Teen itselleni kokoelmaa Bachin fuugista, niin Sebastianin, Emanuelin kuin Friedemaninkin]. Fuugia edeltävien hitaiden osien (preludien) säveltäjää ei tiedetä, eikä Mozartin tekijyyttä tukevia dokumentteja tunneta. Koska Mozart mainitsee kirjeessään myös Carl Philipp Emanuel Bachin, voisi hän olla etsitty säveltäjä. Tutkijat eivät kuitenkaan ole onnistuneet tunnistamaan neljää alkusoittoa, joten niiden tekijyys on edelleen avoin kysymys.

Fuge, KV 404b=443

Viulu, alttoviulu ja sello?
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä

Todennäköisesti tämän 37 tahdin katkelma on tarkoitettu jonkin triosonaatin osaksi. Käsikirjoituksessa oleva merkintä *Violino, Viola, Violoncello* ei ole Mozartin tekemä. Maximilian Stadler on täydentänyt katkelman 122 tahdin pituiseksi.

Fünf Fugen, KV 405

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello)
Säveltäjä Johann Sebastian Bach
Sovitettu mahdollisesti 1782 Wienissä

Sovituksia *Das Wohltemperierte Klavierin* fuugista BWV 871, 876, 878, 877, es-molli transponoituna d-molliin ja BWV 874.

Fuge, KV 405a=Anh.77, c-molli

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty mahdollisesti 1782 Wienissä tai 1790–1791

Tämä 12 tahdin katkelma on uusimpien tutkimusten mukaan syntynyt vasta vuosina 1790–1791. Kysymyksessä voi myös olla tuntemattomaksi jääneen säveltäjän fuugan sovitus.

KV 406 ‣ 516b
KV 407 ‣ 386c
KV 408 ‣ 383e, 385a, 383F
KV 409 ‣ 383f
KV 410 ‣ 484d
KV 411 ‣ 484a
KV 412 ‣ 386b
KV 413 ‣ 387a
KV 414 ‣ 385p
KV 415 ‣ 387b

1783

& Kevään 1783 aikana Mozart sävelsi ja konsertoi ahkerasti, kuten Salzburgin arkkipiispan määräysvallasta vapautuneen säveltäjän voi kuvitellakin tekevän. Toukokuussa hampurilainen *Magazin der Musik* julkaisi ensimmäisen katsauksen Mozartin konsertista. Kesäkuussa Mozartin ensimmäinen lapsi Raimund Leopold syntyi ja kuoli kuukauden kuluttua. Mozart työskenteli c-mollimessun parissa. Heinäkuun lopulla nuoripari teki monta kertaa lykätyn mutta väistämättömän vierailun Salzburgiin apen ja kälyn luo. Lokakuussa uusi messu esitettiin St. Petersin luostarissa Constanzen laulaessa sopraanon osuuden. Wieniin palattiin Linzin kautta, ja siellä Mozart sävelsi kaupungin nimeä kantavan sinfoniansa. &

Mia speranza adorata! – Ah, non sai, qual pena, KV 416

[Rakastettu toivoni! – Ah, et tiedä mitä tuskaa]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 8.1.1783
Teksti Gaetano Sertor
Andante – Rondeau: Andante sostenuto

Aloysia Lange esitti tämän aarian vain kolme päivää valmistumisen jälkeen konsertissa Wienin kasinolla 11.1.1783. GAETANO SERTORIN (1760–1805) teksti on Pasquale Anfossin oopperasta *Zemira* (II näytöksen 5. kohtaus).

[Deutsche Oper, KV 416a]

Sävelletty (suunniteltu) helmikuussa 1783 Wienissä (kadoksissa)
Teksti Carlo Goldoni?

Tietomme tällaisesta sävellyksestä perustuvat Mozartin kirjeeseen 5.2.1783: ”*Ich schreibe izt eine teutsche opera für mich: – Ich habe die Comödie vom goldoni – Il servitore di due Padroni – dazu gewählt – und der Erst ackt ist schon ganz übersezt – der übersezer ist Baron Binder – es ist aber alles noch ein geheimnüss, bis alles fertig ist*” [Sävellän itselleni nyt saksalaista oopperaa: – Olen valinnut Goldonin komedian – Il servitore di due Padroni – ja ensimmäinen näytös on jo kokonaan käännetty – kääntäjä on paroni JOHANN NEPOMUK BINDER VON KRIEGELSTEIN – mutta tämä on salaisuus, kunnes kaikki on valmista]. Saksankielisen version nimi olisi mahdollisesti ollut *Diener zweier Herren* [Kahden herran palvelija] (ks. myös KV 416b=435 ja KV 416c=433).

Müßt‘ ich auch durch tausend Drachen, KV 416b=435

[Täytyykö minun kohdata myös tuhat lohikäärmettä]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Allegro con brio

143 tahdin katkelma sisältää musiikin ytimen partituuriluonnoksena. Sooloäänestä on säilynyt myös yli 60 tahdin mittainen katkelma. Aaria on mahdollisesti tarkoitettu Mozartin kaavailemaan saksalaiseen oopperaan (ks. KV 416a).

Männer suchen stets zu naschen, KV 416c=433

[Miehet etsivät heti välipalaa, jos heidät jättää yksin]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Tämä 76 tahdin pituinen aaria on jäänyt luonnosasteelle. Sekin on mahdollisesti tarkoitettu Mozartin saksalaiseen oopperaan KV 416a. Käsikirjoituksessa on bassolaulajan roolihahmoksi merkitty ”Wahrmund”. Tällainen roolihahmo (basso) esiintyy THEODOR HENTSCHELIN (1830–1892) oopperassa *Die schöne Melusine* (Die Braut von Lusignan), joka julkaistiin Pariisissa 1875. Libretto siihen on ELARD HOFFSCHLÄGERIN (1808–1832) tekemä, mutta libreton taustalla oleva tarina on paljon vanhempi, sillä jo keskiajalla Melusine oli myyttinen puhtaan veden henki. Jos tämä bassoaaria liittyy Mozartin ”saksalaisen oopperan” suunnitelmaan, on mahdollista, että librettona on ollut jokin Melusine-myyttiin liittyvä teksti.

Pantalon und Colombine, KV 416d=446

Musik zu einer Faschingspantomime

Kamariyhtye tai -orkesteri?
Sävelletty helmikuussa 1783 Wienissä

Käsikirjoitus sisältää katkelmia pantomiimiin, jonka Mozart ystävineen esitti *commedia dell'arten* hengessä Redoutensaalissa helmikuussa 1783. Näin kuvaa Mozart itse tapahtumia kirjeessään 12.3.1783: ”*wie haben am fasching Montag unsere Compagnie Masquerade auf der Redoute aufgeführt – sie bestund in einer Pantomime, welche eben die halbe stunde da ausgesezt wird, ausfüllte. – Meine schwägerin war die Colombine, ich der Harlequin, Mein schwager der Piero, ein alter tanzmeister (Merk) der Pantalon, ein Maler (grassi) der Dottore. – Die Erfindung der Pantomime, und die Musick dazu war beydes von mir. –– hier leg ich ihnen die ankündigung davon bey, welche eine masque als Kleperpost gekleidet den masquen austheilte. – Die verse, wenn sie schon Knittelverse sind, könnten besser seyn; das ist kein Product von mir. – der schauspieller Müller hat sie geschmiert.*” [Karnevaalimaanantaina näytelmäryhmämme esitti Redoute-salissa pantomiimin, joka sopivasti täytti tanssien välissä olevan puolituntisen. – Kälyni oli Colombine, minä itse Harlekiini, lankoni Pierrot, eräs vanhempi tanssimestari (Merk) Pantalone, eräs maalari (Grassi) il Dottore. – Pantomiimin idea ja musiikki olivat molemmat minun. –– Liitän mukaan ohjelman, jota postimieheksi naamioitunut näyttämöseurueen edustaja täällä jakoi. – Säkeet, jotka ovat pelkkiä kalikkasäkeitä, voisivat olla parempia; ne eivät ole minun tekoani. Näyttelijä Müller on ne töhertänyt].

Säilyneet katkelmat (ensimmäisen viulun osuuksia) kattavat luultavasti vain pienen osan esitykseen kuuluneesta musiikista, joka on saattanut sisältää myös aiemmin sävellettyä aineistoa. Tunnemme esityksen todennäköisen rakenteen kuitenkin Mozartin omien merkintöjen perusteella. Köchelin luettelossa musiikilla ei ole mitään erisnimeä, mutta Complete Mozart Editionissa käytetty *Pantalon und Columbine* kuvaa näyttämöteosta hyvin. Esityskokoonpanotieto on käsikirjoitusaineiston vähyyden takia vain valistunut arvaus.

Sechs Variationen, KV 416e=398

Piano
Sävelletty oletettavasti maaliskuussa 1783 Wienissä

Kuuden muunnelman teemana on melodia *Salve tu, Domine* Giovanni Paisiellon oopperasta *Il filosofo immaginarii*. Mozart esitti näitä muunnelmia konsertissa 23.3.1783 improvisoiden, kuten hän kertoo kirjeessään 29.3.1783 isälle: "*8:t spielte ich alleine eine kleine fuge (weil der kayser da war) und varierte eine aria aus einer opera genannt. die Philosophen*" [Kahdeksantena soitin yksin pienen fuugan (kun keisari vielä oli paikalla) ja muunnelmia aariasta, joka on oopperasta nimeltään Die Philosophen].

Allegro, KV 416f=293, F-duuri

Oboe ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti helmi- tai maaliskuussa 1783 Wienissä

Katkelma on 70 tahdin pituinen. Solistin sisääntuloon asti käsikirjoitus on täydellinen orkesteripartituuri, sen jälkeen vain luonnos. Vuonna 2015 tutkijat Robert Levin ja WILLIAM DRABKIN (1947–) julkaisivat tämän ensimmäisen osan täydennettynä.

Konsertto käyrätorvelle ja kamariorkesterille, KV 417, Es-duuri

Käyrätorvikonsertto nro 2

Käyrätorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 27.5.1783
Allegro maestoso – Andante – Rondo: Allegro

Kyseessä on Joseph Leutgebille omistettu teos, kuten käsikirjoituksen otsikosta käy ilmi: *Wolfgang Amadeus Mozart hat sich über den Leitgeb Esel, Ochs, und Narr, erbarmt zu Wien den 27. May 1783* [Wolfgang Amadeus Mozart säälii Leutgebiä, aasia, härkää ja narria, Wienissä 27.5.1783]. Vanhasta järjestysnumerostaan huolimatta KV 417 on uudemman tutkimuksen mukaan syntynyt konsertoista ensimmäisenä (ks. KV 386b). Konserton esityksistä ei ole säilynyt mitään tietoa.

Messu, KV 417a=427, c-molli

Kaksi sopraanoa, tenori, basso, kaksinkertainen sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty kesän 1782 ja toukokuun 1783 välillä Wienissä
Kyrie (Andante moderato) – Gloria (Allegro vivace) – Laudamus te (Allegro aperto) – Gratias (Adagio) – Domine (Allegro moderato) – Qui tollis (Largo) – Quoniam (Allegro) – Jesu Christe (Adagio) – Cum Sancto Spiritu – Credo (Allegro maestoso) – Et incarnatus est – Sanctus (Largo) – Osanna (Allegro comodo) – Benedictus (Allegro comodo)

Tämä suurimuotoinen messu jäi tuntemattomista syistä Mozartilta keskeneräiseksi. Valmiiksi hän sävelsi osat Kyrie, Gloria, Sanctus ja Benedictus, mutta Credo-osasta valmistui vain osa ja Agnus Dei -osaa ei ole lainkaan. Tutkijat pitävät todennäköisenä, etteivät puuttuvat osat myöskään ole kadoksissa, koska Mozart käytti valmiita Kyrie- ja Gloria-osia myöhemmin kantaatissaan *Davide penitente* KV 469. ALOIS SCHMITT rekonstruoi messun jo vuonna 1901, ja JOHN ELIOT GARDINER (1943 –) on tehnyt tähän rekonstruktioon joitakin korjauksia levytykseensä vuonna 1986 (Philips 420 210-2).

C-molli-messu on yksinäinen Mozartin sävellystuotannossa sekä ajallisesti että musiikillisesti. Tutkijoilla on ollut suuria vaikeuksia löytää sen synnyn selittäviä tekijöitä. Kun Mozart ryhtyi messua säveltämään kesällä 1782, hän oli jo yli vuoden ajan ollut Salzburgin kirkkomusiikillisten tarpeiden ja vaatimusten ulottumattomissa. Mozart viittaa kirjeessään isälle 4.1.1783 luvanneensa ”sydämelleen” säveltää messun ja esittää sen Salzburgissa, jos onnistuisi tuomaan sairastuneen Constanzen vaimonaan kaupunkiin. Tutkijat ovat kuitenkin epäilleet vahvasti tällaisen motivaation riittämistä Mozartille, varsinkin kun messu jäi loppujen lopuksi pahasti kesken. Messu on ehkä kuitenkin esitetty tuntemattomalla tavalla täydennettynä Salzburgissa 26. päivänä lokakuuta 1783 (eikä 25.8., kuten aiemmin on arveltu), Constanze sopraanosolistina.

Myös messun tyylillinen ratkaisu on askarruttanut tutkijoita. Mozart päätyi barokin traditioon kuuluvaan kantaattityyppiseen messuun, joka ei ollut ajanmukaista 1780-luvun puolessavälissä. Messun arvoitusten avain saattaakin piillä siinä kriisissä, jonka tutustuminen Johann Sebastian Bachin musiikkiin paroni van Swietenin kautta Mozartissa oli synnyttänyt. Ehkä kysymyksessä oli yksinkertaisesti yritys säveltää Bachin h-mollimessun veroinen teos? Vastausta ei koskaan saada, mutta Mozartin säveltäjäpersoonan näkökulmasta Bach-kriisi tuntuu uskottavammalta selitykseltä kuin yksityiselämään liittyvät lupaukset. Keskeneräiseksi jääminen voi kertoa myös säveltäjän itse kokemasta epäonnistumisesta, olimme me ulkopuoliset musiikin upeudesta mitä mieltä hyvänsä.

Katkelma, KV 417B=Anh. 109fA-C

Sävelletty kesän 1782 ja toukokuun 1783 välillä Wienissä

Köchelin luettelossa on numerolla KV 417B joukko luonnoksia (6 katkelmaa, yhteensä noin 60 tahtia), joiden arvellaan olevan messuun KV 417a=427:ään kuuluvia suunnitelmia.

Kvartetto jousille, KV 417b=421, d-molli

Jousikvartetto nro 15 – Haydn-kvartetto nro 2

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti kesäkuussa 1783 Wienissä
Allegro – Andante – Menuetto: Allegretto – Allegretto ma non troppo

Constanze Mozartin mukaan tämä toinen Haydnille omistetuista kvartetoista (ks. KV 387) valmistui pariskunnan ensimmäisen lapsen (Raimund Leopold) syntymän aikoihin eli 17.6.1783. Käsikirjoituksessa on otsikkona *Quartetto II*. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa on numerolla KV Anh. 138 pianoteos *Andante variato per Clavic*, F-duuri. Myöhemmin on havaittu, että se on anonyymi sovitus kvarteton KV 417b musiikista.

Fuge, KV 417c=Anh. 76, d-molli

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty mahdollisesti kesäkuussa 1783 Wienissä tai 1786–1789

Tämä kvarteton osan katkelman 11 tahtia voivat liittyä jousikvarteton KV 417b=421:n sävellysprosessiin. Alan Tyson on ajoittanut sen kuitenkin vuosiin 1786–1789.

Allegro, KV 417d, G-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty mahdollisesti kesäkuussa 1783 Wienissä tai 1790

Uudemmat tutkimukset ovat ajoittaneet tämän 50 tahdin katkelman lähinnä vuoteen 1790.

Ah, spiegarti, o Dio, KV 417e=178

[Ah, Jumala, sulle haluaisin selittää sydämeni kaipuun]

Sopraano ja piano (kamariorkesteri?)
Sävelletty todennäköisesti kesäkuussa 1783 Wienissä
Teksti Giovanni Bertati tai Giuseppe Petrosellini

Teos tunnetaan ajoittamattomana käsikirjoituskopiona sopraanolle ja pianolle sovitettuna, lauluosuudesta tunnetaan myös ajoittamaton käsikirjoitus. Aariat KV 471e, 418 ja 419 on sävelletty Aloysia Langelle ja tarkoitettu esitettäviksi Pasquale Anfossin oopperassa *Il curioso indiscreto* lisäysaarioina. Tekstien tekijöitä ei tiedetä, mutta todennäköisimpinä vaihtoehtoina pidetään GIOVANNI BERTATIA (1735–1815) tai Giuseppe Petrosellinia.

Vorrei spiegarvi, oh Dio – Ah conte, partite, KV 418

[Haluaisin selittää, oi Jumalani – Ah kreivi, lähtekää]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti kesäkuussa 1783 Wienissä
Teksti Giovanni Bertati tai Giuseppe Petrosellini
Adagio

Paikallisten vihjailujen takia, joiden mukaan Mozart halusi saada menestystä Anfossin kustannuksella, oopperan librettoon liitettiin seuraava teksti sekä saksaksi että italiaksi: ”*Avertimento. Le due Arie à carte 36 e à carte 102 sono state messe in Musica dal Signor maestro Mozart; per compiacere alla Signora Lange, non essendo quelle state scritti dal Signor Maestro Anfossi secondo la di lei abilità, ma per altro soggetto. Questo si vuole far noto perchè ne vada l'onore à chi conviene, senza che rimanga in alcuna parte pregiudicata la riputazione e la fama del già molto cognito Napolitano.*” [Huom. Kaksi aariaa sivuilla 36 ja 102 on säveltänyt Signor Maestro Mozart palveluksena Signora Langelle, koska Signor Maestro Anfossin säveltämät aariat eivät vastaa hänen kykyjään, vaan on tarkoitettu jollekulle muulle. Tämä huomioitakoon, jotta kunnia menee sinne, minne se kuuluu, ja tämä kaikki sanottuna ilman ennakkoluuloja hyvin tunnetun napolilaisen mainetta kohtaan.]”

No, no, che non sei capace, KV 419

[Ei, ei, et voi kohteliaasti kunnioittaa]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti kesäkuussa 1783 Wienissä
Teksti ehkä Giovanni Bertati tai Giuseppe Petrosellini
Allegro

Per pietà, non ricercate, KV 420

[Säälin vuoksi älä etsi]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 20.6.1783
Teksti ehkä Giovanni Bertati tai Giuseppe Petrosellini
Andante

Myös tämä aaria on sävelletty Anfossin oopperaan *Il curioso indiscreto*, tällä kertaa saksalaiselle tenorille Johann Valentin Adambergerille, Belmontelle oopperassa *Die Entführung aus dem Serail*. Köchelin luettelossa oli kolmanteen painokseen asti offertorium sopraanolle tai tenorille, jousille ja uruille tekstillä *Omni die dic Mariae* ja numerolla KV Anh. 111. Sittemmin on huomattu, että se on anonyymi sovitus aariasta KV 420.

KV 421 ‣ 417b

Così dunque tradisci — Aspri rimorsi atroci, KV 421a=432

[Joten huijaat – Katkera katumus]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Teksti Pietro Metastasio
Allegro – Allegro

Tämän Mozartille harvinaisen bassoaarian innoittajana ja tilaajana oli lahjakas *basso profundo* Ludwig Fischer, ensimmäinen Osmin oopperassa *Die Entführung aus dem Serail*. Teksti on Metastasion libretosta *Temistocle* (III näytöksen 8. kohtaus), jonka oli ensimmäisenä säveltänyt ANDREA BERNASCONI (1706–1784).

Kvartetto jousille, KV 421b=428, Es-duuri

Jousikvartetto nro 16 – Haydn-kvartetto nro 3

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty mahdollisesti kesä- tai heinäkuussa 1783 Wienissä
Allegro ma non troppo – Andante con moto – Menuetto: Allegretto – Allegro vivace

Kvarteton käsikirjoituksen otsikkona on *Quartetto IV*.

L'oca del Cairo, KV 422

Dramma giocoso – [Kairon hanhi]

Basso (Don Pippo), sopraano (Donna Pantea), sopraano (Celidora), tenori (Biondello), tenori (Calandino), sopraano (Lavina), basso (Chichibio), sopraano (Auretta) ja kamariorkesteri
Sävelletty vuoden 1783 jälkipuoliskolla Salzburgissa ja Wienissä
Teksti Giovanni Battista Varesco

Così si fa: Due paroline (Aurettan ja Chichibion duetto) – Se fosse, quina nascoso (Aurettan aaria) – Ogni momento dicon le Donne (Chichibion aaria) – O pazzo, o pazzo (resitatiivi) – Siano pronte alle gran nozze, alle grannozze (Don Pippon aaria) – S'oggi, oh Dei, sperar mi fate (Celidoran, Lavinan, Biondellon ja Calandrinon kvartetto) – Su via putti, presto, presto! (finale)

& Espanjalainen markiisi Don Pippo pitää tytärtään Celidoraa vangittuna tornikamarissa. Hänet on luvattu kreivi Lionettolle, mutta tyttären rakastettu on rikas herrasmies Biondello. Don Pippo suostuu kuitenkin vetoon, jonka mukaan Biondello saa Celidoran, jos onnistuu vapauttamaan tämän vuoden kuluessa. Vapauttaminen onnistuukin suurikokoisen, mekaanisen hanhen avulla. &

Tämän oopperaprojektin taustasta tiedetään, että Varesco lähetti Mozartille kesäkuussa 1783 librettoluonnoksen *L'oca del Cairo*, jota tämä piti tarkoituksiinsa eli italialaisen oopperan säveltämiseen sopivana. Mozartin Varescoa kohtaan tuntema arvostus ei kuitenkaan ollut kovin suuri, kuten voi päätellä seuraavasta kirjeestä isälle 21.6.1783: "*dass aber Hr: varesco an dem incontro der opera zweifelt, finde ich sehr beleidigend für mich. – dass kann ich ihm versichern dass sein Buch gewiss nicht gefällt, wenn die Musique nicht gut ist. – die Musique ist also die Haubtsache bey jeder opera; – und wenn es also gefallen soll (und er folglich belohnung hoffen will) so muss er mir sachen verändern und umschmelzen so viel und oft ich will, und nicht seinem kopfe zu folgen, der nicht die geringste Practic und theaterkenntnüss hat. – sie können ihm immer merken lassen, dass eben in der haubtsache nicht viel daran gelegen ist, ob er dier Oper machen will oder nicht. – den Plan weis ich nun; – und folglich kanns mir ein anderer so gut machen als er; --*" [Minusta on hyvin loukkaavaa, että herra Varesco epäilee oopperan menestymistä. Voin vakuuttaa, ettei hänen librettonsa tule menestymään, ellei musiikki ole hyvää. Sillä musiikki on jokaisessa oopperassa pääasia. Jos siis ooppera menestyy (ja Varesco voi toivoa lisäpalkkiota), hänen on muokattava tekstiä niin paljon ja usein kuin tahdon, eikä seurattava omia aikomuksiaan, sillä hänellä ei ole vähäisintäkään tietoa tai kokemusta teatterintekemisestä. Voitte antaa hänen myös ymmärtää, etten piittaa siitä, kirjoittaako hän minulle libreton vai ei. Nyt kun tunnen juonen, voi joku muu tehdä sen yhtä hyvin kuin hän.]

Mozart sävelsi ensimmäistä näytöstä puolen vuoden ajan käyden isänsä kanssa vilkasta kirjeenvaihtoa, mutta helmikuun 1784 jälkeen projektista ei enää kuultu. Hankkeen kariutumisen syynä on voinut olla Mozartin librettoon tuntema epäluottamus, mutta todennäköisemmin asia hautautui tärkeämpien ja nopeammin rahaa lupaavien sävellystöiden takia. Sävellystyön tuloksena meille on

säilynyt muutamien karkeiden luonnosten lisäksi kaksi duettoa, kolme aariaa, muutamia resitatiiveja, kvartetto ja ensimmäisen näytöksen finaali. Mitään näistä osista Mozart itse ei ole orkestroinut kokonaan. André julkaisi katkelmat vuonna 1855. Tämän aineiston perusteella musiikki esitettiin konserttiversiona Frankfurtissa huhtikuussa 1860 ja näyttämöversiona Pariisissa 1867. Sen jälkeen *L'oca del Cairo* on esitetty silloin tällöin hyvin monenlaisina versioina.

Kyrie, KV 422a=Anh. 14, D-duuri

Sekakuoro, kamariorkesteri ja urut
Sävelletty mahdollisesti kesällä 1783 Salzburgissa tai 1788–1791

Uusin tutkimus ajoittaa tämän 11 tahdin katkelman vuoteen 1788 tai myöhemmäksi, jopa *Ave verum corpusin* aikoihin (1791).

Duo viululle ja alttoviululle, KV 423, G-duuri

Viulu ja alttoviulu
Sävelletty heinä-lokakuussa 1783 Salzburgissa
Allegro – Adagio – Rondeau: Allegro

Kahden jousiduon (KV 423 ja 424) säveltämisen takana oli poikkeuksellinen tilaus. Jos uskotaan vuonna 1808 ilmestynyttä toisen käden tietoihin perustunutta muistelmateosta, teoksia tarvitsi Mozartin ystävä ja kollega Michael Haydn, joka vakavan sairauden takia ei pystynyt täyttämään arkkipiispan ao. kappaleita koskevaa tilausta. Haydn oli ollut Salzburgin arkkipiispan palveluksessa vuodesta 1763 lähtien, eikä varmaankaan halunnut riskeerata paikkaansa tällaisesta vähäisestä syystä. Michael Haydn sävelsi neljä duoa viululle ja alttoviululle (sävellajeina C, D, E ja F), joiden täydentämiseksi kuuden sarjaksi Mozartin apua tarvittiin. Duojen vertailu onkin osoittanut Mozartin nähneen vaivaa saadakseen työt kuulostamaan uskottavasti Haydnin sävellyksiltä. Ilmeisesti ainakaan arkkipiispa Colloredo ei havainnut mitään epäilyttävää. Mozartin nopea ja varmasti tilaajaa tyydyttänyt sävellystyö oli paitsi ystävän palvelus, myös kunnianosoitus vanhemmalle säveltäjälle, jonka vaikutteet Mozartin varhaisemmassa tuotannossa ovat ilmiselviä, puhumattakaan johdannosta Haydnin sinfoniaan, jonka Mozart vuoden 1783 lopussa sävelsi (KV 425a=444).

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 143 *Rondo* pianolle G-duurissa. Tämä on sittemmin havaittu anonyymiksi sovitukseksi KV 423:n viimeisestä osasta.

Duo viululle ja alttoviululle, KV 424, B-duuri

Viulu ja alttoviulu
Sävelletty heinä-lokakuussa 1783 Salzburgissa
Adagio – Andante cantabile – Thema con Variazioni: Andante grazioso

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 151 teos viululle ja alttoviululle nimellä *Variations*. Tämä on sittemmin havaittu anonyymiksi sovitukseksi KV 424:n musiikista.

Lo sposo deluso, KV 424a=430

Opera buffa in zwei Akten – [Pettynyt sulhanen] – La rivalità di tre donne per un solo amante [Kolmen naisen kilpa yhdestä rakastajasta]

Solistit ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti 1783–1784 Salzburgissa ja Wienissä?
Libreton tekijää ei tiedetä

Ouverture (Allegro) – Ah, ah, ah, ah, ah, che ridere! (Bettinan, Don Astrubalen, Pulcherion ja Bocconion kvartetto) – Nacqui all'aura trionfale (Eugenian aaria, luonnos) – Dove mai trovar quel ciglio? (Pulcherion aaria, luonnos) – Che accidenti (Eugenian, Don Astrubalen ja Bocconion tertsetto)

Mozart työskenteli Salzburgin vierailunsa aikana toisenkin oopperasuunnitelman parissa. "Italialainen runoilija" oli tuonut Mozartille libreton, jonka tämä oli aiemmin luvannut tehdä, kunhan vapautuisi edellisestä tehtävästään. Mozart ryhtyi säveltämään librettoa *Lo sposo deluso o sia La Rivalita di tre Donne per un solo amante* vuodenvaihteessa 1783–1784, sai valmiiksi alkusoiton, kaksi aariaa, trion ja kvarteton, ja hylkäsi sitten koko hankkeen. Libreton tekijää ei varmuudella tiedetä, mutta se on tehty DOMENICO CIMAROSAN (1741–1801) oopperaan *Le donne rivali* (1780). Tutkija Neal Zaslaw on pitänyt todennäköisenä, että libreton kirjoitti Giuseppe Petrosellini.

Kaksinäytöksiseksi *opera buffa*ksi suunnitellusta työstä valmistui niin vähän, ettei sitä ole voitu esittää varsinaisena oopperana. Libretto luettelee henkilöhahmot näin: Bocconio, rikas ja tyhmä mies, Eugenian kihlattu; Eugenia, nuori jalosukuinen roomalaisnainen, Bocconion kihlattu mutta todellisuudessa rakastunut Don Asdrubaleen; Don Asdrubale, toscanalaisupseeri, Eugeniaan hyvin rakastunut; Bettina, Bocconion veljentytär, tavallinen tyttö ja rakastunut Don Asdrubaleen; Pulcherio, naistenvihaaja ja Bocconion ystävä; Gervasio, Eugenian opettaja, joka rakastuu Metildeen; ja Metilde, laulaja ja tanssija, Bettinen petollinen ystävä, joka rakastaa hänkin Don Asdrubalea. Tutkijat ovat pitäneet *Le sposo delusoa* hyvin lupaavana hankkeena, josta olisi toteutuessaan voinut tulla Mozartin ensimmäinen suuri *opera buffa*, joka tuli sittemmin olemaan *Le nozze di Figaro*.

Sinfonia nro 36, KV 425, C-duuri

Linzer-Sinfonie

Kamariorkesteri
Sävelletty loka-marraskuussa 1783 Linzissä
Adagio – Andante – Menuetto – Finale: Presto

Linz-sinfonian syntyhistoria on varsin poikkeuksellinen, mutta meillä on siitä Mozartin oma luotettavan tuntuinen todistus kirjeissään isälleen. Kun Mozartin ja Constanzen vierailu Salzburgissa monien keksittyjen ja todellisten esteiden jälkeen toteutui, se lienee ollut kaikkien kannalta epämukava tapahtuma. Paluumatkalla nuoripari kuitenkin pysähtyi Linzissä kreivi Thunin luona. Siellä Mozart sai pyynnön konsertoida marraskuun 4. päivänä. Kirjeessään isälle 31.10.1782 Mozart toteaa lakonisesti: ”*Dienstag als den 4ten November werde ich hier im Theater academia gebe. – und weil ich keine einzige Simphonie bey mir habe, so schreibe ich über hals und kopf an einer Neuen, welche bis dahin fertig seyn muss*” [Tiistaina, marraskuun 4., konsertoin teatterissa, ja koska minulla ei ole ainuttakaan sinfoniaa mukanani, olen säveltämässä uutta hirmuisella vauhdilla, jotta saan sen ajoissa valmiiksi]. Jos kaikki kävi, kuten Mozart kertoo, hän ehti viidessä päivässä paitsi säveltää kokonaisen sinfonian myös kopioida sen äänet ja luultavasti harjoituttaa teoksen kerran ennen esitystä. Konsertti pidettiin Ballhausin päähuoneessa. Orkesterina oli mahdollisesti kreivi Thunin oma kokoonpano, jota elämäkerturi Niemetschek kuvaili ”ensiluokkaiseksi” ja jonka kanssa Mozart työskenteli toisen kerran Prahassa vuonna 1787. Mozart esitytti sinfonian myös Wienissä ”akatemiassaan” 1.4.1784.

Adagio maestoso, KV 425a=444

”Sinfonia nro 37”

Kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti marraskuun alussa 1783 Linzissä

”Mozartin 37. sinfoniana” pitkään esitetty teos tiedetään nykyään Michael Haydnin säveltämäksi (nro 25, MH 334, G-duuri, Köchelin luettelossa numerolla KV Anh. A 53). Mozartin tekemää siinä on vain johdanto-osa Adagio maestoso. Mihin tarkoitukseen Mozart muokkasi Haydnin teosta, ei tiedetä. Aiemmat olettamukset siitä, että synty voitaisiin yhdistää konserttiin, jossa Linz-sinfonia sai ensiesityksensä, ovat osoittautuneet väärinkäsityksiksi. Uusimpien vesileimatutkimusten perusteella sävellys on syntynyt todennäköisimmin keväällä 1784, kun Haydn sävelsi sinfoniansa Michaelbeuernin luostarin apotin vihkiäisjuhliin toukokuussa 1783.

Misero! o sogno – Aura, che intorno spiri, KV 425b=431

[Voi kurjuutta! Näenkö unta vai olenko hereillä? – Aura, jonka hengität ympärillesi]

Tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti joulukuussa 1783 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Adagio – Andante sostenuto

Sävellys on Mozartin käsikirjoituksessa olevan tekstin mukaan tarkoitettu tenori Adambergerille, mutta muut teoksen syntyyn liittyvät yksityiskohdat ovat hämärän peitossa.

Fuga, KV 426, c-molli

Kaksi pianoa
Sävelletty (päivätty) Wienissä 29.12.1783 (tai 1782)

Käsikirjoituksen otsikkona on *Fuga à Due Cembali*, mutta päiväyksen vuosiluku on muutettu kakkosesta kolmoseksi. Aikaisempi päiväys viittaa ehkä Josepha von Auernhammeriin, myöhempi paroni von Swietenin herättämään fuugainnostukseen. Teoksen melko arkaainen sävelkieli puhuu jälkimmäisen vaihtoehdon puolesta. Hoffmeister julkaisi teoksen vuonna 1788 otsikolla *Fuga per 2 cembali di W. A. Mozart all'attuale servizio di Sua Maestà J. è R.* Mozart sovitti tämän fuugansa myöhemmin myös jousille (ks. KV 546).

Allegro, KV 426a=Anh. 44, c-molli

Kaksi pianoa
Sävelletty mahdollisesti joulukuussa 1783 Wienissä tai myöhemmin

Uusimpien tutkimusten mukaan tämä 22 tahdin katkelma on syntynyt vasta vuosina 1785–1786, eikä siten liittyne fuugaan KV 426.

KV 427 ‣ 417a
KV 428 ‣ 421b
KV 429 ‣ 468a
KV 430 ‣ 424a
KV 431 ‣ 425b
KV 432 ‣ 421a
KV 433 ‣ 416c

KV 434 ‣ 480b
KV 435 ‣ 416b

Ecco quel fiero istante, KV 436

[Nyt on se ylpeä hetki] – Sechs Notturni – Sechs Kanzonetten

Kaksi sopraanoa, basso ja kolme basettitorvea (tai kaksi klarinettia ja basettitorvi)
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Teksti Pietro Metastasio
Andante

Viiden notturnon KV 436-439a (eri lähteissä esiintyviä nimityksiä ovat *tertsetto*, *notturno* ja *canzonetta*) aitoudesta on ollut epäilyjä, ja niitä on pidetty Mozartin hyvän ystävän, Gottfried Jacquinin sävellyksinä. Uudemman tutkimuksen mukaan sävellykset kyllä liittyvät Jacquinien perheeseen, mutta säveltäjä on ollut Mozart. Gottfriedin nuorempi sisar FRANZISKA VON JACQUIN (1769–1857), oletettu toinen tertsettojen alkuperäisistä sopraanoista, oli Mozartin klaveerioppilaita. KV 436:n teksti on Metastasion *La partenza*. Viiden varhaisemman teoksen ryhmään lasketaan yleensä myös 1788 samalle kokoonpanolle sävelletty *Più non si trovano*, KV 549.

Mi lagnerò tacendo, KV 437

[Vaikerran hiljaa]

Kaksi sopraanoa, basso, kaksi klarinettia ja basettitorvi
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Teksti Pietro Metastasio
Poco Adagio

Teksti on Metastasion libretosta *Siroe* (II näytöksen 1. kohtaus).

Se lontan, ben mio, tu sei, KV 438

[Jos olet kaukana, armaani]

Kaksi sopraanoa, basso, kaksi klarinettia ja basettitorvi
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Teksti Pietro Metastasio
Adagio

Tekstinä on Metastasion *Strofe per musica*.

Due pupille amabili, KV 439

[Kaksi rakastettavaa oppilasta]

Kaksi sopraanoa, basso ja kolme basettitorvea
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Teksti Pietro Metastasio?
Andante

Tekstin lähdettä ei tunneta, mutta sen arvellaan olevan Metastasion tekemä.

Luci care, luci belle, KV 439a=346

[Rakkaat valot, kauniit valot]

Kaksi sopraanoa, basso ja kolme basettitorvea
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Teksti Pietro Metastasio?
Allegretto

Tekstin lähdettä ei tunneta, mutta sen arvellaan olevan Metastasion tekemä.

Fünf Divertimenti, KV 439b

Fünfundzwanzig Stücke für drei Bassetthörner

Kolme basettitorvea
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä, viimeistään 1778

Nro 1, B-duuri Allegro – Menuetto – Adagio – Menuetto – Rondo: Allegro
Nro 2, B-duuri Allegro – Menuetto – Larghetto – Menuetto – Rondo: Allegro
Nro 3, B-duuri Allegro – Menuetto – Adagio – Menuetto – Rondo: Allegro assai
Nro 4, B-duuri Allegro – Larghetto – Menuetto – Adagio – Allegro
Nro 5, B-duuri Adagio – Menuetto – Adagio – Romance: Andante – Polonaise

Sävellysten syntyhistoria on epäselvä, samoin täsmällinen esityskokoonpano, koska Mozartin omaa käsikirjoitusta ei tunneta. Toukokuussa 1800 Constanze Mozart kirjoitti kustantaja Andrélle, että Anton Stadlerilla oli edelleen hallussaan kopioita Mozartin trioista basettitorville. Vuonna 1803 Breitkopf & Härtel julkaisi Mozartin sävellyksinä joitakin kappaleita kahdelle basettitorvelle ja fagotille. Myöhemmissä painoksissa (2 klarinettia ja fagotti) kaikkiaan 25 osaa on jaettu viideksi ”serenadiksi”, viisi osaa kussakin. Teokset ovat ehkä syntyneet Jacquinien ystäväpiirin tarpeisiin.

Nykyään pidetään kolmea basettitorvea todennäköisimpänä esityskokoonpanona. Kustannusyhtiö Schott julkaisi vuonna 1931 nimellä *Die Wiener Sonatinen – Originalklavierausgabe* kuusi divertimentoista KV 439b koottua pianosonaattia, jotka Artaria oli julkaissut jo vuonna 1805. Vuonna 1974 näistä sonatiineista tehtiin levytys (Cyprien Katsaris), jonka CD-version tekstiliitteessä selostetaan sonaattien taustaa. Sovitusten tekijä ei ole ollut ainakaan Mozart itse.

KV 440 ‣ 383h

Liebes Manndel, wo ist's Bandel?, KV 441

Das Bandel – Das Bändchen – Ein scherzhaftes Terzett

Sopraano, tenori, basso, kaksi viulua, alttoviulu ja continuo
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart
Andante sostenuto

Tämä tertsetto on syntynyt perimätiedon mukaan tilanteesta, jossa Wolfgang ja Gottfried Jacquin etsivät Constanzen kadonnutta koristenauhaa. Seuraava tekstin (alkukielenä on Wienin murre) vapaa käännös kertoo meille ehkä jotain Mozartien ja Jacquinien yksityisestä hauskanpidosta ja huumorintajusta. Breitkopf & Härtel julkaisi tertseton vuonna 1795 nimellä *Das Bändchen*.

"*Constanze: Rakas puolisoni, missä on nauhani? / Mozart: Sisällä huoneessa, siellähän se kiiltelee. C: Näytä minulle valoa. / M: Kyllä, kyllä, olen jo täällä, olen jo täällä. / Jacquin: Mitä pirua te oikein etsitte? Leivänpalaako vaiko kakkua? / M: Joko löysit sen? / C: Kyllä vain, keskeltä paskaa! / M: Oi, oi, oi, oi, oi, oi, oi, oi! / J: Nyt menee liian pitkälle! Uskallanko kysyä, mitä te hyvät ihmiset oikein etsitte? C & M: Kokeilepa! Kokeilepa! / J: Hyi en! Hyi en! Minäpä olen niin hyväluontoinen veikko, että te voisitte kiertää minut pikkusormenne ympäri! / C & M: No menehän jo! / J: Voi en! Katsokaas, vannon että voin auttaa teitä, olenhan syntyperäinen wieniläinen. Ha, ha, ha, ha, ha, ha! / M & C: Maanmiehemme? No häneltä ei tarvitse salata mitään, siispä kerromme kaiken juurta jaksain. Vain hieman kärsivällisyyttä! / J: Oikein, sitähän minäkin. Siispä kertokaa, kertokaa! Kirottua, kertokaa jo tai saatte molemmat painua hiiteen! / M & C: Hyvä Lapas, me etsimme kaunista nauhaa. / J: Nauhaa? No, tässähän se on minun kädessäni. / C & M: Rakas nuorukainen, sulasta kiitollisuudesta rakastamme sinua ikuisesti. / J: Mitä turhia! Ei minulla ole aikaa, on jo myöhä ja minun on lähdettävä. / C, M & J: Mikä ilo, jalo aurinko, on asua ystävyyden helmassa. Ja meillähän on myös tämä kaunis nauha, kyllä meillä on se!*"

Ja! grüß dich Gott, KV 441a

Scherzhaftes Lied – Ja! grüß dich Gott mei liebes Schatzer!

Basso
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Laulu tunnetaan vain ALOYS FUCHSIN (1799–1853) tekemänä kopiona, jossa on bassoääni ilman säestystä. Todennäköisesti Mozart on säveltänyt siihen myös pianosäestyksen, joka on kadoksissa.

Beym Arsch ists finster, KV 441b=Anh. C 9.03

Kaksi lauluääntä
Säveltäjää ei tiedetä
Sävelletty ehkä 1783
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Andante

Köchel sijoitti tämän kaanonin suoraan liitteisiin (Anh. A 6), vaikka Mozartin elämäkerturi Nissen oli antanut ymmärtää Mozartin olevan säveltäjä. Tekstinä hän tosin mainitsee siivomman ilmaisun "Im Grab ists finster". Luettelon kolmannessa painoksessa kaanon sai numeron KV 441b, mutta nyttemmin se on taas siirretty liitteisiin numerolla KV Anh. C 9.03. Alkuperäinen teksti sopisi temaattisesti Mozartin monien muiden yksityisluonteisten kaanonien joukkoon, mutta tutkijat eivät silti ole olleet vakuuttuneita.

Liebes Mädchen, hör mir zu, KV 441c=Anh. C 9.04

Ständchen

Kaksi sopraanoa tai tenoria ja basso
Säveltäjää ei tiedetä
Sävelletty ehkä 1783 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Tertsetto sai Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeron KV 441c, mutta nyttemmin se on siirretty liitteisiin numerolla KV Anh. C 9.04.

Trio pianolle ja jousille, KV 442

Piano, viulu ja sello
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä tai 1786–1791
Allegro – Andantino – Allegro

Kyse on kolmesta katkelmasta, jotka Maximilian Stadler säveltäjän kuoleman jälkeen yhdisti ja André julkaisi triona vuonna 1797. Mozartin omista aikomuksista emme tiedä mitään. Ensimmäisen Allegron sävellaji on d-molli, ja alkuperäinen laajuus 55 (230) tahtia, toisen (alkuperäiseltä tempomerkinnältään Tempo di Menuetto) 151 (248) tahtia. Nämä kaksi osaa on ajoitettu vuosille 1786–1787. Kolmas osa Allegro on 133 (228) tahdin pituinen ja ajoitettu nykyään vuosille 1790–1791.

KV 443 ‣ 404b
KV 444 ‣ 425a
KV 445 ‣ 320c
KV 446 ‣ 416d

Konsertto käyrätorvelle ja orkesterille, KV 447, Es-duuri

Käyrätorvikonsertto nro 3

Käyrätorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1783 Wienissä tai vasta 1787–1788
Allegro – Romance: Larghetto – Allegro

Tämän konserton, kuten useimpien Mozartin käyrätorvelle säveltämien teosten, ajoittaminen on ollut vaikeaa. Köchelin luettelon toimittajat ovat sijoittaneet sen loppuvuoteen 1783, mutta käsialan, tyylillisten seikkojen ja käsikirjoituksessa käytetyn nuottipaperin perusteella on nykyään arveltu konserton syntyneen huomattavasti myöhemmin eli vuosina 1787–1788, siis jopa myöhemmin kuin KV 495 eli konsertto ”nro 4”. Käsikirjoituksessa on myös kaksi otsikkosivua, erikseen ensimmäiselle osalle ja kahdelle muulle. Onkin arveltu, että alun perin kaksiosaisen teoksen Mozart laajensi myöhemmin normaaliksi kolmiosaiseksi konsertoksi. Orkesterin kokoonpano on joka tapauksessa poikkeuksellinen. Normaalit oboet ja käyrätorvet Mozart korvasi klarineteilla ja fagoteilla. KV 447 on Mozartin muihin käyrätorvisävellyksiin verrattuna niin vähän humoristinen teos, ettei sitä uskoisi Leutgebille sävelletyksi, ellei tämän nimi esiintyisi finaalin kadenssinpaikkaa ilmaisevissa kohdissa.

1784

& Tammikuussa Mozartit muuttivat Judenplatzilta Trattnerhofiin. Helmikuun 9. päivänä Mozart alkoi pitää omaa teosluetteloa. Keväällä Mozartilla oli 22 ”akatemiaa” kuudessa viikossa. Elokuussa Nannerl Mozart meni naimisiin JOHANN BAPTIST VON BERCHTOLD ZU SONNENBURGIN (1736–1829) kanssa. Samaan aikaan Mozart sairastui vakavasti munuaistulehdukseen. 21.9 syntyi perheeseen toinen poika, Karl Thomas. Viikkoa myöhemmin perhe muutti kalliiseen asuntoon osoitteessa Domgasse 5. Joulukuun 14. päivänä Mozart liittyi vapaamuurariloosin Zur Wohltätigkeit jäseneksi. &

Sechs Menuette, KV 448a=461

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti tammikuussa 1784 Wienissä

Sechs Menuette, KV 448a=461. Nro 1, C-duuri
Sechs Menuette, KV 448a=461. Nro 2, Es-duuri
Sechs Menuette, KV 448a=461. Nro 3, G-duuri
Sechs Menuette, KV 448a=461. Nro 4, B-duuri
Sechs Menuette, KV 448a=461. Nro 5, F-duuri
Sechs Menuette, KV 448a=461. Nro 6, D-duuri

Näiden menuettien käyttötarkoituksesta ei ole säilynyt mitään tietoa. Käsikirjoituksessa on tuntemattoman käsialalla merkintä *5 ganze Menuetten, der 6te mangelhaft*. Kuudesta menuetista viimeisessä (D-duuri) ei ole trio-osaa.

Sechs Kontratänze, KV 448b=462

Kamariorkesteri (oboe, käyrätorvet ja jouset)
Sävelletty mahdollisesti tammikuussa 1784 Wienissä

Sechs Kontratänze, KV 448b=462. Nro 1, C-duuri
Sechs Kontratänze, KV 448b=462. Nro 2, Es-duuri
Sechs Kontratänze, KV 448b=462. Nro 3, B-duuri
Sechs Kontratänze, KV 448b=462. Nro 4, D-duuri
Sechs Kontratänze, KV 448b=462. Nro 5, B-duuri
Sechs Kontratänze, KV 448b=462. Nro 6, F-duuri

Mozart sävelsi nämä kuusi kontratanssia ensin pelkälle jousisoittimelle ja kirjoitti puhaltimien osuuden erilliselle nuottipaperille. Artaria julkaisi tanssit vuonna 1789 pianosovituksena. Mitään tietoa säveltämisen syistä ei ole säilynyt.

Zwei Menuette, KV 448c=463

Zwei Quadrillen

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti tammikuussa 1784 Wienissä

Zwei Menuette, KV 448c=463. Nro 1, F-duuri
Menuetto – Allegro
Zwei Menuette, KV 448c=463. Nro 2, B-duuri
Menuetto cantabile: Adagio – Allegro

Kummassakin tanssissa on hitaan menuetin perässä kontratanssi tempomerkinnällä Allegro. Käsikirjoituksessa oleva otsikko *Zwei Quadrillen* on peräisin Mozartin elämäkerturi Nisseniltä, joka tarkoitti ilmaisulla juuri kontratansseja. Katrilli tuli tanssina tunnetuksi vasta 1800-luvun alussa, joten Mozart on tuskin voinut sitä käyttää.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 449, Es-duuri

Pianokonsertto nro 14

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 9.2.1784
Allegro vivace – Andantino – Allegro ma non troppo

Mozart sävelsi keväällä 1784 neljä pianokonserttoa (KV 449-451 ja 453), joista ensimmäinen ja viimeinen on sävelletty Mozartin oppilaalle, Barbara Ployerille. KV 449 on Mozartin oman ilmoituksen mukaan sävelletty pienelle, ei isolle orkesterille, joten puhaltimet on merkitty *ad libitum* eli vapaaehtoisiksi. Konsertto KV 449 oli ensimmäinen sävellys, jonka Mozart merkitsi omaan teosluetteloonsa *Verzeichnüss aller meiner Werke*. Merkintä oli alleviivauksineen kaikkineen (myöhemmissä lainauksissa ei alleviivauksia ole merkitty): *1784. den 9:ten Hornung. Ein klavierkonzert. begleitung. 2 violini, viola e Basso. – (2 oboe, 2 corni ad libitum).*

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 450, B-duuri

Pianokonsertto nro 15

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 15.3.1784
Allegro – Andante – Allegro

Konserton KV 450 Mozart merkitsi teosluetteloonsa 15.3.1784 eli vain kuukauden kuluttua edellisestä. Tässä tapauksessa kaikki puhallinsoittimet ovat pakollisia, toisin kuin konsertossa KV 449.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 451, D-duuri

Pianokonsertto nro 16

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 22.3.1784
Allegro assai – [Andante] – Allegro di molto

Käsikirjoituksessa ei hitaalle osalle ole merkitty lainkaan tempomerkintää, yleensä käytetty Andante on vain päätelty lähinnä oikeaksi. Konsertto on musiikkihistoriallisesti merkittävä, koska sattumalta meille on säilynyt Mozartin omia näytteitä konserton esityksen yhteyteen suunnitelluista ornamenttikuvioista eli kuvioivasta improvisoinnista. Tästä sattumasta saamme kiittää Mozartin sisarta, joka käsikirjoituksen luettuaan valitteli veljelleen siitä puuttuvan jotain. Mozart vastasi jättäneensä itselleen improvisoinnin ja kuvioinnin tilaa, ja lähetti näytteeksi sen, joka meille on säilynyt. Tutkijat ovat arvelleet, että Mozart soitti tämän konserttonsa ensimmäisen kerran jo 31.3.1784. Konsertto julkaistiin ilmeisesti ensimmäisen kerran jo vuonna 1791 Speyerissä, kustantajana HEINRICH PHILIPP BOSSLER (1744–1812).

& Tiedämme eri lähteistä, että improvisointi oli olennainen osa niin Mozartin kuin muidenkin konsertoivien klaveerinsoittajien esiintymistä. Tarkempia kuvauksia Mozartin tavasta improvisoida on kuitenkin säilynyt vähän. Mielenkiintoinen poikkeus on kirje Mannheimista 23.10.1777: ”*hernach brachte man ein kleines Clavikord. ich Präludirte, und spiellte eine sonate, und die Variazionen von fischer. dann zischerten die andern dem H: Dechant ins ohr, er sollte mich erst orglmässig spiellen hören; ich sagte, er möchte mir ein thema geben, er wollte nicht, aber einer aus den geistlichen gab mir eins. ich führte es spazieren, und mitten darin, (die fugue gieng ex g minor) fieng ich major an, und ganz was scherzhaftes, aber in nämlichen tempo, dann endlich wieder das thema, und aber arschling; endlich fiel mir ein, ob ich das scherzhafte wesen nicht auch zum thema der fugue brauchen könnte? -- ich fragte nicht lang, sondern machte es gleich und es gieng so accurat, als wenn es ihm der Daser angemessen hätte.*” [Myöhemmin tuotiin sisään pieni klavikordi, ja minä improvisoin ja soitin yhden sonaatin, ja Fischerin muunnelmat. Sitten muut kuiskasivat dekaanille, että hänen pitäi-

si kuulla minun soittavan jotain urkutyyliin. Pyysin häntä antamaan minulle teeman. Hän kieltäytyi, mutta yksi munkeista antoi sellaisen minulle. Panin teeman liikkeelle, ja keskellä (fuuga oli g-mollissa) siirryin duuriin ja soitin samassa tempossa jotain leikkisää, sitten palasin teemaan, mutta nyt perse edellä. Lopulta tuli mieleeni, enkö voisi käyttää leikkisää melodiaani fuugan teemana? En tuhlaillut aikaa kyselyihin, vaan tein niin heti, ja se sujui kuin räätäli olisi sovittanut.] Sitaatti kertoo yksityisluontoisesta improvisoinnista, jossa Mozartin ei tarvinnut ajatella muita soittajia. &

Kvintetto pianolle ja puhaltimille, KV 452, Es-duuri

Piano, oboe, klarinetti, käyrätorvi ja fagotti
Sävelletty (päivätty) Wienissä 30.3.1784
Largo & Allegro moderato – Larghetto – Rondo: Allegretto

Käsikirjoituksessa ei ole otsikkoa, mutta teosluetteloonsa Mozart merkitsi *Ein klavier Quintett. begleitung. 1 oboe, 1 clarinetto, 1 corno, et 1 fagotto*. Kvintetto on sävelletty vuoden 1784 paastonajan konsertteihin. Ensiesitys oli 1.4.1784, muuna ohjelmana vaatimattomasti uusi pianokonsertto ja kolme sinfoniaa. Käsikirjoituksessa ei hitaalla osalla ole tempomerkintää, joksi on yleensä merkitty Larghetto. Viimeisen osan lopusta tunnetaan käsikirjoituksen lisäksi tuntemattoman tekijän muuttama lyhyempi versio, jonka käsiala matkii Mozartia. Säveltäjä kommentoi kvintettoa kirjeessään isälle 10.4.1784: ”*ich selbst halte es für das beste was ich noch in meinem Leben geschriben habe. – es besteht aus 1 oboe, 1 Clarinetto, 1 Corno, 1 fagotto, und das Piano forte; – Ich wollte wünschen sie hätten es hören können; – und wie schön es ausgeführt wurde!*” [Minusta se on parasta, mitä olen eläissäni säveltänyt. Soittimina on 1 oboe, 1 klarinetti, 1 käyrätorvi, 1 fagotti ja piano. Toivonpa että olisitte voinut sen kuulla; – ja miten kauniisti se esitettiinkään!]. Voi olla vaikea kuvitella, mitä Mozart tarkoitti kehumalla yksittäistä teosta parhaaksi saavutuksekseen. Asiantuntevalle isälle sanottuna lausahdus tuskin on ulkokohtaista kehuskelua, vaan pikemminkin rehellinen oman näkemyksen ilmaisu. Me säveltäjän koko tuotannon tuntevat nykyhetken ihmiset lukisimme mielellämme vastaavia tunnustuksia myös myöhemmiltä vuosilta, mutta turhaan. Siksi on tyydyttävä ajattelemaan, että jonain hetkenä menestynyt oopperasäveltäjä Mozart kerta kaikkiaan koki pianokvintettonsa henkilökohtaiseksi suosikikseen.

Katkelma, KV 452a, B-duuri

Piano, oboe, klarinetti, basettitorvi ja fagotti
Sävelletty ehkä 1783 Wienissä

Tämä katkelma tunnettiin aiemmin vain maininnasta Nissenin elämäkerrassa vuodelta 1828, mutta vuonna 1990 se ilmaantui markkinoille ja myytiin huutokaupassa. Aiempi ajoitus perustui oletettuun yhteyteen KV 452:n kanssa, mutta vesileimatutkimukset viittaavat hieman aiempaan

ajankohtaan. Klaveerin osuuden otsikkona on *Pianoforte*, yksi niistä harvoista kerroista, jolloin Mozart täsmensi käyttämänsä soittimen pianoksi.

Katkelma, KV 452b=Anh. 55, D-duuri

Piano, kaksi viulua, kaksi käyrätorvea ja continuo
Sävelletty oletettavasti 1784

Tämän 29 tahdin mittaisen katkelman tarkempaa lajia ei ole pystytty määrittelemään. Kysymyksessä voi olla klaveerikonserton yritys tai varsinainen sekstetto.

Katkelma, KV 452c=Anh. 65, C-duuri

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (aloitettu) oletettavasti huhtikuussa 1784 Wienissä

Kyseessä on 10 tahdin mittainen klaveerikonserton hitaan osan katkelma, mahdollisesti KV 453:een alun perin tarkoitettu. Köchel piti sitä soolokappaleena.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 453, G-duuri

Pianokonsertto nro 17

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 12.4.1784
Allegro – Andante – Finale: Presto

Tämä toinen Barbara Ployerille sävelletty konsertto ei ole yhtä intiimi kuin KV 449, säestävä orkesterikin on normaalin kokoinen. Barbaran isä GOTTFRIED IGNAZ VON PLOYER (1743–?) Salzburgin hovin asiamies Wienissä, vuokrasi esitystä varten orkesterin, jonka solistina tytär 13.6.1784 toimi. Samassa tilaisuudessa Mozart soitti yhdessä oppilaansa kanssa sonaatin KV 375a=448 kahdelle pianolle. Joidenkin tutkijoiden mielestä Mozart ei olisi odottanut kahta kuukautta valmiin konserton kanssa, vaan esitti sen konsertissaan viulisti REGINA SCHLICKIN (1761–1839) kanssa jo 29.4.1784 Kärtnertortheaterissa. Konserton finaalissa on tanssiteema, joka miellytti säveltäjää itseään niin paljon, että hän ilmeisesti yritti opettaa sen lemmikkinä pitämälleen kottaraiselle. Päiväkirjamerkinnässä 27.5.1784 on otsikkona *Vogel Stahrl 34 Kr.* [Lintu kottarainen 34 kreuzeria] ja sitten kyseinen melodianpätkä ilmeisesti linnun matkimassa muodossa. Tätä versiota, jossa on muutama väärä nuotti, Mozart kommentoi ytimekkäästi: *Das war schön!*

Marche funèbre del Sigr Maestro Contrapunto, KV 453a, c-molli

Kleiner Trauermarsch

Piano
Sävelletty mahdollisesti 1784 Wienissä
Lento

Tämän pienen surumarssin Mozart sävelsi Barbara Ployerin muistoalbumiin. Ranskankielisen nimen historiaa ei tunneta, mutta luultavasti sitä ei ole tarkoitettu täysin vakavasti otettavaksi. Käsikirjoitus tuhoutui toisessa maailmansodassa, mutta vuonna 1929 julkaistu kuva on säilynyt. Käsikirjoituksessa on vain ranskankielinen nimi.

Unterrichtsheft für Barbara Ployer, KV 453b

Harjoitusvihko Barbara Ployerille – Ployer-Studien

Valmistunut Wienissä 1784

Harjoitusvihkon 26:lla sivulla on Mozartin valmistamia harjoituksia harmoniassa ja kenraalibassossa sekä pieniä jousikvartetto- ja koraalisäkeitä. Mozart on merkinnyt yleensä ylä- ja alaäänen, oppilaalle on jäänyt keskimmäisten äänten sijoittaminen.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 454, B-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty (päivätty) Wienissä 21.4.1784
Largo & Allegro – Andante – Allegretto

Sonaatti on sävelletty italialaiselle viuluvirtuoosille Regina Schlickille (tuolloin vielä Strinasacchi), jonka kanssa Mozart esiintyi 29.4.1784 Wienissä. Mozartin teosluettelossa teos on muodossa *Eine klavier Sonate mit einer Violin* eli edelleen piano pääsoittimena, mutta itse musiikissa molemmat soittimet ovat varsin tasaveroisia. Constanze Mozartin mukaan Mozart ei ehtinyt kirjoittaa omaa osuuttaan, vaan piti edessään tyhjää nuottipaperia. Keisari Joseph II huomasi huijauksen oopperakiikareillaan ja kutsutti säveltäjän luokseen tunnustamaan soittaneensa ulkomuistista. Christoph Torricelli julkaisi sonaatin yhdessä kahden klaveerisonaatin (KV 284 ja 333) kanssa vuonna 1784 otsikolla *Trois Sonates pour le Clavecin, La dernière accomp. de Violon*.

Zwei Variationen, KV 454a=460

Come un agnello

Piano
Sävelletty ehkä kesäkuussa 1784 Wienissä?

Muunnelmien teemana on Mingonen aaria *Come un agnello* Giuseppe Sartin oopperasta *Fra i due litiganti il terzo gode* (I näytöksen 7. kohtaus). Käsikirjoituksen 56 tahtia sisältävät teeman ja kaksi muunnelmaa. Kysymyksessä on mahdollisesti Mozartin osittainen muistiinpano laajemmasta esityksestä. Muunnelmista tunnetaan myös versio, jossa muunnelmia on kahdeksan. Tämän version aitoudesta ei ole kuitenkaan yksimielisyyttä. Mozart kirjoitti isälleen 9-12.6.1784: ”*Sarti ist ein rechtschaffner braver Mann! – ich habe ihm sehr viel gespiellt, endlich auch Variationen auf eine seinige Aria gemacht, woran er sehr viel Freude gehabt hat.*” [Sarti on rehellinen kunnon mies! – Olen soittanut hänelle paljon ja säveltänyt muunnelmia eräästä hänen aariastaan, mikä miellytti häntä suuresti.].

Zehn Variationen, KV 455

Unser dummer Pöbel meint – [Tyhmä väkijoukko tuumii]

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 25.8.1784
Allegretto

Teema *Unser dummer Pöbel meint* on Gluckin laulunäytelmästä *Die Pilgrime von Mekka* (alkuperäiseltä nimeltään *Les Pèlerins de Mecque*). Muunnelmat syntyivät, kun Gluck vieraili konsertissa 23.3.1783 ja Mozart improvisoi vieraan kunniaksi tämän teemasta (”*varierte die aria ‘under dummer Pöbel meint’ etc: aus denn Pilgrimme von Mecka*” [Soitin muunnelmia aariasta ‘Unser dummer Pöbel meint’ näytelmästä Mekan pyhiinvaeltajat.], kirje 29.3.1783). Emme tiedä, miksi Mozart merkitsi muunnelmat teosluetteloonsa otsikolla *10 Variazionen für das klavier allein* vasta puolitoista vuotta niiden esittämisen jälkeen.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 456, B-duuri

Pianokonsertto nro 18

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 30.9.1784
Allegro vivace – Andante un poco sostenuto – Allegro vivace

Perimätiedon mukaan Mozart sävelsi konserton sokealle virtuoosille MARIA THERESIA VON PARADISILLE (1759–1824), mutta esitti sitä myös itse suurella menestyksellä, kuten Leopold Mozartin kirjeestä Nannerlille 16.2.1785 voidaan lukea: ”*als dein Bruder weg gieng, machte ihm der kayser mit dem Hut in der Hand ein Compl: hinab und schrie 'bravo Mozart'. – als er herauskam zum spielen, wurde ihm ohnehin zugeklatscht.*” [Kun veljesi lähti näyttämöltä, keisari heilutti hattuaan ja huusi 'Bravo Mozart!' – ja kun hän palasi soittamaan, kättentaputuksia tuli taas runsaasti]. Uudemman tutkimuksen mukaan vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei von Paradis ole voinut ehtiä saada konserttoa käsiinsä ennen matkaansa Pariisista Lontooseen. On kuitenkin mahdollista, että nuottilähetys jatkoi matkaansa Lontooseen asti ja että von Paradis olisi esittänyt konserton maaliskuussa 1785.

Sonaatti pianolle, KV 457, c-molli

Pianosonaatti nro 14

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 14.10.1784
Allegro – Adagio – Molto allegro

Toinen kahdesta Mozartin mollisävellajiin säveltämästä pianosonaatista (ensimmäinen oli KV 300d =310) on omistettu THERESE VON TRATTNERILLE (1758–1793), Mozartin omalle oppilaalle. Mozartin omakätisen käsikirjoituskopion otsikkona on teksti *Sonata. Per il Pianoforte solo. composta per la Sigra Teresa de Trattnern dal suo umilissimo servo Wolfgango Amadeo Mozart. Vienna li 14 d'Ottobre 1784*. Seitsemän kuukautta myöhemmin syntyneen fantasian KV 475 säveltäjä tarkoitti soitettavaksi sonaatin KV 457 johdantona. Trattnerit olivat Mozartien hyviä tuttavia, ja mm. neljän heidän lapsensa kummeja. Mozartit myös asuivat vuonna 1784 jonkin aikaa Trattnerien talossa Trattnerhofissa.

Kvartetto jousille, KV 458, B-duuri

Jousikvartetto nro 17 – Haydn-kvartetto nro 4 – Jagd-Quartett – Metsästyskvartetto

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 9.11.1784
Allegro vivace assai – Menuetto & Moderato – Adagio – Allegro assai

Neljännen Haydn-kvarteton käsikirjoituksessa on otsikko *Quartetto III* (KV 421b=428:ssa vastaavasti IV). Finaalin alusta tunnetaan myös 13 tahdin pituinen varhaisversio. Lisänimi on peräisin avausteeman metsästystorven kajahduksen kaltaisesta luonteesta. Kolmea viimeistä Haydn-kvartettoa on pidetty keskenään erityisen samanhenkisinä, koska niiden sävelkieli on hyvin pelkistynyttä ja ”säästäväistä”. Tässä mielessä ne eroavat huomattavasti ryhmän kolmesta ensimmäisestä.

Menuetto, KV 458a= Anh. 75, B-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti marraskuun alussa 1784 Wienissä
Allegretto

Käsikirjoituskatkelman otsikkona on *Menuetto. Allegretto*. Mahdollisesti on kysymys kvarteton KV 458 jonkin osan yhdeksän tahdin pituisesta yritelmästä.

Katkelma, KV 458b=Anh. 71, B-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti marraskuun alussa 1784 Wienissä

Kyseessä on 10 tahdin katkelma, joka liittyy ehkä kvartettoon KV 458.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 459, F-duuri

Pianokonsertto nro 19 – Krönungskonzert 2

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 11.12.1784
Allegro vivace – Allegretto – Allegro assai

Konsertto ilmestyi Mozartin omaan teosluetteloon joulukuussa 1784, mutta lisänimensä (ensimmäisenä kruunajaiskonserttona pidetään teosta KV 537) konsertto on saanut, koska Mozart esitti sen Frankfurtissa keisari Leopold II:n kruunajaisissa vuonna 1790. Mozartin oman teosluettelossa mainittujen trumpettien ja patarumpujen äänet ovat nykyisin kadoksissa, jos niitä on koskaan ollut olemassakaan, mitä tutkijat vahvasti epäilevät. Konserton säveltämisen aikaan Mozart työskenteli myös kuuden Haydn-kvartettonsa parissa. Konserton finaalista onkin löydetty kohta, jonka Mozart on johtanut Haydnin sinfonian Hob I:78, C-duuri finaalin keskellä olevasta teemasta.

Katkelma, KV 459a=Anh. 59

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä joulukuussa 1784 Wienissä

Kyseessä on 37 tahdin pituinen konserton osan katkelma, jonka yhteyttä valmiisiin konserttoihin ei tunneta.

KV 460 ‣ 454a
KV 461 ‣ 448a
KV 462 ‣ 448b
KV 463 ‣ 448c

1785

& Tammikuussa Joseph Haydn vieraili Mozarteilla ja kuuli itselleen omistettuja kvartettoja. Helmikuussa tuli Leopold vierailemaan poikansa luona ja viipyi yli kaksi kuukautta. Helmikuussa Joseph Haydn oli jälleen kuuntelemassa Domgassella ns. Haydn-kvartettoja, joiden jälkeen hän lausui Leopoldille kuuluisat kehunsa Mozartin merkityksestä. Kevään aikana Mozartilla oli lukuisia konserttiesiintymisiä, joista kantaatin *Davide penitente* esitykset olivat maaliskuussa. Huhtikuun 6. päivänä myös Leopold Mozart hyväksyttiin vapaamuurarijärjestön jäseneksi. Seuraavana päivänä hän lähti takaisin Salzburgiin, eikä koskaan enää nähnyt poikaansa. Syyskuun alussa Mozart kirjoitti kuuden jousikvartettonsa omistuksen Haydnille. Marras- ja joulukuussa esitettiin useita Mozartin vapaamuurareille tekemiä sävellyksiä. &

Kvartetto jousille, KV 464, A-duuri

Jousikvartetto nro 18 – Haydn-kvartetto nro 5

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.1.1785
Allegro – Menuetto – Andante – Allegro non troppo

Tämä *Quartetto V* on tunnettu kromaattisista ja kontrapunktisista erikoisuuksistaan, mutta myös erittäin säästäväisestä aiheistonkäytöstä. Beethovenin kerrotaan todenneen oppilaalleen CARL CZERNYLLE (1791–1857), että kvartetto oli Mozartin tapa sanoa maailmalla: ”Katsokaa, mitä voisin tuottaa, jos vain kuulijat olisivat siihen valmiita.”

Katkelma, KV 464a=Anh. 72

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti vuoden 1784 lopussa tai 1785 alussa Wienissä

Kyseessä on 170 tahdin pituinen kvarteton osa, mahdollisesti hylätty KV 464:n aloitus.

Kvartetto jousille, KV 465, C-duuri

Jousikvartetto nro 19 – Haydn-kvartetto nro 6 – Dissonanzen-Quartett

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 14.1.1785
Adagio & Allegro – Andante cantabile – Menuetto; Allegro – Allegro molto

Kvarteton lisänimi on syntynyt ensimmäisen osan (Mozartin ajan käsitysten mukaan) tonaalisesti rohkeiden harmonisten kokeilujen takia. Haydn pääsi soittamaan kolmea viimeistä "Haydn-kvartettoa" Wienissä helmikuussa 1785 eli puolisen vuotta ennen Artarian painoksen julkaisemista. Näin kuvaa tilaisuutta ja Haydnin lausumaa Mozartista Leopold kirjeessä Nannerlille 16.2.1785: "*am Samstag war abends H: Joseph Haydn und die 2 Baron Tindi bey uns, es wurden die neuen quartetten gemacht, aber nur die 3 neuen die er zu den anderen 3, die wir haben, gemacht hat, sie sind zwar ein bischen leichter, aber vortrefflich componiert: H: Haydn sagte mir: 'ich sage ihnen vor gott, als ein ehrlicher Mann, ihr Sohn ist der grösste Componist, den ich von Person und den Nahmen nach kenne: er hat geschmack, und über das die grösste Compositionswissenschaft.*" [Lauantai-iltana olivat luonamme herrat Joseph Haydn ja kaksi Tindin paronia. Soitimme uusia kvartettoja, kuitenkin vain kolmea uusinta, sillä kolmea muuta, jotka meilläkin on, Haydn on jo soittanut. Nämä uudet kvartetot ovat hiukan kevyempiä, mutta erinomaisesti sävellettyjä. Herra Haydn sanoi minulle: 'sanon teille Jumalan edessä ja kunnian miehenä, teidän poikanne on suurin säveltäjä, jonka tunnen: hänellä on makua, mutta mikä tärkeämpää, suurin viisaus säveltämisen taidossa.] Emme tiedä, kuuliko Mozart itse koskaan näistä sanoista, mutta jos kuuli, hän oli varmasti tyytyväinen, ehkä peräti onnellinen. Sillä mitäpä keisareiden bravo-huudoista ainoan vertaisensa kehuihin verrattuna. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 181 kamariorkesterille tehty kokonaisuus *Quatre Andante*, joka on osoittautunut anonyymiksi sovitukseksi teosten KV 465, 496, 498 ja 493 musiikista.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 466, d-molli

Pianokonsertto nro 20

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.2.1785
Allegro – Romanze – Rondo: Allegro assai

Mozart merkitsi tämän konserton teosluetteloon samana päivänä, jolloin Leopold Mozart tuli vierailulle poikansa ja kälynsä luo. Tämä ensimmäinen Mozartin kahdesta mollisävellajisesta konsertosta (toinen on KV 491) on teknisesti vaativa teos, joka saavutti suosiota erityisesti 1800-luvulla. Mm. nuori Beethoven soitti sitä konserteissaan ja kirjoitti siihen kadensseja, kuten myös Mozartin poika FRANZ XAVER WOLFGANG MOZART (1791–1844). Mozart itse ei sen sijaan jättänyt jälkeensä yhtään kadenssia.

Leopold Mozart on kuvannut konserton valmistumista ja ensiesitystä kirjeessään kotiin Nannerlille 16.2.1785: ”*Das Concert war unvergleichlich, das Orchester vortrefflich, ausser den Synfonien sang eine Sängerin vom welschen Theater 2 Arien. dan war ein neues vortreffliches Clavier Concert vom Wolfgang, wo der Copist, da wir ankamen noch daran abschrieb, und dein Bruder das Rondeau noch nicht einmal durchzuspielen Zeit hatte, weil er die Copiatur übersehen musste.*” [Konsertti oli verraton, orkesteri erinomainen, sinfonioiden lisäksi laulajatar italialaisesta teatterista esitti 2 aariaa. Sitten esitettiin Wolfgangin uusi erinomainen pianokonsertto, jonka kimpussa kopisti tullessani vielä oli, eikä veljesi ollut ehtinyt soittaa rondoa kertaakaan läpi, koska hänen täytyi valvoa kopiointia.] Mainittu kopioinnin valvominen johtui luultavasti sekä Mozartin halusta varmistaa työn laatu että välttämättömyydestä estää ylimääräisten kopioiden tekeminen eli säveltäjän työn varastaminen. Tämä oli ollut Mozartien arkipäivää jo pitkään. Jo kirjeessä 25.4.1770 Mozart valitti sisarelleen, kuinka isä joutuu toimimaan sinfonian äänten kopioijana, ”*sillä emme tahdo antaa sitä kenenkään ulkopuolisen kopioitavaksi, koska se varastettaisiin.*”

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 467, C-duuri

Pianokonsertto nro 21

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 9.3.1785
Allegro maestoso – Andante – Allegro vivace assai

Tämä konsertto valmistui lähes yhtä aikaa KV 466:n kanssa. Ilmoituksessa konsertista Burgtheaterissa 10.3.1785 houkuteltiin yleisöä sekä uudella konsertolla, improvisoinnilla että erikoisrakenteisella pianolla: ”*Torstaina, 10. maaliskuuta 1785 Herra kapellimestari Mozartilla on kunnia tarjota kansallisessa hoviteatterissa omaksi hyväkseen suuri musiikkikonsertti, jossa hän esittää uuden, vastavalmistuneen pianokonserton sekä improvisoi erityisen suurikokoisella ‘Forte piano pedalella’. Muut ohjelmanumerot kerrotaan suuressa mainoksessa tapahtumapäivänä.*” (Deutsch, s. 239). Ensimmäisen osan tempomerkintä on vain Mozartin omassa teosluettelossa, käsikirjoituksesta se puuttuu. Konserton hidas osa Andante on saavuttanut suurta suosiota ruotsalaisen elokuvan *Elvira Madigan* (Bo Widerberg, 1967) romanttisena taustamusiikkina.

& Maininta *Forte piano pedalesta* viittaa laitteistoon, jonka Mozart oli rakennuttanut Wienin konserttejaan varten. Kyseessä oli jalaton fortepiano, joka oli sijoitettu varsinaisen soittimen alle ja jota soitettiin jalkiolla kuten urkuja. Taitavana urkurina Mozart käytti tätä erikoista ratkaisua voimistaakseen matalia ääniä improvisoidessaan fantasioita ja soittaessaan konserttoja. Epäilemättä laitteistolla oli myös merkitystä konsertin näyttävyyden lisääjänä. &

Lied zur Gesellenreise, KV 468

Die ihr einer neuen Grade der Erkenntnis nun euch naht – [Matkustavaisen laulu – Olette nyt lähestymässä uutta ymmärrystä] – Wenn den langen Weg

Lauluääni ja piano tai urut
Sävelletty (päivätty) Wienissä 26.3.1785
Teksti Franz Joseph Ratschky
Andantino (Larghetto)

Mozartin teosluettelossa teos on merkittynä *Maurer Gesellen=lied für Singstime und klavier. Die ihr einem Neuen Grade der Erkentnüss nun euch naht etc:*. Käsikirjoituksen otsikkona on *Gesellen Reise*. Mozartin oma tempomerkintä on Andantino, Köchelissä se on Larghetto. FRANZ JOSEPH RATSCHKYN (1757–1810) runon otsikko on *Lied zur Gesellenreise*. Laulusta on olemassa versio myös Jägerin sanoihin *Wenn den langen Weg*. Mozart lienee säveltänyt laulun tilaisuuteen, jossa hänen isänsä sai vapaamuurariloosin *Zur wahren Eintracht* toisen asteen vihkimyksen 16.4.1785.

& Mozartista tuli vapaamuurarijärjestön jäsen 14.12.1784 (*Loge zur Wohlthätigkeit*). Joukko hänen sävellyksistään liittyy suoraan järjestön toimintaan, joidenkin kohdalla on vahvoja syitä epäillä ainakin jonkinlaista yhteyttä, ja joidenkin kohdalla yhteys on enemmän tai vähemmän spekulatiivinen. Varhaisimpana vapaamuurareihin liittyvänä sävellyksenä pidetään laulua KV 125h=148, jonka käsikirjoituksessa on omistus Johannes-loosille. Koska Mozartista tuli jäsen vasta 1780-luvulla, mutta sävellyksen tutkimukset osoittavat sen syntyneen Salzburgissa 1770-luvulla, kysymyksessä lienee Mozartin puolelta vain sävellys jonkun ulkopuolisen tekstiin ilman suurempaa aatteellista yhteyttä.

Erilaiset laulut, kantaatit ja soitinsävellykset loosien käyttöön muodostavat suurimman ryhmän Mozartin vapaamuurarimusiikista. Teokset KV 468a=429, 468, 471, 479a=477, 483, 484, 619 ja 623 kattavat kuusi Mozartin viimeistä elinvuotta. Myös kahta adagioa KV 484a=411 ja KV 484c=410 klarineteille ja basettitorville on pidetty vapaamuurareille sävellettyinä. Sen sijaan laulua KV 623a ei nykyisin pidetä aitona Mozartin sävellyksenä, vaikka se onkin selkeästi loosin istunnon lopetuslaulu. Spekulatiivisin vapaamuurariuteen liittyvä teos on luonnollisesti *Die Zauberflöte*, jonka symboliikasta on kirjoitettu paljon.

Mozart oli ilmeisen halukkaasti 1700-luvun lopun edistysmielisiin aatteisiin kuuluneen vapaamuurariliikkeen jäsen ja palveli järjestöä tavalla, jonka parhaiten hallitsi. Toisaalta Mozart itse hyötyi vapaamuurarien keskinäisestä avunannosta sekä taiteellisesti (mm. Schikaneder oli vapaamuurari) että taloudellisesti, erityisesti MICHAEL VON PUCHBERGIN (1741–1822) ansiosta. &

Dir, Seele des Weltalls, KV 468a=429

[Sinulle aurinko, maailmankaikkeuden sielulle] – Freimaurerkantate

Tenori, mieskuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1785 Wienissä
Teksti Lorenz Leopold Haschka

1. Dir, Seele des Weltalls, o Sonne – 2. Dir danken wir die Freude – 3. Die Lichter, die zu tausenden

Mozart sai tästä vapaamuurarikantaatista valmiiksi kaksi osaa (tosin niistäkin lähinnä vokaaliosuudet ja basson), kolmas jäi keskeneräiseksi tuntemattomasta syystä. Käsikirjoituksessa on otsikkona *Freymaurer-Cantate*. Sävellyksen tarkempaa käyttöyhteyttä ei tiedetä. Ajoituskin on vain suuntaa antava, sen tukena ei ole erityisen vahvoja perusteita ja NMA pitääkin vuotta 1783 todennäköisempänä. Mozartin kuoleman jälkeen Stadler orkestroi valmiit osat esitys- ja julkaisukuntoon. Constanze Mozart myi sävellyksen kustantaja Andrélle vuonna 1800. Kantaatin tekstin tekijä LORENZ LEOPOLD HASCHKA (1749–1827), entinen jesuiitta, vapaamuurari, poliisin tiedonantaja ja estetiikan professori, on paremmin tunnettu Haydnin vuonna 1797 säveltämän keisarihymnin *Gott erhalte Franz den Kaiser* tekstin kirjoittajana.

Davide penitente, KV 469

Davidde penitente

Kaksi sopraanoa, tenori, sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (ja koottu) maaliskuussa 1785 Wienissä
Teksti Saverio Mattei

Alzai le flebili voci al Signor (kuoro) – Cantiamo le glorie e le lodi (kuoro) – Lungi le cure ingrate (toisen sopraanon aaria) – Sii pur sempre benigno (kuoro) – Sorgi, o Signore, e spargi i tuoi nemici (sopraanojen duetto) – A te, fra tanti affanni / Udisti i voti miei (tenorin aaria) – Se vuoi, puniscimi (kuoro) – Fra l'oscure ombre funeste / Alme belle (ensimmäisen sopraanon aaria) – Tutte le mie speranze (sopraanojen ja tenorin tertsetto) – Chi in Dio sol spera (kuoro) – Di tal pericoli non ho timor (kuoro)

Tammikuussa 1785 wieniläinen *Tonkünstler-Sozietät* tilasi Mozartilta sävellyksen käytettäväksi paastonaikana järjestettävässä hyväntekeväisyyskonsertissa. Mozart hyväksyi tilauksen, mutta oli haluton tekemään tarjotulla palkkiolla kokonaan uutta sävellystä. Seurassa ei kuitenkaan hyväksytty ajatusta, jonka mukaan Mozart olisi käyttänyt aiemmin säveltämäänsä, mutta Wienissä esittämätöntä musiikkia. Mozart ratkaisi asian käyttämällä hyväksi keskeneräisen messunsa KV 417a=427 wieniläisille tuntematonta aineistoa (Kyrie ja Gloria kokonaan, ei mitään keskeneräisestä

Credosta) ja säveltämällä hieman uutta musiikkia eli aariat nro 6 ja 8, jotka Mozartin omassa teosluettelossa on merkitty seuraavasti: *Eine Arie für Adamberger zur Societäts Musique. A te frà tanti affanni etc:* ja *Ein Arie für die Cavaglieri zur SocietätsMusique. – Tra l'oscure ombre funeste etc:*. Jälkimmäinen solisti oli CATERINA CAVALIERI (1755–1801), Antonio Salierin oppilas, jolle Mozart sävelsi useita merkittäviä rooleja (mm. Donna Elviran *Don Giovannissa*). Ensimmäinen uusi aaria puolestaan oli sävelletty Johann Valentin Adambergerille. Tekstin tekijä oli SAVERIO MATTEI (1742–1795).

Kantaatin ensiesitys oli 13. maaliskuuta 1785 Burgtheaterissa Mozartin johdolla. Konserttiilmoituksessa viitataan varovaisesti teoksen syntyyn: "*Aivan uusi kantaatti, jonka on sovittanut tähän tilaisuuteen herra Amad. Mozart, kolmelle äänelle ja kuorolle, esittäjinä nti Kavallieri, nti Distler* [ELISABETH DISTLER 1769–1789] *ja herra Adamberger.*" Konsertin ensimmäisen osan musiikkina oli Joseph Haydnin uusi sinfonia. Syistä, joita ei tarkemmin tunneta, tämä konsertti oli yleisömenestykseltään ja sitä kautta myös taloudelliselta tuotoltaan säveltäjäseuran historian huonoin. Kuulijoita oli parisen sataa ja muusikoiden leskien hyväksi tarkoitettu tuotto vain 733 guldenia ja 13 kreuzeria, mistä summasta melkein kolmannes oli keisarin lahjoitusta. Kantaatin täydellistä käsikirjoitusta ei tunneta, ja mahdollisesti sellaista ei ole koskaan ollut olemassakaan, jos Mozart käytti esityksissä messun KV 417a=427 partituuria hyväksi.

& Mozartin suhde Wienin säveltäjäseuraan oli jälkikäteen arvioituna hiukan eriskummallinen. Mozart pyrki toki jäseneksi jo keväällä 1785, ja hänet siihen hyväksyttiinkin, kuitenkin ehdolla, että säveltäjä toimittaa syntymätodistuksensa. Tätä ehtoa Mozart ei ilmeisesti koskaan muistanut tai välittänyt täyttää, joten hänestä ei tullut seuran varsinaista jäsentä, mistä aiheutui Constanze Mozartille leskenä ongelmia. Mozart osallistui kuitenkin seuran toimintaan antamalla musiikkiaan esitettäväksi ja toimimalla aktiivisena muusikkona seuran konserteissa. &

[Andante, KV 470, A-duuri]

Viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 1.4.1785 (kadoksissa)
Andante

Kyseessä on nykyisin kateissa oleva konserton hidas osa, jonka Mozart sävelsi mahdollisesti salzburgilaisella viulistille HEINRICH MARCHANDILLE (1769–1812), joka tuli yhdessä Leopold Mozartin kanssa Wieniin. Mozartin teosluetteloon sävellys on kuitenkin merkitty muodossa *Ein Andante für die Violin zu einen konzert.*

Viottin viulukonserton täydennys, KV 470a

Trumpetit (clarinot) ja patarummut
Sävelletty mahdollisesti huhtikuussa 1785 Wienissä
Adagio non troppo – Adagio – Rondo: Allegro

Kyseessä ovat trumpetti- ja patarumpuäänet, jotka Mozart sävelsi GIOVANNI BATTISTA VIOTTIN (1753–1824) viulukonserttoon nro 16, G85, e-molli.

Die Maurerfreude, KV 471

Sehen, wie dem starren Forscherauge

Tenori, mieskuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 20.4.1785
Teksti Franz Petran

Mozartin omassa teosluettelossa tämä kantaatti on merkitty muodossa *Eine kleine kantate. Die Maurerfreude*. Teos sävellettiin ja esitettiin loosin *Zur wahren Eintracht* johtajan IGNAZ VON BORNIN (1742–1791) aateloinnin kunniaksi 24.4.1785, jolloin tenorisolistina oli Johann Valentin Adamberger. Tekstin tekijä FRANZ PETRAN oli loosin *Zur gekrönten Hoffnung* hovirunoilija. *Die Maurerfreude* oli Mozartin suosituimpia vapaamuurariteoksia, jota esitettiin myöhemminkin eri loosien tilaisuuksissa. Kantaatti julkaistiin kokonaan vapaamuurarien voimin seuraavana kesänä, tuotto luvattiin käyttää köyhien hyväksi.

Der Zauberer, KV 472

Ihr Mädchen, flieht Damöten ja! – [Taikuri]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 7.5.1785
Teksti Christian Felix Weiße

Mozartin teosluetteloon ilmestyi 7.5.1785 merkintä kolmesta laulusta: *Ein lied für klavier und Singstimme. – der Zauberer*, *Ein lied. – die Zufriedenheit Ein lied. – die Betrogene Welt*. Laulujen tekstit ilmestyivät alun perin CHRISTIAN FELIX WEIßEN (1726–1804) kokoelmassa *Weißes Scherzhafte Lieder* (Leipzig 1759). Laulujen säveltämisen syytä tai käyttötarkoitusta ei tiedetä.

Die Zufriedenheit, KV 473

Wie sanft, wie ruhig fühl' ich hier – [Tyytyväisyys]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 7.5.1785
Teksti Christian Felix Weiße

Die betrogene Welt, KV 474

Der reiche Tor, mit Gold geschmücket – [Huijattu maailma]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 7.5.1785
Teksti Christian Felix Weiße

Fantasia, KV 475, c-molli

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 20.5.1785
Adagio – Allegro – Andantino – Più Allegro – Tempo I

Mozartin omassa teosluettelossa on tästä teoksesta merkintä *Eine Phantasie für das klavier allein*. Teos julkaistiin joulukuussa 1785 yhdessä sonaatin KV 457 kanssa opuksena 11.

Einsam bin ich meine Liebe, KV 475a=Anh. 26

Lauluääni ja piano
Sävelletty mahdollisesti 1785 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Katkelma on 8 tahdin pituinen ja käsikirjoitus näyttää kiireessä tehdyltä. On arveltu, että kyseessä on orkesterisäestyksisen laulun (aarian?) pianosovitus.

Das Veilchen, KV 476

Ein Veilchen auf der Wiese stand – [Orvokki]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 8.6.1785
Teksti Johann Wolfgang von Goethe

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Ein lied für klavier und Singstimme. – das Veilchen.* Tämän Johann Wolfgang von Goethen runo on houkutellut monia Mozartia tuntemattomampiakin säveltäjiä. Emme tiedä, tajusiko Mozart itse säveltävänsä tässä tapauksessa aivan eri luokan runoilijan tekstiä kuin tavallisesti. Lopputulosta on joka tapauksessa yleisesti pidetty Mozartin laulusävellysten huippuna. Todennäköisesti Mozart ei kuitenkaan pohtinut laulun tekstiä tässä enempää kuin muutoinkaan, ainakaan Goethen nimi ei ole valintaan vaikuttanut, sillä se puuttuu kokoelmasta, josta Mozart tekstin poimi.

KV 477 ‣ 479a

Quell' agnelletto candido, KV 477a=Anh. 11a

Quell' agnelletto candido ch'ora to scherza avanti prendi teco – [Ota tuo suorasukainen lammas, joka edessäsi vitsailee] – Per la ricuperata salute di Ophelia – [Ofelian terveyden palauttamiseksi]

Lauluääni ja piano
Sävelletty mahdollisesti syyskuussa 1785 Wienissä
Teksti Lorenzo Da Ponte
Andante

Laulu tunnettiin pitkään vain *Wienerblättchen* -lehdessä 26.9.1785 olleesta uutisesta, jossa mainitaan kolmen kapellimestarin (Salieri, Mozart ja Cornetti) säveltäneen musiikin LORENZO DA PONTEN (1749–1838) tekstiin *Per la ricuperata salute di Ophelia*. Kantaatti oli tarkoitettu juhlistamaan sopraano NANCY STORACEN (1765–1817) tervehtymistä. Vuonna 2016 kantaatin libretto löytyi, ja siinä oli mukana myös musiikki yksinlauluversiona (alun perin se lienee sävelletty orkesterilla säestettäväksi). Kaksi ensimmäistä säettä (*Lascia la greggia, o Fillide* ja *Ivi a la facil' Iside*) ovat Antonio Salierin säveltämiä, kaksi viimeistä samoilla teksteille CORNETTI-nimisen, tunnistamattoman säveltäjän käsialaa. Tämä löytö osoittaa osaltaan, että puheet Salierin vihasta Mozartia kohtaan ovat heikolla pohjalla. Yhdessä sävelletty tilapäisteos kertoo ammatillisesta suhteesta.

Kvartetto pianolle ja jousitriolle, KV 478, g-molli

Piano, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) 16.10.1785
Allegro – Andante – Rondo: Allegro moderato

Mozart sävelsi kaksi pianokvartettoa, joista kustantaja Hoffmeister oli ollut kiinnostunut. KV 478 oli kuitenkin ”liian vaikea” eli ei mennyt kaupaksi odotetulla tavalla, eikä Hoffmeister halunnut jatkaa, joten kvarteton KV 493 kustansi Artaria. KV 478:n ensipainoksen otsikkona oli *Quatuor pour le Clavecin, our Forte Piano Violon, Tallie et Basse Compose par Mr. Wolfg. Amad. Mozart*. Mozartin pianokvartetot olivat lajissaan ensimmäisiä todella kamarimusiikinomaisia teoksia, kokoonpano vakiintui muuten vasta 1800-luvulla. Esimerkiksi Haydn ei säveltänyt yhtään teosta pianokvartetille ja Mozartin aikalaisilla teos, jossa oli klaveerin lisäksi useita jousisoittimia, muuttui lähes automaattisesti klaveerikonsertoksi. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 174 jousikvintetto *Grand Quintetto*, joka on anonyymi sovitus pianokvartetosta KV 478.

Dite almeno, in che mancai, KV 479

[Kerro ainakin, mistä jäin paitsi]

Sopraano, tenori, kaksi bassoa ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.11.1785
Tekstin tekijää ei tiedetä
Allegro

KV 479 ja 480 on molemmat sävelletty Francesco Bianchin oopperan *La villanella rapita* yhtyekohtausten vaihtoehdoiksi Wienin ensi-iltaan 28.11.1785. Alkuperäinen libretisti oli Giovanni Bertati, mutta näiden uusien tekstien tekijää ei tiedetä, vaikka Lorenzo Da Pontea on epäilty.

Maurerische Trauermusik, KV 479a=477

Kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti 10.11.1785 Wienissä
Adagio

Mozartin omassa teosluettelossa on merkitty heinäkuulle 1785 *Maurerische TrauerMusick bey dem Todfalle der Brbr: Meklenburg und Esterhazy.* Kyseiset henkilöt olivat herttua GEORG AUGUST VON MECKLENBURG-STRELITZ ja hovikansleri FRANZ ESTERHÁZY VON GALÁNTHA. Käsikirjoituksen otsikkona on *Trauer Musik*. Tiedoissa on selkeä ristiriita. Herrat Mecklenburg ja Esterházy

kuolivat nimittäin 6. ja 7. marraskuuta, joten teosluettelon päiväys heinäkuulla samana vuonna on joko virheellinen tai nimet on lisätty jälkikäteen. Kun kolme seuraavaa merkintää ovat *detto* [sama, KV 478], *den 5:ten November* [KV 479] ja *den 21:ten* [marraskuuta, KV 480], ei virhemerkinnän todennäköisyys vaikuta suurelta. Teosluettelomerkintä on kuitenkin korjaamaton eikä sisällä mitään raaputusjälkiä. Kokoonpanossa oleva kontrafagotti on joka tapauksessa lisätty myöhemmin, samoin lopussa olevat kaksi basettitorvea (Mozartin teosluettelomerkinnässä on vain 1 basettitorvi).

Mandina amabile, KV 480

[Rakastettava Mandina]

Sopraano, tenori, basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 21.11.1785
Tekstin tekijää ei tiedetä
Andante

Tämä Franceso Bianchin oopperaan *La villanella rapita* vaihtoehdoksi sävelletty tertsetto on ainoa Mozartin vokaalisävellys, joka julkaistiin täydellisenä partituurina hänen elinaikanaan (Pariisissa 1789–1790). Tästäkään julkaisemisesta Mozart ei ilmeisesti tiennyt mitään.

Del gran regno delle amazoni, KV 480b=434

[Amatsonien suuresta valtakunnasta]

Tenori, kaksi bassoa ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä Wienissä vuoden 1785 lopussa
Teksti Giuseppe Petrosellini

Tämän 106 tahdin pituisen katkelman teksti on AGOSTINO ACCORIMBONIN (1739–1818) oopperasta *Il Regno delle Amazoni* (I näytöksen 1. kohtaus).

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 481, Es-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty (päivätty) Wienissä 12.12.1785
Molto allegro – Adagio – Allegretto

Mozartin teosluettelomerkintä on *Eine klavier Sonate mit begleitung einer Violin*. Sonaatti saattaa kuulua teoksiin, joita Mozart 8.8.1786 tarjosi ruhtinas FRANZ FRIEDRICH WILHELM VON FÜRSTENBERGILLE (1729–1810). Hoffmeister julkaisi sonaatin otsikolla *Sonate pour le Fortepiano, ou Clavecin avec Accompagnement d'un Violon* vuonna 1786. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 163 jousitrio *Trois Duos concertants*, joka on havaittu anonyymiksi sovitukseksi teosten KV 481, 533/494 ja 454 musiikista.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 482, Es-duuri

Pianokonsertto nro 22

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 16.12.1985
Allegro – Andante – Allegro

Mozart merkitsi konserton teosluetteloonsa 16.12.1785, ja se sai ensiesityksensä vielä samana päivänä Carl Ditters von Dittersdorfin oratorion *Esther* näytösten välissä. Varsinaisesti teos oli tarkoitettu vuoden 1786 paastonajan konserttikäyttöön. Käsikirjoituksen otsikkona on *Concerto per il Cembalo*. Vaikka Mozart käytti tässä vaiheessa oman aikansa pianoa, perinteinen terminologia istui sitkeästi. On vaikea tietää, miten soitintermistö ajan ihmisille hahmottui tai merkitsikö se mitään muille kuin soittajille itselleen.

Zerfließet heut', geliebte Brüder, KV 483

[Kyyneliä tänään, rakkaat veljet]

Kolmiääninen mieskuoro ja urut
Sävelletty ehkä joulukuussa 1785 Wienissä
Teksti Augustin Veith Edler von Schittlersberg
Andante

Laulut KV 483 ja 484 ovat avaus- ja päätösmusiikkia jonkin vapaamuurariloosin kokoukseen. Teksteissä on viitteitä keisari Joseph II:n määräykseen wieniläisten loosien yhdistämisestä joulukuussa 1785. Molempien sävellysten ajoitus perustuu näihin viitteisiin. Kumpikaan teos ei sisälly Mozartin omaan teosluetteloon. AUGUSTIN VEITH EDLER VON SCHITTLERSBERG (1751–1811) oli vapaamuurarien piirissä toiminut runoilija.

Ihr unsre neuen Leiter, KV 484

[Uusi johtajamme, nyt kiitämme myös uskollisuuttasi]

Kolmiääninen mieskuoro ja urut
Sävelletty ehkä joulukuussa 1785 Wienissä
Teksti Augustin Veith Edler von Schittlersberg
Andante

Adagio, KV 484a=411, B-duuri

Kaksi klarinetti ja kolme basettitorvea
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1785 lopussa Wienissä

Mozart ihastui Wienissä ollessaan basettitorveen, innoittajana muusikkoystävä Anton Stadler, joka veljensä Johannin kanssa ovat varmaan olleet tämänkin Adagion ensimmäisiä esittäjiä. Yleisen käsityksen mukaan teos on tarkoitettu vapaamuurareiden juhlakäyttöön, samoin kuin KV 484d=410.

Allegro assai, KV 484b=Anh. 95, B-duuri

Kaksi klarinetti ja kolme basettitorvea
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1785 lopussa Wienissä

22 tahdin pituinen katkelma, joka liittynee sävellyksiin KV 484a ja 484d.

Adagio, KV 484c= Anh. 93, F-duuri

Klarinetti ja kolme basettitorvea
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1785 lopussa Wienissä

6 tahdin pituinen katkelma, joka liittynee sävellyksiin KV 484a ja 484d.

Adagio, KV 484d=410, B-duuri

Kaksi basettitorvea ja fagotti
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1785 lopussa Wienissä

Vain 28 tahdin laajuinen sävellys on valmis, mutta sen käyttötarkoitusta ei tiedetä.

Allegro, KV 484e, F-duuri

Basettitorvi
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1785 lopussa Wienissä

Nykyisin kadoksissa olevan käsikirjoituksen otsikkona on teksti *Corno di Bassetto 1:mo / Allegro*. Kyseessä lienee ainoa säilynyt ääni useammalle puhallinsoittimelle sävelletystä teoksesta.

1786

& Helmikuussa järjesti keisari Joseph II tilaisuuden, jossa esitettiin myös Mozartin *Der Schauspieldirektor*, josta säveltäjä sai 50 dukaatin palkkion. Maaliskuussa Mozart johti *Idomeneon* esityksen prinssi Auerspergin palatsissa. Huhtikuun 7. oli viimeiseksi jäänyt ”akatemia” Burgtheaterissa. Uuden oopperan eli *Le Nozze di Figaron* ensi-ilta oli toukokuun ensimmäisenä päivänä. Kesällä Mozart suunnitteli matkaa Englantiin, mutta joutui luopumaan siitä, koska Leopold kieltäytyi ottamasta Mozartien lasta hoitoon. Lokakuussa kolmas lapsi, Johann Thomas Leopold, syntyi ja kuoli jo kuukauden kuluttua. &

Rondo, KV 485, D-duuri

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.1.1786
Allegro

Käsikirjoituksessa on omistus *Pour Madselle: Charlotte de Wü....* Kyseessä lienee ollut rouva Würben, jonka puoliso Louis kuului Mozartin tilauskonserttien tilaajiin. Hoffmeister julkaisi sävellyksen nimellä *Rondo très facile*. Teema on peräisin pianokvarteton KV 478 finaalista.

Der Schauspieldirektor, KV 486

Komödie mit Musik in einem Akt – [Teatterinjohtaja – Impressaario]

Sopraano (Madame Herz), sopraano (Mademoiselle Silberklang), tenori (Monsieur Vogelsang), basso (Buff) ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 3.2.1786
Teksti Gottlieb Stephanie nuorempi

Sinfonia (Presto) – Da schlägt die Abschiedsstunde (Madame Herzin arietta) – Bester Jüngling! mit Entzükken! (Mademoiselle Silberklangin rondo) – Ich bin die erste Sängerin (Herzin, Silberklangin ja Vogelsangin tertsetto) – Jeder Künstler strebt nach Ehre (kaikkien yhteinen finaali)

Stephanien näytelmä käsittelee kommelluksia, joita syntyy salzburgilaisen teatterinjohtajan yrittäessä koota näytelmäryhmää. Näytelmän hauskuus perustuu näyttelijöiden yrityksiin vakuuttaa omista kyvyistään. Huvitus on varmistettu kuvaavilla nimillä: herra Buff [Paksunahka], herra ja rouva Herz [Sydän], rouva Pfeil [Nuoli], rouva Krone [Kruunu], herra ja rouva Vogelsang [Linnunlaulu] sekä neiti Silberklang [Hopeasointu]. Ariette *Da schlägt die Abschiedsstunde* esittelee Madame Herzin kykyjä, rondo *Bester Jüngling* antaa tilaisuuden Mademoiselle Silberklangille. Tertsetossa *Ich bin die erste Sängerin* kilpailevat sopraanot yrittävät laulaa toisensa kumoon herra Vogelsangin yrittäessä turhaan synnyttää sopua. Loppulaulussa *Jeder Künstler strebt nach Ehre* em. kolmikko vahvistettuna näyttelijä Buffin bassolla yrittää luoda mielikuvaa ainakin näennäisestä sovusta taiteilijoiden välillä. Ei ole epäilystäkään, etteikö monet oopperat jo ohjannut Mozart olisi ollut tässä kuvatussa tilanteessa kokenut asiantuntija.

Mozartin teosluettelossa on 3.2.1786 merkintä: *Der SchauspielDirektor. Eine komödie mit Musick für Schönbrun, bestehend aus Ouverture, 2 Arien, ein Terzett und Vaudeville. – für Mad:me Lange, Mad:selle Cavaglieri, und M:r Adamberger*. Tämä pieni musiikkinäytelmä oli Mozartin panos Schönbrunner Orangeriessa 7.2.1786 järjestettyyn *Lustfesteen*, jonka keisari Joseph II järjesti vastaanottojuhlana Alankomaiden kenraalikuvernööri, herttua ALBERT VON SACHSEN-TESCHENILLE ja prinssi STANISLAS PONIATOWSKILLE. Toisena musiikillisena ohjelmanumerona oli Antonio Salierin *Prima la musica e poi le parole*. Mozart sävelsi Stephanien näytelmän dialogin väliin sijoitetut musiikkinumerot parissa viikossa kesken *Le Nozze di Figaro*n sävellystyötä. Ensiesityksessä olivat laulajina Aloysia Lange (Herz), Caterina Cavalieri (Silberklang), Johann Valentin Adamberger (Vogelsang) ja Joseph Lange (Buff). Puheosuuksista huolehtivat Gottlieb Stephanie, FRANZ KARL BROCKMANN, JOSEPH WEIDMANN, JOHANNA SACCO, MARIA ANNA ADAMBERGER ja ANNA MARIA STEPHANIE. Ensi-illan jälkeen molemmat laulunäytelmät esitettiin Kärtnertorin teatterissa tavalliselle wieniläisyleisölle. Myöhemminkin *Der Schauspieldirektor* on ollut suosittu näyttämöteos.

KV 487 ‣ 496a

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 488, A-duuri

Pianokonsertto nro 23

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 2.3.1786
Allegro – Adagio – Allegro assai

Paastokaudelle 1786 Mozart sävelsi kolme pianokonserttoa (KV 482, 488 ja 491), joista tämä A-duuri-konsertto oli myös siinä viiden konserton ryhmässä, jota Mozart tarjosi prinssi von Fürstenbergille elokuussa 1786 (muut olivat KV 451, 453, 456 ja 459). Kun konsertto KV 488 kuului ensisijaisesti Mozartin henkilökohtaiseen konserttiohjelmistoon, hän joutui varoittelemaan prinssiä sävellyksen joutumisesta vieraisiin käsiin. Vuonna 1800 tapahtuneesta julkaisemisestaan (André) lähtien KV 488 on ollut Mozartin suosituimpia konserttoja.

Katkelma, KV 488a=Anh. 58, D-duuri

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä Wienissä helmi-maaliskuussa 1786

Katkelmat KV 488a-c liittynevät vuoden 1786 konserttoihin, mutta toistaiseksi yhteyksiä ei ole kyetty tarkemmin osoittamaan, vaikka yhteinen sävellaji (KV 488 ja 488b-c) houkuttaa tekemään oletuksia. D-duuri-katkelma on vain 10 tahdin pituinen, kaksi muuta 23 ja 20 tahdin mittaisia.

Katkelma, KV 488b=Anh. 63, A-duuri

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä Wienissä helmi-maaliskuussa 1786

Katkelma, KV 488c=Anh. 64, A-duuri

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä Wienissä helmi-maaliskuussa 1786

Rondo, KV 488d, A-duuri

Piano ja kamariorkesteri?
Sävelletty (aloitettu) ehkä helmi-maaliskuussa 1786 Wienissä

Katkelma on 11 tahdin pituinen ja sen säestys on lähinnä viitteellinen. NMA:ssa katkelmalle ei ole annettu omaa KV-numeroa, vaan siitä käytetään ilmaisua KV deest.

Spiegarti non poss'io, KV 489

[En voi selittää sinulle]

Sopraano, tenori ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.3.1786
Teksti Giambattista Varesco?
Larghetto

Mozartin teosluettelossa duetto on muodossa *Ein Duetto zu meiner oper Idomeneo. für die fr: von Puffendorf und Bar: Pulini.* Mozart sävelsi teokset KV 489 ja 490 korvaamaan eräät kohtaukset oopperansa *Idomeneo*n yksityiseen esitykseen paastokautena 1786, jolloin julkiset teatterit olivat suljettuina. Esitys oli prinssi JOHANN ADAM VON AUERSPERGIN (1721–1795) palatsissa Wienissä. KV 489 korvasi Ilian ja Idamanten dueton *Spiegarti non poss'io* (nro 20), KV 490 oli tarkoitettu II näytöksen uudeksi ensimmäiseksi kohtaukseksi. Uusien tekstien tekijää ei tiedetä. Varescon lisäksi on pidetty mahdollisena Lorenzo Da Pontea. Solisteina olivat KONRAD FRIEDRICH VON PUFENDORFIN (1743–1822) puoliso ANNA VON PUFENDORF ja FRANCESCO POLLINI (1762–1846).

Non più. Tutto ascoltai — Non temer, amato bene, KV 490

[Ei enää. Kuuntelin jo kaikkea – Älä pelkää, rakastettuni]

Tenori, viulu ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.3.1786
Teksti Giambattista Varesco?
Allegro

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Scena con Rondò mit violin solo für Bar: Pulini und Graf Hatzfeldt in die obenmeldte oper.* Kreivi AUGUST CLEMENS VON HATZFELD (1756–1787) ystävystyi Mozartin kanssa, ja lienee osallistunut kvartettisoittoon.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 491, c-molli

Pianokonsertto nro 24

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.3.1786
Allegro – Larghetto – Allegretto

Toinen Mozartin kahdesta konsertosta mollisävellajissa (ensimmäinen on KV 466) valmistui 24.3.1786. Yhtään Mozartin kadenssia ei ole säilynyt, eikä hän ole merkinnyt ensimmäisen osan kadenssin kohtaakaan. Mozartin käsikirjoituksessa on harvinaisen paljon sävellysprosessin vaikeudesta kertovia korjauksia ja päättämättömyyden osoituksia. Mozart esitti konserton ehkä Burgtheaterissa 7. huhtikuuta 1786.

Katkelma, KV 491a=Anh. 62

Piano
Sävelletty (aloitettu) ehkä keväällä 1786 Wienissä

Tämä neljän tahdin pituinen katkelma saattaa liittyä konserton KV 491 sävellystöihin. Vain pianon osuus on valmistunut, orkesterin osuutta ei ole lainkaan.

Le nozze di Figaro, KV 492

Opera buffa in 4 Akten – [Figaron häät]

Sopraano (kreivitär Almaviva), sopraano (Susanna), sopraano (Cherubino), sopraano (Marcellina), sopraano (Barbarina), tenori (Don Basilio), tenori (Don Curzio), basso (kreivi Almaviva), basso (Figaro), basso (Bartolo), basso (Antonio), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty lokakuun 1785 ja 29.4.1786 välisenä aikana Wienissä
Libretto Lorenzo Da Ponte

I näytös
Sinfonia: Presto – Cinque, dieci, venti, trenta... (Susannan ja Figaron duettino) – Cosa stai misurando (resitatiivi) – Se a caso madama la notte ti chiama (Susannan ja Figaron duettino) – Or bene; ascolta, e taci! (resitatiivi) – Se vuol ballare, signor Contino [Jos tanssia haluatte, herra kreivi] (Figaron cavatina) – Ed aspettaste il giorno fissato a le sue nozze (resitatiivi) – La vendetta, oh, la vendetta (Bartolon aaria) – Tutto ancor non ho perso (resitatiivi) – Via, resti servita, madama brillante (Susannan ja Marcellinan duettino) – Va'là, vecchia pedante (resitatiivi) – Non sò più cosa son, cosa faccio [En enää tiedä, mitä olen, mitä teen] (Cherubinon aaria) – Ah son perduto!

(resitatiivi) – Cosa sento! tosto andate (Susannan, Basilion ja kreivin tertsetto) – Basilio, in traccia tosto di Figaro volate (resitatiivi) – Giovanni liete, fiori spargete (kuoro) – Evviva! (resitatiivi) – Non più andrai farfallone amoroso [Et enää mene, rakastettava perhonen] (Figaron aaria)

II näytös
Porgi, amor [Pidä kiinni, rakkaus] (kreivittären cavatina) – Vieni, cara Susanne (resitatiivi) – Quanto duolmi, Susanna (resitatiivi) – Voi, che sapete che cosa è amor [Sinä, joka tiedät mitä rakkaus on] (Cherubinon arietta) – Bravo! che bella voce! (resitatiivi) – Venite inginocchiatevi (Susannan aaria) – Quante buffonerie! (resitatiivi) – Che novita! (resitatiivi) – Susanna or via sortire (Susannan, kreivittären ja kreivin tertsetto) – Dunque voi non aprite? (resitatiivi) – Aprite, presto, aprite [Avaa, nopeasti, avaa] (Susannan ja Cherubinon duettino) – Oh guarda il demonietto! (resitatiivi) – Tutto è come il lasciai – Esci ormai garzon malnato (Susannan, kreivittären, Marcellinan, Basilion, kreivin, Antonion, Bartolon ja Figaron finaali)

III näytös
Che imbarazzo è mai questo! (resitatiivi) – Crudel! perchè finora farmi languir così? (Susannan ja kreivin duettino) – E perchè fosti meco (resitatiivi) – Hai già vinta la causa! [Olet jo voittanut] (resitatiivi) – Vedrò, mentre io sospiro [Näen, kun huokaan] (kreivin aaria) – È decisa la lite (resitatiivi) – Riconosci in questo amplesso (Susannan, Marcellinan, Don Cursion, kreivin, Bartolon ja Figaron sekstetto) – Eccovi, oh caro amico (resitatiivi) – Andiam, andiam, bel paggio (resitatiivi) – E Susanna non vien! [Ja Susanna ei tule] (resitatiivi) – Dove sono i bei momenti [Missä ovat ajat hyvät] (kreivittären aaria) – Io vi dico signor (resitatiivi) – Cosa mi narri (resitatiivi) – Che soave zeffiretto [Mikä lempeä tuulen henkäys] (Susannan ja kreivittären duettino) – Piegato è il foglio (resitatiivi) – Ricevere, o padroncina (kuoro) – Questo sono, madama (resitatiivi) – Ecco la marcia, andiamo (Susannan, kreivittären, kreivin, Figaron ja kuoron finaali)

IV näytös
L'ho perduta ... me meschina [Menetin sen] (Barbarinan cavatina) – Barbarina cos'hai? (resitatiivi) – Presto avvertiam Susanna (resitatiivi) – Il capro e la capretta (Marcellinan aaria) – Nel padiglione a manca (resitatiivi) – In quegl'anni, in cui val poco (Basilion aaria) – Tutto è disposto (resitatiivi) – Aprite un po' quegl'occhi [Avaa silmiäsi hiukan] (Figaron aaria) – Signora, ella mi disse (resitatiivi) – Giunse alfin il momento [Lopulta tuli hetki] (resitatiivi) – Deh vieni non tardar [Oi, älä viivytä] (Susannan aaria) – Perfida, e in quella forma meco mentia? (resitatiivi) – Pian pianin le andrò più presso (Susannan, kreivittären, Barbarinan, Cherubinon, Marcellinan, Basilion, kreivin, Antonion ja Figaron finaali)

& *Le nozze di Figaron* tarina on jatkoa näytelmän *Sevillan parturi* tapahtumille muutamia vuosia myöhemmin. Tapahtumapaikkana on kreivi Almavivan tila Sevillan lähellä. Kreivin kamaripalveli-ja Figaro ja kamarineito Susanna haluaisivat naimisiin, mutta kreivi Almaviva haluaa käyttää ensiyön oikeuttaan. Toisaalta lääkäri Bartolo haluaa kostaa Figarolle, kun menetti Rosinan kreivi Almavivalle. Koston välineenä on velka, jonka panttina on Figaron lupaus naida Bartolon taloudenhoitaja Marcellina. Hovipoika Cherubino joutuu todistamaan kreivin yrityksiä vietellä Susanna, mutta paljastuu ja joutuu kreivin kiukun kohteeksi ja häntä uhkaa karkotus sotilaaksi. Kreivitär on

murheissaan kreivin uskottomuuden takia ja yrittää herättää tässä mustasukkaisuutta. Figaro paljastuu Bartolon ja Marcellinan aviottomaksi pojaksi, eikä velan panttia näin voida toteuttaa. Puutarhuri Antonion tytär Barbarina yrittää pelastaa Cherubinon pyytämällä häntä miehekseen. Näin tulossa on kaksoishäät. Seuraa monenlaista toiseksi pukeutumista, joiden tuloksena on paitsi väärinkäsityksiä, myös väärinkäsitysten oikomisia, ja lopulta kreivi myöntää oman kelvottomuutensa ja turhan mustasukkaisuutensa ja "hullu päivä" päättyy rakkauteen ja yleiseen juhlintaan. &

Perimätiedon mukaan Mozart itse pyysi syksyllä 1785 Lorenzo da Pontea tekemään oopperalibreton Beaumarchais'n näytelmän *Le mariage de Figaro* pohjalta. Valinta oli rohkea, sillä keisari Joseph II oli vastikään kieltänyt kyseisen näytelmän esittämisen Wienissä. Tarinan mukaan näytelmän kääntäjä julkaisi tekstin myöhemmin omistaen sen keisarin kiellon takia menettämilleen 200 dukaatille. Da Ponten libretto noudattelee alkuperäistekstin linjoja, mutta lyhentäminen on kohdistunut johdonmukaisesti kaikkeen, minkä keisari olisi mahdollisesti kokenut vallankumouksellisena ja siksi sopimattomana esittää kansalaisille. Oopperan sävellystyö sujui Mozartinkin mittapuun mukaan hyvin joutuisasti, vaikka sen keskeyttivät sivutyöt kuten *Der Schauspieldirektor* ja pianokonsertot KV 488 ja 491. Esityksen valmistamista lienee hidastanut kuitenkin jonkinlainen juonittelu, johon sekä Da Ponte että Leopold Mozart viittaavat, jälkimmäinen nimeltä Salierin mainiten (kirje Nannerlille 28.4.1786). Ensiesitys oli Wienin Burgtheaterissa 1.5.1786, ja menestys oli erinomainen. Mozart itse johti kaksi ensimmäistä esitystä cembalon ääreltä. Sattumalta tai ei, keisari antoi vain vuorokautta kolmannen esityksen jälkeen määräyksen, jonka mukaan esitysten kokonaiskestoa piti rajoittaa kieltämällä duettojen ja isompien laulukokoonpanojen numeroiden toistaminen (sooloaarioita sai siis edelleen toistaa). Toimenpidettä on pidetty Mozartin kateellisten kilpailijoiden salajuonena, jonka tarkoituksena oli vähentää Mozartin oopperan mahtavan suosion ulkonaisia mittasuhteita.

Yhdeksän esityskerran jälkeen *Le nozze di Figaro* jäi kuitenkin uuden yleisönsuosikin, VICENTE MARTÍN Y SOLERIN (1754–1806) oopperan *Una cosa rara* jalkoihin. Sitäkin suurempi suosio ja menestys oli oopperan esityksillä Prahassa saman vuoden joulukuussa. Mozart kuuli oopperansa menestyksestä ja teki tammikuussa 1787 matkan Prahaan, missä oli läsnä yhdessä esityksessä ja johti toisen sekä antoi konsertin, jossa kuultiin sinfonia KV 504. Mozart kirjoitti ystävälleen Gottfried von Jacquinille 15.1.1787 ihastuneena: "*Ich sah aber mit ganzem Vergnügen zu, wie alle diese leute auf die Musick meines figaro, in lauter Contratänze und teutsche verwandelt, so innig vergnügt herumsprangen; – denn hier wird von nichts gesprochen als vom – figaro; nichts gespielt, geblasen, gesungen und gepfiffen als – figaro: keine Opera besucht als – figaro und Ewig figaro; gewiss grosse Ehre für mich.*" [Olen suurella mielihyvällä seurannut, kuinka kaikki nämä ihmiset liitelevät silkasta mielihyvästä hyräillessään kontratansseiksi ja deutscheiksi muuttamaansa Figaron musiikkia; – sillä täällä ei puhuta mistään muusta kuin Figarosta. Mitään muuta ei soiteta, lauleta tai vihelletä kuin Figaroa. Mikään ooppera ei vedä ihmisiä kuten Figaro. Figaro ja aina vain Figaro. Minulle se on tietenkin suuri kunnia.]

Mozartin omassa teosluettelossa ooppera on merkitty muodossa *Le Nozze di figaro. opera buffa. in 4 Atti. – Pezzi di Musica. 34. Attori. Signore. storace, laschi, mandini, Bussani, e Nannina gottlieb. – Sig:ri Benucci, mandini, occhely, e Bussani.*" Mainittu "Occhely" oli irlantilainen MICHAEL KELLY (1762–1826), joka esiintyi taiteilijanimellä Michele Ochelli. Muut ensi-illan laulajat olivat LUISA LASCHI (kreivitär Almaviva), Nancy Storace (Susanna), DOROTEA BUSSANI (Cherubino), MARIA MANDINI (Marcellina), ANNA GOTTLIEB (Barbarina), STEFANO MANDINI (kreivi Almaviva), FRANCESCO BENUCCI (Figaro), FRANCESCO BUSSANI (Bartolo ja Antonio) sekä em. Kelly, joka lauloi Don Basilion ja Don Curzion roolit. *Le Nozze di Figaro* palasi Wienissä ohjelmistoon 1789. Näihin esityksiin Mozart teki kaksi suurempaa musiikillista muutosta eli korvasi pari aariaa uusilla (ks. KV 577 ja 579), minkä lisäksi hän muokkasi hieman kreivin aariaa *Vedrò, mentr'io sospiro*, koska hänellä oli nyt käytettävänään kyvykkäämpi laulaja kuin aiemmin. Tämän toisen version löysi tutkija Christopher Raeburn vuonna 1959. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 177 kvintetto, joka on huomattu anonyymiksi sovitukseksi *Figaron häitten* musiikista.

Kvartetto pianolle ja jousitriolle, KV 493, Es-duuri

Piano, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 3.6.1786
Allegro – Larghetto – Allegretto

Vaikka kustantaja Hoffmeister menetti uskonsa tilaamiensa Mozartin pianokvartettojen menekkiin ja vapautti säveltäjän sopimusvelvoitteistaan, tämä sävelsi vielä toisen kvarteton, jonka Artaria kustansi opuksena 13.

Katkelma, KV 493a=Anh. 53, Es-duuri

Piano, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty (aloitettu) oletettavasti 1786 Wienissä

Tämä 11 tahdin pituinen katkelma lienee kvarteton KV 493 Allegretton varhainen yritys.

Rondo, KV 494, F-duuri

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.6.1786
Allegretto

Mozartin teosluettelossa sävellys on merkitty *Ein kleines Rondò für das klavier allein.*". Käsikirjoitus on puutteellisempi kuin ensipainos, koska Mozart sävelsi kaiverrusvaiheessa vielä 27 tahtia lisää. Mozart yhdisti tämän Rondon myöhemmin numerolla KV 533 olevaan kahteen aloitusosaan, joista muodostui kokonainen pianosonaatti.

Katkelma, KV 494a, E-duuri

Käyrätorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä heinäkuussa 1786 Wienissä

Tämän 91 tahdin pituisen katkelman käsikirjoituksen otsikkona on teksti *Concerto a Corno principale*, joka ei ole Mozartin käsialaa. Mahdollista yhteyttä valmiisiin konserttoihin ei tunneta, mutta Köchelin luettelossa se on sijoitettu KV 495:n lähelle.

Konsertto käyrätorvelle ja orkesterille, KV 495, Es-duuri

Käyrätorvikonsertto nro 4

Käyrätorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 26.6.1786
Allegro moderato – Romanza: Andante – Rondo: Allegro vivace

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Ein Waldhorn konzert für den Leitgeb.* Tämä konsertto "nro 4" on ilmeisesti todellisuudessa "nro 2", mikäli uusimmat ajoitustutkimukset pitävät paikkansa entisiä paremmin. Mozart on käsikirjoitusta solisti Leutgebille kopioidessaan halunnut tehdä ylimääräistä pilaa käyttämällä mustaa, punaista, sinistä ja vihreää mustetta. Tätä ratkaisua on tosin nykyään pidetty myös täysin asiallisena koodina. Konserton hitaan osan teema on lähes identtinen vähän yli kuukautta myöhäisemmän klaveerisonaatin KV 497:n vastaavan osan kanssa.

Katkelma, KV 495a=Anh. 52

Piano, viulu ja sello
Sävelletty Wienissä, todennäköisesti kesä-heinäkuussa 1786

Tämä 19 tahdin katkelma lienee trion KV 496 säveltämiseen liittyvä yritys.

Trio pianolle ja jousille, KV 496, G-duuri

Piano, viulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 8.7.1786
Allegro – Andante – Allegretto

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Ein terzett für klavier, violin und Violoncello.*", mutta käsikirjoituksen otsikkona on hiukan epämääräisemmin *Sonata*. Hoffmeister julkaisi sävellyksen samana vuonna nimellä *Terzette pour le Forte Piano, ou Clavecin, Violon et Violoncelle*. Käsikirjoitus on tehty mustalla ja punaisella musteella, ja siinä on runsaasti korjauksia. Sävellettyään triodivertimenton KV 254 elokuussa 1776 Mozart jätti pianotriot kymmeneksi vuodeksi. Sitten vuosien 1786 ja 1788 aikana valmistui viisi kokonaista trioa (KV 496, 502, 542, 548 ja 564), luultavasti kaikki Mozartin omaan käyttöön. Ainakaan mitään tietoa ulkopuolisista tilauksista ei ole löytynyt.

Zwölf Duos, KV 496a=487

Kaksi puhallinsoitinta (basettitorvi tai käyrätorvi?)
Sävelletty (päivätty) Wienissä 27.7.1786
Allegro – Menuetto – Andante – Polonaise – Larghetto – Menuetto – Adagio – Allegro – Menuetto – Andante – Menuetto – Allegro

Vain osat 1, 3 ja 6 ovat säilyneet Mozartin omakätisenä käsikirjoituksena, joiden otsikossa on arvoituksellinen lisäys "*untern Kegelscheiben*" [keilapelin aikana]. Tutkija DIETRICH BERKE on arvellut, että ns. *Kegelstatt* -trion lisänimi [Keilakuja] olisi sekaannuksen vuoksi peräisin tästä Mozartin käsikirjoituksesta, ei siksi, että puolitoista viikkoa myöhemmin syntynyt trio olisi sävelletty todella keilanpeluun yhteydessä. Näiden duojen täsmällistä esityskokoonpanoa ei tiedetä, vaikka esimerkiksi NMA:ssa käytetään ilmaisua "für Hörner". Duot ovat ainakin modernilla käyrätorvella soitettuina teknisesti erittäin vaativia teoksia.

Sonaatti pianolle nelikätisesti, KV 497, F-duuri

Piano nelikätisesti soitettuna
Sävelletty (päivätty) Wienissä 1.8.1786
Adagio – Andante – Allegro

Emme tiedä, keiden soitettavaksi Mozart tämän sonaatin tarkoitti. Käsikirjoituksessa tai teosluettelossa ei ole mitään lisätietoa, ei myöskään Mozartien kirjeenvaihdossa. Musiikillisesti se on joka tapauksessa painavinta – eikä pelkästään laajuutensa takia –, mitä Mozart tälle kokoonpanolle

koskaan sävelsi. Andanten teema on sama kuin hiukan varhaisemman käyrätorvikonserton KV 495. Artaria julkaisi sonaatin opuksena 12 vuonna 1787.

Allegro, KV 497a=357, G-duuri

Piano nelikätisesti soitettuna
Sävelletty oletettavasti loppukesästä 1786 Wienissä

Katkelmassa on 98 tahtia. Julius André julkaisi vuonna 1853 sonaatin, joka koostui tästä katkelmasta, tunnistamattomasta Andante-katkelmasta ja katkelmasta KV 500a.

Trio pianolle, klarinetille ja alttoviululle, KV 498, Es-duuri

Kegelstatt-Trio

Piano, klarinetti ja alttoviulu
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.8.1786
Andante – Menuetto – Rondeaux: Allegretto

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Ein Tertzett für klavier, Clarinett und Viola*. Kirjailija CAROLINE VON PICHLERIN (1769–1843) muistelmien mukaan Mozart sävelsi trion Franziska von Jacquinille, mistä voidaan arvailla trioa soitetun Jacquinilla esimerkiksi siten, että Franziska vastasi klaveerista, Anton Stadler klarinetista ja säveltäjä itse alttoviulusta. Oli lisänimen etymologia mikä hyvänsä (ks. KV 496a=487), itse sävellys on poikkeuksellisen omaperäinen, ei vähiten esitys-koonpanonsa takia. Mozart valitsi kustakin soitinryhmästä mielisoittimensa, ja lopputuloksena oli ehkä musiikinhistorian ensimmäinen trio pianolle, klarinetille ja alttoviululle. Artaria julkaisi trion vuonna 1788 opuksena 14 ja kaupallisista syistä otsikolla *Trio per il Clavicembalo o Forte Piano con l'accompagnamento d'un Violino e Viola. La parte del Violino si puo eseguire anche con un Clarinetto* eli ensisijaisesti tavallisemmalle pianotriolle ja vaihtoehtoisesti alkuperäiselle kokoonpanolle klarinetin kera.

Kvartetto jousille, KV 499, D-duuri

Jousikvartetto nro 20 – Hoffmeister-Quartett

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 19.8.1786
Allegretto – Menuetto: Allegretto – Adagio – Allegro

Tämä kvartetto on syntynyt Franz Anton Hoffmeisterin, vuonna 1785 oman musiikkikustantamon perustaneen säveltäjän tilauksesta, mistä teoksen lisänimikin on peräisin. Alkuperäinen tilaus koski kolmea pianokvartettoa, mutta kuten jo aiemmin on todettu, KV 478:n myynti oli odotettua pienempää ja Hoffmeister menetti mielenkiintonsa lisäjulkaisemiseen. Mozart puolestaan ei vaivautunut säveltämään kolmatta kvartettoa tälle kokoonpanolle, vaan tarjosi jousikvarteton KV 499. Tämä oli ilmeisesti Hoffmeisterin asiakkaille riittävän ”helppo”, koska hän julkaisi teoksen syyskuussa 1786 otsikolla *Quatuor a deux Violons, alto, et Violoncelle Composé par Mr. W. A. Mozart*. Mozart ei tämän yksittäisen Hoffmeister-kvartetin jälkeen säveltänyt jousikvartettoja, ennen kuin ryhtyi keväällä 1790 tekemään kuutta Preussin kuninkaan tilaamaa kvartettoa. Ilmeisesti kukaan ei kaivannut uusia jousikvartettoja, ei ainakaan niin ”vaikeita” kuin Mozartilla oli tapana säveltää.

Zwölf Variationen, KV 500

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 12.9.1786
Allegretto

Näiden 12 muunnelman pohjana olevan teeman alkuperää ei tunneta, mahdollisesti se on Mozartin oma. Muunnelmissa on nähty vaikutteita Muzio Clementin pianotekniikasta.

Adagio, KV 500a, G-duuri

Variation und Coda

Piano nelikätisesti soitettuna
Sävelletty ennen 4.11.1786 Wienissä, mahdollisesti vasta 1791

Tätä 160 tahdin mittaista katkelmaa pidetään nykyään varsin myöhäisenä sävellyksenä.

Andante mit fünf Variationen, KV 501, G-duuri

Piano nelikätisesti soitettuna
Sävelletty (päivätty) Wienissä 4.11.1786
Andante

Näiden viiden muunnelman teemana olevan Andanten tekijää ei varmuudella tiedetä, mutta koska käsikirjoituksen otsikkona on *Andante di W. A. Mozart mp.*, kovin kauas ei etsinnöissä tarvinne mennä. Käsikirjoituksen merkinnöistä voi lisäksi päätellä, että Mozart on alun perin aikonut tehdä sävellyksen kahdelle pianolle, ei yhdelle nelikätisesti soitettuna. Hoffmeister julkaisi muunnelmat 1787 otsikolla *Variations pour le Forte-piano, ou Clavecin a quatres Mains*, ja on täysin mahdollista, että koko sävellystyökin on käynnistynyt Hoffmeisterin tilauksesta.

Katkelma, KV 501a=Anh. 51

Piano, viulu ja sello
Sävelletty todennäköisesti marraskuussa 1786 Wienissä

Katkelmassa on 25 tahtia, ja se lienee trion KV 502 hylättyjä rakennusaineita.

Trio pianolle ja jousille, KV 502, B-duuri

Piano, viulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 18.11.1786
Allegro – Larghetto – Allegretto

Mozartin omassa teosluettelossa on merkintä *Ein Terzett für klavier, violin und Violoncello.* Artaria julkaisi tämän sekä triot KV 542 ja 548 vuonna 1788 opuksena 15. Ajallisesti KV 502 on kuitenkin trion KV 496 pari, samoin kuin kaksi vuotta myöhemmin ilmestyneet KV 542, 548 ja 564 muodostavat ajallisesti kiinteän ryhmän.

Allegro maestoso, KV 502a=Anh. 60, C-duuri

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty Wienissä, oletettavasti marraskuussa 1786

Tämä 19 tahdin katkelma lienee KV 503:n ensimmäisen osan hylätty yritelmä.

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 503, C-duuri

Pianokonsertto nro 25

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 4.12.1786
Allegro maestoso – Andante – Allegretto

Konsertto valmistui joulukuun 4. päivänä 1786, luultavimmin soitettavaksi adventin ajaksi suunnitelluissa neljässä konsertissa. Näitä konsertteja ei kuitenkaan koskaan pidetty, ja ensiesitys oli luultavasti vasta 7.3.1787. Teos jäi myös Constanze Mozartin ainoaksi yritykseksi toimia nuottien kustantajana, eikä konserton julkaisu vuonna 1798 saanut koskaan jatkoa.

Sinfonia nro 38, KV 504, D-duuri

Prager Sinfonie – Praha-sinfonia

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 6.12.1786
Adagio – Andante – Finale: Presto

Mozartin teosluetteloon ilmestyi joulukuun 12. päivänä merkintä *Eine Sinfonie. – 2 Violini, 2 Viole, 2 flauti, 2 oboe, 2 Corni, 2 fagotti, 2 clarini, Timpany e Basso*. Nykyisin kadoksissa olevassa käsikirjoituksessa ei ole mitään otsikkoa. Silti sinfonia ansaitsee hyvin jälkikäteen syntyneen lisänimensä. Mozart otti sen mukaansa Prahaan, missä se esitettiin suurella menestyksellä 19.1.1787. Mozart on ehkä jo säveltäessään ajatellut Prahan matkaa, koska halusi mukaansa uuden, vaikuttavan teoksen. Aiemmista Mozartin sinfonioista KV 504 poikkeaa paitsi osien määrässä – niitä on vain kolme, kun neljä oli jo pitkän aikaa ollut lähes vakio – myös vaikeudessaan, jota se tarjoaa sekä soittajille että kuulijoille. Tämä musiikin vaativuuden kasvu oli varmaankin enimmäkseen seurausta muusikoiden hyvästä tasosta Wienissä, mutta ehkä myös Mozartin omien sisäisten tavoitteiden kasvun voi ajatella olleen taustalla.

Andante, KV 504a=Anh. 105, G-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisesti joulukuun alussa 1786 Wienissä

Tämä 10 tahdin pituinen Andanten katkelma on vain osittain orkestroitu. Kyseessä on mahdollisesti KV 504:n keskiosan vaihtoehtoinen yritys.

Ch'io mi scordi di te — Non temer, amato bene, KV 505

Szene mit Rondo – [Unohdanko sinut? – Älä pelkää, rakkaani]

Sopraano, piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 26.12.1786
Teksti Gianbattista Varesco tai Lorenzo Da Ponte?
Andantino – Andante

Mozartin omassa teosluettelossa on merkintä *Scena con Rondò mit klavier solo. für Mad:selle storace und mich*. Käsikirjoituksessa otsikkona on *Recitativo con Rondò*. Teos on sävelletty englantilaisella sopraanolle, Nancy Storacelle, joka oli lähdössä pois Wienistä. Sävellys on yhtä aikaa aaria ja duetto, jonka toisesta äänestä vastaa piano. Mozart sävelsi piano-osuuden itselleen ja myös esitti sen jäähyväiskonsertissa. Aarian ja osittain resitatiivinkin teksti on sama kuin *Idomeneo*n yksityiseen esitykseen aiemmin samana vuonna sävelletyssä KV 490:ssä. Tekstin laatijaa (muokkaajaa) ei tiedetä, mutta Da Ponte on hyvin mahdollinen. Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli numerolla KV Anh. 120 offertorium *In te Domine speravi* sopraanolle, kamariorkesterille ja uruille. Tämä on nyttemmin todettu anonyymiksi sovitukseksi rondosta *Non temer, amato bene*.

Lied der Freiheit, KV 506

Wer unter eines Mädchens Hand – [Vapauden laulu]

Lauluääni ja piano
Sävelletty todennäköisesti 1785–1786 Wienissä
Teksti Aloys Blumauer

Laulu ilmestyi vuonna 1786 *Wiener Musenalmanach* -nimisessä vihkosessa. Mitään käsikirjoitusaineistoa ei tunneta, eikä Mozart merkinnyt laulua teosluetteloonsa, mutta sävellyksen aitoutta ei ole suuremmin epäilty. ALOYS BLUMAUER (1755–1798) oli wieniläinen runoilija.

Harmonieübungen für Thomas Attwood, KV 506a

Valmistunut vuosina 1785–1786

THOMAS ATTWOOD (1765–1838) oli Wienissä syksystä 1785 elokuuhun 1786 Mozartin sävellysoppilaana. Säilynyt opintovihko sisältää lähinnä Attwoodin käsialalla tehtyjä (mutta epäilemättä Mozartin valmistamia) harjoituksia, Mozartin korjauksia ja ratkaisuehdotuksia. Harjoitukset etenevät jatkuvasti vaikeutuen ja monimutkaistuen. Vihossa on yhteensä yli 150 sivua. Vaikka vihko on saanut oman numeron Köchelin luettelossa, varsinaisista sävellyksistä ei voida puhua.

Heiterkeit und leichtes Blut, KV 507

Kaksi sopraanoa ja tenori
Sävelletty mahdollisesti 3.6.1786 jälkeen Wienissä
Teksti Johann Christoph Härtel?

Kaanonien KV 507 ja 508 tekstit ovat ilmeisesti syntyneet vasta kustantajan pöydällä, Mozart lienee tarkoittanut kummankin musiikin lähinnä harjoitukseksi Thomas Atwoodille. Tekstien tekijää ei varsinaisesti tiedetä, mutta kustantaja Härtel on vahva suosikki. Arvelut siitä, että teksti olisi Mozartin omaa käsialaa, eivät ole uskottavia, niin perinteistä ja vanhahtavaa tyyliä ne edustavat.

Auf das Wohl aller Freunde, KV 508

Kaksi sopraanoa ja tenori
Sävelletty mahdollisesti 3.6.1786 jälkeen Wienissä
Teksti Johann Christoph Härtel?

Kaanon, KV 508A

Kolme (laulu)ääntä
Sävelletty mahdollisesti 3.6.1786 jälkeen Wienissä

Käsikirjoituksessa ei ole tekstiä, joten kyseessä lienee samantyyppinen harjoitelma kuin KV 507 ja 508, mutta jota kustantaja ei ole välittänyt julkaista uusin sanoin.

Zwei Kanons, KV 508a, nro 1-2

Canone a tre soprani

Kolme sopraanoa
Sävelletty mahdollisesti 3.6.1786 jälkeen Wienissä

Nämä kaksi tekstitöntä kaanonia ovat harjoituksia Attwoodille.

Vierzehn Intervallkanons, KV 508a, nro 3-8

Kahdesta neljään (laulu)ääntä
Sävelletty mahdollisesti 3.6.1786 jälkeen Wienissä

Vierzehn Intervallkanons, KV 508a, nro 3-8
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 1
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 2
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 3
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 4
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 5
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 6
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 7
Vierzehn Intervallkanons, KV deest, nro 8

Kokonaisuus koostuu harjoituksista, joissa on Mozartin ja Attwoodin tekemiä osia. Köchelin luettelossa olevan kuuden kaanonin lisäksi kokonaisuuteen on liitetty kahdeksan siitä puuttuvaa kaanonia.

1787

& Tammikuussa Mozartit matkustivat Prahaan seuraamaan *Le nozze di Figaron* esityksiä ja huikeaa suosiota. Mozart esiintyi myös konsertissa johtaen uuden Praha-sinfoniansa KV 504. Mozart sai myös uuden tilauksen, josta tuli ooppera *Don Giovanni*. Helmikuun alussa Mozartit palasivat Wieniin. Huhtikuussa saapui Ludwig van Beethoven Wieniin opiskelemaan Mozartin johdolla. Mozartit muuttivat halvempaan asuntoon Landstraßella. Mozart oli sairaana ja menetti eräälle ystävälle lainaamansa 300 dukaattia. Leopold Mozart kuoli toukokuun 28. päivänä, Mozartin osuus perinnöstä oli noin 1000 guldenia. Lokakuussa Mozartit lähtivät jälleen Prahaan, missä oli 29. päivänä *Don Giovannin* ensiesitys. Mozart johti kaikkiaan neljä esitystä. Marraskuussa Mozartit palasivat Wieniin, missä odotti joulukuun alussa nimitys kamarimuusikon virkaan keisarin hovissa 800 guldenin vuosipalkalla. Joulukuun 27. päivänä syntyi tytär Theresia, joka eli vain puoli vuotta. &

Sechs deutsche Tänze, KV 509

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Prahassa 6.2.1787

Sechs deutsche Tänze, KV 509. Nro 1, D-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 509. Nro 2, G-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 509. Nro 3, Es-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 509. Nro 4, F-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 509. Nro 5, A-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 509. Nro 6, C-duuri

Nämä kuusi saksalaista tanssia (tanssin nimi esiintyy Mozartilla yleensä muodossa *teutsche* tai *Teutsche*, muita eri lähteissä esiintyviä muotoja ovat *Tedeschi*, *Deutscher Tanz/Deutsche Tänze* ja *Deutsche*) ovat Nissenin kertomuksen mukaan syntyneet kreivi JOHANN VON PACHTAN (1756–1834) kutsuilla, jonne Mozart oli kutsuttu tuntia ennen muita vieraita. Säveltäjän odottaman aterian sijasta hänet ohjattiin huoneeseen, jossa oli kynä, mustetta ja nuottipaperia. Mozart palkitsi isäntäväkensä kuudella tanssilla – tunnin kuluttua. Käsikirjoituksen otsikkona on *6 Tedeschi*, ja siihen sisältyy seuraava Mozartin omakätinen esitysohje: "*Anmerkung. Jeder Teutsche hat sein Trio, oder viermehr Alternativo; – nach dem Alternativo wird der Teutsche wieder widerhollet, dann wieder das Alternativo; dann geht est durch den Eingang weiter in folgenden Teutschen. – NB Da ich nicht weis was für gattung flauto piccolo hier ist, so hab ich es in den Naturlichen ton gesetzt; man kann es allzeit übersetzen. Mozart mpr.*" [Huom. Jokaiseen Deutscheen kuuluu Trio, tai pikemminkin Alternativo; – Alternativon jälkeen Deutsche toistetaan, sitten taas Alternativo; sitten jatketaan seuraavaan Deutscheen. NB Koska en tiedä täkäläisen piccolohuilun laatua, olen orkestroinut sen luonnolliseen korkeuteen; ainahan sen yli voi hypätä. Mozart mpr].

Lieber Freystädtler, lieber Gaulimauli, KV 509a=232

Wer nicht liebt Wein und Weiber

Neljä lauluääntä
Sävelletty todennäköisesti alkuvuodesta 1787 Wienissä
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart

Tämä humoristinen kaanon tekee pilaa Mozartin oppilaasta, FRANZ JAKOB FREYSTÄDLERISTÄ (1761–1841), tulevasta säveltäjästä ja pianopedagogista, jolle opettaja antoi kutsumanimiä kuten *Gaulimauli* [Hevonturpa], *Stachelschwein* [Piikkisika] ja *Herr Lilienfeld* [Herra Liljapelto]. Kustantaja Härtel teki kaanonista omalta kannaltaan julkaisukelpoisen laittamalla tilalle tekstin *Wer nicht liebt Wein und Weiber* [Ken ei viiniä ja naisia rakasta].

Der Salzburger Lump in Wien, KV 509b

[Salzburgilainen renttu Wienissä]

Die Liebesprobe, KV 509c=Anh. 28

[Lemmenkoe]

KV 509b ja 509c ovat ystäväpiirin sisäiseen käyttöön tarkoitettujen huvinäytelmien tekstien luonnostelmia, joihin Mozart mahdollisesti improvisoi musiikkia tai aikoi sellaista säveltää. Molemmat ovat syntyneet alkuvuodesta 1787 Wienissä ja tekijänä on ollut Mozart itse. Kumpaakaan ei ole otettu mukaan NMA:han, koska musiikkia ei tunneta. Elämäkerturi Nissen kertoi jälkimmäisestä näytelmästä näin: "*Eine unvollendete deutsche Operette, die in der Manier Ähnlichkeit mit der Entführung aus d. Serail hat, und worin die Namen H. v. Dummkopf, Rosaura, Trautel, Leander, Casperl, Wurstl, Knödl et. vorkommen.*" [Keskeneräinen saksalainen operetti, tyyliltään samanlainen kuin Ryöstö Seraljista, ja jossa esiintyvät nimet Hra v. Pölkkypää, Rosaura, Trautel, Leander, Casperl, Makkarainen, Myky jne.].

Neun Tänze, KV 510=Anh. C 13.02

Kamariorkesteri
Sovitettu 1787

Neun Tänze, KV 510. Nro 1, D-duuri (katrilli)
Neun Tänze, KV 510. Nro 2, D-duuri (kontratanssi)
Neun Tänze, KV 510. Nro 3, D-duuri (katrilli)
Neun Tänze, KV 510. Nro 4, B-duuri (kontratanssi)
Neun Tänze, KV 510. Nro 5, D-duuri (katrilli)
Neun Tänze, KV 510. Nro 6, D-duuri (kontratanssi)
Neun Tänze, KV 510. Nro 7, F-duuri (kontratanssi))
La favorite
Neun Tänze, KV 510. Nro 8, B-duuri (kontratanssi)
La fenite
Neun Tänze, KV 510. Nro 9, C-duuri (katrilli)
La pirimide

Köchel piti näitä tansseja aitoina ja vielä Alfred Einstein antoi niille numeron KV 293c. Sittemmin on etnomusikologi BRUNO NETTL (1930–2020) osoittanut, että tanssit ovat vanhoja sotilasmarsseja ja böömiläisiä kansanlauluja.

Rondo, KV 511, a-molli

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 11.3.1787
Andante

Ensipainos ilmestyi huhtikuussa 1787 otsikolla *Rondeau pour le Forte piano, ou Clavecin*. Teos on harmonisesti varsin rohkea ennakoiden Schubertia ja Chopinia. Aikakauden tekijänoikeudellisesti epämääräisiä oloja kuvaa, että wieniläinen kopisti JOHANN TRÄG mainosti Wiener Zeitungissa avoimesti, että voi tarjota käsikirjoituskopioita mm. tästä rondosta yhden floriinin hinnalla. Mitään tietoa siitä, että hän olisi saanut tähän Mozartin luvan, ei ole löytynyt. Kun tiedämme Mozartin varovaisen asenteen, Träg oli tuskin saanut toimintaansa lupaa.

Alcandro, lo confesso – Non so, d'onde viene, KV 512

[Tunnustan, että Alcandro hämmästyttää minua – En tiedä, mistä tulee tuo hellä tunne]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 19.3.1787
Teksti Pietro Metastasio
Allegro molto – Andante

Mozartin teosluettelomerkintä on *Scena für H: fischer. non sò d'onde viene etc:*. Teksti on Metastasion libretosta *Olimpiade* (III näytöksen 6. kohtaus), Mozart oli käyttänyt samaa tekstiä jo Mannheimissa syntyneessä sävellyksessä KV 294, jonka kohteena oli "liebe Weberin" eli Aloysia Weber. Tämä uusi versio oli basso Ludwig Fischerin tilaama, kuten myös KV 421a=432.

Mentre ti lascio, o figlia, KV 513

[Kun jätän sinut, tyttäreni]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 23.3.1787
Teksti Duca Sant' Angioli-Morbilli
Larghetto

Mozart sävelsi tämän aarian ystävälleen, amatööribasso Gottfried von Jacquinille. DUCA SANT' ANGIOLI-MORBILLIN teksti on Giovanni Paisiellon vuonna 1777 säveltämästä oopperasta *La disfatta di Dario* (II näytöksen 9. kohtaus).

Katkelma, KV 514a=Anh. 80, B-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty oletettavasti vuoden 1787 alussa Wienissä

Katkelma on 122 tahdin pituinen ja liittynee kvinteton KV 515 säveltämiseen.

Kvintetto jousille, KV 515, C-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 19.4.1787
Allegro – Menuetto: Allegretto – Andante – Allegro

Wiener Zeitung lehden kolmessa numerossa oli huhtikuussa 1788 Mozartin ilmoitus kolmesta uudesta kvintetosta: "*Musikalische Nachricht. Drei neue Quintetten à 2 Violini, 2 Viola e Violoncello, welche ich, schön und korrekt geschrieben, auf Subscripzion anbiete. Der Preis für der Subscripzion ist 4 Ducaten zu 18 fl. Wiener Kurent. – Die Subscripzions-Billets sind täglich bei Herrn Puchberg in der Sallinzischen Niederlagshandlung am hohen Markte zu haben, allwo vom 1. Julius an auch das Werk selbst zu haben sein wird. Ausländische Liebhaber ersuche ich, ihre Bestellung zu frankiren. Wien, den 1. April 1788. Kapellmeister Mozart in wirkl. Dienste Sr. Majestät.*" [Musiikillinen ilmoitus. Kolme uutta jousikvintettoa, jotka itse olen kauniisti ja asiallisesti kirjoittanut, tarjotaan tilattaviksi. Tilaushinta on 4 dukaattia tai 18 Wienin floriinia. – Tilauslipukkeita saa päivittäin herra Puchbergiltä, osoite Sallinzischen Niederlagshandlund, minkä lisäksi 1. päivästä heinäkuuta itse teokset ovat saatavana. Ulkomaalaisia harrastajia pyydän frankkeeraamaan tilauksensa. Wienissä, 1. huhtikuuta 1788. Kapellimestari Mozart, Hänen Majesteettinsa palveluksessa.].

Ilmoituksella Mozart yritti samaa kuin vuonna 1783 pianokonsertoillaan KV 413-415, mutta wieniläisten kiinnostus ei ollut enää samaa luokkaa. Yhtään aikalaiskopiota näistä kvintetoista ei tunneta, joten säveltäjä ei ehkä saanut myydyksi yhtään kappaletta, vaan joutui myymään kvintetot kustantaja Artarialle pienellä summalla. Mozartin teosluettelossa KV 515 on otsikoitu *Ein Quintet für 2 violini, 2 viole und violoncello*. Mitään ulkoista syytä kvintettojen KV 515 ja 516 säveltämiseen ei tunneta, luultavimmin teokset syntyivät kahden suuren oopperan (*Le Nozze di Figaro* ja *Don Giovanni*) välissä puhtaasti sisäisistä syistään. Artaria julkaisi tämän poikkeuksellisen laajan teoksen (kesto on reilusti yli puoli tuntia) vuonna 1789.

Andante, KV 515a=Anh. 87, F-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty ehkä huhtikuussa 1787 Wienissä tai 1791

Tämä 10 tahdin katkelma on uusimpien tutkimusten mukaan peräisin vuodelta 1791, ja liittynee siten lähinnä kvintettoon KV 614.

Ach, zu kurz ist unsers Lebens Lauf, KV 515b=228

[Ah, liian lyhyt on elämämme kulku]

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.4.1787
Teksti Johann Christoph Härtel

Neliääninen, tekstitön kaksoiskaanon, jonka Mozart kirjoitti ystävänsä JOSEF FRANZ VON JACQUININ (Gottfriedin veli) muistokirjaan 24.4.1787 seuraavin englanninkielisin saatteluin (kieliopillinen muoto on Mozartin oma): *Vienna. the 24 April. 1787. don't never forget your true and faithfull friend Wolfgang Amadè Mozart mp*. Härtel julkaisi kaanonin omalla tekstillään vuonna 1804. Köchelin luettelossa oli sama melodia tekstittömänä kaanonina numerolla KV Anh. 190.

Allegro moderato, KV 515c=Anh. 79, a-molli

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty toukokuussa 1787 Wienissä tai vasta 1791

Tämä 72 tahdin katkelma on uusimpien tutkimusten mukaan peräisin vuodelta 1791, joten se liittynee viimeisen jousikvinteton KV 614 säveltämiseen.

Kvintetto jousille, KV 516, g-molli

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 16.5.1787
Allegro – Menuetto: Allegretto – Adagio ma non troppo – Adagio

KV 516 on Mozartin jousikvintetoista ehkä tunnetuin, ei vähiten harvinaisen sävellajinsa ja dramaattisen tehonsa takia. Moni on nähnyt siinä häivähdyksen ajasta, jolloin Mozartin on täytynyt jotenkin tajuta huikean menestyksensä säveltäjänä olevan ehkä jo takanapäin. Kustantaja Artaria julkaisi kvinteton vuonna 1790.

Katkelma, KV 516a=Anh. 86

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty todennäköisesti toukokuussa 1787 Wienissä

Tämä 8 tahdin katkelma liittyneen kvintettoon KV 516, joskin myös myöhäisempää ajankohtaa on ehdotettu.

Kvintetto jousille, KV 516b=406, c-molli

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sovitettu todennäköisesti alkuvuodesta 1787 Wienissä
Allegro – Andante – Menuetto in canone – Allegro

Kvintetto on Mozartin oma sovitus puhallinserenadista KV 384a=388. Sovituksen ajankohtaa ei tarkemmin tunneta. Köchelin luettelossa oletettu aika liittyy arveluun, että KV 516b=406 oli kolmas Mozartin huhtikuussa 1788 tilaajille tarjoamista ”uusista” kvintetoista, jolloin sovituksen on täytynyt syntyä ennen sitä. Mozart sovitti hyvin harvoin vanhempia teoksiaan (vaikka lainasi usein itseään pienemmässä määrin), luultavasti hyvin tajuten oman musiikkinsa nopean kehityksen. Tässä tapauksessa on kaupallisten motiivien lisäksi saattanut olla kysymys halusta pidentää hyvän sävellyksen elämää antamalla sille uusi muoto. Artaria julkaisi tämän kvintettosovituksen opuksen 24 numerona 3 vuonna 1792 eli neljä vuotta Mozartin epäonnistuneen yrityksen jälkeen.

Allegro, KV 516c=Anh. 91

Klarinetti, kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti alkuvuodesta 1787 Wienissä

KV 516c on 93 tahdin pituinen katkelma, jonka yhteyttä valmiisiin teoksiin ei tunneta.

Andante, KV 516d, Es-duuri

Klarinetti, kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello)
Aloitettu oletettavasti alkuvuodesta 1787 Wienissä

Tämä 8 tahdin mittainen osa liittynee katkelmaan KV 516c.

[Andante, KV 516e=Anh. 89, Es-duuri]

Klarinetti, kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti alkuvuodesta 1787 Wienissä (kadoksissa)

Köchel on nähnyt tämän lyhyen käsikirjoituksen vuonna 1860. Vaikka tämän 7 tahdin pituisen katkelman tempomerkintänä on ollut Andante, sitä ei pidetä identtisenä KV 516d:n kanssa (mm. tahtilajit ovat erilaiset, 2/4 ja 3/4).

Musikalisches Würfelspiel, KV 516f

[Musiikillinen noppapeli]

Valmistunut todennäköisesti 16.5.1787 jälkeen

Kyse on mekaaniseen nopanheittoon perustuvan ”sävellysmetodin” tuloksista, joita on yksinkertaisena notaationa kaksi nuottisivullista. Tällaiset säveltämisen ”apuvälineet” olivat Mozartin aikana ilmeisen suosittuja, mistä ovat todisteena erilaiset julkaistut laitokset.

Die Alte, KV 517

Zu meiner Zeit – [Vanhus]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 18.5.1787
Teksti Friedrich von Hagedorn
Ein bisschen aus der Nase

Tämä FRIEDRICH VON HAGEDORNIN (1708–1754) ironinen teksti ”vanhojen hyvien aikojen” kaipailusta täytyy laulaa nasaalisesti, kuten Mozart sekä käsikirjoituksessaan että teosluettelomerkinnässään ohjaa, *Ein bisschen aus der Nase*. Tässä, kuten monissa muissakin Mozartin lauluissa, on

pianosäestys merkitty käsikirjoitukseen vain osittain valmiina, ilmeisesti siksi, että Mozartilla itsellään oli valmius esitystilanteessa täydentää se vaivatta. Saman tekstin sävelsivät 1700-luvulla myös monet muut. Laulu ilmestyi ensimmäisen kerran wieniläisen Taubstumme-Institutin 1788 julkaisemassa kokoelmassa *Neue Kinderbibliothek*, kuten myös laulut KV 472-474 ja 518.

Die Verschweigung, KV 518

Sobald Damoetas Chloen sieht – [Hiljaisuus]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 20.5.1787
Teksti Christian Felix Weiße

Mozart merkitsi tämän laulun teosluetteloonsa muodossa *Ein lied. -- die Verschweigung.*

Das Lied der Trennung, KV 519

Die Engel Gottes weinen – [Erolaulu]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 23.5.1787
Teksti Klamer Eberhard Karl Schmidt
Langsam

Tämän laulun julkaisi Artaria vuonna 1789 yhdessä laulun *Das Veilchen* (KV 476) kanssa, mikä kuvastanee Mozartin omaakin arvostusta. Laulu on säestystä myöten myös läpisävelletty. KLAMER EBERHARD KARL SCHMIDT (1746–1824) oli saksalainen runoilija ja lakimies.

Als Luise die Briefe ihres ungetreuen Liebhabers verbrannte, KV 520

Erzeugt von heißer Phantasie – [Kun Luise poltti uskottoman rakastettunsa kirjeet]

Lauluääni ja piano
Sävelletty Wienissä Gottfried von Jacquinin huoneessa 26.5.1787
Teksti Gabriele von Baumberg
Andante

Myös tämä laulu on läpisävelletty. Mozart sävelsi sen ystävälleen Gottfried von Jacquinille, joka julkaisi sen – Mozartin luvalla – eräiden muiden laulujen kanssa omalla nimellään (ks. KV 530). GABRIELE VON BAUMBERG (1766–1839) oli itävaltalainen runoilija ja kirjailija.

Sonaatti pianolle nelikätisesti, KV 521, C-duuri

Piano nelikätisesti soitettuna
Sävelletty (päivätty) Wienissä 29.5.1787
Allegro – Andante – Allegretto

Käsikirjoitus on teosluettelon selkeästä merkinnästä (”auf vier Hände”) huolimatta kirjoitettu partituurina kahdelle pianolle. Mozart lähetti sonaatin pian sen valmistumisen jälkeen Gottfried von Jacquinille ja tämän sisarelle, mutta Hoffmeisterin lokakuussa 1787 julkaisema ensipainos *Sonate pour le Forte-piano, ou Clavecin à quatre Mains* on omistettu kahdelle nuorelle Jacquinien piiriin kuuluneelle neidille, MARIA ANNA CLARA (1766–1791) ja MARIA BARBARA NATORPILLE (1769–1844). Vaikka Mozart epäilemättä sävelsi sonaatin omalle pianolleen, käsikirjoituksessa on kummankin klaveerin osuudet merkitty perinteisillä termeillä *Cembalo 1mo* ja *Cembalo 2do*.

Ein musikalischer Spaß, KV 522

Dorfmusikanten-Sextett – [Musiikillinen pila]

Kaksi viulua, alttoviulu, kaksi käyrätorvea ja continuo (kontrabasso)
Sävelletty (päivätty) 14.6.1787 Wienissä
Allegro – Menuetto: Maestoso – Adagio cantabile – Presto

Tämä yksityiseen musiikilliseen hauskanpitoon todennäköisesti sävelletty teos pilailee sekä huonojen säveltäjien että huonosti yhteen soittavien kylämuusikoiden kustannuksella. Mozartin teosluetteloon merkitsemä valmistumisaika (14.6.1787), vain pari viikkoa Leopold Mozartin ja kymmenen päivää lemmikkikottaraisen kuoleman jälkeen, on mietityttänyt psykologeja vuosikymmeniä. Tutkija Alan Tyson on kuitenkin sitä mieltä, että Mozart sävelsi valtaosan kappaleesta ennen kuin edes tiesi isänsä vakavasta sairastumisesta, keskeytti sävellystyön, ja jatkoi sitä vasta myöhään elokuussa. Tämä rauhoittanee Mozartin tunne-elämästä huolestuneita, mutta kuten Wolfgang Hildesheimer kirjassaan vihjaa, isän kuolema ei välttämättä merkinnyt Mozartille mitään järisyttävää tapahtumaa. Ehkä työhuoneessa livertelevä kottarainen ja sen kuolema olivat käytännössä kaukaista isää suurempi mielenrauhaan vaikuttava tekijä.

Ein musikalischer Spaß on kokoelma ”väärinsoittamisen” näytteitä, joiden voi kuvitella huvittaneen aikanaan kuulijoita yhtä paljon kuin nykyäänkin. Finaalissa on mm. parodia Mozartin oppilaan Thomas Attwoodin eräästä vähemmän onnistuneesta fuugaharjoitelmasta. Historiallisena kuriositeettina voi mainita, että teoksen käsikirjoitus on ollut aikanaan myös Franz Schubertin hallussa.

Rondo, KV 522a=Anh. 108

Kaksi käyrätorvea, kaksi viulua, alttoviulu ja basso (kontrabasso)
Sävelletty todennäköisesti kesäkuussa 1787 Wienissä
Rondo: Allegretto

Tämä 24 tahdin katkelma saattaa liittyä teokseen *Ein musikalischer Spaß*.

Abendempfindung an Lana, KV 523

Abend ist's, die Sonne ist verschwunden – [Lanan iltatunnelma] – Abendempfindung an Laura

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.6.1787
Teksti Joachim Heinrich Campe
Andante

Artaria julkaisi laulut KV 523 ja KV 524 vuonna 1789 otsikolla *Zwei deutsche Arien zum Singen beim Clavier*. Tekstin tekijää ei NMA:ssa ole tunnistettu, mutta saksalainen kirjailija ja kustantaja JOACHIM HEINRICH CAMPE (1746–1818) on kirjoittanut runon *Abendempfindung an Lana* (NMA:ssa "an Laura"). Sen alkusanat poikkeavat vain hiukan Mozartin laulun tekstistä: "Abend ists, Tag und Sonn ist schwunden, und der Mond stralt Silberglanz".

An Chloe, KV 524

Wenn die Lieb' aus deinen blauen, hellen, off'nen Augen sieht

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.6.1787
Teksti Johann Georg Jacobi
Allegretto

Laulun teksti ilmestyi *Göttinger Musenalmanachissa* vuonna 1785. JOHANN GEORG JACOBI (1740–1814) oli saksalainen runoilija ja kustantaja.

Eine kleine Nachtmusik, KV 525

[Pieni yösoitto] – Serenadi nro 13

Kaksi viulua, alttoviulu, sello ja kontrabasso
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.8.1787
Allegro – Romance: Andante – Menuetto: Allegretto – Rondo: Allegro

Mozartin omassa teosluettelossa on elokuun 10. päivänä 1787 merkintä *Eine kleine Nacht Musick, bestehend in einem Allegro, Menuett und Trio. – Romance. Menuett und Trio, und Finale. – 2 Violini, Viola e Bassi.* Tämä muotoilu ei todennäköisesti ole tarkoitettu teoksen nimeksi, vaan lähinnä lajia (”Nacht Musick = serenadi tai nocturne) kuvaavaksi ilmaisuksi. Valtaisan suosionsa tämä sävellys on kuitenkin saavuttanut juuri nimellä *Eine kleine Nachtmusik*, ei minä tahansa nimettömänä serenadina G-duurissa. Nykyiseen suosioonsa nähden on yllättävää, että Mozartin lesken Andrélle jo vuonna 1799 myymä käsikirjoitus julkaistiin vasta vuonna 1827. Mozart sävelsi teoksen viisiosaiseksi, kuten teosluettelon merkinnästäkin käy ilmi, mutta jossain vaiheessa ensimmäinen menuetti ja trio ovat kadonneet. Mahdollisesti poisto on ollut Mozartin oma ratkaisu, niin hyvin neliosainen rakenne toimii. Tutkijat eivät ole päässeet yksimielisyyteen siitä, tarkoittiko Mozart teoksen esitettäväksi jousiorkesterilla vai yhtyeellä. Mozartin merkintä ”Bassi” on Köchelissä tulkittu tarkoittamaan selloa ja kontrabassoa, kuten käsikirjoituksessakin selvästi on tarkoitettu.

Larghetto, KV 525a=Anh. 69

Kaksi viulua, alttoviulu, sello ja kontrabasso
Sävelletty oletettavasti elokuun alussa 1787 Wienissä

Katkelma on 16 tahdin pituinen, ja se liittynee *Eine kleine Nachtmusikin* toisen osan Romance säveltämiseen.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 526, A-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty (päivätty) 24.8.1787
Molto Allegro – Andante – Presto

Käsikirjoituksen otsikkona on *Sonata per Piano-forte e Violino*. Sonaatin säveltämisen tarkempaa syytä ei tunneta. Viimeisestä osasta on löydetty lainoja Carl Friedrich Abelin klarinettitriosta op. 5, nro 5. Jotkut tutkijat pitävät tätä kunnianosoituksena 20.6.1787 kuolleelle säveltäjälle.

Katkelma, KV 526a=Anh. 50, A-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty oletettavasti kesällä 1787 Wienissä

Tämä 16 tahdin katkelma liittynee sonaatin KV 526 sävellysprosessiin.

Adam hat sieben Söhn, KV 526b, C-duuri

Lauluääni
Säveltäjä Michael Haydn
Sovitettu Wienissä ehkä 1788?

Kyseessä on 8 tahdin pituinen yksiääninen kaanonharjoitelma, jonka lähteeksi on löydetty Michael Haydnin neliääninen kaanon *Adam hat sieben Söhn*, MH699. Kyseessä lienee vain Mozartin muistiinpano, tuskin edes sovitus.

Darum so trinkt, KV 526d=Anh. C 9.06

Kaksi sopraanoa ja continuo
Säveltäjää ei tiedetä
Sävellysaikaa ei tiedetä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa sävellys oli numerolla KV 526d, mutta nyttemmin se on siirretty liitteisiin.

Don Giovanni, KV 527

Dramma giocoso in due atti – Il dissoluto punito ossia il Don Giovanni

Sopraano (Donna Anna), sopraano (Donna Elvira), sopraano (Zerlina), tenori (Don Ottavio), basso (Don Giovanni), basso (Il Commendatore), basso (Leporello), basso (Masetto), sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Prahassa 28.10.1787
Libretto Lorenzo Da Ponte

I näytös

Ouvertura: Andante – Notte e giorno faticar (johdanto) – Leporello, ove sei? (resitatiivi) – Ah del padre in periglio (resitatiivi) – Ma qual mai s'offre, oh Dei (resitatiivi) – Fuggi, crudele, fuggi! (Donna Annan ja Don Ottavion duetto) – Orsú, spicciati presto (resitatiivi) – Ah chi mi dice mai (Donna Elviran, Don Giovannin ja Leporellon aaria) – Chi è la? Stelle! che vedo! (resitatiivi) – Madamina, il catalogo è questo [Madamina, tämä kirja on lista] (Leporellon aaria – Luetteloaaria) – In questa forma dunque (resitatiivi) – Giovinette che fate all'amore (kuoro) – Manco male è partita (resitatiivi) – Ho capito, signor sì (Masetton aaria) – Alfin siam liberati (resitatiivi) – Là ci darem la mano [Saan sinut sinne johtaa] (Zerlinan ja Don Giovannin duettino) – Fermati scellerato (resitatiivi) – Ah fuggi il traditor [Ah, petturi pakenee] (Donna Elviran aaria) – Mi par ch'oggi il demonio si diverta (resitatiivi) – Ah ti ritrovo ancor (resitatiivi) – Non ti fidas, o misera (Donna Annan, Donna Elviran, Don Ottavion ja Don Giovannin kvartetto) – Povera sventurata! (resitatiivi) – Don Ottavio, son morta! (resitatiivi) – Or sai chi l'onore [Nyt tiedät, ketä kunnioittaa] (Donna Annan aaria) – Come mai creder deggio (resitatiivi) – Io deggio ad ogni patto (resitatiivi) – Fin ch'han dal vino [Viineistä parhaat vieraille tuhlaa] (Don Giovannin aaria – Shampanja-aaria) – Masetto, senti un po´! (resitatiivi) – Batti, batti, o bel Masetto [Lyö, lyö, kaunis Masetto] (Zerlinan aaria) – Guarda un po´come seppe (resitatiivi) – Presto, presto! pria ch'ei venga (finaali)

II näytös

Eh via buffone (Don Giovannin ja Leporellon duetto) – Leporello. Signore. Vien quin (resitatiivi) – Ah taci, ingiusto core (Donna Elviran, Don Giovannin ja Leporellon tertsetto) – Amico, che ti par? (resitatiivi) – Eccomi a voi! (resitatiivi) – Deh vieni alla finestra [Oi tule ikkunaan] (Don Giovannin canzonetta) – V'è gente alla finestra! (resitatiivi) – Non ci stanchiamo (resitatiivi) – Metà di voi qua vadano (Don Giovannin aaria) – Zitto! lascia ch'io senta (resitatiivi) – Ahi ahi! la testa mia! (resitatiivi) – Vedrai, carino [Tulet näkemään, kaunokaiseni] (Zerlinan aaria) – Do molte faci il lume (resitatiivi) – Sola sola in buio loco (Donna Annan, Zerlinan, Donna Elviran, Don Ottavion, Leporellon ja Masetton sekstetto) – Dunque quello sei tu (resitatiivi) – Ah pietà, signori miei (Leporellon aaria) – Ferma, perdifo, ferma (resitatiivi)–Il mio tesoro intanto [Samaan aikaan aarteeni tulee lohduttamaan] (Don Ottavion aaria) – Ah ah ah ah, questa è bueno (resitatiivi) – O statua gentilissima (Don Giovannin ja Leporellon duetto) – Calmatevi, idol mio (resitatiivi) – Crudele! Ah nò, mio bene! (resitatiivi) – Non mi dir, bell'idol mio [Älä kerro minulle, rakkaani] (Donna Annan rondo) – Ah, si segua il suo passo (resitatiivi) – Già la mensa è preparata (finaali)

Ns. Wienin version lisäykset ja muutokset

Dalla sua pace, KV 540a [Rauhani riippuu hänen rauhastaan] (Don Ottavion aaria, I näytöksen kohtaus 14) – Ah pietà, compassion (resitatiivi, II näytöksen kohtaus 9) – Restati qua (resitatiivi) – Per queste tue manine, KV 540b (Zerlinan ja Leporellon duetto, II näytöksen kohtaus 10a) – Amico, per pietà (resitatiivi, II näytöksen kohtaus 10b) – Andiam, andiam, signora (resitatiivi, II näytöksen kohtaus 10c) – In quali essessi, o Numi, KV 540c (resitatiivi) – Mi tradi quell'alma ingrata, KV 540c (Donna Elviran aaria, II näytöksen kohtaus 10d)

& Oopperan tapahtumat sijoittuvat 1600-luvun puolivälin Sevillaan Espanjassa. Don Giovanni saapuu kylään palvelijansa Leporellon kanssa, tekeytyy Donna Annan, komtuurin eli alueen päällikön tyttären sulhaseksi ja aloittaa ahdistelun. Don Giovanni tappaa paikalle tulleen isän ja Donna Anna vannoo aidon sulhasensa Don Ottavion kanssa kostoa. Komtuurille pystytetään muistopatsas. Leporello yrittää huonolla menestyksellä nuhdella isäntäänsä moraalittomuudesta. Vastaan tulee entinen heila Donna Elvira, jolle Leporello joutuu selittämään, ettei tämä ole ainoa nainen, jota Don Giovanni on vannonut rakastavansa, onpahan vain yksi 2065:n muun naisen joukossa (ns. luetteloaaria). Samaan aikaan Zerlina ja Masetto juhlivat häitään, joihin Don Giovanni sotkeutuu aiheuttaen hämminkiä ja mustasukkaisuutta vietellen tanssin huumassa morsiamen eli Zerlinan. Donna Anna julistaa kaikille Don Giovannin murhanneen komtuurin, jolloin edessä on pikainen pako. Leporello haluaisi erota isännästään, mutta ongelma hoituu rahalla. Seuraavaksi uhrikseen Don Giovanni kaavailee Donna Elviran palvelijatarta ja naamioituu Leporelloksi. Masetto saapuu paikalle antaakseen Don Giovannille selkäsaunan, mutta joutuu sellaisen kohteeksi itse. Don Giovanni livahtaa hautausmaalle, missä komtuurin patsas puhuttelee häntä. Don Giovanni pyytää patsaan illalliselle ja tämä myöntyy. Donna Elvira yrittää vielä kerran saada Don Giovannin parantamaan tapansa, mutta turhaan. Mutta kun komtuurin patsas saapuu paikalle ja vaatii Don Giovannia parantamaan tapansa, tämä vastaa yhdeksän kertaa ei. Helvetin ovet avautuvat ja Don Giovanni vaipuu manalaan. &

Figaron häiden suosio Prahassa oli niin suuri, että Mozartilta haluttiin heti uusi ooppera. Säveltäjällä ei ollut luonnollisesti mitään tätä vastaan, vaan heti palattuaan Wieniin hän ryhtyi neuvottelemaan tulevan oopperan libretosta Lorenzo Da Ponten kanssa. Neuvottelujen tuloksena oli päätös tarttua Don Juanin aiheeseen, ja kumpikin ryhtyi tahollaan työhön. Aiheena Don Juanin tarina oli ainakin puolentoista vuosisadan ikäinen, sillä vanhimpana versiona pidetään espanjalaisen munkin GABRIEL TELLEZIN (1571–1648) kirjailijanimellä TIRSO DE MOLINA kirjoittamaa näytelmää *El Burlador de Seville*, joka julkaistiin vuonna 1630. Tähän näytelmään pohjautuen kirjoitti MOLIÈRE (Jean-Baptiste Poquelin, 1622–1673) oman versionsa *Don Juan, ou Le Festin de Pierre* vuonna 1665, kuten niin monet muutkin yrittäjät myöhempinä vuosikymmeninä ennen parivaljakkoa Mozart – Da Ponte ja heidän jälkeensä. Ooppera ei kuitenkaan valmistunut aiottuun lokakuun 14. päivään mennessä (oopperan oli tarkoitus juhlistaa arkkiherttua Maria Theresian ja Saksin prinssi ANTON CLEMENSIN (1755–1836) häitä, mutta he saivatkin seurata *Figaron häitä*). Ensiesitys oli Prahan Tyl-teatterissa, joka oli Mozartin aikaan kansallisteatteri, 29.10.1787 seuraavalla esittäjistöllä: LUIGI BASSI (Don Giovanni), GIUSEPPE LOLLI (Commendatore ja Masetto), TERESA SAPORITI (Donna Anna), CATERINA MICELLI (Donna Elvira), ANTONIO BAGLIONI (Don Ottavio), FELICE PONZIANI (Leporello) ja CATERINA BONDINI (Zerlina).

Mozart merkitsi oopperan teosluetteloonsa muodossa *Il dissoluto punito, o, il Don Giovanni. opera Buffa in 2 Atti. – Pezzi di musica. 24. Attori. Signore. Teresa saporiti, Bondini, e Micelli. Signori. Passi, Ponziani, baglioni e Lolli.* Kiireisestä sävellystyöstä (mm. alkusoitto valmistui aivan viime minuuteilla) on paljon tarinoita, joiden todenperäisyyttä ei voi enää varmistaa. Tuon ajan mittapuidenkin mukaan ooppera ilmeisesti saatiin kasaan silti varsin viime hetkessä. Ooppera otettiin Prahassa vastaan innostuneesti, mutta esitykset Wienissä kuukausia myöhemmin sytyttivät yleisön hitaammin. Mozart teki Wienissä esitettyyn versioon joitakin muutoksia säveltämällä aarian *Dalla*

sua pace (KV 540a) korvaamaan toisen näytöksen aarian *Il mio tesoro*, joka oli silloiselle solistille liian vaikea, Zerlinalle ja Leporellolle dueton *Per queste tue manine* (KV 540b) Don Ottavion poistetun aarian (*Il mio tesoro*) tilalle sekä Donna Elviralle resitatiivin ja aarian *In quali eccesi – Mi tradì quell'alma ingrata* (KV 540c).

Bella mia fiamma – Resta, o cara, KV 528

[Kaunis liekkini – Älä lähde, oi rakkaani]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Prahassa 3.11.1787
Teksti Michele Sarcone
Andante – Andante

Kyseessä on Josepha Duschekille sävelletty konserttiaaria, joka valmistui viisi päivää *Don Giovanni*n Prahan ensi-illan (29.10.1787) jälkeen Prahan lähistöllä sijainneella Duschekien tilalla, jossa Mozart oli vieraana. Tarinan mukaan Mozart oli luvannut aarian jo aikaisemmin ja joutui jälleen kerran vierashuoneeseen säveltämään. Vastapainoksi Mozartin kerrotaan leikillään uhanneen, ettei anna valmista aariaa, jollei "Signora Douschek" laula sitä suoraan nuottilehdeltä puhtaasti ja oikein. Teksti on Niccolò Jommellin oopperasta *Cerere placata*, jonka libreton teki MICHELE SARCONE (1731–1797).

Des kleinen Friedrichs Geburtstag, KV 529

Es war einmal, ihr Leutchen – [Pikku-Friedrichin syntymäpäivälaulu]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Prahassa 6.11.1787
Teksti Johann Eberhard Friedrich Schall

Mozart merkitsi tämän onnittelulaulun teosluetteloonsa muodossa *Ein lied. – Am Geburtstag des fritzes.* Kenestä Fritzistä tässä syntymäpäivälaulussa on kysymys, sitä ei ole kyetty selvittämään. Kruununprinssi Friedrich von Anhalt-Dessauta on ehdotettu, mutta todisteita on vähän. Mozartin omista lapsista ei ainakaan voi olla kysymys. JOHANN EBERHARD FRIEDRICH SCHALL (1742–1790) tunnetaan vain tästä yhdestä tekstistä, joka ei välttämättä viittaa kehenkään todelliseen henkilöön. NMA:n mukaan viimeinen kahdeksasta säkeestä olisi Joachim Heinrich Campen kirjoittama.

Das Traumbild, KV 530

Wo bist du, Bild, das vor mir stand – [Unikuva]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Prahassa 6.11.1787
Teksti Ludwig Hölty

Mozart kirjoitti 9.11.1787 Prahasta Gottfried von Jacquinille: ”*wenn es erst noth tat Sie durch das Lied en question meiner freundschaft zu versichern, so haben Sie weiter keine ursache daran zu zweifeln; – hier ist es!*” [Jos tarkoittamasi laulu on tarpeen osoittamaan ystävyyttäni sinuun, sinulla ei ole enää syytä epäröintiin – tässä se on!]. Gottfried julkaisikin tämän laulun (kuten myös KV 520:n) omalla nimellään. Kauppias Lausch tarjosi vielä Mozartin eläessä *Wiener Zeitungissa* 26.3.1791 kuuden laulun kokonaisuutta otsikolla *Des Herrn von Jacquin 6 deutsche Lieder beym Klavier zu singen*. Mozartilla oli hyvin varaa tällaiseen ystävän palvelukseen.

Die kleine Spinnerin, KV 531

Was spinns du? fragte Nachbars Fritz – [Pieni kehrääjätyttö]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 11.12.1787
Teksti Daniel Jäger
Lebhaft

Laulu ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1787 viikkolehtisessä *Angenehme und lehrreiche Beschäftigung für Kinder.* Ensimmäisen säkeen tekijää ei tiedetä, muut ovat Daniel Jägerin jälkikäteen kirjoittamia lisäyksiä.

Katkelma, KV 532

Grazie agl’inganni tuoi

Sopraano, tenori, basso, puhallinsoittimia ja continuo (kontrabasso)
Sävelletty mahdollisesti 1787 Wienissä

Katkelma on 26 tahdin mittainen ja Mozartin jäljiltä tekstitön. Oopperalaulaja Michael Kelly on muistelmissaan (1826) kertonut säveltäneensä osion *Grazie agl’inganni tuoi* Metastasion canzonettasta *La Libertà a Nice* ja Mozartin innostuneen tekemään sen pohjalta oman versionsa. Näin on saattanut todella tapahtuakin, sillä versioissa on yhtäläisyyksiä.

1788

& Vuoden 1788 alku sujui tansseja ja konserttoja säveltäen. Toukokuun 7. päivänä *Don Giovannin* ensiesitys Wienissä ei ollut Mozartin mittapuulla erityisen onnistunut. Myöskään yritykset kaupitella kamarimusiikkia suoraan tilaajille eivät enää menestyneet. Kesäkuun lopussa puolivuotias tytär Theresia kuoli. Kesä-elokuussa syntyivät kolme viimeistä suurta sinfoniaa ja Händel-sovitukset. Marraskuussa Mozart järjesti Janscher Saalissa hyväntekeväisyyskonsertin omaksi hyväkseen. &

Sonaatti pianolle, KV 533, F-duuri

Pianosonaatti nro 15

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 3.1.1788
Allegro – Andante – Rondo: Allegretto

Kun kustantaja Hoffmeister vuonna 1788 julkaisi uuden Mozartin pianosonaatin otsikolla *Sonate Pour le Forte-piano, ou Clavecin*, asiakkaat ostivat itse asiassa kahdesta eri aikana syntyneestä osasta kootun tuotteen. Tammikuussa 1788 Mozart sävelsi Allegro- ja Andante-osat, joihin sitten liitti hieman muokaten pari vuotta varhaisemman rondon KV 494. Köchelin luettelossa nämä osat esiintyvätkin itsenäisinä kokonaisuuksina, vaikka Hoffmeisterin julkaisemaa kokonaisuutta voi hyvällä syyllä pitää onnistuneena kokonaisuutena. Sonaatin osista on Andantea pidetty harmonisesti rohkeimpana, mitä Mozart koskaan kirjoitti. Siihen verrattuna on rondo viimeistelyvaiheessa lisättyine kadenssipäätöksineen ehkä jopa helpottavan perinteinen.

Das Donnerwetter, KV 534, D-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 14.1.1788

Tämän kontratanssin nimi on peräisin Mozartin omasta teosluettelomerkinnästä ja sen tarkoitus lienee ollut kuvata ohjelmallisesti tanssin luonnetta. Artaria julkaisi tanssin klaveerisovituksena tammikuussa 1789 yhdessä teosten KV 535, 535a ja 448b kanssa otsikolla *VI Contretänze für das Clavier oder Forte-Piano*.

& KV 534:n myötä Mozart aloitti kolmen viimeisen elinvuotensa runsaan tuotannon Wienissä edelleen pystyssä olevassa *Redoutensaalissa* pidettäviä tanssiaisia varten. Keisari kustansi nämä

tanssiaiset, jotka olivat avoimet kaikille väestöryhmille. Mozartin lisäksi musiikkia Redoutensaalin tarkoituksiin sävelsivät mm. Haydn, Beethoven ja Hummel. Tanssisävellysten yhtäkkisen runsauden taustalla oli myös Mozartin 7.12.1787 Joseph II:lta saama arvonimi *Kammerkompositeur*, johon liittyi ainakin moraalinen velvollisuus em. tanssimusiikin säveltämiseen. Mozartilla ei varmaankaan ollut mitään tehtävää vastaan sinänsä, mutta siitä saamaansa 800 guldenin vuosipalkkiota säveltäjän sanotaan kommentoineen tyyliin ”liikaa siitä mitä teen, liian vähän siitä mitä voisin tehdä”. Nykypäivän kuuntelijan korvissa nämä Redoutensaalin tanssit ovatkin varsin puhdasta tanssiviihdemusiikkia, mutta kaikeksi onneksi Mozart ei voinut vastustaa kiusausta sujauttaa joukkoon pieniä yllätyksiä aina kyllästyessään. &

La Bataille, KV 535, C-duuri

Die Batallie

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 23.1.1788

Tätä ohjelmallista tanssia, jonka nimi on jälleen Mozartin teosluettelosta, mainostettiin *Wiener Zeitung* -lehdessä 19.3.1788 nimellä *Die Belagerung Belgrads* [Belgradin piiritys], ilmeisesti keisari Joseph II:n Turkin vastaisen sodan tueksi (Belgrad valloitettiin tosin vasta seuraavan vuoden lokakuussa). Mozartin sotaisa arsenaali esiintyy ääniefektinä, jossa kontrabasson soittajat lyövät soitintaan jousella. On myös epäilty, että kyseessä on vain Mozartin sovitus jonkun muun sävellyksestä.

Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a

Piano
Sävelletty oletettavasti vuoden 1788 alussa Wienissä

Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 17, La tempesta (sama kuin KV 534)
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 18 (sama kuin KV 448b=462, nro 1)
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 19 (sama kuin KV 448b=462, nro 2)
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 20 (sama kuin KV 448b=462, nro 3)
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 21 (sama kuin KV 448b=462, nro 4)
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 22 (sama kuin KV 448b=462, nro 5)
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 23 (sama kuin KV 448b=462, nro 6)
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a. Nro 24, La Bataille (sama kuin KV 535)

Näistä 24:stä kontratanssista numerot 1-16 eivät ole Mozartin säveltämiä ja kaikki Mozartin säveltämät (17-24) ovat sovituksia aiemmin julkaistuista tansseista, jotka Artaria julkaisi vuonna 1789. Sovitukset tunnetaan vain anonyymistä käsikirjoituksesta, Mozartin osuudesta ole varmaa tietoa.

Katkelma, KV 535b=Anh. 107

Viulu
Sävelletty oletettavasti vuoden 1788 alussa Wienissä

Käsikirjoituskatkelman 24 tahdissa on musiikki kirjoitettuna vain ensimmäiselle viululle, vaikka kyseessä on kamariorkesterille tarkoitetun kontratanssin aloitus.

Sechs deutsche Tänze, KV 536

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 27.1.1788

Sechs deutsche Tänze, KV 536. Nro 1, C-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 536. Nro 2, G-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 536. Nro 3, B-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 536. Nro 4, D-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 536. Nro 5, F-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 536. Nro 6, F-duuri

Tanssi nro 1 on sovitus kontratanssista KV 535, joka lienee puolestaan sävelletty jonkun perinteisen laulun tai marssin pohjalta. Artaria julkaisi nämä tanssit kokoelmassa *12 Deutsche Tänze* vuonna 1789 (numeroina 1-5 ja 11, muut ovat KV 567:stä).

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 537, D-duuri

Pianokonsertto nro 26 – Krönungskonzert

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.2.1788
Allegro – Larghetto – Allegretto

Konsertto lienee alun perin sävelletty normaaliksi paastonajan konserttiohjelmaksi, mutta lisänimensä se on saanut 15.10.1790 Leopold II:n kruunajaisten yhteydessä pidetystä esityksestä (ks. myös KV 459). Käsikirjoitus ei ole täysin valmis, osa melodioista on vain luonnosteltu ja vasemman käden osuus puuttuu kokonaan. Mozart itse silti epäilemättä tiesi mitä soittaa. Mozartin teosluettelossa on muut soittimet kuin jouset merkitty *ad libitum*. Nykyisin esitettävän version on täydentänyt osittain itse säveltäen kustantaja André tai joku hänen apulaisensa. Kahden jälkimmäisen osan tempomerkinnätkään eivät ole Mozartin käsialaa.

Allegro, KV 537a=Anh. 57, D-duuri

Piano
Sävelletty (aloitettu) oletettavasti helmikuussa 1788 Wienissä

Tässä 21 tahdin katkelmassa on vain pianon osuus valmiiksi kirjoitettuna, mutta oletettavasti kyseessä on silti pianokonserttoon KV 537 liittyvä aloitus.

Katkelma, KV 537b=Anh. 61, d-molli

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (aloitettu) oletettavasti helmikuussa 1788 Wienissä

Tämä 6 tahdin katkelma on luonnos, joka liittynee konserton KV 537 sävellystöihin. Katkelmassa on orkesterille kirjoitettu vain kolme tahtia viululle ja yksi selloille ja kontrabassoille.

Freundinnen Jesu! – Ich folge dir, verklärter Held, KV 537d=Anh. 109g

Tenori ja kamariorkesteri (huilu ja oboe Mozartin lisäämiä)
Säveltäjä Carl Philipp Emanuel Bach
Sovitettu mahdollisesti ennen 26.2.1788 Wienissä
Teksti Karl Wilhelm Ramler
[Ilman tempomerkintää] – Allegro

Aaria on peräisin Bachin oratoriosta *Die Auferstehung und Himmelfahrt Jesu*, H777 (1787), jonka Mozart johti 4.3.1788 kreivi Johann Esterházylle järjestetyssä esityksessä. Mozart sovitti aarian orkesteriosuudessa olevan trumpetin lisäämällä esityskokoonpanoon huilun ja oboen. KARL WILHELM RAMLER (1725–1798) oli saksalainen runoilija ja filosofi.

Ah se in ciel, benigne stelle, KV 538

[Ah, jos taivaassa tähdet suotuisat]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 4.3.1788
Teksti Pietro Metastasio
Allegro

Tämä lauluteknisesti vaativa teos on viimeinen Aloysia Langelle sävelletyistä kahdeksasta aariasta. Teoksesta tunnetaan luonnosversio vuodelta 1778, mutta Mozart täydensi sen vasta 4.3.1788 Wienissä. Syytä näin pitkään kypsyttelyyn ei tiedetä, ainakin Mozart oli sävellyksen aloittaessaan jo tutustunut sen tulevaan esittäjään. Teksti on peräisin Metastasion libretosta *L'eroe cinese* (I näytöksen 2. kohtaus).

Ich möchte wohl der Kaiser sein, KV 539

Ein deutsches Kriegslied – [Olisinpa keisari]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.3.1788
Teksti Johann Wilhelm Ludwig Gleim
Allegro

Mozartin teosluettelossa sävellys on muodossa *Ein teutsches kriegslied für den Jüngern Baumann, Schauspieler in der Leopolds-Stadt. in A. – Ich möchte wohl der kayser seyn etc:*". Tämän JOHANN WILHELM LUDWIG GLEIMIN (1719–1803) isänmaallisen tekstin Mozart sävelsi Turkin vastaisen sodan alussa pidettyyn konserttiin. "Turkkilaisuutta" ilmentävät orkesterissa olevat piccolohuilu, symbaalit ja bassorumpu. Sävellys on tehty varta vasten suositun wieniläisen näyttelijän FRIEDRICH BAUMANNIN (1763–1841) rajoitetuille laulajankyvyille.

Adagio, KV 540, h-molli

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 19.3.1788

Sävellyksen taustaa ei tunneta, mutta se lienee ollut niiden kappaleiden joukossa, jotka Mozart lähetti vuoden 1788 elokuussa sisarelleen Salzburgiin. Teoksen käsikirjoitus on päätynyt ruotsalaiseen arkistoon Stiftelsen Musikkulturens Främjande.

Dalla sua pace, KV 540a

[Rauhani riippuu hänen rauhastaan]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.4.1788
Teksti Lorenzo Da Ponte
Andantino sostenuto

Mozart sävelsi tämän Don Ottavion aarian uuden version oopperan *Don Giovanni* wieniläiseen esitykseen.

Per queste tue manine, KV 540b

[Näille pienille käsille]

Sopraano, basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 28.4.1788
Teksti Lorenzo Da Ponte
Allegro moderato

Zerlinan ja Leporellon duetto, joka oopperan *Don Giovanni* Wienin esityksissä laitettiin Don Ottavion poistetun aarian (*Il mio tesoro*) tilalle. Tämä duetto puuttuu kokonaan oopperan partituurista (KV 540a ja 540c ovat siinä mukana).

In quali eccesi – Mi tradì quell'alma ingrata, KV 540c

[Missä tapauksissa – Tuo kiittämätön sielu petti minut]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 30.4.1788
Teksti Lorenzo Da Ponte
Allegro assai – Allegretto

Mozartin sävelsi tämän Donna Elviran resitatiivin ja aarian *Don Giovannin* esityksiin Wienissä.

Un bacio di mano, KV 541

[Suukko kädestä]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty toukokuussa 1788 Wienissä
Teksti Lorenzo Da Ponte?
Allegretto

Tämä Wienin ensimmäiselle Don Giovannille, FRANCESCO ALBERTARELLILLE sävelletty arietta on tunnettu lähinnä siksi, että siihen sisältyy sanojen *Voi siete un po' tondo* kohdalla melodia, jota Mozart käytti kolme kuukautta myöhemmin sinfoniassaan KV 551). Teksti on peräisin Pasquale Anfossin oopperasta *Le gelosie fortunate* (II näytöksen 4. kohtaus), ja sen lienee muokannut Lorenzo Da Ponte FILIPPO LIVIGNIN libreton pohjalta.

Trio pianolle ja jousille, KV 542, E-duuri

Piano, viulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 22.6.1788
Allegro – Andante grazioso – Finale: Allegro

Ein Terzett für klavier, violin, und Violoncello on Mozartin teosluettelomerkintä kesäkuun 22. päivänä 1788. Vain runsaan neljän kuukauden kuluessa Mozart sävelsi vielä kaksi suurta pianotrioa lisää (KV 548 ja 564). Artaria julkaisi tämän trion vuonna 1788 yhdessä kahden muun (KV 502 ja 548) kanssa opuksena 15. Mozart kertoi trion valmistumisesta kirjeessään Michael Puchbergille 17. kesäkuuta: "*P: S: Wenn werden wie denn wieder bey ihnen eine kleine Musique machen? - - Ich habe ein Neues Trio geschrieben!* – [P.S. Milloin taas järjestämme luonanne pienen musiikkihetken? - - Olen säveltänyt uuden trion!] Säveltäjä lähetti triostaan kopion myös Salzburgiin sisarelleen, kehottaen tätä soittamaan sen kollega Michael Haydnille, jonka uskoi nauttivan siitä.

Sinfonia nro 39, KV 543, Es-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 26.6.1788
Adagio & Allegro – Andante con moto – Menuetto: Allegro – Finale: Allegro

Kesäkuun 26. päivänä 1788 Mozart merkitsi teosluetteloonsa koruttomasti, kuten hänellä soitinsävellyksissä tapana oli, *Eine Sinfonie. – 2 Violini, 1 flauto, 2 clarinetti, 2 fagotti, 2 Corni, 2 clarini, Timpany, viole e Bassi*, eli laaja orkesteri, josta kuitenkin puuttuvat kokonaan oboet. Emme tiedä,

mihin tarkoitukseen Mozart tämän ja kaksi viimeistä sinfoniaansa sävelsi. Mitään tietoa ei ole myöskään esityksistä Mozartin elinaikana. Onkin täysin mahdollista, ettei säveltäjä itse koskaan kuullut näitä mestariteoksiaan orkesterin soittamana. Sinfonian nro 39 ensimmäisen laitoksen julkaisi JOHANN WENZEL (1762–1831) Prahassa pianopartituurina vuonna 1794 otsikolla *Grosse Sinfonie ins Clavier gesetz*, äänet André Offenbachissa vuonna 1797 ja täyden orkesteripartituurin Cianchettini & Sperati Lontoossa vuonna 1807.

Kleiner Marsch, KV 544

Huilu, käyrätorvi, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 26.6.1788
Andante

Mozart merkitsi teokset KV 543-546 teosluetteloonsa kaikki päivämäärällä 26.6.1778. Ilmeisesti pienemmät teokset ovat valmistuneet ennen sinfoniaa KV 543, mutta pääsivät vasta sen jälkeen luetteloon. *Kleiner Marschin* musiikkia tunnetaan vain teosluettelossa olevan neljän tahdin pituisen nuottiesimerkin verran.

Sonaatti pianolle, KV 545, C-duuri

Pianosonaatti nro 16 – Sonate für Anfänger – Sonata facile

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 26.6.1788
Allegro – Andante – Rondo: Allegretto

Mozart merkitsi tämän sonaatin teosluetteloonsa muodossa *Eine kleine klavier Sonate für anfänger* eli ”Pieni klaveerisonaatti aloittelijoille”. Tarkoituksellista ironiaa tai ei, sonaatti ei todellisuudessa ole helppo soittaa hyvin, vaikka johdannon elegantit juoksutukset ovat tuttuja jokaiselle pianistille. Ilmeisesti Mozartilla kuitenkin oli tähän aikaan pyrkimyksenä tuottaa aineistoa nuorille muusikonaluille, sillä pian pianosonaatin jälkeen valmistui sonaatti KV 547 klaveerille ja viululle, sekin Mozartin sanoin ”aloittelijoille” tarkoitettuna.

Adagio und Fuge, KV 546, c-molli

Kaksi viulua, alttoviulu, sello ja kontrabasso
Sävelletty (päivätty) Wienissä 26.6.1788

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Ein kurzes Adagio. à 2 violini, viola, e Basso, zu einer fuge, welche ich schon lange für 2 klaviere geschrieben habe*. Teoksen fuuga onkin sovitus sonaatista KV 426 kahdelle pianolle vuodelta 1783. Fuugan johdannoksi sävelletyn Adagion käsikirjoitusta ei tunneta. Fuugan käsikirjoituksessa on bassossa varattu omat nuottirivit selloille (nimenomaisesti monikossa) ja kontrabassolle. Tästä on päätelty, että KV 546 olisi pikemminkin orkesteri- kuin kvartettiteos. Mitään erityistä syytä sovituksen tekemiseen näinkin vanhasta teoksesta ei tunneta, mutta ehkä se oli kustantaja Hoffmeisterin ehdotus, koska tämä julkaisi teoksen vuonna 1788. Mozartille sovituksen tekeminen tuskin on merkinnyt muuta kuin pientä lisäansiota, sillä samanaikaisesti hän sävelsi kolmea viimeisiksi jäänyttä sinfoniaansa.

Allegro, KV 546a=Anh. 47, G-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty oletettavasti kesäkuussa 1788 Wienissä

31 tahdin katkelman käsikirjoitukseen on merkitty soittimet *Piano-Forte* ja *Violino.* Näin Mozart luopui termin *cembalo* käytöstä vasta aivan viimeisinä vuosinaan, vaikkei ilmeisesti käyttänyt cembaloa esiintymisissään 1770-luvun puolenvälin jälkeen.

Sonaatti pianolle ja viululle, KV 547, F-duuri

Piano ja viulu
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.7.1788
Andante cantabile – Allegro – Andante con Variazioni

Mozartin teosluettelomerkintä *Eine kleine klavier Sonate – für Anfänger mit einer Violin* antaa siis ymmärtää, että kyseessä on ”aloittelijoille” tarkoitettu sonaatti. Se oli Mozartin viimeinen tälle kokoonpanolle säveltämistä teoksista. Säveltäjän oma pianosovitus Allegrosta ja finaalin muunnelmista on teoksena KV 547b.

Sonaatti pianolle, KV 547a=Anh. 135, F-duuri

Piano
Sovitettu oletettavasti 26.7.1788 jälkeen Wienissä
Allegro – Rondo: Allegretto

Tässä Breitkopf & Härtelin vuonna 1799 pianosonaattina julkaisemassa kokonaisuudessa on Mozartin oma sovitus sonaatin KV 547 osasta Allegro sekä sovitus pianosonaatin KV 545 finaalista.

Thema in F mit fünf Variationen, KV 547b=Anh. 138a

Piano
Sävelletty oletettavasti heinäkuussa 1788 Wienissä
Allegretto

Käsikirjoitus sisältää teeman, joka on Allegretto KV 547:n finaalista, ja kuusi muunnelmaa, joista viimeinen katkeaa kesken. NMA:ssa teos on sijoitettu liitteisiin eli sitä ei pidetä aitona Mozartin sävellyksenä.

Trio pianolle ja jousille, KV 548, C-duuri

Piano, viulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 14.7.1788
Allegro – Andante cantabile – Allegro

Mozart merkitsi tämän trion teosluetteloonsa heinäkuun 14. päivänä otsikolla *Ein Terzett für klavier, violin, und violoncello*, mutta sävellyksen tekemisen tarkoituksesta emme tiedä mitään. Artaria kuitenkin julkaisi sen yhdessä KV 502:n ja 542:n kanssa samana vuonna.

Più non si trovano, KV 549

Eine kleine Canzonette – [Niitä ei enää löydy]

Kaksi sopraano, basso ja kolme basettitorvea
Sävelletty (päivätty) Wienissä 16.7.1788
Teksti Pietro Metastasio
Andante

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Eine kleine Canzonette. à 2 soprani e Basso*. Jotkut tutkijat ovat kuitenkin olleet sitä mieltä, että Mozartin on täytynyt tarkoittaa säestykseen kolmea basettitorvea, jotka löytyvät monista varhaisemmista vastaavista teoksista. Teksti on Metastasion libretosta *Olimpiade* (I näytös, 7 kohtaus).

Sinfonia nro 40, KV 550, g-molli

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 25.7.1788
Molto allegro – Andante – Menuetto: Allegro – Allegro assai

Toisen g-molli-sinfoniansa (ensimmäinen oli KV 173dA=183) Mozart merkitsi teosluetteloonsa heinäkuun 25. päivänä 1788. Vain kuukausi oli kulunut edellisestä suuren sinfonian sävellysmerkinnästä ja viimeisen vuoro tuli elokuun 10. päivänä. Kolme suurta sinfoniaa puolessatoista kuukaudessa, emmekä tiedä mitään siitä, miksi Mozart sävelsi nämä teokset. On tosin arvailtu, että joko KV 550 tai KV 543 on saattanut olla ohjelmassa Wienin säveltäjäseuran konsertissa 16.-17. huhtikuuta 1791, mutta mitään todistetta tästä ei ole. Sinfoniasta KV 550 tunnetaan kaksi versiota, koska säveltäjä muutti myöhemmin (ei tosin tiedetä milloin ja miksi) puhallinten järjestystä ja lisäsi soittimistoon klarinetit. Ensimmäisen täydellisen partituurin julkaisi Cianchettini & Sperati Lontoossa vuonna 1810. Sinfonian ensimmäisen osan teema saavutti 1970-luvulla suurta suosiota argentiinalaisen säveltäjän ja kapellimestarin WALDO DE LOS RÍOSIN (1934–1977) viihdeorkesterisovituksena.

Sinfonia nro 41, KV 551, C-duuri

Jupiter

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 10.8.1788
Allegro vivace – Andante cantabile – Menuetto: Allegretto – Molto Allegro

Yhtä yksinkertaisesti kuin ennenkin Mozart kirjasi teosluetteloonsa elokuun 10. päivänä sinfonian, joka jäi hänen viimeisekseen. Teoksen esityskokoonpano on perinteinen (oboet, ei klarinetteja), mutta musiikki on monessa suhteessa huomattavasti aikaansa edellä. Tutkijat ovat myös löytäneet yhtymäkohtia Michael Haydnin samanaikaisiin sävellyksiin. Monet kriitikot ovat pitäneet sinfoniaa Mozartin sävellystaiteen huippuna. Tätä ylistystä ei Mozart itse ehtinyt kuulla, jos kuuli ylipäätään kolmea viimeistä sinfoniaansa koskaan esitettynä. Mozartin viimeinen sinfonia ei myöskään syntynyt ”Jupiterina”. Saksankielisissä maissa se tunnettiin 1800-luvun alkupuolella ”sinfoniana, jonka finaalissa on fuuga”. Nimi *Jupiter* on peräisin Englannista, tarkemmin sanottuna Mozartia ihailleiden MARY ja VINCENT NOVELLON (1781–1861) päiväkirjoista, joissa kerrotaan pa-

riskunnan vierailusta Constanzen luona vuonna 1829. Novellot antavat ymmärtää, että nimitys *Jupiter* on saksalaissyntyisen JOHANN PETER SALOMONIN (1745–1815) – Haydnin Englanninmatkojen järjestäjän – keksimä. Tiettävästi tämä lisänimi esiintyi ensimmäisen kerran julkisuudessa Edinburghissa lokakuun 20. päivänä 1819 järjestetyn konsertin ohjelmassa. Varhaisin teoksen painettu laitos, jossa lisänimi esiintyy, on Muzio Clementin tekemä ja Lontoossa 1823 julkaisema pianosovitus. Sinfonian ensimmäisessä osassa Mozart lainaa omaa aariaansa *Un bacio di mano* (KV 541).

Beim Auszug in das Feld, KV 552

Dem hohen Kaiserworte treu – [Eteenpäin taistelukentälle]

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä 11.8.1788
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Mit Würde

Laulu ilmestyi ensimmäisen kerran liitteenä kirjassa *Angenehme und lehrreiche Beschäftigung für Kinder in ihren Freistunden* [Miellyttävää ja opettavaista vapaa-ajanvietettä lapsille] (Wien 1788). Laulu lienee syntynyt samoissa turkkilaisvastaisen sodan tunnelmissa kuin KV 539. Kaikkiaan 18 säkeistöä sisältävän tekstin alkuperää ei ole kyetty selvittämään. Nykypäivän näkökulmasta sitä on vaikea pitää varsinaisena lastenlauluna.

Alleluja, KV 553

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Teksti on perinteinen
Allegro

Mozart merkitsi kaanonit KV 553-562 teosluetteloonsa 2.9.1788 kokoavilla otsakkeille "*(8). 4stimmige Canoni*" ja "*2. 3stimmige Canoni*". Ryhmä on teksteiltään hyvin sekalainen, eikä syytä tällaisen ryhmän kokoamiseen tunneta.

Ave Maria, KV 554

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Andante

Lachrimoso son'io, KV 555

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Adagio

Tämän ja kaanonien KV 557 ja 562 tekstit ovat peräisin wieniläisen hovisäveltäjä ANTONIO CALDARAN (1670–1736) italialaisista kaanoneista. Breitkopf julkaisi tämän kaanonin KV 555 myös tekstillä *Ach zum Jammer bin ich* [Voi mihin surkeuteen olen menossa].

Grechtelt's enk, KV 556

[Ole valmiina, menemme Prateriin]

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart
Allegretto

Mozartin tekstin kustantaja Breitkopf korvasi tekstillä *Alles Fleisch, alles Fleisch* [Kaikki on lihaa]. Mozartin ilmeisesti wieniläistä slangia noudatteleva alkuperäisteksti on tällainen: *Grechtelt's enk – Wir gehn im Prater. Im Prater? Itz lass nach, I lass mi net stimma. Ei beileib. Ei jawohl. Mi bringst nöt aussi: Was blauscht der? Itz halt's Maul! I gib d'ra Tetschen!*

Nascoso è il mio sol, KV 557

[Aurinkoni on piilotettu]

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Adagio

Gehn wir im Prater, gehn wir in d'Hetz, KV 558

[Menkäämme Prateriin, menkäämme pitämään hauskaa]

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart
Allegro

Breitkopf korvasi Mozartin alkuperäistekstin mietelmällä *Alles ist eitel hier auf der Welt* [Kaikki on turhuutta täällä maailmassa].

Difficili lectu mihi Mars, KV 559

Kolme lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart

Kaanonit KV 559, 559a ja 560 käsittelevät pilaillen Mozartin tuttavapiiriin vuonna 1785 ilmestyneen baijerilaisen tenorin, JOHANN NEPOMUK PEYERLIN (1761–1800) murteellista kielenkäyttöä. KV 559:n teksti on latinankaltaista siansaksaa, mutta tutkija WILLIAM COWDERYN mukaan sanat *lectu mihi Mars* tarkoittavat Peyerlin murteella mozartilaista lausahdusta *Leck du mich im Arsch*. Kustantaja Breitkopfin "säädyllinen" teksti oli tässä tapauksessa *Nimm, ist's gleich warm* [Hei, eikös ole yhtä lämmintä].

O du eselhafter Peierl, KV 559a

[Voi sinua aasimainen Peierl, voi sinua peierlmainen aasi]

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart
Allegro ma non troppo

O du eselhafter Martin, KV 560

[Voi sinua aasimainen Martin, voi sinua martinmainen aasi]

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart
Allegro ma non troppo

Kaanonin musiikki on sama kuin KV 559a:ssa, nimi Peierl on vain muuttunut Martiniksi (NMA:ssa annetaan myös vaihtoehto Jakob). Breitkopfin vaihtoehtoinen teksti oli tässä tapauksessa *Gähnst du, Fauler, denn schon wieder?* [Taasko laiskuri haukottelet?]

Bona nox, bist a rechta Ox, KV 561

Neljä lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart

Mozartin viimeisen humoristisen kaanonin teksti on seuraava: *Bona nox! bist a rechta Ox; bona Notte, liebe lotte; bonne Nuit, pfui, pfui; good Night, good Night, heut müssma noch weit; gute Nacht, gute Nacht, scheiss ins Bett, dass' kracht, gute Nacht, schlaff fei g'sund und reck' den Arsch zum Mund.* [Bona nox! oletpa oikea härkä; bona Notte, rakas Lotte; bonne Nuit, hyi, hyi; good Night, good Night, tänään täytyy vielä pitkälle ehtiä; gute Nacht, gute Nacht, paskanna sänkyyn, kunnes se särkyy, gute Nacht, nuku oikein sikeästi ja työnnä perse suuhusi.] Tämä railakas hyvänyöntoivotus löytyy miltei sanasta sanaan jo eräästä Bäsle-kirjeestä 5.11.1777. Breitkopfin tarjoama turvallinen tekstivaihtoehto oli *Gute Nacht! bis der Tag erwacht* [Hyvää yötä! kunnes päivä koittaa].

Caro bell'idol mio, KV 562

Caro bell'idol, idol mio, non ti scordar di me! – [Rakas kaunis ihanteeni, älä mua unohda!]

Kolme lauluääntä
Sävelletty (päivätty) 2.9.1788
Tekstin tekijää ei tiedetä

Anonyymi italiankielinen teksti on Breitkopfin kustantamassa laitoksessa korvattu saksankielisellä tekstillä *Ach süßes teures Leben* [Voi suloinen rakas elämä]. Mozart on ottanut tekstin Antonio Caldaran aiemmin säveltämästä versiosta.

Kaanon, KV 562a, B-duuri

Neljä lauluääntä
Sävelletty Wienissä ehkä 1788?

Kaanonin tekstiä ei tunneta, mutta sellainen on voinut olla olemassa. Ajoitus on hyvin epävarma, kuten useimmissa muissakin kaanoneissa, joita Mozart sävelsi ystäväpiirin käyttöön.

Kaanon, KV 562c=Anh. 191, C-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello)
Sävelletty ehkä Wienissä 1788?

Mozartin kaanoneista tämä on ainoa, joka tunnetaan tietylle soitinkokoonpanolle tehtynä versiona eli *13. Canone à due Violini, Viola e Basso*, kuten teosluetteloon on merkitty. Version syntyolosuhteet eivät ole tiedossa.

Allegro, KV 562e=Anh. 66

Viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti syyskuussa 1788 Wienissä

Tämä keskeneräiseksi jäänyt trion Allegro-osa on 100 tahdin pituinen ja liittynee KV 563:n sävellystöihin.

Divertimento, KV 563, Es-duuri

Viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 27.9.1788
Allegro – Adagio – Menuetto: Allegro – Andante – Menuetto: Allegretto – Allegro

Mozartin teosluettelossa on 27.9.1788 merkintä *Ein Divertimento à 1 violino, 1 viola, e Violoncello; di sei Pezzi*. Kyseessä oli Michael Puchbergille, ystävälle, vapaamuurariveljelle ja taloudelliselle tukijalle sävelletty trio, joka epäilemättä oli tarkoitettu käytettäväksi jossain yksityisessä musiikkitilaisuudessa. Mozartin käyttämä nimitys ”divertimento” liittyy tässä enemmän osien määrään kuin musiikin luonteeseen, joka on selkeästi kamarimusiikillinen. Tämä Mozartin ensimmäinen ja vii-

meinen trio viululle, alttoviululle ja sellolle oli ilmeisesti ensimmäinen laatuaan yleensäkin, ainakin klassisen kamarimusiikin näkökulmasta. Siihen nähden on hämmästyttävää, miten hyvin Mozart käytti heti hyväksi kokoonpanon mahdollisuudet ja loi erään kypsimmistä kamarimusiikkiteoksistaan. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 on numerolla KV Anh. 147 pianolle ja viululle tehty *Grande Sonate*, joka on osoittautunut anonyymiksi sovitukseksi KV 563:n musiikista.

Trio pianolle ja jousille, KV 564, G-duuri

Piano, viulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 27.10.1788
Allegro – Andante (Thema mit 6 Variationen) – Allegretto

Vain kuukauden kuluttua suuren jousitrion KV 563 valmistumisesta Mozart merkitsi teosluetteloonsa tämän viimeisen pianotrionsa. Se julkaistiin Englannissa 23.7.1789 (ensimmäinen kerta, kun jokin Mozartin teos julkaistiin Englannissa ennen manner-Eurooppaa), kun säveltäjä STEPHEN STORACEN (1762–1796) kokoelman *Collection of Original Harpsichord Music* osa 2 ilmestyi. Nimestään huolimatta se sisälsi myös trion KV 564. Wienissä Artaria julkaisi trion vasta elokuussa 1790. Emme tiedä, miksi Mozart lähetti käsikirjoituskopion ensimmäisenä Englantiin. Storace oli kyllä Mozartin vanha tuttu, mutta epäilemättä näin kuitenkin tapahtui säveltäjän tieten. KV 564:n on epäilty olleen alun perin pianosonaatti, jonka Mozart mahdollisesti jonkin tilauksen takia laajensi trioksi. Käsikirjoituksessa vain jousten äänet ovat Mozartin käsialaa, pianon osuus on tuntemattoman kopistin tekemä. Lisäksi tunnetaan pianon äänestä joitakin Mozartin omakätisiä katkelmia. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 166 kokonaisuus *Drei Streichquartette*. Se on havaittu anonyymiksi sovitukseksi teoksista KV 564, 521 ja 497.

[Kontretänze, KV 565]

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 30.10.1788 (kadoksissa)

Kontretänze, KV 565. Nro 1, B-duuri
Kontretänze, KV 565. Nro 2, D-duuri

Nämä kaksi kontratanssia tunnetaan vain Mozartin omassa teosluettelossa olevien nuotinnoksen alkujen muodossa.

Kontretanz, KV 565a

Kaksi viulua
Sävelletty ehkä Wienissä 1778?

Tanssista tunnetaan vain kaksi viuluääntä, mutta olettamus on, että kyseessä on orkesterille tarkoitettu sävellys.

Acis und Galathea, KV 566

Acis and Galatea, HWV 49 – Pastorale in zwei Aufzügen

Solistit, kuoro ja kamariorkesteri
Säveltäjä Georg Friedrich Händel
Sovitettu marraskuussa 1788 Wienissä
Libretto John Gay, saksannos Johann von Alxinger

Mozart sovitti vuosina 1788–1789 paroni van Swietenin asunnossa järjestettyihin Händelin oratorioiden esityksiin seuraavat neljä teosta saksankielisinä versioina: *Acis and Galatea, HWV 49* (KV 566), *Messiah, HWV 56* (KV 572), *Alexander's Feast, HWV 75* (KV 591) ja *From Harmony, from heav'nly Harmony, HWV 76* (KV 592). JOHN GAY (1685–1732) oli englantilainen runoilija, joka tunnetaan parhaiten libretosta *Beggar's Opera* (1728). JOHANN BAPTIST VON ALXINGER (1755–1797) oli itävaltalainen kirjailija ja kääntäjä.

Sechs deutsche Tänze, KV 567

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 6.12.1788

Sechs deutsche Tänze, KV 567. Nro 1, B-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 567. Nro 2, Es-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 567. Nro 3, G-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 567. Nro 4, F-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 567. Nro 5, A-duuri
Ländler
Sechs deutsche Tänze, KV 567. Nro 6, C-duuri

Tanssi nro 5 on *Ländler*, johon sisältyy "turkkilainen" trio a-molli lyömäsoittimineen. Artaria julkaisi tanssit yhdessä KV 537:n kanssa (nrot 6-10 ja 12).

Zwölf Menuette, KV 568

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 24.12.1788

Zwölf Menuette, KV 568. Nro 1, C-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 2, G-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 3, B-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 4, F-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 5, A-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 6, D-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 7, G-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 8, Es-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 9, B-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 10, F-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 11, A-duuri
Zwölf Menuette, KV 568. Nro 12, C-duuri

KV 567:n tanssien tavoin nämä 12 menuettia Mozart sävelsi kevään 1789 karnevaaliajan tarpeisiin. Artaria julkaisi koko 12 tanssin sarjan vuonna 1789 otsikolla *XII Minuetten*.

1789

& Huhtikuussa Mozart matkusti ruhtinas KARL LICHNOWSKYN (1761–1816) kanssa Berliiniin Prahan, Dresdenin ja Leipzigin kautta. Mozart lainasi rahaa ruhtinaalta, joka ei epäröinyt haastaa säveltäjää oikeuteen maksamattomien velkojen takia vain vähän ennen Mozartin kuolemaa. Dresdenissä taiteilija JOHANNA DOROTHEA "DORA" STOCK (1759–1832) teki hänestä tunnetun hopeakynäpiirroksensa. Leipzigissa Mozart soitti Tuomaskirkon uruilla, minkä jälkeen siirtyi Potsdamiin. Toukokuussa Mozart soitti Berliinissä kuningas FRIEDRICH WILHELM II:LLE (1744–1797). Paluumatkalla pysähdyttiin Prahassa, Wieniin palattiin kesäkuun alussa. Constanzen pitkäaikainen sairastelu alkoi, eikä Mozartinkaan terveys ollut hyvä. Keisari Joseph II hyväksyi *Così fan tutten* tekstin säveltämisen. Marraskuussa tytär Anna Maria syntyi ja kuoli. Joulukuun 22. päivänä esitettiin Tonkünstler-Societätissä klarinettikvintetto. *Così fan tutten* harjoitukset alkoivat yksityistiloissa. &

[Ohne Zwang, aus eignem Triebe, KV 569]

Lauluääni ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä tammikuussa 1789 (kadoksissa)
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä

Tämän aarian tunnemme vain Mozartin teosluettelon merkinnästä ”*Eine teutsche Aria. 2 violini, viole, 2 oboe, 2 fagotti, 2 corni, e Bassi.–Ohne zwang aus eignem Triebe etc:*”.

Katkelma, KV 569a=Anh. 31, B-duuri

Piano
Sävelletty todennäköisesti vuoden 1789 alussa Wienissä

Tämän 19 tahdin pituisen katkelman yhteyttä valmistuneisiin sonaatteihin ei tunneta, mahdollisina on pidetty teoksia KV 570 ja KV 454.

Sonaatti pianolle, KV 570, B-duuri

Pianosonaatti nro 17

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä helmikuussa 1789
Allegro – Adagio – Allegretto

Mozartin toiseksi viimeinen pianosonaatti on teosluettelossa merkitty valmistuneeksi helmikuussa 1789. Vaikeusasteeltaan sonaatti tavoittelee jossain määrin edellisen, ”aloittelijoille” tarkoitetun KV 545:n tasoa. Mitään konkreettista käyttöä sonaatille ei kuitenkaan tunneta ennen vuotta 1796, jolloin Artaria julkaisi version klaveerille ja viululle. Tätä viulusäestystä on pidetty epäaitona lisäyksenä, jonka kustantaja on tehnyt oletettavasti kaupallisista syistä. Mitään viitteitä siitä, että Mozart olisi tällaista suunnitellut, ei ole löydetty. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 167 kokonaisuus *Trois quatuors nouveaux*. Ne on havaittu jousikvartettosovituksiksi teoksista KV 570, 526 ja 481. Numeroilla Anh. 168-170 oli kolme kolmen huilukvarteton ryhmää nimellä *Trois Quatuors*. Ne on havaittu sovituksiksi teoksista KV 570, 526, 481, 497, 458, 498, 378, 380 ja 496.

Sechs deutsche Tänze, KV 571

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 21.2.1789

Sechs deutsche Tänze, KV 571. Nro 1, D-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 571. Nro 2, A-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 571. Nro 3, C-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 571. Nro 4, G-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 571. Nro 5, B-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 571. Nro 6, D-duuri

Mozartin omassa teosluettelomerkinnässä on normaalien soittimien lisäksi tiivis ilmaisu ”*und türkische Musick*”, jolla säveltäjä tarkoittaa symbaaleja ja isoa rumpua. Tanssit on sävelletty kevään 1789 karnevaaliajan tarpeisiin.

[Katkelma, KV 571A=Anh. 106, A-duuri]

Kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti helmikuussa 1789 Wienissä (kadoksissa)

Tällainen menuetin katkelma tunnetaan vain elämäkerturi Nissenin maininnasta *Menuett f. Violin. 2 Ob. 1 Fagott. 2 Corn. Flauto piccolo und Tamburin, A-dur. Der erste Theil von 8 Tacten ist vollständig, vom zweyten sind nur 3 Tacte da*”.

Caro mio Druck und Schluck, KV 571a=Anh. 5

Scherzhaftes Quartett

Sopraano, kaksi tenoria, basso ja piano
Sävelletty mahdollisesti vuoden 1789 alussa Wienissä
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart

Kvartetto on säilynyt 54 tahdin katkelmana, mutta se on voinut olla valmis teos. Kirjeessään 13.4.1789 Dresdenistä Mozart käyttää puolisostaan erilaisia kutsumanimiä, ja joukossa on myös ilmaisu *schluck und druck*, millä perusteella teos on ajoitettu matkan vaiheille.

Der Messias, KV 572

Messiah, HWV 56

Solistit, kuoro ja kamariorkesteri
Säveltäjä Georg Friedrich Händel
Libretto Charles Jennens, saksannos Christoph Daniel Ebeling
Sovitettu maaliskuussa 1789 Wienissä

Mozartin sovittama saksankielinen versio esitettiin 6. ja 7. maaliskuuta 1789 kreivi Johann Esterházyn luona. CHARLES JENNENS (1701–1773) oli englantilainen libretisti, CHRISTOPH DANIEL EBELING (1741–1817) oli saksalainen opettaja, kriitikko, kirjastonhoitaja ja kääntäjä.

[Lebet wohl, wir sehn uns wieder – Heult noch gar, wie alte Weiber, KV 572a=Anh. 4]

Kuusi lauluääntä
Sävelletty mahdollisesti 22.4.1789 Leipzigissa (kadoksissa)
Teksti Wolfgang Amadeus Mozart

Saksalainen musiikkikirjailija, dramaturgi ja säveltäjä JOHANN FRIEDRICH ROCHLITZ (1769–1842) kertoi *Allgemeine musikalische Zeitungissa* seuraavan tarinan tämän kadonneen kaksoiskaanonin synnystä (tiivistetty vapaa käännös): ”*Mozart vietti illan ennen Leipzigista Berliiniin matkustamista kanttori Dolesin talossa, missä oli aiemminkin mielellään oleskellut. Jäähyväisiä murehtiva isäntä pyysi muistoksi paria riviä, mutta säveltäjä halusi mieluummin nukkumaan. Lopulta hän kuitenkin suostui, repi nuottipaperin kahteen osaan, istuutui alas ja kirjoitti 5-6 minuutin ajan. Sitten hän antoi isälle yhden ja pojalle toisen puolikkaan. Ensimmäisellä puolikkaalla oli kolmiääninen tekstitön kaanon, joka laulettuna kuulosti ihastuttavalta. Toisessa puoliskossa oli myös kolmiääninen tekstitön kaanon, mutta monimutkaisempi laulaa. Kun huomattiin, että molemmat voitiin laulaa yhtä aikaa, kirjoitti Mozart kumpaankin tekstit, ensimmäiseen ‘Lebet wohl, wir sehn uns wieder!’ ja toiseen ‘Heult noch gar, wie alte Weiber!’. Kaanonit laulettiin vielä kerran, tunnelma oli korkealla, ja sitten Mozart kesken kaiken, villi ilme naamalla, toivotti Adieu Kinder! ja oli poissa.*” Mitään aineellisia dokumentteja näistä kaanoneista ei ole löytynyt, mutta ainakin tarina on hauska.

Neun Variationen, KV 573

Piano
Sävelletty (päivätty) Potsdamissa 29.4.1789
Thema con Variationi

Muunnelmien teema on peräisin Preussin kuninkaan FREDRIK SUUREN (Friedrich II der Grosse, 1712–1786) hoviorkesterin sellisti JEAN-PIERRE DUPORTIN (1741–1818) menuetista nro 6 teoksesta *Six Sonates pour le Violoncelle, op. IV*. Mozartin käsikirjoitus on kadoksissa, mutta sekä teosluettelossa että eräässä lehtimainoksessa vuodelta 1791 puhutaan vain kuudesta muunnelmasta, joten kolme yhdeksästä julkaistusta muunnelmasta saattaa olla kustantajan lisäyksiä. Muunnelmilla 8 ja 9 on tempomerkinnät Adagio ja Allegro. Artarian vuonna 1792 julkaiseman ensipainoksen otsikko on *Ariette avec Variations pour le Clavecin ou Piano-Forte*.

Kleine Gigue, KV 574, G-duuri

Piano
Sävelletty (päivätty) Leipzigissa 16.5.1789
Allegro

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Eine kleine Gigue für das klavier. in das Stammbuch des Hr: Engel. kurfürst: Sächsischen HofOrganisten in Leipzig.*". Nykyisin kateissa olevassa käsikirjoituksessa, jonka Mozart kirjoitti suoraan omistuksen kohteen muistikirjaan, on ollut omistusteksti "*Zum Zeichen wahrer ächter Freundschaft und br: Liebe*" [Todellisen ja aidon ystävyyden ja veljellisen rakkauden merkiksi]. Kohteena oli Leipzigin hoviurkuri KARL IMMANUEL ENGEL (1764–1795), jonka Mozart tapasi käydessään pyytämässä Preussin kuninkaalta tukea. Sävellystä on pidetty Mozartin kunnianosoituksena Johann Sebastian Bachille, koska se muistuttaa fuugaa nro 24 teoksesta *Das Wohltemperierte Klavier I*. Myös Händelin samannimistä osaa cembalosarjasta nro 8, f-molli (HWV 433) on pidetty Mozartin sävellyksen esikuvana. Kun PJOTR TŠAIKOVSKI (1840–1893) sävelsi orkesterisarjaan nro 4, op. 61 (*Mozartiana*), hän rakensi aloitusosan tämän giguen pohjalta.

Kvartetto jousille, KV 575, D-duuri

Jousikvartetto nro 21 – Preussisches Quartet 1

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä kesäkuussa 1789
Allegretto – Andante – Menuetto – Allegretto

Vuoden 1789 huhtikuussa Mozart sai kaipaamansa rahaa lupailevan sävellystilauksen Preussin hovista, eli kuusi pianosonaattia prinsessa Friederikelle ja kuusi jousikvartettoa itselleen kuninkaalle Friedrich Wilhelm II:lle, joka enonsa Fredrik Suuren lailla oli taitava muusikko (sellisti). Loppujen lopuksi kvartettoja valmistui vain kolme (KV 575, 589 ja 590). Artaria julkaisi nämä kvartetot vuonna 1791 (vain muutama viikko Mozartin kuoleman jälkeen) otsikolla *Tre Quartetti, op. 18*. Jotkut tutkijat ovat pitäneet KV 575:n teemoja 1770-luvulta peräisin olevina. Syynä on saattanut olla kiire, ehkä myös arvelu siitä, ettei hovissa kaivattu uusinta modernismia. Artaria ainakin sai kvartetot ilmeisen halvalla; näin asiaa kommentoi Mozart itse Puchbergille (12.6.1790): ”*Nun bin ich gezwungen, meine Quartetten (diese mühsame Arbeit) um ein Spottgeld herzugeben*” [Nyt olen pakotettu luovuttamaan kvartettini, nämä vaivalloisen työn tulokset, pikkurahasta].

Kvarteton Andantessa kuuluu laulun *Das Veilchen* (KV 476) melodia. Sellistikuninkaalle sävellettyjen kvartettojen odotettiin 1700-luvulla antavan poikkeuksellisen näyttävää soitettavaa sellolle, mutta Mozart ratkaisi asian antamalla jokaiselle soittajalle niin paljon solistista tilaa, että jotkut ovat kutsuneet näitä kolmea teosta ”Soolokvartetoiksi”. On todennäköistä, ettei korkea-arvoinen tilaaja koskaan päässyt kokeilemaan osuuttaan, sillä meille ei ole säilynyt tietoa edes kolmen valmistuneen kvarteton toimittamisesta Preussiin. Tähän viittaa myös kvartettojen julkaiseminen ilman omistusta. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 on pianotrio D-duuri numerolla KV Anh. 148. Tämä on havaittu anonyymiksi sovitukseksi kvartetosta KV 575.

Sonaatti pianolle, KV 576, D-duuri

Pianosonaatti nro 18 – The Hunt – The Trumpet Sonata

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä heinäkuussa 1789
Allegro – Adagio – Allegretto

Heinäkuussa 1789 Mozart sävelsi viimeiseksi jääneen sonaattinsa soolopianolle, luultavasti siinä uskossa, että kyseessä on vasta ensimmäinen kuuden sonaatin sarjasta, jonka oli luvannut säveltää prinsessa FRIEDERIKE LUISE VON HESSEN-DARMSTADTILLE (1751–1805). Vain yksi valmistui, eikä sekään koskaan saavuttanut tilaajaansa. Jälkikäteen arvioiden tämä saattoi olla hyväkin ratkaisu, sillä sonaatti KV 576 ei ole mikään kuninkaallisen amatöörin viihdytyskappale, vaan yksi Mozartin vaativimmista sonaateista. Siinä voi havaita jälkiä käynnistä Leipzigissa, Johann Sebastian Bachin kaupungissa, sillä kontrapunktinen ajattelu hallitsee koko sonaattia, vaikkakin Mozartin omalla musiikillisella kielellä toteutettuna. Sonaatti julkaistiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1805 Wienissä.

Katkelma, KV 576a=Anh. 34, D-duuri

Piano
Sävelletty mahdollisesti 1789 Wienissä?

8 tahdin pituinen katkelma on Köchelissä sijoitettu KV 576b:n yhteyteen.

Menuetti, KV 576b=355, D-duuri

Piano
Sävelletty ehkä 1789 Wienissä

Tämä menuetti esiintyy joskus täydennettynä Stadlerin säveltämällä triolla. Käsikirjoitusta ei tunneta, eikä teos esiinny Mozartin omassa teosluettelossa, joten sen aitoutta on epäilty.

Al desio, di chi t'adora, KV 577

[Sinua ihailevien kaipuu, tule, lennä, toivoni!]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä heinäkuussa 1789
Teksti Lorenzo Da Ponte?
Rondo: Larghetto

Mozartin teosluettelomerkintä on "*Ein Rondò in meine Oper Figaro für Mad:me ferarese del bene.*". Rondon KV 577 ja aarian KV 579:n Mozart sävelsi vaihtoehtoisiksi aarioiksi *Le nozze di Figaro*n Susannalle, kun ooppera esitettiin uudelleen Wienissä 1789. Susannan roolissa oli italialainen ADRIANA FERRARESE DEL BENE (1755–1804?) Tekstin tekijää ei tiedetä, mutta Da Ponte on todennäköinen ehdokas. KV 577 korvasi aarian *Deh vieni*.

Alma grande e nobil core, KV 578

[Suuri sielu ja jalo sydän]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä elokuussa 1789
Teksti Giuseppe Palomba
Allegro

Mozart sävelsi tämän lisäysaarian sopraano LOUISE VILLENEUVELLE, Wieniin vasta ilmestyneelle sopraanolle, Domenico Cimarosan oopperan *I due Baroni di Rocca Azzura* uusintaesitykseen syyskuussa 1789 Wienissä. GIUSEPPE PALOMBA (1765–1825) oli italialainen libretisti.

Un moto di gioia mi sento, KV 579

[Tunnen ilon liikahduksen]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti elokuussa 1789 Wienissä
Teksti Lorenzo Da Ponte
Arietta: Allegretto moderato

Aaria on tarkoitettu oopperan *Le nozze di Figaro* vaihtoehtoiseksi Susannan aariaksi, mutta minkä tilalle, sitä ei tiedetä. Aariaa ei ole merkitty Mozartin omaan teosluetteloon, mutta siitä tunnetaan Mozartin käsikirjoitus sopraanolle ja klaveerille. Tämä versio on ollut suosittu myös yksinlauluna. Aaria tunnetaan myös Daniel Jägerin saksankielisenä versiona *Schon klopfet mein liebender Busen*.

Schon lacht der holde Frühling, KV 580

[Pian jo hymyilee ihana kevät]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 17.9.1789
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Allegro

Mozartin teosluettelossa on merkintä ”*Eine Aria in die Oper: der balbier* [sic!] *von Seviglien. für Mad:me Hoffer.*”. Käsikirjoituksesta puuttuu lopun ritornello, minkä lisäksi orkesterin osuus on vain luonnosteltu. Aaria on sävelletty JOSEPHA HOFERILLE (1758–1819), Constanzen vanhemmalle sisarelle, ja tarkoitettu esitettäväksi Giovanni Paisiellon oopperan *Il barbiere di Siviglia* saksankielisen version *Der Barbier von Seviglia* osana. Hanke ei jostain syystä kuitenkaan toteutunut, ja Mozart jätti sävellystyön kesken.

Adagio, KV 580a=Anh. 94, C-duuri

Englannintorvi sekä ehkä kaksi käyrä- tai basettitorvea ja fagotti
Sävelletty mahdollisesti syyskuussa 1789 Wienissä

Käsikirjoituksessa on soittimista merkitty vain *Cor. inglese*, muita on jouduttu arvuuttelemaan. Katkelma on 73 tahdin pituinen. NMA:ssa käsikirjoituksen merkintä on tulkittu klarinetiksi ja muut kolmeksi basettitorveksi. Muiden kuin ensimmäisen äänen osuus katoaa jo tahdin 35 jälkeen.

Allegro, KV 580b=Anh. 90, F-duuri

Klarinetti, basettitorvi, viulu, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti syyskuussa 1789 Wienissä

Kyseessä on 102 tahdin pituinen katkelma, ja se liittynee kvinteton KV 581 sävellystöihin.

Klarinettikvintetto, KV 581, A-duuri

Stadler-Quintett

Basettiklarinetti, kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 29.9.1789
Allegro – Larghetto – Menuetto – Allegretto con Variazioni

Kvintetto on sävelletty klarinetisti Anton Stadlerille ja hänen basettiklarinetilleen. Mozart tutustui klarinettiin oleskellessaan Mannheimissa 1777–1778 ja ihastui soittimeen välittömästi. Myöhemmin Wienissä Mozart tutustui Stadlerin veljeksiin, jotka olivat vapaita klarinetisteja. Anton Stadlerille, veljeksistä vanhemmalle, Mozart sävelsi tämän klarinettikvinteton lisäksi pianokvinteton KV 452, klarinettitrion KV 498, kaksi oopperan *La clemenza di Tito* aariaa, joissa on solistisessa roolissa klarinetti ja basettitorvi sekä klarinettikonserton KV 622. Kvintetto esitettiin Wienin Tonkünstler-Societätin hyväntekeväisyyskonsertissa 22.12.1789 muusikoiden leskille ja orvoille lapsille. Pääohjelmana oli VINCENZO RIGHININ (1756–1812) kantaatti *Il natale d'Apollo*, jonka keskelle kvintetto oli sijoitettu. Klarinettisoolon soitti Anton Stadler, ykkösviulussa oli JOSEPH ZISTLER (1744–1794). Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa oli numerolla KV Anh. 137 pianoteos *Variations pour le Clavecin*, A-duuri. Se on anonyymi sovitus kvinteton KV 581 finaalin teemasta. Numerolla KV Anh. 172 on ollut *Flötenquintett*, joka on sovitus kvintetosta KV 581. Numerolla KV Anh. 175 on ollut jousikvintetto, joka on sama sovitus kuin Anh. 172.

& Anton Stadlerin käyttämä basettiklarinetti oli erikoisvalmisteinen soitin, jonka hän valmisti yhteistyössä paikallisen klarinetistin ja soitinrakentajan, THEODOR LOTZIN kanssa. Soittimella pystyy soittamaan kaksi askelta alemman sävelen kuin normaaliklarinetilla. Mozartin sävellyksistä ainakin kvintetto KV 581 ja aaria *Parto, parto, ma tu, ben mio* oopperassa *La clemenza di Tito*, KV 621, on tarkoitettu konserton ohella juuri tällä soittimella soitettaviksi. Useimmissa moderneissa levytyksissä on kuitenkin käytetty normaalia klarinettia. &

Rondo, KV 581a=Anh. 88, A-duuri

Klarinetti, kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty ehkä syyskuussa 1789 tai myöhemmin Wienissä

Tämä vain osittain valmis Rondo on 110 tahdin pituinen. Pääteema on lähes sama kuin Ferrandon aariassa *Ah! lo veggio* oopperassa *Così fan tutte*.

Chi sà, chi sà, qual sia, KV 582

[Kenpä tietää, mikä se on]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä lokakuussa 1789
Teksti Lorenzo Da Ponte?
Andante

Aariat KV 582 ja 583 on sävelletty sopraano Louise Villeneuvelle laulettaviksi Vicente Martín y Solerin oopperan *Il burbero di buon cuore* esityksessä Wienin Burgtheaterissa 9.11.1789. Tekstit ovat I näytöksen 14. kohtauksesta. Libreton tekijää ei tiedetä.

Vado, ma dove? oh Dei!, KV 583

[Menen, mutta minne, Jumalani!]

Sopraano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä lokakuussa 1789
Teksti Lorenzo Da Ponte?
Allegro

Rivolgete a lui lo sguardo, KV 584

[Vastaa hänen katseeseensa]

Basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä joulukuussa 1789
Teksti Lorenzo Da Ponte
Allegro

Mozartin teosluettelossa on merkintä ”*Eine arie welche in die Oper Così fan tutte bestimmt war, für Benucci.*”. Tämä pitkä ja vaikuttava Guglielmon aaria oli siis alun perin tarkoitettu *Così fan tutteen*, mutta korvattiin viime hetkellä lyhyemmällä aarialla *Non siate ritrosi*.

Zwölf Menuette, KV 585

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä joulukuussa 1789

Zwölf Menuette, KV 585. Nro 1, D-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 2, F-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 3, B-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 4, Es-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 5, G-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 6, C-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 7, A-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 8, F-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 9, B-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 10, Es-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 11, G-duuri
Zwölf Menuette, KV 585. Nro 12, D-duuri

Artaria julkaisi nämä menuetit klaveerisovituksina otsikolla *12 Menuette* vuonna 1791. Mozartin oppilas FRANZ ROSER (1779–1830) väitti säveltäjän kuoleman jälkeen, että menuetit oli ensin sävelletty pelkille jousille ja vasta jälkeenpäin suosituiksi tultuaan saaneet myös puhaltimet seurakseen. Tutkija ERIK SMITH olettaa Mozartin kiireissään käyttäneen jotain aiemmin yksityistilaisuuteen säveltämäänsä kuuden jousille soitinnetun menuetin ryhmää lisäämällä siihen kuusi uutta menuettia ja orkestroimalla koko sarjan. Smith arvelee, että tanssit nro 2, 4, 6, 7, 10 ja 12 saattavat olla alun perin pelkille jousille sävellettyjä.

Zwölf deutsche Tänze, KV 586

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä joulukuussa 1789

Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 1, C-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 2, G-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 3, B-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 4, F-duuri

Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 5, A-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 6, D-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 7, G-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 8, Es-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 9, B-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 10, F-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 11, A-duuri
Zwölf deutsche Tänze, KV 586. Nro 12, C-duuri

Mozartin teosluettelossa on merkintä *12 Teutsche. ai medesmi Istromenti*. Artaria julkaisi tanssit pianosovituksena vuonna 1791 otsikolla *12 Deutsche Tänze für das Clavier übersetz, welche in dem k. k. Redouten Saal in Wien ausgeführt worden*.

Der Sieg vom Helden Koburg, KV 587

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä joulukuussa 1789
Allegretto

Kontratanssin KV 587 Mozart sävelsi juhlistamaan ratkaisevaa voittoa, jonka kenttämarsalkka, prinssi FRIEDRICH JOSIAS VON SACHSEN-COBURG-SAALFELDIN (1737–1815) johtama Itävallan ja Venäjän yhdistynyt sotajoukko oli saavuttanut 22.9.1789 turkkilaisista Martinestissa Romaniassa. Mozartin teosluettelomerkinnässäkin oleva viittaus *der Sieg vom Helden koburg* johtuu siitä, että sävellyksessä on lainattu Coburgin sankareita käsittelevää marssilaulua.

Katkelma, KV 587a=Anh. 74, g-molli

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti vuoden 1789 lopussa Wienissä

Katkelma on 12 tahdin pituinen, ja se saattaa liittyä Mozartin sävellystyöhön preussilaisten kvartettojen parissa.

1790

& *Così fan tutten* orkesteriharjoitukset alkoivat tammikuussa. Ensi-ilta 26.1 on menestyksekäs. Helmikuussa keisari Joseph II kuoli, ja hänen tilalleen astui Leopold II, joka tuli Wieniin maaliskuussa. Mozart tavoitteli turhaan kapellimestarin virkaa hoviorkesterista. Kesällä oli oopperan esityksiä, joiden lisäksi Mozart puuhaili paroni von Swietenin Händel-sovitusten esitysten kanssa. Syyskuussa Mozart matkusti toivorikkaana Leopold II:n kruunajaisjuhliin Frankfurtiin, missä hänellä oli huonosti onnistunut konsertti. Paluumatkalla Mozart konsertoi Mainzissa, näki ensimmäisen saksankielisen *Figaron häiden* esityksen Mannheimissa ja saapui Augsburgin kautta Müncheniin, missä esiintyi Napolin kuninkaalle marraskuussa. Mozartin matkustaessa Constanze muutti pikku Karlin kanssa Rauhensteingasselle. &

Così fan tutte, KV 588

Opera buffa in 2 Atti – Dramma giocoso in zwei Akten – Così fan tutte, ossia La scuola degli amanti – [Niinhän kaikki naiset tekevät eli Rakastavaisten koulu]

Sopraano (Fiordiligi), sopraano (Dorabella), tenori (Guglielmo), tenori (Ferrando), sopraano (Despina), basso (Don Alfonso), kuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (valmistunut) tammikuussa 1790 Wienissä
Libretto Lorenzo da Ponte

I näytös
Ouverture (Andante) – La mia Dorabella capace non è (Ferrandon, Don Alfonson ja Guglielmon tertsetto) – Fuor la spada (resitatiivi) – È la fede delle femmine (Ferrandon, Don Alfonson ja Guglielmon tertsetto) – Scioccherie di poeti! (resitatiivi) – Una bella serenata (Ferrandon, Don Alfonson ja Guglielmon tertsetto) – Ah, guarda, sorella [Ah, katso, sisko] (Fiordiligin ja Dorabellan duetto) – Mi par che stamattina (resitatiivi) – Vorrei dir, e cor non ho (Don Alfonson aaria) – Stelle! Per carità, signor Alfonso (resitatiivi) – Sento, oddio, che questo piede (Fiordiligin, Dorabellan, Ferrandon, Guglielmon ja Don Alfonson kvintetto) – Non piangere, idol mio (resitatiivi) – Al fato dàn legge quegli occhi vezzosi (Ferrandon ja Guglielmon duetto) – La commedia è grazioso (resitatiivi) – Bella vita militar! (kuoro) – Non v'è più tempo, amici (resitatiivi) – Di scrivermi ogni giorno (resitatiivi) – Bella vita militar! (kuoro) – Dove son? Son partiri (resitatiivi) – Soave sia il vento [Hellä on tuuli] (Fiordiligin, Dorabellan ja Don Alfonson tertsettino) – Non son cattivo comico! Nel mare solca (resitatiivi) – Che vita madeletta (resitatiivi) – Ah scostati (resitatiivi) – Smanie implacabili che m'agitate [Hellittämätön hourailu, joka kiusaa minua] (Dorabellan aaria) – Signora Dorabella, signora Fiordiligi (resitatiivi) – In uomini, in soldati sperare fedeltà? [Miehiltä, sotilailta, toivotko uskollisuutta?] (Despinan aaria) – Che silenzio! Che aspetto di tristezza (resitatiivi) – Alla bella Despinetta (kaikkien yhteinen sekstetto) – Che sussurro! Che strepito (resitatiivi) – Come scoglio immoto resta [Se pysyy kuin liikkumaton kivi] (Fiordiligin aaria) – Ah non partite! (resitatiivi) – Non siate ritrosi [Älä ujostele] (Guglielmon aaria) – E voi

ridete? (Ferrandon, Guglielmon ja Don Alfonson tertsetto) – Si può sapere un poco (resitatiivi) – Un'aura amorosa del nostro tesoro [Aarteemme loistava hohde] (Ferrandon aaria) – Oh la saria da ridere (resitatiivi) – Ah, che tutta in un momento (finaali)

II näytös
Andate là, che siete (resitatiivi) – Una donna a quindici anni [Nainen viisitoistavuotiaana] (Despinan aaria) – Sorella, cosa dici? (resitatiivi) – Prenderò quel brunettino (Fiordiligin ja Dorabellan duetto) – Ah correte al giardino (resitatiivi) – Secondate, aurette amiche (Ferrandon ja Guglielmon duetto kuoron kera) – Il tutto deponete (resitatiivi) – La mano a me date (Despinan, Ferrandon, Guglielmon ja Don Alfonson kvartetto) – Oh che bella giornata! (resitatiivi) – Il core vi dono (Dorabellan ja Guglielmon duetto) – Barbara! Perché fuggi! (resitatiivi) – Ah lo veggio, quell'anima bella [Ah minä näen, tuon kauniin sielun] (Ferrandon aaria) – Ei parte senti! Ah no partir si lasci (resitatiivi) – Per pietà, ben mio, perdona [Sääli, rakas, anna anteeksi] (Fiordiligin rondo) – Amico, abbiamo vinto! (resitatiivi) – Donne mie, la fate a tanti [Naiset, teette sen monille] (Guglielmon aaria) – In qual fiero contrasto (resitatiivi) – Tradito, schernito dal perido cor (Ferrandon cavatina) – Bravo: questa è costanza (resitatiivi) – Ora vedo che siete (resitatiivi) – È amore un ladroncello [Rakkaus on kuin varas] (Dorabellan aaria) – Come tutto congiura (resitatiivi) – Fra gli amplessi in pochi istanti (Fiordiligin ja Ferrandon duetto) – Ah poveretto me! Cosa ho veduto! (resitatiivi) – Tutti accusan le donne (Don Alfonson, Ferrandon ja Guglielmon tertrsetto) – Vittoria, padroncini! (resitatiivi) – Fate presto, o cari amici (finaali)

& Oopperan tapahtumat sijoittuvat 1700-luvun Napoliin, minne Da Ponte on sijoittanut perinteistä kumpuavan parinvaihtokomedian. Upseerismiehet Ferrando ja Guglielmo kehuvat kahvilassa kilvan rakastettujensa, ferraralaisten sisarusten Dorabellan ja Fiordiligin uskollisuutta. Elämää nähnyt filosofi Don Alfonso ilmaisee epäilyksensä ja väittää, ettei sellaista asiaa kuin uskollinen nainen ole olemassakaan. Vakuudeksi hän lupaa vuorokauden aikana todistaa väitteensä. Vetoa lyöneet upseerit teeskentelevät joutuneensa sotaretkelle, mutta palaavat saman tien naamioituneina ryhtyäkseen viettelemään toisensa naisia. Siskosten kamarineiti Despina, jonka Don Alfonso on lahjonut auttamaan itseään, kannustaa naisia ottamaan uudet rakastajat, kun heidän valittunsa ovat sotaretkellä, vihjaten, että miehet eivät kuitenkaan pysy heille uskollisina. Viiksekkäiksi albanialaisiksi naamioituneet upseerit herättävät sisaruksissa torjuntaa, joten miehet teeskentelevät itsemurhaa tylyjen naisten takia. Tohtoriksi naamioitunut Despina parantaa "kuolleet", jotka vaativat jumalattariksi kutsumiltaan naisilta suukot, mutta edelleen turhaan.

Dorabella myöntää sisarelleen tuntevansa houkutusta ja naiset päättävät, ettei pieni flirtti haittaa ja käy hyvästä ajankulustakin sulhojen paluuta odotellessa. Pariskuntien seurustelu puutarhassa johtaa siihen, että Dorabella vaihtaa Ferrandon kuvan sisältävän riipuksen Guglielmon antamaan koruun. Ferrandolla ei ole ensin vastaavaa menestystä Fiordiligin kanssa, mutta lopulta tämäkin taipuu. Don Alfonso, vedon voittaja, kehottaa miehiä antamaan naisilleen anteeksi, koska *così fan tutte*, mutta huijaus jatkuu "albanialaisten" ja sisarusten häillä, jotka Despina notaariksi naamioituneena hoitaa. Don Alfonso kertoo sisarille upseerien olevan palaamassa sotaretkeltä, miehet teeskentelevät raivostunutta, kunnes huijaus paljastetaan. Kaikki annetaan anteeksi, kukapa meistä olisi täydellinen. &

Mozartin teosluetteloon ilmestyi tammikuussa 1790 merkintä *Così fan tutte; osia la scuola degli amanti. Opera Buffa in 2 Atti. pezzi di Musica. Attori. Signore. ferraresi del Bene, Villeneuve et Bussani. Signori. Calvesti, Benucci e Bussani*. Sävellystyön käynnistäjänä oli ollut Leopold II:n oopperatilaus lokakuussa 1789. Lorenzo Da Ponte kutsuttiin jälleen libreton tekoon, ja tällä kertaa tuloksena oli suhteellisen itsenäinen originaaliteksti, jonka tosin on väitetty perustuneen wieniläisiä seurapiirejä huvittaneeseen tositapahtumaan. Sattumaako lienee, että libretto käsittelee Ferrarasta kotoisin olevien sisarusten rakkausseikkailuja, ja ensiesityksessä näitä rooleja oli laulamassa kaksi laulajaa, joita pidettiin ferraralaisina siskoksina (toinen heistä, Adriana Ferrarese del Bene tiedettiin myös Da Ponten rakastajattareksi). Uudemmissa tutkimuksissa on todettu Da Ponten tekstissä selviä lainoja Tirso de Molinan näytelmistä *El amor medico* ja *La celosa de si misma* sekä LUDOVICO ARIOSTON (1474–1533) *Orlando Furioso*sta. Uusimman tutkimuksen mukaan myös Antonio Salieri oli yrittänyt säveltää Da Ponten librettoa, mutta luopunut siitä nopeasti, koska piti tekstiä arvottomana.

Oopperan ensiesitys oli Wienin Burgtheaterissa 20.1.1790 seuraavalla esittäjistöllä: Adriana Ferrarese del Bene (Fiordiligi), Louise Villeneuve (Dorabella), Dorotea Bussani (Despina), Vincenzio Calvesi (Ferrando), Francesco Benucci (Guglielmo) ja Francesco Bussani (Don Alfonso). Teatterin mainoksessa ooppera ilmoitettiin koomiseksi laulunäytelmäksi alaotsikolla *La scuola degli amanti*. Oopperan vastaanotto ja menestys olivat jälleen erinomaisia, mitä todistavat kymmenen esityskertaa tammi- ja elokuun välillä. Vuonna 1791 oopperaa esitettiin mm. Frankfurt am Mainissa, Dresdenissä, Mainzissa, Prahassa ja Amsterdamissa sekä alkukielellä että saksankielisinä, usein hiukan muokattuina versioina nimillä *Liebe und Versuchung* ja *So machen's die Mädchen*. Juuri ennen ensiesitystä Mozart vaihtoi ensimmäisen näytöksen Guglielmon aarian *Rivolgete a lui lo sguardo* (KV 584) lyhyempään aariaan *Non siate ritrosi*, mahdollisesti Benuccin äänialaongelmien takia. Oopperan pianopartituuri julkaistiin vuonna 1795 (Breitkopfische Musikhandlung) ja täysi partituuri italian- ja saksankielisine teksteineen vuonna 1810. Beethoven käytti toisen näytöksen aariaa *Per pietà, ben mio* esikuvanaan säveltäessään Leonoren suurta aariaa oopperassa *Fidelio*. Oopperan tekstiä pidettiin kuitenkin 1800-luvulla moraalisesti arveluttavana ja ooppera nousi kahden muun Da Ponte -oopperan rinnalle vasta 1900-luvulla.

Ouvertüre und drei Kontretänze, KV 588a=106

Kamariorkesteri
Sävelletty mahdollisesti tammikuussa 1790 (Wienissä)

Ouvertüre und drei Kontretänze, KV 588a=106. Nro 1, D-duuri
Ouvertüre und drei Kontretänze, KV 588a=106. Nro 2, D-duuri
Ouvertüre und drei Kontretänze, KV 588a=106. Nro 3, A-duuri
Ouvertüre und drei Kontretänze, KV 588a=106. Nro 4, B-duuri

Tanssit lienee sävelletty karnevaaliajan käyttöön vuonna 1790, vaikka Köchel sijoittikin ne vuoteen 1770. Mozart ei merkinnyt niitä teosluetteloonsa, mistä syystä ajoitusta ja aitoutta on epäilty.

Andantino, KV 588b=236, Es-duuri

Piano
Säveltäjä Christoph Willibald Gluck
Sovitettu mahdollisesti alkuvuodesta 1790 Wienissä tai aikaisemmin

Kyseessä on mahdollisesti muunnelmien teemaksi tarkoitettu lyhyt sovitus Gluckin oopperan *Alceste* aariasta *Non vi turbate, no*. Ajoitus perustuu Carl Czernyn ilmoitukseen, jonka mukaan hänellä on tämä Andantino Mozartin pojan lahjoittamaan muistokirjaan vuonna 1791 merkittynä. Tutkijat pitävät sovitusta kuitenkin käsialan perusteella paljon varhaisempana.

Kvartetto jousille, KV 589, B-duuri

Jousikvartetto nro 22 – Preussisches Quartet 2

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä toukokuussa 1790
Allegro – Larghetto – Menuetto: Moderato – Allegro assai

Toinen Preussin kuninkaalle sävelletyistä kvartetoista valmistui kuukausi ensimmäisen jälkeen. Finaalista tunnetaan myös varhainen Allegretto-versio, joka sisältää muunnelmia. KV 589:n ja samanaikaisesti työn alla olleen KV 590:n säveltämisen tunnelmista Mozart puhuu kirjeessään Puchbergille 17.5.1790: ”*Wenn Sie wüssten was mir das alles für Kummer und Sorgen macht – es hat mich die ganze Zeit her verhindert meine Quartetten zu endigen. -- Künftigen Samstag bin ich Willens meine Quartetten bey mir zu machen, wozu ich sie und ihre Fr: Gemahlin schönstens einlade.* [Tietäisittepä minkälaista murhetta ja surua tämä kaikki minulle aiheuttaa. – Koko tämän ajan se on estänyt minua säveltämästä loppuun kvartettojani. -- Ensi lauantaina aion esittää kvartetot kotonani, ja kutsun Teitä ja vaimoanne ystävällisesti tulemaan vierailulle.]

Katkelma, KV 589a=Anh. 68

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti kesäkuussa 1790 Wienissä

Katkelma on 65 tahdin pituinen ja liittynee kvartettojen KV 589 ja 590 sävellystyöhön.

Katkelma, KV 589b=Anh. 73

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty oletettavasti kesäkuussa 1790 Wienissä

Katkelma on 16 tahdin pituinen ja liittynee kvartettojen KV 589 ja 590 sävellystyöhön.

Kvartetto jousille, KV 590, F-duuri

Jousikvartetto nro 23 – Preussisches Quartet 3

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä kesäkuussa 1790
Allegro moderato – Andante – Menuetto: Allegro – Allegro

Mozartin viimeiseksi jäänyt jousikvartetto on monien arvioijien mielestä Preussin kuninkaalle tarkoitetuista kvartetoista hienoin. Se julkaistiin yhdessä KV 575:n ja 589:n kanssa vain muutamia viikkoja säveltäjän kuoleman jälkeen.

Katkelma, KV 590a=Anh. 29, F-duuri

Piano
Sävelletty ehkä kesäkuussa 1790 Wienissä tai jo 1787–1789

Katkelmat KV 590a-c ovat mahdollisesti saman teoksen osia. KV 590a on vain kahdeksan tahdin pituinen, KV 590b 15 ja KV 590c 33 tahtia. Uusimmat tutkimukset viittaavat hieman aikaisempaan ajoitukseen kuin Köchelin 6. painoksessa oletettu 1790.

Allegro, KV 590b=Anh. 30, F-duuri

Piano
Sävelletty ehkä kesäkuussa 1790 Wienissä tai jo 1787–1789

Rondo, KV 590c=Anh. 37, F-duuri

Piano
Sävelletty ehkä kesäkuussa 1790 Wienissä tai jo 1787–1789

Allegro, KV 590d, g-molli

Piano
Sävelletty oletettavasti kesällä 1790 Wienissä

Tämä 178 tahdin pituinen sonaatin osa on mahdollisesti Mozartin keskeytynyt yritys saada aikaan lisää Preussin prinsessalle luvattuja klaveerisonaatteja.

Das Alexanderfest, KV 591

Alexander's Feast, HWV 75 – Das Alexander-Fest, Kantate in zwei Teilen

Solistit, kuoro ja kamariorkesteri
Säveltäjä Georg Friedrich Händel
Sovitettu heinäkuussa 1790 Wienissä
Teksti Newburgh Hamilton, saksannos Karl Wilhelm Ramler

NEWBURGH HAMILTON (1691–1761) oli irlantilainen kirjailija ja libretisti, joka kirjoitti oodin tekstin JOHN DRYDENIN (1631–1700) samannimisen näytelmän (1697) pohjalta. Mozartin sovitus on jonkin verran alkuperäisestä lyhennetty versio.

Ode auf St. Cecilia, KV 592

Ode for St. Cecilia's Day, HWV 76 – From harmony, from heavenly harmony – Caecilian-Ode

Solistit, kuoro ja kamariorkesteri
Säveltäjä Georg Friedrich Händel
Sovitettu heinäkuussa 1790 Wienissä
Teksti John Dryden

Mozartin sovitus noudattelee melko tarkasti alkuperäisteoksen rakennetta. Saksankielisen tekstin tekijää ei tiedetä. Saksankielinen otsikko vaihtelee eri lähteissä.

Nun, liebes Weibchen, ziehst mit mir, KV 592a=625

[No, tyttökulta, lähde matkaani]

Sopraano, basso ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti elokuun lopussa 1790 Wienissä
Teksti Emanuel Schikaneder

”Koomisen dueton” teksti on peräisin Schikanederin libretosta *Der Stein der Weisen* (II näytöksen 4. kohtaus). Mozart ei merkinnyt duettoa omaan teosluetteloonsa.

Katkelma, KV 592b=Anh. 83, D-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty Wienissä, mahdollisesti vuoden 1790 lopussa tai 1787–1789

Uusimpien tutkimusten mukaan tämä 19 tahdin katkelma on peräisin vuosilta 1787–1789, eikä siten liittyisi kvinteton KV 593 sävellystöihin samasta sävellajista huolimatta.

Kvintetto jousille, KV 593, D-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä joulukuussa 1790
Larghetto (Adagio) & Allegro – Adagio – Menuetto: Allegretto – Allegro

Mozartin teosluetteloon ilmestyi joulukuussa 1790 merkintö *im Decembre. Ein Quintett. für 2 violin, 2 viola e Violoncello*. Kun Artaria julkaisi kvinteton KV 593 vuonna 1793 otsikolla *Grand Quint. No 4*, julkaisussa oli arvoituksellinen omistus *Composto per un Amatore Ongarese*. Tätä ”unkarilaista musiikinystävää”, jolle myös kvintetto KV 614 on omistettu, ei ole kyetty tunnistamaan, mutta kyse saattaa olla unkarilaissyntyisestä viulistista ja kauppiaasta JOHANN TOSTISTA, jolle jo Joseph Haydn omisti jousikvartettonsa op. 54, 55 ja 64. Tämä olettamus perustuu tosin lähinnä Constanzen muistelukseen vuonna 1800. Sen mukaan Mozart olisi säveltänyt ”jotain” Tostille.

Adagio, KV 593a=Anh. 35, d-molli

Kellokoneistolla varustetut mekaaniset urut
Sävelletty loka-joulukuussa 1790 matkalla ja Wienissä

Mozartin teosluettelossa on päiväämätön, mutta joulu- ja tammikuun merkintöjen välissä maininta *Ein Stück für ein Orgelwerk in einer uhr*. Tämä KV 594, Adagion katkelma KV 593a sekä teokset KV 608 ja 616 olivat tilaustöitä, joihin Mozart suhtautui hyvin vastahakoisesti ja ahdistuneesti, kuten kirje puolisolle 3.10.1790 osoittaa: "*ich habe mir so fest vorgenommen, gleich das Adagio für den Uhrmacher zu schreiben -- that es auch – war aber, weil es eine mir sehr verhasste Arbeit ist, so unglücklich, es nicht zu Ende bringen zu können – und gewis, wenn es nicht einer so wichtigen Ursache willen geschähe, würde ich es sicher ganz bleiben lassen – ---ja, wenn es eine grosse Uhr wäre und das Ding wie eine Orgel lautete, da würde es mich freuen; so aber besteht das Werk aus lauter kleinen Pfeifchen, welche hoch und mir zu kindisch lauten.*" [Olen ryhtynyt kirjoittamaan Adagiota kellontekijälle, mutta olen kovin onneton, kun en saa loppuun työtä, jota niin vihaan. Jollei kyseessä olisi tärkeä tilaustyö, jättäisin sen varmasti tekemättä. Niin, jospa kyseessä edes olisi suuri kello ja jospa laite kuulostaisi oikeilta uruilta, silloin voisin iloita; mutta soittimessa on vain pikkupillejä, jotka soivat korkealta ja kuulostavat minusta lapsellisilta].

& Tilaajana lienee ollut kreivi JOSEPH DEYM (Joseph Nepomuk Franz de Paula Graf von Deym Freiherr von Střítež, myös Joseph Müller, 1752–1804), wieniläisen vahakabinetin ja taidegallerian *Kunstgalerie des Hofstatuarius Müller* omistaja, jolla oli kokoelmissaan myös erilaisia kellokoneistoilla toimivia mekaanisia urkuja. Tarinan mukaan kreivi Deym tarvitsi näyttelyynsä viikoittain vaihtuvaa taustamusiikkia, ja myös Mozart meni onnettomuudekseen lupautumaan tarvittavan musiikin yhdeksi säveltäjäksi. Aikalaiskuvaus (Köchel s. 681) osoittaa Mozartin kuitenkin onnistuneen vähintäänkin kohtuullisesti: "*Man hört alle Stunden eine durch den unvergesslichen Tonkünstler Mozart eigends dazu komponierte passende Trauermusik, die acht Minuten lang dauert, und an Precision und Reinigkeit alles übertrifft, was man bey dieser Art von Kunstwerken je schickliches anzubringen suche.*" [Joka tunti kuullaan unohtumattoman säveltaiteilija Mozartin tarkoitukseen säveltämää surumusiikkia, joka kestää kahdeksan minuuttia ja ylittää täsmällisyydessä ja puhtaudessa kaiken, mitä tällä säveltaiteen alalla kukaan yrittääkään]. Nykyään näitä teoksia esitetään yleensä tavallisilla uruilla tai pianolla nelikätisesti. &

Adagio und Allegro, KV 594

Kellokoneistolla varustetut mekaaniset urut
Sävelletty loka-joulukuussa 1790 matkalla ja Wienissä
Adagio – Allegro – Adagio

Tämän sävellyksen Joseph Deym tilasi vastikään kuolleesta kenttämarsalkka ERNST GIDEON VON LAUDONISTA (1717–1790) tehdyn vahapatsaan katsojien tunnelman kohottamiseksi. Aina tasatunnein alkoi musiikki soida ja sävelmä vaihtui viikoittain.

& Maaliskuussa 1791 Emanuel Schikaneder tarjosi yhteistyötä *Die Zauberflöten* libreton merkeissä. Huhtikuussa Mozart osallistui viimeiseen julkiseen konserttiinsa soittaen pianokonserton KV 595. Kesäkuussa Constanze siirtyi lapsineen oleskelemaan Kur nach Badenin kylpylään Wienin lähistölle. Mozartin eräällä vierailulla siellä syntyi tilaustyönä motetti *Ave verum corpus*. Kesäkuun 26. päivänä syntyi Mozartien viimeinen lapsi, Franz Xaver Wolfgang. Joskus heinäkuussa Mozart sai *Requiemin* ja *La clemenza di Titon* tilaukset. Elokuussa Mozart matkusti Constanzen ja Franz Xaver Süssmayrin kanssa Prahaan, missä Leopold II kruunattiin Böömin kuninkaaksi. Työpaineiden takia Mozart työskenteli myös matkalla vaunuissa. Syyskuun alussa olivat sekä *Don Giovannin* että *La clemenza di Titon* esitykset, joihin keisari osallistui. Paluumatkalla Wieniin Mozart viimeisteli jo oopperaa *Die Zauberflöte*, jonka ensi-ilta oli syyskuun 30. päivänä Mozartin itsensä johtamana. Constanze palasi kylpylästä vasta lokakuussa. Mozart tarttui pitkään syrjässä olleeseen requiemin tilaukseen, mutta ei ehtinyt säveltää sitä valmiiksi. Marraskuun 20. päivänä Mozart joutui vuoteeseen, työskenteli vielä requiemin parissa, mutta voimat loppuivat joulukuun 5. päivänä viisi minuuttia vaille yksi yöllä. &

Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 595, B-duuri

Pianokonsertto nro 27

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.1.1791
Allegro – Larghetto – Allegro

Mozartin viimeinen pianokonsertto valmistui tammikuun 5. päivänä 1791. Kun teos esitettiin ensi kerran konsertissa klarinetisti JOSEPH (JOHANN) BEERIN taloudelliseksi tukemiseksi kaksi kuukautta myöhemmin, Mozart esiintyi viimeisen kerran julkisesti konserton solistina. Konserton finaalin loppusäettä Mozart käytti myös laulunsa *Sehsucht nach dem Frühling* (KV 596) teemana.

Sehnsucht nach dem Frühling, KV 596

Komm, lieber Mai

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) 14.1.1791
Teksti Christian Adolf Overbeck
Fröhlich

Tammikuun 14. päivänä Mozart teki teosluetteloonsa merkinnän *3 teutsche lieder. Sehnsucht nach dem frühlinge. Im frühlings Anfange. das kinderspiel. – komm, lieber May. etc: Erwacht zum neuen Leben etc: Wir kinder, wir schmecken der freude recht viel. etc*. Nämä lastenlaulut (KV 596, 597 ja 598) ilmestyivät ensi kerran kokoelmassa *Liedersammlung für Kinder und Kinderfreunde am Clavier: Frühlingslieder* [Laulukokoelma lapsille ja lasten ystäville pianon ääressä: Kevätlauluja], jonka Ignaz Alberti julkaisi Wienissä samana vuonna 1791. CHRISTIAN ADOLF OVERBECKIN (1755–1821) teksti ilmestyi ensi kerran 1775 ilmestyneessä kirjasessa *Vossischen Musenalmanach*, missä laulun nimenä on *Fritzen an den Mai*. Mozart lienee kuitenkin poiminut oman versionsa Campen kirjasta *Kleine Kinderbibliothek* (1782). Laulussa on kymmenen säkeistöä. Mitään syytä näiden laulujen säveltämiseen ei tunneta. Säveltämisen aikana oli Mozartin omista lapsista elossa vain 7-vuotias Carl Thomas, sillä Franz Xaver Wolfgang syntyi vasta heinäkuun 26. päivänä 1791. Toisaalta on muistettava, että Mozart puhuu teosluettelossaan saksalaisista lauluista, ei lauluista lapsille. Ehkä kysymyksessä oli yksinkertaisesti kustantajan tilaus, jonka Mozart toteutti omalla tavallaan. Laulujen käsikirjoituksia ei tunneta, mutta voidaan olettaa, että kustantajalla ne olivat, joten saksankieliset tempomerkinnät lienevät alkuperäisiä.

Im Frühlingsanfang, KV 597

Erwacht zum neuen Leben – Der Frühling

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) 14.1.1791
Teksti Christoph Christian Sturm
Etwas langsam

CHRISTOPH CHRISTIAN STURM (1740–1786) oli saksalainen kirjailija ja saarnamies. NMA:ssa laulun otsikkona on *Der Frühling*. Laulussa on kuusi säkeistöä.

Das Kinderspiel, KV 598

Wir Kinder, wir schmecken

Lauluääni ja piano
Sävelletty (päivätty) 14.1.1791
Teksti Christian Adolf Overbeck
Munter

Sechs Menuette, KV 599

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 23.1.1791

Sechs Menuette, KV 599. Nro 1, C-duuri
Sechs Menuette, KV 599. Nro 2, G-duuri
Sechs Menuette, KV 599. Nro 3, Es-duuri
Sechs Menuette, KV 599. Nro 4, B-duuri
Sechs Menuette, KV 599. Nro 5, F-duuri
Sechs Menuette, KV 599. Nro 6, D-duuri

Mozartin teosluettelossa on merkintä *6 Menuetti für die Redoute. – mit allen Stimmen*. Mozart sävelsi kolme ryhmää menuetteja (KV 599, 601 ja 604) esitettäväksi sävellysjärjestyksessä. Jokaisessa menuetissa on trio. Tutkija Erik Smithin mielestä näissä menueteissaan Mozart kokeili orkesterisoinnin mahdollisuuksia ja enteili tyylillisiä muutoksia. Nämä tanssit antavat Smithin mukaan aavistuksen siitä, miltä Mozartin sinfoniat vuonna 1792 olisivat voineet kuulostaa. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 164 kahdelle viululle ja continuolle *12 Minuetti*, jotka on todettu anonyymeiksi sovituksiksi KV 599:n musiikista.

Sechs deutsche Tänze, KV 600

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 29.1.1791

Sechs deutsche Tänze, KV 600. Nro 1, C-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 600. Nro 2, F-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 600. Nro 3, B-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 600. Nro 4, Es-duuri
Sechs deutsche Tänze, KV 600. Nro 5, G-duuri
Der Kanarievogel
Sechs deutsche Tänze, KV 600. Nro 6, D-duuri

Mozart sävelsi alkuvuodesta 1791 kaikkiaan 13 saksalaista tanssia (KV 600, 602 ja 605) esitettäväksi ryhmänä sävellysjärjestyksessä. Tanssin nro 5 trio sisältää kanarialinnun ääntä matkivan huilun ja piccolon osuuden, mistä lempinimi on peräisin. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 165 kahdelle viululle ja continuolle *12 Deutsche Tänze*, jotka on todettu anonyymeiksi sovituksiksi teosten KV 600, 602 ja 605 musiikista.

Vier Menuette, KV 601

Kamariorkesteri ja kampiliira
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.2.1791

Vier Menuette, KV 601. Nro 1, A-duuri
Vier Menuette, KV 601. Nro 2, C-duuri
Vier Menuette, KV 601. Nro 3, G-duuri
Vier Menuette, KV 601. Nro 4, D-duuri

Teokset KV 601-603 Mozart merkitsi teosluetteloonsa helmikuun viidentenä 1791. Keskiajalta peräisin oleva kampiliira (Leier) esiintyy C-duuri-menuetin (nro 2) triossa.

Vier deutsche Tänze, KV 602

Kamariorkesteri ja kampiliira
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.2.1791

Vier deutsche Tänze, KV 602. Nro 1, B-duuri
Vier deutsche Tänze, KV 602. Nro 2, F-duuri
Vier deutsche Tänze, KV 602. Nro 3, C-duuri
Vier deutsche Tänze, KV 602. Nro 4, A-duuri

Kampiliira esiintyy tanssin nro 3, C-duuri trio-osassa. Saman tanssin Mozart merkitsi jostain syystä uudestaan teosluetteloonsa ja Köchel antoi sille oman numeron KV 611.

Zwei Kontratänze, KV 603

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.2.1791

Zwei Kontratänze, KV 603. Nro 1, D-duuri
Zwei Kontratänze, KV 603. Nro 2, B-duuri

Nämä tanssit Mozart merkitsi teosluetteloonsa otsikolla *Zwey Kontretänze*.

Zwei Menuette, KV 604

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 12.2.1791

Zwei Menuette, KV 604. Nro 1, B-duuri
Zwei Menuette, KV 604. Nro 2, Es-duuri

Helmikuun 12. Mozart merkitsi teosluetteloonsa *2 Menuett, und 2 teutsche* (KV 604 ja 605).

Drei deutsche Tänze, KV 605

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 12.2.1791

Drei deutsche Tänze, KV 605. Nro 1, D-duuri
Drei deutsche Tänze, KV 605. Nro 2, G-duuri
Drei deutsche Tänze, KV 605. Nro 3, C-duuri
Die Schlittenfahrt

Tansseja on todellisuudessa kolme, vaikka Mozart mainitsee teosluettelomerkinnössään vain kaksi. Kolmannen tanssin trio tunnetaan myös nimellä *Die Schlittenfahrt* [Rekiajelu], postitorvien törähtelyn ja kulkusten kilinän takia.

Kontratanz, KV 605a=607, Es-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 28.2.1791

Mozart on tässä neliosaisessa tanssissa käyttänyt hyväksi Wienissä 15.5.1786 ensi kerran esitetyn Pasquale Anfossin oopperan *Il trionfo delle donne* musiikkia. Varsinainen käsikirjoitus on kateissa, joten tanssista tunnetaan vain epätäydellinen kopio. Teosluettelossaan Mozart ilmaisee tanssin muodossa *1 Contre-Danse. Il Trionfo delle Donne.*

Sechs Ländlerische Tänze, KV 606

Jousiorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 28.2.1791

Sechs Ländlerische Tänze, KV 606. Nro 1, B-duuri
Sechs Ländlerische Tänze, KV 606. Nro 2, B-duuri
Sechs Ländlerische Tänze, KV 606. Nro 3, B-duuri
Sechs Ländlerische Tänze, KV 606. Nro 4, B-duuri
Sechs Ländlerische Tänze, KV 606. Nro 5, B-duuri
Sechs Ländlerische Tänze, KV 606. Nro 6, B-duuri

Helmikuun 28. päivänä Mozart merkitsi teosluetteloonsa KV 605a:n lisäksi *und 6 Landlerische*. Käsikirjoitusta ei tunneta, ainoastaan sovitus jousille, jota ei pidetä Mozartin itsensä tekemänä. Oletettavasti tanssit on tarkoitettu alun perin normaalille kamariorkesterille. Ländler on vanhakantainen hidas valssi, joka kehittyi 1700-luvulla eteläisessä Saksassa ja Itävallassa. Mozartin lisäksi mm. Schubert ja Beethoven ovat säveltäneet ländlereitä, tosin joskus muilla nimillä. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 144 ollut *1. Deutscher Tanz für Klavier* on todettu anonyymiksi sovitukseksi KV 606:n ensimmäisestä tanssista.

KV 607 ‣ 605a

Allegro und Andante, KV 608, As-duuri

Fantasia

Kellokoneistolla varustetut mekaaniset urut
Sävelletty (päivätty) Wienissä 3.3.1791

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Ein Orgel Stücke für eine Uhr*. Kustantaja Träg julkaisi teoksen 8.5.1799 otsikolla *Fantasie für Klavier zu 4 Händen*. Fantasiana sävellys usein tunnetaankin, mutta se ei siis ole Mozartin itsensä antama nimi. Vaikka myös tämän sävellyksen taustalla lienee Joseph Deymin tilaus, mitään yksityiskohtia ei tiedetä.

Fünf Kontretänze, KV 609

Kamariorkesteri (vain jouset, huilu ja rummut)
Sävelletty mahdollisesti Wienissä 1787–1788

Fünf Kontretänze, KV 609. Nro 1, C-duuri
Fünf Kontretänze, KV 609. Nro 2, Es-duuri
Fünf Kontretänze, KV 609. Nro 3, D-duuri
Fünf Kontretänze, KV 609. Nro 4, C-duuri
Fünf Kontretänze, KV 609. Nro 5, G-duuri

Tanssi nro 1 on sovitus *Figaron häiden* aariasta *Non più andrai*, nro 3 puolestaan on ländler, jossa on kolme trioa. Uudemman tutkimuksen mukaan KV 609 on sävelletty jo vuosina 1787–1788.

Les filles malicieuses, KV 610, G-duuri

[Häijyt tytöt] – Die Leyerer

Kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 6.3.1791

Mozart merkitsi teosluetteloonsa 6.3.1791: *1 Contredanse. die leyerer.–1 teutscher mit leyerer trio*. Termillä ”Die Leyerer” tarkoitetaan kampiliiran soittajaa, mutta tässä tapauksessa nimitys viittaa ainoastaan kampiliiraa matkivaan ääniefektiin, ei itse soittimeen, joka on mukana teoksissa KV 601 ja 602. Ranskankielisen otsikon alkuperästä tai tarkoituksesta ei ole löydetty tietoa. Köchelissä tanssi on ajoitettu maaliskuun kuudenteen 1791, mutta tutkijat arvelevat teoksen syntyneen todellisuudessa vuosina 1782–1784. Mozart käytti samaa melodiaa myös KV 609:n viidentenä osana.

Deutscher Tanz, KV 611, C-duuri

Kamariorkesteri ja kampiliira
Sävelletty (päivätty) Wienissä 6.3.1791

Tämä KV 611 esiintyy muutamaa kuukautta aikaisemmin kolmantena neljästä tanssista KV 602. Ei tiedetä, miksi Mozart merkitsi sen teosluetteloonsa kuin uuden teoksen.

Per questa bella mano, KV 612

[Tästä kauniista kädestä]

Basso, kontrabasso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 8.3.1791
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Andante

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Eine Bass Aria mit obligatem Contra Bass.–für H: Görl und Pischlberger*. Mozart sävelsi harvinaisen kaksoisaarian FRANZ GERLILLE, tulevalle ensimmäiselle Sarastrolle, ja Emanuel Schikanederin orkesterin kontrabasistille, FRIEDRICH PISCHLBERGERILLE. Kummankin basson osuus on virtuoosinen, koska Mozart tiesi, keille sävellystä oli tekemässä.

Acht Variationen, KV 613, F-duuri

Piano
Sävelletty (päivätty) Wienissä maaliskuussa 1791
Moderato (teema) – Allegro (muunnelma nro 8)

Teema on laulusta *Ein Weib ist das herrlichste Ding* Schikanederin seurueen operetista *Der dumme Gärtner aus dem Gebirge*, säveltäjinä Benedikt Schack ja Franz Gerl. Mozart käytti vain laulun johdannon kahdeksan ensimmäistä tahtia, ei varsinaista laulumelodiaa.

Katkelma, KV 613a=Anh. 81, Es-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty Wienissä mahdollisesti huhtikuussa 1791 tai jo 1785–1788

Tämä 71 tahdin katkelma on uusimpien tutkimusten mukaan sävelletty vuosina 1785–1788, eikä siten liene KV 614:n työstämisessä syntynyt idea.

Katkelma, KV 613b=Anh. 82, Es-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty Wienissä, todennäköisesti huhtikuussa 1791

Katkelma on 19 tahdin pituinen ja liittynee kvinteton KV 614 sävellystöihin.

Kvintetto jousille, KV 614, Es-duuri

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 12.4.1791
Allegro di molto – Andante – Menuetto: Allegretto – Allegro

Mozartin viimeinen jousikvintetto – ja samalla viimeinen kamarimusiikkiteos – valmistui huhtikuussa toisena ”unkarilaisen musiikinystävän” (ks. KV 593) tilaamista teoksista ja Artaria julkaisi sen vuonna 1793 otsikolla *Gran Quint. No 5*. CHARLES ROSEN (1927–2012) on pitänyt kvintettoa Mozartin kunnianosoituksena Joseph Haydnille, joka teoksen valmistuttua oli matkustanut Englantiin. Perusteluna Rosen on mm. viitannut Mozartin finaalin ja Haydnin jousikvarteton op. 64 numeron 6 (Hob III:64, Es-duuri) finaalin samankaltaisuuteen. Mozartin kypsät jousikvintetot ovat kaikki suhteellisen laajoja teoksia, mutta sattumalta tai tietoisesti niiden kestot kuitenkin pienenivät koko ajan siten, että KV 614 on jo selvästi alle puolen tunnin pituinen.

[Viviamo felici in dolce contento, KV 615]

Sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 20.4.1791 (kadoksissa)
Teksti Tommaso Grandi

Kyse on Mozartin säveltämästä loppukuorosta orkesterisäestyksineen Giuseppe Sartin oopperaan *Le gelosie villane*. Sävellys tunnetaan vain Mozartin teosluettelossa olevasta merkinnästä ja nuotinnoksen alusta. TOMMASO GRANDI on ilmeisesti ollut tuntemattomaksi jääneen libretistin käyttämä salanimi.

Andante, KV 615a, F-duuri

Kellokoneistolla varustetut mekaaniset urut
Sävelletty oletettavasti huhti-toukokuussa 1791 Wienissä

Tämä neljän tahdin katkelma liittyy todennäköisesti teokseen KV 616.

Andante, KV 616, F-duuri

Kellokoneistolla varustetut mekaaniset urut
Sävelletty (päivätty) Wienissä 4.5.1791

Mozartin teosluettelossa on merkintänä *Ein Andante für eine Walze in eine kleine Orgel*. Säveltämisen syytä ei varmuudella tiedetä, mutta tuskin Mozart tällaista ilman Joseph Deymin tai jonkun muun tilausta oli tehnyt.

Fantasia, KV 616a=Anh. 92

Lasiharmonikka, huilu, oboe, alttoviulu ja sello
Sävelletty Wienissä, todennäköisesti 23.5.1791 tienoilla
Adagio

Tämä 13 tahdin katkelma liittynee teoksen KV 617 säveltämiseen.

Adagio und Rondo, KV 617

Lasiharmonikka, huilu, oboe, alttoviulu ja sello
Sävelletty (päivätty) Wienissä 23.5.1791

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Adagio und Rondeau für Harmonica, 1 flauto, 1 oboe, 1 viola, e Violoncello.* Mozart sävelsi KV 617:n ja KV 617a:n syntymästään sokealle MARIANNE KIRCHGESSNERILLE (1769–1808), virtuoosiselle lasiharmonikan soittajalle. Kyseisen soittimen kehitti BENJAMIN FRANKLIN (1706–1790) hyvinkin vanhojen ideoiden pohjalta vuonna 1762 ja nimellä *armonica*. Eurooppaan sen toi JOSEPH ALOYS SCHMITTBAUR (1718–1809), Kirchgessnerin opettaja. KV 617 sai ensiesityksensä Wienin Kärntnerthor Theaterissa elokuun 19. päivänä 1791.

Adagio, KV 617a=356, C-duuri

Lasiharmonikka
Sävelletty Wienissä oletettavasti alkuvuodesta 1791

Mozart ei sisällyttänyt tätä pientä kappaletta teosluetteloonsa, mutta se lienee sävelletty KV 617:n tavoin Marianne Kirchgessnerille, ehkä ylimääräiseksi soolonumeroksi konsertteihin.

Ave verum corpus, KV 618

Sekakuoro, jousiorkesteri ja urut
Sävelletty (päivätty) Baden bei Wienissä 17.6.1791
Adagio

Mozartin teosluettelossa on merkintä *Ave verum Corpus.,– à canto, Alto, tenore, Basso, – 2 violini, viola, organo e Bassi.*". Tämä pienimuotoinen, mutta sisällöltään sitäkin suurempi motetti syntyi

koulumestarin ja kuoronjohtajan ANTON STOLLIN pyynnöstä (Mozart joutui vaivaamaan itseään ja Stollia lasta odottaneen Constanzen kylpylomailuun liittyvissä huoneenvarausasioissa), ilmeisesti hyvin nopeasti ja Mozartin näkökulmasta katsoen vähäisenä sivutyönä kesken *Die Zauberflöten* säveltämistä. Tiesikö säveltäjä itse luoneensa musiikkia, joka kykenee koskettamaan ihmisen sisintä vielä satoja vuosia myöhemminkin? Emme tiedä, sillä Mozart ei sanonut teoksesta mitään, eivät myöskään aikalaiset. FRANZ LISZT (1811–1886) ihaili motettia niin paljon, että teki siitä sovituksen soolopianolle (S461a) ja uruille (S674d). Liszt myös lainaa teosta sävellyksessään *Evocation à la Chapelle Sixtine*, S461, josta on versiot soolopianolle, uruille, orkesterilla ja kahdelle pianolle. Pjotr Tšaikovski lainaa hänkin motettia orkesterisarjassaan *Mozartiana*, op. 61.

& Mozartin kirkkomusiikkisävellysten voimakas sidonnaisuus Salzburgiin on synnyttänyt mielikuvan, ettei säveltäjä halunnut säveltää mitään kirkollista arkkipiispa Colloredosta eroon päästyään. Uusien vesileimatutkimusten antama tieto viittaa kuitenkin siihen, että Mozart työskenteli Wienissäkin liturgisen musiikin parissa jättäen jälkeensä useita Kyrien katkelmia. Kun säveltäjä ei tuntunut harrastavan nostalgiaa koko elämänsä aikana, voisi ajatella jonkinlaisten kirkollisten tilaustöiden väikkyneen Mozartin mielessä. Jos nämä olivat muuta kuin toiveunta, niistä ei ole ainakaan vielä löytynyt lisätietoja. &

Die ihr des unermesslichen Weltalls Schöpfer ehrt, KV 619

Kleine deutsche Kantate – [Joka kunnioittaa mittaamattoman maailmankaikkeuden Luojaa]

Lauluääni ja piano
Sävelletty Wienissä heinäkuussa 1791
Teksti Franz Heinrich Ziegenhagen

Die ihr des unermesslichen (Andante maestoso) – Liebt mich in meinen Werken! (Andante) – Zerbrechet dieses Wahnes Bande (Allegro) – Wähnt nicht, dass wahres Unglück (Andante) – Seid weise nur (Andante à tempo) – Dann ist's erreicht (Allegro)

Kantaatin tilaaja oli hampurilainen kauppias FRANZ HEINRICH ZIEGENHAGEN (1753–1806), joka pyysi Mozartilta musiikin omaan tekstiinsä käytettäväksi tilaajan regensburgilaisen loosin *Naturfreunde-Kolonie* kokouksissa. Teksti on luonteeltaan pikemminkin panteistinen ja pasifistinen kuin varsinaisesti vapaamuurari-ideologian mukainen.

Die Zauberflöte, KV 620

Eine Deutsche Oper in zwei Aufzügen – [Taikahuilu]

Sopraano (Yön kuningatar), sopraano (Pamina), sopraano (Papagena), kolme sopraanoa (Drei Damen), tenori (Tamino), tenori (Monostatos), basso (Sarastro), baritoni (Papageno), tenori ja basso (kaksi haarniskoitua miestä), basso, tenori ja puhuja (kolme pappia), kolme sopraanoa (Drei Knaben), kolme puhujaa (kolme orjaa), basso (kertoja), kuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä heinäkuussa 1791 (alkusoitto ja pappien marssi 28.9.1791)
Libretto Emanuel Schikaneder ja Karl Ludwig Giesecke

I näytös
Ouverture (Adagio) – Zu Hilfe! Zu Hilfe! (kolmen naisen ja Taminon johdanto) – Wo bin ich? (dialogi) – Der Vogelfänger bin ich ja [Minäpä se olen lintujen pyydystäjä] (Papagenon aaria) – He da! (dialogi) – Papageno! (dialogi) – Dies Bildnis ist bezaubernd schön [Tämä kuva on lumoavan kaunis] (Taminon aaria) – Rüste dich mit Mut und Standhaftigkeit (dialogi) – O zittre nicht, mein lieber Sohn! [Älä vapise, poika rakas!] (Yön kuningattaren resitatiivi ja aaria) – Ist's denn auch Wirklichkeit, was ich sah? (dialogi) – Hm! hm! hm! (kolmen naisen, Taminon ja Papagenon kvintetto) – Ha, ha, ha! (dialogi) – He Sklaven! (dialogi) – Du feines Täubchen nur herein! (Paminan, Monostatosin ja Papagenon tertsetto) – Mutter, Mutter, Mutter! (dialogi) – Bin ich nicht ein Narr, dass ich mich schrecken liess? (dialogi) – Bei Männern, welche Liebe fühlen [Miehille, jotka tuntevat rakkauden] (Papagenon ja Papagenan duetto) – Zum Ziele führt dich diese Bahn (finaali): Die Weisheitslehre dieser Knaben (resitatiivi) – Wie stark ist nicht dein Zauberton [Kuinka vahva onkaan lumoäänesi] (Tamino) – Schnelle Füsse, rascher mut (Pamina ja Papageno) – Nur geschwinde (Monostatos) – Ach! nun ist's mit uns vorbei! (Pamina ja Papageno) – Das klinget so herrlich, das klinget so schön [Se soi niin ihanasti] (Monostatos ja orjat) – Es lebe Sarastro (kuoro) – Mann muss eure Herzen leiten (Sarastro)

II näytös
Marcia [Pappien marssi – Marsch der Priester] – Ihr, in dem Weisheitstempel eingeweihten Diener der großen Götter Osiris und Isis! (dialogi) – O Isis und Osiris (Sarastron ja kuoron aaria) – Eine schreckliche Nacht! (dialogi) – Ihr Fremdlinge, was sucht oder fordert ihr von uns? (dialogi) – Bewahret euch vor Weibertücken (toisen papin ja kertojan duetto) – He, Lichter her! (dialogi) – Wie? wie? wie? ihr an diesem Schreckensort? (kolmen naisen, Taminon ja Papagenon kvintetto) – Heil dir, Jüngling! (dialogi) – Ha, da find' ich ja die spröde Schöne! (dialogi) – Alles fühlt der Liebe Freuden [Kaikki tuntee rakkauden iloa] (Monostatosin aaria) – Zurücke! (dialogi) – Der Hölle Rache kocht in meinem Herzen [Helvetin kosto kiehuu sydämessäni] (Yön kuningattaren aaria) – Morden soll ich (dialogi) – Sarastros Sonnenkreis hat also auch seine Wirkung? (dialogi) – So fahr denn hin! (dialogi) – Herr, strafe meine Mutter nicht! (dialogi) – In diesen heil'gen Hallen kennt man die Rache nicht [Tässä pyhäkössä ei tunneta kostoa] (Sarastron aaria) – Hier seid ihr euch beide allein überlassen (dialogi) – Tamino! (dialogi) – Ist das für mich? (dialogi) – Seid uns zum zweitenmal willkommen (kolmen pojan tertsetto) – Tamino, wollen wir nicht speisen? (dialogi) – Du hier? Gütige Götter! (dialogi) – Ach, ich fühl's, es ist verschwunden! [Ah, tunnen

sen, se on kadonnut!] (Paminan aaria) – Nicht wahr, Tamino, ich kann auch schweigen (dialogi) – O Isis und Osiris, welche Wonne! (pappien kuoro) – Prinz, dein Betragen war bis hieher männlich (dialogi) – Soll ich dich Teurer nicht mehr sehn? (Paminan, Taminon ja Sarastron tertsetto) – Tamino! Tamino! (dialogi) – Mensch! du hättest verdient (dialogi) – Ein Mädchen oder Weibchen wünscht Papageno sich! [Tytön tai vaimon toivoo Papageno itselleen!] (Papagenon aaria) – Da bin ich schon, mein Engel! (dialogi) – Fort mit dir, junges Weib (dialogi) – Bald prangt, den Morgen zu verkünden (finaali): Du also bist mein Bräutigam (Pamina) – Der, welcher wandert diese Straße (haarniskoidut miehet) – Wir wandelten durch Feuersgluten (Pamina ja Tamino) – Triumph, Triumph, Triumph, du edles Paar (kuoro) – Papagena! Papagena! Papagena! Weichen! Täubchen! [Papagena! Vaimoseni! Kyyhkyläisenä!] (Papageno) – Klinget Glöckchen (Papageno) – Nur stille! stille! stille! (Monostatos) – Die Strahlen der Sonne (Sarastro) – Heil sei euch Geweihten (kuoro)

& Oopperan tapahtumat, joiden monet epäloogisuudet liittyvät libreton kiireiseen valmisteluun, sijoittuvat epämääräiseen satumaailmaan, jolla on yhteyksiä muinaisen Egyptin jumaliin. Prinssi Tamino joutuu kaukaisissa maissa käärmeen uhkaamaksi ja pyytää jumalilta apua. Yön kuningattaren kolme lähettinaista tappavat käärmeen ja ihastuvat pyörtyneen prinssin komeudesta. Tamino herää, kun linnuksi pukeutunut Papageno lähestyy. Papageno on lintujen pyydystäjä, jolla ei ole vaimoa tai tyttöystävää. Tamino luulee Papagenoa pelastajakseen, eikä tämä pane vastaan. Kolme naista ilmaantuu kertomaan totuuden ja Papageno saa lukon suunsa eteen. Taminolle annetaan Yön kuningattaren tyttären, Paminan, kuva, ja toki prinssi välittömästi rakastuu. Ongelmana kuitenkin on, että pahaksi kuvattu Sarastro on vanginnut Paminan, joka Taminon pitäisi nyt pelastaa. Yön kuningatar lupaa Paminan vaimoksi pelastamisen palkaksi.

Tamino saa naisilta aseekseen taikahuilun, jolla on voima muuttaa suru iloksi. Papageno käsketään Taminon seuralaiseksi ja hänelle annetaan suojaksi taikakellot. Oppaikseen miehet saavat kolme lapsihenkeä, jotka opastavat seurueen Sarastron temppeliin. Pamina, joka on yrittänyt paeta, on kytketty ketjuihin ja orjien pomo Monostatos haluaisi tutustua neitoseen tarkemmin. Papageno ilmaantuu paikalle saaden Monostatosin kauhistumaan ulkonäköään ja pakenemaan. Papageno kertoo Taminon saapuvan pelastajana ja tulevana puolisona. Pamina lohduttaa Papagenoa, jolle ei moista iloa ole luvassa. Tamino tunkeutuu temppeliin ja saa vanhalta papilta neuvon olla luottamatta liikoja Yön kuningattaren lupauksiin ja kertoo Sarastron olevan jalo mies. Tamino soittaa huiluaan saaden eläimet tanssimaan ja Papageno vastaa. Monostatos yrittää estää Papagenon ja Paminan karkaamisen, mutta taikahuilu saa orjajoukon tanssimaan musiikin kauneuden lumoamana. Sarastro saapuu ja nuoret päättävät kertoa totuuden eli että Pamina oli yrittänyt paeta Monostatosin lähentelyjen takia. Sarastro suhtautuu ymmärtäväisesti, mutta kieltäytyy päästämästä Paminaa äitinsä luo, sillä Paminaa täytyy huonon äidin sijasta ohjata mies. Sarastro ei hyväksy Monostatosin toimia, vaan passittaa tämän pois. Taminon hän määrää käymään läpi viisauskokeen voidakseen olla Paminan arvoinen puoliso.

Toisen näytöksen alussa Sarastron johtamat Isiksen ja Osiriksen pappisneuvosto marssivat sisään ja Sarastro manaa Isiksen ja Osiriksen suojelemaan Taminoa ja Paminaa. Ensimmäisessä kokeessa Taminon ja Papagenon on hillittävä itsensä, vaikka kolme naista yrittää saada heidän puhumaan.

Papageno sulaa heti, mutta Tamino pysyy tiukkana. Toisaalla Monostatos yrittää edelleen vikitellä Paminaa, mutta Yön kuningatar ilmaantuu paikalle häiritsemään. Pamina kertoo olevansa liittymässä Taminon kanssa Sarastron veljeskuntaan, mikä ei kuningatarta tietenkään miellytä. Hän antaa Paminalle tikarin ja käskee tätä surmaamaan Sarastro laulaen kuuluisan aariansa *Der Hölle rache kocht in meinem Herzen*. Sarastro tulee paikalle, Pamina pyytää tätä armahtamaan äitinsä. Sarastro ilmoittaa laulaen, ettei kostolla ja julmuudella on sijaa hänen temppelissään (*In diesen heil'gen Hallen*). Tamino on edelleen vaikenemiskäskyn vallassa, eikä voi vastata Paminan lähestymisyrityksiin, mikä saa tyttöparan luulemaan, ettei mies enää häntä rakasta ja tästä seuraa itsemurha-ajatuksia. Kolme lapsihenkeä vakuuttavat, ettei näin ole asia. Sivutarinana Papageno ja Papagena pannaan lupaamaan toisilleen uskollisuutta, minkä seurauksena vanhana naisena esiintynyt Papagena muuttuu nuoreksi ja kauniiksi.

Lopullisessa kokeessa Taminon on kohdattava kuoleman pelko. Pamina ilmaantuu paikalle ja antaa Taminolle taikahuilun ja pari kohtaa haasteen – tulen ja veden kamarit – yhdessä. Pari onnistuu ja papit tervehtivät kokeen selvittäneitä. Papageno on puolestaan onnistunut kadottamaan Papagenan ja tarvitsee kolme lapsihenkeä neuvomaan käyttämään taikakelloa Papagenan houkuttelemiseksi. Taika tepsii ja pariskunta vajoaa suunnittelemaan yhteistä elämää ison lapsikatraan keskellä. Mutta ongelmat eivät ole ohi. Monostatos on liittoutunut Yön kuningattaren ja tämän kolmen naisen kanssa aikomuksenaan tuhota Sarastron temppeli. Monostatosin palkkiona olisi Pamina. Mutta paha saa palkkansa ja juonittelijat singotaan taialla ikuiseen pimeyteen. Sarastro ilmoittaa auringon voittaneen yön ja ylistää uutta, viisauden ja veljeyden aikakautta. &

Mozartin ystävä ja vapaamuurariveli, teatterinjohtaja Emanuel Schikaneder lähestyi säveltäjää toukokuussa 1791 toiveella saada tämä säveltämään ooppera Theater auf der Wiedenille, joka oli suurissa taloudellisissa vaikeuksissa. Vähintään yhtä pahassa taloudellisessa pulassa ollut Mozart ei voinut mitenkään kieltäytyä, minkä lisäksi on mahdollista, että mahdollisuus säveltää aivan uudenlainen ooppera kiehtoi Mozartia siihen sisältyvistä riskeistä huolimatta. Librettoa on analysoitu kahdensadan vuoden ajan, erityisesti siinä nähdyn vapaamuurarisymboliikan osalta. Mutta pelkästään tekstin tekijyyden selvittämisessä on riittänyt vaivaa, sillä vaikka alkuperäiset pääsyliput mainitsevat tekijäksi pelkästään Schikanederin, teatterin näyttämömestarina toiminut KARL LUDWIG GIESECKE (1761–1833) (oikealta nimeltään Johann Georg Metzler) on ilmeisesti vaikuttanut lopulliseen tekstiin tavalla tai toisella (Giesecke piti itseään todellisena kirjoittajana, Schikanederiä vain apulaisena). Libreton kannalta tärkeänä henkilönä on pidetty myös paroni Ignaz von Bornia, johtavaa wieniläistä vapaamuurarifilosofia, jonka on arveltu olleen paitsi Sarastron esikuva, myös apuna libreton laadinnassa vapaamuuraririittien asiantuntijana. Vielä monimutkaisempaa on ollut libreton tekstilähteiden selvittäminen. Itämaisen kirjallisuuden antologiassa *Dschinnistan*, jota Schikaneder oli aiemminkin käyttänyt, on myös AUGUST JACOB LIEBESKINDIN (1758–1793) tarina *Lulu, oder Die Zauberflöte*, jonka juonesta voi löytää yhtymäkohtia *Die Zauberflöteen*. Toisaalta sekä *Thamos* että *Zaide* sisältävät elementtejä, jotka ovat läsnä myös *Taikahuilussa*. Tärkeimpänä lähteenä Schikanederillä lienee kuitenkin ollut ranskalainen romaani *Sethos*, joka julkaisunsa 1731 jälkeen levisi monina käännöksinä ympäri Eurooppaa. Tämä muinaisen Egyptin mysteereitä käsittelevän kirjan tekijä oli kreikan kielen ja latinan professori JEAN TERRASSON (1650–1750).

Heinäkuuhun 1791 mennessä Mozart oli saanut valmiiksi ensimmäisen näytöksen, mutta joutui keskeyttämään sävellystyön requiemin ja *La clemenza di Tito*n takia, päästen jatkamaan sitä vasta syyskuun puolessavälissä. Teosluetteloonsa Mozart merkitsi oopperan otsikolla *Im Jullius*: *die Zauberflöte. – ausgeführt den 30. September. – eine teutsche Oper in 2 Aufzügen. von Eman. Schikaneder. bestehend in 22 Stücken. – frauenzimmer. Mad:selle Gottlieb. Mad:me Hofer. Mad:me Görl. Mad:ll knöpfler. Mad:selle HofMann. Männer. Hr: Schack. Hr: Görl. Hr: Schikaneder der ältere. Hr: kistler. Hr: Schikaneder der Jüngere. Hr: Nouseul. – Chöre.* Syyskuun 28. päivänä Mozart jatkoi *zur Oper. die Zauberflöte – einen Priester Marsch und die Ouverture.* Oopperan ensi-ilta oli Wienissä Freihaus-Theater auf der Wiedenissä 30. syyskuuta 1791 seuraavalla esittäjistöllä: Josepha Hofer (Yön kuningatar), Anna Gottlieb (Pamina), BARBARA GERL (Papagena), Benedikt Schack (Tamino), JOHANN JOSEPH NOUSEUL (Monostatos), Franz Xaver Gerl (Sarastro), Emanuel Schikaneder (Papageno) ja HERR WINTER (kertoja). Oopperan menestys oli välitön ja jatkuva. Esityksiä oli lähes joka ilta koko lokakuun ajan aina marraskuun puolella. Kreivi KARL VON ZINZENDORF (1739–1813), jonka kriittisiä ja joskus hyvin kuivakiskoisia musiikillisia arvioita on Mozart-kirjallisuudessakin paljon siteerattu, mainitsee olleensa paikalla oopperan 24:ssä esityksessä 6.11.1791: ”Musiikki ja lavastus ovat sieviä, muu uskomatonta farssia.” Vuoteen 1801 mennessä oopperaa oli esitetty pelkästään Wienissä jo 223 kertaa. Myös esimerkiksi Johann Wolfgang von Goethe arvosti oopperaa ja tuotti sen näyttämölle lähes sata kertaa ollessaan teatterinjohtajana Weimarissa. *Die Zauberflöte* on edelleen yksi maailman esitetyimmistä oopperoista ja se kuuluu oopperatalojen vakio-ohjelmistoon.

Mozart seurasi itsekin useita esityksiä, eikä suinkaan aina passiivisena yleisön osana, kuten hän itse kertoo kirjeessään 8-9. lokakuuta Constanzelle: ”*nur gieng ich auf das theater bey der Arie des Papageno mit dem GlockenSpiel, weil ich heute so einen trieb fühlte es selbst zu Spielen. – da machte ich nun den Spass, wie Schikaneder einmal eine haltung hat, so machte ich eine Arpegio – der erschrack – schauete in die Scene und sah mich – als es das 2:te mal kamm – machte ich es nicht – nun hielte er und wollte gar nicht mehr weiter – ich errieth seinen Gedanken und machte wieder einen Accord – dann schlug er auf das Glöckchenspiel und sagte ‘halts Maul’ – alles lachte dann – ich glaube dass viele durch diesen Spass das erstemal erführen dass er das Instrument nich selbst schlägt.*” [Papagenon kellopeliaarian aikana menin näyttämön taakse, koska tunsin tänään jonkinlaista pakkoa soittaa kelloja itse. Huvin vuoksi soitin arpeggion juuri kun Schikanederillä oli tauko. Hän hätkähti, katsoi kulissien taakse ja näki minut. Kun hän tuli seuraavan tauon kohdalle, en soittanut lainkaan. Tällä kertaa hän pysähtyi ja kieltäytyi jatkamasta. Arvasin hänen ajatuksensa ja soitin taas soinnun. Silloin hän läimäytti kellopeliään ja huusi ‘Turpa kiinni’, mikä sai kaikki nauramaan. Luultavasti monet ihmiset tajusivat vasta tämän pilan ansiosta, ettei Papageno itse soita kelloja.] Lokakuussa 1791 Mozart tuntuu siis olleen mitä parhaimmassa vireessä ilman minkäänlainen kuolemanodotusta. Oopperansa vastaanottoa seuratessaan Mozartilla ei ollut syytä epäillä musiikillista tulevaisuuttaan.

Köchelin luettelon ensimmäisissä painoksissa oli numeroilla Anh. 131 ja 132 kaksi laulua, *An die Tugend* ja *An Iris.* Ne on nyttemmin todettu anonyymeiksi sovituksiksi oopperan *Taikahuilu* musiikista.

Andante & Allegro moderato, KV 620a=Anh. 102, Es-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti syyskuussa 1791 Wienissä

Tämä 26 tahdin Andante-katkelma ja sitä seuraava 8 tahdin Allegro moderato ovat mahdollisesti *Die Zauberflöte*n alkusoiton yritelmiä.

Kontrapunktische Cantus firmus-Studie, KV 620b=Anh. 78

Ach Gott vom Himmel sieh darein

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo
Sävelletty ehkä syyskuussa 1791 tai paljon aikaisemmin (1783?)

Kyseessä on joukko kontrapunktisia tutkielmia cantus firmus -melodiasta *Ach Gott vom Himmel sieh darein* h-mollissa. On arveltu, että harjoitukset liittyvät jotenkin oopperaan *Die Zauberflöte*, koska sen kakkosfinaalissa tämä sama sävelmä esiintyy, tosin b-mollissa. Uusimmat paperitutkimukset viittaavat puolestaan siihen, että sävellys voi olla huomattavasti varhaisempi, ehkä vuodelta 1783.

La clemenza di Tito, KV 621

Opera seria in 2 atti – [Tituksen lempeys]

Tenori (Tito Vespasiano), sopraano (Vitellia), sopraano (Servilia), sopraano (Sesto), sopraano (Annio), basso (Publio), kuoro ja orkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 5.9.1791
Libretto Caterino Mazzolà Pietro Metastasion tekstin pohjalta

I näytös
Ouverture (Allegro) – Ma chè? sempre l'istesso (resitatiivi) – Come ti piace imponi (Vitellian ja Seston duetto) – Amico, il passo affretta (resitatiivi) – Deh se piacer mi vuoi (Vitellian aaria) – Amico, ecco il momento (resitatiivi) – Deh prendi un dolce amplesso (Seston ja Annion duettino) – Marcia – Serbate, oh Dei custodi (kuoro) – Te della patria il Padre (resitatiivi) – Marcia – Adesso, oh Sesto, parla per me (resitatiivi) – Del più sublime soglio (Titon aaria) – Non ci pentiam (resitatiivi) – Ah perdona al primo affetto (Servilian ja Annion duetto) – Che mi rechi quel foglio? (resitatiivi) – Di Tito al piè (resitatiivi)– Ah, se fosse intorno al trono (Titon aaria) – Felice me! (resitatiivi) – Ancora mi schernisce? (resitatiivi) – Parto, ma tu ben mio (Seston aaria) – Vedrai, Tito, vedrai (resitatiivi) – Vengo... aspettate... Sesto! (Vitellian, Annion ja Publion tertsetto) – Oh

Dei, che smania è questa (Seston säestetty resitatiivi) – Deh conservate, oh Dei! (Vitellian, Servilian, Seston, Annion, Publion ja kuoron kvintetto)

II näytös
Sesto, come tu credi (resitatiivi) – Torna di Tito a lato (Annion aaria) – Partir deggio, o restar? (resitatiivi) – Sesto! Che chiedi? (resitatiivi) – Se al volto mai ti senti (Vitellian, Seston ja Publion tertsetto) – Ah grazie si rendano (kuoro) – Già de' pubblici giuochi (resitatiivi) – Tardi s'avvede d'un tradimento (Publion aaria) – No, così scellerato (resitatiivi) – Tu fosti tradito (Annion aaria) – Che orror! che tradimento! (Titon säestetty resitatiivi) – Ma, Publio, ancora Sesto non viene? (resitatiivi) – Quello di Tito è il volto! (Seston, Titon ja Publion tertsetto) – Eppur mi fa pietà (resitatiivi) – Deh, per questo istante solo (Seston rondo) – Ove s'intese mai (resitatiivi) – Publio, Cesare, Andiamo (resitatiivi) – Se all'impero, amici Dei (Titon aaria) – Publio, ascolta! (resitatiivi) – Non giova lusingarsi (resitatiivi) – S'altro che lacrime per lui non tenti (Servilian aaria) – Ecco il punto, oh Vitellia (Vitellian säestetty resitatiivi) – Non più di fiori vaghe catene (Vitellian rondo) – Che del ciel, che degli Dei (kuoro) – Pria che principio (resitatiivi) – Sesto, de' tuoi delitti (resitatiivi) – Ma, che giorno è mai questo (Titon säestetty resitatiivi) – Tu, è ver, m'assolvi, Augusto (kaikkien yhteinen sekstetto kuoron kanssa)

& Ooppera tapahtuu Roomassa vuonna 79. Edesmenneen keisari Vitellion tytär Vitellia hautoo kostoa keisari Titukselle, jonka isä oli syrjäyttänyt Vitellion. Vitellia houkuttelee juoneen Tituksen ystävän, patriisi Seston, joka on ihastunut Vitelliaan. Titus valitsee keisarinnaksi Seston sisaren Servilian ja määrää Seston ystävän Annion viemään viestin Servilialle. Tituksen tietämättä Annio ja Servilia ovat rakastuneet toisiinsa, eivätkä ilahdu Tituksen suunnitelmista. Servilia päättää olla rehellinen ja kertoo totuuden, mutta ilmoittaa myös alistuvansa keisarin tahtoon, jos tämä pitää siitä kiinni. Titus ei halua rikkoa rakastavaisten liittoa ja perääntyy. Tästä tietämätön mustasukkainen Vitellia vaatii Sestoa murhaamaan Tituksen. Tämä suostuu ja laulaa aarian *Parto, parto, ma tu, ben mio*, jossa basettiklarinetti soi solistin rinnalla. Annio ja vartija Publio tulevat saattamaan Vitellian Tituksen luo, koska on päättänyt lopulta tehdä Vitelliasta keisarittaren. Vitellia ei tiedä, mitä tehdä salamurhan jo tilattuaan. Sesto polttaa apureineen keisarin palatsin, mutta Vitellia estää Sestoa paljastamasta syyllisyyttään.

Todellisuudessa Titus ei ole kuollut, vaan lähettää Publion pidättämään Seston. Paljastuu, että Seston puukottama henkilö oli vain pukeutunut Titukseksi. Annio anoo armoa ystävälleen. Publio kertoo senaatin todenneen Seston syylliseksi ja odottaa keisarin allekirjoittavan kuolemantuomion. Sesto ottaa syyn niskoilleen ja Titus tuomitsee hänet kuolemaan. Hän kuitenkin peruu tuomionsa ja repii kirjelmän. Vitellia riutuu syyllisyydentuntoisena, mutta Servilia muistuttaa, etteivät kyyneleet yksin voi pelastaa Sestoa. Lopulta Vitellia päättää tunnustaa kaiken Titukselle, luopuen toiveesta nousta joskus keisarinnaksi (*Non più di fiori*, basettitorvi toisena solistina). Tuomittuja ollaan jo heittämässä amfiteatterin pedoilla, kun Vitellia tunnustaa syyllisyytensä. Titus on järkyttynyt, mutta päättää armahtaa myös Vitellian. Ooppera päättyy yleiseen Tituksen armeliaisuuden yleistykseen. &

Mozart työskenteli oopperan *Die Zauberflöte* parissa innokkaasti kesällä 1791, mutta kaksi muuta tilausta tuli jakamaan säveltäjän huomiota, kreivi Walseggin tilaama requiem ja uuden keisarin, Leopold II:n Böömin kuninkaaksi kruunaamisen kunniaksi tilattu *opera seria* Prahassa esitettäväksi. Tilauksen Mozartilta teki impressaari DOMENICO GUARDASONI (1731–1806) Böömin aatelisten puolesta. Samainen aatelisto oli jo valinnut libretonkin, joka oli Metastasion vanha *La clemenza di Tito*, aateliston kannalta taattua ja turvallista ideologiaa edustava tarina. Dresdeniläinen hovirunoilija CATERINO TOMMASO MAZZOLÀ (1745–1806) muokkasi tekstin oopperaa varten. Mozart ei ollut välttämättä kovin innostunut säveltämään vanhanaikaista *opera seriaa*, mutta hän oli varmasti innostunut saamaan oopperansa esitetyksi keisarin kruunajaisissa.

Mozart sai libreton heinäkuun puolessavälissä ja jätti heti muut työt sivuun saadakseen oopperatilauksen tehdyksi ajoissa. Elokuun puolessavälissä hän oli valmis lähtemään Prahaan, työskenteli kiivaasti matkankin aikana ja sai oopperan valmiiksi, tosin mukaan lähteneen oppipojan eli Franz Xaver Süssmayrin avulla (Süssmayr sävelsi resitatiivit ja mahdollisesti avusti myös joissakin muissa numeroissa). Syyskuun 5. päivänä 1791 Mozartin teosluetteloon ilmestyikin sitten seuraava merkintä: *La Clemenza di Tito. opera Seria in Due Atti. per l'incoronnazione si sua Maestá l'imperatore Leopoldo II. – ridotta á vera opera dal Sig:re Mazzolá. Poeta di sua A: S: l'Elettore di Sassonia. – Atrici: – Sig:ra Marchetti fantozi. – Sig:ra Antonini. – Attori. Sig:re Bedini. Sig:ra Carolina Perini da Uomo Sig:re Baglioni. Sig:re Campi. – e Cori. – 24 Pezzi.* Keisari oli saapunut Prahaan 29. elokuuta, ja osallistui Mozartin johtaman *Don Giovanni*n esitykseen 2. syyskuuta. Varsinainen kruunajaistapahtuma oli syyskuun 6. päivänä, ja saman päivän iltana sai *La clemenza di Tito* ensiesityksensä kansallisteatterissa Mozartin johdolla ja seuraavalla esittäjistöllä: Antonio Baglioni (Tito), MARIA MARCHETTI-FANTOZZI (Vitellia), SIGNORA ANTONINI (Servilia), DOMENICO BEDINI (Sesto), CAROLINA PERINI (Annio) ja GAETANO CAMPI (Publio). Oopperaa esitettiin joitakin kertoja tämän jälkeenkin, viimeisen kerran 30. syyskuuta, jolloin Wienissä oli *Die Zauberflöte*n ensi-ilta. Vastaanotto ei kuitenkaan ollut kovin innostunut edes Prahassa, jolle Mozart näin jätti lopulliset jäähyväisensä. Mozartin kuoleman jälkeen oopperan saksankielinen versio *Die Milde des Titus* on ollut suhteellisen suosittu Keski-Euroopassa. Jälkipolvet voivat spekuloida ajatuksella, ettei edes Mozart kyennyt täyttämään kahta koko illan oopperaa yhtä hienolla musiikilla, joten säveltäjää vähemmän inspiroinut tilaus jäi ehkä vähemmälle. Varsinkin aariat, joihin Mozart kirjoitti merkittävän osuuden basettiklarinetille ja -torvelle, ovat silti täysipainoista Mozartia, joten ei *Die Zauberflöte* kaikkia parhaita paloja kuitenkaan saanut.

Io ti lascio, o cara, addio, KV 621a=Anh. 245

[Jätän sinut, rakas, hyvästi]

Basso ja jousiorkesteri
Sävelletty mahdollisesti 1788 Wienissä tai syyskuussa 1791 Prahassa
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Adagio

Tämän bassoaarian aitous ja ajoitus ovat edelleen epävarmoja. Constanze Mozart väitti vuonna 1799, että teos syntyi Mozartin ja Gottfried von Jacquinin yhteistyönä siten, että lauluääni oli Jacquinin käsialaa ja tarkoitettu jäähyväisiksi kreivitär MARIA ANNA HORTENSE VON HATZFELDILLE. Alan Tysonin tutkimusten mukaan käsikirjoitus on paperilla, jota Mozart käytti etupäässä vuonna 1788. Tämä tieto on ristiriidassa sen perinteisen käsityksen mukaan, että Mozart sävelsi aarian ystäviään hyvästelläkseen juuri ennen poistumistaan Prahasta syyskuussa 1791.

Katkelma, KV 621b

Basettitorvi ja kamariorkesteri
Sävelletty todennäköisimmin 1791 Wienissä

199 tahdin pituinen katkelma on soolosoittimen osalta valmis, mutta säestys on vain osittain merkitty, eikä esimerkiksi tempomerkintää ole (teosluettelossa [Allegro]). Jotkut tutkijat liittävät katkelman klarinettikonserttoon KV 622, toiset pitävät sitä varhaisempana yrityksenä.

Konsertto klarinetille, KV 622, A-duuri

Klarinetti ja kamariorkesteri
Sävelletty oletettavasti lokakuun alussa 1791 Wienissä
Allegro – Adagio – Rondo: Allegro

Mozartin teosluettelossa on 28.9. ja 15.11. tehtyjen merkintöjen (*Die Zauberflöte* ja *Freimaurerkantate*) välissä on seuraava päiväämätön kirjaus: *Ein konzert für die Clarinette. für Hr: Stadler den Ältern.* Hieman tarkempaa ajoitusapua saadaan kirjeestä Constanzelle 7.10.1791, jossa Mozart mainitsee mm.: *"dann liess ich mir durch Joseph den Primus rufen und schwarzen koffé hollen, wobey ich eine herrliche Pfeiffe tobak schmauchte; dann Instru-mentirte ich fast das ganze Rondò vom Stadtler."* [Sitten pyysin Josephia laittamaan Primuksen hakemaan minulle mustaa kahvia, jonka kanssa poltin ihanan piipullisen tupakkaa; sitten orkestroin melkein kokonaan Stadlerin rondon.]

Teoksen käsikirjoitusta ei valitettavasti ole koskaan löydetty, joten tunnemme tämän Anton Stadlerin basettiklarinetille oletettavasti sävelletyn teoksen vain anonyyminä normaaliklarinetille tehtynä kopiona, jossa alimmat äänet on muutettu. Meidän päivinämme alkuperäistä muotoa on yritetty rekonstruoida, mutta mitään Mozartin omaa mallia tähän työhön ei ole olemassa. Konserton mahdollisista esityksistä Mozartin elinaikana ei ole tietoa. Nykypäivinä konsertto kuuluu suosituimpiin klarinettiteoksiin ja siitä on olemassa suuri määrä levytyksiä.

Laut verkünde unsre Freude, KV 623

Freimaurerkantate – Eine kleine Freimaurerkantate

Kaksi tenoria, basso ja kamariorkesteri
Sävelletty (päivätty) Wienissä 15.11.1791
Teksti Emanuel Schikaneder

Laut verkünde unsre Freude (Allegro) – Zum ersten Male, edle Brüder (resitatiivi) – Dieser Gottheit Allmacht ruhet (aaria, Andante) – Wohlan, ihr Brüder (resitatiivi) – Lange sollen diese Mauern (duetto, Andante) – Laut verkünde unsre Freude (Allegro)

Mozartin teosluettelon viimeinen kirjaus 15.11.1791 on seuraava: *Eine kleine freymaurer=kantate. bestehend aus 1 Chor. 1 Arie. 2 Recitativen, und ein Duo. tenor und Bass, 2 violin, viole, Basso, 1 flauto, 2 oboe e 2 corni.* Kantaatin Mozart sävelsi *Zur gekrönten Hoffnung* -loosin uuden temppelin avajaisjuhliin 18.11.1791, joissa Mozart viimeisen kerran johti julkista esitystä ja osallistui vapaamuurarien tilaisuuteen. Tekstin tekijää ei tiedetä, mutta NMA pitää Emanuel Schikanederin tekijyyttä todennäköisenä. Myös Karl Ludwig Gieseckeä on pidetty mahdollisena runoilijana. Mozartin teosluettelomerkintä mainitsee vain yhden tenorin, mutta todellisuudessa niitä on kaksi. Mozart teki tämän viimeiseksi valmistuneeksi teoksekseen jääneen sävellyksen käsikirjoituksen vain muutama viikko ennen kuolemaansa varmalla ja selkeällä käsialalla. Kantaatti julkaistiin vuonna 1792 ennakkotilaajille. Tuotto meni Mozartin lesken ja lasten avustamiseen.

Lasst uns mit geschlungnen Händen, KV 623a

Maurergesang

Miesääni ja urut?
Sävelletty mahdollisesti marraskuussa 1791 Wienissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Feierlich langsam

Vapaamuurariloosin loppulauluksi tarkoitetun sävellyksen aitoutta epäillään nykyään vahvasti. Todennäköisimpänä pidetään, että kyseessä on loosin jäsenen JOHANN BAPTIST HOLZERIN (1753–1818) musiikillinen panos istuntoon, jossa Mozart marraskuussa 1791 johti kantaattinsa KV 623. Tekstin tekijästä ei ole tietoa, mutta Schikanederiä voidaan epäillä samoin perustein kuin KV 623:n kohdalla. Sävellyksen aitouden näkökulmasta on vähintäänkin ironista, että tämä varsin yksinkertainen laulu valittiin vuonna 1947 Itävallan uudeksi kansallishymniksi. Sen tekstin *Land der Berge, Land am Strome* kirjoitti tekstikilpailun voittanut kirjailija PAULA VON PRERADOVIĆ (1887–1951). Laulua esitetään usein myös tekstillä *Brüder reicht die Hand zum Bunde!* (otsikoilla Bundeslied, Kettenlied tai Weihelied). Tämä teksti on peräisin JOHANN GOTTFRIED HIENTZSCHILTÄ (1787–1856). Erityisesti tämä versio on yhdistetty Johann Holzeriin.

KV 624 ‣ 626a
KV 625 ‣ 592a

Requiem, KV 626, d-molli

Sopraano, altto, tenori, basso, sekakuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty vuonna 1791 Wienissä
Teksti on perinteinen liturginen

Requiem aeternam (Adagio) – Kyrie (Allegro) – Dies irae (Allegro assai) – Tuba mirum (Andante) – Rex tremendae (Adagio) – Recordare (Andante) – Confutatis (Andante) – Lacrymosa (Andante) – Amen (Allegro) – Domine Jesu (Allegro) – Hostias (Andante) – [Sanctus (Adagio) – Benedictus (Andante)] – Agnus Dei (Larghetto) – Lux aeterna (Adagio) – Cum sanctis (Allegro) – Requiem aeternam (Adagio)

Mozartin keskeneräiseksi jäänyt requiem kuuluu musiikin historian kiistellyimpiin mestariteoksiin. Sadat tutkijat ovat etsineet vastausta toisaalta siihen, kenen vastuulla on ollut teoksen täydentäminen, toisaalta siihen, mikä kaikki kokonaisessa requiemissa on aitoa Mozartia, mikä mahdollisesti Mozartin luonnosten perusteella ainakin puoliaitoa, ja mikä pelkkää täydentäjän työtä. Aivan oma lukunsa ovat tarinat requiemin synnyn syistä ja muista vaiheista. Niihin on kiedottu sävellyksen salaperäinen tilaus, olettamukset Mozartin kuoleman epäluonnollisuudesta (myrkyttämisväitteet) ja säveltäjän omat enteet siitä, kenelle requiemia oikein sävelsi. Requiemin säveltämisen tausta on kuitenkin nykyään täysin selvä. Sävellyksen tilasi anonyymisti kreivi Franz von Wallsegg, joka halusi kunnioittaa sillä aiemmin kuolleen puolisonsa muistoa. Kreivi tilasi requiemin esityttääkseen sen omana sävellyksenään, mikä ei ollut tuona aikana lainkaan harvinaista, saati tämän aatelisen musiikinharrastajan kohdalla ainutlaatuista.

Mozart työskenteli sävellyksen parissa kuolemaansa saakka, pontimena luonnollinen ammattisäveltäjän tarve saada tilattu ja etukäteen hyvin maksettu teos valmiiksi. Tätä käsitystä tukee se tosiasia, että heti Mozartin kuoleman jälkeen Constanze pyysi perheen ystävää ja luotettua JOSEPH EYBLERIÄ (1765–1846) täydentämään requiemin valmiiksi. Eybler teki työtä pyydettyä, mutta luopui siitä muutaman osan orkestroinnin jälkeen palauttaen käsikirjoituksen Constanzelle liian aikaa vievänä työnä. Tämän jälkeen Constanze ilmeisesti kääntyi usean muunkin muusikon puoleen, ja päätyi lopulta Franz Xaver Süssmayriin, Mozartin 10 vuotta nuorempaan oppilaaseen, jonka suhde Mozartin puolisoon oli juorujen mukaan intiimi ja tilanne siksi Mozartin kuoleman jälkeen arkaluontoinen. Süssmayr ilmoitti itse orkestroineensa Mozartin säveltämät lauluosuudet, täydentäneensä osan *Lacrymosa* ja säveltäneensä itse puuttuneet osat *Sanctus, Benedictus* ja *Agnus Dei*. Tarina, että Mozart olisi kuoleman lähestyessä antanut Süssmayrille ohjeet requiemin täydentämisestä, ei ole saanut dokumenteista tukea, päinvastoin monet tutkijat pitävät tasoeroa Mozartin ja Süssmayrin välillä korvinkuultavan selvänä.

Requiemia on perinteisesti esitetty Süssmayrin täydentämässä muodossa. Englantilainen tutkija RICHARD MAUNDER (1937–) valmisti teoksesta vuonna 1984 uuden ja Süssmayrista puhdistetun version, joka on myös levytetty (Christopher Hogwood 1984). Maunderin versio lähtee liikkeelle säilyneistä Mozartin käsikirjoituksista eikä hyödynnä lainkaan Süssmayrin ja Eyblerin orkestrointeja tai lisäyksiä. Maunder on orkestroinut requiemin version käyttäen esikuvanaan oopperoita *Die Zauberflöte* ja *La clemenza di Tito*, jotka ajallisesti ovat requiemia lähinnä. Keskeneräiseen *Lacrymosaan* Maunder on liittänyt 1960-luvulla löydetyn Mozartin käsikirjoituskatkelman *Amen*. Süssmayrin *Agnus Dei* sisältyy Maunderin versioon, koska hän uskoo sen perustuvan Mozartin luonnoksiin, jotka Constanze ilmeisesti Süssmayrille antoi. Maunder päättää versionsa pitämällä totena Constanzen välittämää Mozartin tahtoa siitä, että alun *Requiem aeternam* kerrataan koko teoksen päätteeksi. Edellä olevassa osaluettelossa on tukeuduttu tähän Maunderin versioon, Süssmayrin osuudet ovat hakasulkeissa. Mozartin requiem on monumentaalinen teos, jonka esitys kestää Süssmayrin versiona yleensä reilusti yli 50 minuuttia, Maunderin versiona 45 minuuttia. Nykyisen maailmanlaajuisen suosionsa teos sai Miloš Formanin elokuvan *Amadeus* myötä.

Kysymys siitä, oliko requiem samalla Mozartin tietoinen ”joutsenlaulu” eli aavistiko Mozart kirjoittavansa sielunmessua todellisuudessa itselleen, jää spekulaatioiden asteelle, koska meillä ei ole käytettävissä asiaa koskevaa autenttista aineistoa, pelkästään eriasteisia kertomuksia. Requiemin käsikirjoituksen otsikossa tosin on teksti *Requiem. di me W: A: Mozart mpr. 792* eli omistus itselle ja vuosiluku [1]792. Mozart ei voinut tietenkään omistaa teosta salaiselle tilaajalle, joten kenties ilmaisu *di me* [itselleni] on vähemmän dramaattinen, kuin kuolemanenteisiin uskovat haluavat ajatella. Ainakin vuosiluku antaa ymmärtää, ettei Mozart uskonut saavansa työtä valmiiksi vuoden 1791 puolella, mutta kylläkin seuraavana vuonna. Myös säveltäjän oman teosluettelon todistusvoimaa voi sitäkin tässä yhteydessä pohtia, sillä Mozart piirsi nuottiviivastoja etukäteen valmiiksi monen vuoden tarpeisiin.

Mozart-kirjallisuudessa siteerataan usein kirjettä, jonka Mozartin väitetään kirjoittaneen Da Pontelle syyskuussa 1791. Alkuperäistä kirjettä ei ole löydetty, eikä yksikään sitä siteeranneista elämäkertureista liene sitä nähnyt, mistä syystä kysymys kirjeen aitoudesta jää avoimeksi. Seuraavaa kohtaa on erityisesti lainattu (suomennos Seppo Heikinheimon): ”*Jatkan työtäni, koska säveltäminen rasittaa minua vähemmän kuin lepääminen. Muutoin minulla ei ole enää mitään pelättävää miltään taholta. Tunnen, minun vaistoni sanoo, että hetkeni lyö; olen lähellä kuolemaa; olen päässyt loppuun ennen kuin saatoin iloita lahjoistani. Elämä oli niin kaunis, urani alkoi niin lupaavasti, mutta kohtaloaan ei nyt kerta kaikkiaan voi ohjata. Kukaan ei tiedä, paljonko päiviä on vielä jäljellä. On alistettava tahtonsa kaitselmukselle. Lopetan tähän, sillä minulla on vielä kuolinlauluni, jota en saa jättää kesken.*” Skeptinen ihminen jää pohtimaan, miksi näin ylevä ja dramaattinen kirje ei ole säilynyt meille alkuperäisenä, vaikka sen sanomaa on välillisesti kuljetettu halki vuosisatojen.

Kadenzen, KV 626a=624

Piano ja kamariorkesteri
Sävelletty vuosina 1767–1791

Köchelin luettelossa on numeron 624 alle koottu yhteensä 76 kadenssia kahtena osastona: (I) kadenssit omiin konserttoihin (KV 175, 238, 246, 271, 316a, 382, 385p, 387a, 387b, 449, 450, 451, 453, 456, 459, 488 ja 595), yhteensä 64 kpl ja (II) kadenssit muiden säveltäjien konserttoihin. Kohteena ovat seuraavien säveltäjien konsertot: Johann Christian Bach, Leontzi Honauer, JOHANN SAMUEL SCHRÖTER (1753–1788) ja IGNAZ VON BEECKE (1733–1803), yhteensä 12 kpl.

Skizzen und Fragmente, KV 626b

Teosluettelonumeron 626b alle on Köchelin luettelossa koottu kaikkiaan 48 luonnosta ja katkelmaa, joita ei ole pystytty ajoittamaan tai muuten tunnistamaan. Joidenkin katkelmien aitous on samoin edelleen kyseenalainen. Tarkempi erittely näistä katkelmista ja luonnoksista sisältyy Köchelin luetteloon (ss. 737-743). Tutkimustyö tulee jatkossa siirtämään osan näistä teoksista itsenäisiksi sävellyksiksi. Tavallisen Mozartin musiikin harrastajan näkökulmasta tämä aineisto on väistämättä marginaalista. Olen kuitenkin listannut näkyviin ne, joilla on jonkinlainen otsikko tai joiden aitoudesta on löytynyt lisätietoa.

Alleluja, KV 626b, nro 4

Neljä lauluääntä

Credo, KV 626b, nro 25

Neljä lauluääntä ja jousikvartetti

Katkelma oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 20a.

Ich nenne dich, ohn' es zu wissen, KV 626b, nro 26

Kaksi sopraanoa ja piano
Teksti Karl Wilhelm Ramler

Laulun aitoutta ei ole pystytty varmistamaan. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 se oli numerolla KV Anh. 24. Teksti on Ramlerin kokoelmasta *Lyrische Bluhmenlese* (Leipzig 1774).

Fuge, KV 626b, nro 27

Piano

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa fuuga oli numerolla KV Anh. 39a.

Ballo Gavotte, KV 626b, nro 28

Puhallinsoittimet ja patarummut

Kyseessä on Christoph Willibald Gluckin sävellys (ehkä oopperasta *Paride ed Elena*, 1770), johon Mozart on tehnyt joitakin korjauksia.

Adagio, KV 626b, nro 29=Anh. 70

Jousikvartetti

Köchelin luettelon ensimmäisessä painoksessa tämä kahdeksan tahdin katkelma oli numerolla KV Anh. 70. Käsikirjoitus on kadoksissa.

Allegro moderato, KV 626b, nro 30=Anh. 84, e-molli

Kaksi viulua, kaksi alttoviulua ja sello

Köchelin luettelon kolmessa ensimmäisessä painoksessa tämä katkelma sijoitettiin liitteisiin numerolla KV Anh. 84. Käsikirjoitus on kadoksissa.

Kanonische Studien und Fugenanfang, KV 626b, nro 31=Anh. 108

Köchelin luettelon toisessa painoksessa kokonaisuus oli numerolla KV Anh. 108.

Skizze, KV 626b, nro 32-35=Anh. 109a

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä neljä luonnosta olivat numerolla KV Anh. 109a.

Skizze und Kontrapunktische Übungen, KV 626b, nro 36-39=Anh. 109d

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä neljä luonnosta olivat numerolla KV Anh. 109d.

Missa solemnis, KV 626b, nro 45

Lauluäänet, kamariorkesteri ja urut
Grave

Tämä messun luonnos (Kyrie, Gloria ja Credo) ei ollut mukana Köchelin luettelon painoksissa 1-3.

Jousikvartetto, KV 626b, nro 46

Tämä jousikvarteton luonnos ei ollut mukana Köchelin luettelon painoksissa 1-3.

Resitatiivi ja aaria, KV 626b, nro 47

Sopraano ja kamariorkesteri
Larghetto – Largo

Tämä luonnos ei ollut mukana Köchelin luettelon painoksissa 1-3.

Klavierübungsstück, KV 626b, nro 48

Tämä luonnos ei ollut mukana Köchelin luettelon painoksissa 1-3.

Mozartien perhemuotokuva, jonka maalasi JOHANN NEPOMUK DELLA CROCE (1736–1819) vuosina 1780–1781. Öljyväritaulu on kooltaan 148 x 168 cm ja sitä säilytetään Mozartin kotimuseossa.

KV deest

Seuraavia teoksia ja katkelmia pidetään nykyään Wolfgang Amadeus Mozartin aitoina sävellyksinä, mutta ne eivät ole saaneet KV-numeroa. Väliaikaisena teosluettelokoodina on kaikilla **deest** (latinankielisestä termistä *deesse*, ”puuttua, olla poissa”). Teokset ovat seuraavassa luettelossa aakkosjärjestyksessä. Luonnosten asteelle jääneet yritykset (*Skizzen*) ovat omana ryhmänään.

Adagio, KV deest (Anh. 206a), F-duuri

Piano
Sävelletty ehkä 1770-luvun alkupuolella Salzburgissa

Adagio, KV deest (Fr1788b), h-molli

Piano
Sävelletty ehkä 1788 Wienissä

Kuuden tahdin pituinen katkelma tunnetaan vain kirjallisista lähteistä.

Andante, KV deest (Fr1764e), Ges-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1764–1765

Cara, sarò fedele, KV deest

[Rakas, olen uskollinen]

Sopraano, tenori ja kamariorkesteri
Säveltäjä Joseph Haydn
Sovitettu Wienissä 1786–1791

Duetto on peräisin Haydnin oopperan *Armida*, Hob 28:12 ensimmäisen näytöksen yhdeksännestä kohtauksesta. Mozart on tehnyt duettoon muutoksia ja lisäyksiä.

Cara, se le mie pene, KV deest

[Rakas, jos unohdat kaikki kipuni]

Sopraano ja kamariorkesteri (käyrätorvet ja jouset)
Sävelletty luultavasti joulukuussa 1767 Olmützissä
Tekstin tekijää tai lähdettä ei tiedetä
Andante

Leopold Mozart mainitsee kirjeessään 28.5.1768, että Mozart sävelsi Olmützissä joulukuussa 1767 aarian erään tohtori Wolfin tyttärelle. Kysymyksessä saattaa olla juuri tämä teos, ainakaan muita ehdokkaita mainituksi aariaksi ei tunneta.

Dreistimmige Instrumentalsatz, KV deest (Fr1765b), C-duuri

Kolme soitinääntä
Sävelletty todennäköisesti 1765–1766 Lontoossa, Hollannissa tai Salzburgissa

Freystädler-Studien, KV deest

Salzburger Skizzenbuch

Valmistunut todennäköisesti keväällä 1787

Franz Jakob Freystädlerin harjoitusvihko, jossa on runsaasti Mozartin tekemiä korjauksia ja muita merkintöjä.

Fuge, KV deest, c-molli

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty ehkä vuosina 1782–1784

Tämä 10 tahdin katkelma on säilynyt vain Aloys Fuchsin kopiona.

Fuge, KV deest, c-molli (Bach)

Kaksi viulua, alttoviulu ja continuo (sello)
Säveltäjä Johann Sebastian Bach
Sovitettu ehkä 1782 Wienissä

Kyseessä Mozartin sovitus Bachin fuugasta b-molli BWV 891 (*Das Wohltemperierte Klavier*). Sovituksen on täydentänyt Maximilian Stadler.

Fuge, KV deest, e-molli

Piano
Sävelletty ehkä 1782

Kuuden luonnosmaisen katkelman ryhmä, jossa on yhteensä 57 tahtia.

Fuge, KV deest, F-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Säveltäjä Georg Friedrich Händel
Sovitettu ehkä 1782–1783

Mozartin sovitus Händelin fuugasta HWV 427 (kahdeksan cembalosarjan kokonaisuudesta HWV 426-433). Todennäköinen valmistumisaika on Alan Tysonin vesileimatutkimusten mukaan 1782–1783. Katkelma on 20 tahdin pituinen.

Fuge, KV deest (Fr1771b), d-molli

Piano tai muu klaveerisoitin
Sävellysaika ehkä 1771

Tämä 31 tahdin katkelma on hyväksytty NMA:han.

Fuge, KV deest (Fr1782s), c-molli

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty ehkä 1782–1784 Wienissä

Tämä 10 tahdin katkelma tunnetaan vain kirjallisesta maininnasta.

Fuge, KV deest, g-molli

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty ehkä vuosina 1783–1784

Tämä 12 tahdin luonnosmainen katkelma on ajoitettu vuosille 1783–1784.

Harmoniemusik, KV deest, C-duuri

Kaksi oboeta, kaksi klarinettia, kaksi käyrätorvea ja kaksi fagottia
Sovitettu Wienissä heinäkuussa 1782

Tämä ns. *Harmonie* -kokoonpanolle tehty sovitus oopperan *Die Entführung aus dem Serail* sävelmistä on nyttemmin osoitettu Mozartin itsensä tekemäksi, kun sitä aiemmin pidettiin hänen oppilaansa, FRANZ JOSEPH ROSINACKIN (1748–1823) työnä. Sovitus on valmistunut Wienissä heinäkuussa 1782 ja sisältää alkusoiton lisäksi 16 numeroa. Alkusoiton lopun Mozart on tässä versiossa säveltänyt uudestaan. Tapa tehdä suosituista oopperasävelmistä sovituksia puhallinyhtyeille oli Wienissä 1780-luvulla erittäin suosittu. Esimerkiksi tästä samaisesta Mozartin oopperasta tunnetaan myös böömiläisen JOHANN NEPOMUK WENDTIN (Jan Nepomuk Vent, 1745–1801) – aikansa keskeisen puhallinyhtyesovittajan – kaksi *Harmonie*-versiota.

Kaanon, KV deest, a-molli

Kahdeksan (laulu)ääntä
Sävelletty todennäköisesti kesällä 1770 tai myöhemmin

Tämä tekstitön kaanon julkaistiin vuosien 1971–1972 *Mozart Jahrbuchessa*.

Kaanon, KV deest, F-duuri

Neljä (laulu)ääntä
Sävelletty ennen elokuuta 1786

Tämä elokuulle 1786 tai aikaisemmaksi ajoitettu tekstitön kaanon on löydetty Thomas Attwoodin muistikirjasta yhdessä useiden muiden kaanonien kanssa.

Kassation, KV deest, C-duuri

Kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1769 Salzburgissa

Teos tunnetaan vain välillisesti kirjeestä 18.8.1771.

Katkelma, KV deest (Fr1765a), Es-duuri

Piano
Sävelletty ehkä 1765

Katkelma oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa Anh. 20a.

Katkelma, KV deest (Fr1771a), C-duuri

Piano
Sävelletty ehkä 1771 Italiassa tai Salzburgissa

25 tahdin pituinen katkelma, mahdollisesti vuodelta 1771.

Katkelma, KV deest (Fr178Xd), C-duuri

Kaksi viulua ja sello
Sävelletty ehkä 1785–1786

16 tahdin pituinen katkelma, joka on ajoitettu vuosille 1785–1786. Viulujen melodia on samanlainen kuin finaalin teema jousikvartetossa KV 465. Käsikirjoitus on myyty huutokaupassa kesäkuussa 1988. Tunnetaan myös toinen 12 tahdin pituinen katkelma samassa sävellajissa samalle kokoonpanolle, se on ajoitettu vuosille 1784–1785. Nämä katkelmat ovat mahdollisesti saman sävellyksen osia.

Katkelma, KV deest (Fr1782r), E-duuri

Kaksi viulua, alttoviulu ja sello
Sävelletty vuoden 1782 jälkipuoliskolla

10 tahdin pituinen katkelma.

Larghetto und Allegro, KV deest (Fr1781f), Es-duuri

Kaksi pianoa
Sävelletty ehkä 1781 Wienissä

108 tahdin katkelma, jonka Stadler on mekaanisesti täydentänyt 226 tahdin pituiseksi, löydettiin vasta 1960-luvulla eteläisestä Moraviasta Kromerízin linnasta Tšekkoslovakiasta, eikä se siksi esiinny Köchelin luettelossa. Sävellys oli pitkään tietymättömissä, koska käsikirjoitukseen oli kynällä merkitty säveltäjäksi Christoph Willibald Gluck.

Litaniae de venerabili altaris Sacramento, KV deest

Solistit, sekakuoro ja kamariorkesteri
Säveltäjä Leopold Mozart
Sovitusaikaa ei tiedetä

Mozart teki tähän isänsä sävellykseen lukuisia muutoksia, vaikka varsinaisesta sovituksesta ei voidakaan puhua.

Meistermusik, KV deest

Replevit me amaritudinibus

Mieskuoro ja kamariorkesteri
Sävelletty ennen 12.8.1785?

Tutkija William Cowdery on esittänyt ajatuksen, että Mozartin *Maurerische Trauermusik* oli varhaismuodossaan sävellys mieskuorolle ja kamariorkesterille. Sen tekstinä olisi Jeremiaan valitusvirsistä poimittu *Replevit me amaritudinibus* [Hän täytti minut katkeralla koiruoholla]. Sävellys olisi tehty vapaamuurariloosissa 12.8.1785 pidettyyn juhlaan vierailevan muurariveljen Carl von Königin kunniaksi. Tällainen versio on myös levytetty nimellä *Meistermusik* (Philippe Herreweghe 1991, julkaistu 1992).

Modulierendes Präludium, KV deest

Piano
Sävelletty mahdollisesti 1776–1777

Mozartin omakätinen luonnos löydettiin vuonna 1977. Sen on arveltu olevan improvisaation muistiinpano, jossa ei ole otsikkoa tai tempomerkintää. Teoksen sävellaji on F-duuri ja e-molli.

Oragna fiagata fà, KV deest

Oragna fiagata fa marina gamina fa – Kinderlied

Lauluääni ja piano
Sävelletty ennen 1760-luvun loppua

Tällaisen lastenlaulun melodia on säilynyt Nissenin elämäkerrassa. Laulu mainitaan myös kirjeissä 1778 ja 1799. Laulua ei kuitenkaan ole otettu mukaan Mozartin sävellysten koottuihin nuottilaitoksiin. Sanat ovat nonsense-tyyppistä ”italiaa”, mahdollisesti Mozartien omaa tekoa.

Quel destrier, KV deest

Lauluääni ja kamariorkesteri
Sävelletty ehkä 1766
Teksti Pietro Metastasio

Tällainen aaria, jonka teksti on Metastasion libretosta *L'Olimpiade*, tunnetaan vain Constanze Mozartin kirjeestä kustantaja Breitkopf & Härtelille 13.2.1799.

Soli, KV deest

Viola da gamba [ja continuo]

Teos tunnetaan vain välillisesti Leopold Mozartin pitämästä Wolfgangin sävellysluettelosta, käsikirjoitus on kadoksissa.

Sonatensatz, KV deest (Fr1771a), C-duuri

Piano
Sävelletty ehkä 1771 Italiassa tai Salzburgissa

Der Stein der Weisen, KV deest

Die Zauberinsel – [Viisasten kivi]

Solistit, kuoro ja kamariorkesteri
Säveltäjät Johann Baptist Henneberg, Benedikt Schack, Franz Xaver Gerl, Emanuel Schikaneder ja Wolfgang Amadeus Mozart
Sävelletty vuonna 1790
Teksti Emanuel Schikaneder

Tämä kaksinäytöksinen laulunäytelmä syntyi tiimityönä, jossa Mozartin osuus jäi loppujen lopuksi varsin vähäiseksi. Schikanederin libretto perustuu CHRISTOPH MARTIN WIELANDIN (1733–1813) 1780-luvun lopulla julkaistuun satunäytelmään *Dschinnistan*. JOHANN BAPTIST HENNEBERG (1768–1822) oli itävaltalainen muusikko, säveltäjä ja kapellimestari. BENEDIKT SCHACK (Žák, 1758–1826) oli böömiläinen säveltäjä. Franz Xaver Gerl oli sekä Sarastron roolin laulanut basso että säveltäjä. Käytännössä sama joukko osallistui tavalla tai toisella myös *Taikahuilun* esittämiseen ja on mahdollista, että *Der Stein der Weisen* oli sille eräänlainen harjoitusmalli. Mozartin osuutena olivat vain duetto *Nun liebes Weibchen*, KV 592a=625 ja joitakin jaksoja finaalissa. Laulunäytelmän alkuperäinen käsikirjoitus on Mozartin duettoa lukuun ottamatta kadonnut. Musiikki tunnetaan vain vuodelta 1795 peräisin olevana kopiona.

Mozartin KV-numerottomat luonnokset (Sk)

Tutkijat ovat löytäneet ja listanneet täsmällisessä Sk-numerolla joukon luonnoksia, joita ei ole kyetty yhdistämään mihinkään tunnettuun teokseen. Seuraava tiivis listaus nojautuu pääosin Ulrich Konradin tarjoamaan informaatioon, josta myös otsikot on valittu (Konrad 2005, s. 206-212).

Sk1769a Ausschnittskizze, d-molli
Sk1772a Motivaufzeichnungen
Sk1772b Motivaufzeichnung
Sk1772c Aufzeichnung einer Terz-Sext-Fortschreitung
Sk1772d Aufzeichnung einer Akkordfolge
Sk1772f Rätselkanon *Misericordiam et iudicium cantabo tibi* (Giovanni Battista Martini)
Sk1772g Rätselkanon *Cantabo Deo Jacob* (Giovanni Battista Martini)
Sk1772i Rätselkanon *Omnis terra adoret te* (Giovanni Battista Martini)
Sk1772j Rätselkanon *Cantabo Domino in vita mea* (Giovanni Battista Martini)
Sk1772k Drei kontrapunktische Skizzen
Sk1772l Vierstimmige Kanon, d-molli
Sk1772m Vierstimmige Kanon, g-molli
Sk1772n Übung in zweistimmige Satz, C-duuri
Sk1772o Übung in zweistimmige Satz, G-duuri
Sk1773a Vierstimmige Satz über ein Modellbaß, a-molli
Sk1773b Vierstimmige Satz über ein Modellbaß, e-molli
Sk1773c Thema zu einer Fuge, C-duuri
Sk1773d Vierstimmige Modulationsübung, fis-molli
Sk1773e Vierstimmige Modulationsübung, des-molli
Sk1773f Generalbaßstimme, C-duuri
Sk1773g Fugenthema, C-duuri
Sk1773h Vierstimmige Doppelkanon *Incipientesque canunt Deae* (Giovanni Battista Martini)
Sk1773i Vierstimmige Doppelkanon, C-duuri
Sk1773j Vierstimmige Doppelkanon, C-duuri
Sk1773k Dreistimmige Satzübung
Sk1773l Achtstimmige Zirkelkanon
Sk1776a Einstimmige Verlaufsskizze
Sk1776b Vierstimmige Ausschnittsskizze
Sk1776c Themenskizze, C-duuri
Sk1776d Beginn eines Kanons, a-molli
Sk1778a Zwei Märsche, D-duuri
Sk1778b Instrumentalstück, B-duuri

Sk1779a Notiz eines Andante-Themenkopfes, F-duuri
Sk1781a Dreistimmige Kanon, B-duuri
Sk1781b Vierstimmige Kanon, F-duuri
Sk1781c Vierstimmige Kanon, B-duuri
Sk1781d Dreistimmige kontrapunktische Aufzeichnung, C-duuri
Sk1782a Coro, Es-duuri
Sk1782b Melodieskizze, C-duuri
Sk1782c Rätselkanon *Misericordiam et iudicium cantabo tibi* (Giovanni Battista Martini)
Sk1782d Thema, F-duuri
Sk1782e Fuge für Klavier, e-molli
Sk1782f Thema zu einem Kanon
Sk1782g Zweistimmige kontrapunktische Studie, G-duuri
Sk1782h Dreistimmige kontrapunktische Studien über das *Cum sancto spiritus* (KV 417a=427)
Sk1782i Fünfstimmige kontrapunktische Studien über das *Cum sancto spiritus* (KV 417a=427)
Sk1782j Zweistimmige kontrapunktische Studien über das *Cum sancto spiritus* (KV 417a=427)
Sk1782k Zweistimmige Studie, vier Bearbeitungen, C-duuri
Sk1782l Zweistimmige kontrapunktische Übungen
Sk1782m Themenaufzeichnungen, C-duuri
Sk1782n Zwei kontrapunktische Skizzen, c-molli
Sk1782o Zweistimmige kontrapunktische Studie, C-duuri
Sk1782p Zweistimmige kontrapunktische Studie (zwei Lösungen), F-duuri
Sk1782q Spiegelkanon, F-duuri
Sk1782r Vierstimmige kontrapunktische Studie, F-duuri
Sk1782s Vierstimmige kontrapunktische Chorskizze, F-duuri
Sk1782t Beginn einer Fugenexposition, c-molli
Sk1782u Beginn einer Fuge, e-molli
Sk1782v Fugenthema, c-molli
Sk1782w Beginn einer Fuge, e-molli
Sk1782x Beginn einer Fuge, F-duuri
Sk1782y Beginn einer Fuge, Es-duuri
Sk1783a Partiturskizze, d-molli
Sk1783b Zwei Skizzen zu einem *Dona nobis pacem*, C-duuri
Sk1783c Melodieskizze zu einer Baßarie, B-duuri
Sk1783d Kammermusikwerk, c-molli
Sk1783e Melodiennotiz, F-duuri
Sk1783f Instrumentalstück, d-molli
Sk1783g Dreistimmige Kanon, C-duuri
Sk1783h Imitatorische Aufzeichnung, C-duuri
Sk1783i Thema zu einer Fuge, fis-molli
Sk1783j Kontrapunktische Aufzeichnungen, g-molli
Sk1783k Beginn einer Doppelfuge, c-molli
Sk1784a Motivaufzeichnung, B-duuri
Sk1784b Beginn einer Instrumentalkomposition, G-duuri

Sk1785a *Arie scocesi*
Sk1785b Instrumentalsatz, e-molli
Sk1785c Vokalsatz, C-duuri
Sk1785d Melodieskizze, c-molli
Sk1785e Melodieskizze, c-molli
Sk1785f Ausschnittskizze zu einem Duett, F-duuri
Sk1785g Melodieskizze, D-duuri
Sk1785h Klavierstück, C-duuri
Sk1785i Verlaufsskizze zu einem Duett, A-duuri
Sk1785j Komposition mit deutschem Text, G-duuri
Sk1785k Instrumentalthema, B-duuri
Sk1785l Zweistimmige Kontrapunktübungen (Synkopengattung)
Sk1785m Vierstimmige Kanon, Es-duuri
Sk1785n Dreistimmige kontrapunktische Übungen, C-duuri
Sk1785o Zwei Kontrapunkte in der Oktave
Sk1785p Vierstimmige Doppelkanon, C-duuri
Sk1785q Zweistimmige Kanon, F-duuri
Sk1785r Kontrapunktische Aufzeichnung
Sk1785s Dreistimmige cantus firmus-Studie
Sk1785t Zweistimmige Kanonstudie (zwei Lösungen)
Sk1786a Fugenthema, C-duuri
Sk1786b Klaviersatzaufzeichnung, C-duuri
Sk1786c Klaviersatzaufzeichnung, C-duuri
Sk1786d Eistimmige Klaviersatzaufzeichnung, C-duuri
Sk1786e Klaviersatzaufzeichnung, Es-duuri
Sk1786f Fuge, a-molli
Sk1786g Dreistimmige cantus firmus-Bearbeitung
Sk1786h Zweistimmige Kanon im Einklang, F-duuri
Sk1786i Zweistimmige Kanon in der Obersekunde, F-duuri
Sk1786j Zweistimmige Kanon in der Obersekunde, F-duuri
Sk1786k Zweistimmige Kanon in der Obersekunde, F-duuri
Sk1786l Zweistimmige Kanon in der Oberterz, F-duuri
Sk1786m Zweistimmige Kanon in der Oberquarte, F-duuri
Sk1786n Zweistimmige Kanon in der Oberquinte, F-duuri
Sk1786o Zweistimmige Kanon in der Obersexte, F-duuri
Sk1786p Zweistimmige Kanon in der Oberseptime, F-duuri
Sk1786q Beginn eines zweistimmigen Kanons in der Oktave, F-duuri
Sk1786r Dreistimmige kontrapunktische Studie
Sk1786s Dreistimmige Kanon in der Oberterz, F-duuri
Sk1787a Melodie-Aufzeichnung, G-duuri
Sk1787b Thema mit Generalbaßbezifferung, As-duuri
Sk1787c Melodieskizze, g-molli
Sk1787d Zweistimmige Ausschnittsskizze, Es-duuri

Sk1787e Zweistimmige Ausschnittsskizze mit Generalbaßbezifferung, D-duuri
Sk1787f Zwei Ausschnittsskizzen (*Idées pour l'opera serieuse*)
Sk1787g Notiz eines cantus firmus
Sk1787h Rätselkanon *Misericordiam et iudicium cantabo tibi* (Giovanni Battista Martini)
Sk1787i Vierstimmige Kanon, a-molli
Sk1787j Vierstimmige Kanon, a-molli
Sk1787k Vierstimmige Kanon, g-molli
Sk1787l Kontrapunktische Aufzeichnung, C-duuri
Sk1788a Übung im vierstimmigen kontrapunktischen Satz, B-duuri
Sk1788b Übung im vierstimmigen kontrapunktischen Satz, F-duuri
Sk1788c Übung im vierstimmigen kontrapunktischen Satz, G-duuri
Sk1788d Exposition eines vierstimmigen Fuges, C-duuri
Sk1788e Fugenthema, Es-duuri
Sk1788f Kontretanz, C-duuri
Sk1788g Allegretto, B-duuri
Sk1791a Ausschnittsskizzen zu einer Komposition, F-duuri

Mozartin sävellyksistä koottuja näyttämöteoksia

1800-luvulla ja 1900-luvun alussa koottiin Mozartin musiikista monenlaisia uusia näyttämöteoksia, joista Köchel mainitsee seuraavat: *Ahasverus, der nie Ruhende* (1823), *Die grüne Flöte* (1917), *Der Kapellmeister* (1896), *König Garibald* (1824), *Mozart* (1923), *Mozart, Ein Lebensbild* (1856), *Mozart und Constanze* (1917), *Mozarts Gedächtnis* (1837), *Il Ritorno di Don Pedro* (Don Pedros Heimkehr, 1951), *Salzburgs größter Sohn* (1880).

Mozartin sävellyksinä esiintyneitä teoksia

Eri aikoina on myös Wolfgang Amadeus Mozartin nimiin kirjattu teoksia, jotka ovat myöhemmin osoittautuneet tietoisiksi huijauksiksi tai erehdyksiksi. Seuraavaan listaukseen on kerätty teoksia, joita uusin tutkimus ei pidä Mozartin sävellyksinä ja joille Köchel ei koskaan antanut omaa numeroa, vaan sijoitti suoraan liitteisiin. Osa näistä teoksista on edelleen NMA:n liitteissä (Anhang). Teokset ovat tässä nimensä mukaisessa järjestyksessä. Tietoja on vähemmän kuin aidoista Mozartin teoksista. Listattujen lisäksi tunnetaan runsaasti Mozartin omakätisiä kopioita muitten säveltäjien teoksista. Köchelille tuntemattomia kopioita ei ole otettu tähän luetteloon.

Abendlied, KV Anh. C 8.37

Tämä laulu *Herr, der du mir das Leben* oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 274. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt CHRISTIAN FÜRCHTEGOTT GELLERT (1715–1769)

Abramo e Isacco, KV Anh. C 3.11

Tämä Josef Myslivečekin oratorio oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 241a.

Ad festum huc venite, KV Anh. C 3.26

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa, eikä sitä pidetä Mozartin sävellyksenä.

Adagio, KV Anh. A 65

Tämä Mozartin lapsuusvuosiin ajoittuva klaveerikappale saattaa olla Leopold Mozartin säveltämä.

Adagio, KV Anh. C 27.12

Anonyymi pianoteos, joka esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Ad arma properate, KV Anh. C 3.38

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Ad astra, o Mortales, KV Anh. C 3.16

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Adagio und Allegro, KV Anh. C 17.07

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Adelaide-Konzert, KV Anh. C 14.05

Adélaïde Concerto

Köchelin luettelon kolmanteen painokseen ilmestyi vasta löydetty Mozartin tekemäksi väitetty viulukonsertto D-duuri, jolle annettiin numero KV Anh. 294a. Sittemmin selvisi, että kyseessä on MARIUS CASADESUSIN (1892–1981) sävellys. Casadesus julkaisi konserton 1933 sovituksena viululle ja pianolle väittäen julkaisun toimittajana sen olevan sovitus 10-vuotiaan Mozartin käsikirjoituksesta, jossa oli omistus Ranskan kuninkaan Luis XV:n tyttärelle ADÉLAÏDELLE (1732–1800). Vaikka Casadesus ei kyennyt näyttämään tätä käsikirjoitusta tutkijoille, osa lankesi silti huijauksen ja Casadesusin onnistuneen pastissin pauloihin. Vasta vuonna 1977 jonkin tekijänoikeudellisen kiistan yhteydessä Casadesus tunnusti sepittäneensä sekä tarinan että musiikin. Se ei ole vähentänyt pastissin suosiota, ja sävellys esiintyy edelleen yleensä Mozartin sävellyksenä.

Adieu, KV Anh. C 27.08

Anonyymi pianoteos, joka mainitaan Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeron KV Anh. 284n yhteydessä.

Ah, da me s'allontani, KV deest

Aitoudeltaan epävarma resitatiivi Mozartin konserttiaariaan *No, che non sei capace*, KV 419.

Ah sponse, mi dilecte veni, KV Anh. C 3.14

Duetto ("duetto pro Festo cordis Jesus) oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 112 ja nimellä *O Deus ego te amo*. Luettelon kuudennessa painoksessa on todettu, että kyseessä on ehkä böömiläisen PAVEL VRANICKÝN (Paul Wranitzky, 1756–1808) tai hänen veljensä Antonínin sovitus jostain KV 621:n aariasta.

Ahi cosa veggio, KV deest

Aitoudeltaan epävarma resitatiivi Mozartin konserttiaariaan *Vado, ma dove! oh Dei*, KV 583.

Am Grabe meines Vaters, KV Anh C 8.17

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 256 laulu, jonka tekstin myös Joseph Haydn on säveltänyt vuonna 1781 (*Auf meines Vaters Grab*, Hob. 26a:24). Tekstin tekijää ei tiedetä.

Amen, KV Anh. C 10.03

Neliääninen kaanon, joka oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 189.

Amen, KV Anh. C 10.11, C-duuri

Viisiääninen kaanon, joka oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 198.

An die Natur, KV Anh. C 8.19

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä laulu oli numerolla KV Anh. 258. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin tekijä on ilmeisesti FRIEDRICH LEOPOLD ZU STOLBERG-STOLBERG (1750–1819).

Andante, KV Anh. 36, Es-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä teos sijoitettiin liitteisiin numerolla KV Anh. 36.

Andante favori, KV Anh. C 27.01

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa teoksen numero KV Anh. 284n yhteydessä mainittu väärennös.

Das Andenken, KV Anh. C 8.03

ADALBERT GYROWETZIN (1763–1850) yksinlaulu (*Deutsche Lieder*, op. 22, 1798), joka oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeroilla KV Anh. 187c ja 260c.

Angst, Qual und herber Gram, KV Anh. C 7.06

Aaria, joka Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa yhdistettiin oopperaan *Così fan tutte*, KV 588.

L'anno novel, KV Anh. C 10.20

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Aria, KV Anh. C 3.33

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Aufmunterung zur Freude, KV Anh. C 8.27

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä laulu oli numerolla KV Anh. 266. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Ludwig Hölty.

Ave, ave coelorum Regina, KV Anh. C 3.30

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Ave Maria, KV Anh. A 14

Kopio Michael Haydnin sävellyksestä *Ave Maria*, MH 72, F-duuri. Köchelin luettelon painoksessa 3 se oli numerolla KV Anh. 109 VI.

Baci amorosi e cari, KV Anh. C 8.47

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä canzonetta oli numerolla KV Anh. 283a. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä, ei myöskään tekstin lähdettä.

Balli Tedeschi, KV Anh. C 29.08

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä tanssit on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä.

Cantemus Domino, KV Anh. A 33

Tämä Giovanni Battista Martinin neliääninen kaanon oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 109IIa.

Cassation, KV Anh. C 17.11

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Credo solemne, KV Anh. C 3.23

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Cum sancto spiritu, KV Anh. A 19

Leopold Mozartin sävellys sekakuorolle ja jousille. Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa se oli numerolla KV Anh. 109IX.

Danklied, KV Anh. C 8.32

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä laulu *Du bist's, dem Ruhm und Ehre gebühret* oli numerolla KV Anh. 270. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellerti

D'Bäurin hat d'Katz verlorn, KV Anh. C 9.01

Tämä laulu kahdelle sopraanolle, tenorille ja bassolle oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 188. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Dei pietosi, KV Anh. C 3.32

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Difficile, KV Anh. 10.21

Kaanon, joka Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa mainittiin kaanonin KV 559 yhteydessä.

Divertimento, KV Anh. C 11.13, G-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä *Sinfonia pastorale* oli numerolla KV Anh. 294. Se on sittemmin osoittautunut Leopold Mozartin sävellykseksi.

Divertimento, KV Anh. C 17.01, Es-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-2 tämä kahdeksalle puhaltimelle sävelletty divertimento oli numerolla KV Anh. 226, kolmannessa 1775 sävellettynä aitona Mozartina numerolla KV 196e. Säveltäjää ei tiedetä.

Divertimento, KV Anh. C 17.02, B-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-2 tämä kahdeksalle puhaltimelle sävelletty divertimento oli numerolla KV Anh. 227, kolmannessa 1775 sävellettynä aitona Mozartina numerolla KV 196f. Säveltäjää ei tiedetä.

Divertimento, KV Anh. C 17.03, Es-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä kahdeksalle puhaltimelle sävelletty divertimento oli numerolla KV Anh. 228. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Divertimento, KV Anh. C 17.04, Es-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä kahdeksalle puhaltimelle sävelletty divertimento oli numerolla KV Anh. 224. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Divertimento, KV Anh. C 17.05, F-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä kahdeksalle puhaltimelle sävelletty divertimento oli numerolla KV Anh. 225. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Donne vaghe, KV Anh. C 7.05

Aaria on peräisin Giovanni Paisiellon oopperasta *La serva padrona* (1733). Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa se oli numerossa KV Anh. 584a.

Douze Duos pour 2 Violons, KV Anh. 152

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 152 tällainen duoteos, jonka säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Drei Walzer, KV Anh. C 29.17

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä valssit on mainittu KV Anh. 284m:n kohdalla.

Ecce sacerdos magnus, KV Anh. C 3.22

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Eheliche gute Nacht, KV Anh. C 8.10

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 250 tällainen laulu, jonka säveltäjäksi on osoittautunut WOLFGANG HERIBERT VON DALBERG (1750–1806), tekstin kirjoittajaksi LUDWIG SCHUBART (1765–1811).

Ehelicher gute Morgen, KV Anh. C 8.11

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 251 tämä Wolfgang Heribert von Dalbergin säveltämä ja Ludwig Schubartin sanoittama laulu.

Die Ehre Gottes in der Natur, KV Anh. C 8.39

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 277 tämä tuntemattoman säveltäjän laulu Christian Fürchtegott Gellertin runoon. Runo tunnetaan myös alkusanoillaan *Die Himmel rühmen des Ewigen Ehre*.

Ejus festa, ejus gesta, KV Anh. C 3.35

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Elias und Elide, KV Anh. C 8.31

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa laulu oli numerolla KV Anh. 269a. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt CHRISTOPH AUGUST TIEDGE (1752–1841).

Der erste Kuss, KV Anh. C 8.14

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 254. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Johann Georg Jacobi.

Es pakke dich, KV Anh. C 10.13

Michael Haydnin viisiääninen kaanon, joka Köchelin luettelon painoksissa 1-3 mainittiin numeron KV Anh. 284 yhteydessä.

Et in terra, KV Anh. A 18

Leopold Mozartin sävellys sekakuorolle ja jousille. Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa se oli numerolla KV Anh. 109IX.

Exaudi Domine, KV Anh. C 3.07

Offertorium oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 186g.

Exsultet orbis gaudiis, KV Anh. C 3.34

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Fantasia für Orgel, KV Anh. C 27.03

Köchelin luettelon toisessa painoksessa numerolla KV 528a ollut urkufantasia, jonka Mozartin väitetään soittaneen Prahassa syksyllä 1787. Aitouden tueksi ei ole löytynyt todisteita.

Fantasia Impromptu, KV Anh. C 27.02

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa teoksen numero KV Anh. 284n yhteydessä mainittu väärennös.

Floh-Menuett, KV Anh. C 27.11

Anonyymi pianoteos, joka esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Freude! O welche Freude!

Käsikirjoituskatkelma sopraanolle ja pianolle on ollut huutokaupattavana kesäkuussa 1980. Kyseessä on 8 tahdin mittainen katkelma, jossa on tyhjä viivasto mahdollisesti toista ääntä varten. Katkelmassa on teksti: *Freude! O welche Freude! Naide! Sprich, was fehlet mir?* Christian Felix Weißella on runo *Alexis und Naide* (Kleine lyrische Gedichte, 1793), jossa on säe „Erblick' ich dich, o welche Freude! Naide! Sprich, was fehlet mir?" Musiikin säveltäjää ei tiedetä.

Freundschaftslied, KV Anh. C 8.49

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa. Todennäköisesti perinteisen tekstin alkusanat ovat "Es kann schon nicht alles so bleiben".

Frühlingslied, KV Anh. C 8.23

Laulu *Unsre Wiesen grünen wieder* oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 262. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin tekijä on JOHANN GAUDENZ VON SALIS-SEEWIS (1762–1834).

Frühlingslied, KV Anh. C 8.26

Laulu *Der Frühling ist gekommen* oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 265. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin tekijä on Friedrich Leopold zu Stolberg-Stolberg.

Frühlingslied, KV Anh. C 8.30

Sanoilla *Blickt auf, wie sehr das lichte Blau* alkava laulu oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 265. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt JOHANN HEINRICH VOß (1751–1826).

Fuga a due, KV Anh. C 27.10

Anonyymi pianoteos, joka on Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 109VIII.

Fuge, KV Anh. A 60, C-duuri

Tämä neliääninen fuuga oli Köchelin luettelon painoksissa 1-2 numerolla KV Anh. 292, kolmannessa Anh. 109 VII. Sen säveltäjä on JOHANN JAKOB FROBERGER (1616–1667).

Fünf Ländler, KV Anh. C 29.02

Anonyymi pianokokonaisuus, joka Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa oli 16 menuetin KV 176 yhteydessä.

Fünf Variationen, KV Anh. C 26.15

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa ole anonyymi muunnelmateos, jonka teemana on melodia oopperasta *L'amor marinaro, ossia Il corsaro* (1797), säveltäjänä JOSEPH WEIGL (1766–1846).

Fünf Variationen, KV Anh. C 26.17

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa ole anonyymi muunnelmateos, jonka teemana on *Se vuol ballare, signor Contino* Mozartin oopperasta *La nozze di Figaro*.

Gaudete omnes gentes, KV Anh. C 3.27

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Gavotte, Allegro e Marcia lugubre, KV Anh. C 24.01

Leopold Koželuchin sävellys, joka oli Köchelin luettelon toisessa painoksessa numerolla KV Anh. 41a, kolmannessa KV Anh. 284g.

Geduld, KV Anh. C 8.43

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 280. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Gegenliebe, KV Anh. C 8.21

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 260. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin tekijä on GOTTFRIED AUGUST BÜRGER (1747–1794).

Gelassenheit, KV Anh. C 8.41

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 279. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Gelassenheit, KV deest

Was ist's, daß ich mich quäle
Aitoudeltaan epävarma yksinlaulu Christian Fürchtegott Gellertin tekstiin.

German Waltzes, KV Anh. 29.21

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi teos pianolle nelikätisesti.

Das Glück eines guten Gewissens, KV Anh. C 8.34

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 271. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä, ei myöskään tekstin tekijää. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Gott, deine Güte reicht so weit, KV Anh. C 8.36

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 273 ja otsikolla *Lied*. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Das Grab, KV Anh. C 8.50

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa. Todennäköisesti perinteisen tekstin alkusanat ovat "So schwarz wie die Nacht".

Grande Sinfonia, KV Anh. C 11.10

IGNAZ JOSEF PLEYELIN (1757–1831) sinfonia, joka Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa oli numerolla KV Anh. 293c.

Heida lustig, ich bin Hanns, KV Anh. C 8.13

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 253. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt ehkä Johann Georg Jacobi.

Huc, huc, amantes festinate, KV Anh. C 3.37

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Huc, huc, gentes venites, KV Anh. C 3.21

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Hätt's nit, KV Anh. C 10.12

WENZEL MÜLLERIN (1767–1835) sävellys, joka esiintyi Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla Anh. 198a.

Instrumental-Satz, KV Anh. A 50

Tämä anonyymi sävellys kahdelle viululle ja kamariorkesterille oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 223c.

Inveni David servum meum, KV Anh. C 3.28

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Iphigénie en Aulide, KV Anh. C 5.01

Kyseessä on Gluckin oopperan alkusoittoon tehdystä uudesta lopetuksesta, joka vielä Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa sai numeron KV Anh. 292a.

Jousikvartetto, KV Anh. C 20.01, B-duuri

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 210. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Jousikvartetto, KV Anh. C 20.02, C-duuri

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 211. Sen säveltäjäksi on tunnistettu JOSEPH SCHUSTER (1748–1812).

Jousikvartetto, KV Anh. C 20.03, A-duuri

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 212. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Jousikvartetto, KV Anh. C 20.04, Es-duuri

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 213. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Judas Maccabäus, KV Anh. C 30.06

Mahdollisesti Josef Starzerin tekemä saksankielinen sovitus Händelin oratoriosta *Judas Maccabaeus*, HWV 63 (1746).

Die Juden-Leich, KV Anh. C 9.14

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva sävellys, johon viitattiin luettelon kolmannessa painoksessa teoksen KV Anh. 236 yhteydessä.

Kaanon, KV Anh. A 30

Neljä sopraanoa ja continuo. Säveltäjä on JOHANN PHILIP KIRNBERGER (1721–1783).

Kaanon, KV Anh. C 10.05, C-duuri

Tämä kahdeksalle lauluäänelle ja jousille tehty tekstitön kaanon oli Köchelin luettelon kahdessa ensimmäisessä painoksessa numerolla KV Anh. 192 ja kolmannessa Anh. 283b. Sen säveltäjäksi on osoittautunut JOHANN FRIEDRICH FASCH (1688–1758).

Kaanon, KV Anh. C 10.06

Johann Philip Kirnbergerin tekstitön kaanon oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 109X.

Kaanon, KV Anh. C 10.07, G-duuri

Tämä tekstitön kaanon oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 194. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Kantate für Fürst Alois Liechtenstein, KV Anh. C 4.01

Tämä neliosainen kantaatti oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 242. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Sävellyksen kohteena on ollut ALOIS I (Joseph von Liechtenstein, 1759–1805), joka toimi Liechtensteinin hallitsijana 1781–1805.

Kantaten 1-7, KV Anh. 124-130

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli liitteissä seitsemän kantaattia, joiden säveltäjästä tai sävellysajasta ei ole mitään tietoa. Kantaattien nimet ovat *Heiliger, sieh gnädig – Allerbarmer höre – Herr, herr, vor deine Throne – Ewiger, erbarme dich – Mächtigster, heiligster – Hoch vom Heiligtume – Herr, auf den wir schauen*.

Katkelma, KV Anh. C 14.02, F-duuri

Konserton katkelma, jonka soolosoitin oli Köchelin luettelossa ensin klarinetti, sittemmin sello. Säveltäjästä ei ole mitään selkeää käsitystä, mutta Mozartin teoksena tätä ei enää pidetä. Köchelin luettelossa se oli aiemmin numeroilla KV Anh. 99 ja KV Anh. 294c.

Kinder, Kinder, lasst uns heute lachen, KV Anh. C 10.09, G-duuri

Kahdelle lapsiäänelle tarkoitettu tuntemattoman säveltäjän kaanon, joka oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 196.

Kirchensonate, KV Anh. C 16.01

Teos esiintyi Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV 124c, mutta sitä ei enää pidetä Mozartin sävellyksenä. Todennäköisesti kyseessä on Leopold Mozartin sävellys.

Kirchenwerke von Michael Haydn und Ernst Eberlin, KV Anh. 71-88

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä latinankielisiin liturgisiin teksteihin sävelletyt teokset olivat numerolla KV Anh. 109VI. Kaikki ovat osoittautuneet Michael Haydnin tai Ernst Eberlinin sävellyksiksi.

Kleine Stücke, KV Anh. 229

Köchelin luettelon kahdessa ensimmäisessä painoksessa tämä kokonaisuus kahdelle basettitorvelle (tai klarinetille) ja fagotille oli numerolla KV Anh. 229.

Konzert für Fagott, KV Anh. C 14.03

Teos oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 230a. Säveltäjä on mahdollisesti FRANÇOIS DEVIENNE (1759–1803).

Konzert für Oboe, KV Anh. C 14.06

Teos oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 294b. Säveltäjää ei tiedetä.

Konzert für Klavier, KV Anh. C 15.01, G-duuri

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Konzert für Klavier, KV Anh. C 15.02, G-duuri

Teos esiintyi Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV 43c. Säveltäjä on mahdollisesti Leopold Mozart.

Konzert für Klavier, KV Anh. C 15.03, G-duuri

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa. Vain soolopianon osuus on säilynyt.

Kyrie, KV Anh. C 1.51

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Lass immer in der Jugend Glanz, KV Anh. 134

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 134 tällainen kaanon kahdelle lauluäänelle ja continuolle. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Lauda Sion, KV Anh. A 15

Kopio Michael Haydnin sävellyksestä *Lauda Sion*, MH 215, G-duuri. Köchelin luettelon painoksessa 3 se oli numerolla KV Anh. 109 VI. Käsikirjoitus on kadoksissa.

Laudate Dominum, KV Anh. C 3.24

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Leck mich im Angesicht, KV Anh. 10.22

Kaanon, joka Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa mainittiin kaanonin KV 559 yhteydessä.

Lied der Freundschaft, KV Anh. C 8.20

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä laulu oli numerolla KV Anh. 259. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä, ei myöskään tekstin tekijää.

Limbacher Messe, KV Anh. C 1.22, C-duuri

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Mailied, KV Anh. C 8.22

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä sanoilla *Willkommen, schöner, lieber Mai* alkava laulu oli numerolla KV Anh. 261. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin tekijä on Ludwig Hölty.

Mailied, KV Anh. C 8.24

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä sanoilla *Wie herrlich leuchtet mir die Natur* alkava laulu oli numerolla KV Anh. 263. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Johann Wolfgang von Goethe.

Mailied, KV Anh. C 8.25

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä sanoilla *Freude jubelt, Liebe waltet* alkava laulu oli numerolla KV Anh. 264. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt FRIEDRICH VON MATTHISSON (1761–1831).

Mailied, KV Anh. C 8.29

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä sanoilla *O der schöne Maienmond* alkava laulu oli numerolla KV Anh. 268. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Johann Heinrich Voß.

Marcia, KV Anh. 29.51

Köchelin luettelon kolmannessa teoksessa teoksen KV Anh. 72a yhteydessä mainittu teos.

Marsch für Klavier, KV Anh. C 29.50

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi marssi pianolle.

Meine weise Mutter spricht, KV Anh. C 8.16

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä laulu oli numerolla KV Anh. 255a. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä, ei myöskään tekstin tekijää. Käsikirjoitusta ei tunneta, sävellys tiedetään vain Constanze Mozartin maininnasta.

Mens sancta, KV Anh. C 3.31

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Menuett, KV Anh. C 29.14

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä pianoteos on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä.

Menuett für Klavier zu vier Händen, KV Anh. C 29.15

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä pianoteos on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä.

Menuett mit Trio, KV Anh. C 13.01

Teoksen säveltäjä on Leopold Koželuch, mutta Köchelin luettelon toisessa painoksessa se oli Mozartin teoksena numerolla KV 25a. Kolmannessa painoksessa teos siirrettiin liitteisiin numerolla KV Anh. 293a.

Menuetti, KV Anh. C 29.13

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa pianoteos on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä.

Messa solenne, KV Anh. C 1.14, Es-duuri

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.01, C-duuri

Tätä Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 185 ollutta messua ei pidetä enää Mozartin sävellyksenä.

Messu, KV Anh. C 1.02

Tämä Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 235f ollut messu on todettu Benedikt Schackin sävellykseksi.

Messu, KV Anh. C 1.03, Es-duuri

Tätä Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 186 ollutta messua ei pidetä enää Mozartin sävellyksenä.

Messu, KV Anh. C 1.04, G-duuri

Tämä ”Mozartin messu nro 12” oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 232. Novellon kustantamo julkaisi messun vuonna 1819 Mozartin nimissä ja numerolla 12. Erityisesti anglosaksisissa maissa messu tunnetaankin Gloria-osansa ansiosta ja kahdentenatoista messuna. Osa tutkijoista arvelee, että messu on koostettu jopa eri säveltäjien tekemisistä osista. Köchel ei missään vaiheessa pitänyt messua aitona, vaan sijoitti sen suoraan liitteisiin. Uusimpien selvitysten mukaan messun säveltäjä on Wenzel Müller.

Messu, KV Anh. C 1.06, G-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä messu oli numerolla KV Anh. 233. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Messu, KV Anh. C 1.07, D-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä messu oli numerolla KV Anh. 233a. Messun todennäköisenä säveltäjänä pidetään saksalaista JOHANN MICHAEL DEMMLERIÄ (1748–1785).

Messu, KV Anh. C 1.10, Es-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä messu oli numerolla KV Anh. 235b.

Messu, KV Anh. C 1.11 C-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä messu oli numerolla KV Anh. 235c. Messun säveltäjä on todennäköisesti böömiläissyntyinen FRANZ NOVOTNY (1743–1773), joka toimi Esterházyn hoviurkurina Eisenstadtissa.

Messu, KV Anh. C 1.14

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tällainen messu oli numerolla KV Anh. 235g. Käsikirjoitus on kadoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.19

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.20

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.23

Tämä vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva messu saattaa olla GEORG JOSEPH VOGLERIN (1749–1814) sävellys.

Messu, KV Anh. C 1.24

Tämä vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva messu saattaa olla Franz Xaver Süssmayrin sävellys.

Messu, KV Anh. C 1.25

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.26

Tämä vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva messu saattaa olla JOHANN GEORG SLICKIN (1749–1814) sävellys.

Messu, KV Anh. C 1.29

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.30

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.32

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Messu, KV Anh. C 1.33

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Miau, KV Anh. C 10.8, C-duuri

Tämä Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 195 olevan neliäänisen kaanonin säveltäjä on böömiläinen FRANTIŠEK XAVER BRIX (1732–1771).

Minna, KV Anh. C 8.18

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 teos oli numerolla KV Anh. 257. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Minnas Augen, KV Anh. C 8.09

Tämä laulu oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 249. Säveltäjäksi on todettu August Eberhard Müller, tekstin tekijäksi Alois Blumauer.

Miserere, KV Anh. C 3.10

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 teos oli numerolla KV Anh. 241. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Missa brevis, KV Anh. C 1.08, C-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä messu oli numerolla KV Anh. 234. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. FRANZ GLEIßNER (1759–1818) on teosluettelossa mainittu mahdollisena säveltäjänä.

Missa brevis, KV Anh. C 1.09, G-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä messu oli numerolla KV Anh. 235. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Missa brevis, KV Anh. C 1.12, G-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä messu oli numerolla KV Anh. 235d. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Missa der Schulmeister, KV Anh. C 1.15

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä teos oli numerolla KV Anh. 236. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Missa solemnis, KV Anh. C 1.05

Tämä anonyymi messu oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 232a.

Missa solemnis, KV Anh. C 1.16

Messun säveltäjäksi on todettu JOSEPH PREINDL (1756–1823).

Missa solemnis, KV Anh. C 1.21

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Missa solemnis, KV Anh. C 1.27

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Missa solemnis, KV Anh. C 1.28

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Missa solemnis, KV Anh. C 1.31

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Missa solemnis, KV Anh. C 1.34, C-duuri

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Missa solemnis pastoritia, KV Anh. C 1.17

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Morgengesang, KV Anh. 133

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 133 laulu, jonka säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Morgengesang, KV Anh. C 8.40

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 278 alkusanoilla *Mein erst Gefühl sey Preis und Dank* alkava laulu, jonka säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Motivi di Tarantella, KV Anh. C 29.40

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 109g/23 oleva anonyymi teos.

Mädchen ich komm mit der Zitter, KV Anh. C 9.08

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva laulu kolmelle lauluäänelle ja kitaralle.

Das Mädchen und der Vogel, KV Anh. C 8.08

Tämä laulu oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 248. Säveltäjäksi on todettu August Eberhard Müller, tekstin tekijäksi Alois Blumauer.

Die Nacht ist still und heiter, KV Anh. C 9.09

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva laulu kolmelle lauluäänelle ja kitaralle.

Nachtgesang auf der Flur, KV Anh. C 9.12

Komm stiller Abend nieder – Te Deum adoramus
Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva kuorolaulu.

Die Nase, KV Anh. C 8.01

Schlaf, süsser Knabe
JOSEPH MARTIN KRAUSIN (1756–1792) säveltämä kehtolaulu, joka oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeroilla KV Anh. 187a ja 260a.

Die Nase, KV Anh. C 8.02

Schlaf, süsser Knabe
Samaan MATTHIAS CLAUDIUKSEN (1740–1815) tekstiin tehty anonyymi kehtolaulu, joka oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeroilla KV Anh. 187b ja 260b.

Neue Lambacher-Sinfonie

Tämä sinfonia G-duurissa on Leopold Mozartin sävellys vuodelta 1767. Tämän ja Wolfgang Amadeus Mozartin sävellyksenä pidetyn sinfonian KV 45a säveltäjyydestä ovat tutkijat olleet varsin eri mieltä, mutta nykyään hyväksytään yleensä se näkemys, että ”vanha” Lambacher-sinfonia on pojan, ”uusi” isän sävellys.

Neun Klavierstücke, KV Anh. C 27.06

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 207 tällainen yhdeksän pienen pianokappaleen tai muunnelmien kokonaisuus. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä, käsikirjoitus katosi toisen maailmansodan aikana.

Neun Variationen, KV Anh. C 26.03

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 286 yhdeksän pianomuunnelmaa Mozartin Divertimenton KV 287 osasta Andante. Muunnelmien säveltäjäksi on todettu August Eberhard Müller.

Neun Variationen, KV Anh. C 26.12

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi muunnelmateos.

Nimm durch dieser Töne Spiel, KV Anh. C 9.13

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva arietta kuorolle.

No caro, hà coraggio

Säestyksellinen resitatiivi Domenico Cimarosan rondoon *Troppo è grave il mio tormento*. Resitatiivin säveltäjää ei tiedetä, vaikka myös Mozartia on ehdotettu.

Nocte dieque bibamus, KV Anh. C 9.02

Burleskes Motett
Teos oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 244a.

Non tradirmi, KV Anh. C 7.08

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi s*cena* tenorille ja kuorolle.

Nun beginnt das Fest der Maien, KV Anh. C 10.18

Anonyymi kaanon (Scherz-Kanon) lauluäänelle. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 teos oli numerolla KV Anh. 284ee.

O come lieto in seno, KV Anh. C 7.04

Tämä viisiääninen laulu ("Canto à 5 voci") oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 244. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

O taste and see that the Lord is good, KV Anh. C 3.13

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa esiintyvä anonyymi psalmi.

O wie schön ist es hier, KV Anh. C 9.11

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva yksiääninen kaanon, joka tosin mainittiin kolmannessa painoksessa teoksen KV 556 yhteydessä.

Osanna, KV Anh. A 5

Tämä neljälle lauluäänelle sävelletty 52 tahdin katkelma on Ernst Eberlinin käsialaa.

Overture, KV Anh. C 11.05

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä Mozartin sävellykseksi oletettu alkusoitto oli numerolla KV 311a. Teos on sävelletty oletettavasti elokuussa tai syyskuun alussa 1778 Pariisissa. Käsikirjoitusta ei tunneta, mutta sellainen lienee ollut Joseph Legrosin hallussa. Alkusoitto (tai sinfonia) tunnetaan Mozartin kirjeestä isälleen 11.9.1778, jossa hän puhuu kahdesta sinfoniasta (joista toinen lienee KV 300a=297) ja kirjeestä 3.10.1778, jossa Mozart kertoo myyneensä Joseph Legrosille kaksi alkusoittoa (sinfoniaa) ja sinfonia concertanten (KV 297 B). Nykyään teosta ei pidetä autenttisena.

Pange lingua, KV Anh. C 3.18
Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Parthia, KV Anh. C 17.08
Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Partita, nro 2, KV Anh. C 17.10
Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Pastorale variée, KV Anh. C 26.01
Köchelin luettelon toisessa painoksessa tälle anonyymille pianoteokselle annettiin numero KV Anh. 209b, kolmannessa KV Anh. 284n.

Per singulos dies, KV Anh. C 3.36
Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Perche t'arresti? – Per tel nel carcer nero, KV Anh. C 7.01
Tätä resitatiivia ja aaria sopraanolle ja kamariorkesterille, joka oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 187, ei nykyään pidetä Mozartin sävellyksenä.

Phyllis an das Klavier, KV Anh. C 8.07
Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä LORENZ SCHNEIDERIN (1766–1855) säveltämä laulu oli numerolla KV Anh. 247.

Piae mentes properate, KV Anh. C 3.25
Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Pignus futurae gloriae, KV Anh. A 11, d-molli
Anonyymi sovitus Michael Haydnin sävellyksen *Litaniae de venerabili sacramento*, H66 osasta. Köchelin luettelon painoksissa 1-2 se oli numerolla KV Anh. 239, kolmannessa Anh. 109 IV.

Pignus futurae gloriae, KV Anh. A 12, g-molli
Anonyymi sovitus Michael Haydnin sävellyksen *Litaniae de venerabili sacramento*, H66 osasta. Köchelin luettelon painoksissa 1-2 se oli numerolla KV Anh. 240, kolmannessa Anh. 109 V.

Polonaise favorite, KV Anh. C 27.07
Anonyymi pianoteos, joka mainitaan Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeron KV Anh. 284n yhteydessä.

Preis des Schöpfers, KV Anh. C 8.46

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä laulu oli numerolla KV Anh. 283. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Prüfung am Abend, KV Anh. C 8.45

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä laulu oli numerolla KV Anh. 282. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Psallite Domino, KV Anh. A 32

Tämä Giovanni Battista Martinin neliääninen kaanon oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 109IIa.

Quartett, KV Anh. C 20.07

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Quos hic vides, KV Anh. C 3.17

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Requiem, KV Anh. C 1.91

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Requiem, KV Anh. C 1.92

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Requiem, KV Anh. C 1.93

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Requiem brevis, KV Anh. C 1.90

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä lyhyt sielunmessu oli numerolla KV Anh. 237. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Romanze, KV Anh. C 25.04, As-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä pianoteos oli numerolla KV Anh. 205. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Rondo, KV Anh. C 25.02

Leopold Koželuchin pianosävellys, joka oli Köchelin luettelon toisessa painoksessa numerolla KV Anh. 511a, kolmannessa KV Anh. 284i.

Rondo Allegro, KV Anh. C 27.05

Anonyymi pianoteos, joka mainittiin Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa teoksen KV Anh. 207 yhteydessä.

Salve Jesu, Dux Sanctorum, KV Anh. C 3.29

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Sancta Maria, KV Anh. C 3.15

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Scena comica, KV Anh. C 7.09

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä tertsetto oli numerolla KV Anh. 243a.

Schau nur das Weiberl an, KV Anh. C 10.19

Anonyymi kaanon lauluäänelle. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 teos oli mainittu numeron KV Anh. 284ee yhteydessä.

Scheiß nieder, armer Sünder, KV Anh. C 10.13

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä neliääninen kaanon oli numerolla KV Anh. 284. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä, mutta Michael Haydnia on pidetty mahdollisena.

Schön ist es auf Gottes Welt, KV Anh. C 8.04

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä laulu oli numerolla KV Anh. 245a.

Sechs Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.12

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä kahdelle viululle ja continuolle nuotinnetut tanssit on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä.

Sechs Quartette, KV Anh. C 20.05

Tämä ryhmä oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 291a.

Sechs Variationen, KV Anh. C 26.16, G-duuri

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa ole anonyymi muunnelmateos, jonka teemana on melodia Mozartin oopperan *Die Zauberflöte* kellonsoittokohtauksesta.

Sei Quartetti capricciosi, KV Anh. C 20.06

Tämä kuusi JOHANN MEDERITSCHIN (1752–1835) jousikvarteton ryhmä oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa mainittu numeron KV Anh. 291a yhteydessä.

Selma, KV Anh. C 8.12

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 252 tällainen sävellys. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt mahdollisesti Johann Heinrich Voß.

Sextett, KV Anh. C 17.09, B-duuri

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

Sieben Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.07

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä tanssit on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä.

Sieben Variationen, KV Anh. C 26.02

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 285 tällainen muunnelmateos pianolle. Teemana on aaria *Une fièvre brûlante* André-Ernest Grétryn oopperasta *Richard Coeur de Lion* (1784). Muunnelmien säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä.

Sinfonia, KV Anh. C 11.03, B-duuri

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-2 numerolla KV Anh. 216. Kolmannessa painoksessa sitä pidettiin aitona 1771 sävellettynä Mozartin teoksena ja se sai numeron KV 74g. Nykyään sitä ei enää pidetä Mozartin teoksena. Säveltäjää ei kuitenkaan tiedetä.

Sinfonia, KV Anh. C 11.06, D-duuri

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-2 numerolla KV Anh. 219, kolmannessa numerolla KV Anh. 291b. Nyttemmin se on todettu Leopold Mozartin sävellykseksi.

Sinfonia, KV Anh. C 11.07, G-duuri

Tämä vain Breitkopf & Härtelin luettelosta tunnettu sinfonia mainittiin Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeron KV Anh. 223 yhteydessä.

Sinfonia, KV Anh. C 11.08, F-duuri

Tämä vain Breitkopf & Härtelin luettelosta tunnettu sinfonia mainittiin Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeron KV Anh. 223 yhteydessä.

Sinfonia, KV Anh. C 11.09, G-duuri

Teos oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 293. Nyttemmin se on todettu Leopold Mozartin sävellykseksi.

Sinfonia, KV Anh. C 11.11, C-duuri

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa esiintyvän sinfonian säveltäjäksi on todettu JOSEPH ALOIS HOLZMANN (1767–1815).

Sinfonia, KV Anh. C 11.12, F-duuri

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa esiintyvän sinfonian säveltäjäksi on todettu Adalbert Gyrowetz.

Sinfonia, KV Anh. C 11.14, C-duuri

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa esiintyvän sinfonian säveltäjäksi on todettu FRANZ CHRISTOPH NEUBAUER (1760–1795).

Sinfonia, KV Anh. C 11.15, C-duuri

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa esiintyvän sinfonian säveltäjää ei tiedetä.

Sonata per Cembalo e Violino, KV Anh. C 23.08

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa teos oli numerolla KV Anh. 290b.

Sonata für Violine und Bass, KV Anh. C 23.09

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa teos oli numerolla KV Anh. 290c.

Sonate für Klavier, KV Anh. C 25.01, C-duuri

Sonaatti oli Köchelin luettelossa numerolla KV Anh. 204, toisessa ja kolmannessa KV Anh. 284a. Nyttemmin sen säveltäjäksi on osoittautunut ANTON EBERL (1765–1807).

Sonate für Klavier, KV Anh. C 25.03, C-duuri

Sonaatti oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 284k.

Sonatensatz für Klavier, KV Anh. C 25.04, B-duuri

Uudemman tutkimusten mukaan sonaatin säveltäjä on Tuomas-kirkon kanttori AUGUST EBERHARD MÜLLER (1767–1817). Vaikka sonaatti julkaistiin jo vuonna 1826 Müllerin opuksena 26, joissakin myöhemmissä julkaisuissa on pidetty kiinni Mozartin tekijyydestä. Jopa itse Alfred Einstein on esittänyt ajatuksen, että sonaatin Menuetto olisi pianosovitus *Eine kleine Nachtmusikista* ”puuttuvasta” osasta. Müller on kuitenkin ollut hyvin tietoinen Mozartin musiikista, sillä Andantea on pidetty sovituksena pianokonserton KV 530 muunnelmien osasta ja Rondossa on havaittu kolmen B-duurissa olevan Mozartin pianokonserton osia (KV 450, 456 ja 595). Köchel sijoitti teoksen liitteisiin numerolla KV Anh. 136, kolmannessa painoksessa Einstein antoi sille numeron KV 498a. Uudemmissa Köchelin laitoksissa on teokseen aiemmin liitetty *Menuett* varustettu omalla numerolla KV Anh. C 25.05.

Stabat Mater, KV Anh. A 17

Tämä Eugène de Lignivillen sävellyksen sovitus oli Köchelin luettelon painoksissa 1-2 numerolla KV Anh. 238 ja kolmannessa numerolla KV Anh. 109 II.

Stefel Fadinger, KV Anh. C 10.04

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä kaanon mainittiin teoksen KV 556 yhteydessä.

Tantum ergo, KV Anh. C 3.20

Teos esiintyy vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa.

La tartine de beurre, KV Anh. C 27.09

Anonyymi pianoteos (”Das Butterbrot”), joka mainitaan Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numeron KV Anh. 284n yhteydessä.

Te Deum, KV Anh. C 3.12

Anonyymi kuoroteos, joka oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 241b.

Thamos, KV Anh. C 7.02

Kaksi kuorokohtausta (*Schon weichet die Sonne* ja *Gottheit, über alle mächtig*) näytelmään *Thamos* olivat Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 243. Säveltäjää ja sävellysaikaa ei tiedetä.

Thema, KV Anh. C 26.10

Tämä harpulle sävelletty teema muunnelmia varten oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 207b.

Thema, KV Anh. C 26.11

Tämä harpulle sävelletty teema muunnelmia varten on vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa. Molemmat teemat ovat perimätiedon mukaan Mozartin prahalaiselle harpistille JOSEPH HÄUSLERILLE (Haisler, Häussler, 1768–1845) säveltämiä, mutta tarinan todenperäisyyttä ei ole kyetty osoittamaan.

Trauermarsch für Klavier, KV Anh. C 29.52

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi marssi pianolle.

Tremer mi sento, KV Anh. C 7.03

Tämä anonyymi tertsetto oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 243a.

Tres sunt, KV Anh. A 13

Kopio Michael Haydnin sävellyksestä *Tres sunt qui testimonium dant in caelo*, MH 183. Köchelin luettelon painoksessa 3 se oli numerolla KV Anh. 109 VI.

Treu schwör ich dich stets zu lieben, KV Anh. C 7.07

Aaria, joka Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa yhdistettiin oopperaan *Così fan tutte*, KV 588.

Trinklied im Mai, KV Anh. C 8.28

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli tällainen laulu numerolla KV Anh. 267. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt MATTHIAS CLAUDIUS (1740–1815).

Trio für Klavier, Violine und Violoncello, KV Anh. C 22.01

Leopold Koželuchin sävellys, joka oli Köchelin luettelon toisessa painoksessa numerolla KV Anh. 52a, kolmannessa KV Anh. 284h.

Trio für Klavier, Violine und Violoncello, , KV Anh. C 22.02, C-duuri

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä Anton Eberlin säveltämä trio pianolle, viululle ja sellolle oli ”sonaattina” numerolla KV Anh. 291.

Trois Duos concertants, KV Anh. 162

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 162 jousitrio *Trois Duos concertants*. Säveltäjää ja sävellysaikaa ei tiedetä.

Trost der Erlösung, KV Anh. C 8.33

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva laulu Christian Fürchtegott Gellertin tekstiin.

Valse lente, KV Anh. C 29.16

Köchelin luettelon toisessa painoksessa tämä anonyymi pianoteos on numerolla KV Anh. 209a, kolmannessa numerossa KV Anh. 284m.

Variationen für Klavier, KV Anh. C 26.07

Anonyymejä muunnelmia sävelmästä *Freut euch des Lebens*. Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa muunnelmilla oli numero KV Anh. 289a.

Venerabilis barba capucinorum, KV Anh. 9.07

Mahdollisesti MATTHIAS FISCHERIN säveltämä humoristinen tertsetto miesäänille oli Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa mainittu teoksen KV Anh. 236 yhteydessä.

Venti fulgura, procellae

Anonyymi motetti, joka on joskus yhdistetty Wolfgang Amadeus Mozartiin.

Die verdammten Heuraten, KV Anh. C 10.01

Tämä kolmiääninen kaanon oli Köchelin luettelossa numerolla KV Anh. A 7, sitten Anh. 284c ja lopulta Anh. C 10.01. Säveltäjäksi on todettu Wenzel Müller.

Vergiss mein nicht, KV Anh. C 8.06

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 tämä Lorenz Schneiderin säveltämä laulu oli numerolla KV Anh. 246. Laulu julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1794.

Versicherung der Gnade Gottes, KV Anh. C 8.38

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli sanoilla *So hoff' ich denn mit festem Mut* alkava laulu numerolla KV Anh. 275. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Vertrauen auf Gottes Vorsehung, KV Anh. C 8.35

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli tällainen laulu numerolla KV Anh. 272. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Teksti on Christian Fürchtegott Gellertin tekemä.

Vieni cara mia, vita mia, KV Anh. C 10.10, Es-duuri

Neliääninen kaanon, joka Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli numerolla KV Anh. 197. Säveltäjää ja sävellysaikaa ei tiedetä.

Vier Spiegelkanons, KV Anh. C 10.16

Anonyymejä kaanoneita kahdelle viululle. Köchelin luettelon painoksissa 1-3 teos oli numerolla KV Anh. 284dd.

Vom Worte Gottes, KV Anh. C 8.44

Laulu oli Köchelin luettelon painoksissa 1-3 numerolla KV Anh. 281. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Fürchtegott Gellert.

Waltz für Klavier, KV Anh. 29.04

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi pianoteos.

Walzer, KV Anh. C 29.18

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä pianovalssit on mainittu teoksen KV Anh. 284m yhteydessä.

Walzer, KV Anh. C 29.19

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä pianovalssit on mainittu teoksen KV 606 huomautuksissa.

Walzer, KV Anh. 29.22

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi pianoteos.

Walzer für Klavier, KV Anh. 29.03

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi pianovalssien kokonaisuus.

Was bleibet, KV Anh. C 10.15

Anonyymi kolmiääninen kaanon, joka Köchelin luettelon painoksissa 1-3 mainittiin sivulla 1048.

Wer unter eines Mädchens Hand, KV Anh. C 9.05

Mozart sävelsi tämän Aloys Blumauerin tekstin yksinlauluversiona 1785–1786 (KV 506), mutta tätä mieskvartetti- tai mieskuoroversiota ei pidetä Mozartin säveltämänä.

Wie herrlich sind die Abendstunden, KV Anh. C 9.10

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva laulu neljälle lauluäänelle.

Wohl dem Mann, KV Anh. C 8.05

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa tämä kuorolaulu oli numerolla KV Anh. 245b.

Zehn Variationen, KV Anh. C 26.06

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli 10 pianomuunnelmaa numerolla KV Anh. 289. Muunnelmien säveltäjä on EMANUEL ALOYS FÖRSTER (1748–1823), teema on Giuseppe Sartin oopperasta *I finti eredi* (1785) peräisin oleva Allegretto.

Zehn Variationen, KV Anh. C 26.09

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli 10 pianomuunnelmaa numerolla KV Anh. 290. Muunnelmien säveltäjä on Anton Eberl, teemana on anonyymi ranskalainen kansanlaulu *Malbrough s'en va-t-en guerre*.

Zehn Variationen, KV Anh. C 26.13

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva Giuseppe Sartin muunnelmateos, jonka teema on sama kuin Mozartin muunnelmissa KV 455 eli *Unser dummer Pöbel meint* Gluckin laulunäytelmästä *Die Pilgrime von Mekka* (alkuperäiseltä nimeltään *Les Pèlerins de Mecque*).

Die zu späte Ankunft der Mutter, KV Anh. C 8.15

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli tällainen laulu numerolla KV Anh. 255. Säveltäjää tai sävellysaikaa ei tiedetä. Tekstin on tehnyt Christian Felix Weiße.

Zufriedenheit mit seinem Zustande, KV Anh. C 8.42

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa esiintyvä laulu Christian Fürchtegott Gellertin tekstiin.

Zwei kleine Fugen, KV Anh. A 61-62

Nämä kaksi anonyymiä versettiä pianolle tai uruille olivat Köchelin luettelossa numerolla 154a ja kolmannessa painoksessa numerolla KV Anh. 109VIII.

Zwölf Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.06

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä tanssit ovat numerolla KV Anh. 284l.

Zwölf Ländlerisch-Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.09

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä viululle nuotinnetut tanssit on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä. Tanssien säveltäjä on böömiläinen JAN KŘTITEL VAŇHAL (Johann Baptist Wanhal, 1739–1813).

Zwölf Ländlerisch-Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.10

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa nämä kahdelle viululle nuotinnetut tanssit on mainittu numeron KV Anh. 284l yhteydessä. Tanssien säveltäjä on Jan Křtitel Vaňhal.

Zwölf Menuette, KV Anh. C 29.05

Vain Köchelin luettelon uudemmissa laitoksissa oleva pianokokonaisuus, joka saattaa olla Mozartin pojan, Franz Xaver Wolfgang Mozartin säveltämä.

Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.04

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli 12 pianomuunnelmaa numerolla KV Anh. 287. Kyseessä on Anton Eberlin opus 6, jonka teemana on aaria *Freudin sanfter Herzenstriebe* Karl Ditters von Dittersdorfin oopperasta *Der Shiffspatron oder der neue Gutsherr* (1789).

Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.05

Köchelin luettelon painoksissa 1-3 oli 12 pianomuunnelmaa numerolla KV Anh. 288. Kyseessä on Anton Eberlin opus 5, jonka teema on IGNAZ UMLAUFIN (1746–1796) oopperasta *Das Irrlicht* (1782).

Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.08

Köchelin luettelon kolmannessa painoksessa on anonyymejä pianomuunnelmia Mozartin aariasta *Das klinget so herrlich* numerolla KV Anh. 289b.

Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.14

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi muunnelmateos, jonka teemana on Giovanni Paisiellon duetto *Nel cor più non mi sento* oopperasta *L'amor contrastato, ossia La molinara* (1788).

Zwölf Walzer, KV Anh. C 29.20

Vain Köchelin uudemmissa laitoksissa oleva anonyymi pianotanssien kokonaisuus.

Keskeneräiseksi jäänyt muotokuva, jonka tekijä on Joseph Lange, Aloysia Weberin puoliso. Kuva esittää 26-vuotiasta Mozartia, mutta todennäköisesti maalaus on valmistunut vasta 1789. Taulua säilytetään Salzburgissa Mozartin synnyintalossa.

Lähdeluettelo

Olen koonnut lähdeluetteloon teoksia, joita olen käyttänyt hyväksi tämän kirjan kokoamisessa. Painopiste on Mozartin sävellystuotantoa käsittelevässä aineistossa, suomennetuista Mozart-biografioista olen ottanut mukaan useimmat, mutta en vuonna 1956 julkaistua Adolf Goldschmittin kirjaa *Mozart : Nero ja ihminen*, joka on kaunokirjallinen kuvitelma siitä, millaiseksi ahdasmieliset romantikot halusivat Mozartin elämän ja persoonan rakentaa tosiasioista piittaamatta.

ABERT, HERMANN
W. A. Mozart / Hermann Abert ; translated by Stewart Spencer ; edited by Cliff Eisen. – New Haven : Yale University Press, 2007. – ISBN 978-0-300-07223-5

Saksalainen musiikkihistorioitsija Hermann Abert julkaisi monumentaalisen Mozart-elämäkertansa vuonna 1920 (*Wolfgang Amadeus Mozart : eine Biographie*). Se pohjautuu suurelta osalta Otto Jahnin jo vuonna 1856 julkaisemaan kirjaan *Biographie Mozarts*. Tämä vuonna 2007 julkaistu englanninkielinen käännös on merkittävä varhaisen Mozart-tutkimustiedon lähde.

The Compleat Mozart : a guide to the Musical Works of Wolfgang Amadeus Mozart / edited by Neil Zaslaw with William Cowdery. New York : Mozart Bicentennial at Lincoln Center & Norton, 1990. ISBN 0-393-02886-0

Ehkä selvin esikuva tälle kirjalle, mutta käsittelee asiaa eli Mozartin sävellyksiä systemaattisesti. Teokseen ei ole otettu mukaan kaikkia Köchelin luettelossa mukana olevia katkelmia ja luonnoksia.

DEUTSCH, OTTO ERICH
Mozart : a documentary biography / by Otto Erich Deutsch ; translated by Eric Blom, Peter Branscombe and Jeremy Noble. – London : Simon & Schuster, 1990. – I SBN 0-671-71013-3.

Teos esittelee laajasti Mozartien kirjeenvaihdon ulkopuolelle jääviä dokumentaarisia tietolähteitä kuten sanomalehtiä, mainoksia, muistelmia jne.

EINSTEIN, ALFRED
Mozart : his character – his work / Alfred Einstein ; translated by Arthur Mendel and Nathan Broder. – London : Grafton Books, 1986. – ISBN 0-586-03277-0.

Ehkä persoonallisin Mozartin tuotannon perusesittely, mitä koskaan on tehty ja julkaistu. Monet Einsteinin näkemyksistä ovat jyrkkiä, eikä uudempi tutkimus ole aina löytänyt samansuuntaisia todisteita, mutta kirjoittajan kokonaisnäkemys on ainutlaatuinen.

EISEN, CLIFF & SADIE, STANLEY
The New Grove Mozart / Cliff Eisen & Stanley Sadie. – London : Macmillan Publishers, 2002. – ISBN 0-333-80408-2

Maailman suurimman musiikkitietosanakirjan tiivis yhteenveto Mozartin elämästä ja tuotannosta. Painettu laitos ei ole enää aivan tuoreimpien tutkimustietojen tasalla, mutta se on oiva käsikirja.

ELIAS, NORBERT
Mozart : Neron muotokuva / Norbert Elias ; suomentanut Aulikki Vuola ; johdanto ja loppusanat Antti Häyrynen. – Helsinki : Gaudeamus, 2004. – ISBN 951-66-2915-6

Vuonna 1990 kuolleen saksalaisen sosiologin tutkielma Mozartista vapaana taiteilija ja muusikkona 1700-luvun lopun Euroopassa. Kyseessä on keskeneräisiksi jääneistä kirjoituksista koottu teos, johon Antti Häyrynen on kirjoittanut johdannon ja loppusanat.

HILDESHEIMER, WOLFGANG
Mozart / Wolfgang Hildesheimer ; suomentaneet Seppo ja Päivi Heikinheimo. – 2. p. – Helsinki : Otava, 1985. – ISBN 951-1-07920-4.

Mozart-elämäkertojen monenkirjavassa joukossa tämä Hildesheimerin perinteet murtavan kriittinen ja samalla syvällinen Mozartin persoonan ja elämän erittely on mielestäni ainoa suositeltava suomenkielellä julkaistu Mozart-kirja.

Das K Buch = The K Book = Le Livre K. – Salzburg : Stiftung Mozarteum, 2016.

Tämä kirjanen on esiversio Neal Zaslawin valmisteilla olevasta Köchelin luettelon uudesta laitoksesta. Se on tarkoitettu käytettäväksi ensi sijassa Mozart 225 -juhlapaketin äänitteiden kuuntelun apuna, mutta tarjoaa samalla yksinkertaisen listauksen KV-numeroiduista Mozartin teoksista. Tietomäärä on kuitenkin erittäin suppea, eikä kirjasta kannata pitää ensisijaisena tiedonlähteenä. Siitä voi kuitenkin päätellä, että tuleva Köchelin uusi laitos tulee palaamaan alkuperäisiin KV-numeroihin aina kun sellainen on olemassa. Jos numerointia pidetään myös luettelon tietojen järjestysperiaatteena, menetetään kuudennen painoksen myötä vakiintunut kronologinen järjestys, jonka on voinut suoraan päätellä numerosta. Esimerkiksi serenadi *Gran Partita* olisi jatkossa luettelossa vain numerolla KV 361, ei kronologista paikkaa osoittavalla numerolla KV 370a.

KONRAD, ULRICH
Mozart Werkverzeichnis : Kompositionen, Fragmente, Skizzen, Bearbeitungen, Abschriften, Texte / Konrad Ulrich. – Kassel : Bärenreiter-Verlag, 2005. – ISBN 3-7618-1847-5

Perusteellinen systemaattinen luettelo sekä Köchelin luettelossa olevista että sieltä puuttuvista Mozartin sävellyksistä. Yksittäistä teosta koskeva tietomäärä on rajoitettu, mutta nimeketasolla tämä on julkaistuista luetteloista ehkä laajin.

KÖCHEL, LUDWIG RITTER VON
Chronologisch-thematisches Verzeichnis sämtlicher Tonwerke Wolfgang Amadeus Mozart : nebst Angabe der verlorengegangen, angefangenen, von fremder Hand bearbeiteten, zweifelhaften und unterschobenen Kompositionen / von Dr. Ludwig Ritter von Köchel. – Achte, unveränderte Auflage bearbeitet von Franz Giegling, Alexander Wendling, Gerd Sievers. – Wiesbaden : Breitkopf & Härtel, 1983. – ISBN 376-5200029-6.

Kaiken Mozart-tutkimuksen ja -kirjallisuuden perusteos, jonka suurimpana ongelmana on tietojen ikääntyneisyys, sillä uusimmankin laitoksen tiedot ovat vuodelta 1964, ja sen jälkeen on tutkimus edennyt huomattavasti. Köchelin luettelon numerointi on kuitenkin edelleen perustana kaikille Mozartin sävellyksiä käsitteleville teoksille.

LANDON, H. C. ROBBINS
Mozart, the golden years 1781–1791 / H. C. Robbins Landon. – London : Thames and Hudson, 1990. – ISBN 0-500-01466-3.
1791, Mozart's last year / H. C. Robbins Landon. – London : Thames and Hudson, 1988. – ISBN 0-500-01411-6.

Landon on arvostettu tutkija, jonka kaksi Mozart-kirjaa ovat antoisia erityisesti kulttuurihistoriallisesti tietorikkaan sisältönsä takia.

MAASALO, KAI
Mozart ja hänen pianokonserttonsa / Kai Maasalo. – Porvoo : WSOY, 1985. – ISBN 951-0- 12816-3.

Ainoa ajanmukainen kotimainen Mozart-tutkimus käy läpi kaikki pianokonsertot sekä musiikillisesti että taustoiltaan. Samalla Maasalo tulee käyneeksi läpi Mozartin lähes koko elämän, joten teosta voi lukea myös elämäkertana. Antoisin se on luonnollisesti pianokonserttojen esittelijänä.

MCLEAN, IAN
Mozart / Ian McLean ; suomentanut Johanna Heikkilä. – Helsinki : Tammi, 1991. – ISBN 951-30-9652-1

Tiivis ja asiallinen elämän ja tuotannon esittely.

The Mozart Compendium : a guide to Mozart's life and music / edited by H. C. Robbins Landon. – London : Thames and Hudson, 1990. – ISBN 0-500-01481-7.

Erinomainen tiivis tietopaketti Mozartin elämän ja tuotannon kaikista puolista. Compendium ei viivy missään aiheessa pitkään, mutta sisältää perustiedot suurin piirtein kaikesta, minkä voi kuvitella Mozartissa ihmisiä kiinnostavan. Se on tiedollisesti yhtä hyvin uusimman tutkimuksen tasalla kuin *The Compleat Mozart*.

MOZART, WOLFGANG AMADEUS
Briefe und Aufzeichnungen : Gesamtausgabe / herausgegeben von Wilhelm A. Bauer, Otto Erich Deutsch und Joseph Heinz Eibl. – Kassel : Bärenreiter, 1962–1975. Osat I-VII.

Ainutlaatuinen ja korvaamaton dokumenttilähde kaikelle Mozart-tutkimukselle. Julkaisukokonaisuus on valmistunut vuonna 1975, joten se on paremmin tutkimuksen tasalla kuin Köchel, mutta luonnollisesti siitä puuttuvat tätä uudemmat tutkimustulokset.

The letters of Mozart and his family : Chronologically arranged, translated and edited with and Introduction, Notes and Indexes / by Emily Anderson. – Third edition (1985) revised by Stanley Sadie and Fiona Smart.– London : The Macmillan Press, 1989. – ISBN 0-333-48545-9.

Maineikas englanninnos Mozartien kirjeenvaihdosta, joka ei kuitenkaan ole yhtä täydellinen kuin em. *Briefe und Aufzeichnungen*. Saksan kieltä taitamattomille se on kuitenkin avain Mozartin kirjeiden maailmaan, kunhan muistaa, että kyseessä on käännösteksti.

Mozart's Thematic Catalogue : a facsimile : British Library Stefan Zweig MS 63 / Introduction and transcription by Albi Rosenthal & Alan Tyson. – London : The British Library, 1990. – ISBN 0-7123-0202-6.

Olen käyttänyt tätä faksimileteosta alkuperäislähteenä kaikissa Mozartin teosluettelomerkintöjä koskevissa sitaateissa, koska esim. Köchelin luettelossa on jossain määrin oiottu oikeinkirjoitusta nykykielen suuntaan. Tämä näköispainos on samalla mielenkiintoinen ja viehättävä Mozartin omakätinen dokumentti.

OSBORNE, CHARLES
The complete operas of Mozart : a critical guide / by Charles Osborne. – London : Victor Gollancz, 1990. – ISBN 0-575-03823-3.

Ajan tasalle saatettu perusteos Mozartin näyttämöteoksista. Kustakin teoksesta on esitetty perustiedot ja runsaasti juoneen ja vaiheisiin liittyvää tietoa.

TYSON, ALAN
Mozart : Studies of the Autograph Scores / Alan Tyson. – Cambridge (Mass.) : Harvard University Press, 1987. – ISBN 0-674-58830-4.

Huomattava osa uusimmasta Mozartin sävellysten ajoituksiin liittyvästä tutkimustiedosta on Alan Tysonin työn tulosta. Tässä teoksessa hän kokoaa useamman vuoden työn tuloksia selkeässä maallikoillekin avautuvassa muodossa. Teos valaisee hyvin sävellyskäsikirjoitusten tunnistamiseen ja ajoittamiseen liittyviä vaikeuksia ja menetelmiä.

Vihinen, Antti
Minä ja Mozart / Antti Vihinen. – Helsinki : Into, 2014. – ISBN 978-952-264-280-6

Kirjassa Mozartin elämänvaiheet kerrotaan omaperäisellä äänellä, mutta myös toistuvasti karkealla alatyylillä lomittain kirjoittajan omien kokemusten kanssa. Monista tunnetuista kirjeistä on tarjolla uusi suomennos samalla kun kirja on ensimmäinen suoraan suomeksi kirjoitettu Mozart-elämäkerta. Seppo Heikinheimoa ihaileva ja mm. vapaamuurareita syvästi inhoava Vihinen on kiinnittänyt monia muita kirjoittajia enemmän huomiota Mozartin ja hänen isänsä rooliin Keski-Euroopan mahtimiesten ja -naisten keskinäisen kilvoittelun pelinappuloina. Vihinen purkaa myös aktiivisesti Mozartiin liitettyjä romanttisia myyttejä.

White, Michael
Wolfgang Amadeus Mozart / Michael White ; suomentanut Sirkka Salonen. – Porvoo : WSOY, 1996. – ISBN 951-0-21224-5

Hyvin suppea kirjanen, joka sisältää vain tärkeimmät Mozartin elämän tapahtumat.

Zaslaw, Neal
Mozart's symphonies : Context, Performance Practice, Reception / Neal Zaslaw. – Oxford : Clarendon Press, 1989. – ISBN 0-19-315240-1.

Perusteellinen, tiukan tieteellinen, mutta samalla harrastajankin näkökulmasta luettavan mielenkiintoinen perusselvitys Mozartin koko sinfoniatuotannosta. Olennaisen panoksen tutkimukselle Zaslaw on antanut Mozartin harrastamien tilapäisten sinfonioiden järjestämisessä.

Aitoudeltaan epävarma anonyymi maalaus Mozartista 1780-luvun puolivälissä. Maalauksen on väitetty kuuluneen Johann Lorenz Hagenauerin, Leopold Mozartin ystävän kokoelmiin, mutta todisteita on vähän.

Hakemisto

Tässä yhteishakemistossa ovat sekä henkilöiden ja teosten nimet että joukko hakusanoja luettelossa esiintyviin ilmiöihin, paikkoihin ja tapahtumiin. Hakemisto viittaa julkaisun sivuihin, ei KV-numeroihin. Sävellysten ja konserttisalien varsinaiset erisnimet ovat *kursiivilla*, henkilöiden ja yhteisöjen nimet on **vahvistettu**.

A

A Berenice – Sol nascente, KV 61c=70 54
A Berenice e Vologeso sposi apparve al fin 54
A chi serena io miro 93
A *des bottes, des bottes Bastien, Il* 170
A forza di martelli 122
A Idomeneo 197
A Musis Heliconiadibus 71
A questo seno deh vieni –
Or che il cielo a me ti rende, KV 374 205
A te dell'amor mio 98
A te, fra tanti affanni 264
Aarteemme loistava hohde 337
Abel, Carl Friedrich 20, 25, 300
Abend ist's, die Sonne ist verschwunden 299
Abend ists, Tag und Sonn ist schwunden 299
Abendempfindung an Lana, KV 523 299
Abendempfindung an Laura 299
Abendlied, KV Anh. C 8.37 381
Aber wie soll ich in den Palast kommen? 218
Abramo e Isacco, KV Anh. C 3.11 381
Accademia Filarmonica 64
Accogli, o re del mar 197
Accorimboni, Agostini 270
Ach! Belmonte! ach, mein Leben! 218
Ach! Ich muss Atem holen 218
Ach! nun ist's mit uns vorbei! 355
Ach, ich fühl's, es ist verschwunden! 355
Ach Gott vom Himmel sieh darein 359
Ach haltet Barbaren
Ach Herr! Wir sind hin! 219
Ach ich liebte, war so glücklich 218
Ach mein bestes Fräulein! 218
Ach schmeichelhafte Hoffnung 122
Ach süsses teures Leben 320
Ach vor Thränen 123
Ach zum Jammer bin ich 318
Ach, verschmachtet wär' ich lange 194
Ach, was müssen wir erfahren?
KV 43a=Anh. 24a 44
Ach, zu kurz ist unsers Lebens Lauf,
KV 515b=228 294
Acht Menuette, KV 315a 177
Acht Variationen, KV 24, G-duuri 30
Acht Variationen, KV 374c=352 206
Acht Variationen, KV 613, F-duuri 351
Acis and Galatea, HWV 49 323
Acis und Galathea, KV 566 323
Ad arma properate, KV Anh. C 3.38 381
Ad astra, o Mortales, KV Anh. C 3.16 381
Ad festum huc venite, KV Anh. C 3.26 381
Adagio, KV 261, E-duuri 149
Adagio, KV 385f=396, c-molli 225
Adagio, KV 385h=Anh. 34, d-molli 226
Adagio, KV 484a=411, B-duuri 272
Adagio, KV 484c= Anh. 93, F-duuri 272
Adagio, KV 484d=410, B-duuri 273
Adagio, KV 500a, G-duuri 284
Adagio, KV 540, h-molli 310
Adagio, KV 580a=Anh. 94, C-duuri 331
Adagio, KV 593a=Anh. 35, d-molli 342
Adagio, KV 617a=356, C-duuri 353
Adagio, KV 626b, nro 29=Anh. 70 367
Adagio, KV Anh. A 65 381
Adagio, KV Anh. C 27.12 381
Adagio, KV deest (Anh. 206a), F-duuri 369
Adagio, KV deest (Fr1788b), h-molli 369
Adagio maestoso, KV 425a=444 244
Adagio und Allegro, KV 594 343
Adagio und Allegro, KV Anh. C 17.07 381
Adagio und Fuge, KV 546, c-molli 314
Adagio und Menuetto, KV 271f=266, B-duuri 153

Adagio und Rondo, KV 617 353
Adam hat sieben Söhn, KV 526b, C-duuri 301
Adam hat sieben Söhn, MH699 301
Adamberger, Johann Valentin 219, 240, 245, 265, 274
Adamberger, Maria Anna 274
Adélaïde Concerto 381
Adelaide-Konzert, KV Anh. C 14.05 381
Adesso è fatto tutto 46
Adesso, oh Sesto, parla per me 359
Adieu, KV Anh. C 27.08 382
Adlgasser, Anton Cajetan 36
Adoramus te, Christe, KV 327=Anh. A 10 188
Adoratio tibi 90
Adriano in Siria 164
Aer tranquillo e di sereni 130, 136
Affligio, Giuseppe 47
Agenore? T'arresta 130
Agnus Dei 77, 89, 115, 142
Ah! En ole se, joka puhuu 201
Ah! non son' io che parlo 201
Ah ah ah ah, questa è bueno 302
Ah ben ne fui presaga! 73
Ah caro sposo, oh Dio! 84
Ah che son disperato! 122
Ah che son stato sciocco 122
Ah chi mi dice mai 302
Ah chi nodi più forti 84
Ah conte, partite 239
Ah correte al giardino 337
Ah costei non è Donna 122
Ah dal pianto, dal singhiozzo 123
Ah del padre in periglio 302
Ah fuggi il traditor 302
Ah giacché son tradito 73
Ah grazie si rendano 360
Ah kreivi, lähtekää 239
Ah lo veggio, quell'anima bella 337
Ah minä näen, tuon kauniin sielun 337
Ah nate! vera loqueris 38
Ah no, che 'l fato estremo 98
Ah no, mai non credea 98
Ah no, Silvia t'inganni 84
Ah non lasciarmi 166
Ah non partir m'ascolta 122
Ah non partite! 336
Ah perchè cercar degg'io 93
Ah perdona al primo affetto 359
Ah pietà, compassion 302
Ah pietà, signori miei 302
Ah poveretto me! Cosa ho veduto! 337
Ah scostati 336
Ah se a morir mi chiama 98
Ah se il crudel, se il crudel periglio 98
Ah se in ciel, benigne stelle, KV 538 310
Ah sì tu solo, amico 98
Ah si, s'affretti 98
Ah si, scuotasi omai 98
Ah son perduto! 278
Ah sponse, mi dilecte veni, KV Anh. C 3.14 382
Ah taci, ingiusto core 302
Ah ti ritrovo ancor 302
Ah vieni, o dolce dell'amor mio 73
Ah, ah, ah, ah, ah, che ridere! 243
Ah, che tutta in un momento 337
Ah, da me s'allontani, KV deest 382
Ah, dass es schon vorbei wäre! 218
Ah, di sì nobil alma 84
Ah, en tahdo enää väristä 62
Ah, ennustin sen! 155
Ah, et tiedä mitä tuskaa 234
Ah, guarda, sorella 336
Ah, jos hän kutsuu minua kuolemaan 98
Ah, jos julma vaara 98
Ah, jos taivaassa tähdet suotuisat 310
Ah, Jumala, sulle haluaisin selittää sydämeni kaipuun 239
Ah, katoa silmistäni 155
Ah, katso, sisko 336
Ah, kertoisinko sinulle, äiti 175
Ah, liian lyhyt on elämämme kulku 294
Ah, lo previdi! – Ah, t'invola agl'occhi miei – Deh, non varcar, KV 272 155
Ah, non sai, qual pena 234
Ah, petturi pakenee 302
Ah, più tremar non voglio 62
Ah, più tremar non voglio, KV 71 62
Ah, se fosse intorno al trono 359
Ah, si segua il suo passo 302
Ah, spiegarti, o Dio, KV 417e=178 239
Ah, t'invola agl'occhi miei 155
Ah, tunnen sen, se on kadonnut! 356

Ah, vous dirai-je, maman 175
Ah, älä jätä minua 166
Ahasverus, der nie Ruhende 380
Ahi ahi! la testa mia! 302
Ahi cosa veggio, KV deest 382
Ahi la crudel 84
Ahimè! Che veggio mai? 84
Al chiaror di que' bei rai 84
Al desio, di chi t'adora, KV 577 330
Al destin, che la minaccia 72
Al fato dàn legge quegli occhi vezzosi 336
Al mio ben mi veggio avanti 84
Al mio caro Amico Haydn 229
Albertarelli, Francesco 312
Alberti, Ignaz (kustantaja) 13, 345
Alcandro, lo confesso – Non so, d'onde viene, KV 294 164
Alcandro, lo confesso – Non so, d'onde viene, KV 512 292
Alceste 174, 219, 339
Alessandron aaria I & II 131
Alexander's Feast, HWV 75 341
Das Alexander-Fest 341
Das Alexanderfest, KV 591 341
Alexis und Naide 387
Alfin siam liberati 302
All'ire ferno 72
Alla bella Despinetta 336
Alla selva, al prato, al fonte 130
Alla tua fede il padre, Sifare 72
Alla Turca 176
Allazimin aaria 189
Allegri, Gregorio 64
Allegro, KV 1b, C-duuri 19
Allegro, KV 1c, F-duuri 19
Allegro, KV 3, B-duuri 20
Allegro, KV 5a, C-duuri 20
Allegro, KV 246c=288, F-duuri 144
Allegro, KV 320e=Anh. 104, A-duuri 185
Allegro, KV 33B, F-duuri 34
Allegro, KV 372, B-duuri 203
Allegro, KV 372a=400, B-duuri 203
Allegro, KV 384c=Anh. 96, B-duuri 222
Allegro, KV 416f=293, F-duuri 236
Allegro, KV 417d, G-duuri 238
Allegro, KV 426a=Anh. 44, c-molli 245
Allegro, KV 484e, F-duuri 273
Allegro, KV 497a=357, G-duuri 283
Allegro, KV 516c=Anh. 91 295
Allegro, KV 537a=Anh. 57, D-duuri 309
Allegro, KV 546a=Anh. 47, G-duuri 314
Allegro, KV 562e=Anh. 66 321
Allegro, KV 580b=Anh. 90, F-duuri 332
Allegro, KV 590b=Anh. 30, F-duuri 340
Allegro, KV 590d, g-molli 341
Allegro assai, KV 484b=Anh. 95, B-duuri 272
Allegro con spirito, KV 321a, C-duuri 186
Allegro maestoso, KV 502a=Anh. 60 285
Allegro moderato, KV 515c=Anh. 79, a-molli 294
Allegro moderato, KV 626b, nro 30=Anh. 84, e-molli 367
Allegro und Andante, KV 608, As-duuri 349
Alleluja 94, 102
Alleluja, KV 553 317
Alleluja, KV 626b, nro 4 366
Allerbarmer höre 391
Alles Fleisch, alles Fleisch 318
Alles fühlt der Liebe Freuden 355
Alles ist eitel hier auf der Welt 319
Alles liegt auf dem Ohr 218
Allgemeine musikalische Zeitung 327
Alma Dea tutto il mondo governa 84
Alma Dei creatoris, KV 272a=277, F-duuri 155
Alma grande e nobil core, KV 578 330
Alme belle 264
Alois I 391
Als aus Ägypten Israel 190
Als Luise die Briefe ihres ungetreuen Liebhabers verbrannte, KV 520 297
Alte Lambach 45
Die Alte, KV 517 296
Altra prova a te mirar conviene, Un 84
Alxinger, Johann Baptist von 323
Alzai le flebili voci al Signor 264
Am Grabe meines Vaters, KV Anh C 8.17 382
Amadeus (elokuva) 365
Amare numquid filia 38
Amatsonien suuresta valtakunnasta 270
Amavit eum Dominus 185

Amen 364
Amen, KV Anh. C 10.03 382
Amen, KV Anh. C 10.11, C-duuri 382
Amerò, sarò costante, L' 131
Amice! Jam parata sunt omnia 38
Amicis, Anna Lucia de 69, 99
Amico, abbiamo vinto! 337
Amico, che ti par? 302
Amico, ecco il momento 359
Amico, il passo affretta 359
Amico, per pietà 302
Amintan rondo 131
L'amor contrastato, ossia La molinara 410
L'amor marinaro, ossia Il corsaro 388
El Amor medio 338
Amoretti, che ascosi qui siete 46
Les Amours de Bastien et Bastienne 48
Amplius, amplius lava me 69
An Chloe, KV 524 299
An die Einsamkeit, KV 340b=391 193
An die Freude, KV 47e=53 52
An die Hoffnung, KV 340c=390 194
An die Natur 170
An die Natur, KV Anh. C 8.19 382
An die Tugend 358
An Iris 358
Ancora mi schernisce? 359
Andante, KV 1a, C-duuri 19
Andante, KV 285e=315, C-duuri 162
Andante, KV 384B, Es-duuri 221
Andante, KV 470, A-duuri 265
Andante, KV 504a=Anh. 105, G-duuri 286
Andante, KV 515a=Anh. 87, F-duuri 294
Andante, KV 516d, Es-duuri 296
Andante, KV 516e=Anh. 89, Es-duuri 296
Andante, KV 5b, B-duuri 20
Andante, KV 615a, F-duuri 352
Andante, KV 616, F-duuri 352
Andante, KV Anh. 36, Es-duuri 382
Andante, KV deest (Fr1764e), Ges-duuri 369
Andante & Allegro moderato, KV 620a= Anh. 102, Es-duuri 359
Andante favori, KV Anh. C 27.01 382
Andante für eine Walze in eine kleine Orgel 352
Andante mit fünf Variationen, KV 501 284
Andante und Allegretto, KV 385d=404 224
Andante und Fugue, KV 385e=402, A-duuri 225
Andante variato per Clavic 238
Andantino, KV 374g=Anh. 46, B-duuri 207
Andantino, KV 588b=236, Es-duuri 339
Andate là, che siete 337
Das Andenken, KV Anh. C 8.03 383
Anderson, Emily 414
Andiam, andiam, bel paggio 278
Andiam, andiam, signora 302
André, Johann (kustantaja) 13, 109, 150, 154, 190, 190, 201, 224-225, 227, 242, 247, 250, 264, 275, 283, 300, 308, 313
Andretter, Johann Ernst von 108
Andretter, Maria Anna Elisabeth 107
Andretter-Serenade 108
Andrò ramingo e solo 197
Andromeda 155
Anfossi, Pasquale 76, 123-124, 234, 239-240, 312
Angenehme und lehrreiche Beschäftigung für Kinder in ihren Freistunden 305, 317
Angst, Qual und herber Gram, KV Anh. C 7.06 383
Anhalt-Dessau, Friedrich von 304
Anima grande 84
Anima vil, da Giunia che pretendi? 98
L'Anno novel, KV Anh. C 10.20 383
Annonce – Gavotte – Passacaille pour Mr. Antoine 199
Annonce – Pas de deux de Mad. Falgera et Mr. Le Grand 199
Anton Clemens von Sachsen 303
Antonini, Signora 361
Apollo et Hyacinthus, KV 38 38
Apollo et Hyacinthus seu Hyacinthi Metamorphosis 38
Appena mi vedon 122
Aprite un po' quegl'occhi 278
Aprite, presto, aprite 278
Arco, Karl Joseph Felix 196
Aria, KV Anh. C 3.33 383
Arie scocesi 379
Ariette avec Variations 328

Ariosto, Ludovico 338
Armida, Hob 28:12 133, 369
Arminio 166
armonica 353
Arsace 147
Artaria (kustantaja) 13, 88, 102, 154, 167, 176, 183, 196, 204, 206, 229, 248, 252, 261, 269, 280, 283, 285, 293, 295, 297, 299, 307–308, 312, 315, 322, 324-325, 328-329, 334, 342, 352
Artaserse 65-66, 166
Ascanio Albassa 84
Ascanio in Alba, KV 111 84
Aspasian aaria 72
Aspasian ja Sifaren duetto 73
Aspri rimorsi atroci 240
L'Astratto, ovvero il giocatore fortunato 147
Attwood, Thomas 287-288, 298, 373
Au bord d'une fontaine 205
Auditui meo 69
Auernhammer, Josepha Barbara von 167, 180, 204. 208, 245
Auernhammer-Sonaten 204, 206
Auersperg, Johann Adam von 276
Auf das Wohl aller Freunde, KV 508 288
Auf den Rat, den ich gegeben 47
Auf den Tod einer Nachtigall 212
Auf die feierliche Johannisloge, KV 125h=148 92
Auf meines Vaters Grab, Hob. 26a:24 382
Die Auferstehung und Himmelfahrt Jesu, H777 309
Aufmunterung der Freude 138
Aufmunterung zur Freude, KV Anh. C 8.27 383
Aura amorosa del nostro tesoro, Un' 337
Aura, che intorno spiri 245
Aura, jonka hengität ympärillesi 245
Aurinkoni on piilotettu 318
Autre chanson de la ville de Chartres assiégée par le prince de Condé 30
Avaa silmiäsi hiukan 278
Avaa, nopeasti, avaa 278
Ave Maria, KV 554 318
Ave Maria, KV Anh. A 14 383
Ave Maria, MH 72, F-duuri 383
Ave verum corpus 242
Ave verum corpus, KV 618 353-354
Ave, ave coelorum Regina, KV Anh. C 3.30 383

B

Bach, Carl Philipp Emanuel 39, 139, 175, 232, 309
Bach, Johann Christian 20, 29, 43, 83, 164-165, 189, 227. 366
Bach, Johann Sebastian 15, 63, 175, 215, 230-233, 237, 328-329, 371
Bach, Wilhelm Friedemann 232
Baci amorosi e cari, KV Anh. C 8.47 383
Un Bacio di mano, KV 541 312, 317
Baglioni, Antonio 303, 361
Bald prangt, den Morgen zu verkünden 356
Balletmusik zur Oper Idomeneo, KV 367 199
Balletmusik zur Pantomime Les petits riens 170
Balli Tedeschi, KV Anh. C 29.08 383
Ballo delle donne Cretesi 197
Ballo Gavotte, KV 626b, nro 28 367
Ballo Strasburghese 136
Das Bändchen 248
Das Bandel 248
Barbara! Perché fuggi! 337
Barbarina cos'hai? 278
Barbarinan cavatina 278
Barbaro! oh Dio mi vedi 130
Le Barbier de Seville 170
Der Barbier von Seviglia 331
Il Barbiere di Siviglia 331
Bartha, Dénes 136
basettiklarinetti 332
basettitorvi 201-202
Basilio, in traccia tosto di Figaro volate 278
Bäsle ks. Mozart, Maria Anna Thekla
Bassa Selim lebe lange! 219
Bassana, Gasparo 74
Bassi, Luigi 303
basso ja Mozart 80
Basta, vincesti – Ah non lasciarmi, KV 295a 166
Bastien und Bastienne, KV 46b=50 47-48
Bastien, du fliehst von mir 47
La Bataille, KV 535, C-duuri 307
Die Batallie 307
Batti, batti, o bel Masetto 302
Battishill, Jonathan 28

Baudron, Antoine-Laurent 170
Bauer, Wilhelm A. 414
D'Bauerin hat d'Katz verlorn 154
Baumann, Friedrich 310
Baumberg, Gabriele von 297
D'Bäurin hat d'Katz verlorn, KV Anh. C 9.01 384
Beatus vir 185, 192
Beaujean, Alfred 127
Beaumarchais, Pierre Augustin Caron de 170, 279
Bedini, Domenico 361
Beecke, Ignaz von 366
Beer, Joseph 344
Beethoven, Ludwig van 48, 127, 260-261, 289, 307, 338, 349
Beetulyan vapautus 75
Befraget mich ein zartes Kind 47
Beggar's Opera 323
Bei der Hitz im Sommer ess ich, KV 382e=234 213
Bei Männern, welche Liebe fühlen 355
Beim Auszug in das Feld, KV 552 317
Belagerung Belgrads, Die 307
Belgradin piiritys 307
Bella cosa è far l'amore 46
Bella Elisa? idol mio? 130
Bella mia fiamma – Resta, o cara, KV 528 304
Una bella serenata 336
Bella vita militar! 336
La Belle Françoise 175
Belmonte ja Constanze, eli Viettelys haaremissa 219
Belmonte und Constanze, oder Die Entführung aus dem Serail 219
Belmonte und Constanze, oder Die Verführung aus dem Serail 219
Belmonten aaria 218
Benedetti, Pietro 74
Benedicite angeli 113
Benedictus sit Deus, KV 66a=117, C-duuri 61
Benedictus XIV 42
Bennett, William Sterndale 227
Benucci, Francesco 280, 333, 338
Berchtold zu Sonnenburg, Johann Baptist 251
Berenice ja Vologeso, vastanaineet 54
La Bergère Célimène 205
Berke, Dietrich 282
Bernasconi, Andrea 240
Bernasconi, Antonia 74
Bertati, Giovanni 239-240, 269
Bessenig, Johann 209
Bester Jüngling! mit Entzükken! 274
Betracht dies Herz 37
Die Betrogene Welt, KV 474 267
Betulia liberata, KV 74c=118 75-76
Betulian vapautus 75
Bewahret euch vor Weibertücken 355
Beym Arsch ists finster, KV 441b=Anh. C 9.03 249
Biancheggia in mar lo scoglio 93
Bianchi, Francesco 182, 269-270
Biblioteka Jagiellońska 134
Bildnis ist bezaubernd schön, Dies 355
Bin ich nicht ein Narr, dass ich mich schrecken liess? 355
Binder von Kriegelstein, Johann Nepomuk 234
Biographie Mozarts 411
Birchall & Andrews (kustantaja) 13
Blickt auf, wie sehr das lichte Blau 387
Blom, Eric 411
Blonden aaria 218
Blumauer, Aloys 287, 396, 398, 408
Böhm, Johann 124
La Böhmer, H81 39
Bona nox, bist a rechta Ox, KV 561 320
Bondini, Caterina 303
Bonnières, Adrien-Louis de 169
Born, Ignaz von 266, 357
Bosler, Heinrich Philipp ks. Bossler, Heinrich Philipp
Boßler, Heinrich Philipp ks. Bossler, Heinrich Philipp
Bossler, Heinrich Philipp 13, 161, 253
Boutet, Jacques Marie 179
Boyer (kustantaja) 13
Brahms, Johannes 145
Branscombe, Peter 411
Braunhofer, Maria Anna 47
Die Braut von Lusignan 235
Bravo! che bella voce! 278

Bravo, signor buffone 122
Bravo: questa è costanza 337
Breitkopf & Härtel (kustantaja) 13, 26, 32, 41, 61, 78, 86, 161, 247-248, 315, 376, 403
Breitkopf, Christoph Gottlob 212
Breitkopfische Musikhandlung 338
Brendel, Alfred 152
Bretzner, Christoph Friedrich 219
Brix, František Xaver 396
Brockmann, Franz Karl 274
Broder, Nathan 411
Brüder reicht die Hand zum Bunde! 363
Brüder, lasst uns lustig sein 189
Bründl, Joseph Anton 38
Brunetti, Antonio 129, 149, 204
Bst, bst! Blondchen! Ist der Weg rein? 218
Bundeslied 363
Il Burbero di buon cuore 333
Bürger, Gottfried August 388
Burgtheater 13, 219, 223, 262, 265–266, 273, 277, 279, 333, 338
El Burlador de Seville 303
Burleskes Motett 399
Bussani, Dorotea 280, 338
Bussani, Francesco 280, 338
Das Butterbrot 405
Byrd, William 138

C

Caecilian-Ode 341
La Calamità de' cuori 178, 227
Caldara, Antonio 318, 320
Calegari, Giuseppe 76
Calmatevi, idol mio 302
Calvesi, Vincenzio 338
Calzabigi, Ranieri de'124, 174
Campe, Joachim Heinrich 299, 304, 345
Campi, Gaetano 361
Campra, André 197
Canitz, Friedrich Rudolph Ludwig von 91
Cannabich, Christian 157, 159
Cannabich, Rose 139, 142, 157
Canon ad duodedimam 79
Canon ad unisonum 67
Canone a tre soprani 288
Cantabo Deo Jacob 377
Cantabo Domino in vita mea 377
Cantate Domino omnis terra 71, 79
Cantate Domino, MH142 76
Cantemus Domino 71
Cantemus Domino, KV Anh. A 33 383
Cantiamo le glorie e le lodi 264
Canzonetta 133
Cappi, Jean 225
Capricci 32
Capriccio, KV 300g=395, C-duuri 175
Capro e la capretta, Il 278
Cara la dolce fiamma 164
Cara, lontano ancora 84
Cara, sarò fedele, KV deest 369
Cara, se le mie pene, KV deest 370
Care pupille belle 122
Caro bell'idol mio, KV 562 320
Il caro mio bene 133
Caro mio Druck und Schluck, KV 571a= Anh. 5 326
Casadesus, Marius 381
Cassation, KV Anh. C 17.11 384
cassazione 58
Cassazione, KV 63, G-duuri 58
Cassazione, KV 63a=99, B-duuri 59
Catone in Utica 164
Cavalieri, Caterina 219, 265, 274
Ceccarelli, Francesco 156, 205
Cecilion aaria I-III 98
Celia, Cinna non più 98
Celian aaria 98
Célimène-paimen 205
La celosa de si misma 338
Cento volte con lieto sembiante 93
Cerco di loco in loco 84
Cerere placata 304
Ch'io mi scordi di te – Non temer, amato bene, KV 505 287
Chanson nouvelle 205
Le Chasse, KV 299d=Anh. 103 172
Che accidenti 243
Che bel piacere io sento 84
Che beltà, che leggiadria 122
Che del ciel, che degli Dei 360
Che dirò? Che ascoltai? 72

Che dite, signor Conte 122
Che fai, Regina? 73
Che imbarazzo è mai questo! 278
Che intesi eterni Dei? 98
Che lieto giorno, che contentezza 122
Che mi rechi quel foglio? 359
Che novita! 278
Che orror! che tradimento! 360
Che scompiglio, che flagello 46
Che silenzio! Che aspetto di tristezza 336
Che smorfie, che paura 46
Che soave zeffiretto 278
Che strana meraviglia 84
Che strano case è il mio! 122
Che strano evento turba la Vergine 84
Che sussurro! Che strepito 336
Che vita madeletta 336
Cherubinon aaria 277
Cherubinon arietta 278
Chi è costei che qual sorgente aurora 75
Chi è la? Stelle! che vedo! 302
Chi in Dio sol spera 264
Chi mai del mio provò 197
Chi mi vuol bene, presto mel dica 46
Chi sà, chi sà, qual sia, KV 582 333
Chi vuol godere il mondo 122
Chopin, Frédéric 292
Church sonata 41
Ci darem la mano, Là 302
Cianchettini & Sperati (kustantaja) 313, 316
Cibavit eos – Sicut erat, KV 73u=44 70
Cicognani, Giuseppe 74
Cieli! che vedo 197
Cieli! che veggo? 197
Cielo! Che vidi mai? 84
Ciglio, che al sol si gira 92
Cigna-Santi, Vittorio Amadeo 72, 74, 155
Cimarosa, Domenico 243, 331, 399
Cinque, dieci, venti, trenta... 277
Ciprandi, Ercole 27
Clarice cara mia sposa, KV 256 147
Clarice, rakas morsiameni 147
clarino 56
Claudius, Matthias 398, 406
Clemens XIV 64
Clementi, Muzio 196, 284, 317
La Clemenza di Tito, KV 621 359-361
Colla bocca, e non col core 46
Collection of Original Harpsichord Music 2 322
Colloredo, Hieronymus 9, 42, 88, 93, 107, 118, 124, 131, 150, 156, 190. 242, 354
Colloredo, Rudolph Joseph 204-205
Colloredo-Serenade 118
Coltellini, Marco 46, 124
Come a questo canzone 122
Come anderà, Simone 46
Come è felice stato 84
Come mai creder deggio 302
Come scoglio immoto resta 336
Come ti piace imponi 359
Come tutto congiura 337
Come un agnello 257
Come? D'un ferro armato 98
Commedia è grazioso, La 336
Compagne amena 130
Con certe persone vuol essere bastone 46
Con chi l'ha Don Cassandro? 46
Con ossequio, con rispetto, KV 210 132
Con troppa rea viltà 75
Con un vezzo all'italiana 122
Concert spirituel 13, 160, 168, 172
Concerto a Corno principale 281
concertone 115
Concertone, KV 186E=190, C-duuri 115
Confitebor tibi Domine 79, 185, 192
Confuso io son 75
Confutatis 364
Conservati fedele, KV 23 29
Conservati fedele; pensa ch'io resto, e peno 29
Consoli, Tomasso 131
Continon aaria 122
continuo 7
Contradanza, KV 73g=123, B-duuri 67
Contredance 145
Convertentur sedentes, KV 177=Anh. C 3.09 113
Il cor dolente 166
Cor mundum crea in me, Deus 69
Il core vi dono 337
Corelli, Arcangelo 129
Cornetti 268
Coronation Mass 181
Corriamo, fuggiamo quel mostro spietato 197
Cosa ha mai la donna indosso 46

Cosa mi narri 278
Una cosa rara 279
Cosa sento! tosto andate 278
Cosa stai misurando 277
Così dunque tradisci – Aspri rimorsi atroci, KV 421a=432 240
Così fan tutte, KV 588 336-338
Così si fa: Due paroline 241
Cospetton, cospettonaccio! 46
Costui mi dà piacere 122
Cowdery, William 319, 375, 411
Credimi nipotina 122
Credo, KV 626b, nro 25 366
Credo solemne, KV Anh. C 3.23 384
Credomesse 147
Cristofori, Bartolomeo 127
Croce, Johann Nepomuk della 368
Crudel! perchè finora farmi languir così? 278
Crudele! Ah nò, mio bene! 302
Crudeli, fermate 123
Cum sanctis 364
Cum Sancto Spiritu 237
Cum sancto spiritu, KV Anh. A 19 384
Cum sancto spiritus 378
Curioso indiscreto, Il 239-240
Czernin, Johann Rudolf 151
Czernin, Prokop Adalbert 151
Czerny, Carl 260, 339

D

D'Eliso in sen m'attendi 98
D'este, Maria Beatrice 85
D'Ettore, Guglielmo 74
D'ogni colpa la colpa maggiore 75
D'Oreste, d'Aiace 197
D'un padre l'affetto 74
Da bin ich schon, mein Engel! 356
Da ist sie 48
Da Ponte, Lorenzo 268-269, 277, 287, 301, 303, 311-312, 330-331, 333, 336, 338, 365
Da schlägt die Abschiedsstunde 274
Da Scirocco a Tramontana 122
Dal più fedel vassallo 130
Dal tuo gentil sembiante 84
Dalberg, Wolfgang Heribert von 385
Dalla Rosa, Saverio 62
Dalla sponda tenebrosa 98
Dalla sua pace, KV 540a 302, 311
Una damina una nipote 122
Danchet, Antoine 197
Danklied, KV Anh. C 8.32 384
Dann ist's erreicht 354
Danner, Christian 158
Dans un bois solitaire, KV 295b=308
Daphne, deine Rosenwangen, KV 46c=52 49
Daphne, deine Rosenwangen soll ich morgen wiedersehn! 49
Darum so trinkt, KV 526d=Anh. C 9.06 301
Das kann sein 48
Das klinget so herrlich 410
Das klinget so herrlich, das klinget so schön 355
Dass Träume Träume sind 36
Dauer, Johann Ernst 219
Davidde penitente 264
Davide penitente, KV 469 237, 264
De profundis clamavi, KV 93= Anh. A 22 81
De' più superbi il core 98
Deh, non varcar 155
Deh, per questo istante solo 360
Deh conservate, oh Dei! 360
Deh prendi un dolce amplesso 359
Deh se piacer mi vuoi 359
Deh vieni alla finestra 302
Deh vieni non tardar 278
Dei pietosi, KV Anh. C 3.32 384
Dein Trotz vermehrt sich durch mein Leiden? 48
Dejong, Willem van Britten 160
Del gran regno delle amazoni, KV 480b=434 270
Del pari infeconda 75
Del più sublime soglio 359
Della nemica sorte 122
Dem hohen Kaiserworte treu 317
Demetrio 64
Demmler, Johann Michael 394
Demofoonte 62, 66, 68, 75, 200, 217
Denis, Johann Michael Cosmus 229
Un dente guasto e gelato, KV 209a 132
Dentro il mio petto io sento 122
Der, welcher wandert diese Straße 356
Il desio di vendetta e di morte 98
Despinan aaria 336, 337
Deutsch, Otto Erich 414

Deutsche Lieder, op. 22 (Gyrowetz) 383
Deutsche Oper, KV 416a 234
Deutscher Tanz, KV 611, C-duuri 350
Deutsches Kriegslied, Ein 310
Devienne, François Devienne 391
Le Devin du Village 48
Deym Freiherr von Střítež, Joseph Nepomuk Franz de Paula Graf von ks. Deym, Joseph
Deym, Joseph 343, 349
Dezède, Nicolas 179
Di che sei l'arbitra del mondo intero 93
Di piegarsi capace 98
Di propria man la Dea a voi la donera 84
Di scrivermi ogni giorno 336
Di tal pericoli non ho timor 264
Di tante sue procelle 130
Di te più amabile, nè Dea maggiore 84
Di Tito al piè 359
Di tua vittoria 75
Didone abbandonata 166
Die ihr einer neuen Grade der Erkenntnis nun euch naht 263
Diener zweier Herren 234
Dies irae 364
Dieser Gottheit Allmacht ruhet 363
Dieses Liebhaberpaar ist wahrlich ein rechtes Wunderwerk 47
Dieu d'amour 206
Difficile, KV Anh. 10.21 384
Difficili lectu mihi Mars, KV 559 319
Diggi, daggi 48
Dir danken wir die Freude 264
Dir, Einsamkeit, vertrau ich 193
Dir, Seele des Weltalls, KV 468a=429 264
Discede crudelis! 38
Disfatta di Dario, La 292
Il dissoluto punito ossia il Don Giovanni 301
Dissonanzen-Quartett 261
Distler, Elisabeth 265
Dite almeno, in che mancai, KV 479 269
Dittersdorf, Carl Ditters von 43, 69, 136, 271, 409
Divertimento, KV 113, Es-duuri 86
Divertimento, KV 125a=136, D-duuri 90
Divertimento, KV 125b=137, B-duuri 90
Divertimento, KV 125c=138, F-duuri 90
Divertimento, KV 131, D-duuri 95
Divertimento, KV 159b=186, B-duuri 103
Divertimento, KV 159d=166, Es-duuri 104
Divertimento, KV 167A=205, D-duuri 107
Divertimento, KV 187=Anh. C 17.12 117
Divertimento, KV 213, F-duuri 134
Divertimento, KV 240, B-duuri 140
Divertimento, KV 240a=252, Es-duuri 140
Divertimento, KV 240b=188, C-duuri 140
Divertimento, KV 247, F-duuri 144
Divertimento, KV 251, D-duuri 146
Divertimento, KV 253, F-duuri 146
Divertimento, KV 254, B-duuri 146
Divertimento, KV 270, B-duuri 151
Divertimento, KV 271g=289, Es-duuri 153
Divertimento, KV 271H=287, B-duuri 153
Divertimento, KV 320b=334, D-duuri 184
Divertimento, KV 563, Es-duuri 321
Divertimento, KV Anh. C 11.13, G-duuri 384
Divertimento, KV Anh. C 17.01, Es-duuri 384
Divertimento, KV Anh. C 17.02, B-duuri 384
Divertimento, KV Anh. C 17.03, Es-duuri 385
Divertimento, KV Anh. C 17.04, Es-duuri 385
Divertimento, KV Anh. C 17.05, F-duuri 385
Dixit 185, 192
Dixit Dominus Domino meo 116
Dixit et Magnificat, KV 186g=193 116
Do molte faci il lume 302
Dogni pietà nu spoglio perfida 98
Dolce d'amor compagna 122
Domgasse 260
Domine 237
Domine Jesu 364
Dominicusmesse 60
Don Giovanni, KV 527 301
Don Giovannin aaria 302
Don Giovannin canzonetta 302
Don Juan, ou Le Festin de Pierre 303
Don Ottavio, son morta! 302
Don Ottavion aaria I & II 302
Dona nobis pacem 378
Una donna a quindici anni 337
Donna Annan aaria 302

Donna Annan rondo 302
Donna Elviran aaria 302
Donne mie, la fate a tanti 337
Le donne rivali 243
Donne vaghe, KV Anh. C 7.05 385
Das Donnerwetter, KV 534, D-duuri 306
Dorabellan aaria I & II 336, 337
Dorfmusikanten-Sextett 298
Douze Duos pour 2 Violons, KV Anh. 152 385
Dove andate, signore? 46
Dove avete la creanza? 46
Dove mai son! 123
Dove mai trovar quel ciglio? 243
Dove son? Son partiri 336
Dove sono i bei momenti 278
Dovrò dunque languire 123
Drabkin, William 236
Drei deutsche Tänze, KV 605 348
Drei Menuette, KV 363 195
Drei Walzer, KV Anh. C 29.17 385
Dreistimmige Instrumentalsatz, KV deest (Fr1765b), C-duuri 370
Dritte Skizzenbuch, Das, KV 32a 32
Dryden, John 341
Dschinnistan 357, 376
Du also bist mein Bräutigam 356
Du bist's, dem Ruhm und Ehre gebühret 384
Du feines Täubchen nur herein! 355
Du hier? Gütige Götter! 355
D*ue Baroni di Rocca Azzura, I* 331
Due notti affannose, Le 195
Due pupille amabili, KV 439 247
Duett Belmont Pedrillo 221
dukaatti 8
Dulcissimus convivium 142
D*umme Gärtner aus dem Gebirge, Der* 351
Dunque ove son? 92
Dunque quello sei tu 302
Dunque sperar poss'io 98
Dunque voi non aprite? 278
Duo viululle ja alttoviululle, KV 423, G-duuri 242
Duo viululle ja alttoviululle, KV 424, B-duuri 243
Duport, Jean-Pierre 328
Durch Zärtlichkeit und Schmeicheln 218
Duschek, Josepha 155, 304
Dyck, Johann Gottfried 196
Dürnitz, Thaddäus Wolfgang von 116, 125, 127
Dürnitz-Sonate 127

E

E a sì enorme possanza 93
È amore un ladroncello 337
E così, Baronessa 46
E crederai, Signor 73
È decisa la lite 278
E giunge a questo segno 123
E in che sperar? 75
E irresoluto ancora 131
È la fede delle femmine 336
E perchè fosti meco 278
E qual pace sperate 75
E quali abitatori 92
E Susanna non vien! 278
E tollerare io posso 98
E v'è mortal che ardisca 93
E voi ridete? 337
Ebeling, Christoph Daniel 327
Eberl, Anton 404, 406, 408-410
Eberlin, Johann Ernst 80-81, 137, 187, 391, 399
Ecce enim veritatem dilexisti 69
Ecce sacerdos magnus, KV Anh. C 3.22 385
Ecco il misero resto de' Troiani 196
Ecco il punto, oh Vitellia 360
Ecco ingombran l'altare 84
Ecco la marcia, andiamo 278
Ecco quel fiero istante, KV 436 246
Ecco, Idamante, ahimè 196
Eccoci salvi alfin 196
Eccomi a voi! 302
Eccomi a'cenni tuoi 72
Eccoti in me, barbaro Nume! 197
Eccovi al fin di vostre pene 84
Eccovi in un momento 72
Eccovi, oh caro amico 278
Eck, Johann Friedrich 150
Eckard, Johann Gottfried 39
Ed aspettaste il giorno fissato a le sue nozze 277
Edition Kunzelmann 159
Eh ben, quando facciamo queste nozze, signora! 46

Eh ben, sorella mia! 46
Eh via buffone 302
Eh! ben ben ci vedremo 46
Eh, quando sia mia sposa 46
Eheliche gute Nacht, KV Anh. C 8.10 385
Ehelicher gute Morgen, KV Anh. C 8.11 385
Ehi dormite, signore? 46
Die Ehre Gottes in der Natur, KV Anh. C 8.39 385
Ei, ei, et voi kohteliaasti kunnioittaa 239
Ei enää. Kuuntelin jo kaikkea 276
Ei parte senti! Ah no partir si lasci 337
Ei seht doch mal, was das Mädchen vorschreiben kann! 218
Ei sillä väliä, elääkö kukaan 64
Ei stesso vien... oh Dei! 197
Eibl, Joseph Heinz 414
Einsam bin ich meine Liebe, KV 475a= Anh. 26 267
Einsam ging ich jüngst im Haine 166
Einstein, Alfred 17, 43, 45, 80, 106, 111, 127-128, 150, 156, 168, 190, 208, 217, 291, 404
Eisen, Jacob 202
Eitelkeit! Eitelkeit! Ewigs Verderben 32
Eja ergo epulemur 144
Ejus festa, ejus gesta, KV Anh. C 3.35 386
Elegie bey dem Grabe meines Vaters 212
Elias und Elide, KV Anh. C 8.31 386
Elisa! Aminta! È sogno? 130
Ella vuole ed io vorrei 46
Elvira Madigan 262
Eläköön Bacchus 218
Emirio, S. 35
En enää tiedä, mitä olen, mitä teen 277
En kysy, ikuiset jumalat 174
En piittaa ujon miehen kiintymyksestä 75
En siedä moisia naisia tuijottavia tolloja 218
En tiedä, mistä tulee tuo hellä tunne 164, 292
En voi selittää sinulle 276
En! duos conspicis 38
Die Engel Gottes weinen 297
Engel, Karl Immanuel 328
Ensimmäisen käskyn velvoite 36
Die Entführung aus dem Serail, KV 384 190, 221, 218, 372
Enzinger, Christian 38
Epistle sonata 41
Eppur dalla costanza 122
Eppur mi fa pietà 360
Er halt mich einem Kranken gleich 36
Er reget sich 36
Er war mir sonst treu und ergeben 48
Ergo interest – Quaere superna, KV 73a=143 64
Ergo interest, an quis male vivat 64
Ergrimmter Löwe brüllt, Ein 36
Ernst, Johann 38
Eroe cinese, L 310
Erolaulu 297
Der Erste Kuss, KV Anh. C 8.14 386
Erwache, fauler Knecht 36
Erwacht zum neuen Leben 345
Erzeugt von heißer Phantasie 297
Es ertönt und spricht ganz leise 122
Es freut mich, dass du endlich zu dir selber kommst 48
Es kann schon nicht alles so bleiben 387
Es lebe Sarastro 355
Es pakke dich, KV Anh. C 10.13 386
Es war einmal, ihr Leutchen 304
Esci ormai garzon malnato 278
Essen, Trinken, das erhält den Leib 213
Esterházy von Galántha, Franz 269
Esterházy, Johann 309, 327
Esther 194, 271
Et enää mene, rakastettava perhonen 278
Et in terra, KV Anh. A 18 386
Et incarnatus est 237
Eteenpäin taistelukentälle 317
Etsi taivaallista, pakene maallista 64
Etsikää ensin Jumalan valtakuntaa 70
Evocation à la Chapelle Sixtine, S461 354
Evviva! 278
Evviva, evviva i consoli Romani 122
Ewiger, erbarme dich 391
Exaudi Domine, KV Anh. C 3.07 386
Exsultate, jubilate, KV 158a=165 102
Exsultet orbis gaudiis, KV Anh. C 3.34 386
Eybler, Joseph 364
Ezio 201

F

Falchini, Gertrude 85
Falter, Makarius 162
Fantasia 349
Fantasia für Orgel, KV Anh. C 27.03 386
Fantasia Impromptu, KV Anh. C 27.02 386
Fantasia, KV 383C=Anh. 32, f-molli 215
Fantasia, KV 385g=397, d-molli 225
Fantasia, KV 475, c-molli 267
Fantasia, KV 616a=Anh. 92 353
Fantasie für Klavier zu 4 Händen 349
Fantasie und Fuge 215
Farnacen aaria I 72
Farnacen aaria II 73
Fasch, Johann Friedrich 390
Fate presto, o cari amici 337
Favart, Charles Simon 48
La Favorite 291
Felice me! 359
Felsen, spaltet euren Rachen 37
Fenite, La 291
Ferdinand Karl von Österreich-Este 74, 85, 93
Ferlendis, Giuseppe 154, 201
Ferlendis-Konzert 154
Ferma, aspetta, ove vai? 84
Ferma, o germano 72
Ferma, perdifo, ferma 302
Fermati scellerato 302
Ferne von ihrem Neste 122
Ferrand, Antoine 159
Ferrandon aaria I & II 337
Ferrarese del Bene, Adriana 330, 338
Fesemayr, Maria Anna 36, 47
Festa teatrale 84
Fidelio 338
Fiera di Venezia, La 110
Fièvre brûlante, Une 403
Figaron aaria I & II 278
Figaron cavatina 277
Figaron häät 277
Figlio, amico, non più 73
Les Filles malicieuses, KV 610, G-duuri 350
Il Filosofo immaginarii 236
Fin ch'han dal vino 302
Finalmusik 108
Final-Musik 58
La finta giardiniera, KV 196 122, 131
La finta semplice, KV 46a=51 46
Finte gemelle, Le 171
F*inti eredi, I* 408
Fiordiligin aaria 336
Fiordiligin ja Dorabellan duetto 336
Fiordiligin rondo 337
Fiordiligin, Dorabellan ja Don Alfonson tertsettino 336
Firmiani, Karl Joseph von 64
Fischer, Johann Christian 118
Fischer, Ludwig 219, 240, 292
Fischer, Matthias 407
Fischer, Wilhelm 45
Fischietti, Domenico 131
Fleischmann, Friedrich 194
Flies, Bernhard 194
Floh-Menuett, KV Anh. C 27.11 386
floriini 8
Forman, Miloš 365
Forse tu credi, amico 98
Fort mit dir, junges Weib 356
Forte piano pedale 262
fortepiano ja Mozart 120
Fortini, Francesco 147
Fra cento affanni e cento palpito 65
Fra cento affanni, KV 73c=88 65
Fra gli amplessi in pochi istanti 337
Fra i due litiganti il terzo gode 257
Frà i pensier più funesti di morte 98
Fra l'oscure ombre funeste 264
Frà quest'ombre 123
Fracasson aaria 46
Franklin, Benjamin 353
Franz I 9, 181
Fredrik Suuri 328-329
Freimaurerkantate 264, 363
Frettolosa e giuliva Elettra vien 197
Freu dich, mein Herz, denk' an kein 176
Freude jubelt, Liebe waltet 393
Freude! O welche Freude! 387
Freude, Königin der Weisen 52
Freudin sanfter Herzenstriebe 409
Freundin, stille deine Tränen 189
Freundinnen Jesu! – Ich folge dir, verklärter Held, KV 537d=Anh. 109g 309

Freundschaftslied, KV Anh. C 8.49 387
Freut euch des Lebens 406
Freysinger, Franziskus Erasmus 158
Freysinger, Josepha 158
Freystädler, Franz Jakob 290, 370
Freystädler-Studien, KV deest 370
Friebert, Joseph von 190
Friederike Luise von Hessen-Darmstadt 329
Friedrich II der Grosse 328-329
Friedrich Wilhelm II 324, 329
Frisch zum Kampfe! 218
Fritzen an den Mai 345
Froberger, Johann Jakob 387
From harmony, from heavenly harmony 341
Frühling ist gekommen, Der 387
Frühling, Der 345
Frühlingslied, KV Anh. C 8.23 387
Frühlingslied, KV Anh. C 8.26 387
Frühlingslied, KV Anh. C 8.30 387
Fränzl, Ignaz 179
Fuchs, Aloys 249, 370
Fuchs, Felix 38
Fuga, KV 375d=Anh. 45, G-duuri 210
Fuga, KV 426, c-molli 245
Fuga a due, KV Anh. C 27.10 387
Fuga septimi toni, KV 73w, D-duuri 71
Fugato, KV 291=Anh. A 52 162
Eine Fuge, KV 41e 41
Eine Fuge, KV 41f 41
Fuge, KV 375e=401, g-molli 210
Fuge, KV 375f=153, Es-duuri 210
Fuge, KV 375g=Anh. 41 G-duuri 210
Fuge, KV 375h, F-duuri 211
Fuge, KV 383b=Anh. 33 & 40, F-duuri 215
Fuge, KV 383d=Anh. 39, c-molli 216
Fuge, KV 385k=154, g-molli 226
Fuge, KV 385n 226
Fuge, KV 404b=443 232
Fuge, KV 405a=Anh.77, c-molli 233
Fuge, KV 417c=Anh. 76, d-molli 238
Fuge, KV 626b, nro 27 367
Fuge, KV Anh. A 60, C-duuri 387
Fuge, KV deest (Fr1771b), d-molli 371
Fuge, KV deest (Fr1782s), c-molli 372
Fuge, KV deest, c-molli (Bach) 371
Fuge, KV deest, c-molli 370
Fuge, KV deest, e-molli 371
Fuge, KV deest, F-duuri 371
Fuge, KV deest, g-molli 372
Fuggi, crudele, fuggi! 302
Fulget amica dies 102
Fünf Divertimenti, KV 439b 247
Fünf Fugen, KV 405 233
Fünf Kontretänze, KV 609 349
Fünf Ländler, KV Anh. C 29.02 387
Fünf Variationen, KV Anh. C 26.15 388
Fünf Variationen, KV Anh. C 26.17 388
Fünfundzwanzig Stücke für drei Bassetthörner 247
Fuor del mar ho un mar in seno 197
Fuor di queste urne dolenti 98
Fuor la spada 336
Fürstenberg, Franz Friedrich Wilhelm von 271, 275
Fürstenberg-Stühlingen, Joseph Wenzel 29
Förster, Emanuel Aloys 408

G

Gähnst du, Fauler, denn schon wieder? 320
Galimathias musicum, KV 32 30-31
Gallimathias musicum 31
Galuppi, Baldassare 136, 178
Gamerra, Giovanni de 98-99, 147, 205
Gardiner, John Eliot 237
Gare generose, Le 170
Die Gärtnerin aus Liebe 122
Gasparini, Quirino 73, 188
Gassmann, Florian Leopold 76
Gaudete omnes gentes, KV Anh. C 3.27 388
Gavotte, Allegro e Marcia lugubre, KV Anh. C 24.01 388
Gavotti, KV 300, B-duuri 172
Gay, John 323
Gebler, Tobias Philipp von 188
Geduld, KV Anh. C 8.43 388
Gedult beschutzet mich, wann Neid und Hass wird rasen 32
Gegenliebe, KV Anh. C 8.21 388
Geh nur, verwünschter Aufpasser 218

Geh! du sagst mir eine Fabel 48
Geh! geh! geh Herz von Flandern! 48
Geh' hin! 48
Geheime Liebe, KV 125e=150 91
Gehn wir im Prater, gehn wir in d'Hetz, KV 558 319
Geht, unterrichtet Euch, was der Lärm im Palast deutet 219
Gelassenheit, KV Anh. C 8.41 388
Gelassenheit, KV deest 388
Geliebte Seel' 37
Gellert, Christian Fürchtegott 381, 384-385, 388-389, 397, 401, 406-409
Le gelosie del Serraglio, KV 135a=Anh. 109 100
La Gelosie fortunate 312
Gelosie villane 352
Geme la Tortorella 122
Gemmingen, Otto Heinrich von 179
Geni, grazie, ed Amori, fermate il piè 84
George III 20
Gerl, Barbara 358
Gerl, Franz Xaver 351, 358, 376
German Waltzes, KV Anh. 29.21 388
Germe di cento Eroi 93
Geschwind, geschwind auf die Seite und versteckt! 218
Gesellen Reise 263
Già dagli occhi il velo è tolto 73
Già de' pubblici giuochi 360
Già di pietà mi spoglio 73
Già l'ore sen volano 84
Già la mensa è preparata 302
Già le memorie antiche 75
Giacché al voler de' fati 93
Gibraltar, KV 386d=Anh. 25 229
Giegling, Franz 17, 413
Giesecke, Karl Ludwig 355, 357, 363
Giovanni liete, fiori spargete 278
Giovinette che fate all'amore 302
Girelli-Aguilar, Maria 85
Giuditta, Ozia, popoli, amici 75
Giunian aaria I-III 98
Giunse alfin il momento 278
Giusta è la tua richiesta 92
Gleim, Johann Wilhelm Ludwig 310
Gleißner, Franz 396
Gloria, KV 323a=Anh. 20, C-duuri 187
Gluck, Christoph Willibald 117, 141, 174, 219, 257, 339, 367, 374, 389, 409
Das Glück eines guten Gewissens, KV Anh. C 8.34 388
God is our refuge, KV 20 28
God is our refuge, our refuge and strength 28
Godiam la pace, trionfi Amore 196
Goethe, Johann Caspar 19
Goethe, Johann Wolfgang von 19, 268, 358, 393
Goldoni, Carlo 35, 46, 136, 234
Gollmick, Carl 190
Gombart & Co (kustantaja) 184
Gott erhalte Franz den Kaiser 103, 264
Gott, deine Güte reicht so weit, KV Anh. C 8.36 389
Gotter, Friedrich Wilhelm 194
Gottheit, Gottheit, über Alle mächtig 188-189
Gottheit, über alle mächtig 405
Gottlieb, Anna 280, 358
Gozzi, Carlo 195
Das Grab, KV Anh. C 8.50 389
Grabmusik, KV 35a=42 37
Graduale ad festum Beate Virgine Maria 156
Graf, Christian Ernst 30
Gräffer, Rudolf 13, 49
Gran Partita, KV 370a=361, B-duuri 201
Il Gran Silla che a Roma in seno 98
Grand Quintetto 269
Grand Sextuor pour 2 Violons, 2 Cors, Alt & Basse 184
Grand'uomo che son io 46
Grande Sinfonia, KV Anh. C 11.10 389
Grande Sonate 322
Grandi, Tommaso 352
Grassl, Martin 34
Gratias 237
Grazie agl'inganni tuoi 305
Grazie ai numi parti 73
Grechtelt's enk, KV 556 318
Grétry, André-Ernest 206, 403
Grosse Fuge 162
Die großmütige Gelassenheit, KV 125d=149 91
Großen Dank dir abzustatten 48

Gründliche Violinschule 129
Grüne Flöte, Die 380
Guarda la donna in viso 46
Guarda un po´come seppe 302
Guardasoni, Domenico 361
Guerrier, che d'un acciaro 98
Guerville, Harny de 48
Guglielmi, Pietro Alessandro 76, 131
Guglielmon aaria I 336
Guglielmon aaria II 337
Guide to the Musical Works of Wolfgang Amadeus Mozart 411
guldeni 8
Günther, Johann Christian 91
Gute Nacht Brüderche, Gute Nacht! 218
Gute Nacht! bis der Tag erwacht 320
Gyrowetz, Adalbert 24, 383, 404
Göttinger Musenalmanach 299

H

Ha coll'anello ancora, L' 46
Ha vinto amore 197
Ha! Geht's hier so lustig zu? 218
Ha, da find' ich ja die spröde Schöne! 355
Ha, ha, ha! 355
Ha, Triumph, Triumph, Herr! 218
Habsburgit 9
Haffner, Marie Elisabeth 145
Haffner, Sigmund 145, 222
Haffner-Serenade 145
Haffner-sinfonia 222
Hagedorn, Friedrich von 296
Hagenauer, Cajetan 60-61
Hagenauer, Johann Lorenz 23, 52, 415
Hai di Diana il core 84
Hai già vinta la causa! 278
Halleluja (Händel) 186
Halu kostaa ja kuolla 98
Haluaisin selittää, oi Jumalani 239
Hamilton, Newburgh 341
Hammer zwingt das Eisen, Der 122
Harjoitusvihko Barbara Ployerille 256
Harmoniemusik, KV deest, C-duuri 372
Harmonieübungen für Thomas Attwood, KV 506a 287
Harnoncourt, Nikolaus 173
Haschka, Lorenz Leopold 264
Hasse, Johann Adolph 85, 166
Hast du nunmehr erfahren 36
Hat der Schöpfer dieses Leben 36
Hatzfeld, Maria Anna Hortense von 362
Hatzfeld, August Clemens von 276
Häusler, Joseph 405
Haydn, Joseph 15, 16, 24, 103, 106, 109, 111, 229-230, 238, 259-261, 264-265, 307, 342, 352, 369, 382
Haydn, Magdalena 47
Haydn, Michael 23, 36, 42, 56-58, 61, 76, 80, 82, 94-95, 112, 137, 162, 242, 244, 301, 312, 316, 383, 386, 391-392, 400, 402, 406
Haydn-kvartetto nro 1 229
Haydn-kvartetto nro 2 238
Haydn-kvartetto nro 3 240
Haydn-kvartetto nro 4 258
Haydn-kvartetto nro 5 260
Haydn-kvartetto nro 6 261
He da! 355
He Sklaven! 355
He, Lichter her! 355
Hei, eikös ole yhtä lämmintä 319
Heida lustig, ich bin Hanns, KV Anh. C 8.13 389
Heikinheimo, Päivi 412
Heikinheimo, Seppo 5, 8, 11, 365, 412, 415
Heikkilä, Johanna 413
Heil dir, Jüngling! 355
Heil sei euch Geweihten 356
Heiliger, sieh gnädig 391
Heina (kustantaja) 13
Heipparallaa, nimeni on Hans, huolia ei lain 154
Heissa, hurtig, ich bin Hans und bin ohne Sorge 154
Heiterkeit und leichtes Blut, KV 507 288
Hélas, j'ai perdu mon amant 205
Hellä on tuuli 336
Hellittämätön hourailu, joka kiusaa minua 336
Helvetin kosto kiehuu sydämessäni 355
Henneberg, Johann Baptist 376
Hentschel, Theodor 235
Herkkä hetki 98
Hermes, Johann Timotheus 193-194
Herr und Freund, wie dank' ich dir 189
Herr, auf den wir schauen 391
Herr, der du mir das Leben 381

Herr, herr, vor deine Throne 391
Herr, strafe meine Mutter nicht! 355
Herra sanoi minun Herralleni 116
Herreweghe, Philippe 375
Heu me! periimus! 38
Heu! Numen! 38
Heult noch gar, wie alte Weiber 327
Hickel, Joseph 207
Hientzsch, Johann Gottfried 363
Hier in diesen Finsternissen 123
Hier seid ihr euch beide allein überlassen 355
Hier soll ich dich denn sehen, Konstanze! 218
Hier vom Osten bis zum Westen 122
Hier, lieber Klaas, hier leg sie indes 218
Hildesheimer, Wolfgang 3, 6-8, 11, 298
Hiljaisuus 297
Himmel rühmen des Ewigen Ehre, Die 385
Himmel welch seltner Zufall 122
Hm! hm! hm! 355
Ho capito, signor sì 302
Ho fatta grossa assai, L' 46
Ho perduta ... me meschina, L 278
Ho sentito a dir di tutte 46
Hoch vom Heiligtume 391
Hofer, Josepha 331, 358
Hoffmeister, Franz Anton 13, 170, 245, 269, 271, 273, 280, 282, 284-285, 306, 314
Hoffmeister-Quartett 283
Hoffschläger, Elard 235
Hogwood, Christopher 365
Holl, Monika 117
Holzbauer, Ignaz 76, 168
Holzer, Johann Baptist 363
Holzmann, Joseph Alois 404
Honauer, Leontzi 37, 39, 366
Horeischy, Georg A. 92
Horeischy, Theresel 92
Hořela lípa, hořela 176
Hornung, Joseph 47
Hosanna 106
Hostia sancta 89, 142
Hostias 364
Huc, huc, amantes festinate, KV Anh. C 3.37 389
Huc, huc, gentes venites, KV Anh. C 3.21 389
Huijattu maailma 267
Huilukonsertto nro 1 161
Huilukonsertto nro 2 162
Hummel, Burchard (kustantaja) 13, 31, 307
Hummel, Johann Julius (kustantaja) 13
The Hunt 329
Hymnum canunt demulcentque 71
Hyvää yötä! kunnes päivä koittaa 320
Häijyt tytöt 350
Hän on poissa, toukokuun laulujen laulajatar! 211
Hän ruokki heidät vehnällä 70
Hän täytti minut katkeralla koiruoholla 375
Händel, Georg Friedrich 186, 215, 226, 230, 232, 323, 327–328, 336, 341, 371, 390
Härtel, Johann Christoph 138, 212, 288, 294
Hätt's nit, KV Anh. C 10.12 389
Häyrynen, Antti 412
Der Hölle Rache kocht in meinem Herzen 355
Hölty, Ludwig 138, 211-212, 305, 383, 393

I

Ich baue ganz auf deine Stärke 218
Ich bin die erste Sängerin 274
Ich bin so bös' als gut 189
Ich folge dir, verklärter Held 309
Ich geh' jetz auf die Weide 47
Ich gehe, doch rate ich dir 218
Ich hab' es längst gesagt 91
Ich möchte wohl der Kaiser sein, KV 539 310
Ich nenne dich, ohn' es zu wissen, KV 626b, nro 26 366
Ich trachte nicht nach solchen Dingen 91
Ich will 48
Ich würd' auf meinem Pfad 194
Idamanten aaria 196
Idées pour l'opera serieuse 380
Idol mio, se ritroso 197
Idomeneo cessi esser re 197
Idomeneo, Rè di Creta, KV 366 196
Ihmiset tulevat kaukaa 144
Die Ihr des unermesslichen Weltalls Schöpfer ehrt, KV 619 354
Ihr Fremdlinge, was sucht oder fordert ihr von uns? 355
Ihr Kinder des Staubes 188
Ihr Mächtigen seht ungerührt 189
Ihr Mädchen, flieht Damöten ja! 266
Ihr Schmerz, ihre Tränen 218

Ihr unsre neuen Leiter, KV 484 272
Ihr, in dem Weisheitstempel eingeweihten Diener der großen Götter Osiris und Isis! 355
Ilia ed Idamante 196
Ilian aaria I 196
Ilian aaria II & III 197
Iloitkaamme, batavialaiset! 30
Im Frühlingsanfang, KV 597 345
Im Grab ists finster 249
Imarrellen hän toivoo 98
Imarteleva Zeffiretti 197
Immer noch traurig, geliebte Konstanze? 218
Impressaario 274
improvisointi ja Mozart 253
In diesen heil'gen Hallen kennt man die Rache nicht 355
In faccia all'oggetto 72
In Mohrenland gefangen war ein Mädel hübsch und fein 218
In qual fiero contrasto 337
In quali eccesi – Mi tradì quell'alma ingrata, KV 540c 311
In quali essessi, o Numi, KV 540c 302
In quegl'anni, in cui val poco 278
In questa casa 122
In questa forma dunque 302
In te Domine speravi 61, 287
In te Domine speravi, KV 166h=Anh. 23 107
In te spero, o sposo amato, KV 383h=440 217
In un istante oh come s'accrebbe il mio timor! 98
In uomini, in soldati sperare fedeltà? 336
In voi, belle, è leggiadria 46
Incipe Menalios 71
Incipe Menalios mecum 79
Incipientesque canunt Deae 377
Inclita Ismene 73
Infelici affetti miei 84
Instrumental-Satz, KV Anh. A 50 389
Intendo amico 135
Intendo, amico rio 130
Inter natos mulierum, KV 74f=72, G-duuri 77
Intermezzo, KV 299c = Anh. 103 171
Introibo domum tuam 61
Introite portas ejus in confessione 71
Inveni David servum meum, KV Anh. C 3.28 389
Invoca, o figlia 84
Io deggio ad ogni patto 302
Io lo difendo 122
Io non chiedo, eterni Dei 174
Io non ho gran paura 46
Io per me non capisco 122
Io son la tortorella 122
Io ti lascio, o cara, addio, KV 621a=Anh. 245 361
Io vi dico signor 278
Iphigénie en Aulide, KV Anh. C 5.01 389
Iphigénie en Tauride 219
Irrlicht, Das 410
Ismenen aaria 72
Ist das ein Traum? 218
Ist das für mich? 355
Ist die Hexerei zu Ende? 48
Ist dieses, o so zweifle nimmermehr 36
Ist's denn auch Wirklichkeit, was ich sah? 355
Isä, saksalaiset, näkemiin! 196
Isällisen omistautumisesi takia 65-66
Ivi a la facil' Iside 268

J

Ja Susanna ei tule 278
Ja! grüß dich Gott mei liebes Schatzer! 249
Ja! grüß dich Gott, KV 441a 249
Jacobi, Johann Georg 299, 386, 389
Jacquin, Franziska von 246, 283
Jacquin, Gottfried 12, 190, 246, 248, 279, 292, 297–298, 305, 362
Jacquin, Josef Franz von 294
Jagd-Quartett 258
Jahn, Otto 190, 411
Jam pastor Apollo custodio greges 38
Janscher Saal 306
Jautz, Dominik 219
Je suis Lindor, ma naissance est commune 170
Jean, Ferdinand de 160-162
Jeder Künstler strebt nach Ehre 274
Jélyotte, Pierre 29
Jenamy, Victoire 152
Jener Donnerworte Kraft 36
Jennens, Charles 327
Jesu Christe 237
Jesu, Jesu, Jesu, wahrer Gottes Sohn 37
Jesu, was hab' ich getan? 37
Jeunehomme-Konzert 151

Joka kunnioittaa mittaamattoman maailmankaikkeuden Luojaa 354
Jommelli, Niccolò 64, 76, 304
Jos elän, ei pakko ole 73
Jos et usko huuliani 166
Jos isä katosi 197
Jos olet kaukana, armaani 246
Jos tanssia haluatte, herra kreivi 277
Jos voisin kaikki vaivani kertoa 68
Jos voittamalla teen sinut onnelliseksi 130
Joseph II 9, 44, 47, 50, 220, 256, 271, 273-274, 279, 307, 324, 336
Joseph, lieber Joseph mein 32, 96
Joten huijaat 240
Jousikvartetto nro 1 66
Jousikvartetto nro 2 97
Jousikvartetto nro 3 97
Jousikvartetto nro 4 102
Jousikvartetto nro 5 102
Jousikvartetto nro 6 103
Jousikvartetto nro 7 103
Jousikvartetto nro 8 108
Jousikvartetto nro 9 109
Jousikvartetto nro 10 109
Jousikvartetto nro 11 110
Jousikvartetto nro 12 110
Jousikvartetto nro 13 110
Jousikvartetto nro 14 229
Jousikvartetto nro 15 238
Jousikvartetto nro 16 240
Jousikvartetto nro 17 258
Jousikvartetto nro 18 260
Jousikvartetto nro 19 261
Jousikvartetto nro 20 283
Jousikvartetto nro 21 328
Jousikvartetto nro 22 339
Jousikvartetto nro 23 340
Jousikvartetto, KV 626b, nro 46 368
Jousikvartetto, KV Anh. C 20.01, B-duuri 390
Jousikvartetto, KV Anh. C 20.02, C-duuri 390
Jousikvartetto, KV Anh. C 20.03, A-duuri 390
Jousikvartetto, KV Anh. C 20.04, Es-duuri 390
Jovi patri canendo oblectant 71
Judas Maccabaeus, HWV 63 390
Judas Maccabäus, KV Anh. C 30.06 390
Die Juden-Leich, KV Anh. C 9.14 390
Juhlallisesti Johannes-loosille 92
Julie (Dezède) 179
Julmin kärsimys 147
Julmuri, lopeta 123
Jumala minua armahtakoon 69
Jumalan armosta laulan ikuisesti 126
Jupiter 316
Justum deduxit Dominus, KV 326=Anh. A 4 187
Jäger, Daniel 167, 193-194, 263, 305, 331
Jätän sinut, rakas, hyvästi 361

K

Kaanon, KV 86a I=73i, A-duuri 79
Kaanon, KV 508A 288
Kaanon, KV 562a, B-duuri 321
Kaanon, KV 562c=Anh. 191, C-duuri 321
Kaanon, KV Anh. A 30 390
Kaanon, KV Anh. C 10.05, C-duuri 390
Kaanon, KV Anh. C 10.06 390
Kaanon, KV Anh. C 10.07, G-duuri 390
Kaanon, KV deest, a-molli 372
Kaanon, KV deest, F-duuri 373
kaanonit ja Mozart 71
Kaarle VI 93
Kadenzen, KV 626a=624 366
Kadenzen für Johann Christian Bach, KV 293e 164
Kahden herran palvelija 234
Kaikenlaisia marttyyrejä 218
Kaikki on lihaa 318
Kaikki on turhuutta täällä maailmassa 319
Kaikki tuntee rakkauden iloa 355
Kairon hanhi 241
Kaksi rakastettavaa oppilasta 247
Kaksoiskonsertto huilulle ja harpulle, KV 297c=299, C-duuri 169
kampiliira 347
Der Kanarievogel 346
Kanon, KV 235=Anh. C 10.17 139
Kanonische Studien und Fugenanfang, KV 626b, nro 31=Anh. 108 367
Kanonische Studien, KV 73x=Anh. 109d 71
Kantate für Fürst Alois Liechtenstein, KV Anh. C 4.01 391
Kantaten 1-7, KV Anh. 124-130 391
Der Kapellmeister 380

Karl Theodor 160, 197, 200
Kassation 58
Kassation, KV deest, C-duuri 373
Katkelma, KV 320B=246b, D-duuri 184
Katkelma, KV 370b, Es-duuri 202
Katkelma, KV 375b=Anh. 42, B-duuri 209
Katkelma, KV 375c=Anh. 43, B-duuri 209
Katkelma, KV 385E=Anh. 48, Es-duuri 224
Katkelma, KV 385o 227
Katkelma, KV 417B=Anh. 109fA-C 238
Katkelma, KV 452a, B-duuri 254
Katkelma, KV 452b=Anh. 55, D-duuri 255
Katkelma, KV 452c=Anh. 65, C-duuri 255
Katkelma, KV 458b=Anh. 71, B-duuri 259
Katkelma, KV 459a=Anh. 59 259
Katkelma, KV 464a=Anh. 72 260
Katkelma, KV 488a=Anh. 58, D-duuri 275
Katkelma, KV 488b=Anh. 63, A-duuri 275
Katkelma, KV 488c=Anh. 64, A-duuri 275
Katkelma, KV 491a=Anh. 62 277
Katkelma, KV 493a=Anh. 53, Es-duuri 280
Katkelma, KV 494a, E-duuri 281
Katkelma, KV 495a=Anh. 52 281
Katkelma, KV 501a=Anh. 51 285
Katkelma, KV 514a=Anh. 80, B-duuri 293
Katkelma, KV 516a=Anh. 86 295
Katkelma, KV 526a=Anh. 50, A-duuri 301
Katkelma, KV 532 305
Katkelma, KV 535b=Anh. 107 308
Katkelma, KV 537b=Anh. 61, d-molli 309
Katkelma, KV 569a=Anh. 31, B-duuri 325
Katkelma, KV 571A=Anh. 106, A-duuri 326
Katkelma, KV 576a=Anh. 34, D-duuri 330
Katkelma, KV 587a=Anh. 74, g-molli 335
Katkelma, KV 589a=Anh. 68 339
Katkelma, KV 589b=Anh. 73 340
Katkelma, KV 590a=Anh. 29, F-duuri 340
Katkelma, KV 592b=Anh. 83, D-duuri 342
Katkelma, KV 613a=Anh. 81, Es-duuri 351
Katkelma, KV 613b=Anh. 82, Es-duuri 351
Katkelma, KV 621b 362
Katkelma, KV Anh. C 14.02, F-duuri 391
Katkelma, KV deest (Fr1765a), Es-duuri 373
Katkelma, KV deest (Fr1771a), C-duuri 373
Katkelma, KV deest (Fr1782r), E-duuri 374
Katkelma, KV deest (Fr178Xd), C-duuri 373
Katkera katumus 240
Katsaris, Cyprien 248
Katso naista suoraan silmiin 46
Katze lässt das Mausen nicht, Die 140
Kaunis Françoise 175
Kaunis liekkini 304
Kegelstatt-Trio 282-283
Kein Bassa, keine Konstanze mehr da? 218
Kelly, Michael 280, 305
Ken ei viiniä ja naisia rakasta 290
Ken on löytänyt rakkauden 218
Kenpä tietää, mikä se on 333
Kerro ainakin, mistä jäin paitsi 269
Kesän kuumuudessa syön 213
Kettenlied 363
Kiitokset kuuluvat suurten loisteelle 193
Kinder! Kinder! seht, nach Sturm und Regen 48
Kinder, Kinder, lasst uns heute lachen, KV Anh. C 10.09, G-duuri 391
Kinderlied 375
Das Kinderspiel, KV 598 345
Kipeä sydän 166
Kirchensonate, KV 41h=67, Es-duuri 41
Kirchensonate, KV 41i=68, B-duuri 42
Kirchensonate, KV 41k=69, D-duuri 42
Kirchensonate, KV 124A, D-duuri 89
Kirchensonate, KV 124a=144, D-duuri 89
Kirchensonate, KV 124b=145, F-duuri 89
Kirchensonate, KV 212, B-duuri 134
Kirchensonate, KV 241, G-duuri 141
Kirchensonate, KV 241a=224, F-duuri 141
Kirchensonate, KV 241b=225, A-duuri 141
Kirchensonate, KV 244, D-duuri 142
Kirchensonate, KV 245, C-duuri 143
Kirchensonate, KV 263, C-duuri 149
Kirchensonate, KV 271d=274, G-duuri 152
Kirchensonate, KV 271e=278, C-duuri 152
Kirchensonate, KV 317a=329, C-duuri 181
Kirchensonate, KV 317c=328, C-duuri 182
Kirchensonate, KV 336d=336, C-duuri 191
Kirchensonate, KV Anh. C 16.01 391

Kirchenwerke von Michael Haydn und Ernst Eberlin, KV Anh. 71-88 391
Kirchgessner, Marianne 353
kirkkosonaatit 41-42
Kirkkosonaatti nro 1 41
Kirkkosonaatti nro 2-3 42
Kirkkosonaatti nro 4-5 89
Kirkkosonaatti nro 6 134
Kirkkosonaatti nro 7-9 141
Kirkkosonaatti nro 10 142
Kirkkosonaatti nro 11 143
Kirkkosonaatti nro 12 149
Kirkkosonaatti nro 13-14 152
Kirkkosonaatti nro 15 181
Kirkkosonaatti nro 16 182
Kirkkosonaatti nro 17 191
Kirnberger, Johann Philip 390
Kissa ei lakkaa hiiriä jahtaamasta 140
Klarinettikvintetto, KV 581, A-duuri 332
klaveeri 7
klaveerisoittimet ja Mozart 127-128
Klaviersonaten, KV 33d-33g 33-34
Klavierübungsstück, KV 626b, nro 48 368
Eine kleine Canzonette 315-316
Kleine Credomesse 116
Kleine deutsche Kantate 354
Eine kleine Freimaurerkantate 363
Kleine Gigue, KV 574, G-duuri 328
Eine kleine kantate 266
Kleine Kinderbibliothek 345
Eine kleine klavier Sonate für Anfänger mit einer Violin 314
Eine kleine klavier Sonate für Anfänger 313
Kleine lyrische Gedichte 387
Eine kleine Nachtmusik, KV 525 300, 404
Kleine Spinnerin, Die, KV 531 305
Kleine Stücke, KV Anh. 229 391
Des Kleinen Friedrichs Geburtstag, KV 529 304
Kleiner Marsch, KV 544 313
Kleiner Trauermarsch 256
Ein kleines Rondò 281
Klinget Glöckchen 356
Kloster Heilig Kreuz 116, 125
Kloster Seeon 35
Kohtalo tulee näkyväksi 132
Kohtalolle, ken sitä uhmaa 72
Kohteen edessä 72
Kohti äärimmäistä kohtaloa 73
Kolb, Franz Xaver 129
Kolb-Konzert 154
Kolmen naisen kilpa yhdestä rakastajasta 243
Komm stiller Abend nieder 398
Komm, liebe Zither, komm, du Freundin stiller Leben 199
Komm, liebe Zither, komm, KV 367b=351 199
Komm, lieber Mai 344
Kommet her, ihr frechen Sünder, KV 317b=146 181
König Garibald 380
König, Carl von 375
Könnt ich mir noch so einen Schurken auf die Nase setzen 218
Konrad, Ulrich 377
konserttiaaria 132
Konsertto cembalolle ja jousiorkesterille, KV 107, nro 1, D-duuri 83
Konsertto cembalolle ja jousiorkesterille, KV 107, nro 2, G-duuri 83
Konsertto cembalolle ja jousiorkesterille, KV 107, nro 3, Es-duuri 83
Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 37, F-duuri 37
Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 39, B-duuri 39
Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 40, D-duuri 39
Konsertto cembalolle ja kamariorkesterille, KV 41, G-duuri 39
Konsertto fagotille, KV 186e=191, B-duuri 116
Konsertto fagotille, KV 196d=Anh. 230, F-duuri 125
Konsertto huilulle ja orkesterille, KV 285d=314, D-duuri 162
Konsertto huilulle ja orkesterille, KV 284e 159
Konsertto huilulle ja orkesterille, KV 285c=313, G-duuri 161
Konsertto kahdelle pianolle, KV 316a=365, Es-duuri 180
Konsertto käyrätorvelle ja orkesterille, KV 386b=412 & 514, D-duuri 228

Konsertto käyrätorvelle ja orkesterille, KV 417, Es-duuri 236
Konsertto käyrätorvelle ja orkesterille, KV 447, Es-duuri 250
Konsertto käyrätorvelle ja orkesterille, KV 495, Es-duuri 281
Konsertto klarinetille, KV 622, A-duuri 362
Konsertto kolmelle pianolle ja orkesterille, KV 242, F-duuri 141
Konsertto oboelle ja kamariorkesterille, KV 271k, C-duuri 154
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 175, D-duuri 112
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 238, B-duuri 139
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 246, C-duuri 143
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 271, Es-duuri 151
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 385p=414, A-duuri 227
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 387a=413, F-duuri 230
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 387b=415, C-duuri 231
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 449, Es-duuri 252
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 450, B-duuri 253
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 451, D-duuri 253
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 453, G-duuri 255
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 456, B-duuri 257
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 459, F-duuri 259
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 466, d-molli 261
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 467, C-duuri 262
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 482, Es-duuri 271
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 488, A-duuri 275
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 491, c-molli 277
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 503, C-duuri 286
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 537, D-duuri 308
Konsertto pianolle ja orkesterille, KV 595, B-duuri 344
Konsertto pianolle, viululle ja orkesterille, KV 315f=Anh. 56, D-duuri 179
Konsertto trumpetille ja kamariorkesterille, KV 47c 51
Konsertto viululle ja orkesterille nro 16, G85, e-molli (Viotti) 266
Konsertto viululle ja orkesterille, KV 207, B-duuri 129
Konsertto viululle ja orkesterille, KV 211, D-duuri 133
Konsertto viululle ja orkesterille, KV 216, G-duuri 135
Konsertto viululle ja orkesterille, KV 218, D-duuri 136
Konsertto viululle ja orkesterille, KV 219, A-duuri 137
Konsertto viululle ja orkesterille, KV 268=Anh. C 14.04, Es-duuri 150
Konsertto viululle ja orkesterille, KV 271i, D-duuri 154
Konstanze! dich wieder zu sehen 218
Konstanzen aaria I-III 218
Kontrapunktische Cantus firmus-Studie, KV 620b=Anh. 78 359
Kontratanssi 67
Kontratanz, KV 605a=607, Es-duuri 348
Kontratänze für Johann Rudolf Graf Czernin, KV 269b 151
Kontredanz 67
Kontretanz, KV 565a 323
Kontretänze, KV 565 322
Konzert für Fagott, KV Anh. C 14.03 391
Konzert für Klavier, KV Anh. C 15.01 392
Konzert für Klavier, KV Anh. C 15.02 392
Konzert für Klavier, KV Anh. C 15.03 392
Konzert für Oboe, KV Anh. C 14.06 392
Konzert-Rondo 211

Korkealla taivaan kynnys, pyhä henki 35
korvaava aaria 133
Koska meitä käsketään 175
Koželuch, Leopold 13, 76, 388, 394, 401, 406
Krafft, Barbara 2
Kraus, Gottfried 93
Kraus, Joseph Martin 398
Kreivi Almavivan aaria 278
Kreivitär Almavivan aaria 278
Kreivittären cavatina 278
kreutzer 8
Kromerízin linna 374
Krönungskonzert 1 308
Krönungskonzert 2 259
Krönungsmesse 181
Kuinka onneton olenkaan 92
Kuinka vahva onkaan lumoäänesi 355
Kuivalla maalla on meri sydämessäni 197
Kun ilon kyyneleet virtaavat 218
Kun jätän sinut, tyttäreni 292
Kun Luise poltti uskottoman rakastettunsa kirjeet 297
Kuningas paimenena 130
Kunnioittavasti, kunnioituksella 132
Kunstgalerie des Hofstatuarius Müller 343
Kuoleman kuolettavimpien ajatusten joukossa 98
Kuollut hammas ja jäätelö 132
Kur nach Baden 344
Ein kurzes Adagio 314
kustantajat ja Mozart 12-13
Kuten se oli, nyt ja ikuisesti 70
Kvartetto huilulle ja jousille, KV 285, D-duuri 160
Kvartetto huilulle ja jousille, KV 285a, G-duuri 161
Kvartetto huilulle ja jousille, KV 285b=Anh. 171, C-duuri 161
Kvartetto huilulle ja jousille, KV 298, A-duuri 170
Kvartetto jousille, KV 73f=80, G-duuri 66
Kvartetto jousille, KV 134a=155, D-duuri 97
Kvartetto jousille, KV 134b=156, G-duuri 97
Kvartetto jousille, KV 157, C-duuri 102
Kvartetto jousille, KV 158, F-duuri 102
Kvartetto jousille, KV 159, B-duuri 103
Kvartetto jousille, KV 159a=160, Es-duuri 103
Kvartetto jousille, KV 168, F-duuri 108
Kvartetto jousille, KV 169, A-duuri 109
Kvartetto jousille, KV 170, C-duuri 109
Kvartetto jousille, KV 171, Es-duuri 110
Kvartetto jousille, KV 172, B-duuri 110
Kvartetto jousille, KV 173, d-molli 110
Kvartetto jousille, KV 387, G-duuri 229
Kvartetto jousille, KV 417b=421, d-molli 238
Kvartetto jousille, KV 421b=428, Es-duuri 240
Kvartetto jousille, KV 458, B-duuri 258
Kvartetto jousille, KV 464, A-duuri 260
Kvartetto jousille, KV 465, C-duuri 261
Kvartetto jousille, KV 499, D-duuri 283-284
Kvartetto jousille, KV 575, D-duuri 328
Kvartetto jousille, KV 589, B-duuri 339
Kvartetto jousille, KV 590, F-duuri 340
Kvartetto oboelle ja jousitriolle, KV 368b=370, F-duuri 200
Kvartetto pianolle ja jousitriolle, KV 478, g-molli 269
Kvartetto pianolle ja jousitriolle, KV 493, Es-duuri 280
Kvintetto jousille, KV 174, B-duuri 112
Kvintetto jousille, KV 515, C-duuri 293
Kvintetto jousille, KV 516, g-molli 294-295
Kvintetto jousille, KV 516b=406, c-molli 295
Kvintetto jousille, KV 593, D-duuri 342
Kvintetto jousille, KV 614, Es-duuri 351-352
Kvintetto käyrätorvelle ja jousille, KV 386c=407, Es-duuri 228
Kvintetto pianolle ja puhaltimille, KV 452, Es-duuri 254
Künigl, Leopold Franz Joseph 54
Kyrie 115, 142
Kyrie, KV 33, F-duuri 32
Kyrie, KV 73k=89, G-duuri 67, 79
Kyrie, KV 90, d-molli 79
Kyrie, KV 166f=Anh. 18, C-duuri 106
Kyrie, KV 166g=Anh. 19, D-duuri 106
Kyrie, KV 186i=91 117
Kyrie, KV 196a=Anh. 16, G-duuri 124
Kyrie, KV 221=Anh. A 1, C-duuri 137
Kyrie, KV 258a=Anh. 13, C-duuri 148
Kyrie, KV 296a=322, Es-duuri 167
Kyrie, KV 323=Anh. 15, C-duuri 186

Kyrie, KV 340=Anh. C 3.06 193
Kyrie, KV 368a=341, d-molli 200
Kyrie, KV 422a=Anh. 14, D-duuri 242
Kyrie, KV Anh. C 1.51 392
Kyrie eleison 71
Kyyneliä tänään, rakkaat veljet 271
Kärntnerthor Theater 353
käsikirjoitusfragmentit ja Mozart 106
Kävelin kerran yksinäisessä ja pimeässä metsässä 166
käyrätorvi 203
Käyrätorvikonsertto nro 1 228
Käyrätorvikonsertto nro 2 236
Käyrätorvikonsertto nro 3 250
Käyrätorvikonsertto nro 4 281
Köchel, Ludwig Alois Friedrich Ritter von 16, 213
Köchelin luettelo 16-17

L

Laat ons juichen, Batavieren! 30
Lachrimosa (Eberlin) 82
Lachrimoso son'io, KV 555 318
Lacrimosa, KV 93c=Anh. A 2 81
Lacrymosa 364
Laetari, laetari 38
Lagrime intempestive 73
Lambach-sinfonia 45
Lanan iltatunnelma 299
Lanassa 104
Land der Berge, Land am Strome 363
Lang, Martin 199
Lange sollen diese Mauern 363
Lange, Aloysia 214, 239, 274, 310
Lange, Joseph 196, 274, 410
Larghetto pour Madme Hartig 199
Larghetto und Allegro, KV deest (Fr1781f), Es-duuri 374
Larghetto, KV 525a=Anh. 69 300
Larsen, Jens Peter 24
Laschi, Luisa 280
Lascia la greggia, o Fillide 268
lasiharmonikka 353
Lass immer in der Jugend Glanz, KV Anh. 134 392
Lass mich die Reize sehen 122
Laßt froh uns sein 212
Laßt mir eurer Gnade Schein 36
Lasst uns mit geschlungnen Händen, KV 623a 363
Lasst uns ziehn, wo die volle Beere schwillt 213
Lateinische Komödie 38
Lauda Sion, KV Anh. A 15 392
Lauda Sion, MH 215, G-duuri 392
Laudabo nomen Dei 71
Laudamus te 237
Laudate Dominum 185, 192
Laudate Dominum, KV Anh. C 3.24 392
Laudate pueri 185, 192
Laudon, Ernst Gideon von 343
Laulakaa, riemuitkaa 102
Laulukokoelma lapsille ja lasten ystäville pianon ääressä: Kevätlauluja 345
Laut verkünde unsre Freude, KV 623 363
Lebet wohl, wir sehn uns wieder – Heult noch gar, wie alte Weiber, KV 572a=Anh. 4 327
Leck du mich im Arsch 319
Leck mich im Angesicht, KV Anh. 10.22 392
Leck mich im Arsch, KV 382c=231
Leck mir den Arsch fein recht schön sauber, KV 382d=233 213
Legros, Joseph 168, 399
Lehmus palaa ja nukke sen alla 176
Leier 347
Lemmenkoe 291
Lempeyden ja imartelun avulla 218
Lenz, Ludwig Friedrich 92
Leopold II 9, 259, 308, 336, 338, 344, 361
Leporello, ove sei? 302
Leporello. Signore. Vien quin 302
Leporellon aaria 302
Lepää rauhassa, rakas elämäni 189
Die Lerche, die von Marschen 122
Leutgeb, Joseph 95, 203, 228, 237, 250, 281
Levin, Robert 169, 236
Die Leyerer 350
Libera me de sanguinibus 69
La Libertà a Nice 305
licenza 34
Lichnowsky, Karl 324
Die Lichter, die zu tausenden 264
Lieb' und Treue hat gesieget 123

Liebe himmlisches Gefühl, Der, KV 382h=119 214
Liebe und Versuchung 338
Lieber Freystädtler, lieber Gaulimauli, KV 509a=232 290
Liebes Mädchen, hör mir zu, KV 441c= Anh. C 9.04 249
Liebes Manndel, wo ist's Bandel?, KV 441 248
Liebeskind, August Jacob 357
Die Liebesprobe, KV 509c=Anh. 28 291
Liebt mich in meinen Werken! 354
Liechtenstein, Aloys 208
Liechtenstein, Joseph von ks. Alois I
Lied am Geburtstag des Fritzes 304
Lied der Freiheit, KV 506 287
Lied der Freundschaft, KV Anh. C 8.20 392
Lied der Trennung, Das, KV 519 297
Lied zur Gesellenreise, KV 468 263
Liedersammlung für Kinder und Kinderfreunde am Clavier: Frühlingslieder 345
Lieve sono al par del vento 92
Ligniville, Eugène de 67, 405
Limbacher Messe, KV Anh. C 1.22, C-duuri 392
Linnut, jos meidät jätätte joka vuosi 159
Linzer-Sinfonie 244
Linz-sinfonia 244
Linz-Sonata 178
Lipp, Maria Magdalena 36, 94
Lison dormait 179
Liszt, Franz 354
lisäysaaria 133
litaniae de venerabili altaris sacramento 77
Litaniae de venerabili altaris sacramento, KV 125 89
Litaniae de venerabili altaris sacramento, KV 243 142
Litaniae de venerabili altaris sacramento, KV deest 374
Litaniae de venerabili sacramento, H66 400
litaniae Lauretanae 77
Litaniae Lauretanae B.M.V., KV 74e=109, B-duuri 77
Litaniae Lauretanae, KV 186d=195 115
Livigni, Filippo 312
Lobgesang 92
Locatelli, Pietro 64
Lodi al gran Dio 75
Lodron, Aloisia 142
Lodron, Antonia 142, 144. 154
Lodron, Giuseppina 142
Lodronische Nachtmusik 1 144
Lodron-Konzert 141
Loge zur Wohlthätigkeit 263
Lolli, Giuseppe 303
London (Chelsea) Notebook 22
Londoner Skizzenbuch, KV 15a-15ss 22
Lontoon luonnoskirja 22
Lopulta tuli hetki 278
Lothringen, Franz Stephan von 9
Lotter, Johann Jakob 10
Lotz, Theodor 332
Louis XV 20
Luci care, luci belle, KV 439a=346 247
Lucio Silla, KV 135 98
Lucis creator 116
Luetteloaaria 302
Lulu, oder Die Zauberflöte 357
Lungamente non dura 75
Lungi da te, mio bene 72
Lungi le cure ingrate 264
Luonnoksia, KV 383i, C-duuri 217
Luotan sinuun, rakas puolisoni 217
Lustfeste 274
Lustig sein die Schobemedle 183
Lux aeterna 364
Lyö, lyö, kaunis Masetto 302
Lyrische Bluhmenlese 366
Lützow, Antonie 143
Lützow-Konzert 143
Lähtekäämme sinne, missä marja kypsyy 213
Lärmen hörtest du? 219
Die Löblich' und gerechte Bitten 36

M

Ma chè? sempre l'istesso 359
Ma la ninfa gentil 84
Ma nipote mia cara 123
Ma qual canto risona? 84
Ma qual mai s'offre, oh Dei 302
Ma qual virtù non cede 75
Ma s'allontani almen 84

Ma tu, chi sei, che ignoto qui t'aggiri fra noi? 84
Ma, che giorno è mai questo 360
Ma, che vi fece, o stelle – Sperai vicino il lido, KV 368 200
Ma, Publio, ancora Sesto non viene? 360
Maanviljelijän emäntä on kadottanut kissansa 154
Madama, è fatto tutto? 46
Madamina, il catalogo è questo 302
Madamina, tämä kirja on lista 302
Magazin der Musik 223, 233
Magical Flute 355
Magnificat 185, 192
Magnificat anima mea Dominum 116
Mailied, KV Anh. C 8.22 393
Mailied, KV Anh. C 8.24 393
Mailied, KV Anh. C 8.25 393
Mailied, KV Anh. C 8.29 393
Malbrough s'en va-t-en guerre 408
Manches Übel will zuweilen 36
Manco male è partita 302
Mandina amabile, KV 480 270
Mandini, Maria 280
Mandini, Stefano 280
Ein Mann muss eure Herzen leiten 355
Mano a me date, La 337
Manzuoli, Giovanni 68, 85
Marchand, Heinrich 265
Marche funèbre del Sigr Maestro Contrapunto, KV 453a, c-molli 256
Marche, KV 62, D-duuri 57
Marchetti-Fantozzi, Maria 361
Marcia, KV 189c=237, D-duuri 118
Marcia, KV 213b=215, D-duuri 135
Marcia, KV 214, C-duuri 135
Marcia, KV 248, F-duuri 144
Marcia, KV 249, D-duuri 145
Marcia, KV 383e=408/1, C-duuri 216
Marcia, KV 383F=408/3, C-duuri 216
Marcia, KV 384b, B-duuri 222
Marcia, KV Anh. 29.51 393
Maria Josepha 44
Maria Theresia 9, 44, 303
Le Mariage de Figaro 279
Les Mariages Samnites 206
Marito io vorrei, ma senza fatica 46
Un marito, donne care 46
Un marito, oh Dio, vorrei 122
Un marito, oh Dio, vorresti 122
Marius, Gaius 98
Marriage of Figaro 277
Marsch der Priester 355
Marsch für Klavier, KV Anh. C 29.50 393
Marsch! marsch! marsch! 218
Marsch, KV 167AB=290, D-duuri 108
Marsch, KV 167b=189, D-duuri 108
Marsch, KV 320c=445, D-duuri 184
Marsch, KV 385a=408/2, D-duuri 223
Martern aller Arten 218
Martini, Giovanni Battista 64, 69-70, 79, 127, 377, 383, 401
Masetto, senti un po´! 302
Matkustavaisen laulu 263
Mattei, Saverio 264-265
Matthisson, Friedrich von 393
Maunder, Richard 365
Maurer Gesellenlied 263
Die Maurerfreude, KV 471 266
Maurergesang 363
Maurerische Trauermusik 375
Maurerische Trauermusik, KV 479a=477 269
Maximilian Joseph III 19, 120, 123, 127
Mayr, Albert Michael von 86
Mayrhofer, Anton 202
Mayrhofer, Michael 202
Mazzolà, Caterino Tommaso 359, 361
Me köyhät naiset 122
Me ne vo' prender spasso 46
Mecklenburg-Strelitz, Charlotte 21
Mecklenburg-Strelitz, Georg August von 269
Mederitsch, Johann 402
Mein erst Gefühl sey Preis und Dank 397
Mein Hanserl, liebs Hanserl, liebs Hanserl! 77
Mein liebster Freund hat mich verlassen 47
Meine Seele hüpft vor Freuden 189
Meine weise Mutter spricht, KV Anh. C 8.16 393
Meiner Liebsten schöne Wangen 48
Meinetwegen sollst du sterben 219
Meissner, Joseph 47
Meistermusik, KV deest 375
Memento Domine David, KV 93a=Anh. A 23 81
Mendel, Arthur 411

Mene, raivon kuljettamana ja paljasta petos 27
Mene, räikeä erehdykseni 72
Menen, mutta minne, Jumalani! 333
Menetin sen 278
Menkäämme Prateriin, menkäämme pitämään hauskaa 319
Mens sancta, KV Anh. C 3.31 393
Mensch! du hättest verdient 356
Mentre ti lascio, o figlia, KV 513 292
Menuett für Klavier zu vier Händen, KV Anh. C 29.15 393
Menuett mit Trio, KV Anh. C 13.01 394
Menuett, KV Anh. C 29.14 393
Menuette, KV 64, D-duuri 59
Menuette, KV 73h=94, D-duuri 67
Menuette, KV 73t=122, Es-duuri 70
Menuette, KV 168a, F-duuri 109
Menuetti, KV 1d, F-duuri 19
Menuetti, KV 1e=1, G-duuri 19
Menuetti, KV 1f, C-duuri 19
Menuetti, KV 2, F-duuri 20
Menuetti, KV 4, F-duuri 20
Menuetti, KV 5, F-duuri 20
Menuetti, KV 458a= Anh. 75, B-duuri 259
Menuetti, KV 576b=355, D-duuri 330
Menuetti, KV Anh. C 29.13 394
Mesmer, Anton 48
Messa solenne, KV Anh. C 1.14, Es-duuri 394
Messiah, HWV 56 186, 327
Der Messias, KV 572 327
Messu Pyhän Kolminaisuuden kunniaksi 107
Messu, KV 47a=139, c-molli 50
Messu, KV 47d=49, G-duuri 51
Messu, KV 61a=65, d-molli 54
Messu, KV 66, C-duuri 60
Messu, KV 90a=116, F-duuri 80
Messu, KV 140=Anh. C 1.12, G-duuri 100
Messu, KV 166d=115, C-duuri 105
Messu, KV 167, C-duuri 107
Messu, KV 186f=192, F-duuri 116
Messu, KV 186h=194, D-duuri 117
Messu, KV 196b=220, C-duuri 125
Messu, KV 246a=262, C-duuri 143
Messu, KV 257, C-duuri 147
Messu, KV 258, C-duuri 148
Messu, KV 259, C-duuri 148
Messu, KV 272b=275, B-duuri 156
Messu, KV 317, C-duuri 181
Messu, KV 337, C-duuri 191
Messu, KV 417a=427, c-molli 237
Messu, KV Anh. C 1.01, C-duuri 394
Messu, KV Anh. C 1.02 394
Messu, KV Anh. C 1.03, Es-duuri 394
Messu, KV Anh. C 1.04, G-duuri 394
Messu, KV Anh. C 1.06, G-duuri 394
Messu, KV Anh. C 1.07, D-duuri 394
Messu, KV Anh. C 1.10, Es-duuri 395
Messu, KV Anh. C 1.11 C-duuri 395
Messu, KV Anh. C 1.14 395
Messu, KV Anh. C 1.19 395
Messu, KV Anh. C 1.20 395
Messu, KV Anh. C 1.23-26 395
Messu, KV Anh. C 1.29 395
Messu, KV Anh. C 1.30 395
Messu, KV Anh. C 1.32 396
Messu, KV Anh. C 1.33 396
Metà di voi qua vadano 302
Metamorphoseon libri 38
Metastasio, Pietro 27, 29, 62, 64-66, 68, 75, 92, 98, 130, 164, 166, 200-201, 213, 217, 240, 246-247, 292, 305, 310, 315, 359, 375
Metsästyskvartetto 258
Metzler, Johann Georg ks. Giesecke, Karl Ludwig
Mi lagnerò tacendo, KV 437 246
Mi par ch'oggi il demonio si diverta 302
Mi par che stamattina 336
Mi tradì quell'alma ingrata 311
Mi tradi quell'alma ingrata, KV 540c 302
Mia cara nipotina 122
La mia Dorabella capace non è 336
Mia speranza adorata! – Ah, non sai, qual pena, KV 416 234
Miau, KV Anh. C 10.8, C-duuri 396
Micelli, Caterina 303
Mich locket nicht der Schall 193
Miehet etsivät heti välipalaa, jos heidät jättää yksin 235
Miehille, jotka tuntevat rakkauden 355

Miehiltä, sotilailta, toivotko uskollisuutta? 336
Miellyttävää ja opettavaista vapaa-ajanvietettä lapsille 317
Mienci, Daniella 99
Migliavacca, Giovanni Ambrogio 133
Mikä ahdistunut vapina 221
Mikä kauneus, mikä armo 122
Mikä lempeä tuulen henkäys 278
Mikä muutos sielussani onkaan 218
Mikä outo tapahtuma häiritsee tänään neitokaista! 84
Mikään ei minua virkistä enemmän kuin viini 213
Milde des Titus, Die 361
Miller, Johann Martin 199
Minna, KV Anh. C 8.18 396
Minnas Augen, KV Anh. C 8.09 396
Minussa ei ole vikaa, ja sinä tuomitset minut 196
Minäpä se olen lintujen pyydystäjä 355
Mio caro Adone 110
Mio Padrone, io dir volevo 123
Mio Re, t'affretta 73
Il mio tesoro intanto 302
Mirate, che contrasto 123
Misera! Che farò 84
Misera, dove son! – Ah! non son' io che parlo, KV 369 201
Miserere (Allegri) 64
Miserere (Holzbauer) 168
Miserere mei Deus 69
Miserere, KV 73s=85, a-molli 69
Miserere, KV 297a=Anh. 1 168
Miserere, KV Anh. C 3.10 396
Misericordiam et iudicium cantabo tibi 377-378, 380
Misericordias Domini cantabo in aeternum 126
Misericordias Domini, KV 205a=222 126
Misero cor! 131
Misero me! – Misero pargoletto, KV 73e=77 66
Misero pargoletto, il tuo destinnon sai 66
Misero tu non sei, KV 72b=Anh. 2 64
Misero! o sogno – Aura, che intorno spiri, KV 425b=431 245
Missa brevis 51, 54, 80, 100, 105, 116, 125, 148, 156
Missa brevis, KV Anh. C 1.08, C-duuri 396
Missa brevis, KV Anh. C 1.09, G-duuri 396
Missa brevis, KV Anh. C 1.12, G-duuri 396
Missa der Schulmeister, KV Anh. C 1.15 396
Missa in honorem SSmae Trinitatis 107
Missa longa 51, 143
Missa solemnis 50, 60, 191
Missa solemnis pastoritia, KV Anh. C 1.17 397
Missa solemnis, KV 626b, nro 45 368
Missa solemnis, KV Anh. C 1.05 397
Missa solemnis, KV Anh. C 1.16
Missa solemnis, KV Anh. C 1.21 397
Missa solemnis, KV Anh. C 1.27 397
Missa solemnis, KV Anh. C 1.28 397
Missa solemnis, KV Anh. C 1.31 397
Missa solemnis, KV Anh. C 1.34, C-duuri 397
Missä helmeilevä viini lasissa kimmeltää 213
Missä ovat ajat hyvät 278
Missä tapauksissa 311
Mit Jammer muss ich schauen 36
Mithridate (Racine) 74
Mitridate, Ponton kuningas 72
Mitridate, Re di Ponto, KV 74a=87 72
Mitridaten aaria 73
Mitä pyydän, paljon rahaa ja hyvää 199
Modulierendes Präludium, KV deest 375
Molière 303
Molina, Tirso de 303, 338
Molto allegro, KV 72a, G-duuri 62
Monostatosin aaria 355
Monvelin ks. Boutet, Jacques Marie
Morden soll ich 355
Morgengesang, KV Anh. 133 397
Morgengesang, KV Anh. C 8.40 397
Morgoni, Bassano 99
Morte, morte fatal 98
Mortellari, Michele 147
The Mothers of Invention 178
Motivi di Tarantella, KV Anh. C 29.40 397
Un moto di gioia mi sento, KV 579 331
Motte, Antoine Houdart de la 167
Mozart 225 5, 412
Mozart Ballet 178
Mozart Jahrbuche 372
Mozart und Constanze 380
Mozart, Anna Maria Walburga 19, 160, 324

Mozart, Carl Thomas 345
Mozart, Constanze 212, 214–215, 224–225, 228, 247, 256, 264, 286, 300, 342, 354, 362- 364, 375, 393
Mozart, Ein Lebensbild 380
Mozart, Franz Xaver Wolfgang 261, 344-345, 409
Mozart, Johann Thomas Leopold 273
Mozart, Karl Thomas 251
Mozart, Leopold 13, 19, 25, 45, 58, 68-69, 80, 82, 91, 113, 117, 129, 260-263, 279, 289, 374, 381, 384, 386, 391–392, 398, 403, 415
Mozart, Maria Anna Thekla 11, 150, 180, 320
Mozart, Maria Anna Walburga Ignatia 19, 22, 146, 157, 180, 251
Mozart, Nannerl ks. Mozart, Maria Anna Walburga Ignatia
Mozart, Raimund Leopold 233, 238
Mozart, Theresia 289
Mozart, Wolfgang Amadeus (tekstin tekijä) 212-213, 248, 290-291, 318-320, 326
Mozartiana, op. 61 328, 354
Mozartin kehtolaulu 194
Mozartin kirjeet 11
Mozartin messu nro 12 394
Mozartin nimen kirjoitusasu 10
Mozartin orkesterit 13
Mozarts Gedächtnis 380
Müller, August Eberhard 396, 398, 404
Müller, Johann Heinrich Friedrich 48
Müller, Joseph ks. Deym, Joseph
Müller, Wenzel 389, 394, 407
Muschietti, Pietro 74
Musiikillinen noppapeli 296
Musiikillinen pila 298
Musik zu einer Faschingspantomime 235
Ein musikalischer Spaß, KV 522 298
Musikalisches Würfelspiel, KV 516f 296
Mutta mitä hän teki sinulle, oi tähdet 200
Mutter, Mutter, Mutter! 355
Muunnelmia klaveerille, KV 21a=Anh. 206, A-duuri 28
Mysliveček, Josef 126, 133, 381
Müßt' ich auch durch tausend Drachen, KV 416b=435 234
Mä onneton, missä olen! 201
Mächtigster, heiligster 391
Mädchen ich komm mit der Zitter, KV Anh. C 9.08 397
Ein Mädchen oder Weibchen wünscht Papageno sich! 356
Das Mädchen und der Vogel, KV Anh. C 8.08 398
Männer suchen stets zu naschen, KV 416c=433 235

N

Nach der welschen Art und Weise 122
Die Nacht ist still und heiter, KV Anh. C 9.09 398
Nacht Musique, KV 384a=388, c-molli 221
Nachtgesang auf der Flur, KV Anh. C 9.12 398
Nachtmusik 221
Nachtmusik, KV 41g 41
Nacqui all'aura trionfale 243
Nainen viisitoistavuotiaana 337
Naisesta syntyneiden keskuudessa 77
Naiset, teette sen monille 337
Nannerlin nuottikirja 19
Nannerl-Septett 146
Nardon aaria 122
Nascoso è il mio sol, KV 557 318
Die Nase, KV Anh. C 8.01 398
Die Nase, KV Anh. C 8.02 398
Natale d'Apollo, Il 332
Natorp, Maria Anna Clara 298
Natorp, Maria Barbara 298
Naturfreunde-Kolonie 354
Natus cadit 38
Naumann, Johann Gottlieb 76
Naura rauhallisesti 133
Nehmt meinen Dank, ihr holden Gönner!, KV 383 214
Nel cor più non mi sento 410
Nel fortunato istante 98
Nel gran cor d'Alessandro 130
Nel grave tormento 73
Nel mare solca 336
Nel padiglione a manca 278
Nel sen mi palpita 72
Neljä arvoituskaanonia 79

Nelle guerre d'amore non val sempre il valore 46
Neron muotokuva 412
Nettl, Bruno 291
Nettuno s'onori, quel nome risuoni 197
Neubauer, Franz Christoph 404
Neue Kinderbibliothek 297
Neue Lambach-Sinfonie 45, 398
Neue Mozart-Ausgabe (NMA) 27
Neue Sammlung zum Vergnügen und Unterricht 49
Die Neugeborne Ros' entzückt, KV 365a=Anh. 11a 195
Neugeborne Ros' entzückt, mit Reiz vom jungen Lenz geschmückt 195
Neun Klavierstücke, KV Anh. C 27.06 398
Neun Tänze, KV 510=Anh. C 13.02 291
Neun Variationen, KV 315d=264 179
Neun Variationen, KV 573 328
Neun Variationen, KV Anh. C 26.03 398
Neun Variationen, KV Anh. C 26.12 398
Nicht wahr, Tamino, ich kann auch schweigen 356
Nichts labt mich mer als Wein 213
Nie werd' ich deine Huld verkennen 219
Niemetschek, Franz Xaver 10, 220, 244
Niin mahtavia ja niin monia ovat Sigismundin ansiot 34
Niinhän kaikki naiset tekevät 336
Niitä ei enää löydy 315
Nimeni on Lindor, olen tavallista sukua 170
Nimm durch dieser Töne Spiel, KV Anh. C 9.13 399
Nimm, ist's gleich warm 319
Ninetta, che volete? 46
Ninettan aaria 46
Nissen, Georg Nikolaus 167, 217, 249, 254, 290-291, 326
NMA ks. Neue Mozart-Ausgabe
No caro, hà coraggio 399
No, che non sei capace, KV 419 382
No, così scellerato 360
No, la morte 197
No, no, che non sei capace, KV 419 239
No, non possiamo vivere 84
No, tyttökulta, lähde matkaani 342
No: voi non siete, o Dei 130
Noble, Jeremy 411
Nocte dieque bibamus, KV Anh. C 9.02 399
Noi donne poverine 122
Non c'è al mondo altro che donne 46
Non ci pentiam 359
Non ci stanchiamo 302
Non curo l'affetto d'un timido che serbanel 75
Non curo l'affetto, KV 74b 75
Non è Scipio 93
Non fuggirmi spietata 122
Non giova lusingarsi 360
Non hai cor 75
Non ho colpa, e mi condanni 196
Non mi dir, bell'idol mio 302
Non mi marito più 46
Non piangere, idol mio 336
Non più andrai 349
Non più andrai farfallone amoroso 278
Non più di fiori vaghe catene 360
Non più, bella Costanza 93
Non più, Regina, oh Dio! non più 72
Non più. Tutto ascoltai – Non temer, amato bene, KV 490 276
Non più. Tutto ascoltai 197
Non si ceda al Campidoglio 73
Non siate ritrosi 336
Non sò più cosa son, cosa faccio 277
Non sò, d'onde viene 164, 292
Non son cattivo comico! 336
Non temer, amato bene 197, 276, 287
Non ti fidas, o misera 302
Non tradirmi, KV Anh. C 7.08 399
Non v'è più tempo, amici 336
Non vi turbate, no 339
Notenbuch Nannerls, KV 1-5b 19
Notte e giorno faticar 302
Notturno, KV 269a=286, D-duuri 150
Nouseul, Johann Joseph 358
Novello 394
Novello, Mary 316
Novello, Vincent 316
Noverre, Jean-Georges 152, 171
Novotny, Franz 395
Le Nozze di Dorinda 136
Nozze di figaro 29

Le Nozze di Figaro, KV 492 277-280
Numen o Latonium 38
Numi! che incanto è questo 122
Numi, è vero o m'inganno? 93
Nun beginnt das Fest der Maien, KV Anh. C 10.18 399
Nun gib dich nur zufrieden 47
Nun mein Herr, ich wollte sagen 123
Nun, Konstanze, denkst du meinem Begehren nach? 218
Nun, liebes Weibchen, ziehst mit mir, KV 592a=625 342
Nun, Sklave! elender Sklave! 219
Nuole perseeni oikein siistiksi 213
Nuole persettäni 212
Nur geschwinde 355
Nur mutig, mein Herze 189
Nur stille! stille! stille! 356
Nyt on se ylpeä hetki 246
Nyt tiedät, ketä kunnioittaa 302
Nyt tuo taivas tekee sinusta 205
Näen, kun huokaan 278
Näille pienille käsille 311

O

O Calpe! dir donnert's am Fuße 229
O come lieto in seno, KV Anh. C 7.04 399
O der schöne Maienmond 393
O des Zankens, Befehlens und Murrens wird auch, kein Ende! 218
O Deus ego te amo 382
O du eselhafter Martin, KV 560 320
O du eselhafter Peierl, KV 559a 319
O Gottes Lamm, dein Leben 190
O heiliges Band der Freundschaft treuer Brüder 92
O Himmel! was ein traurig Licht 37
O Isis und Osiris 355
O Isis und Osiris, welche Wonne! 356
O Konstanze, Konstanze! Wie schlägt mir das Herz! 218
O lobenswerter Sinn! 37
O nel sen di qualche stell 164
O pazzo, o pazzo 241
O Schwestern, traut dem Amor nicht, KV 226=C 10.02, D-duuri 138
O selige Wonne! 189
O sors cunctis beatior 144
O statua gentilissima 302
O taste and see that the Lord is good, KV Anh. C 3.13 399
O temerario Arbace – Per quel paterno amplesso, KV 73D 65
O wie ängstlich, o wie feurig klopft mein liebevolles Herz! 218
O wie schön ist es hier, KV Anh. C 9.11 399
O wunderschön ist Gottes Ehre, KV 227=Anh. A 31 138
O zittre nicht, mein lieber Sohn! 355
O, ich sehe schon 48
O, o voto tremendo! 197
O, wie will ich triumphieren 219
Ob fürchterlich tobend 189
L'oca del Cairo, KV 422 241
Ochelli, Michele ks. Kelly, Michael
Ode auf St. Cecilia, KV 592 341
Ode for St. Cecilia's Day, HWV 76 341
Odense Symphony 24
Odense-sinfonia 24
L'odio nel cor frenate 72
Odo da lunge armonioso suono 197
Ofelian terveyden palauttamiseksi 268
Offertorium de Beate Virgine Maria 155
Offertorium de tempore 126
Offertorium de venerabili sacramento 144
Offertorium in Festo S Benedicti 35
Offertorium pro Festo Sti Joannis Baptistae 77
Offertorium pro omni tempore 61
Offertorium sub exposito venerabili 113
Offertorium, KV 47b 51
Ogni momento dicon le Donne 241
Oh che bella giornata! 337
Oh ciel 73
Oh ciel pietoso! 197
Oh ciel! che miro? 84
Oh Ciel!, l'amico Cinna 98
Oh Dei, che smania è questa 360
Oh giorno di dolore! 72
Oh guarda il demonietto! 278
Oh la saria da ridere 337
Oh lieto giorno! 130
Oh mia gloria 84
Oh poveretto me! 122

Oh prodigio, oh stupor 75
Oh saggia, oh santa 75
Oh voi, di Marte e di Nettuno 196
Oh, deine Wohltat ist zwar groß 47
Oh, generosa Diva 84
Oh, l'ho pensata bene 123
Oh, prendo la vero 46
Oh, starem male insiem 46
Ohne Zwang, aus eignem Triebe, KV 569 325
Oi sinä uskomaton Arbace 65
Oi tule ikkunaan 302
Oi uskollisten veljien ystävyyden pyhä liitto 92
Oi, älä menekään 155
Oi, älä viivytä 278
Oimè! declina il sol 131
Oiseaux, si tous les ans, KV 284d=307 159
Olà! che più si tarda? 131
Ole rohkea, sydämeni
Ole sinä, lohtuni 193
Ole valmiina, menemme Prateriin 318
Olen rakastunut, haluan puolison 46
Olet jo voittanut 278
Olette nyt lähestymässä uutta ymmärrystä 263
Olimpiade 165, 292, 316, 376
Olisin matkallani 194
Olisinpa keisari 310
Olkaamme iloisia 212
Ollivier, Míchel-Barthélémy 29
L'ombra de' rami tuoi 84
Ombra felice! – Io ti lascio, KV 255 147
Omni die dic Mariae 240
Omnis terra adoret te 377
Onnellinen varjo! 147
onnitteluaaria 133
Onofrio, Giuseppe 99
Or bene; ascolta, e taci! 277
Or che dici Alessandro? 130
Or che il cielo a me ti rende 205
Or che il dover – Tali e cotanti sono, KV 33i=36 34
Or che il dover m'astringe, in scelte e corte rime 34
Or perla mia Tamiri è tempo di parlar 130
Or sai chi l'onore 302
Ora vedo che siete 337
Oragna fiagata fà, KV deest 375
Oranje-Nassau, Carolina van 29, 31
Ein Orgel Stücke für eine Uhr 349
Orgelsolo-Messe 63, 148
Orlando Furioso 338
Orsú, spicciati presto 302
Orvokki 268
Osanna 237
Osanna, KV 166e=223 106
Osanna, KV Anh. A 5 399
Osminin aaria I 218
Osminin aaria II 219
Ota tuo suorasukainen lammas, joka edessäsi vitsailee 268
Ottakaa vastaan kiitokseni, ihanat suojelijani 214
Ouvertüre und drei Kontretänze, KV 588a=106 338
Ove s'intese mai 360
Overbeck, Christian Adolf 344-345
Overture, KV Anh. C 11.05
Ovidius 38

P

Pachta, Johann von 290
Il padre adorato 197
Padre Martini ks. Martini, Giovanni Battista
Padre, germani, addio! 196
Padre, mio caro padre 197
Padri coscritti io, che pugnai per Roma 98
Paimenkuningas 130
Paisiello, Giovanni 99, 104, 170, 236, 292, 331, 385, 410
Palatine sonatas 163-164
Pallavicini, Giovanni Luca 64, 76
Pallid'ombre, che scorgete 73
Palmini, Antonio 147
Palomba, Giuseppe 331
Paminan aaria 356
Pange lingua 142
Pange lingua, KV Anh. C 3.18 400
Panis omnipotentia verbi caro factus 89
Panis vivus 89, 142
Pantalon und Colombine, KV 416d=446 235
Panzacchi, Domenico de' 198
Papagena! Papagena! Papagena! Weichen! Täubchen! 356
Papagena! Vaimoseni! Kyyhkyläisenä! 356

Papageno! 355
Papagenon aaria I 355
Papagenon aaria II 356
Papagenon ja Papagenan duetto 355
Pappien marssi 355
Paradis, Maria Theresia von 258
Parhammer, Ignaz 50
Paride ed Elena 367
Parini, Giuseppe 74, 84-85
Pariser Sinfonie 172
La Partenza 246
Parthia, KV Anh. C 17.08 400
Partir deggio, o restar? 360
Partita, nro 2, KV Anh. C 17.10 400
Parto inerme, e non pavento 75
Parto, m'affretto, m'affretto 98
Parto, ma tu ben mio 359
Parto: nel gran cimento 72
Pas seul de Mr. Le Grand 199
Passepied pour Madselle Redwen 199
Passionskantate 37
Passionslied 181
Pastoraaliooppera 84
Pastorale variée, KV Anh. C 26.01 400
Pastoralmesse 100
Patrem omnipotentem factorem coeli 80
Paula, Hieronymus Joseph Franz von
ks. Colloredo, Hieronymus
Paumgarten, Joseph von 201
Pedrillon aaria 218
Pedrillon ja Osminin duetto 218
Les Pèlerins de Mecque 257
Per la gioia in questo seno 84
Per la ricuperata salute di Ophelia 268
Per la Sig:ra Costanza Weber – ah 209
Per me rispondete begl'astri d'amore 130
Per pietà, bell' idol mio, KV 73b=78 65
Per pietà, ben mio, perdona 337
Per pietà, non ricercate, KV 420 240
Per qual ragione resta il re di Sidone 130
Per quel paterno amplesso 65-66
Per quel paterno amplesso, KV 73d=79 66
Per questa bella mano, KV 612 350
Per queste tue manine, KV 540b 302, 311
Per singulos dies, KV Anh. C 3.36 400
Per tel nel carcer nero 400
Pera omai chi m'oltraggia 73
Perchè mi balzi in seno 98
Perche t'arresti? – Per tel nel carcer nero,
KV Anh. C 7.01 400
Perchè tacer degg 'io? 84
Perdono amici Dei 130
Perfico, ascolta 72
Perfida, e in quella forma meco mentia? 278
Perillo, Salvatore 47
Perini, Carolina 361
Pertl, Anna Maria Walburga
ks. Mozart, Anna Maria Walburga
Petits riens, Les, KV 299b=Anh. 10 170
Petran, Franz 266
Petrosellini, Giuseppe 122-123, 239-240,
243, 270
Pettynyt sulhanen 243
Peyerl, Johann Nepomuk 319
Phyllis an das Klavier, KV Anh. C 8.07 400
Piae mentes properate, KV Anh. C 3.25 400
Pian jo hymyilee ihana kevät 331
Pian pianin le andrò più presso 278
piano ja Mozart 120
Pianokonsertto nro 1 37
Pianokonsertto nro 2-4 39
Pianokonsertto nro 5 112
Pianokonsertto nro 6 139
Pianokonsertto nro 7 141
Pianokonsertto nro 8 143
Pianokonsertto nro 9 151
Pianokonsertto nro 10 180
Pianokonsertto nro 11 230
Pianokonsertto nro 12 227
Pianokonsertto nro 13 231
Pianokonsertto nro 14 252
Pianokonsertto nro 15-16 253
Pianokonsertto nro 17 255
Pianokonsertto nro 18 257
Pianokonsertto nro 19 259
Pianokonsertto nro 20 261
Pianokonsertto nro 21 262
Pianokonsertto nro 22 271
Pianokonsertto nro 23 275
Pianokonsertto nro 24 277
Pianokonsertto nro 25 286
Pianokonsertto nro 26 308
Pianokonsertto nro 27 344

Pianosonaatti nro 1 120
Pianosonaatti nro 2-5 121
Pianosonaatti nro 6 127
Pianosonaatti nro 7 157
Pianosonaatti nro 8 174
Pianosonaatti nro 9 158
Pianosonaatti nro 10-12 176
Pianosonaatti nro 13 178
Pianosonaatti nro 14 258
Pianosonaatti nro 15 306
Pianosonaatti nro 16 313
Pianosonaatti nro 17 325
Pianosonaatti nro 18 329
Piccinni, Niccolò 64, 132, 147, 171
Piccolomini-Messe 148
Pichler, Caroline von 283
Pidä kiinni, rakkaus 278
Pièce d'Harmonie 228
Pièces d'harmonie 202
Piegato è il foglio 278
Pieni Credo-messu 116
Pieni g-molli-sinfonia 111
Pieni kehrääjätyttö 305
Pieni yösoitto 300
Pieniä mitättömyyksiä 170
Pietà se irato sei 75
Pietà! Numi, pietà! 196
Pietà, se irato sei 75
Pignus 142
Pignus futurae 89
Pignus futurae gloriae, KV Anh. A 11, d-molli 400
Pignus futurae gloriae, KV Anh. A 12, g-molli 400
Pikku-Friedrichin syntymäpäivälaulu 304
Die Pilgrime von Mekka 257, 409
Pimeältä joen rannalta 98
La Pirimide 291
Pischlberger, Friedrich 351
Il più barbaro tormento 147
Più non si trovano, KV 549 315
Placido è il mar, andiamo 197
Plath, Wolfgang 129
Pleyel, Ignaz Josef 24, 154, 389
Ployer, Barbara 208, 252, 255-256
Ployer, Gottfried Ignaz von 255
Ployer-Studien 256
Plümicke, Karl Martin 104
Poikaparka, kohtaloasi et tiedä 66
Pollini, Francesco 276
Polonaise favorite, KV Anh. C 27.07 400
Poniatowski, Stanislas 274
Ponte, Lorenzo da ks. Da Ponte, Lorenzo
Ponziani, Felice 303
Popoli di Betulia 75
Popoli di Tessaglia! – Io non chiedo, eterni Dei, KV 300b=316 174
Popoli, a voi l'ultima legge 197
Poquelin, Jean-Baptiste 303
Porgi, amor 278
Posthorn-Serenade 183
Potter, Cipriani 227
Povera ninfa! 131
Povera sventurata! 302
Prager Sinfonie 286
Prahan oopperaorkesteri 13
Praha-sinfonia 286
Präludium und Fuge, KV 383a=394, C-duuri 215
Prato, Vincenzo dal 198
Predieri, Luca Antonio 93
Preindl, Joseph 397
Preis des Schöpfers, KV Anh. C 8.46 401
Preis dir! Gottheit 189
Prence, signor, tutta la Grecia oltraggi 196
Prenderò quel brunettino 337
Preradović, Paula von 363
Presto avvertiam Susanna 278
Presto, Nardo, Serpetta andate 122
Presto, presto! pria ch'ei venga 302
Preussisches Quartet 1 328
Preussisches Quartet 2 339
Preussisches Quartet 3 340
Pria che principio 360
Pria di partir, o Dio! 197
Prigionier che fa ritorno 75
Prima la musica e poi le parole 274
Principe, che facemmo! 72
Principessa, a' tuoi sguardi 197
Prinz, dein Betragen war bis hieher männlich 356
Prüfung am Abend, KV Anh. C 8.45 401
Psallite Domino, KV Anh. A 32

Publio, ascolta! 360
Publio, Cesare, Andiamo 360
Publio, padre, ah lasciate 93
Puchberg 339
Puchberg, Michael von 11, 263, 293, 312, 321, 329
Pufendorf, Anna von 276
Pufendorf, Konrad Friedrich von 276
Půjdem spolu do Betléma 154
Pupille amate non lagrimate 98
Pyhä Maria, Jumalan äiti 156
Pyhä saksalaisroomalainen keisarikunta 9
Pysy uskollisena; ajattele, kuinka suren täällä yksin 29
Pysyköön se kaukana sinusta 72

Q

Quaere superna, fuge terrena 64
Quaerite primum regnum Dei, KV 73v=86, d-molli 70
Qual furor ti trasporta? 98
Qual mi conturba i sensi 197
Qual nuovo terrore! 197
Qual tumulto nell'alma 72
Quando avran fine omai 196
Quando avrò moglie anch'io 46
Quando sugl'arsi campi 98
Quanta cura hai di noi 75
Quante buffonerie! 278
Quanto duolmi, Susanna 278
Quanto lo compatisco 122
Quanto soavi al core de la tua stirpe 84
Quartett, KV Anh. C 20.07 401
Quatre Andante 261
Quei moti, che senti 75
Quel caro amabil volto 164
Quel destrier, KV deest 375
Quel nocchier che in gran procella 75
Quel ribelle e quell'ingrato 72
Quell' agnelletto candido ch'ora to scherza avanti prendi teco 268
Quell' agnelletto candido, KV 477a=Anh. 11a 268
Quell'orgoglioso sdegno 98
Quello di Tito è il volto! 360
Quercia annosa si l'erte pendici 93
Quest'improvviso tremito 98
Questa del campo greco è la tenda maggior 130
Questo è l'amor, Farnace 72
Questo sono, madama 278
Qui tollis 237
Qui, dove la vendetta 73
Quia quem meruisti 94
Quis ergo Nate! 38
Quis te comprehendat 202
Quocumque me converto 38
quodlibet 31
Quol risuona qui intorno 197
Quoniam 237
Quos hic vides, KV Anh. C 3.17 401

R

Raaff, Anton 165-166, 173, 198
Racine, Jean 74
Radunate i Troiani, ite 196
Raeburn, Christopher 214, 280
Rakas kaunis ihanteeni, älä mua unohda! 320
Rakas, jos unohdat kaikki kipuni 370
Rakas, olen uskollinen 369
Rakastan sinua syvästi 214
Rakastavaisten koulu 336
Rakastavan Jumalan luomakunta 155
Rakastettava Mandina 270
Rakastettu toivoni! 234
Rakkaat oppilaat 98
Rakkaat valot, kauniit valot 247
Rakkahin 133
Rakkauden sodassa 46
Rakkaus on kuin varas 337
Ramiro, orsù 123
Ramiron aaria 122
Ramler, Karl Wilhelm 309, 341, 355
Ramm, Friedrich 155, 200-201
Rase, Schicksal, wüte immer 189
Ratschky, Franz Joseph 263
Rauhani riippuu hänen rauhastaan 302, 311
Rauhensteingasse 336
Raupach, Hermann Friedrich 37, 39, 53
Rauzzini, Venanzio 99, 102
Re crudel, Re spietato 73
Il re pastore, KV 208 130
Recitativo con Rondò 287

Recordare 364
Redde mihi laetitiam salutaris tui 69
Redoutensaal 123, 235, 306
Reger, Max 176
Regina angelorum 77, 115
Regina caeli, laetare, alleluia 76
Regina coeli, KV 127 94
Regina coeli, KV 321b=276 186
Regina coeli, KV 74d=108 76
Regna terrae cantate 71
Regno delle Amazoni, Il 270
Der Reiche Tor, mit Gold geschmücket 267
Reippaasti taisteluun! 218
Rekiajelu 348
Reo non si chiami, o Sire 73
Replevit me amaritudinibus 375
Requiem aeternam 364
Requiem brevis, KV Anh. C 1.90 401
Requiem, KV 93c=Anh. A 3 82
Requiem, KV 626, d-molli 364-365
Requiem, KV Anh. C 1.91 401
Requiem, KV Anh. C 1.92 401
Requiem, KV Anh. C 1.93 401
Resitatiivi ja aaria, KV 626b, nro 47 368
Resonet in laudibus 96
Respira alfin 72
Respiro, oh Dei! 72
Resta, o cara 304
Restati qua 302
Reutter, Johann Georg 76, 81, 117
Rex tremendae 364
Rex! de salute filii est actum 38
Rex! Me redire cogit 38
Ricevere, o padroncina 278
Richard Coeur de Lion 403
Riconosci in questo amplesso 278
Ridente la calma, KV 210a=152 133
Righini, Vincenzo 332
Riittää, voitit 166
Ríos, Waldo de los 316
Risolver non osa confusa 92
Ristorini, Caterina 136
Ritiriamoci, amici 46
Ritorno di Don Pedro, Il 380
La Rivalità di tre donne per un solo amante 243
Rivolgete a lui lo sguardo, KV 584 333
Robbins Landon, Howard Chandler 112, 413
Robinig von Rottenfeld, Georg Sigmund 184
Rochlitz, Johann Friedrich 327
Rolf, Marie 202
Romanze, KV Anh. C 25.04, As-duuri 401
Rondieaoux 170
Rondo Allegro, KV Anh. C 27.05 402
Rondo très facile 273
Rondo turc pour Pianoforte 176
Rondo, KV 261a=269, B-duuri 149
Rondo, KV 284f 160
Rondo, KV 371, Es-duuri 202
Rondo, KV 373, C-duuri 204
Rondo, KV 382=Anh. 209, D-duuri 211
Rondo, KV 386, A-duuri 227
Rondo, KV 485, D-duuri 273
Rondo, KV 488d, A-duuri 276
Rondo, KV 494, F-duuri 280
Rondo, KV 511, a-molli 292
Rondo, KV 522a=Anh. 108 299
Rondo, KV 581a=Anh. 88, A-duuri 333
Rondo, KV 590c=Anh. 37, F-duuri 341
Rondo, KV Anh. C 25.02 401
Rondomiau 170
Rosen, Charles 352
Rosen, David 229
Rosenthal, Albi 414
Roser, Franz 334
Rosinack, Franz Joseph 372
Rousseau, Jean Jacques 48
Royal Albert Hall 178
Il Ruggiero, ovvero l'eroica gratitudine 85
Ruhe sanft, mein holdes Leben 189
Rumbecke, Maria Caroline Thiennes de 205
Rüste dich mit Mut und Standhaftigkeit 355
Ryöstö Seraljista 218

S

S'altro che lacrime per lui non tenti 360
S'io non moro a questi accenti 197
S'oggi, oh Dei, sperar mi fate 241
Saan sinut sinne johtaa 302
Sacco, Johanna 274

Sachsen-Coburg-Saalfeld, Friedrich Josias von 335
Sachsen-Teschen, Albert von 274
Sadan huolen ja sadan sydämenlyönnin välillä 65
Sadie, Stanley 173, 412–413
Saepe terrent Numina 38
Salieri, Antonio 110, 265, 268, 274, 279, 338
Salis-Seewis, Johann Gaudenz von 387
Salomon, Johann Peter 317
Salonen, Sirkka 415
Salus infirmorum 77, 115
Salus infirmorum, KV 324=Anh. C 3.02 187
Salve Jesu, Dux Sanctorum, KV Anh. C 3.29 402
Salve regina, KV 92=Anh. C 3.01, F-duuri 80
Salve tu, Domine 236
Salvi, Antonio 166
Der Salzburger Lump in Wien, KV 509b 291
Salzburger Skizzenbuch 370
Salzburgilainen renttu Wienissä 291
Salzburgin kirkkoruhtinaskunta 9
Salzburgs größter Sohn 380
Samaan aikaan aarteeni tulee lohduttamaan 302
Sammartini, Giuseppe Battista 64, 66
Sancta Maria 77, 115
Sancta Maria, KV Anh. C 3.15 402
Sancta Maria, mater Dei, KV 273 156
Sancta Maria, ora pro nobis, KV 325=Anh. C 3.03 187
Sancti et justi in Domino 193
Sanctus, KV 296c, Es-duuri 168
Sandmayr, Melchior 116
Sandrinan aaria I 122
Sandrinan aaria II 123
Sandrinan cavatina 122
Sant'Angioli-Morbilli, Duca 292
Saporiti, Teresa 303
Sappi Arminda ben mio 122
Sarastron aaria 355
Sarastros Sonnenkreis hat also auch seine Wirkung? 355
Sarcone, Michele 304
Sarei felice appieno 122
Sarti, Giuseppe 54, 257, 352, 408–409
Sartorino ks. Benedetti, Pietro
Scande coeli limina, anima sanctissima 35
Scande coeli limina, KV 34, C-duuri 35
Scena comica, KV Anh. C 7.09 402
Scena, KV 315b=Anh. 3 178
Scenda Amor, scenda Idomeneo 197
Scendi, celeste Venere 84
Schachtner, Johann Andreas 48, 189-190
Schack, Benedikt 351, 358, 376, 394
Schafthäutl, Karl Emil von 77
Schall, Johann Eberhard Friedrich 304
Schau nur das Weiberl an, KV Anh. C 10.19 402
Der Schauspieldirektor, KV 486 274
Scheiß nieder, armer Sünder, KV Anh. C 10.13 402
Scherzhaftes Lied 249
Scherzhaftes Quartett 326
Ein scherzhaftes Terzett 248
Schikaneder, Emanuel 195, 263, 342, 344, 351, 355, 357, 363, 376
Schildkret, David 156
Schildre einen Philosophen 36
Schink, Johann Friedrich 202
Schittlersberg, Augustin Veith Edler von 271-272
Schlaf, süsser Knabe 398
Schlafe, mein Prinzchen! es ruhn 194
Schlafe, mein Prinzchen, schlaf ein 194
Schlichtengroll, Friedrich 10
Schlick, Regina 255-256
Die Schlittenfahrt 348
Schmidt, Klamer Eberhard Karl 297
Schmitt, Alois 237
Schmittbaur, Joseph Aloys 353
Schneider, Lorenz 400, 407
Schnelle Füsse, rascher mut 355
Schobert, Johann 39
Schon klopfet mein liebender Busen 331
Schon lacht der holde Frühling, KV 580 331
Schon weichet die Sonne 405
Schon weichet dir, Sonne 188
Schott (kustantaja) 13
Schouwburg Theatre (Amsterdam) 13
Schrattenbach, Sigismund Graf von 35-37, 54
Eine schreckliche Nacht! 355
Schrämbel (kustantaja) 13
Schröter, Johann Samuel 366
Schubart, Ludwig 385
Schubert, Franz 292, 298, 349

Die Schuldigkeit des ersten Gebots, KV 35 36
Schulz, Johann Heinrich 116
Schuster, Joseph 163, 390
Schön ist es auf Gottes Welt, KV Anh. C 8.04 402
Die schöne Melusine 235
Sciocca è la Baronessa 46
Scioccherie di poeti! 336
Scipion uni 92
Scuola degli amanti, La 336
Se a caso madama la notte ti chiama 277
Se a maritarmi arrivo 46
Se a me s'unisce Arbate 72
Se al labbro mio non credi – Il cor dolente, KV 295 166
Se al volto mai ti senti 360
Se all'impero, amici Dei 360
Se ardire, e speranza, KV 73o=82 68, 72
Se colà ne' fati è scritto 197
Se di lauri il crine adorno 72
Se di regnar sei vago 73
Se Dio veder tu vuoi 75
Se fosse, quina nascoso 241
Se gloria il crin ti cinse 98
Se il labbro più non dice 84
Se il labbro timido scoprir non osa 98
Se il padre perdei 197
Se il rigor d'ingrata sorte 73
Se il tuo duol 197
Se l'augellin sen fugge 122
Se l'empio Silla, o padre 98
Se le pupille io giro 46
Se lontan, ben mio, tu sei, KV 438 246
Se lusinghiera speme 98
Se mai pomposo apparse 197
Se pysyy kuin liikkumaton kivi 336
Se qui vivon gli eroi 93
Se soi niin ihanasti 355
Se tu di me fai dono 131
Se tutti i mali miei, KV 73p=8 68
Se vincendo vi rendo felici 130
Se viver non degg'io 73
Se vuoi che te raccolgano 93
Se vuoi, puniscimi 264
Se vuol ballare, signor Contino 277, 388
Sebastiani, Franz Joseph 190
Sechs deutsche Tänze, KV 509 289-290
Sechs deutsche Tänze, KV 536 308
Sechs deutsche Tänze, KV 567 323
Sechs deutsche Tänze, KV 571 326
Sechs deutsche Tänze, KV 600 346
Sechs Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.12 402
Sechs Divertimenti, KV 41a 40
Sechs Fugen, KV 404a 231
Sechs Kanzonetten 246
Sechs Kontratänze, KV 448b=462 251
Sechs Ländlerische Tänze, KV 606 349
Sechs Menuette, KV 61e=104 55
Sechs Menuette, KV 61f=105 56
Sechs Menuette, KV 61h 57
Sechs Menuette, KV 130a=164 95
Sechs Menuette, KV 448a=461 251
Sechs Menuette, KV 599 346
Sechs Notturni 246
Die sechs Romantischen Sonaten, KV 55-60=C 23.01-23.06 53
Sechs Psalmen 185
Sechs Quartette, KV Anh. C 20.05 402
Sechs Romantischen Sonaten 53
Sechs Variationen, KV 416e=398 236
Sechs Variationen, KV 173c=180, G-duuri 110
Sechs Variationen, KV 374b=360, g-molli 205
Sechs Variationen, KV Anh. C 26.16 402
Sechter, Simon 210, 226
Secondate, aurette amiche 337
Sedete, o Prenci, e m'ascoltate 73
Seguansi, o Carmi 75
Sehen, wie dem starren Forscherauge 266
Sehnsucht nach dem Frühling, KV 596 344
Seht dort wie Mond und Sonne 123
Sei du, mein Trost 193
Sei Quartetti capricciosi, KV Anh. C 20.06 402
Seid uns zum zweitenmal willkommen 355
Seid weise nur 354
Selig, selig alle, die im Herrn entschliefen! 212
Selig, selig, KV 382b=230 212
Sellokonsertto, KV 206a, F-duuri 128
Selma, KV Anh. C 8.12 403
Semiramis, KV 315e=Anh. 11 179
Senti l'eco ove t'aggiri 46
Sentimi Nardo mio 123

Sento, cheil cor mi dice 84
Sento, oddio, che questo piede 336
Seraglion kateus 100
Das Serail 189
Seraljista ryöstö 218
Serbate, oh Dei custodi 359
Serenada Notturna 140
Serenade 201, 221
Serenade, KV 320, D-duuri 183
Serenadi 58
Serenadi nro 13 300
Serenadi, KV 167a=185, D-duuri 108
Serenadi, KV 213a=204, D-duuri 134
Serenadi, KV 248b=250, D-duuri 145
Serenadi, KV 375, Es-duuri 207
Serenata 108
Serenata drammatica 92
Serenata notturna, KV 239, D-duuri 140
Serenata teatrale in due atti 84
Serenata, KV 62a=100, D-duuri 58
Serenata, KV 189b=203, D-duuri 118
Serrarius, Anton Joseph 167
Serrarius, Thérèse Pierron 142, 167
Sertor, Gaetano 234
La serva padrona 385
Servitore di due Padroni 234
Sesto! Che chiedi? 360
Sesto, come tu credi 360
Sesto, de' tuoi delitti 360
Sethos 357
Sextett, KV Anh. C 17.09, B-duuri 403
Shampanja-aaria 302
Shiffspatron oder der neue Gutsherr, Der 409
Si mostra la sorte, KV 209 132
Si promette facilmente 122
Si può sapere un poco 337
Si spande al sole in faccia 130
Si, Padre, alfin mi taccia 84
Si, si, si, ma d'un altro amore 84
Siam quasi in porto adesso 46
Siam soli. Odimi Arbace 197
Siano pronte alle gran nozze, alle grannozze 241
Sicchè m'avete inteso? 46
Sidonie sponde 197
Sie ist dahin, KV 382a=229 211
Sie macht auf, Herr! 219
Sie, sie ist dahin, die Sängerin, die Maienlieder tönte! 211
Sieben Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.07 403
Sieben Menuette, KV 65a=61b 59
Sieben Variationen, KV 25, D-duuri 30
Sieben Variationen, KV Anh. C 26.02 403
Sieber (kustantaja) 13
Siebert, Jean Georges 230
Sieg vom Helden Koburg, Der, KV 587 335
Siegwart. Eine Klostergeschichte 199
Siehe da! bist du noch hier? 48
Sieluni ylistää Herraa 116
Sievers, Gerd 17, 413
Sifare, per pietà stromgo l'acciaro 73
Sifaren aaria 72
Sigismund III 9
Signor, a' cenni tuoi 98
Signor, Carmi a te viene 75
Signor, duolmi vederti 98
Signor, son io 73
Signora Dorabella, signora Fiordiligi 336
Signora, ella mi disse 278
Sii pur sempre benigno 264
Silla? L'odioso aspetto 98
Sillan aaria 98
Silvia, mira, che il sole omai savanza 84
Silvia, ove sei? 84
Sin a quando, o Regina 72
Sineds' Bardengesang auf Gibraltar 229
Sinfonia concertante, KV 297B=Anh. 9 168
Sinfonia concertante, KV 297b=Anh. C 14.01, Es-duuri 169
Sinfonia concertante, KV 320d=364, Es-duuri 184
Sinfonia, KV 16a=Anh. 220, a-molli 24
Sinfonia, KV 16b=Anh. C 11.01, C-duuri 25
Sinfonia, KV 17=Anh. C 11.02, B-duuri 25
Sinfonia, KV 18=Anh. A 51, Es-duuri 25
Sinfonia, KV 19a, F-duuri 26
Sinfonia, KV 19b, C-duuri 26
Sinfonia, KV 42a=76, F-duuri 43
Sinfonia, KV 45a, G-duuri 45
Sinfonia, KV 45b, B-duuri 45
Sinfonia, KV 66c=Anh. 215, D-duuri 61
Sinfonia, KV 66d=Anh. 217, B-duuri 61

Sinfonia, KV 66e=Anh. 218, B-duuri 61
Sinfonia, KV 73l=81, D-duuri 67
Sinfonia, KV 73m=97, D-duuri 68
Sinfonia, KV 73n=95, D-duuri 68
Sinfonia, KV 75, F-duuri 78
Sinfonia, KV 98=Anh. C 11.04, F-duuri 82
Sinfonia, KV 111a=120, D-duuri 85
Sinfonia, KV 111b=96, C-duuri 86
Sinfonia, KV 141a=161 & 163, D-duuri 100
Sinfonia, KV 207a=121, D-duuri 130
Sinfonia, KV 213c=102, C-duuri 135
Sinfonia, KV 383g=Anh. 100, Es-duuri 217
Sinfonia, KV Anh. C 11.03, B-duuri 403
Sinfonia, KV Anh. C 11.06, D-duuri 403
Sinfonia, KV Anh. C 11.07, G-duuri 403
Sinfonia, KV Anh. C 11.08, F-duuri 403
Sinfonia, KV Anh. C 11.09, G-duuri 403
Sinfonia, KV Anh. C 11.11, C-duuri 404
Sinfonia, KV Anh. C 11.12, F-duuri 404
Sinfonia, KV Anh. C 11.14, C-duuri 404
Sinfonia, KV Anh. C 11.15, C-duuri 404
Sinfonia nro 1, KV 16, Es-duuri 22
Sinfonia nro 4, KV 19, D-duuri 26
Sinfonia nro 5, KV 22, B-duuri 28
Sinfonia nro 6, KV 43, F-duuri 43
Sinfonia nro 7, KV 45, D-duuri 44
Sinfonia nro 8, KV 48, D-duuri 52
Sinfonia nro 9, KV 75a=73, C-duuri 78
Sinfonia nro 10, KV 74, G-duuri 72
Sinfonia nro 11, KV 73q=84, D-duuri 69
Sinfonia nro 12, KV 75b=110, G-duuri 78
Sinfonia nro 13, KV 112, F-duuri 86
Sinfonia nro 14, KV 114, A-duuri 87
Sinfonia nro 15, KV 124, G-duuri 88
Sinfonia nro 16, KV 128, C-duuri 94
Sinfonia nro 17, KV 129, G-duuri 94
Sinfonia nro 18, KV 130, F-duuri 95
Sinfonia nro 19, KV 132, Es-duuri 96
Sinfonia nro 20, KV 133, D-duuri 96
Sinfonia nro 21, KV 134, A-duuri 97
Sinfonia nro 22, KV 162, C-duuri 105
Sinfonia nro 23, KV 162b=181, D-duuri 105
Sinfonia nro 24, KV 173dA=182, B-duuri 111
Sinfonia nro 25, KV 173dB=183, g-molli 111
Sinfonia nro 25, MH 334, G-duuri 244
Sinfonia nro 26, KV 161a=184, Es-duuri 104
Sinfonia nro 27, KV 161b=199, G-duuri 104
Sinfonia nro 28, KV 189k=200, C-duuri 119
Sinfonia nro 29, KV 186a=201, A-duuri 114
Sinfonia nro 30, KV 186b=202, D-duuri 114
Sinfonia nro 31, KV 300a=297, D-duuri 172
Sinfonia nro 32, KV 318, G-duuri 182
Sinfonia nro 33, KV 319, B-duuri 183
Sinfonia nro 34, KV 338, C-duuri 192
Sinfonia nro 35, KV 385, D-duuri 222
Sinfonia nro 36, KV 425, C-duuri 244
Sinfonia nro 37 244
Sinfonia nro 38, KV 504, D-duuri 286
Sinfonia nro 39, KV 543, Es-duuri 312
Sinfonia nro 40, KV 550, g-molli 316
Sinfonia nro 41, KV 551, C-duuri 316
Sinfonia nro 42 78
Sinfonia nro 43 43
Sinfonia nro 44 67
Sinfonia nro 45 68
Sinfonia nro 46 86
Sinfonia nro 47 68
Sinfonia nro 48 85
Sinfonia nro 50 100
Sinfonia nro 51 130
Sinfonia nro 52 135
Sinfonia nro 55 45
Sinfonia nro 56 82
Sinfonia nro 78, Hob I:78, C-duuri 259
Sinfonia pastorale 384
Sinfonie-Menuett, KV 383f=409, C-duuri 217
sinfonioiden numerointi 23
Singt dem großen Bassa Lieder 218
Sinua ihailevien kaipuu, tule, lennä, toivoni! 330
Sinulla on uskollinen sydän 136
Sinulle aurinko, maailmankaikkeuden sielulle 264
Sinut jätän 147
Sinuun luotan, Herra 107
Sinä joka tuet jokaista lahjaa 131
Sinä, joka tiedät mitä rakkaus on 278
Sire, alla reggia tua immense turba 197
Siroe 246

Sismano del mogol 99, 205
Sitä rakastan, pysyvästi 131
Siukonen-Penttilä, Leena 129
Siunattuja, siunattuja kaikki, jotka Herraan turvautuvat 212
Six Sonates, KV 26-31 31
Six Sonates pour le Violoncelle, op. IV 328
Sixtus V 77
Skizze, KV 626b, nro 32-35=Anh. 109a 367
Skizze und Kontrapunktische Übungen, KV 626b, nro 36-39=Anh. 109d
Skizzen und Fragmente, KV 626b 366
Slick, Johann Georg 395
Smanie implacabili che m'agitate 336
Smart, Fiona 414
Smith, Erik 334, 346
So che vanti un cor ingrato 213
So fahr denn hin! 355
So hoff' ich denn mit festem Mut 407
So machen's die Mädchen 338
So quanto a te dispiace 73
So schwarz wie die Nacht 389
So viele Seelen Fall 36
Soave sia il vento 336
Sobald Damoetas Chloen sieht 297
Sobald sie mich sehen 122
Soffre il mio cor con pace 72
Il sogno di Scipione, KV 126 92
Sol nascente in questo giorno, deh! perdona 54
Sol può dir, come si trova 131
Sola sola in buio loco 302
Solche hergelauf'ne Laffen 218
Soler, Vicente Martín y 279, 333
Solfeggio, KV 385b=393 224
Solfeggio per la mia cara Costanza 224
Soli, KV deest 376
Solitudini amiche 197
Soll ich dich Teurer nicht mehr sehn? 356
Solzi, Adamo 85
Son reo: l'error confesso 73
Sonaatit klaveerille ja viululle, huilulle tai sellolle, KV 10-15 21
Sonaatit klaveerille ja viululle, KV 6-9 20
Sonaatti fagotille ja sellolle, KV 196c=292, B-duuri 125
Sonaatti kahdelle pianolle, KV 375a=448, D-duuri 208
Sonaatti klaveerille nelikätisesti, KV 123a=381, D-duuri 88
Sonaatti klaveerille nelikätisesti, KV 186c=358, B-duuri 115
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 61=Anh. C 23.07, A-duuri 53
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293a=301, G-duuri 163
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293b=302, Es-duuri 163
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293c=303, C-duuri 164
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 293d=305, A-duuri 164
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 296, C-duuri 167
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 300c=304, e-molli 174
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 300l=306, D-duuri 177
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 317d=378, B-duuri 182
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 373a=379, G-duuri 204
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 374d=376, F-duuri 206
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 374e=377, F-duuri 206
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 374f=380, Es-duuri 206
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 385c=403, C-duuri 224
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 454, B-duuri 256
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 481, Es-duuri 270
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 526, A-duuri 300
Sonaatti pianolle ja viululle, KV 547, F-duuri 314
Sonaatti pianolle nelikätisesti, KV 19d, C-duuri 27
Sonaatti pianolle nelikätisesti, KV 497, F-duuri 282
Sonaatti pianolle nelikätisesti, KV 521, C-duuri 298
Sonaatti pianolle, KV 189d=279, C-duuri
Sonaatti pianolle, KV 189e=280, F-duuri 121

Sonaatti pianolle, KV 189f=281, B-duuri 121
Sonaatti pianolle, KV 189g=282, Es-duuri 121
Sonaatti pianolle, KV 189h=283, G-duuri 121
Sonaatti pianolle, KV 205b=284, D-duuri 127
Sonaatti pianolle, KV 284b=309, C-duuri 157
Sonaatti pianolle, KV 284c=311, D-duuri 158
Sonaatti pianolle, KV 300d=310, a-molli 174
Sonaatti pianolle, KV 300h=330, C-duuri 176
Sonaatti pianolle, KV 300i=331, A-duuri 176
Sonaatti pianolle, KV 300k=332, F-duuri 176
Sonaatti pianolle, KV 315c=333, B-duuri 178
Sonaatti pianolle, KV 457, c-molli 258
Sonaatti pianolle, KV 533, F-duuri 306
Sonaatti pianolle, KV 545, C-duuri 313
Sonaatti pianolle, KV 547a=Anh. 135, F-duuri 315
Sonaatti pianolle, KV 570, B-duuri 325
Sonaatti pianolle, KV 576, D-duuri 329
Sonata facile 313
Sonata für Violine und Bass, KV Anh. C 23.09 404
Sonata per Cembalo e Violino, KV Anh. C 23.08 404
Sonate da chiesa 41
Sonate für Anfänger 313
Sonate für Klavier, KV Anh. C 25.01, C-duuri 404
Sonate für Klavier, KV Anh. C 25.03, C-duuri 404
Sonate, KV 6, C-duuri 20
Sonate, KV 7, D-duuri 20
Sonate, KV 8, B-duuri 20
Sonate, KV 9, G-duuri 20
Sonate, KV 10, B-duuri 21
Sonate, KV 11, G-duuri 21
Sonate, KV 12, A-duuri 21
Sonate, KV 13, F-duuri 21
Sonate, KV 14, C-duuri 21
Sonate, KV 15, B-duuri 21
Sonate, KV 26, Es-duuri 31
Sonate, KV 27, G-duuri 31
Sonate, KV 28, C-duuri 31
Sonate, KV 29, D-duuri 31
Sonate, KV 30, F-duuri 31
Sonate, KV 31, B-duuri 31
Sonate, KV 46d, C-duuri 49
Sonate, KV 46e, F-duuri 49
Sonatensatz für Klavier, KV Anh. C 25.04, B-duuri 404
Sonatensatz, KV deest (Fr1771a), C-duuri 376
Sono i padroni miei a pranzo ancor 46
Sono in amore, voglio marito 46
Sophiens Reisen von Meml nach Sachsen 193
Sorella, cosa dici? 337
Sorgi, o Signore, e spargi i tuoi nemici 264
Sorte crudel, stelle inimiche 73
Spatzenmesse 125
Spaur, Ignaz Joseph 143, 148
Spaurmesse 148
Sperai vicino il lido 200
Spiega il desio 84
Spiegarti non poss'io 197
Spiegarti non poss'io, KV 489 276
Spitzeder, Anton Franz 47
Sposa cara, sposa bella 46
Sposa, ah no, non temer 98
Sposa, Arminda, mio sole 122
Lo sposo deluso, KV 424a=430 243
Sposo... mia vita... 98
Lo sposo mio? 98
Späth, Franz Jacob 128
Späth, Franz Xaver Anton 145
Stabat mater, KV 33c 33
Stabat Mater, KV Anh. A 17 405
Stadler, Anton 202, 247, 272, 283, 332, 362
Stadler, Johann 272
Stadler, Matthias Franz de Paula 38
Stadler, Maximilian 106, 124, 167, 186, 203, 210, 214, 224, 232, 250, 264, 330, 371, 374
Stadler-Quintett 332
Stadlmayr, Johann 70
Stamic, Jan 43
Ständchen 145. 249
Star lontana non so 84
Starzer, Josef 117, 141, 390
Stefel Fadinger, KV Anh. C 10.04 405
Der Stein der Weisen, KV deest 342, 376
Stein, Johann Andreas 128
Stein, Walter 100
Stelle! Per carità, signor Alfonso 336

Stephanie, Anna Maria 274
Stephanie, Gottlieb (nuorempi) 219, 221, 274
Stierle, Johann Franz Joseph 122, 124
Stiftelsen Musikkulturens Främjande 310
Stock, Dora 2, 324
Stolberg-Stolberg, Friedrich Leopold zu 382, 387
Stoll, Anton 354
Stolze Löw' lässt sich zwar zähmen, Der 189
Storace, Nancy 268, 280, 287
Storace, Stephen 322
Strack, Joseph von 207
Die Strahlen der Sonne 356
Straßburger Konzert 135
Strider sento la procella 98
Strinasacchi, Regina ks. Schlick, Regina
Strofe per musica 246
Ein Stück für ein Orgelwerk in einer Uhr 343
Stupenda vittoria! 197
Sturm, Christoph Christian 345
Su la temuta destra mentre l'un figlio 72
Su via putti, presto, presto! 241
Suarti, Felicità 99
Sub tuum praesidium, KV 198=Anh. C 3.08, F-duuri 126
Suihkulähteen reunalla 205
Suite, KV 385i=399, C-duuri 226
Sulla, Lucius 98
Suloinen rakkauden seuralainen 122
Surusta tuli osani 218
Susanna or via sortire 278
Susannan aaria 278
Susannan ja Cherubinon duettino 278
Susannan ja kreivittären duettino 278
Suukko kädestä 312
Suuri sielu ja jalo sydän 330
Suvaitsevuus suojelee minua, kun kateus ja viha raivoavat 32
Sventurata Sidon! 197
Swieten, Gottfried van 185, 215–216, 226, 232, 237, 245, 323, 336
Süssmayr, Franz Xaver 117, 228, 344, 361, 364, 395
Syöminen ja juominen ne ruumista vahvistavat 213
Szabolcsi, Bence 137
Sääli mua, ihailuni kohde 65
Sääli, rakas, anna anteeksi 337
Säälin vuoksi älä etsi 240

T

taaleri 8
Taasko laiskuri haukottelet? 320
Tafelmusik 134, 140, 150
Taikahuilu 355
Taikuri 266
Taivaallisen tunteen rakkaus 214
Taivaan kuningatar, iloitkaa! 76
Tale addio, germano, Un 72
Tali e cotanti sono di Sigismondo i merti 34
Tamino! 355
Tamino! Tamino! 356
Tamino, wollen wir nicht speisen? 355
Taminon aaria 355
Tänään nouseva aurinko suo anteeksi 54
Tandem post turbida 38
tanssimusiikki ja Mozart 60, 306
Tantum ergo, KV 142=Anh. C 3.04, B-duuri 101
Tantum ergo, KV 197=Anh. C 3.05, D-duuri 126
Tantum ergo, KV Anh. C 3.20 405
Tardi s'avvede d'un tradimento 360
Tartine de beurre, La, KV Anh. C 27.09 405
Te della patria il Padre 359
Te Deum adoramus 398
Te Deum laudamus 61
Te Deum, KV 66b=141, C-duuri 61
Te Deum, KV Anh. C 3.12 405
Te ergo quaesumus 61
Te solo adoro 75
Teatro La Scala 74
Teatro Regio Ducal 73, 99
Teatterinjohtaja 274
Teco i patti, Farnace 73
Teeskentelevä typerys 46
Teiber, Therese 219
tekijänoikeus ja Mozart 12
Tel predissi, o signor 98
Tellez, Gabriel 303
Teme Ismene a ragion 72
Temistocle 240
La Tempesta 307
Tenducci, Giusto Fernando 178

Il tenero momento 98
teosluettelo, Mozartin oma 15
Terrasson, Jean 357
Terrible d'aspetto 75
Tessé, Madame de 21
Thamos, König in Aegypten, KV 336a=345 188
Thamos, KV Anh. C 7.02 405
Thans verryst d'Oranje-Zon 30
Theater auf der Wieden 357
Thebana bella cantus 79
Thema in F mit fünf Variationen,
KV 547b=Anh. 138a 315
Thema, KV 383c=Anh. 38, C-duuri 216
Thema, KV Anh. C 26.10 405
Thema, KV Anh. C 26.11 405
Thessalian kansa! 174
Tho, detto, buffone 46
Thun, Johann Joseph Anton 219, 244
Thygesen, Gunnar 24
Ti consola, Achior 75
tiaisen laulu 72
Tibaldi, Giuseppe 85
Tibi soli peccavi 69
Tiedge, Christoph August 386
Tiger! Wetze nur die Klauen 189
Tiikeri! Teroita vain kyntesi 189
Tituksen lempeys 359
Toeschi, Carlo Giuseppe 43
Toivoin, lähellä rantaa 200
Toivolle 194
Tonkünstler-Societät (Wien) 76, 264, 324, 332
Torinon oopperaorkesteri 13
Torna di Tito a lato 360
Torna la pace 197
Torna mio bene ascolta 84
Torricella, Christoph 13, 127, 178, 256
Tortorellan valitus 122
Tosti, Johann 342
Tosto seguir tu dei 98
Tradito, schernito dal perido cor 337
Trapassi, Pietro Antonio Domenico
ks. Metastasio, Pietro
Trattner, Therese von 258
Trattnerhof 251, 258
Trauermarsch für Klavier, KV Anh. C 29.52 405
Das Traumbild, KV 530 305
Traurigkeit ward mir zum Lose 218
Tre Quartetti, op. 18 329
Tremendum 89, 142
Tremendum ac vivificum 142
Tremer mi sento, KV Anh. C 7.03 405
Tres sunt qui testimonium dant in caelo,
MH 183 406
Tres sunt, KV Anh. A 13 406
Treu schwör ich dich stets zu lieben,
KV Anh. C 7.07 406
Trinitatismesse 107
Trinklied im Mai, KV Anh. C 8.28 406
Trio für Klavier, Violine und Violoncello,
KV Anh. C 22.02, C-duuri 406
Trio für Klavier, Violine und Violoncello,
KV Anh. C 22.01 406
Trio pianolle ja jousille, KV 442 250
Trio pianolle ja jousille, KV 496, G-duuri 282
Trio pianolle ja jousille, KV 502, B-duuri 285
Trio pianolle ja jousille, KV 542, E-duuri 312
Trio pianolle ja jousille, KV 548, C-duuri 315
Trio pianolle ja jousille, KV 564, G-duuri 322
Trio pianolle, klarinetille ja alttoviululle,
KV 498, Es-duuri 283
Il Trionfo delle donne 348
Triumph, Triumph, Triumph, du edles Paar 356
Trnka, Wenzel 213
Trois Duos concertants 271
Trois Duos concertants, KV Anh. 162 406
Trois Duos pour deux Clarinettes 182
Trois Duos pour deux Flûtes 182
Trois quatuors nouveaux 325
trombe lunghe 56
Troppo briga a prender moglie 46
Troppo è grave il mio tormento 399
Troppo mal corrisponde 75
Trost der Erlösung, KV Anh. C 8.33 406
Trostlos schluchzet Philomele 189
Trumpet Sonata, The 329
Träg, Johann 292, 349
Tšaikovski, Pjotr 328, 354
Tu fosti tradito 360
Tu mi, rivedi, Arbate 72
Tu sai per chi m'accese 73
Tu sei gelosa, è vero 213

Tu virginum corona 102
Tu, che fedel mi sei 72
Tu, è ver, m'assolvi, Augusto 360
Tuba mirum 142, 364
Tule, Pyhä Henki 49
Tule, rakas sitrani, sinä hiljaisen elämän ystävä 199
Tule rinnalleni, ihanteeni 205
Tulet näkemään, kaunokaiseni 302
Tulkaa tänne, julkeat syntiset 181
Tunnen ilon liikahduksen 331
Tunnustan, että Alcandro hämmästyttää minua 164, 292
Tuo kiittämätön sielu petti minut 311
Turhamaisuus! Turhamaisuus! Ikuinen turmellus 32
The Turkish 137
Turkkilainen konsertto 137
turkkilainen musiikki 137
turkkilainen rondo 176
Tutta m'è noto 197
Tutte le mie speranze 264
Tutte nel cor vi sento 196
Tutti accusan le donne 337
Tutto ancor non ho perso 277
Tutto deponete, Il 337
Tutto è come il lasciai 278
Tutto è disposto 278
Twinkle, twinkle little star 175
Tyhmä väkijoukko tuumii 257
Tyson, Alan 72, 201, 227, 238, 298, 362, 414
Tytön tai vaimon toivoo Papageno itselleen! 356
Tyytyväisyys 199, 267
Tämä kuva on lumoavan kaunis 355
Tämä velvollisuus pakottaa minut nyt valituissa ja lyhyissä säkeissä 34
Tässä pyhäkössä ei tunneta kostoa 355
Tästä kauniista kädestä 350
Täytyykö minun kohdata myös tuhat lohikäärmettä 234
törökös 137

U

Ubriaco non son io 46
Udisti i voti miei 264
Ulisse e Orphée 159
Um deine Straf zu fühlen 122
Umlauf, Ignaz 410
L' un de' patronie è alzato 46
Und sollte ich wohl en solcher Narr sein 48
Underwood, Ian 178
Unerforschliche Fügung! 189
Unikuva 305
unkarilainen musiikinystävä 352
Unohdanko sinut? 287
Unser dummer Pöbel meint 257, 409
Unsre Wiesen grünen wieder 387
Untern Kegelscheiben 282
Unterrichtsheft für Barbara Ployer, KV 453b 256
Dioe Unvermutete Zusammenkunft in der Sclaverey 190
urkumusiikki ja Mozart 63
Uscite, alfine uscite 131
Ut cervus per jugu 113
Ut navis in aequore 38
Uusi johtajamme, nyt kiitämme myös uskollisuuttasi 272
Uz, Johann Peter 52

V

V'è gente alla finestra! 302
Va conte disgraziato 122
Và pur, ma questa volta 122
Và pure ad altri in braccio 123
Va, dal furor portata, KV 19c=21 27
Va, dal furor portata, palesa il tradimento 27
Va, l'error mio palesa 72
Va'là, vecchia pedante 277
Vado incontro al fato estremo 73
Vado, ma dove! oh Dei, KV 583 333, 382
Vaikerran hiljaa 246
Vaikka rohkea olisin, jos ei toivoa taivaasta tule 68
Valepukuinen puutarhurityttö 122
Valepuutarhuri 122
Valerius, Adriaen 30
Valesi, Giovanni 198
Valitettavasti olen kadottanut rakkaani 205
Valse lente, KV Anh. C 29.16 406
Vamo di core teneramente, KV 382g=348 214
Vaňhal, Jan Křtitel 409
Vanhus 296
Vanne à regnar, ben mio 130
vapaamuurarit ja Mozart 263

Vapauden laulu 287
Varesco, Giambattista 131, 196-197, 241, 276, 287
Varese, Francesca 74
Variation und Coda 284
Variationen für Klavier, KV Anh. C 26.07 406
Variations pour le Clavecin 332
Variazioni sopra l'aria la Bergère Célimene 205
Varpusmessu 125
Vasaroiden voimalla 122
Vastaa hänen katseeseensa 333
Vattene prence 197
Vedete, che sfacciata 123
Vedrai, carino 302
Vedrai, Tito, vedrai 359
Vedrò, mentre io sospiro 278
Vedrommi intorno l'ombra torente 197
Veilchen auf der Wiese stand, Ein 268
Das Veilchen, KV 476 268, 329
Veljet olkaamme iloisia 189
La vendetta, oh, la vendetta 277
Vendôme (kustantaja) 13
Venerabilis barba capucinorum, KV Anh. 9.07 407
Venga pur, minacci e frema 72
Venga, de'sommi Eroi 84
Vengo... aspettate... Sesto! 359
Veni Sancte Spiritus, KV 47 49
Veni, veni, veni, Sancte Spiritus 49
Venite inginocchiatevi 278
Venite, populi, KV 248a=260, D-duuri 144
Vent, Jan Nepomuk
ks. Wendt, Johann Nepomuk
Venti fulgura, procellae 407
Verbum caro factum 89, 142
Die Verdammten Heuraten, KV Anh. C 10.01 407
Verdankt sei es dem Glanz der Großen, KV 340a=392 193
Vergiss mein nicht, KV Anh. C 8.06 407
Vergnügen in dem Eh'stand, Das 122
Verho on poistunut silmiltäni 73
Verschiedene Marche, KV 41c 40
Verschiedene Solo für das Violoncello, KV 33b 33
Verschiedene Solo für die Flauto traverso, KV 33a 33
Die Verschweigung, KV 518 297
Versicherung der Gnade Gottes, KV Anh. C 8.38 407
Die Verstellte Gärtnerin 122
Das Verstellte Gärtner-Mädchen 122
Versuch einer gründlichen Violinschule 129
Vertrauen auf Gottes Vorsehung, KV Anh. C 8.35 407
Verwünscht seist du samt deinem Lied! 218
Verzeichnüss aller meiner Werke 252
vesper 185
Vesperae de Confessore 185
Vesperae solennes de confessore, KV 339 192
Vesperae solennes de Dominica, KV 321 185
Vetö, Tamas 24
Via, resti servita, madama brillante 277
Viaticum 142
Viaticum in Domino morientium 89
Victoire, Marie-Louise Thérèse de 21
Viele Menuette, KV 41d 40
Viele Stücke, KV 41b 40
Vieni a tempo, Simone 46
Vieni cara mia, vita mia, KV Anh. C 10.10, Es-duuri 407
Vieni e segui 92
Vieni, cara Susanne 278
Vieni, ov'amor t'invita 98
Vieni, signor 72
Vieni, vieni, oh mia Ninetta 46
Vier deutsche Tänze, KV 602 347
Vier Kontratänze, KV 271c=267 152
Vier Kontratänze, KV 250a=101 145
Vier Menuette, KV 601 347
Vier Preambule, KV 284a 157
Vier Rätselkanons, KV 86a II=73r 79
Vier Spiegelkanons, KV Anh. C 10.16 407
Vierundzwanzig Kontretänze, KV 535a 307
Vierzehn Intervallkanons, KV 508a, nro 3-8 289
Vihinen, Antti 415
Viineistä parhaat vieraille tuhlaa 302
Viisasten kivi 376
La villanella rapita 182, 269-270
Villeneuve, Louise 331, 333, 338
Viotti, Giovanni Battista 266
Viottin viulukonserton täydennys, KV 470a 266

viritystasot 14
Vittoria, padroncini! 337
viulu ja Mozart 129
Viulukonsertto nro 1 129
Viulukonsertto nro 2 133
Viulukonsertto nro 3 135
Viulukonsertto nro 4 136
Viulukonsertto nro 5 137
Viulukonsertto nro 6 150
Viulukonsertto nro 7 154
Viulunsoiton perusteet 129
Viva pur la giardiniera 123
Viva! Viva l'invitto duce! 131
Viva, vival il buon gusto della mia vezzosetta giardiniera 122
Vivaldi, Antonio 129
Vivat Bacchus, Bacchus lebe 218
Viviamo felici in dolce contento, KV 615 352
Voce sento al core, Una 122
Vogel Stahrl 34 Kr. 255
Der Vogelfänger bin ich ja 355
Vogler, Georg Joseph 395
Voi avete un cor fedele, KV 217 136
Voi che fausti ognor donate 131
Voi colaggiù ridete 93
Voi kurjuutta! Näenkö unta vai olenko hereillä? 245
Voi mihin surkeuteen olen menossa 318
Voi minua! 66
Voi miten haluankin voittaa 219
Voi rakastin ja olin niin onnellinen 218
Voi sinua aasimainen Martin, voi sinua martinmainen aasi 320
Voi sinua aasimainen Peierl, voi sinua peierlmainen aasi 319
Voi suloinen rakas elämä 320
Voi, che sapete che cosa è amor 278
Volgi intorno lo sguardo, oh sire 197
Vologeso 54
Voltaire 190
Vom Worte Gottes, KV Anh. C 8.44 407
Vonderthon, Joseph 38
Vorrei dir, e cor non ho 336
Vorrei punirti indegno 122
Vorrei spiegarvi, oh Dio – Ah conte, partite, KV 418 239
Voß, Johann Heinrich 387, 393, 403
Vossischen Musenalmanach 345
Vranický, Antonín 382
Vranický, Pavel 24, 382
Vuola, Aulikki 412

W

Wahrhaftig, das muss ich gestehen 218
Waisenhauskirche 50, 61
Waisenhausmesse 50
Ein Waldhorn Konzert für den Leitgeb 281
Ein Waldhornstückl, KV 33h 34
Walsegg, Franz von 12, 361, 364
Waltz für Klavier, KV Anh. 29.04 407
Walzer für Klavier, KV Anh. 29.03 408
Walzer, KV Anh. C 29.18 408
Walzer, KV Anh. C 29.19 408
Walzer, KV Anh. C 29.22 408
Wanhal, Johann Baptist ks. Vaňhal, Jan Křtitel
Warum, o Liebe, treibst du jenen grausamen Kurzweil 196
Was bleibet, KV Anh. C 10.15 408
Was fragt ich viel nach Geld und Gut 199
Was glaubst du? 36
Was ich in Gedanken küsse 91
Was ist's, daß ich mich quäle 388
Was spinns du? fragte Nachbars Fritz 305
Weber, Aloysia 155, 151, 165, 174, 196, 292, 410
Weber, Constanze 10, 142, 196, 203, 209
Weber, Sophie 203
Webster, James 229
Ein Weib ist das herrlichste Ding 351
Weidmann, Joseph 274
Weigl, Joseph 388
Weihelied 363
Weinmann, Alexander 17, 413
Weiser, Ignaz Anton von 36-37
Weisheitslehre dieser Knaben, Die 355
Weiskern, Friedrich Wilhelm 48
Weiße, Christian Felix 266-267, 297, 387, 409
Weißes Scherzhafte Lieder 266
Welch ängstliches Beben, KV 384A=389 221
Welch ein Geschick! o Qual der Seele! 219
Welch ein Reiz in diesem Bilde 122
Welche Wonne, welche Lust 218
Welcher Wechsel herrscht in meiner Seele 218

Welches Vergnügen, welch' frohe Tage 122
Wen hör' ich nun hier in der Nähe 36
Wendling, Dorothea 166, 198
Wendling, Elisabeth 198, 200
Wendling, Elisabeth Augusta 159, 167
Wendling, Franz Anton 200
Wendling, Johann Baptist 159
Wendt, Johann Nepomuk 372
Wenn den langen Weg 263
Wenn der Freude Tränen fließen 218
Wenn die Lieb' aus deinen blauen, hellen, off'nen Augen sieht 299
Wenn die Männer sich verlieben 122
Wenn du mich auch verlässest 123
Wenn mein Bastien einst im Scherze 47
Wenzel, Johann 313
Wer ein Liebchen hat gefunden 218
Wer hungrig bei der Tafel sitzt 189
Wer nicht liebt Wein und Weiber 290
Wer nicht liebt Wein und Weiber 290
Wer unter eines Mädchens Hand 287
Wer unter eines Mädchens Hand, KV Anh. C 9.05 408
Wer will die Welt genießen 123
Westphal, Johann Christoph 24
Widerberg, Bo 262
Widl, Rufinus 38
Wie grausam ist, o Liebe, nicht dein Spiel! 195
Wie herrlich leuchtet mir die Natur 393
Wie herrlich sind die Abendstunden, KV Anh. C 9.10 408
Wie Mädchen sind sehr übel dran 122
Wie man sich die Sache denkt! 195
Wie sanft, wie ruhig fühl' ich hier 267
Wie stark ist nicht dein Zauberton 355
Wie traurig das gute Mädchen daherkommt! 218
Wie unglücklich bin ich nit, KV 125g=147 92
Wie, wer erwecket mich? 36
Wie? was? ein Fräulein 122
Wie? wie? wie? ihr an diesem Schreckensort? 355
Wiegenlied, KV 350=C 8.48 194
Wieland, Christoph Martin 376
Wieland, Johann Adam 36
Wiener Burgtheater ks. Burgtheater
Wiener Musenalmanach 287
Die Wiener Sonatinen 248
Wiener Zeitung 292-293, 305, 307
Wienerblättchen 268
Wilby, Philip 180
Het Wilhelmus 30
Willem V 29-31
Willem van Nassau 30, 32
Willkommen, Herr Colas! 47
Willkommen, schöner, lieber Mai 393
Wimmer, Jakob Anton Marius 36
Winter, Felix 47
Wir gehn im Prater 318
Wir Kinder, wir schmecken 345
Wir wandelten durch Feuersgluten 356
Wo bin ich? 355
Wo bin ich? bittrer Schmerz! 37
Wo bist du, Bild, das vor mir stand 305
Wo der perlende Wein im Glase blinkt, KV 382f=347 213
Wohin? Hinein! Was will das Gesicht? 218
Wohl dem Mann, KV Anh. C 8.05 408
Wohl tauscht ihr Vögelein 159
Wohlan, ihr Brüder 363
Das Wohltemperierte Klavier 233, 371
Wranitzky, Paul ks. Vranický, Pavel
Wucherer (kustantaja) 13
Würben, Charlotte de 273
Würben, Louis de 273
Würd' ich auch, wie manche Buhlerinnen 47
Wähnt nicht, dass wahres Unglück 354

X, Y

Ximenes, Giuseppe 76
Yksinäisyydelle 193
Ylistyslaulu 92
Yön kuningattaren aaria 355
Yön kuningattaren resitatiivi ja aaria 355

Z

Zach, Johann 101, 126
Zaide, KV 336b=344 189
Zaiden aaria 189
Zaïre (Voltaire) 190
Zappa, Frank 178
Zaslaw, Neal 5, 17, 24, 43, 57-58, 69, 72, 87, 243, 411
Der Zauberer, KV 472 266

Die Zauberflöte, KV 620 189, 355
Der Zauberinsel 376
Zeffiretti lusinghieri 197
Zehn Variationen, KV 455
Zehn Variationen, KV Anh. C 26.06 408
Zehn Variationen, KV Anh. C 26.09 408
Zehn Variationen, KV Anh. C 26.13 409
Zemira 234
Zerbrechet dieses Wahnes Bande 354
Zerfließet heut', geliebte Brüder, KV 483 271
Zerlinan aaria 302
Zerlinan ja Don Giovannin duettino 302
Ziegenhagen, Franz Heinrich 354
Zinzendorf, Karl von 358
Zistler, Joseph 332
Zitto! lascia ch'io senta 302
Zittre, toricht Herz und leide 196
Zu Hilfe! Zu Hilfe! 355
Zu meinem Ohr erschallet 122
Zu meiner Zeit 296
Die zu späte Ankunft der Mutter, KV Anh. C 8.15 409
Zufriedenheit mit seinem Zustande, KV Anh. C 8.42 409
Die Zufriedenheit, KV 367a=349 199
Die Zufriedenheit, KV 473 267
Die Zufriedenheit im niedrigen Stande, KV 125f=151 91
Zum ersten Male, edle Brüder 363
Zum Ziele führt dich diese Bahn 355
Zur gekrönten Hoffnung 266, 363
Zur wahren Eintracht 263, 266
Zur Wohltätigkeit 251
Zurücke! 355
Zwanzig Menuette, KV 61d=103 55
Zwei deutsche Kirchenlieder, KV 336c=343 190
Zwei Kanons, KV 508a, nro 1-2 288
Zwei kleine Fugen, KV Anh. A 61-62 409
Zwei Kontratänze, KV 603 347
Zwei Märsche, KV 320a=335 183
Zwei Menuette, KV 61g 56
Zwei Menuette, KV 448c=463 252
Zwei Menuette, KV 604 348
Zwei Quadrillen 252
Zwei Variationen, KV 454a=460 257
Zweite Lodronische Nachtmusik 153
Die Zwey schlaflosen Nächte 195
Zwölf deutsche Tänze, KV 586 334
Zwölf Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.06 409
Zwölf Duos, KV 496a=487 282
Zwölf Ländlerisch-Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.09 409
Zwölf Ländlerisch-Deutsche Tänze, KV Anh. C 29.10 409
Zwölf Menuette, KV 568 324
Zwölf Menuette, KV 585 334
Zwölf Menuette, KV Anh. C 29.05 409
Zwölf Variationen, KV 299a=354 170
Zwölf Variationen, KV 300e=265 175
Zwölf Variationen, KV 300f=353 175
Zwölf Variationen, KV 374a=359 205
Zwölf Variationen, KV 500 284
Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.04 409
Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.05 410
Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.08 410
Zwölf Variationen, KV Anh. C 26.14 410
Zwölf Walzer, KV Anh. C 29.20 410

Ä

Älä kerro minulle, rakkaani 302
Älä lähde, oi rakkaani 304
Älä pelkää, rakastettuni 276
Älä pelkää, rakkaani 287
Älä ujostele 336
Älä vapise, poika rakas! 355

Numerot

6 Divertimenti da camera per pianoforte e violino 163
6 Menuetti für die Redoute 346
12 Variationen, KV 189a=179 118
16 Menuetti, KV 176 112

& Wolfgang Amadeus Mozartin sävellykset ovat ihmiskunnan aarteista suurin ja samalla käsittämättömin. Niistä on kirjoitettu tuhansia kirjoja ja artikkeleita, emmekä silti ole päässeet yhtään lähemmäs järjellä ymmärtämistä. Silti miljoonat ihmiset kaikkialla maailmassa tunnistavat tuon aarteen ja saavat siitä iloa, lohdutusta, mietittävää ja ihmeteltävää. Mozartin musiikki on vahvasti elossa ja läsnä musiikkia rakastavien elämissä.

Aarteista suurin *pyrkii antamaan musiikin harrastajille ja ystäville käytännöllisen oppaan siitä, mitä Wolfgang Amadeus Mozart lyhyen elämänsä aikana ehti säveltää. Pääpaino on sävellyksissä ja niiden taustatiedoissa, Mozartin elämänvaiheet piirtyvät tässä vain sävellystyön kautta ensimmäisistä klaveeritansseista kesken jääneen Requiemin vaiheisiin saakka. Taustoitusten ja hakemiston avulla myös Mozartin maailman monet henkilöt heräävät paremmin eloon. &*

Heikki Poroila

Aarteista suurin

Wolfgang Amadeus Mozartin sävellykset

Honkakirja 2023

ISBN 978-952-69290-4-0

9 789526 929040